

پووناکی (رَبِّ الْعَالَمِينَ)

پوونکر دنه وهی

مصحح القرآن الکریم

للإمام النواوي

له تیگه یشتنی بریاره کانی شهر یعه تی ئیسلام
له شهر پاره وی ئیمامی (الشافعی) ﷺ

دانی
عبدالله عبدالعزیز هه رته لی

دار المعرفة
بیروت - لبنان

منتدی اقرأ الثقافی

www.igra.ahlamontada.com

پووناکی (رَبِّ الْعَالَمِينَ)

پوونکردنه وهی

﴿ مِنْهَا جِ الطَّالِبِينَ ﴾

للإمام النواوي

له تیگه یشتنی بریاره کانی شهریه تی ئیسلام
له سهر پاروهی ئیمامی (الشافعی) رحمه الله
به رگی دووم

دانانی

عبدالله عبدالعزيز هارته لی

چایی پوخته کراو

دانهر به خوئی پییدا چۆته ووهو چهند مه سه لهیه کی تی دا زیاد کردون

محرم (۱۴۳۰) ی کۆچی

به فرانبار (۲۷۰۸) ی کوردی

کانونی دووم (۲۰۰۹) ی زایینی

ژماره ی سپاردنی (۱۹۴) سالی (۲۰۰۱) ز، له کتیبخانه ی گشتی هه ولیر، دراوه تی

ناسنامه:

ناوی کیتاب: پووناکی (رب العالمین) پوونکردنه‌وهی (منهاج الطالبین).

بابهت: شهریه‌تی ئیسلام.

دانهر: عبدالله عبدالعزیز همرته‌لی.

نۆبه‌تی چاپ: دواین چاپی پوخته‌کراو و زیده‌کراو.

بلاوکراوه‌ی: کتیب‌خانه‌ی حاجی قادری کۆبی، له ههولیر.

چاپخانه: دارالطبعة به بیروت

شاره‌زاکردن:

ئهی خوینه‌ری به‌ریز، هه‌ر کاتی‌ک دانهر ده‌لی:

* رواه الشيخان: مه‌به‌ستی ئیمامی (البخاري و مسلم)ن.

* رواه اصحاب السنن: مه‌به‌ستی ئیمامی (أبو داود و النسائي و الترمذي)ن.

* هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا هه‌رموویانه. یان پوون کراوه‌ته‌وه. مه‌به‌ستی ئەم

چوار کتیبه‌نه:

١- (المجموع: شرح المذهب) دانراوی (الإمام النووي).

٢- (تحفة المحتاج: شرح المنهاج) دانراوی (الإمام ابن حجر الهيتمي).

٣- (نهاية المحتاج: شرح المنهاج) دانراوی (الإمام محمد الرملی).

٤- (مغنی المحتاج: شرح المنهاج) دانراوی (الإمام محمد الخطيب الشربيني).

جا ئە‌گه‌ر یه‌کی‌ک له‌و چوارانه له‌ گه‌لدا نه‌بی. ئە‌و کاته ده‌لی:

هه‌روه‌ک له‌ زۆربه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا...

ئهی قوتابی‌ی خوشه‌ویست و پڕێزدار، تکایه:

١- پێشه‌کیه‌که‌ له‌ به‌رگی یه‌که‌مدا به‌ بیرلی‌کردنه‌وه‌یه‌کی ورد بخوینه‌وه.

٢- بۆ تی‌گه‌یه‌شتنی ئە‌م کتیبه‌ پشت مه‌به‌سته به‌ نه‌ها زانستی‌خۆت، به‌ل‌کو له‌ لای

مامۆستای ئایینی بیخوینه، چون‌که‌ چه‌ند پێناسه‌و زاراوه‌یه‌کی شه‌رعی هه‌نه، له‌ لای

مامۆستای ئایینی باشت‌ر لای تی‌ده‌گه‌ی.

(بَابُ صَلَاةِ الْمُسَافِرِ)

إِنَّمَا تُقْصِرُ رُبَاعِيَّةً

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.
نعمه يه بهرگی دووه می ﴿پووناکی (رَبِّ الْعَالَمِينَ) پوونکردنه وهی (مِنْهَاجِ الطَّالِبِينَ)﴾،
خوای گه وره یارمه تیم بدا بق ته ولوکردنی، آمین.

ثیمامی (النولوی) ده فهرموی:

﴿بَابُ صَلَاةِ الْمُسَافِرِ: بِاسْمِ جُونِيَه تِي نُوِيْزِي پِيُوَار﴾

له پووی (قصر)، واته: کورتکردنه وهی نوئیژی چوار په کعته تی، له پووی (جمع)، واته:
کورتکردنه وهی دوو نوئیژ له کاتی به کیکیاندا.

ده رباردهی (قصر) - کورتکردنه وهی نوئیژ، خوای گه وره ده فهرموی: ﴿وَإِذَا ضَرَيْتُمْ فِي
الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾.
﴿عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ: قُلْتُ لِعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: (فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ
أَنْ يَفْتَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا). وَقَدْ آمَنَ النَّاسُ؟ فَقَالَ: عَجِبْتُ مِمَّا عَجِبْتَ مِنْهُ، فَسَأَلْتُ رَسُولَ
اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ؟ فَقَالَ: صَدَقَ تَصَدَّقَ اللَّهُ بِهَا عَلَيْكُمْ فَأَقْبِلُوا صَدَقَتَهُ﴾ رواد مسلم واصحاب
السنن، به ثیمامی (عمر) م گوت: خوای گه وره ده فهرموی: (هر کاتیک بق سه فهر پویشتن
گوناهبار نابن نه گهر نوئیژ کورت بکه نه وه، به و مارجه: بترسین کافره کان زیانتان
لیبدن). حق نیستا خه لك دلنیا به و پئیواره کان ناترسین، نهی بوقی نوئیژیش کورت
نه که نه وه؟ ثیمامی (عمر ﷺ) فهرموی: منیش - وه کو تو - پیم سهیر بوو و پرسیارم له
پیغه مبر ﷺ کرد؟ نه ویش فهرموی: نه وه خیریکه خوای گه وره داویه ته نیوه، که و ابو:
خیره که ی قبول بکن.

(إِنَّمَا تُقْصِرُ رُبَاعِيَّةً) له و پینج نوئیژانه، ته نها نوئیژه چوار په کعته کان کورت ده کرتنه وه
بق دوو په کعته، که واته: نوئیژی مه غریب و سبه یی کورت ناکرتنه وه، به به لگه ی
(اجماع)، هم ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: الصَّلَاةُ أَوَّلُ مَا فُرِضَتْ رَكْعَتَانِ، فَأَقْرَتُ صَلَاةَ السَّفَرِ
وَأَتَمْتُ صَلَاةَ الْحَضَرِ﴾ رواد الشیخان، زاد أحمد وابن حبان وابن خزيمة: ﴿إِلَّا الْمَغْرِبَ لِأَنَّهَا
وَلَرُ الثَّهَارِ، وَإِلَّا الصُّبْحَ لِأَنَّهَا تُطَوَّلُ فِيهَا الْقِرَاءَةُ﴾. به که مجار پینج نوئیژه کان دوو په کعته
دوو په کعته واجب کران، شینجا له سه فهدا نوئیژه کان وه ک خویمان به دوو په کعته تی
مانه وه له ماله وه شدا ته واکران، ته نها نوئیژی مه غریب له ماله وه له سه فهدا به سئ

مُؤَدَّةً فِي السَّفَرِ الطَّوِيلِ الْمُبَاحِ لَا فَائِثَةَ الْحَضَرِ، وَلَوْ قَضَى فَائِثَةَ السَّفَرِ فَلَا ظَهْرَ قَصْرُهُ
فِي السَّفَرِ دُونَ الْحَضَرِ، وَمَنْ سَافَرَ مِنْ بَلَدَةٍ فَأَوَّلُ سَفَرِهِ مُجَاوِزَةٌ سُورِهَا، فَلَبَّانَ كَانَ
وَرَاءَهُ عِمَارَةً اشْتَرَطَ مُجَاوِزَتَهَا فِي الْأَصَحِّ،

په کعته تی واجب کړا چونکه وهتری پوځی یې، نویځی سبه ینیش هر نوو په کعته چونکه
خویندنی قوږتانی تن دا دریځ ده کړتته وه.

ننجا بزانه: نه و چه دیسی ده فهرموئ: ﴿نویځ له کاتی تر سدا په ک په کعته﴾ مه به ست
نه وه یې: په کعته ټیکی به جه ماعت ده کړیو نه وی تریشی به ته نهایی، هه روه له
سه چاوه کان فهرموویانه، له نویځی تر سدا پوونی ده کهینه وه إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(مُؤَدَّةً) مه رجه نویځه کورترکړوه که: (أداء) بی، واته: نویځی نه و کاته بی (فی السَّفَرِ
الطَّوِيلِ) کورترکړنه وه که ش له سه فهریځی دریځ بی، که لای که می نه اندازه ی (۸۰) هه شتا
کیلومتر دریځ بی (المُبَاح) سه فهره که ش سه فهریځی حه لال بی، واته: سه فهری تاوانباری
نه بی (لَا فَائِثَةَ الْحَضَرِ) نویځه که فه وتاوی ماله وه نه بی، واته: نه گهر له ماله وه نویځی
فه وتابو، دروست نیه: له سه فهردا به کورترکړوه یی قه زای بکاته وه، چونکه به ته ولوی
که وتوت ته ستوی، که وایو: واجبه له ماله وه له سه فهردا به ته ولوی قه زای بکاته وه.

به لام (وَلَوْ قَضَى فَائِثَةَ السَّفَرِ) نه گهر نویځه فه وتاویځی سه فهریځی دریځی قه زاکړده وه،
واته: له سه فهریځی دریځا نویځه که ی فه وتابو، جا ویستی قه زای بکاته وه، نه وه (فَلَا ظَهْرَ)
فه رموده ی به هیزتر (قَصْرُهُ فِي السَّفَرِ) دروسته: له م سه فهره دلو له سه فهریځی تری
دریځیدا نویځه قه زاکړوه که ش کورت بکاته وه، چونکه له هه روه حاله تی فه وتانو
قه زاکړنه وه دا عوزی به دهسته (لَوْ الْحَضَرِ) به لام له ماله وه دروست نیه نویځه
قه زاکړوه که کورت بکاته وه، چونکه عوزی نه ماوه.

﴿فَاكِدَارِي﴾ نه گهر کاتی نویځه که هاتبو، به لام له ماله وه نویځه که ی نه کړبو پویشته
سه فهر، نه وه بوی دروسته: له پښه دا نه نویځه ش کورت بکاته وه، هه روه ها نه گهر له
کوتایی کاته که شدا- به قه د نویځکړنه که - کاتی نویځه که مابو و پویشته سه فهر، دروسته:
له پښه دا نه نویځه ش کورت بکاته وه، هه روه له (المجموع) دا پوون کړوه ته وه.

ننجا بزانه: دروست نیه پښوار نویځ کورت بکاته وه، تا ده ست به سه فهر ده کاو له
شوینی نیشته جیبوونی جیا ده بیته وه، که وایو: (وَمَنْ سَافَرَ مِنْ بَلَدٍ) هه رکه سیک له
شاریکه وه بپواته سه فهر (فَأَوَّلُ سَفَرِهِ) نه وه سه رته ی سه فهره که ی (مُجَاوِزَةُ سُورِهَا)
تیپه پوونه له شووره ی شاره که، نه گهر شووره ی ه بی (فَلَبَّانَ كَانَ وَرَاءَهُ عِمَارَةً) جا
نه گهر له دیوی شووره که ش خانوو ه ب (اُشْتَرِطَ مُجَاوِزَتَهَا فِي الْأَصَحِّ) به هرج داندرلوه:

قُلْتُ: الْأَصْحُ لَا يُشْتَرِطُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. فَإِنْ لَمْ يَكُنْ سُورٌ فَأَوَّلُهُ مُجَاوِزَةُ الْعُمُرَانِ لَا الْخَرَابِ
وَالْبَسَاتِينَ، وَالْقَرْيَةُ كَبْلَدَةٌ، وَأَوَّلُ سَفَرٍ سَاكِنِ الْخِيَامِ مُجَاوِزَةُ الْحِلَّةِ، وَإِذَا رَجَعَ انْتَهَى
سَفَرُهُ يَبْلُغُهُ مَا شَرِطَ مُجَاوِزَتُهُ إِبْتِدَاءً،

له خانووه كانيش تيبه پي (قُلْتُ) نيمامي (النولوي) ده فهرموي (الاصح) لا يشترط
فهرموده پاستر نه ميه: به مهرج داناندری له م خانوانه ش تيبه پي (والله اعلم)
به لكو مهر کاتيک له شووره که چووه دهره وه، سه فهره که ی ده ست پی ده کاو دروسته
نویژ کورت بکاته وه.

(فَإِنْ لَمْ يَكُنْ سُورٌ) به لام نه گهر شاره که شووره ی نه بو- وه ک شاره کانی نه م سرده مه-
(فَأَوَّلُهُ) نه وه سهرتهای سه فهره که ی (مُجَاوِزَةُ الْعُمُرَانِ) تيبه پيونه له ناوه دانی شاره که:
وه ک خانوو یاریگی مندالان و نه و کورستانه ی به ناوه دانیه وه یه، مهر وه که له (تحفة) دا
پوون کراوته وه (لَا الْخَرَابِ) به لام مهرج نیه له و کاوله خانوانه تيبه پي: که بناغه یان
نه ماوه، یان کراونه ته باغو بیستان (وَالْبَسَاتِينَ) مهره ها مهرج نیه له باغو بیستانی
شاره که ش تيبه پي، مهرچند کولیت و خانووشی تی دابی و له چهند وهرزکی سالد
خه لکه که تییدا نیشته جی بین، مهره وه که له سهرچاوه کانداه فهرمودیه.

﴿لَا كِلَادَارِي﴾ نه گهر له شار- بۆ سه فهر- چونه دهره وه و له دهره وه ی شار چاوه پوانی
هاوړیکانیان ده کرد، نه وه نه گهر نیه تیان وه ها بی: مهر کاتيک هاوړیکانیان هاتن گشتیان
بۆ سه فهر پوون، نه گهر نه هاتن بگه رینه وه، نه وه دروست نیه له وی نویژ کورت بکه نه وه؟
چونکه به ته ولوی بریاری سه فهریان نه داوه، به لام نه گهر نیه تیان نه وه ها بو: نه گهر
هاوړیکانیان نه بین، نه وان مهر پوون بۆ سه فهر، نه و کاته دروسته له وی نویژ کورت
بکه نه وه؟ چونکه به ته ولوی بریاریان داوه، مهر وه که له (المجموع) دا فهرمودیه تی.

(وَالْقَرْيَةُ) دئی، واته: نه و گونده ی له شار بچوو کتره (كَبْلَدٌ) وه کو شار وایه: له گشت نه و
بریارانه ی پابروودا (وَأَوَّلُ سَفَرٍ سَاكِنِ الْخِيَامِ) سهرتهای سه فهری نه و که سه ی له په شمالدا
نیشته جی یه: وه کو خیالان و په و نه ده کان (مُجَاوِزَةُ الْحِلَّةِ) تيبه پيونه له هوی په شماله که،
واته: له گشت خیمه و یاریگی مندالان و مۆلگی تازه له کان و شوینی ناو لی هینانی تایبه ت
به خویان، مهر وه که له زوری ی سهرچاوه کانداه پوون کراوته وه.

(وَإِذَا رَجَعَ) مهر کاتيک پيولر له سه فهره که ی گه پاره (انْتَهَى سَفَرُهُ) نه وه سه فهره که ی
کوتایی دئی (يَبْلُغُهُ) به وه ی بکاته وه (مَا شَرِطَ مُجَاوِزَتُهُ إِبْتِدَاءً) نه و شوینه ی به مهرج
داندرابو له سهرتهای سه فهره که ی لی تيبه پي، واته: که له گه پاره وه ی گه یشته وه نه وی،
هیچی تر دروست نیه نویژ کورت بکاته وه، مهرچنده نه شگه یشتیته وه مالی خوی.

وَلَوْ نَوَىٰ إِقَامَةَ أَرْبَعَةٍ أَيَّامٍ بِمَوْضِعٍ انْقَطَعَ سَفَرُهُ بِوُصُولِهِ، وَلَا يُحْسَبُ مِنْهَا يَوْمًا دُخُولِهِ
وَخُرُوجِهِ عَلَى الصَّحِيحِ،

ئینجا بزان: ئەوێه له کاتیکیدا بوو: که لایکەمی ئەندازە ی (۸۰) ههشتا کیلۆمتر پویشتی،
بهلام ئەگەر ئەندازە ی (۸۰) ههشتا کیلۆمتر نه پویشتی، واته: له ئەندازە یه کی که متر بۆ
پویشتی یه کی خۆی گه پلوه، ئەوێه ئەگەر بۆ وولاتی خۆی بگه پتهوه، هه ر به دهست پیکردنی
گه پانه وه که سه فەر هه کی کوتایی دئی کورت کردنه وه ی نوێژی بۆ دروست نیه، بهلام ئەگەر
بۆ شویتیکی تر گه پلوه - که وولاتی خۆی نه بو - ئەوێه هه ر به پیتوار داده ندری و
کورت کردنه وه ی نوێژی بۆ دروسته، بهو مەرجه ی به نیهتی مانه وه ی چوار پۆژان
نه گه پته وه، نه گینا: ئەویش هه ر به نیهتینانی گه پانه وه سه فەر هه کی کوتایی دئی،
هه ر وه که له زۆریه ی سه رچاوه کاندایه وه سه لانه پوون کرانه وه.

(وَلَوْ نَوَىٰ إِقَامَةَ أَرْبَعَةٍ أَيَّامٍ بِمَوْضِعٍ) ئەگەر پیتواریک نیهتی وه هابو: چوار پۆژ به
شه وه کانیانه وه، یان زیاتر له شویتیک بمینیتته وه (انْقَطَعَ سَفَرُهُ) ئەوێه سه فەر هه کی کوتایی
دئی (بِوُصُولِهِ) به گه یشتنه جئ ی ئەو شویته (وَلَا يُحْسَبُ مِنْهَا) له و چوار پۆژانه نازمیرد
(يَوْمًا دُخُولِهِ وَخُرُوجِهِ) ئەو پۆژ ه ی ده چیته شویتنه که ئەو پۆژ ه ی لای ده ر ده چئ (عَلَى
الصَّحِيحِ) له سه ر فەر مو ده ی پاست، واته: جگه له م دوو پۆژانه، چوار پۆژو شه ی ته ولو
بین، که واته: ئەگەر نیهتی مانه وه ی سن پۆژ، یان که متری هه ی، ئەوێه سه فەر هه کی کوتایی
ناهی و کورت کردنه وه ی نوێژی بۆ دروسته، چونکه پیتغه مبه ر ﷺ ده فەر مو ی: ﴿يَقِيمُ الْمُهَاجِرُ
بِمَكَّةَ بَعْدَ قَضَائِ نُسْكِهِ ثَلَاثًا﴾ رواه الشيخان، سه حابه کچکه ره کان - له نوای حه ج کردن -
ته نها سن پۆژان له (مکه) دا ده میتنه وه.

واته: پیتغه مبه ر ﷺ پیش (فتح مکه)، قه ده غه ی کر بو سه حابه کچکه ره کان له (مکه) دا
نیشته جئ بین - هه ر وه که له (بخاری و مسلم) دا هاتوه - بهلام چونکه مانه وه ی سن پۆژان
به نیشته جئ ی داناندری، پیتغه مبه ر ﷺ پنگه ی داوه، که وایو: به مانه وه ی سن پۆژان
برپاری پیتواری له سه ر لانا چئ، بهلام به چوار پۆژان لاده چئ، هه ر وه که له
سه رچاوه کاندایه پوون کرلوه ته وه.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ یه که م: هه ر به به لگه ی ئەو حه یسه: ئەگەر حاجی به چوار پۆژان پیش
وه ستانی (عَرَقَة) گه یشته ناو شاری (مَكَّة)، ئەوێه هه یچی تر (قَصْر) (جَمْع) ی بۆ دروست نیه: نه
له (مَكَّة) نه له (عَرَقَة) نه له (مُرْزَلِفَة) نه له (مَنَى)؟ چونکه بوته نیشته جئ، بهلام ئەگەر به
دوو پۆژان، یان سن پۆژان پیش وه ستانی (عَرَقَة) گه یشته (مَكَّة)، ئەوێه (قَصْر) (جَمْع) ی بۆ
دروسته: له (مَكَّة) وه تا له نوای په جمی هه ر سیک شه ی تانه کان له (مَنَى) ده گه پته وه بۆ

وَلَوْ أَقَامَ بَيْلَدُ بَيْتَةٍ أَنْ يَرْحَلَ إِذَا حَصَلَتْ حَاجَةٌ يَتَوَقَّعُهَا كُلُّ وَقْتٍ فَصَرَّ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ يَوْمًا، وَقِيلَ أَرْبَعَةً، وَلِي قَوْلٌ أَبَدًا، وَقِيلَ الْخِلَافُ فِي خَائِفِ الْقِتَالِ،

(مکه)، ثینجا-له دوی گه پانه وهی له (منی)- ته ماشا ده که یښ: نه گهر نیه تی نه وهایی: چوار پښان، یان زیاتر له (مکه) دا بمینیتته وه، نه وه هیچی تر (قصر) (جمع) ی بق دروست نیه، به لام نه گهر نیه تی مانه وهی که متر له چوار پښانی هه بو، نه و کاته (قصر) (جمع) ی بق دروسته، هه روه که له (تحفة) (و الشروانی) دا پوون کرلوه ته وه.

دوهم: نه گهر به سه فر چووه شوینیک- که هه شتا کیلو متر، یان زیاتر سوو- بو- به مه به سستی نه وه: نه گهر له وی بگاته فلانکهس له گه لی بمینیتته وه تا چوار پښان، یان زیاتر، به لام نه گهر نه بگاتی، نه و کاته که متر له چوار پښان بمینیتته وه و بگه پښته وه، نه وه بوی دروسته: نویژ کورت بگاته وه تا له شوینکه ده گه پښته وه، ثینجا نه گهر له وی گه پشته فلانکهس، نه وه هیچی تر کورت کرښه وهی نویژی بق دروست نیه تا له شوینکه به سه فر ده پواته ده روه، هه روه که له (المجموع) دا پوون کرلوه ته وه.

(وَلَوْ أَقَامَ بَيْلَدُ) نه گهر پښوار بق کاریک له شوینیک مایه وه (بَيْتَةٍ أَنْ يَرْحَلَ) به و نیه تی له شوینکه بار بکا (إِذَا حَصَلَتْ حَاجَةٌ) هر کاتیک کاره که ی بق پیک هات، کاره که شی له و جوره بو: که (يَتَوَقَّعُهَا كُلُّ وَقْتٍ) چاوه پوانی پیکه اتنی ده کرد له گشت کاتیکدلو نهیده زانی ده گاته چوار پښان (قَصْرٌ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ يَوْمًا) نه وه دروسته هه ژده پښی ته و او نویژ کورت بگاته وه، واته: جگه له پښی هاتنو ده رچوون ﴿عَنْ أَبِي عُبَّاسٍ رَجُلٍ مِنْهُمْ: أَقَامَ الثَّيْبِيُّ بِمَكَّةَ تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا يَقْصُرُ﴾ رواه البخاري، پیغه مبه رښه نوژده پښان له (مکه) دا مایه وه نویژی کورت ده کرده وه. واته: پښی نوژده مین بق هاتنو ده رچوون داندرلوه، چونکه له هه دیسی (أبي داود بسند حسن) به هه ژده پښ هاتوه.

به لام نه گهر ده یزانی تا کاره که ی پیک دی چوار پښ ته و او ده بن، نه و کاته له شوینکه دا کورت کرښه وهی نویژی بق دروست نیه، هه روه که له سه رچاوه کاندا هه رموویانه.

(وَقِيلَ أَرْبَعَةً) له هه رمووده یه کی بن هیژدا: ته نها چوار پښان نویژ کورت ده کاته وه (وَقِيلَ قَوْلٌ أَبَدًا) له هه رمووده یه کی تری نیامی (الشافعی) دا: تا کاره که ی پیک دی به رده و ام نویژ کورت ده کاته وه (وَقِيلَ) له هه رمووده یه کی بن هیژدا (الْخِلَافُ) جیاوازی نه وه هه رموودانه ی پابروو: له چوار پښان زیاتر (فِي خَائِفِ الْقِتَالِ) ده رباره ی نه و جه نگاوه ربه: که بق جه نگیکی شهرعی به سه فر چوین و مه ترسی هه لگبرسانی جه نگی هه بی، به به لگه ی ﴿عَنْ أَبِي عُمَرَ رَجُلٍ مِنْهُمْ: أَنَّهُ أَقَامَ بِأَذْرِيجَانَ سِتَّةَ أَشْهُرٍ يَقْصُرُ الصَّلَاةَ﴾ رواه البيهقي بسند صحيح، (أَبْنِ عَمْرٍ) رښه مایه وهی شه ش مانگ بق غه ز له (أَذْرِيجَانَ) مایه وه، نویژی کورت ده کرده وه.

وَالْبَحْرُ كَالْبَرِّ، فَلَوْ قَطَعَ الْأَمْيَالُ فِيهِ فِي سَاعَةٍ قَصَرَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَيُشْتَرَطُ قَصْدُ مَوْضِعٍ مُعَيَّنٍ أَوَّلًا،

ئىنجا بزانە: بە بەلگەى ھەدىسەكەى (ابن عباس)ى داھاتوو، مەرجە: ئەو شوپىتەى بە سەفەر بۆى دەچى تەنھا چوونەكەى ئو قۇناغ دوور بى، نەك چوون و ھاتن، واتە: ئەگەر چوونەكەى قۇناغىك بوو، ھاتنە وەشى قۇناغىك بوو، ئەو كورنكرنە وەى نوپىزى بى بروسىت نى، ھەروەك لە سەرجاوەكاندا روون كرلەتەو.

﴿ناگاداری﴾ هم چه دیسی ﴿اَسْ﴾: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةَ أَمْيَالٍ أَوْ فَرَسًا صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ﴿رواه مسلم﴾، هر کاتیک پیغمبر ﷺ سن میل، یا ن سن فرسخ ده چووه دهردهوه، نویژی ده کردهوه نوو په کعت. مه به ست نهوه نیه: سه فره که ی تنها سن فرسخ نوور بووه، به لکو مه به ستی نهوه یه: که پیغمبر ﷺ بق سه فره یکی نوور ده بویشت، سن میل، یا ن سن فرسخ له (مدینه) نوور ده که وتوهوه، کاتی نویژی ده هاتو له وی نویژی کورت ده کردهوه، ههروه ک نیمامی (النواوی) له (شرح مسلم) و (المجموع) دا نه وهای فره مووه.

هم له (المجموع) دا ده فرموي: (له هيچ حدسيښکدا به ناشکرايي نه هاتوه: که له نندارزې که متر له دوو قوناغ پيغه مېرغې عليه السلام نوږزې کورت کړيښته وه، به لکه شی حدیسه کې (ابن عمر و ابن عباس) پرېږدوه، هم **«عَنْ عَطَا: سَأَلَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَقْصَرَ الصَّلَاةَ إِلَى عَرَفَةَ؟ فَقَالَ: لَا، وَلَكِنْ إِلَى عُسْفَانَ وَإِلَى جِدَّةَ وَإِلَى الطَّائِفِ»** رواه الشافعي والبيهقي باسناد صحیح، پرسيار له (ابن عباس) کړا: ټایا که له (مکه) چوومه (عرفة) نوږز کورت بکه موه؟ فرموي: نا، به لام که چوويه (عسفان)، یان (جدة)، یان (الطائف) نوږز کورت بکه وه. واته: هه ریه که له و سیتیانه لای که م شانزه فرسه خ-ه شتا کیلومتر دووین له (مکه) ی یرؤز.

(وَالْبَحْرُ كَالْبَرِّ) دەريا وەكو بىابان وايە: لە مەرجى ئەندازەى ھەشتا كىلۆمەترى پەراوەدا (فَلَوْ قَطَعَ الْأَمْيَالَ فِيهِ فِي سَاعَةٍ) ئەگەر لە دەريادا چلۆ ھەشت ميلەكە-ھەشتا كىلۆمەترەكە لە يەك سەعاتدا بە كەشتى، يان بە ھەلوانى پۆيشت (قَصْرَ) دروستە نوێژ كورت بكاتەو، ھەروەھا ئەگەر بە يەك سەعات ھەشتا كىلۆمەتر بە ئۆتۆمبىل لە زەمىندا، يان بە فرۆكە لە ھەوادا پۆيشت دروستە: نوێژ كورت بكاتەو، وَاللّٰهُ أَكْبَرُ.

مهرجی دووهم: (وِشْتَرَطُ) به مهرج داده‌ندری (قَصْدُ مَوْضِعِ مُعَيَّنٍ) سه‌فهره‌کای به مه‌به‌ستی چونه شویتیکی زاندرلو بی: له پووی پویشتنه‌وه (أَوَّلًا) له سه‌ره‌تاوه، واته: هر له سه‌ره‌تای سه‌فهره‌کای بزانی لای‌کم به نه‌ندازه‌ی هه‌شتا کیلومتر ده‌روا، نیتر

فَلَا قَصْرَ لِلْهَائِمِ وَإِنْ طَالَ تَرَدُّدُهُ، وَلَا طَالِبَ غَرِيمٍ وَأَبْقِ يَرْجِعْ مَتَى وَجَدَهُ وَلَا يَغْلَمْ مَوْضِعَهُ، وَلَوْ كَانَ لِمَقْصِدِهِ طَرِيقَانِ: طَوِيلٌ وَقَصِيرٌ فَسَلِّكَ الطَّوِيلَ لِفَرَضِ كَسْهُوَلَةٍ أَوْ أَمْنٍ قَصَرَ، وَإِلَّا فَلَا فِى الْأُظْهَرِ،

مەرج نیه بزانی: بۆ کام شار دەپوا، یان ناوی شوینەکه بزانی، ھەرۆک لە (الشروانی)دا پوون کرلۆتەو.

کەوابو: (فَلَا قَصْرَ لِلْهَائِمِ) نوێژ کورتکردنەو ەروست نیه: بۆ پێبۆری سەر لێشێو، واتە: ئەو کەسە نازانی بۆ کوێ دەپوا (وَإِنْ طَالَ تَرَدُّدُهُ) ھەرچەند گەران و پێشبینیشی بە ئەندازە یەکی درێژ بێ و لە ھەشتا کیلۆمتر زیاتر بێ، چونکە لە سەرەتاوە نەیزانیو ەبەستی لەو پێشبیننە چەندە، واتە: بەلام ئەگەر سەرلێشێو لە سەرەتاوە مەبەستی بێ: لایکەمی ھەشتا کیلۆمتر بپوا، بۆی ەروستە نوێژ کورت بکاتەو، ھەرۆک لە زۆریە سەرچاوەکاندا ھەرمووینە.

(وَلَا طَالِبَ غَرِيمٍ) ھەرۆھا نوێژ کورتکردنەو ەروست نیه: بۆ ئەو کەسە بە شوین قەرزدارێکدا دەگەپێو (وَأَبْقِ) ھەم بۆ ئەو کەسەش کە بە شوین کۆیلە یەکی ھەلاتوودا، یان بە شوین شتیکی نزوودا دەگەپێ، کە ھەر یەکیک لەوانە مەبەستی ئەوھا بێ: (يَرْجِعْ) بگەپێتەو (مَتَى وَجَدَهُ) ھەر کاتێک قەرزدارەکی، یان کۆیلەکی، یان نزواوەکی نۆزیو (وَلَا يَغْلَمْ مَوْضِعَهُ) لە سەرەتاوەش شوینی قەرزدارەکی، یان کۆیلەکی، یان نزواوەکی نەدەزانی، واتە: بەلام ئەگەر ئەو پێبۆر لە سەرەتاوە دەیزانی پێویستە لای کەم ھەشتا کیلۆمتر بپوا ئینجا دەگاتە مەبەستەکی، ئەو کورتکردنەو ی نوێژی بۆ ەروستە، ھەرۆک لە زۆریە سەرچاوەکاندا پوون کرلۆتەو.

(وَلَوْ كَانَ لِمَقْصِدِهِ طَرِيقَانِ) ئەگەر ھاتو بۆ ئەو شوینەکی مەبەستی، نوو پێگە ھەبون: (طَوِيلٌ) پێگەکیان ھەشتا کیلۆمتر، یان زیاتر درێژ بوو (وَقَصِيرٌ) پێگە یەکی کورت بوو: نەدەگەشتە ھەشتا کیلۆمتر (فَسَلِّكَ الطَّوِيلَ) پێبۆرە کەش بە پێگە درێژە کەدا پۆیشت (لِفَرَضِ) لە بەر ھۆیەکی ھەلال (كَسْهُوَلَةٍ) وەک درێژە کە ئاسان بێ، یان کرێتەکی ھەرزانی بێ، یان ئاو و خواردنە مەنی لێبێ (أَوْ أَمْنٍ) یان دلتیابی: لە پێگرو گومرگو دوزمەنی خۆی، یان مەبەستی کرپن و فروشتن بێ، یان سەردانی نەخۆش و خزم کەسی بێ (قَصَرَ) بۆی ەروستە نوێژ کورت بکاتەو، چونکە مەرجە کە ھاتو تەج.

(وَإِلَّا) بەلام ئەگەر بە ھۆیەکی ھەلال بە پێگە درێژە کەدا نەپۆیشت، بەلکو بە بێ ھۆ، یان تەنھا بە مەبەستی کورتکردنەو ی نوێژ بە درێژە کەدا پۆیشت (فَلَا) ەروست نیه: نوێژ کورت بکاتەو (فِى الْأُظْهَرِ) لە ھەرموودە ی بە ھێزتردا، بەلام ئەگەر بۆ شوینە کە نوو

وَلَوْ تَبَعَ الْعَبْدُ أَوْ الزَّوْجَةُ أَوَ الْجُنْدِيَّ مَالِكَ أَمْرِهِ فِي السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُ مَقْصِدَهُ فَلَا قَصْرَ،
فَلَوْ نَوَّاهُ مَسَافَةَ الْقَصْرِ قَصَرَ الْجُنْدِيُّ ذَوْنَهُمَا، وَمَنْ قَصَدَ سَفَرًا طَوِيلًا فَسَارَ ثُمَّ نَوَى
رُجُوعًا انْقَطَعَ،

پښتو ته دېرېز مه بون، واته: هر ديوکيان لای که م هه شتا کیلومتر ده بون، به لام به کيکيان
له وی تر درېز تر بوو، نه ویش به بی هیچ هویه به درېز تره که دا پویش، نه وه بوی
دروسته: نویز کورت بکاته وه، هره وه له سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَلَوْ تَبَعَ الْعَبْدُ) نه گهر کویله په گهل گوره که ی کهوت (أَوَ الزَّوْجَةُ) یان زن په گهل
میرده که ی کهوت (أَوَ الْجُنْدِيَّ مَالِكَ أَمْرِهِ) یان سهریاز په گهل کاریه دهستی خوی کهوت،
یان دیل په گهل دیلگره که ی کهوت (فِي السَّفَرِ) په گهلکه وتنی نه وانهش له سه فهدا بوو،
به لام (وَلَا يَعْرِفُ مَقْصِدَهُ) هیچیکیان مه بهستی کاریه دهستی خوی نه ده زانی نایا چه ند
دهر واهو ده چیته کوئ (فَلَا قَصْرَ) هیچیکیان پیش پویشتنی دوو قوناغ کورتکرده وه ی
نویز یان بۆ دروست نیه، واته: به لام نه گهر هه شتا کیلومتر پویشتن، نه وه له موهوا بۆ
گشتیان دروسته: نویز کورت بکه نه وه، چونکه تازه مه بهستی کاریه دهسته که یان بۆ
ناشکرا بوو، که واهو: نه گهر له سه رهاوه نه وانهش ده یان زانی لای که م هه شتا کیلومتر
دهر وون، دروسته نه وانهش نویز کورت بکه نه وه، هره وه له سرچاوه کانداهرموویانه.

(فَلَوْ نَوَّاهُ مَسَافَةَ الْقَصْرِ) جا نه گهر نه وانه ی پریږوو، نیه تیان هه بو: به نه ندازه ی (قَصْرَ)
کورتکرده وه ی نویز- که هه شتا کیلومتره- بږون (قَصَرَ الْجُنْدِيَّ) ته نها سهریازی تومار نه کرلو
نویز کورت ده کاته وه، چونکه له کاره کانی دا سهریه خویه و ژیر ده ست نیه (ذَوْنَهُمَا) به لام
زن و کویله- هره واهش دیل- بۆ هیچیان دروست نیه نویز کورت بکه نه وه، چونکه
سهریه خۆ نین و ژیر ده ستن، که واهو: نیه ته که یان کار نا کا.

ثینجا بزانه: لیږده مه به ست نه و سهریازیه: که به خۆشی خوی په گهل کاریه ده ستیک
که وتبې، نه که نه و سهریازیه له تومارگه ی له شکر دا ناو نووس کراوه، چونکه سهریازی
تومار کرلویش - وه کو زن و کویله- ژیر ده ست و سهریه خۆ نیه، هره وه له زوریه ی
سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَمَنْ قَصَدَ سَفَرًا طَوِيلًا) هر که سیک ویستی بږواته سه فزیکي درېز، واته: هه شتا
کیلومتر، یان زیاتر (فَسَارَ) جا بۆ سه فهدر که پویشتن (ثُمَّ نَوَى رُجُوعًا) ثینجا له پښتو ته
نیه تی گه پانه وه ی میتا، یان که وته دوو دلۍ: نایا بگه پښتو ته، یان نا (انْقَطَعَ) له و
شوینه وه، له کاتی نیه ته که ی دا سه فهدر که ی ده پچپو تا له و شوینه دا بمعنی پښتو ته
دروست نیه هیچی تر نویز کورت بکاته وه.

فَإِنْ سَارَ فَسَفَرَ جَدِيدًا، وَلَا يَتَرَخَّصُ الْعَاصِي بِسَفَرِهِ كَأَبَقٍ وَكَاشِزَةٍ، فَلَوْ أَتَشَأْ مُبَاحًا ثُمَّ جَعَلَهُ مَعْصِيَةً فَلَا تَرَخُّصٌ فِي الْأَصَحِّ، وَلَوْ أَتَشَأْ عَاصِيًا ثُمَّ تَابَ فَمُنْشَىٰ لِلْسَفَرِ مِنْ حِينَ التَّوْبَةِ،

به لام (فَإِنْ سَارَ) نه گهر لهو شویتنه پوښتنه شویتنکی تر (فَسَفَرَ جَدِيدًا) نه وه سه فهرنکی نوئ دهست پی دهکا، واته: نه گهر مه بهستی بوو: لیږه به و لاوه هه شتا کیلومتری تر، یان زیاتر بپړوا، دروسته نوئز کورت بکاته وه، نه گهر نا: نا، جیباواری نیه پوښتنه نوئیه که ی: بڼ وولاتی خوی بڼ، یان بڼ شویتنکی تر، هه روه که له سه رچاوه کانداهرموویانه.

مهرجی سڼی یه: سه فهره که ی هر پام نه بڼ، که وایو: (وَلَا يَتَرَخَّصُ) پوخسه ت وهرناگری، واته: کورتکردنه وه ی نوئز دروست نیه: بڼ (الْعَاصِي بِسَفَرِهِ) نه وه که سڼی به سه فهر چونه که ی گونا هباری بڼ (كَأَبَقٍ) وه که کیله ی هه لاتوو (وَكَاشِزَةٍ) هم ژنی ناشیزه، واته: به بڼ ټیږنی میږده که ی بڼ سه فهر بچڼ، هم نه وه قهرزدره ی توانای قهرزدانه وه ی هه یو به بڼ پره زامه ندی خاوه ن قهرزه که ی به سه فهر بچڼ، هم نه وه که سڼی بڼ پټگری، یان بڼ کوشتنی به ناهق، یان بڼ هر گونا هینکی تر به سه فهر بچڼ، هم نه وه که سڼی ته نها به مه بهستی شار دیتن شاره وشار ده که پڼ، نه وانه هیچیان نوئز کورتکړنه وه یان بڼ دروست نیه، چونکه پوخسه ته کانی شهرعی نادرینه مروقی گونا هبار، هه روه که خوی گه وره ده رپاره ی پوخسه تی مردار خواردن ده فهرموئ: ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ هر که سڼک له ترسی مردن ناچار بوو له برسپه تی دا مردلری خواردو مه یلی گونا ه ی نه بو، خوی گه وره لی خۆش ده بڼ و په حمی پی ده کا. واته: بڼ وهرگری ن پوخسه تی شهرعی خوی گه وره به مهرجی داناه: گونا هبار نه بڼ.

(فَلَوْ أَتَشَأْ مُبَاحًا) نه گهر پټیوارنک دهستی به سه فهرنکی حال ل کړیو پوښت (ثُمَّ جَعَلَهُ مَعْصِيَةً) ټینجا سه فهره که ی کرده گونا هکاری، وه که پریار بدا: بڼ پټگری، یان بڼ زینا، یان بڼ گومرگ وهرگری، یان بڼ کوشتن بچڼ (فَلَا تَرَخُّصٌ) نه وه پوخسه تی بڼ نیه نوئز کورت بکاته وه، له و کاته وه: که پریاری گونا ه که ی داوه (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ی پاستردا، به لام نه گهر سه فهره که ی حال ل بوو، له کاتی سه فهردا گونا هینکی تووش بوو، نه وه کورتکړنه وه ی نوئزی بڼ دروسته، هه روه که له سه رچاوه کانداهرموویانه، واته: چونکه به مه بهستی گونا ه کردن به سه فهر نه چوه.

(وَلَوْ أَتَشَأْ عَاصِيًا) نه گهر پټیوارنک دهستی به سه فهرنکی گونا هکاری کړیو پوښت (ثُمَّ تَابَ) ټینجا له پټگه دا توبه ی کړیو پریاری دا: گونا ه که نه کا (فَمُنْشَىٰ لِلْسَفَرِ مِنْ حِينَ التَّوْبَةِ) نه م پټیواره له کاتی توبه کړدنه وه دهست به سه فهرنکی تازه دهکا، واته: نه گهر لیږه به و لاوه مه بهستی بوو: هه شتا کیلومتر، یان زیاتر بپړوا، دروسته نوئز کورت

وَلَوْ اِقْتَدَى بِمُتِّمْ لَحُظَّةُ لَزِمَهُ الْاِثْمَامُ، وَلَوْ رَعَفَ الْاِمَامُ الْمُسَافِرُ وَاسْتَخْلَفَ مُتِمًّا اَنْتُمْ الْمُقْتَدُونَ وَكَذَا لَوْ عَادَ الْاِمَامُ وَاَقْتَدَى بِهِ،

بکاته وه، نه گهر نا: نا، هه روه که له سه رچاوه کانداهرموویانه، که واته جیوازی نیه پویشته تازه که ی: بق وولاتی خوی بی، یان بق شوینیکی تر.

ئینجا بزانه: نه گهر بی ده سه لاتی که به زور لیکردن سه فهریکی گونا هکاری پی کرا، نه وه به گونا هبار داناندری و نو یژ کورت کردنه وه و پوخسه ته کانی تری سه فهریشی بق دروستن، هه روه که له (فتاوی ابن حجر) دا پوون کرا وه ته وه.

هه رجی چوار هم: نابی نو یژ ه که ی به جه ماعت له پشت نیمامیکی وه ها بکا: که نو یژ ه که ی ته ولو بکا، که و ابو: (وَلَوْ اِقْتَدَى بِمُتِّمْ) نه گهر پی بواریک ثیق تیدای کرد به نیمامیکی وه ها: که نو یژ ه که ی ته ولو ده کرد (لَحُظَّة) ماو هیه کی که م، هه رچه ند به قه د (الله اکبر) یک، یان که متر بی (لَزِمَهُ الْاِثْمَامُ) واجبه: پی بواره که ش نو یژ ه که ی ته ولو بکا، جیوازی نیه: نیمامه که ش پی بوار بی، یان نیشته جی بی، هه روه ها جیوازی نیه: نو یژ ه که ی نیمام سی په که متی، یان چوار په که متی بی، یان دوو په که متی بی: وه کو نو یژی جومعه و سه ی نی قه زاکرا وه، هه روه که له سه رچاوه کانداهرموویانه کرا وه ته وه ﴿عَنْ اَبْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سُئِلَ: مَا بَالُ الْمُسَافِرِ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ إِذَا انْفَرَدَ وَأَرْبَعًا إِذَا انْتَمَ بِمَقِیمٍ؟ فَقَالَ: تِلْكَ السُّنَّةُ﴾ رواه الإمام أحمد یاسناد صحیح، پرسیار له (ابن عباس) کرا: بق چی نه گهر پی بوار نو یژ به ته نهایی بکا دوو په که مت ده کا، نه گهر به جه ماعت له پشت نیشته جی بیکا چوار په که مت ده کا؟ فهرمووی: نه وه پی باری پیغه مبه ره ﷺ.

ئینجا بزانه: دروسته نیمامی پی بوار پیش نو یژی بق نیشته جی بکا، هه روه که له باسی جه ماعت دا پابرا، هه روه ها دروسته: پی بوار پیش نو یژی بق پی بوارو بق نیشته جی به تیکرایی بکا، ئینجا که نیمامه که و پی بواره کان سه لامیان دا وه، نیشته جییه کان هه لده ستنه وه چوار په که مت ته ولو ده که ن، هه روه که له (المجموع) دا فهرمووی ته ی.

(وَلَوْ رَعَفَ الْاِمَامُ الْمُسَافِرُ) نه گهر نیمامیکی پی بوار لووتی دا رسا، واته: خوین له لووتی هاتو به لاشه که ی که وت، یان به هویه کی تر نو یژی به تال بوو (وَاسْتَخْلَفَ مُتِمًّا) نیمامه که ش به کیکی وه های له جی ی خوی کرده نیمام: که نو یژ ه که ی ته ولو ده کرد (اَنْتُمْ الْمُقْتَدُونَ) واجبه مه نمووه پی بواره کانیش نو یژ ه که ته ولو بکه ن (وَكَذَا لَوْ عَادَ الْاِمَامُ) هه روه ها نه گهر نیمامه پی بواره که ش که پاره و (وَاقْتَدَى بِهِ) ثیق تیدای به نیمامه ته ولو که ره که کرد، نه ویش له سه ری واجبه: نو یژ ه که ی ته ولو بکا، چونکه گشتیان هه رجی چواره میان له ده ست چوه و.

وَلَوْ لَزِمَ الْإِثْمَامُ مُقْتَدِيًا فَفَسَدَتْ صَلَاتُهُ أَوْ صَلَاةُ إِمَامِهِ أَوْ بَانَ إِمَامُهُ مُحْدَثًا أُنْتَمَ،
وَلَوْ اقْتَدَى بِمَنْ ظَنَّهُ مُسَافِرًا قَبَانَ مُقِيمًا أَوْ بِمَنْ جَهِلَ سَفَرَهُ أُنْتَمَ، وَلَوْ عَلِمَهُ مُسَافِرًا
وَشَكَّ فِي نِيَّتِهِ قَصَرَ، وَلَوْ شَكَّ فِيهَا فَقَالَ: إِنْ قَصَرَ

(وَلَوْ لَزِمَ الْإِثْمَامُ مُقْتَدِيًا) نه گهر مه نوموميکی پيښور له سهری واجب بوو نوږه که ی ته و او
بکا؟ چونکه نیتیدای به نیمامیکی نیشته چی کردبو (فَفَسَدَتْ صَلَاتُهُ) ښنجا له دواي
نیتیدا نوږه که ی خوی به تال بوو (أَوْ صَلَاةُ إِمَامِهِ) یان نوږی نیمامه که ی به تال بوو (أَوْ
بَانَ إِمَامُهُ مُحْدَثًا) یان ناشکرا بوو: نیمامه که ی بی ده ستونوږه، یان جه نابه تداره، یان
پیسیه کی شاردرلوه ی پتوه یه (أُنْتَمَ) واجبه: مه نومومه که چوار په کعه تی ته ولو بکا،
که واته: له حالتی به که مدا هرکاتیک نوږه که ی دویاره کرده وه، واجبه: به چوار
په کعه تی دویاره ی بکاته وه.

هر وه ها نه گهر مه نوموم نه بو، به لکو به ته نهایی نوږی دابه ستو نیه تی کور تکرده وه ی
نه هیتا، ښنجا نوږه که ی به تال بوو، واجبه: به چوار په کعه تی دویاره ی بکاته وه،
چونکه نوږه که یان به ته وای که وتوته نه ستویان، هر وه که له (المجموع) دا فرمویه تی،
به لام نه گهر ناشکرا بوو: هر له سهره تاوه نوږه که ی دانه مزولو - چونکه هر چی نوږی
ناته ولو بوو - نو کاته دروسته: به کور تکراره یی دویاره ی بکاته وه، هر وه که له زږیه ی
سهر چاوه کاند ا فرمویانه.

(وَلَوْ اقْتَدَى بِمَنْ ظَنَّهُ مُسَافِرًا) نه گهر پيښوریک نیتیدای کرد به نیمامیکی وه ها: که دلی
بو ده چو نیمامه که ش پيښور بیو نوږ کورت ده کاته وه (قَبَانَ مُقِيمًا) ښنجا ناشکرا بوو
نیمامه که نیشته چی یه، یان پيښوره به لام نوږ ته ولو ده کا (أَوْ بِمَنْ جَهِلَ سَفَرَهُ) یان
نیتیدای کرد به نیمامیکی وه ها: که لی یو دل بوو و نه یزانی: نایا پيښوره، یان نا
(أُنْتَمَ) له و سن مه سه لانه دا واجبه نوږه که ی ته و او بکا، هر چه ند له م سنی مه شدا ناشکرا
بیی: که نیمامه که ش پيښوره و نوږ کورت ده کاته وه.

(وَلَوْ عَلِمَهُ مُسَافِرًا) نه گهر مه نومومی پيښور ده یزانی نیمامه که ش پيښوره، به لام (وَشَكَّ فِي
نِيَّتِهِ) له نیه تی نیمامه که ی که وته گومان: نایا نیه تی کور تکرده وه ی نوږی هیتاوه، یان
نا؟ جا له گه ل نه وه شدا مه نومومه که نیه تی کور تکرده وه ی نوږی هیتا (قَصَرَ) نه وه
دروسته: نوږه که ی کورت بکاته وه، به و هر چی ناشکرا بیی: نیمامه که ش نوږه که
کورت ده کاته وه.

هر وه ها (وَلَوْ شَكَّ فِيهَا) نه گهر پيښوره که - وه که مه سه له ی پابر بوو - له نیه تی نیمامه که ی
که وته گومان (فَقَالَ) مه نومومه پيښوره که نیه تیکی مه لو اسراوی هیتا و گوتی (إِنْ قَصَرَ

قَصَرْتُ وَإِلَّا أَتَمَمْتُ قَصْرَ فِي الْأَصَحِّ، وَيُشْتَرَطُ لِلْقَصْرِ نِيَّتُهُ فِي الْإِحْرَامِ وَالْتَحَرُّ عَنْ مُتَافِيهَا دَوَامًا، وَلَوْ أَحْرَمَ قَاصِرًا ثُمَّ تَرَدَّدَ فِي أَنَّهُ يَقْصُرُ أَوْ يُتِمُّ أَوْ فِي أَنَّهُ نَوَى الْقَصْرَ أَوْ قَامَ إِمَامُهُ لِثَلَاثَةِ فَشَكَ هَلْ هُوَ مُتِمٌّ أَوْ سَاهٍ أَتَمَّ، وَلَوْ قَامَ الْقَاصِرُ لِثَلَاثَةِ عَمْدًا بِلاَ مُوجِبٍ لِلِإِتْمَامِ بَطَلَتْ صَلَاتُهُ،

قَصَرْتُ) نه گهر نیعامه که نویژه که ی کورت بکاته وه، منیش کورتی ده که مه وه (وَأِلَّا أَتَمَمْتُ) نه گهر نا: منیش ته ولوی ده که م (قَصْرٌ) نه وه دروسته: نویژه که ی کورت بکاته وه (فِي الْأَصَحِّ) له فهرموده ی پر استردا، به و مرجه ی نیعامه که ش کورتی بکاته وه، واته: نه گهر - له م سه له و له م سه له ی پیئشدا - نیعامه که نویژه که ی ته ولو بکا، واجبه: مه نمووه ریپواره که ش ته ولوی بکا، هروه که له (نهاية) و (معني) دا فهرموویانه.

مرجی پیئجه م: نیته ی (قَصْرٌ)، واته: کورتکردنه ی نویژ (وَيُشْتَرَطُ لِلْقَصْرِ) به مرج داندرلوه بق دروستبوونی کورتکردنه وه ی نویژ (نِيَّتُهُ فِي الْإِحْرَامِ) نیته ی کورتکردنه وه ی نویژه که بیئنی له که ل (الله أكبر) ی نویژ دابه ستندا، واته: نه گهر له که ل (الله أكبر) ی نویژ دابه ستندا نیته ی کورتکردنه وه ی نویژه که ی نه هیتا، نویژه که ی له سه ر ته ولوی داده به ستی، واته: واجبه چوار په که ته ی ته ولو بکا، هروه که له (المجموع) دا فهرموویته ی.

مرجی شه شه م: (وَالْتَحَرُّ) حق پاراستنه (عَنْ مُتَافِيهَا) له گشت دژکی نیته ی کورتکردنه وه (نَوَامًا) له به رده وای نویژه که ی دا، که وایو: (وَلَوْ أَحْرَمَ قَاصِرًا) نه گهر به نیته ی کورتکردنه وه نویژه که ی دابه ست (ثُمَّ تَرَدَّدَ) نینجا له ناو نویژه که دا که وته دوو دلی (فِي أَنَّهُ يَقْصُرُ أَوْ يُتِمُّ) له وه دا: نایا نویژه که کورت بکاته وه یان ته ولوی بکا (أَوْ فِي أَنَّهُ) یان له وه دا که وته گومان: نایا (نَوَى الْقَصْرَ) نیته ی کورتکردنه وه ی هیتاوه، یان نا (أَوْ قَامَ إِمَامُهُ لِثَلَاثَةٍ) یان نه گهر هاتو: نیعامه که ی بق په که ته ی سی په م هه لساوه (فَشَكَ) نینجا مه نمووه که ش که وته گومان: نایا (هَلْ هُوَ مُتِمٌّ) نیعامه که ی نویژ ته ولو ده کا (أَمْ سَاهٍ) یان به سه هوو هه لساوه ته وه ؟ (أَتَمَّ) له و سی م سه لانه دا واجبه: چوار په که ته ی ته ولو بکا، چونکه نه و دوو دلی و گومانه دژی نیته ی کورتکردنه وه یه.

(وَلَوْ قَامَ الْقَاصِرُ) نه گهر نه و ریپواره ی نیته ی کورتکردنه وه ی هیتاوه، هه لساوه پیئوه (لِثَلَاثَةٍ) بق په که ته ی سی په م (عَمْدًا) به قه سدی هه لساوه (بِلاَ مُوجِبٍ لِلِإِتْمَامِ) هیچ هویه کی ته ولو کردنی نیته ی نه بو: وه که نیته ی ته ولو کردن، یان نیته ی مانه وه ی چوار پڅان له و شویتنه دا (بَطَلَتْ صَلَاتُهُ) نویژه که ی به تال ده بی، به لام نه گهر ریپواره که له ناو نویژه که دا نیته ی مانه وه ی له و شویتنه دا هیتا، یان له ناو نویژه که دا دلی گډلو نیته ی ته ولو کردنی هیتا، نه وه نویژه که ی به تال نایو نیته که ش دروسته، که وایو: واجبه هه لسیته وه نویژه که ی چوار په که ته ی ته ولو بکا، هروه که له زوریه ی سه رچاوه کاند ا فهرموویانه.

وَإِنْ كَانَ سَهْوًا عَادَ وَسَجَدَ لَهُ وَسَلَّم، فَإِنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ عَادَ ثُمَّ نَهَضَ مُتِمًّا، وَيُشْتَرَطُ كَوْنُهُ مُسَافِرًا فِي جَمِيعِ صَلَاتِهِ، فَلَوْ نَوَى الْإِقَامَةَ فِيهَا أَوْ بَلَغَتْ سَفِينَتُهُ دَارَ إِقَامَتِهِ أَتَمَّ، وَالْقَصْرُ أَفْضَلُ مِنَ الْإِتِمَامِ عَلَى الْمَشْهُورِ إِذَا بَلَغَ ثَلَاثَ مَرَاجِلَ،

ههروهه (وَإِنْ كَانَ سَهْوًا) نه گهر هه لسانه وه که ی بق په که متی سئیم به سه هوو بوو، نویژه که ی به تال نابئ، به لام (عَادَ) واجبه: بگه پټه وه بق ته حیات خویندنو (وَسَجَدَ لَهُ) سوننه ته سوچه دی سه هوو بق سه هوو که بیا (وَسَلَّمَ) نینجا سه لام بداته وه (فَإِنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ) جا نه گهر به سه هوو هه لساوه، نینجا دلی گډلو ویستی چوار په که متی ته ولو بکا (عَادَ) واجبه: بگه پټه وه بق دانیشن (ثُمَّ نَهَضَ مُتِمًّا) نینجا نووباره به نیه تی ته ولو کردن بق په که متی سئیم هه لده سئیتته وهو نویژه که ی به چوار په که متی ته ولو ده کا.

مهرجی هه فقهه: (وَيُشْتَرَطُ) به مرج داده ندرئ: (كَوْنُهُ مُسَافِرًا) نویژه که هه ر پټیول بئ (فِي جَمِيعِ صَلَاتِهِ) له هه موو نویژه که ی دا، واته: له سه ره تای نویژه که وه تا کونای سه لامدانه وه، هه ر له سه فهدابئ، که و ابو: (فَلَوْ نَوَى الْإِقَامَةَ فِيهَا) نه گهر له ناو نویژه که دا نیه تی مانه وه ی چوار پږان، یان زیاتری هیئا له و شوینته دا (أَوْ بَلَغَتْ سَفِينَتُهُ دَارَ إِقَامَتِهِ) یان که شته که ی - واته: یان فری که، یان توتومبیله که ی - گه یشته شوینی مانه وه ی (أَتَمَّ) واجبه: چوار په که مت ته ولو بکا، چونکه هوی کورتکړنه وه که نه ماوه.

مهرجی هه شته: ده بئ بزانی: (قَصْرُ) کورتکړنه وه ی نویژ دروسته، واته: نه گهر نه یده زانی: کورتکړنه وه ی نویژ دروسته، له خوییه وه نویژی کورت کرده وه، نویژه که ی دروست نیه، هه روه که له سه رچاوه کانداهه رموویانه.

(وَالْقَصْرُ) کورتکړنه وه ی نویژ (أَفْضَلُ مِنَ الْإِتِمَامِ) خیری گه وره تره له ته ولو کردن نویژ (عَلَى الْمَشْهُورِ) له سه ر فهرمووده ی ناسراوی مه زه ب (إِذَا بَلَغَ ثَلَاثَ مَرَاجِلَ) هه ر کاتیک سه فهره که ی بگاته سئ قوناغ، واته: (۱۲۰) سه دو بیست کیلومتر، یان دريژتر بئ، چونکه به زدی پیغه مبه ر ﷺ (الْخُلَفَاءُ الرَّاشِدُونَ) له سه فهره دريژه کانیا ندا کورتیان کړیته وه، نیما می (حَنَفِي) ش له سئ قوناغ و دريژتر به واجبی داناهه.

هه روه ها نه گهر کورتکړنه وه ی نویژی پئ ناخوش بوو، یان گومانی له دروستبوونی کورتکړنه وه دا هه بو، یان خه لک شوینکه و ته ی ده بو، له و حاله تانه شدا کورتکړنه وه خیری گه وره تره، به لام نه گهر نه و حاله تانه هیچیان نه بو، سه فهره که ش نه ده گه یشته سئ قوناغ، نه و کاته ته ولو کردن خیری گه وره تره.

نینجا بزانه: له گشت حاله ټیکي سه فهره دا دروسته: نویژ ته ولو بکاو کورتی نه کاته وه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْصُرُ فِي السَّفَرِ وَيُتِمُّ، وَيُقَطِّرُ وَيَصُومُ﴾ رواه الدارقطني

وَالصَّوْمُ أَفْضَلُ مِنَ الْفِطْرِ إِنْ لَمْ يَتَضَرَّرْ بِهِ.
(فَصْلٌ) يَجُوزُ الْجَمْعُ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ تَقْدِيمًا وَتَأْخِيرًا، وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ كَذَلِكَ
فِي السَّفَرِ الطَّوِيلِ،

والبيهقي يأسناد صحيح، پیغمبر ﷺ له سه فہرہ نو یژی کورت دہ کردہ وہو تہ اویشی
دہ کرد، ہم بہ یژدوہ نہ دہو و بہ یژدوہ دہو.

(وَالصَّوْمُ) بہ یژدوہ یونی پہ مہ زان لہ سه فہری دوو قوناغی و در یژدردا (أَفْضَلُ) خیری
گہ ورتہ (مِنَ الْفِطْرِ) لہ بہ یژدوہ نہ یوون، تا کو بہ پہ لہ شو واجبہی لہ نہ ستو لابیجی،
خوای گہ ورتہ دہ فہرموی: ﴿وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ﴾ نہ گہر لہ سه فہرہ بہ یژدوہ بن یو
نیوہ چاکترہ. جا نہوہ بہ مہرجہیہ: (إِنْ لَمْ يَتَضَرَّرْ بِهِ) نہ گہر بہ ہوی یژدوہ تووشی
زیان نہ بن، واتہ: نہ گہر تووشی زیانیکی نالہ بار دہو، شو کاتہ بہ یژدوہ نہ یوون خیرترہ
﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: رَأَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا صَائِمًا فِي السَّفَرِ قَدْ ظَلَلَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ
الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ﴾ رواہ الشیخان، پیاوینک لہ سه فہرہ بہ یژدوہ یو، بہ ہوی گہرماو
تینوہتی ہوشی نہ مابو و سیبہری لہ سہر کرابو، کہ پیغمبر ﷺ نہوہای دیت،
فہرموی: بہ یژدوہ یوون لہ سه فہرہ خیر= چاکہ نیہ.

﴿فَصْلٌ: لہ یاسی (جَمْع) کو کردنہ وہی دوو نویژ﴾

(يَجُوزُ الْجَمْعُ) دروستہ: کل بکاتوہ (بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ) لہ نیوان نویژی نیوہ یژوہ سردا
(تَقْدِيمًا) بہ (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)، واتہ: نویژی عہسر پیش بیخیو لہ کاتی نیوہ یژوہا بیکا
(وَتَأْخِيرًا) ہم بہ (جَمْعُ التَّأْخِيرِ)، واتہ: نویژی نیوہ یژوہا بیخیو لہ کاتی عہسرہا بیکا،
ہرہوہا نویژی عہسر لہ گہل (جُمُعَةً) دا بہ (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) دروستہ، بہ لام (جُمُعَةً) بہ (جَمْعُ
التَّأْخِيرِ) دروست نیہ، چونکہ ناگونجی، ہرہوہ لہ (نہایہ) و (مغنی) دا فہرمویانہ.

(وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ) ہرہوہا دروستہ: نویژی مہغریب و عیشا کل بکاتوہ (كَذَلِكَ) ہم بہ
(جَمْعُ التَّقْدِيمِ) پیشخستن، ہم بہ (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) دواخستن.

جا (جَمْعُ) کو کردنہ وہی دوو نویژ کہ دروستہ (فِي السَّفَرِ الطَّوِيلِ) لہ سه فہری در یژدردا= کہ
(قصری) تی دا دروست بن- واتہ: لای کہم سه فہرہ کہی دوو قوناغ= ہشتا کیلومتہر در یژ
بن، ہم مہرجہ کانی تری تی دا بینہجی: کہ لہ سه فہری (قصر) دا یاس کران، ہرہوہ لہ
(الأنوار) دا فہرمویہتی، کہ واتہ: لہ سه فہری گوناہکاری دا (جَمْعُ) کو کردنہ وہی دوو نویژ
دروست نیہ، ہرہوہ سہرچاوہ کان فہرمویانہ.

﴿عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِي غَزْوَةِ بُؤْك: إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ
جَمْعُ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، وَإِنْ يَرْتَحِلَ قَبْلَ أَنْ تَرِبَعَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعَصْرِ،

وَكَذَا الْقَصِيرِ فِي قَوْلٍ، فَإِنْ كَانَ سَائِرًا وَقْتَ الْأُولَى فَتَأَخَّرَ مَا أَفْضَلَ وَإِلَّا فَعَكْسُهُ،
 وَفِي الْمَغْرِبِ مِثْلُ ذَلِكَ: إِنْ غَابَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ، وَإِنْ
 يَرْتَحِلُ قَبْلَ أَنْ تَغِيبَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الْمَغْرِبَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعِشَاءِ ثُمَّ جَمَعَ بَيْنَهُمَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ
 وَاحْمَدٌ وَحَسَنَةُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ الْبَيْهَقِيُّ، (معان) ده فەرموئ: پێغه مەبرککە لە غەزای
 (تبوک) دا ڕەفتاری بەم جۆرە بوو: ئەگەر پێش پۆیشتن کاتی نیوە ڕۆ هاتبا، ئەو نوێژی
 نیوە ڕۆ عەسری بە (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) دەکردن، بەلام ئەگەر پێش کاتی نیوە ڕۆ پۆیشتبا،
 ئەو کاتە نوێژی نیوە ڕۆی نوا دەخست تا بۆ عەسر دادەبەزیو هەردوکی بە (جَمْعُ
 التَّأَخِيرِ) دەکردن، لە مەغریبیشدا هەر بەم جۆرە: ئەگەر پێش پۆیشتن ڕۆژ ناوا دەبو،
 ئەو نوێژی مەغریبو عیشای بە (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) دەکردن، بەلام ئەگەر پێش ڕۆژ ناوابوو
 پۆیشتبا، ئەو کاتە نوێژی مەغریبی نوا دەخست تا بۆ عیشا دادەبەزیو هەردوکی بە
 (جَمْعُ التَّأَخِيرِ) دەکردن.

(وَكَذَا الْقَصِيرِ) هەروەها لە سەفەری کورتیشدا کۆکردنەوێ دوو نوێژ دروستە (فِي قَوْلٍ)
 لە فەرموودەیەکی کۆندا، بەلام لە فەرموودەی پراستردا: لە سەفەری کورتدا (جمع)
 کۆکردنەوێ دوو نوێژ دروست نیه، بەلکو لە سەرچاوەکاندا دەفەرمون: لە سەفەری
 درێژیشدا وەها خێرتەرە: (جمع) نەکاوەر نوێژتک لە کاتی خۆیدا بکا، چونکە لە لای
 ئیمام (أبي حنيفة) - جگە لە (عرفات) و (مزدلفة) - (جمع) دروست نیه.

ئینجا بزانە: هەر بە بەلگەی حەدیسەکەی (معان) ی پابردووش نوێژی سبەینێ کۆ
 ناکرێتەو: نە لە گەڵ عیشاو نە لە گەڵ نیوە ڕۆ، هەروەها نوێژی عەسرو مەغریبیش لە گەڵ
 یەکتری کۆ ناکرێتەو، هەروەک لە سەرچاوەکانیشدا فەرموویانە.

بێسان هەر بە بەلگەی حەدیسەکە: (فَإِنْ كَانَ سَائِرًا وَقْتَ الْأُولَى) ئەگەر پێیواریکە لە کاتی
 نوێژی یەكەمدا-واتە: لە کاتی نیوە ڕۆ، یان مەغریب- پۆیشتندا بوو (فَتَأَخَّرَ مَا أَفْضَلَ)
 ئەو کاتە نواخستنی نوێژەکەی یەكەم خێرتەر، واتە: تاكو بە (جَمْعُ التَّأَخِيرِ) بیکا.

(وَإِلَّا) بەلام ئەگەر لە کاتی نوێژی یەكەمدا لە پۆیشتندا نەبو، بەلکو دابەزی بوو (فَعَكْسُهُ)
 ئەو کاتە پێچەوانەی پابردوو خێرتەر، واتە: نوێژی عەسر، یان عیشا پێش بێخێ تاكو بە
 (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) بیکا، بەلام ئەگەر لە کاتی نوێژی یەكەم و دووهمدا هەر لە پۆیشتندا بوو،
 یان هەر لە دابەزیندا بوو، ئەو کاتە (جَمْعُ التَّأَخِيرِ) نواخستنی نوێژی یەكەم خێرتەر،
 هەروەک لە (نهایة) و (مغنی) دا فەرموویانە، بەلام لە (تحفة) دا دەفەرموئ: (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)
 پێشخستنی نوێژی دووهم باشترە، چونکە بە پەلە واجیەکەی لە ئەستو لادەچێ.

وَشُرُوطُ التَّقْدِيمِ ثَلَاثَةٌ: الْبَدَاءُ بِالْأُولَى، فَلَوْ صَلَّاهُمَا قَبَانَ فَسَادَهَا فَسَدَتِ الثَّانِيَةُ.
وَنِيَّةُ الْجَمْعِ، وَمَحَلُّهَا أَوَّلُ الْأُولَى وَتَجَوُّزُ فِي أَثْنَانِهَا فِي الْأَظْهَرِ.

﴿مەرجه کانی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)﴾

(وَشُرُوطُ التَّقْدِيمِ) مەرجه کانی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)، واته: دروستبوونی پېشخستنی نوږزی دووهم (ثَلَاثَةٌ) سئ مەرجن:

مەرچی یه که م: (الْبَدَاءُ بِالْأُولَى) پېشدا نوږزی یه که م به دروستی بکا، ئینجا که سه لامي داوه، یه که سر نوږزی دووهم بکا، که و ابو: (فَلَوْ صَلَّاهُمَا) نه گهر نوږزی یه که م و نوږزی دووهمی به (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) کردن (قَبَانَ فَسَادَهَا) ئینجا ناشکرا بوو: نوږزی یه که م به تاله و دروست نه بووه (فَسَدَتِ الثَّانِيَةُ) نه و کاته نوږزه که ی دووهمیش به تاله و دروست نابې، چونکه مەرجه که ی له ده ست چوو، که و ابو: واجبه مەر دووکیان دووباره بکاته وه: یان به (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)، یان به (جَمْعُ التَّأخِيرِ)، یان مەر یه که ی له کاتی خوی دا.

مەرچی دووهم: (وَنِيَّةُ الْجَمْعِ) نیه تهینانه (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)، واته: پېشخستنی نوږزی دووهم (وَمَحَلُّهَا) شوینی نیه تهینانه که ش (أَوَّلُ الْأُولَى) سره تاي نوږزی یه که م (وَتَجَوُّزُ فِي أَثْنَانِهَا) له ناو نوږزی یه که میشدا - پېش سه لامدانه وه - نیه تهینانه که دروسته (فِي الْأَظْهَرِ) له فهرمووده ی به هیژ تر دا، واته: له (الله أكبر) ی نوږز دابه ستنه وه تا ته و ابوونی سه لامدانه وه ی نوږزی یه که م، دروسته مەر کاتیک نیه ت بیئنی: نوږزی دووهم پېش دیخی و به (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ده یکا، ئیتر پتویست ناکا: له کاتی دابه ستنی نوږزی دووهم دا نیه تی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) دووباره بکاته وه.

جا بزانه: له لای ئیمامی (الْمُرْتَبِي) دروسته له دوی سه لامدانه وه ی نوږزی یه که م، نیه تی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) بیئنی: پېش دابه ستنی نوږزی دووهم له گه ل دابه ستنی، هه روه که له (احیاء العلوم) و (المجموع) دا فهرموویانه.

ئینجا بزانه: نه گهر له ناو نوږزی یه که م دا نیه تی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) پېشخستنی نوږزی دووهمی هیئا، ئینجا دلی گورلو نیه تی هیئا پېشی ئیخی، ئینجا دیسان دلی گورلو دووباره نیه تی هیئا پېشی بیخی، نه وه له فهرمووده ی به هیژ تر دا: زیانی نیه و دروسته (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) بکا - هه روه که له سه رچاوه کانددا فهرموویانه - به لام نه گهر له ناو نوږزی یه که م دا دلی نه گورلو و دووباره نیه تی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی نه هیئا وه، به لکو له دوی سه لامدانه وه ی نوږزی یه که م دلی گورلو و دووباره نیه تی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی هیئا وه، نه وه سوودی نیه و (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی بق دروست نیه، چونکه کاتی نیه ته که ی به سه ر چوو، هه روه که له (الشروانی) دا پوون کراوه ته وه.

وَالْمَوَالَةَ بَأَنْ لَا يَطُولَ بَيْنَهُمَا فَصْلٌ، فَإِنْ طَالَ وَلَوْ بَعْدَ وَجَبَ تَأْخِيرُ الثَّانِيَةِ إِلَى وَقْتِهَا، وَلَا يَضُرُّ فَصْلٌ يَسِيرٌ، وَيُعْرَفُ طَوْلُهُ بِالْعُرْفِ. وَلِلْمُتَيْمِّمِ الْجَمْعُ عَلَى الصَّحِيحِ، وَلَا يَضُرُّ

به لام نه گهر له ناو نویژی یه که مدا نیه تی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی هینا، نینجا له دواى سه لامدانه وه دلی گورپو نیه تی هینا: (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) نه کا، نینجا دلی گورپو وه نیه تی هینا (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) بکا، نه و کاته (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی بۆ دروسته، به و مهرجه ی ماوه یه کی دریز نه که ویتته نیتوان دل گوران و نیه ته کان، هه روه که له (نهاية) و (الشروانی) دا پوون کرلو وه ته وه.

مه رجی سئ یه مه: (وَالْمَوَالَةَ) یه کسه ر نویژی دووه م له دواى نویژی یه که م بکا (بِأَنْ لَا يَطُولَ بَيْنَهُمَا فَصْلٌ) به جورکی وه ها: ماوه ی نیتوان هه ربووکیان دریز نه بی.

(فَإِنْ طَالَ) جا نه گهر نیتوانه که یان دریز بوو (وَلَوْ بَعْدَ) مهرچه ند به هوی عوزرکیش بی: وه که سه هوو، یان هه ربوودلوکی تر، نه و کاته (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی بۆ دروست نیه، که وابو: (وَجَبَ تَأْخِيرُ الثَّانِيَةِ إِلَى وَقْتِهَا) واجبه: نویژه که ی دووه م لوا بیخی بۆ کاته که ی خوی و له کاته که ی خوی دا به تاک بیکا، به لام (وَلَا يَضُرُّ فَصْلٌ يَسِيرٌ) نیتوانیکی که م زیان نادا: وه که نیقامه ت کردن بۆ نویژی دووه م (وَيُعْرَفُ طَوْلُهُ بِالْعُرْفِ) دریزی کووتی نیتوان هه ربوو نویژه کان به گوریه ی عاده ت ده ناسری.

که واته: نه ندازه ی دوو په که هت نویژی سووک و به په له دریزه و (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) به تال ده کا، هه روه که له زۆریه ی سه رچاوه کاندایه رموویانه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي صِفَةِ وَقُوفِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِعَرَفَاتٍ: ثُمَّ أَدْنَى ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْعَصْرِ وَلَمْ يَصَلِّ بَيْنَهُمَا شَيْئًا﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رﷺ له (حجة الوداع) دا که له (عرفات) دا بانگی نیوه پۆ درلو نیقامه ت کرا، نویژی نیوه پۆی کرد، نینجا دووباره نیقامه ت کرلو نویژی عه سری به (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) کردو هیچ سوننه تیکی له نیتوان هه ربوو نویژه کاندایه نه کرد.

نینجا بزانه: به به لگه ی نه و هه دیسه: له (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) دا دروست نیه هیچ سوننه تیک له نیتوان هه ربوو نویژه کاندایه بکری، که وابو: نه گهر ویستی سوننه ته کانی پاش نویژی نیوه پۆ پیتش عه سر بکا، یان سوننه ته کانی پاش نویژی مه غریبو پیتش نویژی عیشا بکا، نه وه با له دواى ته ولوکردنی هه ربوو نویژه واجبه کان نه و سوننه تانه -به ریز- بکا، هه روه که له زۆریه ی سه رچاوه کاندایه پوون کرلو وه ته وه.

(وَالِلْمُتَيْمِّمِ الْجَمْعُ) کۆکردنه وه ی دوو نویژ دروسته: بۆ نه و پیتلاره ی له نیتوان هه ربوو نویژه کاندایه ته یه موم ده کا (عَلَى الصَّحِيحِ) له سه ر فه رموده ی پاست، واته: ته یه موم کردن بۆ نویژی دووه م زیان له (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) نادا، هه روه که ده ستنویژگرتنیش زیان نادا، چونکه نیتوانه که یان که مه، که وابو: (وَلَا يَضُرُّ) زیان له (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) نادا

تَخْلُلُ طَلَبُ خَفِيف، وَلَوْ جَمَعَ ثُمَّ عَلِمَ تَرَكَ رُكْنٍ مِنَ الْأُولَى بَطَلْنَا وَتَعِيدُهُمَا جَامِعًا، أَوْ
 مِنَ الثَّانِيَةِ فَإِنْ لَمْ يَطْلُ تَدَارَكَ وَإِلَّا فَبَاطِلَةٌ وَلَا جَمْعُ، وَلَوْ جَهَلَ أَعَادَهُمَا لَوْ قَتَيْهِمَا، وَإِذَا
 أَخْرَأَ الْأُولَى لَمْ يَجِبِ التَّرْتِيبُ

(تَخْلُلُ طَلَبُ خَفِيفُو) گه پانتيکی سووک به دواى ناودا بکەوێتە نیتوان هەربوو نوێژەکان،
 واتە: ماوەکەى کەم بێو نه گاته نه ندازهى دوو په کمهتى سووک.

(وَلَوْ جَمَعَ) نه گەر هەربوو نوێژەکانى به (جَمَعَ التَّقْدِيم) کۆکردنەوه (ثُمَّ) نینجا له دواى
 تهواوکردنى هەربوو نوێژەکان، یان هەر له ناو نوێژى دووهەدا پاش ماوەیەکی درێژ (عَلِمَ
 تَرَكَ رُكْنٍ مِنَ الْأُولَى) زانى پوکنیکی له نوێژى یەكەم نه کردوه (بَطَلْنَا) ئەوه هەربوو
 نوێژەکان به تال دەبن، چونکه یه که مه که یان پوکنیکی ناتەولوه، دووه مه که ش به پیز
 نه کراوه، ههروه که له مەرجی یه که مه دا پابرا، که وایو: (وَتَعِيدُهُمَا) واجبە: هەربوو نوێژەکان
 دووبارە بکاتەوه: (جَامِعًا) یان به (جَمَعَ التَّقْدِيم)، یان به (جَمَعَ التَّأخِير)، یان نه گەر هەز
 دهکا: ههريه کهى له کاتى خۆى دا دهکا.

(أَوْ مِنَ الثَّانِيَةِ) یان له دواى سهلامدانەوهى نوێژى دووهەم زانى پوکنیکی له نوێژى دووهەم
 نه کردوه، ئەوه (فَإِنْ لَمْ يَطْلُ) نه گەر نیتوانى سهلامدانەوه و زانینه کهى درێژ نه بو (تَدَارَكَ)
 دهگه پێتەوه ناو نوێژەکو پوکنه کهى دهکاوه له پوکنه که وه نوێژە کهى تهواو دهکاوه
 هەربوو نوێژەکانى دروست دەبن (وَإِلَّا) به لام نه گەر نیتوانى سهلام و زانینه کهى درێژ بوو
 (فَبَاطِلَةٌ) ئەو کاته نوێژى دووهەم به تالەو (وَلَا جَمْعُ) دروست نیه به (جَمَعَ التَّقْدِيم) بیکه،
 به لکو واجبە: نوێژە کهى دووهەم له کاتى خۆى دا بکاتەوه.

(وَلَوْ جَهَلَ) نه گەر نه یزانی پوکنه نه کراوه که له نوێژى یه که مه، یان له دووه مه، ئەو
 کاته ش (جَمَعَ التَّقْدِيم) ی بۆ دروست نیه، به لکو (أَعَادَهُمَا) واجبە: هەربوو نوێژەکان
 دووبارە بکاتەوه (لَوْ قَتَيْهِمَا) ههريه کهى له کاتى خۆى دا، یان نه گەر هەز بکا:
 یه که مه که یان دوا بێخۆ له کاتى دووه مه که دا به (جَمَعَ التَّأخِير) بیکه، ههروه که له زۆریه
 سهراوه کاندایه رموویانه.

﴿ نَاگادارى ﴾: بۆ دروستبوونى (جَمَعَ التَّقْدِيم) مەرجه: پێواره که هەر له سهفهردایى،
 له و کاتهوه: که له ناو نوێژى یه که مه دا نیه تی (جَمَعَ التَّقْدِيم) دینى، تا دابه ستنى
 نوێژى دووهەم، ههروه که له سهراوه کاندایه پوون کراوه تهوه.

﴿ مەرجه گانی (جَمَعَ التَّأخِير) ﴾

(وَإِذَا أَخْرَأَ الْأُولَى) هەر کاتیک پێوار نوێژى یه که مى دواخست، تاکو به (جَمَعَ التَّأخِير)
 له کاتى نوێژى دووهەمدا بیکه (لَمْ يَجِبِ التَّرْتِيبُ) پیزکردن واجب نیه، واتە: واجب نیه

وَالْمُؤَالَاةُ وَنِيَّةُ الْجَمْعِ عَلَى الصَّحِيحِ، وَيَجِبُ كَوْنُ التَّأْخِيرِ بِنِيَّةِ الْجَمْعِ وَإِلَّا فَيُغْضَى وَتَكُونُ قَضَاءً، وَلَوْ جَمَعَ تَقْدِيمًا فَصَارَ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ مُقِيمًا بَطَلَ الْجَمْعُ، وَلِيَ الثَّانِيَةِ وَبَعْدَهَا

له پیشدا نویژی به که م بکا (وَالْمُؤَالَاةُ) ههروهه واجب نیه: یه کسه نوژی دیووه له دوا نوژی به که م بکا (وَنِيَّةُ الْجَمْعِ) ههروهه نیه تی (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) ش له دابه ستنی نوژی به که مدا واجب نیه، به لکو شه سیتیانه گشتیان سوننه تن (عَلَى الصَّحِيحِ) له سه فرموده ی پاست.

(وَيَجِبُ) بۆ دروستبوونی (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) دووشت واجب، یه که م: (كَوْنُ التَّأْخِيرِ بِنِيَّةِ الْجَمْعِ) واجبه: دواختنی نوژی به که م به نیه تی (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) بی، وه ک بلی: (نیه ته شه نوژی به ی نیوه رۆ دوا بخه م تا کو له کاتی عه سردا بیکه م).؟ بۆ شه وه ی به و نیه ته جیاوازی هه بی له گه ل شه که سه ی به گونا هکاری نوژی به که دوا ده خا-یان نایکا- ههروهه له (تحفة) و (نهاية) و حاشیه کانیا ندا پوون کراوه ته وه.

دووهم: واجبه: پیتوار که هه له سه فهردا بی: له کاتی نیه ته پینانی دواختنی نوژی به که وه تا ههردوو نوژی به کان ته ولو ده بن، ههروهه له سه رچاوه کانداهه رموویانه، له پیش (کوژدنه وه ی دوو نوژی به هژی باران) پوونی ده که ینه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

ئینجا بزانه: مه رجه نیه تی دواختنی نوژی به که ش له کاتی نوژی به که دا بی، واته: لای که م به شه ندازه ی نوژی به که له کاتی نوژی به که مابن، ههروهه له سه رچاوه کانداهه رموویانه. که وایو: (وَإِلَّا) شه گه ر به نیه تی (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) نوژی به که ی دوا نه خست، یان به و نیه ته دوا ی خست، به لام درهنگ بوو و به شه ندازه ی نوژی به که له کاتی نوژی به که نه مایو (فَيُغْضَى) شه وه له ههردوو مه سه له دا گونا هه ر ده بی، چونکه له کاتی نوژی به که دا نیازی نوژی به که ی نه بوه (وَتَكُونُ قَضَاءً) نوژی به که م ده بیته قهزا، چونکه به بی نیه تی دواختن له کاتی خۆی دا نه کراوه، که وایو: شه گه ر له کاتی نوژی به که دووه میشدا بیکا، نیه تی قهزای لی دینن.

(وَلَوْ جَمَعَ تَقْدِيمًا) شه گه ر ویستی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) بکا، واته: له ناو نوژی به که مدا نیه تی کوژدنه وه ی مینا (فَصَارَ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ مُقِيمًا) ئینجا له نیوان نوژی به که م دووه مدا، یان له ناو نوژی به که مدا بووه نیشته جی: وه ک نیه تی نیشته جیی بی، یان له فروکه دا، یان له تۆتۆمبیلدا بگاته جی، شه وه (بَطَلَ الْجَمْعُ) له و مه سه لاته دا (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) به تال ده بی، چونکه له سه فهردا نه ماوه، که واته: نوژی به که ی به که می دروست بووه، واجبه نوژی به که ی دووه میش له کاتی خۆی دا بکا.

به لام (وَفِي الثَّانِيَةِ) شه گه ر پیتوار که (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی کردو له ناو نوژی به که دووه مدا بووه نیشته جی (وَبَعْدَهَا) ههروهه شه گه ر له دوا ته ولو پوونی نوژی به که دووه میش بووه نیشته جی:

لَا يَنْطَلُ فِي الْأَصَحِّ، أَوْ تَأْخِيرًا فَأَقَامَ بَعْدَ فَرَاغِهِمَا لَمْ يُؤْزَرْ، وَقَبْلَهُ يَجْعَلُ الْأُولَى قَضَاءً، وَيَجُوزُ الْجَمْعُ بِالْمَطَرِ تَقْدِيمًا، وَالْجَدِيدُ مَنَعُهُ تَأْخِيرًا، وَشَرَطُ التَّقْدِيمِ وَجُودُهُ أَوَّلُهُمَا،

وهك بگاته شوینی مه به ست، نه وه (لَا يَنْطَلُ) له هه ردو مه سه له دا (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی به تال نابو هه ردو نویژه کانی دروستن، چونکه له سه فه رد ا کرلون (فِي الْأَصَحِّ) له فه رموده ی راستردا، که واته: نه گهر پېیولرک هه ردو نویژه کانی به (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) کردن، ټینجا که گه یشته جی، یان که هاته وه مال، هیشتا کاتی نویژی به که م هه مابو، یان ته نها کاتی نویژی دوو م مابو، نه وه له هېچ حاله ټیکدا دووباره کردنه وه ی هېچ له و دوو نویژانه ی له سه ر نیه، هه روه که (المجموع) دا پوون کرلوه ته وه.

(أَوْ تَأْخِيرًا) یان نه گهر پېیولرکه هه ردو نویژه کانی به (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) کردن (فَأَقَامَ بَعْدَ فَرَاغِهِمَا) ټینجا له دوی ته ولوبوونی هه ردو نویژه کان بووه نیشته جی: وهک بگاته وه مال (لَمْ يُؤْزَرْ) نه وه کار له (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) ناکاو هه ردو نویژه کانی دروستن.

به لام (وَقَبْلَهُ) نه گهر له پېش ته ولوبوونی هه ردو نویژه کان بیټه نیشته جی، جیلاوړی نیه: هېچانی نه کرېښو بگاته جی، یان نویژی به که می کړو گه یشته جی، له و حاله تانه دا (يَجْعَلُ الْأُولَى قَضَاءً) نویژی به که م ده کاته قهزا، واته: وا داده نئ: نه نویژه ی له ماله وه نه کرېښو تاوانباریش نابو، که واته: نه گهر نویژه که ی به (قَصْرُ) کړېښو-یان هه نه یکرېښو-واجبه: به چوار په که ته قهزای بگاته وه، هه روه که له (بجیرمی) دا پوون کرلوه ته وه، واته: نه گهر به ته ولوی کړېښو نه وه وای بډ داده ندری: قهزای کړېښو ته وه، وَاللَّهِ أَغْلَمُ.

﴿کوکړدنه وهی دوو نویژ به هوی باران﴾

(وَيَجُوزُ الْجَمْعُ بِالْمَطَرِ) کوکړدنه وهی دوو نویژ دروسته به هوی باران (تَقْدِيمًا) به (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) به و مرجه ی بارانه که جلو به رگی ته رکا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ وَالْقَصْرَ جَمِيعًا وَالْمُقَرَّبَ وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا﴾ رواه الشيخان، زاد مسلم: ﴿مَنْ غَيْرِ خَوْفٍ وَلَا سَفَرٍ﴾. قَالَ الْإِمَامُ الشَّافِعِيُّ -كَالْإِمَامِ مَالِكٍ-: (أَرَى ذَلِكَ بِعُدْرِ الْمُطَرِّ). پیغه مبه رﷺ له (مه دینه) نویژی نیوه پږو عه سری پیکه وه کڅ کړدنه وه نویژی مه غریبو عیشایشی پیکه وه کڅ کړدنه وه، هېچ ترسو سه فه ریشی نه بو.

ټیمام (مالک) - هه م ټیمام (الشافعی) ش - ده فه رموی: واتیده گم نه و کڅ کړدنه وه به هوی باران بوو. (وَالْجَدِيدُ) فه رموده ی نوی ټیمام (الشافعی) نه مه به (مَنَعُهُ تَأْخِيرًا) قه ده غه به به هوی باران (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) بکړی، به لکو ته نها (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) دروسته، چونکه وا ده بئ: بډ کاتی نویژی دوو م باران بارین ده بری.

(وَشَرَطُ التَّقْدِيمِ) مرجه ی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی به هوی باران نه مه به: (وَجُودُهُ أَوَّلُهُمَا) باران بارینه که له سه ره تای هه ردو نویژه کاند ه بئ.

وَالْأَصْحُ اشْتَرَاهُ عِنْدَ سَلَامِ الْأُولَى، وَالْقُلُجُ وَالْبَرْدُ كَمَطَرٍ إِنْ ذَابَا، وَالْأَظْهَرُ تَخْصِيصُ الرُّخْصَةِ بِالْمُصَلِّي جَمَاعَةً بِمَسْجِدٍ بَعِيدٍ يَتَأَذَى بِالْمَطَرِ فِي طَرِيقِهِ.

(وَالْأَصْحُ) فەرمووده‌ی پاستر نه‌یه (اشتراته عِنْدَ سَلَامِ الْأُولَى) مه‌رجه: باران بارینه‌که له کاتی سه‌لامدانه‌وه‌ی نوژی به‌که‌میش هه‌بن، هه‌روه‌ها نه‌وسئ مه‌رجانه‌ی له (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) سه‌فهردا پابران، مه‌رجن له (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی بارانی‌شدا هه‌بن، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فەرموویانه.

(وَالْقُلُجُ) به‌فر (وَالْبَرْدُ) ته‌زه (كَمَطَرٍ) وه‌کو باران بپیری (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) بۆیان ده‌برئ (إِنْ ذَابَا) به‌و مه‌رجه‌ی هه‌ربوکیان بتاوینه‌وه‌و جلو به‌رگ ته‌پ بکه‌ن.

(وَالْأَظْهَرُ) فەرمووده‌ی به‌هه‌تر نه‌یه: (تَخْصِيصُ الرُّخْصَةِ) نه‌و پێدانه‌ی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی باران تاییه‌ته (بِالْمُصَلِّي جَمَاعَةً) به‌و که‌سه‌ی نوژه‌کان به‌جه‌ماعت بکا (بِمَسْجِدٍ بَعِيدٍ) له‌ مزگه‌وتیکی دور، که (يَتَأَذَى بِالْمَطَرِ) به‌هه‌ی باران تووشی نه‌زیه‌ت ببن (فِي طَرِيقِهِ) له‌ پێگه‌ی‌دا.

که‌واته: نه‌گه‌ر مه‌رجه‌کانی نه‌هاتنه‌جئ، یان له‌ ماله‌وه‌ نوژی ده‌کرد، یان له‌ مزگه‌وت به‌ ته‌نها نوژی ده‌کرد، یان له‌ پێگه‌دا به‌رگی ته‌پ نه‌ده‌بو، یان مزگه‌وته‌که‌ نزیک بوو، له‌و حاله‌تانه‌دا (جمع) دروست نیه‌و واجبه: گشت نوژنه‌ک له‌ کاتی خه‌ی‌دا بکا، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا فەرموویانه.

﴿کۆکردنه‌وه‌ی دوو نوژن به‌هه‌ی نه‌خووشی﴾

بزانه: چه‌ند زانیه‌کی مه‌زه‌به‌ی (شافعی) فەرموویانه: دروسته به‌هه‌ی نه‌خووشی دوو نوژن کۆ بکاته‌وه به‌گوێه‌ی بۆگوجانی نه‌خووشه‌که: به‌ (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)، یان به‌ (جَمْعُ التَّأخِيرِ)، له‌ (المجموع)‌دا نه‌و فەرمووده‌یه‌ی به‌ به‌هه‌تر داناوه‌و به‌لگه‌ی به‌م هه‌بسه‌ بۆ هه‌تانه‌وه: ﴿عَنْ أَبِي عُبَّاسٍ زَيْدٍ عَنْهُمَا: جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ مِنْ غَيْرِ خَوْفٍ وَلَا مَطَرٍ﴾ رواه مسلم، پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ (مدينة) دوو نوژی کۆکردنه‌وه، ترس و بارانی‌ش نه‌بو.

ئینجا بزانه: لێره‌دا مه‌به‌ست نه‌وه‌یه نه‌خووشی له‌و پله‌یه‌ بئ: به‌هه‌ی نوژنکردن تووشی ئازاریکی ئاشکرا ببن، که‌وابو: نه‌گه‌ر له‌ کاتی نوژی بووه‌مدا به‌و جۆره‌ نه‌خووشتر ده‌بو، نه‌وه (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ده‌کا، به‌و سئ مه‌رجانه‌ی له‌ (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) سه‌فهردا باس کران، هه‌م به‌م مه‌رجه‌ش: له‌ سه‌ره‌تای هه‌ربو نوژه‌کاندلو له‌ کاتی سه‌لامدانه‌وه‌ی نوژی به‌که‌مدا نه‌خووشی به‌رده‌وام بئ، به‌لام نه‌گه‌ر له‌ کاتی نوژی به‌که‌مدا به‌و جۆره‌ نه‌خووشتر بوو، نه‌وه به‌ نه‌ته‌ی (جَمْعُ التَّأخِيرِ) نوژه‌که‌ی دوا بئخه‌و له‌ کاتی نوژی بووه‌مدا ده‌یکا، هه‌روه‌ک له‌ (تحفة) (الشروانی)‌دا پوون کرلوه‌ته‌وه.

ديسان بزانه: مه زه بهی هر چوار نیمه کان و کومه لی زانایانی نیسلام نه مه به: دروست نیه دوو نویژ له یه کاتدا کۆ بکرتنه وه به بی ترسو بی باران و بی نه خوشی و بی سه فهر، هه روه ک له (المجموع) دا فهرموویه تی.

﴿پاشکۆ: دهرپاری چه ند دموشتیکی سه فهر﴾

یه کهم: هر کاتیک ویستی به سه فهر بهروا، سوننه ته: پوویژ به مروفی لیزان و دیندار بکاو نویژی (استخاره) بکا، ئینجا که دلی هاته سه رپویشن، واجبه: گهرده نی خوی به خاوه ن مافان ئازاد بکاو مافه کانئان بداته وه، هه م نه گهر کاتی قهرز دانه وه هاتبو، قهرزه کان بداته وه، دلی دایکو باوکی پازی بکا، ئینجا سوننه ته: خوا حافیزی له خزمه کس و له جیران و دوست و براده ران بکا، ئینجا وه ها سوننه ته هه ر دوو له ئه م دوعایه بق یه کتری بکه ن: ﴿أَسْتَوِدِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَّا لَكَ وَخَوَاتِمَ عَمَلِكَ﴾ رواه أصحاب السنن یاسناد صحیح.

دووه م: سوننه ته: پووی پینچ شه مه، یان دوو شه مه ده ست به رپویشن بکاو پیش نه وه ی له مال بهرواته دهر وه دوو په کهه ت به نیه تی (سنة السفر) له ماله وه بکا، ئینجا له دوا ی سه لامدانه وه (آية الكرسي) سو په تی (لایلاف قریش) بخوینن، ئینجا له کاتی چوونه دهر وه دا بلی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ حدیث حسن رواه أصحاب السنن، ئینجا که ویستی سواری وولاغ-واته: یان کهشتی، یان فرۆکه، یان توتومبیل- بی، بلی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ﴾، ئینجا که به ته وای سواری بوو، بلی: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، سُبْحَانَكَ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ﴾ رواه أصحاب السنن یاسناد صحیح.

هه روه ها پیغه مبه ر ﷺ له کاتی چوونه سه فهر دا ئه م دوعایه شی ده کرد: ﴿اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ، اللَّهُمَّ أَطْوِ لَنَا الْأَرْضَ، وَهَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ﴾ رواه مسلم وأصحاب السنن واللفظ لأبي داود.

سپی یه م: له هه ر قوناغیک دابه زی، سوننه ته بلی: ﴿أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّامَاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ رواه الترمذي بسند صحیح، ئینجا هه ر کاتیک ویستی له هه ر شوینیک بهروا، سوننه ته به هه مان شیوه ی پابریو دوو په کهه تی تر (سنة السفر) بکا، هه ر کاتیک له به رزاییه کان سه رکه وت بلی: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، هه ر کاتیک له به رزاییه کان هاته خواره وه بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ)، به لام دهنگی به رز نه کاته وه، وه هه ر کاتیک چاوی به گوندیک=دی یه ک، یان

(بابُ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ)

شاریک گهوت، سوننه بلی: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَخَيْرَ أَهْلِهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ أَهْلِهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا﴾ حدیث حسن رواه النسائي.

جا له هر شوینتیک له جنوکه وشه یان ترسا، سوننه ته: بانگ بداء، نه گهر له خاوهن دهسه لاتیک، یان له هر که سیکی تر ترسا، سوننه ته: ثم زیکو بوعایانه بکا: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَلْتَّ عَزُّ جَارُكَ وَجَلُّ ثَنَاؤُكَ﴾ رواه ابن السنی ﴿اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ لِي نُحَوِّرَهُمْ وَنُعَوِّدُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ﴾ رواه أبو دلود یاسناد صحیح.

چوارهم: هر کاتیک کارو پیوستیه کانی پیک هات، سوننه ته: به په له بگهرتوه لای مال و خیزانی خوی، سوننه ته: دیاری په کیش له گه ل خوی بیتن بق مال و منداله کانی، هه روه ها که چاوی به گونده کی خوی، یان شاره کی خوی گهوت، سوننه ته: بوعایه ی پابریو بکا: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ...﴾ هتد، ټینجا ثم بوعایه: ﴿اللَّهُمَّ اجْعَلْ لَنَا بِهَا قَرَارًا وَرِزْقًا حَسَنًا﴾ حدیث حسن رواه الطبرانی، ټینجا تا ده گاته وه جی به رده وام بلی: ﴿آيُونَ تَاتِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ﴾ رواه مسلم، ټینجا پیتش نه وه ی بپواته ناو مالی خوی سوننه ته: بپواته نزیکترین مزگهوت و دو په کعت نویژ له ناو مزگهوت که دا بکا، به ناوی سوننه تی گه پانه وه - هه روه که له (بخاری و مسلم) دا هاتوه - ټینجا بپواته مالی خوی.

ټینجا سوننه ته زیافه تیک بکا - که پی ی ده گوتی: (النَّبِیَّةُ) - به بونه ی گه پانه وه ی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ لَحَرَ جَزُورًا أَوْ بَقَرَةً﴾ رواه البخاری، که پیغه مبه رﷺ له سه فر گه پاره (مدینه)، ووشتریک، یان په شه ولاغیکی سر بری.

ټینجا سوننه ته: له به رده وامی سه فریشدا - وه کو مال وه - زور بایه خ به نویژه سوننه ته کانش بدا؟ چونکه پیغه مبه رﷺ زور بایه خ پی ده دان، به شیوه یه کی وه ها: له سر پشستی ولاغیش نویژه سوننه ته کانی ده کردن، هه روه که له پاسی قبیله دا پوونمان کردنه وه، جا بزانه: سه چاوه ی ثم پاشکویه: (المجموع) و (الأنکاري) ټیمامی (النووی) یون، وَالْعَمْدُ لِلَّهِ تَعَالَى.

﴿بابُ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ: بِاسْمِ نُوَيْزِي جُومَه﴾

پیشه کی بزانه: پوژی هه یینی له پیتش ټیسلامدا به (یَوْمَ الْعُرُوبَةِ) ناو ده برا، هه روه ها بزانه: پوژی هه یینی - جگه له پوژی عالفه - له گشت پوژه کانی تر گه وره تره، شه ی هه یینش - جگه له شه یی (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) - له گشت شه وه کانی سال گه وره تره، هه روه ها نویژی جومعه ش له گشت نویژه کانی تر گه وره تره.

إِنَّمَا تَتَعَيَّنُ عَلَى كُلِّ مُكَلَّفٍ حُرٌّ ذَكَرَ مُقِيمٍ بِلاَ مَرَضٍ وَنَحْوِهِ، وَلَا جُمُعَةٌ عَلَى مَعْنُورٍ بِمُرْخَصٍ فِي تَرْكِ الْجَمَاعَةِ وَالْمُكَاتِبِ وَكَذَا مَنْ بَغَضَهُ رَقِيقٌ عَلَى الصَّحِيحِ،

نویژی جومعه دوو په کچه ته، واجبه: به جه ماعت بکړی، جا له بهر گوره یی جومعه گوره ترین هره شه له وکسه کراره: که جومعه ناکا، پیغه مبه رﷺ ده فرموی: ﴿لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ، أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ ثُمَّ لَيَكُونُنَّ مِنَ الْفَافِلِينَ﴾ رواه مسلم، سویتد به خوا: نه گهر نه وکسه سانه ی جومعه ناکه ن توبه نه که نو واز له خرابه به نه هیتن، خوی گوره موری نیفاق له سر دله کانیان ده دلو تامی نیمانی تی دا نامیتن، نیجا له تاین بئ ناگا ده بن و چاکه ناکه نو واز له خرابه ناهیتن.

نیجا بزانه: نویژی جومعه پیش کوچکردن له (مکه) ی پیړزدا واجب کرا، به لام نه گونجا له (مکه) دا بکړی؟ چونکه موسلمانان له وی بئ میز بون، جا به که م نویژی جومعه له (مدینه) ی پیړزدا - پیش کوچکردن - (أسعد بن زرارة) کردی له و سرده مه دا: که پیغه مبه رﷺ (مُصَنَّبُ بْنُ عُمَيْرٍ) ی ناره (مدینه) ی پیړز، هروه که له (تحفة) ی (نهایه) ی حاشیه کانیاندا پوون کراره ته وه.

(إِنَّمَا تَتَعَيَّنُ) نویژی جومعه به (فَرَضُ الْعَيْنِ) واجبه، ته نها (عَلَى كُلِّ مُكَلَّفٍ) له سر موسلماننکی دوا لیکراوی شهرعی، اته: بالغو عاقل بئ (حُرٌّ) نازاد بئ (ذَكَرٍ) پیاو بئ (مُقِيمٍ) نیشته جی شویتی جومعه بئ، هرچند خه لکی شویتنه کهش نه بئ (بِلاَ مَرَضٍ) نه خوش نه بئ (وَنَحْوِهِ) عوزده کانی تری له و جوړه شی نه بئ: که له جه ماعتدا پابران، پیغه مبه رﷺ ده فرموی: ﴿الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلَّا أَرْبَعَةٌ: عَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَوْ امْرَأَةٌ أَوْ صَبِيٌّ أَوْ مَرِيضٌ﴾ رواه ابوداود یاسناد صحیح، نویژی جومعه واجبه له سر گشت موسلماننیک به جه ماعت بیکا، جگه له چوار کهس: کویله، نافرته، مندال، نه خوش.

(وَلَا جُمُعَةٌ عَلَى مَعْنُورٍ) نویژی جومعه واجب نیه له سر نه وکسه ی عوزنکی ه بئ (بِمُرْخَصٍ فِي تَرْكِ الْجَمَاعَةِ) له په کیک له و عوززانه ی پښه ی نه کرنی جه ماعتی ده دا (وَالْمُكَاتِبِ) هروه ها جومعه واجب نیه له سر کویله ی نوسرلو پیدرو (وَكذَا مَنْ بَغَضَهُ رَقِيقٌ) هروه ها جومعه واجب نیه له سر کویله ی به شیکی کویله ی به شه که ی تریشی نازاده (عَلَى الصَّحِيحِ) له سر فرموده ی راست، هروه ها له سر نیرامو کیش جومعه واجب نیه، چونکه به بیگومانی پیاو نیه.

﴿ناگاداری﴾ نویژی جومعه له سر پیاو واجب نیه به لکو سونته ته، به و مرجه ی سه فره که ی گونا مکاری نه بئ، هرچند سه فره که شی کورت بئ، اته: نه گاته دوو

وَمَنْ صَحَّتْ ظَهْرُهُ صَحَّتْ جُمُعَتُهُ، وَلَهُ أَنْ يَنْصَرِفَ مِنَ الْجَامِعِ إِلَّا الْمَرِيضَ وَنَحْوَهُ
فَيَحْرُمُ انْصِرَافُهُ إِنْ دَخَلَ الْوَقْتُ إِلَّا أَنْ يَزِيدَ ضَرَرُهُ بِانْتِظَارِهِ، وَتَلَزَمُ الشَّيْخُ الْهَرِمُ
وَالزَّمَنُ إِنْ وَجَدَا مَرْكَبًا وَلَمْ يَشُقَّ الرُّكُوبُ وَالْأَعْمَى يَجِدُ قَائِدًا،

قوناغ، به لām نه گهر سه فهره که ی گونا مکاری یوو، یان چوار پږږ، یان زیاتر له شویڼی
جومعه دا مایه وه، یان نیه تی مانه وه ی هیتا، نه و کاته نویژی جومعه ی له سر واجب،
به لām ژماره ی پی ته ولو ناکړی، واته: له چل پیاوه کان ناژمیږدږی؟ چونکه خه لکی
شویڼه که نیه، هه روه که له (المجموع) و (الأنوار) دا پوون کړاوه ته وه.

(وَمَنْ صَحَّتْ ظَهْرُهُ) هه ر که سیک له وانه ی جومعه یان له سر واجب نیه - نویژی نیوه پږی
دروست بی (صَحَّتْ جُمُعَتُهُ) نویژی جومعه شی دروسته، وه مندالو کړیل و شافره و
پږیوار، واته: نه گهر نه وانه نویژی جومعه یان کړد، پږیان دروست ده بی و به بهر چوار
په که ته که ی نیوه پږی ده که وی، به به لگه ی (اجماع) ی زانا یان.

(وَلَهُ) نه و که سه ی جومعه ی له سر واجب نیه، بی دروسته (أَنْ يَنْصَرِفَ مِنَ الْجَامِعِ)
پیش دا به سستی نویژی جومعه له مزگوت بپواته دهره وه نویژی جومعه نه کاو نویژی
نیوه پږی بکا (إِلَّا الْمَرِيضَ) ته نها پیاوی نه خوش و (وَنَحْوَهُ) نه و پیاوه ش که عوزی وه کو
نه خوشه - وه پیاوی کوږ - پږیان دروست نیه، که وایو: (فَيَحْرُمُ انْصِرَافُهُ) له هه ریه کیک
له وانه هه پامه له مزگوت بپواته دهره وه (إِنْ دَخَلَ الْوَقْتُ) نه گهر کاتی جومعه هاتبی،
چونکه تازه که یشتونه ته مزگوت و نازارو ماندووی پږیگه نه ماوه (إِلَّا أَنْ يَزِيدَ ضَرَرُهُ)
مه گهر زیان و نازاری زیاتر بی (بِانْتِظَارِهِ) به هوی چاوه پوان کړدن و مانه وه، نه و کاته
دروسته بپواته دهره وه به و هه رجه ی ثیقامه تی جومعه نه کرای، نه گینا: هه پامه.

هه روه ها بق نه وانی تریش دروست نیه: نویژی جومعه بپږن و پږونه دهره وه، هه روه که له
سه رچاوه کاند ا هه رموویانه.

(وَتَلَزَمُ الشَّيْخُ الْهَرِمُ) نویژی جومعه واجب: له سر پږی به سالدا چوو (وَالزَّمَنُ) هه م له سر
پیاوی په ککه و توش که توانای پږیشتن یان نه بی (إِنْ وَجَدَا مَرْكَبًا) نه گهر پږی په ککه و توه که
شتیکي سوار یان ده ست بکه وی و به سولری نه و شته بگنه شویڼی جومعه، جیاوازی نیه
شته که: هی خویان بی، یان به خواستن بی، یان به کړی بی و کړی که شیان ده ست بکه وی
(وَلَمْ يَشُقَّ الرُّكُوبُ) به م هه رجه ش سوار یوو نازاریان نه دا.

(وَالْأَعْمَى) هه روه ها له سر پیاوی کوږیش جومعه واجب، که (يَجِدُ قَائِدًا) یه کیکي ده ست
بکه وی له پږیگه ده ستی پابکیشی به خوپای، یان به کړی و کړی په که شی ده ست بکه وی.

﴿ نَاكَا دَارِي ﴾ به ندکړدن به عوزر داندرلوه، به لām نه گهر له به نديخانه دا چل پیاو، یان
زیاتر کو بونه وه، واجب: نویژی جومعه بکه، هه روه که له (نهایه) و (مغنی) دا هه رموویانه،

وَأَهْلُ الْقَرْيَةِ إِنْ كَانَ فِيهِمْ جَمْعٌ تَصِحُّ بِهِ الْجُمُعَةُ أَوْ يَلْفَهُمْ صَوْتُ عَالٍ فِي هُدُوءٍ مِنْ طَرَفٍ يَلِيهِمْ لِبَلَدِ الْجُمُعَةِ لَزِمَتْهُمْ، وَإِلَّا فَلَا،

به لām له (تحفة) دا ده فهرموئی: واجب نیه، به لکو هر دروستیش نیه له به ندیخانه دا نویژی جومعه بکن، چونکه به ندیخانه ی (الحجاج الثقفي) - له سرده می (السلف الصالح) دا - زکر زانای ثابینی تی دا بون و جومعه یان نه ده کرد.

ئینجا (ابن قاسم) په خنهی له فهرمووده ی دروستنه بوون گرتوه و ده شفه رموی: له وانه یه پیگه ی جومعه کردنیان نه درایی. نه ووش وا ده گه یه تی: هرچه ند جومعه یان له سر واجب نیه، به لām دروسته له به ندیخانه دا بیکن، نه گهر شوینی که ژماره ی جومعه ی تی دا دروست بی، وَالله اعْلَم.

(وَأَهْلُ الْقَرْيَةِ) دانیشتونوی گوند - دی (إِنْ كَانَ فِيهِمْ جَمْعٌ) نه گهر کومه له پیاوی وده ایان تی دا هه بو (تَصِحُّ بِهِ الْجُمُعَةُ) به و کومه له نویژی جومعه دروست ده بو: وه ک چل پیاوی نیشته جی ته و او بی، نه ووه نویژی جومعه یان له سر واجبه، هم واجبه: له دینه که ی خویاندا بیکن، واته: هر اومه بق جومعه کردن برونه شوینیکی ترو دینه که یان جومعه ی تی دا نه کری، هر وه ک له سرچاوه کاند فهرموویانه.

(أَوْ) یان دینه که چل پیاوی نیشته جی تی دا نه بو، به لām له شوینیکی بیکه وه: که جومعه ی تی دا ده کرا (يَلْفَهُمْ صَوْتُ عَالٍ) بانگی بانگده ریکی دهنگ به رز ده گه یشته دینه که یان (فِي هُدُوءٍ) له حاله تی وه ستانی با و کپیونی دهنگه کاند، هرچه ند ووشه کانی بانگیش لیک جیا نه کریته وه (مِنْ طَرَفٍ يَلِيهِمْ لِبَلَدِ الْجُمُعَةِ) بانگده ره که ش له پوخیکی نه و شوینه وه بی: که جومعه ی تی دا ده کری و پوخی که ش بکویته لای دینه که و گوپیگری بانگه که ش له پوخی دینه که وه به لای شوینی جومعه وه بی، جا نه گهر به و مه رجانه گوینیان له دهنگی بانگ ده بو (لَزِمَتْهُمْ) نه وانیش جومعه یان له سر واجبه، که و ابو: واجبه بق جومعه کردن برونه نه و شوینه، یان شوینیکی تر (وَإِلَّا) به لām نه گهر دینه که چل پیاوی نیشته جی تی دا نه بو، هم دهنگی بانگی شوینی جومعه شیان نه ده گه یشتی (فَلَا) نه و کاته جومعه یان له سر واجب نیه.

ئینجا بزانه: لیړه دا مه به ست زه مینیکی پاستانه، که واته: نه گهر دینه که له دۆلایی دا بو و دهنگی بانگی نه ده گه یشتی، به لām نه گهر له پاستاندا بوايه، ده یگه یشتی، نه و به پاستان داده ندرو و جومعه یان له سر واجبه، هر وه ک له سرچاوه کاند فهرموویانه.

﴿ناگاداری﴾ یه که م: نه گهر وه ها پک که وت پوخی هینی بووه جه ن، جا دانیشتونوی نه و گوندو لادینیانه ی جومعه یان تی دا ناکری، بق نویژی جه ن هاتنه نه و شاره ی، یان نه و

وَيَحْرُمُ عَلَى مَنْ لَزِمَتْهُ السَّفَرُ بَعْدَ الزَّوَالِ إِلَّا أَنْ تُمْكِنَهُ الْجُمُعَةُ فِي طَرِيقِهِ أَوْ يَتَضَرَّرَ بِتَخَلُّفِهِ عَنِ الرَّفْقَةِ، وَقَبْلَ الزَّوَالِ كَبَعْدِهِ فِي الْجَدِيدِ إِنْ كَانَ السَّفَرُ مُبَاحًا، وَإِنْ كَانَ طَاعَةً جَازًا،

شویتهی جومعهی تئدا ده کړئ، نه وه له دواى نویژی جه ژن بویان دروسته: بپوښه یو شویته که ی خویان و دووباره یو جومعه کړدن نه گه پښه وه له شویتهی خویاندا نویژی نیوه پو بکن، هه روه که له سه رچاوه کانداهرموویانه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قَدْ اجْتَمَعَ فِي يَوْمِكُمْ هَذَا عِيدَانِ فَمَنْ شَاءَ أَجْزَأَهُ مِنَ الْجُمُعَةِ وَإِنَّا مُجْمِعُونَ﴾ رواه أبو داود والبيهقي وصححه الحاكم والذهبي، پیغه مبرک ﷺ هه رموی: له م پوښه تاندا دوو جه ژن کوپونه ته وه، چا هه که سیک هه ده کا: با بپواته وه نویژی جه ژنی یو به بهر جومعه ده که وئ، به لام نیمه به خومان نویژی جومعه ده که یڼ.

نیچا بزانه: پرستهی ﴿أَجْزَأَهُ مِنَ الْجُمُعَةِ﴾ وا ده که یه نن: که ته نه جومعه یان له سه ر لاده چی و واجب: نویژی نیوه پو بکن، هه روه ها پرستهی ﴿وَإِنَّا مُجْمِعُونَ﴾ وا ده که یه نن: دانیشتونای شویتهی جومعه، جومعه یان له سه ر لانا چی و واجب: جومعه بکن، والله اعلم.

دووه م: کاسبکارو جوتیاره کان که یو دروینه و کاروباری خویان ده پوښه ده روه وه، نه گه ر پښ به یان بپوښ و ده نگى بانگى دینه که ی خویان نه گاتن، جومعه یان له سه ر واجب نیه، هه رچه ند ده نگى بانگى شویتهی تریشیان گوئ لېږن، هه روه که له (الشروانی) و (بجرمی) دا هه رموویانه، واته: به لام نه گه ر ده نگى بانگى دینه که ی خویان ده که یشتی، نه و کاته واجب: یو جومعه کړدن بگه پښه وه، والله اعلم.

﴿سَهْفَه ر کړدن له پوښی جومعه دا﴾

(وَيَحْرُمُ عَلَى مَنْ لَزِمَتْهُ) له سه ر نه و که سه ی جومعه ی له سه ره، هه رپامه: (السَّفَرُ بَعْدَ الزَّوَالِ) به سه ره ر بچئ له دواى لادانی پوښ به ره و لای پاسته، چونکه کاتى جومعه هاتو وه و جومعه ی له سه ر واجب بو وه (إِلَّا أَنْ تُمْكِنَهُ الْجُمُعَةُ فِي طَرِيقِهِ) مه گه ر بزانی له پښه دا پوښ ده گونجئ جومعه بکا، نه و کاته دروسته بچپته سه ره ر، به لام واجب: له سه ره ردا جومعه بکا (أَوْ يَتَضَرَّرَ بِتَخَلُّفِهِ عَنِ الرَّفْقَةِ) یان زیانیکى توش بیئ به هوی دواکه و تنی له هاوړیکانی سه ره ره که ی، نه و کاته ش دروسته له که لیان بپواته سه ره ر، به و مه رجی سه ره ری گونا هکاری نه یڼ.

(وَقَبْلَ الزَّوَالِ) پښ لادانی پوښ، واته: نیوان به یان و لادانی پوښ (كَبَعْدِهِ) وه که دواى لادانی پوښ وایه: له هه رپامی و دروستی پابر دوودا (فِي الْجَدِيدِ) له هه رمووده ی نوی دا (إِنْ كَانَ السَّفَرُ مُبَاحًا) نه گه ر سه ره ره که هه لال یڼ: وه که سه ره ری باز رگانی، به لام (وَإِنْ كَانَ طَاعَةً) نه گه ر سه ره ره که خوا به رستی بوو: وه که هه ج و غه زا (جَازًا) دروسته بپواته سه ره ر

قُلْتُ: الْأَصْحُ أَنْ الطَّاعَةَ كَالْمَبَاحِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَمَنْ لَأَجْمَعَةَ عَلَيْهِمْ تُسَنُّ الْجَمَاعَةَ فِي ظُهُرِهِمْ فِي الْأَصْحِ، وَيُخْفَوْنَهَا إِنْ خَفِيَ عَذْرُهُمْ، وَيَتَذَبُّ لِمَنْ أَمَكَنَ زَوَالَ عَذْرِهِ تَأْخِيرُ ظُهُرِهِ إِلَى الْيَأْسِ مِنَ الْجُمُعَةِ، وَلِغَيْرِهِ كَالْمَرْأَةِ وَالزَّمَنِ تَعْجِيلُهَا،

(قُلْتُ) نيمام (النواوي) ده فهرموئی (الأصح) فهرموودهی راستتر (أَنْ الطَّاعَةَ كَالْمَبَاحِ) سه فهری خواپه رستیش وه کو سه فهری حلاله، واته: له هردو کیاندا - له به یانه وهو بهو لاه - چه پامه: بپواته سه فهری جومعهش نه کا (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

به لام شهوی ههینی پیش به یانو بهم لایه وه، دروسته بپواته سه فهر، واته: جومعهشی له سه رنیه، ههروه له سه رچاوه کانداه فهرموویانه.

(وَمَنْ لَأَجْمَعَةَ عَلَيْهِمْ) شهو که سانهی جومعه یان له سه رنیه: وه کو ئافرهت و نه خورش و پیتوارو، هند (تُسَنُّ الْجَمَاعَةَ فِي ظُهُرِهِمْ) سوننه ته: نویژی نیوه پویان به جه ماعت بکه ن (فِي الْأَصْحِ) له فهرموودهی راستتردا.

(وَيُخْفَوْنَهَا) سوننه ته: جه ماعت ته کهش به شارلوهیی بکه ن (إِنْ خَفِيَ عَذْرُهُمْ) نه گهر عوزی جومعه نه کردنیان شارلوه بوو: وه ک ترسو قهرزداری شهو جقرانه، تا کو تومهتی نهویستنی ئایینیان پی نه کری، که وابو: نه گهر عوزده که یان ئاشکرا بوو: وه کو ئافرهت و پیتوار، شهو کاته سوننه ته نهوانیش جه ماعتی نیوه پۆ به ئاشکرا بکه ن.

(وَيَتَذَبُّ لِمَنْ أَمَكَنَ زَوَالَ عَذْرِهِ) بۆ شهو که سهی ده گونجی و چاوه پوانی لاجونی عوزده که ی ده کا: وه کو پیتوارو نه خورش و کویله، بۆ هه ریه که یان سوننه ته (تَأْخِيرُ ظُهُرِهِ) نویژی نیوه پۆی لوا بخا (إِلَى الْيَأْسِ مِنَ الْجُمُعَةِ) تا له جومعه کردن بی ئومید ده بی، واته: تا جومعهی له ده ست ده چی: به وهی نيمامی جومعه له پوکووعی نووهم هه ئسپته وه، که وابو: نه گهر پیش دابه ستنی جومعه، شهوانه نویژی نیوه پۆ یان کرد، نویژه که یان دروست ده بی و نه گهر له دوی نویژه که فریای جومعهش بکه ون، واجب نیه جومعه بکه ن، به لکو سوننه ته، ههروه له سه رچاوه کانداه فهرموویانه.

به لام (وَلِغَيْرِهِ) بۆ شهو که سهی که ئاگونجی عوزده که ی لاجی (كَالْمَرْأَةِ وَالزَّمَنِ) وه کو ئافرهت و په که وتوو، سوننه ته (تَعْجِيلُهَا) زوو نویژی نیوه پۆ بکا تا کو خیری سه رته تایی کاتی له ده ست نه چی.

﴿ نَاگاداری ﴾ شهو پابردو دهریاره ی شهو که سانه بوو: که عوزیان هه بی، به لام شهو که سهی جومعهی له سه رهو هیج عوزیشی نیه، دروست نیه: نویژی نیوه پۆ بکا تا جومعهی له ده ست ده چی: به وهی نيمامی جومعه له پوکووعی نووهم هه ئسپته وه، واته: نه گهر پیش له ده ستچوونی جومعه نویژی نیوه پۆی کرد، نویژه که ی به تاله و دروست نابن، چونکه واجبی خۆی - که جومعه یه - به جی نه میتاوه.

وَلَصِحَّتْهَا مَعَ شَرْطٍ غَيْرِهَا شَرْطًا: أَحَدَهَا وَقْتُ الظُّهْرِ فَلَا تُقْضَى جُمُعَةٌ، فَلَوْ ضَاقَ عَنْهَا صَلَوَاتُ ظَهْرًا، وَلَوْ خَرَجَ وَهُمْ فِيهَا وَجَبَ الظُّهْرُ بِنَاءً وَفِي قَوْلٍ اسْتِثْنَاءً، وَالْمَسْبُوقُ كَثِيرُهُ، وَقِيلَ:

که وایو: نه گهر دانیشتونانی نینه ک- که چل پیاو، یان زیاتر بون- به ټیکړایی جومعه یان نه کړد، نه وه گشتیان گونا هبارنو بڼ هېچیکیان دروست نیه: نوږزی نیوه پږ بګه ن تا له جومعه کړدن بڼ نومید ده بن: به وډی له کاته که ی نیوه پږ به شی نوو خوتبه و نوږزی جومعه نه میتن، واته: نه گهر نوږزی نیوه پږیان کړد، نوږزه که یان به تال و دروست نابڼ، چونکه واجبی خویان- که جومعه یه- به جڼ نه میتاوه، هه روه ک له (المجموع) و (تحفة) دا پوون کړاوه ته وه.

﴿مەرجه کانی دروستېوونی جومعه﴾

(وَلَصِحَّتْهَا) بڼ دروستېوونی نوږزی جومعه - (مَعَ شَرْطٍ غَيْرِهَا) له گه ل پېنچ مەرجه کانی تر: که له باسی مەرجه کانی نوږدا پابران- (شُرُوط) پېنچ مەرجه تریش پټوښتن: (أَحَدَهَا) مەرجه یه که م: (وَقْتُ الظُّهْرِ) ده یی جومعه- به هه رډو خوتبه کانی وه- له کاتی نیوه پږدا بکړی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ﴾ رواه البخاري وأصحاب السنن، پټغه مېرښ نوږزی جومعه ی له و کاته دا ده کړد که پږډ به لای راسته دا لای دده.

که وایو: نه گهر نوږزی جومعه له کاتی نیوه پږدا نه کړلو فه وټا (فَلَا تُقْضَى جُمُعَةٌ) به جومعه یی- به نوو په کعه تی- قهزا ناکړتته وه، به لکو واجبه: - به چوار په کعه تی- نیوه پږ قهزا بکړتته وه به (إجماع) ی زانایان، هه روه ما (فَلَوْ ضَاقَ عَنْهَا) نه گهر کاته که تنګ بوو: به شی واجبی نوو خوتبه و نوو په کعه ته که ی جومعه نه مایو (صَلُّوا ظَهْرًا) واجبه: به کسر نوږزی نیوه پږ بګه ن، واته: دروست نیه ده ست به جومعه بګه ن و دروستیش نیه: چاوه پوانی به سرچوونی کاتی نوږډ بګه ن.

(وَلَوْ خَرَجَ) نه گهر کاته که نه ما (وَمُمْ فِيهَا) له و حال ته ی نه وان له ناو نوږزی جومعه دا بونو هیشتا سه لامیان نه دابووه (وَجَبَ الظُّهْرُ) واجبه چوار په کعه تی نیوه پږ بګه ن (بِنَاءً) له سر به شه کړاوه که ی جومعه ته ولوی ده کهن و پټوښت به نیه تی نیوه پږ ناکا (وَفِي قَوْلٍ) له هه رموده یه کدا (إِسْتِثْنَاءً) له سه ره تاوه ده ست به نوږزی نیوه پږ ده که نه وه.

(وَالْمَسْبُوقُ) مه نموومی لواکه وتوو (كَثِيرُهُ) وه کو مه نموومه کانی تره، واته: نه گهر په کعه ټیکي کړبو ټیمامه که ی سه لامی دلو، نه ویش هه لساوه بڼ په کعه تی نووهم به لام پټش سه لام بداته وه کاته که نه ما، نه ویش واجبه: به چوار په کعه تی نیوه پږ ته ولو بکا (وَقِيلَ) له

يُتِمُّهَا جُمُعَةً. الثَّانِي: أَنْ تُقَامَ فِي خِطَّةِ أُنْبِيَةِ أَوْطَانِ الْمُجْمَعِينَ، وَلَوْ لَازِمَ أَهْلُ الْخِيَامِ الصَّخْرَاءِ أَبَدًا فَلَا جُمُعَةً فِي الْأَطْهَرِ.

فرموده یه کی بن هیژدا (یُتِمُّهَا جُمُعَةً) به نوو په کمتی جومعه ته ولو ده کا، واته: جگه له په کمتی له پشت نیمام کړیو ته تنه په کمتی تر ده کاو سلام دده لته وه.

(الثَّانِي) مهرجی دووهم: (أَنْ تُقَامَ) ده بی جومعه بکړی (فِي خِطَّةِ أُنْبِيَةِ أَوْطَانِ الْمُجْمَعِينَ) له سنووری خانووه کانی وولاتی نوو پیاوړه دا: که جومعه ده کهن، جا شویتنه که: شار بی، یان دی بی، له سرچاوه کانداه لگه یان به وه هیژاوه: ﴿که له سرده می پیغه مبرو﴾ همر جوار خلیفه مگان ﴿نووی جومعه تمهنا له ناو شارد، یان له ناو دی دا کراوه، له هیج حمدیسیکا نه هاتوه جومعه له دهرمووی شار، یان له دهرمووی دی کرابی﴾. پیغه مبریش ﴿ده فرموی: ﴿صَلُّوا کَمَا رَأَيْتُمُونِي أَصَلِّي﴾ رواه البخاری، نووی بکن بهو جوری منتان دیت نوویژم کرد.

جا به به لگه ی نوو حدیسانه: نه گهر خه لکه که - بق جومعه کړدن - چوونه دهره وه ی شار، یان دهره وه ی دی، جومعه که یان دروست نیه، هرهوک له (المجموع) دا فرمویو ته، به لام مهرج نیه: جومعه له ناو مزگوتدا بکړی، به لکو نه گهر له گره پانیکشدا بکړی جومعه که دروسته، بهو مهرجه ی گره پانه که له سنووری شاره که دا، یان دیکه دا بی، هرهوک له زوری ی سرچاوه کانداه فرمویانه.

نیجا بزانه: نه گهر شاریک، یان دیکه ویران بوو، نیجا خه لکی دیکه که له سهری نیشته جی بون بق ناوه دانکړنه وه ی، لهو حاله ته شدا واجبه: جومعه بکن، چونکه وولاتی خو یانه، هرهوک له سرچاوه کانداه فرمویانه، لیژده دا مه به ست به ناوه دانکړنه وه نه وه ی: له دیکه که نه گوازنه وه شویتنی تر، هر چه ند مه به ستی خانووکړنه وه شیان نه بی، هرهوک له (القلیوبی) (بجیرمی) دا فرمویانه.

(وَلَوْ لَازِمَ أَهْلُ الْخِيَامِ الصَّخْرَاءِ) نه گهر په شمال نیشینه کان هر له چولو بیاباندا بون (أَبَدًا) به به رده وای (فَلَا جُمُعَةً) نه وه جومعه یان له سهر نیو دروستیش نیه: له هوی په په شماله کانداه جومعه بکن (فِي الْأَطْهَرِ) له فرموده ی به هیژتردا، جیاوای نیه: له رستان و اویندا هر له یه ک شویتدا بمیننه وه، یان بگوازنه وه شویتنی تر ﴿چونکه پیغه مبرو﴾ فرمائی به په شمال نیشینه کانی دهرمووی (مدینه) نه کردوه جومعه بکن ﴿هرهوک له زوری ی سرچاوه کانداه نوو به لگه یان هیژاوه هم فرمویانه: نه گهر په شمال نیشینه کان دهنگی بانگی شویتنی جومعه یان ده که یشتی، جومعه یان له سهر واجب ده بی، که وایو: واجبه بق جومعه کړدن برونه شویتنه که ی جومعه.

الثَّالِثُ: أَنْ لَا يَسْبِقَهَا وَلَا يُقَارِنَهَا جُمُعَةٌ فِي بَلَدِهَا إِلَّا إِذَا كَبُرَتْ وَعَسَرَ اجْتِمَاعُهُمْ فِي مَكَانٍ،

﴿ناگاداری﴾: نه گهر کار به ده سستیک دانیشتوانی شاریک، یان ښه کی به زوړلیکړدن گوزتنه وه شویتنکی ترو له ویدا نیشته چی بون، به لام مبه سستیان نه وها بوو: هر کاتیک بویان بگونجی بگه پتنه وه شاره کی خویان، یان ښه کی خویان، نه وانه جومعه یان له سر نیو دروستیش نیه: له شویتنه دا جومعه بکن، چونکه له شویتنه دا ولاتنیشی په کجاری نینو نه بوو ته ولاتی خویان، هر وړه له (تحفة) (نهایه) دا شو مسه له یه پوون کرلو ته وه، به لام نه گهر گوینان له بانگی گوندیکی تر ده بو، واجبه: بق جومعه کړدن بچنه نه وئ، هر وړه ها نه گهر مبه سستیان نه وها بی نه گه پتنه وه شاره ښه کی خویان، شو کاته ش دروسته له شویتنه که دا جومعه بکن، هر وړه له (الشروانی) دا فرمویه تی، که وایو: نه گهر تنها چل پیاو مبه سستیان نه وه بی: نه گه پتنه وه شاره ښه کانیان، شو ژماره یه به سه بق دروستیوونی جومعه ی گشت خه لکه که، وَاَلَّا أَظُنُّ.

(الثَّالِثُ) مهرجی سنی یه: (أَنْ لَا يَسْبِقَهَا) نابی هیج جومعه یه کی تر پیش نه م جومعه یه بکړئ (وَلَا يُقَارِنَهَا جُمُعَةٌ) نابی هیج جومعه یه کی تریش له گه ل نه م جومعه یه بکړئ (فِي بَلَدِهَا) له شویتنه ی نه م جومعه یه تی دا ده کړئ، واته: له هیج ښه کی له هیج شاریک دروست نیه له جومعه یه زیاتر بکړئ: نه له گه ل یه کترو نه له دوا یه کترو؟ ﴿چونکه له سردمی پیغه مبرو﴾ هر جوار خلیفه کان له هر شویتنیکدا تنها په ک جومعه کراوه، له گه ل نه ووش هر له سردمی پیغه مبرو﴾ له (ملیة) ی پیروزدا-جگه له مرگه وته که ی پیغه مبرو﴾- نو مرگه وتی تر ه بون، گشتیان نو پزریان تی دا ده کرا، به لام له هیج حدیسیکدا نه هاتوه: پیغه مبرو﴾ یان هر جوار خلیفه کان نیزنیان دابی-جگه له مرگه وتی پیغه مبرو﴾- له په کیل له مرگه وتانه دا جومعه یه کی تر بکړئ﴾. هر وړه نیمام (ابن حجر العسقلانی)- بق شو مسه له یه- شو حدیسانه ی له (التلخیص) دا به به لکه مینا ون.

(إِلَّا إِذَا كَبُرَتْ) مه گهر شاره که گوره بیو (وَعَسَرَ اجْتِمَاعُهُمْ فِي مَكَانٍ) زه حمه ت بی: له یه شویتنه خه لکه که کز بیته وه بق جومعه کړدن، شو کاته دروسته: به گویره ی پیویست له جومعه یه زیاتر بکړئ، به لام لیږه شدا مهرج نیه: شویتنه که مرگه وت بی، واته: نه گهر له هژیک، یان له کړپه پانیکدا ده گونجا بق جومعه کړدن کز بینه وه، نه وه واجبه: تنها له ویدا یه جومعه بکن، نوو جومعه زیاتر دروست نیه، هر وړه له زوړیه ی سرچاوه کاند ا به ناشکرای ده فامیته وه.

وَقِيلَ لَا تُسْتَنَىٰ هَذِهِ الصُّورَةُ، وَقِيلَ إِنَّ حَالَ نَهْرٍ عَظِيمٍ بَيْنَ شَقِيحَتَا كَابِلَسْدَيْنِ، وَقِيلَ
 إِنَّ كَانَتْ قُرَىٰ فَأَتَصَلَّتْ تَعَدَّدَتِ الْجُمُعَةُ بَعْدَهَا، فَلَوْ سَبَقَهَا جُمُعَةٌ فَالصَّحِيحَةُ السَّابِقَةُ،

هروه‌ها لی‌ره‌دا مه‌به‌ست نه‌و که‌سانه‌یه: که به نه‌غله‌بی دینه جومعه کردن، واته: نه‌گهر
 نه‌و که‌سانه له یه‌ک شویندا جینگه‌یان نه‌ده‌بووه، نه‌وکاته دروسته: له جومعه‌یه‌ک زیاتر
 بکری به‌گویره‌ی پتویست، به‌لام زیاتر له پتویست به‌تاله‌و دروست نابی، واته: نه‌گهر
 پتویسته‌که به دوو جومعه پیک ده‌هات نه‌وه جومعه‌که‌ی سی‌یه‌م به‌تاله‌و دروست نابی
 ...به‌و جیره، هروه‌ک له زقریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا فهرموویانه.

هروه‌ها نه‌گهر خه‌لکه‌که جه‌نگو نوژمنایه‌تی له نیوانیاند بوو، نه‌وکاته‌ش دروسته دوو
 جومعه بکری، که‌واته: هر لایه‌تیک نه‌گهر چل پیاو ته‌واو بوون، واجبه: له لای خویان
 جومعه بکن، هروه‌ک له (تحفة)و (نهاية)دا فهرموویانه.

(وَقِيلَ) له فهرمووده‌یه‌کی بی‌هیزدا: (لَا تُسْتَنَىٰ هَذِهِ الصُّورَةُ) نه‌و دینه‌یه‌ش جیا
 ناکریته‌وه، واته: هرچه‌ند کربوونه‌وه‌ش له یه‌ک شویندا زه‌حمه‌ت بی، له یه‌ک جومعه
 زیاتر دروست نیه (وَقِيلَ) له فهرمووده‌یه‌کی‌تری بی‌هیزدا (إِنَّ حَالَ نَهْرٍ عَظِيمٍ بَيْنَ شَقِيحَتَا)
 نه‌گهر پویاریکی گوره که‌وته نیوان نه‌م به‌رو نه‌و به‌ری شاره‌که (كَانَا كَبَلَسْدَيْنِ) هردوو
 لایه‌کانی وه‌کو دوو شارن، واته: له هر لایه‌کدا جومعه‌یه‌ک دروسته (وَقِيلَ) له
 فهرمووده‌یه‌کی‌تری بی‌هیزدا (إِنَّ كَانَتْ قُرَىٰ) نه‌گهر شاره‌که له پیشدا جه‌ند دینه‌ک بوبی‌و
 (فَأَتَصَلَّتْ) شینجا یه‌کتریان گرتبیته‌وهو بوبنه یه‌ک شار (تَعَدَّدَتِ الْجُمُعَةُ بَعْدَهَا) نه‌و
 کاته‌ش به گویره‌ی ژماره‌ی دینه‌کان ژماره‌ی جومعه‌کانیش دروسته.

جا له وچار فهرموودانه، ته‌نھا فهرمووده‌که‌ی یه‌که‌م راسته: که به گویره‌ی پتویست له
 جومعه‌یه‌ک زیاتر دروسته. له (المجموع)دا به‌لگه‌ی به‌م نایه‌ته هیناوه: ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ
 فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾ خوی‌گه‌وره له ناییندا هیچ زه‌حمه‌تیکي نه‌خستوته سه‌ر نیوه. به‌لام
 له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا له هر شوینیکدا به گویره‌ی پتویست له جومعه‌یه‌ک زیاتر کرلو نه‌یزانی
 جومعه‌که‌ی بوی پیش نه‌وی‌تر که‌وتوه، سوننه‌ته: به وچار په‌که‌ته‌ی نوژی نیوه‌پژ دویباره
 بکاته‌وه، تاکو له جیاوازی نه‌و فهرموودانه پژگاری بیی، هروه‌ک له (نهاية)و (مغنی)دا
 فهرموویانه.

شینجا بزانه: له هر شوینیکدا له جومعه‌یه‌ک زیاتر دروست نه‌بو-چونکه پتویستی نه‌بو-
 له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا دوو جومعه، یان زیاتری تی‌دا کران، نه‌وکاته (فَلَوْ سَبَقَهَا جُمُعَةٌ) نه‌گهر
 جومعه‌یه‌ک پیش نه‌وی‌تر کرا (فَالصَّحِيحَةُ السَّابِقَةُ) نه‌وه یه‌که‌مه‌که-که پیشدا کرلوه-
 دروست بووهو نه‌وه‌ی دوی‌بوی به‌تاله‌و دروست نه‌بووه، که‌واته: واجبه نه‌وانه-به وچار
 په‌که‌ته‌ی-نوژی نیوه‌پژ دویباره بکه‌نه‌وه.

وَفِي قَوْلٍ إِنْ كَانَ السُّلْطَانُ مَعَ الثَّانِيَةِ فَهِيَ الصَّحِيحَةُ، وَالْمُعْتَبَرُ سَبْقُ التَّحْرُمِ وَقِيلَ التَّحْلِيلُ وَقِيلَ بِأَوَّلِ الْخُطْبَةِ، فَلَوْ وَقَعَتْ مَعًا أَوْ شَكَّ أُسْتُؤِنَتْ الْجُمُعَةُ، وَإِنْ سَبَقَتْ إِحْدَاهُمَا وَلَمْ تَتَّعِنِ أَوْ تَعَيَّنَتْ وَتُسَيِّتُ صَلُّوا ظَهْرًا وَفِي قَوْلٍ جُمُعَةٌ. الرَّابِعُ: الْجَمَاعَةُ، وَشَرْطُهَا كَثَرُهَا،

(وَفِي قَوْلٍ) لَهُ فَرَمُوْدُهُ كَذَا: (إِنْ كَانَ السُّلْطَانُ مَعَ الثَّانِيَةِ) نَهْكَرْ كِه وَرْدِي شَار لَه كَهَلْ نَوُوْدُهُ مَهْ كَدَا بُو (فَهِيَ الصَّحِيحَةُ) نَهْ كَاتِه جومعه كه ی نوووم دروسته، به لام له فَرَمُوْدُهُ ی پاستردا نَهْ كَاتِهش هَر یه كه مه كه دروسته (وَالْمُعْتَبَرُ) نَهْ وَی له فَرَمُوْدُهُ ی پاستدا پِه چاو كرلوه بَق وَه پِشَكِه وَتَن (سَبْقُ التَّحْرُمِ) وَه پِشَكِه وَتَنی (الله اكبر) ی نوؤیدله سستنه، واتِه: كامه یان پِشدا (الله اكبر) بَلَن، نَهْ وِیَان یه كه مه و دروسته (وَقِيلَ) له فَرَمُوْدُهُ یه كه یی هِیَزدا (التَّحْلِيلُ) وَه پِشَكِه وَتَنی سَه لَامْدَانِه وَه یه (وَقِيلَ) له فَرَمُوْدُهُ یه كه یی تری بِنِ هِیَزدا (بِأَوَّلِ الْخُطْبَةِ) به سَه رَتَا ی خوتبه كه وه پِه چاو ده كرئ.

جَا نَهْ وَی پِرَبُو لَه وَ حَالَتِه دَا بُو: كه جومعه یه كه له نوای جومعه یه كه بكرئ، به لام (فَلَوْ وَقَعَتْ مَعًا) نَهْ كِه هَر دُوو جومعه كان وِیَكْرَا كِرَان (أَوْ شَكَّ) یَان گومان پَهیدا بُو: نَهْ زَانْدِرَا كامه یان پِشدا یه (أُسْتُؤِنَتْ الْجُمُعَةُ) وَاجِبِه: هَر دُوو لَا پِیَكِه وَه یه كه جومعه له سَه رَتَا وه بَكِه نَهْ وه، واتِه: دروست نیه: هَر لَا یه و جومعه یه كه بَكِه نَهْ وه؟ چونكه سوودی نیه، دروستیش نیه نوؤی نیو هِیَز بَكِه؟ چونكه ماوَه ی جومعه ماوَه وِیَشْتَاش جومعه یه كه دروستبوو نَه كرلوه، هَر وَه كه له (تَحْفَةً) دَا پِوون كِرَاوَه تَه وَه.

(وَإِنْ سَبَقَتْ إِحْدَاهُمَا) نَهْ كِه جومعه یه كه پِش نَهْ وَانِی تِر كِرَا (وَلَمْ تَتَّعِنِ) به لام دِیَار نَهْ بُو كام جومعه یه (أَوْ تَعَيَّنَتْ) یَان دِیَار بُو كامه یه، به لام (وَتُسَيِّتُ) له بِر كِرَابُو (صَلُّوا ظَهْرًا) وَاجِبِه: هَر دُوو لَا له نوای جومعه - نوؤی نیو هِیَز پِش بَكِه؟ چونكه نَهْ زَانْدِرَلُو جومعه دروستبوو كه كامه یانِه، كه واتِه: له بِنِچِنَه دَا گِشْتِیَان وَاجِبِه كه یَان له نَهْ سَسْتُوْدَا ماوَه، جَا له بَه نَهْ وَی له پاستی دَا جومعه یه كه دروستبووش كرلوه، دروست نیه جومعه یه كه تِر بكرئ (وَفِي قَوْلٍ جُمُعَةٌ) له فَرَمُوْدُهُ یه كَدَا: وَاجِبِه گِشْتِیَان جومعه یه كه تِر بَكِه، به لام فَرَمُوْدُهُ كه ی تِر پاستره.

(الرَّابِعُ) مَهْرَجِي چَوَارَهْم: (الْجَمَاعَةُ) دَهْ بِنِ نوؤی جومعه به جه مَاعَت بكرئ و پِیَاوِش نِیْمَامَه تِی جه مَاعَه تَه كه بَكَا، به به لَكِه ی (إِجْمَاعُ) ی زَانَا یَانِی نِیْسَلَام. (وَشَرْطُهَا) مَهْرَجِي جه مَاعَه تِی جومعه (كَثَرُهَا) وَه كُو مَهْرَجِي جه مَاعَه تِی نوؤی زَه كَانِی تِرِه، واتِه: نَهْ وَه حَفَت مَهْرَجَانِی له بَاسِی جه مَاعَه تِدَا پِرَبَرَان، وَاجِبِه: له جه مَاعَه تِی جومعه شَدَا بِنِیْنَه جِئ، به لام له جومعه دَا له سَه رَتَا مِهْ كَش وَاجِبِه: نِیَه تِی نِیْمَامَه تِی بِنِیْنِ، هَر وَه كه له سَه رَچَاوَه كَانْدَا فَرَمُوْوِیَانَه.

وَأَنْ تُقَامَ بِأَرْبَعِينَ مُكَلَّفًا حُرًّا ذَكَرًا مُسْتَوْطِنًا لَا يَظْفَرُ شِتَاءً وَلَا صَيْفًا إِلَّا لِحَاجَةٍ،

ههروه‌ها (وَأَنْ تُقَامَ بِأَرْبَعِينَ) مهرجه: جه‌ماعه‌تی جومعه-لای‌که‌م- به چل پیاو بکری،
نینجا بزانه: جه‌ماعه‌ت ته‌ن‌ها له ره‌کعه‌تی یه‌که‌می جومعه‌دا مهرجه، به‌لام هه‌بوونی چل
پیاوه‌که له سه‌ره‌تای خوتبه‌وه تا سه‌لامدانه‌وه‌ی گشتیان مهرجه، که‌واته: نه‌گه‌ر نیمام
ره‌کعه‌تی‌یه‌که‌می بق چل پیاو به جه‌ماعه‌ت کرد، نینجا بین‌ده‌سنتوئیز بوو، نه‌و‌کاته
دروسته: هه‌ر‌که‌سه بق خوی ره‌کعه‌ته‌که‌ی‌بوو‌م به ته‌نهایی ته‌ولو بکا، جومعه‌که‌شیان
دروست ده‌بی، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا هه‌رموویانه.

به‌لام نه‌گه‌ر له چل پیاو ته‌ن‌ها یه‌ک پیاو پیش سه‌لامدانه‌وه‌ی گشتیان بین‌ده‌سنتوئیز بیی،
نه‌و‌کاته جومعه‌ی گشتیان به‌تال ده‌بی، چونکه ژماره‌ی چل پیاو له نوئیزدا که‌م بۆته‌وه،
هه‌روه‌ک له (تحفة) دا هه‌رموویه‌تی‌و، له‌مه‌و‌ن‌واش زیاتر پوونی ده‌که‌ینه‌وه‌ی‌ه‌اء الله تعالی.

به‌لکه: ﴿عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَوَّلُ مَنْ جَمَعَ بَنَاءَ أَسْعَدَ بْنِ زُرَّارَةَ فِي تَقْبِيعِ الْخَضَمَاتِ،
قِيلَ: كَمْ كُنْتُمْ؟ قَالَ أَرْبَعُونَ﴾ حدیث حسن رواه أبو داود وابن حبان والبيهقي، یه‌که‌م که‌س
که نوئیزی جومعه‌ی به‌نیمه‌کرد له (مدینه‌ی پیرۆزدا، (أسعد بن زرارة) بوو، نیمه‌له‌و
کاندا چل پیاو بوین. واته: چونکه له هیچ‌ه‌دیس‌یکدا نه‌هاتوه: به‌که‌م‌تر له چل پیاو
جومعه‌کرایی، بۆیی مهرجه: چل پیاو هه‌بی، هه‌روه‌ک له زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا نه‌وها
هه‌دیس‌ه‌که‌یان کردۆته به‌لگه‌ی نه‌و مه‌سه‌له‌یه.

نینجا بزانه: مهرجه: هه‌ر یه‌کێک له‌و چل که‌سه‌ش (مُكَلَّفًا) دلاو لیکراوی شه‌رمی بی، واته:
بالغ و عاقل بی (حُرًّا) ئازاد بی (ذَكَرًا) نێر بی، واته: ژماره‌ی چل که‌سه‌که‌ی جومعه‌به
مندال و شیت و کویله‌و ئافره‌ت ته‌ولو نابیی، چونکه جومعه‌یان له سه‌ر واجب نیه
(مُسْتَوْطِنًا) هه‌روه‌ها: وولاتنیشی یه‌کجاری بی له شوینی جومعه‌که‌دا، واته: (لَا يَظْفَرُ) له
شوینی جومعه‌لا نه‌چئ (شِتَاءً وَلَا صَيْفًا) نه‌زستان و نه‌هاوین (إِلَّا لِحَاجَةٍ) ته‌ن‌ها بق
پتووستی نه‌بی: وه‌کو بازرگانی و سه‌ردان و... نه‌و جۆره‌کارانه.

که‌واته: ژماره‌ی چل که‌سه‌که‌ی جومعه‌به‌و پیاوانه ته‌ولو نابیی: که‌له‌ده‌ره‌وه‌ی شوینه‌که
ده‌نگی بانگیان ده‌گاتۆ دپته جومعه‌کردن؟ چونکه وولاتنیشی شوینی جومعه‌که‌نین،
هه‌روه‌ها: ژماره‌ی چل که‌سه‌که‌به‌پتواریش ته‌ولو نابیی؟ چونکه جومعه‌ی له سه‌ر واجب
نیه، هه‌روه‌ها ژماره‌که به‌و نیشه‌جئ‌یه‌ش ته‌ولو نابیی: که‌نیه‌تی مانه‌وه‌ی چوار پۆژ، یان
زیاتری هیناوه، هه‌رچه‌ند ماوه‌یه‌کی زۆریش له شوینی جومعه‌دا بمییتیه‌وه: وه‌کو
قوتابی و بازرگان و سه‌ریازو... نه‌و جۆره‌که‌سانه؟ چونکه نه‌وانه وولاتنیشی یه‌کجاری
نین، به‌لام به‌هۆی نیشه‌جئ‌یی جومعه‌یان له سه‌ر واجب بووه، هه‌روه‌ک له
سه‌رچاوه‌کاندا نه‌وها یان پوون کردۆته‌وه.

وَالصَّحِيحُ اِنْعَادُهَا بِالْمَرْضَى، وَأَنَّ الْإِمَامَ لَا يُشْتَرَطُ كَوْنُهُ فَوْقَ أَرْبَعِينَ، وَلَوْ اِنْقَضَ الْأَرْبَعُونَ أَوْ بَعْضُهُمْ فِي الْخُطْبَةِ لَمْ يُحْسَبِ الْمَفْعُولُ فِي غَيْبَتِهِمْ،

(وَالصَّحِيحُ) فرموده‌ی راست (إِنْعَادُهَا بِالْمَرْضَى) جمعه داده‌م‌زنی به پیاوانی نه‌خوش، چونکه نه‌خوش گشت م‌رجه‌کانی ته‌واوه، به‌لام بق بارسووی پیگی درلوه‌تی جمعه نه‌کا، که‌وابو: له چل پیاوه‌کان ده‌ژمیردنی (وَأَنَّ الْإِمَامَ لَا يُشْتَرَطُ كَوْنُهُ فَوْقَ أَرْبَعِينَ) هم به فرموده‌ی راست: م‌رج نیه نیمامی جمعه له ژماره‌ی چل پیاوه‌که به س‌روه‌تر بی، به‌و م‌رجه‌ی سیفه‌ته‌کانی دروستبوونی جمعه‌ی لیینه جی، که‌واته: دروسته م‌ثموموه‌کان س‌و تو بنو به نیمامه‌که‌وه ژماره‌ی چل پیاو ته‌واو بی، چونکه ه‌دیه‌که‌ی (کعب‌ی) پ‌ریدو نه‌وا ده‌که‌یه‌نی.

﴿لَا كَلَامَ لَكَ﴾ یه‌که‌م: نه‌گر خه‌لکی نییه‌ک چونه هاوینه‌ه‌واره‌کانیان، دروست نیه: له هاوینه‌ه‌واره‌که‌دا جمعه بکه‌ن، به‌لام نه‌گر بق جمعه کردن بگ‌پینه‌وه نییه‌که‌ی خویان و له‌ویدا جمعه بکه‌ن، له‌و حاله‌ته‌دا جمعه‌که‌یان دروسته‌و داده‌م‌زنی، ه‌روه‌ها نه‌گر له هاوینه‌ه‌واره‌که‌دا ده‌نگی بانگی شوینیکی جمعه‌یان ده‌گیشتی، نه‌و کاته جمعه‌یان له س‌ر واجب ده‌بی، جا نه‌گر بق جمعه کردن نه‌گ‌پینه‌وه نییه‌که‌ی خویان، واجب: بچه شوینی جمعه‌که‌و له‌ویدا جمعه بکه‌ن، ه‌روه‌ک له (تحفه) دا پوونی کردته‌وه.

دووم: له فرموده‌یه‌کی کونی نیمامی (الشافعی)‌دا: جمعه به چوار که‌سان دروست ده‌بی، ه‌روه‌ک له (المجموع)‌دا گیراویه‌تی‌وه به نامووشی داناوه‌ودی کردته‌وه، به‌لام له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا فرموده‌ی نیمام (أبوحنیفه)‌ش نه‌وایه‌و زور له زانایانی م‌زمه‌بی (الشافعی)‌ش دلایان بق لای نه‌م فرموده‌یه چوه، ه‌روه‌ک له (بغیة‌المسترشدین)‌دا فرموده‌تی. که‌وابو: نه‌گر دانیش‌تووانی دئی‌یه‌ک-گوندیک له چل پیاو که‌م‌تر بون، دروسته: به‌و فرموده‌ کونه بی‌ه‌یزه ره‌فتار بکه‌ن و جمعه بکه‌ن، نینجا له نوای جمعه‌ش-بق پاریزکاری- نویزی نیوه‌پوش بکه‌ن، چونکه جمعه زور گ‌وره‌یه‌و کردنی له نه‌کردن باش‌ره. بق دلنایایی بره‌انه (حاشیة إعانة‌الطالبین).

(وَلَوْ اِنْقَضَ الْأَرْبَعُونَ) نه‌گر چل پیاوه‌که‌ی جمعه پ‌رت بون و پویشتن (أَوْ بَعْضُهُمْ) یان ه‌ندیکیان پ‌رت بون و که‌م‌تر له چل پیاو مانه‌وه، یان به‌ه‌ویه‌کی‌تر که‌م بونه‌وه: وه‌ک یه‌کیکیان بمری، یان بی‌ه‌وش بین (فِي الْخُطْبَةِ) که‌مبونه‌وه‌که، یان پ‌رتبونه‌که‌ش له کاتی خوتبه‌دا بوو (لَمْ يُحْسَبِ الْمَفْعُولُ فِي غَيْبَتِهِمْ) نه‌و پوکنه‌ی له کاتی دیارنه‌بوونی نه‌واندا کرلوه به‌بر خوتبه‌ناکه‌و، چونکه م‌رجه: چل پیاو گوئیان له گشت پوکنه‌کانی م‌رعو خوتبه‌کان بی، که‌واته نه‌گر چل پیاو ته‌واو نه‌بون، دروست نیه ده‌ست به خوتبه‌کان بکا، تا ته‌واو ده‌بنو گوئیان لی‌ده‌بی، ه‌روه‌ک له (المجموع)‌دا فرموده‌تی.

وَيَجُوزُ الْبَنَاءُ عَلَى مَا مَضَى إِنْ عَادُوا قَبْلَ طُولِ الْفَصْلِ، وَكَذَا بَنَاءُ الصَّلَاةِ عَلَى الْخُطْبَةِ إِنْ انْقَضُوا بَيْنَهُمَا، فَإِنْ عَادُوا بَعْدَ طُولِهِ وَجَبَ الْإِسْتِنَافُ فِي الْأَظْهَرِ، وَإِنْ انْقَضُوا فِي الصَّلَاةِ بَطَلَتْ وَفِي قَوْلٍ لَا إِنْ بَقِيَ إِيَّانِ، وَتَصَحُّحُ خَلْفِ الْعَبْدِ وَالصَّبِيِّ وَالْمُسَافِرِ فِي الْأَظْهَرِ إِذَا تَمَّ الْعَدَدُ بِغَيْرِهِ،

(وَيَجُوزُ الْبَنَاءُ) دروسته خوتبه كه ی دهست پی بكانه وه (عَلَى مَا مَضَى) له سر نهو به شه ی پیتش په رتبعون گوته یه تی (إِنْ عَادُوا قَبْلَ طُولِ الْفَصْلِ) نه گهر په رتبعوه كان گهرانه وه پیتش نه وه ی ماوه یه کی ررئز بگوته نیوان (وَكَذَا بَنَاءُ الصَّلَاةِ) هروها دروسته: نویژه كه ش دهست پی بكا (عَلَى الْخُطْبَةِ) له سر خوتبه كه (إِنْ انْقَضُوا بَيْنَهُمَا) نه گهر له نیوان خوتبه كه و دابه ستنی نویژه كه دا په رت بون و زوو گهرانه وه.

به لام (فَإِنْ عَادُوا بَعْدَ طُولِهِ) نه گهر له و دوو مه سه له یه دا په رتبعوه كان پاش ماوه یه کی ررئز گهرانه وه (وَجَبَ الْإِسْتِنَافُ) له هردوو مه سه له دا واجبه: له سره تاوه هردوو خوتبه كان دووباره بكانه وه، ښجا نویژی جومعه دابه ستنی (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به میزتردا، چونكه ﴿يُفْعَلُ مَبْرُورًا﴾ خليفه كان ﴿خُتْبَتُهُ وَنُورُهَا﴾ خوتبه و نویژی جومعه یان هر به دواى په كدا كړدوو نیوانیان نه خستوتی ﴿﴾.

(وَلَا يَنْفَضُّوا فِي الصَّلَاةِ) به لام نه گهر چل پیاوه كه له ناو نویژی جومعه دا په رت بون، یان به هو یه کی تر ژماره یان كه م بڼوه (بَطَلَتْ) جومعه ی گشتیان به تال ده بی، چونكه هه بونی چل پیاو مه رجه له سهرتای خوتبه وه تا گشت مه نوموه كان سه لامی نویژی جومعه دده نه وه، كه وایو: نه گهر ته نها یه كه پیاو له و چل پیاوه له ناو نویژدا بی هوش بوو، یان مرد، یان به هو یه کی تر نویژی به تال بوو، نه وه جومعه ی گشتیان به تال ده بی، جا نه وانه ی ماونه وه، ولجبه: به چوار په كعه تی نویژی نیوه پړ ته ولو بكن، چونكه ژماره ی چل پیاو كه م بڼه وه، هروكه له سرچاوه كاندا پوون كړلوه ته وه (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده یه كدا (لَا) جومعه كه به تال نابی (إِنْ بَقِيَ إِيَّانِ) نه گهر دوو پیاو له پشت ښام بمیننه وه، چونكه جه ماعه ته كه ماوه، به لام فرموده ی په كه م راستره.

(وَتَصَحُّحُ) نویژی جومعه دروسته و داده مه زری (خَلْفَ الْعَبْدِ) له پشت كړیله و (وَالصَّبِيِّ) له پشت مندالی نیرینه ی فامیده و (وَالْمُسَافِرِ) له پشت پښور (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به میزتردا، واته: دروسته هر یه كيك له و سښانه بڼیته ښامی جومعه (إِذَا تَمَّ الْعَدَدُ بِغَيْرِهِ) بهو مه رجه ی ژماره ی چل پیاوه كه - به بی نهو ښامه - به وانی تر ته ولو بی.

به لام نه گهر ښامه كه: نافرته بی، یان كافر بی، یان ژماره ی چل پیاوه كه به ښامی كړیله، یان مندال، یان پښور ته ولو بی، نه وه جومعه ی هیچیان دروست نابی، هروكه له زوریه ی سرچاوه كاندا فرمودیانه.

وَلَوْ بَانَ الْإِمَامُ جُنُبًا أَوْ مُحْدِثًا صَحَّتْ جُمُعَتُهُمْ - فِي الْأَظْهَرِ - إِنْ تَمَّ الْعَدْدُ بِغَيْرِهِ، وَإِلَّا فَلَا، وَمَنْ لَحِقَ الْإِمَامَ الْمُحْدِثَ رَاكِعًا لَمْ تُحْسَبْ رَكَعَتُهُ عَلَى الصَّحِيحِ. الْخَامِسُ: خُطْبَتَانِ قَبْلَ الصَّلَاةِ، وَأَرْكَائُهُمَا خَمْسَةٌ: حَمْدُ اللَّهِ تَعَالَى، وَالصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ،

(وَلَوْ بَانَ الْإِمَامُ جُنُبًا أَوْ مُحْدِثًا) نه گهر - له دواى سه لامدان وه - ناشکرا بوو: نیماى جومعه جه نابه تدار، یان بین ده ستونیز بووه، یان پیسیه کی نادیا ری پیړه بووه (صَحَّتْ جُمُعَتُهُمْ) جومعه ی مه نومومه کانی تر دروست ده یی - (فِي الْأَظْهَرِ) له فهرموده ی به میتردا - (إِنْ تَمَّ الْعَدْدُ بِغَيْرِهِ) بهو مهرجه ی ژماره ی چل پیاوه که - به بین نهو نیماه - به وانی تر ته ولو بیی (وَلَا) به لام نه گهر ژماره ی چل پیاوه که به نیماه بین ده ستونیزه که ته ولو ده بو (فَلَا) جومعه ی هیچیان دروست نایي، چونکه ژماره ی چل پیاو که م بوته وه.

نیجا بزانه: مه سه له ی بین ده ستونیزوونی نیماه له ناو نویژدا، له به شه که ی کوتایي جومعه دا پوون ده که یته وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(وَمَنْ لَحِقَ الْإِمَامَ الْمُحْدِثَ) هر مه نومومیک بگاته نیما میکی بین ده ستونیزو، نویژی له پشت دابه ستی (رَاكِعًا) لهو حاله ته ی نیماه بین ده ستونیزه که له پوکووع دا بی (لَمْ تُحْسَبْ رَكَعَتُهُ) نهو په که ته ی بقی ناز میردی (عَلَى الصَّحِيحِ) له سر فهرموده ی پاست، که واته: نهو پوکووع به بهر فاتحه خویندن ناکه وئ، جیاوازی جومعه نو یژه کانی تریش نیه، هروه که له (تحفة) دا فهرموو ته ی، به لام نه گهر نیماه که بین ده ستونیز، یان جه نابه تدار نه بو، نهو کاته پوکووع که به بهر فاتحه شه ده که وئو به په که ته یکی ته ولو بقی ده میردی، هروه که له کوتایي جه ماعه تدا پوون کرلوه.

﴿خَوْتبه ی جومعه﴾

(الْخَامِسُ) مهرجه ی پنجه می دروست بوونی جومعه: (خُطْبَتَانِ) خویندنه وه ی دو ووتاره (قَبْلَ الصَّلَاةِ) پیش دابه ستی نویژی جومعه ﴿عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَائِمًا ثُمَّ يَقْعُدُ ثُمَّ يَقُومُ كَمَا تَفْعَلُونَ الْآنَ﴾ رواه الشيخان وأحمد واللفظ له، پیغه مبر ﷺ له پوژی جومعه به پیړه ووتاری ده خویندنه وه، نیجا له دواى ووتاری په که م داده نیشت، نیجا بقی ووتاری دووم هله د سستا پیړه، هروه که نیستا نیوه وا ده که ن.

(وَأَرْكَائُهُمَا) پوکنه کانی هر دوو خوتبه کان (خَمْسَةٌ) پینجن، نه گهر لهو پیتجانه یه که پوکن ناته و او بین، خوتبه که دروست نایي:

پوکنی یه که م: (حَمْدُ اللَّهِ تَعَالَى) حمدو سه نای خواى گهره یه، هروه که له (صحيح مسلم) دا هاتوه. پوکنی دووم: (وَالصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) سه لاوات لیدانه له سر پیغه مبر ﷺ، (چونکه (سلف) و(خلف) له سر سه لاواتی خوتبه یه که ده نگن)، هروه که له ژوریه ی سه رچاوه کاند ا فهرموویانه.

وَلَفْظُهُمَا مُتَعَيْنٌ، وَالْوَصِيَّةُ بِالتَّقْوَى وَلَا يَتَعَيَّنُ لَفْظُهَا عَلَى الصَّحِيحِ، وَهَذِهِ الثَّلَاثَةُ أَرْكَانٌ فِي الْخُطْبَتَيْنِ. وَالرَّابِعُ قِرَاءَةُ آيَةٍ فِي إِحْدَاهُمَا وَقِيلَ فِي الْأُولَى وَقِيلَ فِيهِمَا، وَقِيلَ لَا تَجِبُ. وَالْخَامِسُ مَا يَقَعُ عَلَيْهِ اسْمُ دُعَاءِ الْمُؤْمِنِينَ

(وَلَفْظُهُمَا) ووشه‌ی همدو سه‌نای خوای‌گه‌وره‌و سه‌لاوات (مُتَعَيْنٌ) دیارکرلوه، وه‌ک بلئی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ)، یان (أَحْمَدُ اللَّهِ). هه‌روه‌ها بلئی: (وَالصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ)، یان (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ). چونکه له سه‌رده‌می پی‌تفه‌مبه‌روه‌ه ﷺ تا نیتستا هه‌ر به‌و جو‌ده‌ گوت‌رلوه، که‌واته: پسته‌ی (الشُّكْرُ لِلَّهِ)، یان (الْحَمْدُ لِلرَّحْمَنِ)، یان (الْعِظْمَةُ لِلَّهِ) به‌ به‌ر ناکه‌وئی.

هه‌روه‌ها (رَحِمَ اللَّهُ مُحَمَّدًا)، یان ناوی پی‌تفه‌مبه‌روه‌ه ﷺ نه‌لئی به‌ (ضمیر) سه‌لاواتی لی‌بدا، وه‌ک بلئی: (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ)، یان (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ) نه‌وانه‌ هی‌چیان به‌ به‌ر ناکه‌ون، هه‌رچه‌ند پی‌تشد‌اش ناوی پی‌تفه‌مبه‌روه‌ه ﷺ گوت‌رابی، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رمو‌ویانه‌.

پوکنی سئی‌یه‌م: (وَالْوَصِيَّةُ بِالتَّقْوَى) نامۆزگاری‌کردنه‌ به‌ ترسان له خوای‌گه‌وره‌و (وَلَا يَتَعَيَّنُ لَفْظُهَا) ووشه‌ی نامۆزگاری‌کردن دیاری نه‌کرلوه (عَلَى الصَّحِيحِ) له سه‌ر فه‌رمووده‌ی راست، به‌لکو هه‌ر ووشه‌یه‌ک هاندانی خوا‌به‌رستی و پڭگرتن له خرا‌به‌ی لی‌بفامیت‌وه، نروسته به‌ کاری به‌یئیی: وه‌ک (أَوْصِيَكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ)، یان (إِتَّقُوا اللَّهَ)، (أَطِيعُوا اللَّهَ)... نه‌و جو‌ده‌ پستانه‌ ﴿عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ﴾: كَانَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ خُطْبَتَانِ يَجْلِسُ بَيْنَهُمَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَذْكُرُ النَّاسَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، پی‌تفه‌مبه‌روه‌ه ﷺ له پۆزی جومعه‌ دوو ووتاری هه‌بون، له نئیوان هه‌رمو‌وکیان داده‌نیشت، له خوتبه‌که‌دا قورئانی ده‌خوئیندو نامۆزگاری خه‌لکی ده‌کرد.

(وَهَذِهِ الثَّلَاثَةُ) نه‌و سئی پوکنا‌نه، واته: همدو سه‌ناو سه‌لاواتو نامۆزگاری‌کردن (أَرْكَانٌ فِي الْخُطْبَتَيْنِ) هه‌رسیکیان پوکن له خوتبه‌ی یه‌که‌م و دووه‌مدا، واته: واجبه‌: له هه‌رمو‌وکیاندا بگوت‌ری.

(وَالرَّابِعُ) پوکنی چواره‌م: (قِرَاءَةُ آيَةٍ فِي إِحْدَاهُمَا) خوئیندنه‌وه‌ی نایه‌تیکی قورئانه به‌ ته‌واوی له یه‌کیکیاندا، واته: یان له خوتبه‌ی یه‌که‌مدا، یان له دووه‌مدا، به‌ به‌لگه‌ی هه‌دیه‌سه‌کی (جابر‌ی‌پ‌بردو، به‌لام (إِمَامُ الْحَرَمَيْنِ) ده‌فه‌رموئ: نوور نیه‌ نیوه‌ی نایه‌تیکی دریز به‌س بی‌وه‌ به‌ به‌ر بکه‌وئ، له (نهایه‌ی) (مغنی‌دا) نه‌و فه‌رمووده‌یان به‌ به‌هیز داناره، ئینجا سوننه‌ته: له خوتبه‌ی یه‌که‌مدا نایه‌ته‌که بخوئیی، به‌لام (وَقِيلَ فِي الْأُولَى) له فه‌رمووده‌یه‌کی بی‌هیزدا: له خوتبه‌ی یه‌که‌مدا واجبه‌ بخوئیندرئ (وَقِيلَ فِيهِمَا) له فه‌رمووده‌یه‌کی تری بی‌هیزدا: له خوتبه‌ی یه‌که‌م و دووه‌مدا واجبه‌ بخوئیندرئ (وَقِيلَ لَا يَجِبُ) له فه‌رمووده‌یه‌کی تری بی‌هیزدا: واجبه‌ نیه‌ بخوئیندرئ.

(وَالْخَامِسُ) پوکنی پی‌نجه‌م: (مَا يَقَعُ عَلَيْهِ اسْمُ دُعَاءِ الْمُؤْمِنِينَ) دوعا‌کردنه‌ بۆ ئیمانداران که‌ به‌ ووشه‌یه‌کی وه‌ها: ناوی دوعای بۆ بگوت‌ری، وه‌ک بلئی: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ)

فِي الثَّانِيَةِ وَقِيلَ لَا يَجِبُ، وَشُتْرَطُ كَوْنِهَا عَرِيَّةً، مُرْتَبَةً الْأَرْكَانِ الثَّلَاثَةِ الْأُولَى، وَبَعْدَ الزَّوَالِ، وَالْقِيَامُ فِيهِمَا إِنْ قَدَرَ، وَالْجُلُوسُ بَيْنَهُمَا،

وَالْمُؤْمِنَاتِ،) چونکه (سلف) و (خلف) له خوتبه دا دوعایان کردوه (فِي الثَّانِيَةِ) واجب: دوعایه کهش له خوتبه ی دووه مدا بن، واته: له خوتبه ی په که مدا به بهر پوکنی خوتبه ناکه وی، هروه که له (المجموع) دا هرموویه تی (وَقِيلَ لَا يَجِبُ) له هرمووده په کی بن هیزدا دوعا کردن واجب نیه.

﴿مهرجه کانی خوتبه﴾

(وِشْتَرَطُ) به مهرج دا دهندری بق دوستبوونی خوتبه کان، نقر مهرج: مهرجی په که م: (كَوْنِهَا عَرِيَّةً) پوکنه کانی هردو خوتبه کان به عه په بی بگوترین، چونکه ﴿له سرده می پتفه مبرو و﴾ هر چوار خلیفه کان تا ئیستاش - به هیچ زمانیکه تر نه گو تراون ﴿. واته: به لام جگ له پوکنه کان، مهرج نیه: به شه کانی تی خوتبه که به عه په بی بن، هروه که له (تحفة) دا هرموویه تی. (مُرْتَبَةً الْأَرْكَانِ الثَّلَاثَةِ الْأُولَى) سوننه ته: پوکنه کانی په که م و دووه م سنی په م به دوا ی په کتردا ریز بقرین، واته: همدو سه نا، ئینجا سه لوات، ئینجا ناموزگاری.

مهرجی دووه م: (وَبَعْدَ الزَّوَالِ) خوتبه کان له دوا ی پوز لادان به ره و لای راسته، واته: له دوا ی هاتنی کانی نیوه پز بخویندیتته وه ﴿عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدٍ﴾: كَانَ التَّادِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَأَصْحَابُ السَّنَنِ، له سرده می پتفه مبرو و ﴿بانگی جومعه له و کاته دهنرا: که ئیمامی جومعه له سر مینبر داده نیشته.

مهرجی سنی په م: (وَالْقِيَامُ فِيهِمَا) به پیوه پاره ستانه له هردو خوتبه کاند (إِنْ قَدَرَ) نه کهر توانای هه بی، به به لگه ی هه دیسه که ی (أَبْنِ عَمْرٍو) پرا بر دو، به لام نه کهر توانای نه بو، نه و کاته به دانیش تووی خوتبه کان ده خویندیتته وه، ئینجا نه کهر به دانیش توویش توانای نه بو، نه و کاته له سر ته نیشته خوتبه کان ده خویندیتته وه، هروه که له زوړه ی سرچاوه کاند هرموویانه.

مهرجی چواره م: (وَالْجُلُوسُ بَيْنَهُمَا) دانیشته له نیوان خوتبه ی په که م و دووه مدا، به به لگه ی هه دیسه که ی (أَبْنِ عَمْرٍو) پرا بر دو، که واته: نه کهر دانه نیشته، نه وه هردو خوتبه کان هر به به یه خوتبه ده ژمیردین، که وایو: واجب دابنیشی، جا هه لسیته وه خوتبه ی دووه میش بخویندیتته وه، هروه که له (تحفة) دا هرموویه تی، هروه ها نه کهر به هوی نه توانین به دانیش تووی خوتبه ی ده خویندیه وه، واجب: له نیوان هردو کیاندا ماوه یه که بن دهنک بی، هروه که له سرچاوه کاند هرموویانه.

وَإِسْمَاعُ أَرْبَعِينَ كَامِلِينَ، وَالْجَدِيدُ أَنَّهُ لَا يَحْرُمُ عَلَيْهِمُ الْكَلَامُ، وَيُسْنُ الْإِنْصَاتُ، قُلْتُ: الْأَصَحُّ أَنَّ تَرْتِيبَ الْأَرْكَانِ لَيْسَ بِشَرْطٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

مهرجی پینجهم: (وَإِسْمَاعُ أَرْبَعِينَ) نهونده دهنګ بهر بکا: تا چل پیاو گوئی لیده بی (كَامِلِينَ) لای که م سی و تویان له و جوړه پیاوانه بن که جومعه یان پی داده مه زئی، به لام مهرج نیه: لای تی بګن، مهرجیش نیه: ده ستونیزیان هه بی، جا نه ګر له و سی و تویانه ته نها یه کیک که پی و گوئی لته بی، خوتبه که دروست نابی، هه روه که له زوری هه رچاوه کانداهه رموویانه.

(وَالْجَدِيدُ) هه رمووده ی نوئی نیامی (الشافعی) نه مه یه: (أَنَّهُ لَا يَحْرُمُ عَلَيْهِمُ الْكَلَامُ) قسه کردن له سهر ناماده بهوانی خوتبه کان هه رام نیه، به لکو (مکروه) ناپه سنده: له کاتی خوتبه دا قسه بګن، به لام له سی مه زمه به که ی تر دا: قسه کردن له حالته تی خوتبه دا هه رامه، که واته: تا بزی بګونجی سوننه ته: به ناماژه کردن مه به سته کانی جی به جی بکا، چونکه پیغه مېر ﷺ دهه رموی: ﴿إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ: أَلْصِقْتَ-وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ- فَقَدْ لَقِيتُ﴾ هه ر کاتی که له پوئی هه بی له و حالته ی نیام خوتبه ده دا- به هورپیکه کت ګوت: بی دهنګ به، نه وه قسه ی پوچ و بی شه رعیت کرد. واته: خیری جومعه که م ده بیته وه.

جا هه به به لګه ی نه و هه دیسه (وَيُسْنُ الْإِنْصَاتُ) سوننه ته: ناماده بهووه کان بی دهنګ بن، هه روه ها سوننه ته: ګوئی بدنه خوتبه کان و پوو به پووی ووتار خوین دانیشن و خویان به شتی تر خه ریک نه ګن، تا نه ګر یه کیک هاته ناو مزګه و ت ناپه سنده: سه لام بکا، به لام وه لای سه لامه که واجب، جا نه ګر ناوی پیغه مېر ﷺ ګوترا، سوننه ته: سه لاواتی له سهر لېدا، هه روه که له (تحفة) دا پوونی کردوته وه.

(قُلْتُ) نیامی (النواوی) دهه رموی (الْأَصَحُّ) هه رمووده ی پاستر: (أَنَّ تَرْتِيبَ الْأَرْكَانِ) ریزکردنی پوکنه کان (لَيْسَ بِشَرْطٍ) مهرج نیه (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) به لکو سوننه ته، هه روه که باسما ن کرد.

﴿فَاكْادَارِي﴾ هه ر کاتی که ووتار خوین بی خوتبه دان چووه سهر مینبر، هه رامه مروئی دانیشن و هه لېستی نوئی سوننه ته، یان واجب بکا، واته: نه ګر له و حالته دا هه لسی و نوئیژکی سوننه ته بکا، یان نوئیژکی واجب قهزا بکاته وه، ګونا بهار ده بی و نوئیژکه ش دلنامه زئی و به بهر ناکه وئی، به لام نه ګر له و حالته دا خه ریکی نوئیژکردن بوو، نه و کاته واجب: په له بکا به سوکی نوئیژکه ته ولو بکا، هه روه که له سهرچاوه کانداهه رموویانه.

به لام نه ګر له حالته تی خوتبه خویندنه وه دا هاته ناو مزګه و ت، نه و کاته سوننه ته: دوو ده که ته به په له بکا: به نیه ته (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ)، یان سوننه ته پخیش جومعه، یان هه روه کیان

وَالْأَظْهَرُ اشْتِرَاطُ الْمُوَالَاةِ، وَطَهَارَةُ الْحَدَّثِ وَالْخَبَثِ، وَالسُّتْرُ،

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: جَاءَ سُلَيْكُ الْغَطَفَانِيِّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ -وَالَّتِي عَلَيْهِ يَخْطُبُ- فَجَلَسَ، فَقَالَ لَهُ
الَّتِي عَلَيْهِ: يَا سُلَيْكُ قُمْ فَارْكَعْ رَكَعَتَيْنِ وَتَجَوَّزْ فِيهِمَا، ثُمَّ قَالَ: إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ
-وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ- فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ وَلْيَتَجَوَّزْ فِيهِمَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَصْحَابُ السَّنَنِ، (سُلَيْكُ) هَاتِهِ
ناو مزگوتو دانیشست، لهو کاته دا پیغهمبر ﷺ ووتاری جومعهی دها، پیغهمبر ﷺ پی
فرمود: هُوَ (سُلَيْكُ) هه لسه نوو ره کعات سوننهت بکوه به په له به سوکی بیانکه. ئینجا
فرمودی: هر کاتیک له پوژی مهینی دا په کیکتان هاته مزگوتو لهو حاله تا نیمام خوتبهی
ده خوینده وه، با نوو ره کعات سوننهت بکاوه به په له به سوکی بیانکا.

ئینجا بزانه: هر به به لگهی شو چه نیسه: نه گهر هاته ناو مزگوتو به قه سدی دانیشست،
یان نه هاته ناو مزگوت، به لگو له دهره وهی مزگوت بوو، نه وه له هر نوو حاله تا له کاتی
خوتبه خویندنه وه دا حرا مه: هر جوړه نویتیک بکا، چونکه (تحية المسجد) وه ده ست نایی،
هر وه که له زوړیه ی سهرچاوه کاند ا فرموویانه.

مهرجی شه شهم: (وَالْأَظْهَرُ) فرموده ی به هیتر: (اِشْتِرَاطُ الْمُوَالَاةِ) مهرجه: پوکنه کانی
خوتبه کان- به بی نیوان- به دوا ی په کتر دا بگو ترین، نویت ی جومعه ش له دوا ی خوتبه کان-
به بی نیوان- دابه ستری، واته: نیوانتکی درژی به نه ندازه ی نوو ره کعاتی به په له، به
شتیک ودها: که په یوه ندی بهو خوتبه ی وه نه بی، که واته: ناموزگاری، یان ثایه ت
خویندنه وه، به نیوان داناندری و پوکنه کان لیک ناچرینتی، هر چه ند ماوه که ش درژ بی،
هر وه که له (تحفة) و (الشروانی) دا پوون کرلوه ته وه، به لام نه گهر نیوانه که به ناموزگاری
نه بو و بهو نه ندازه ی پابرپووش نیوانه که درژ بوو، شو کاته واجبه: له سهره تا وه
پوکنه کانی خوتبه کان دوپاره بکاته وه، هر وه که له (المجموع) دا فرموویته ی.

مهرجی چه فته م: (وَطَهَارَةُ الْحَدَّثِ) پاک ی ووتار خوینه که یه: له بی ده ستنوژی گهر وه
بچووک، هم (وَالْخَبَثِ) پاکیه تی له پیسی لاشه و به رگو شوین: به درژی نه و
پوونکر دنه وه یه ی له مهرجه کانی نویت دا پابرا، چونکه پیغهمبر ﷺ نه به پیسیه وه نه
به بی ده ستنوژی خوتبه ی نه دا وه. که وایو: نه گهر ووتار خوین پیسیه کی لینه بور درلوی
پیوه بوو، یان بی ده ستنوژی بوو: خوتبه که ی دروست نابی، که واته: له دوا ی
ده ستنوژی گرتنه وه واجبه: له سهره تا وه ده ست به خوتبه کان بکاته وه، هر وه که له
زوړیه ی سهرچاوه کاند ا فرموویانه.

مهرجی هه شته م: (وَالسُّتْرُ) داپوشینی عوړه تی ووتار خوینه که یه: بهو جوړه ی له
مهرجه کانی نویت دا پابرا، چونکه پیغهمبر ﷺ به عوړه ت داپوشراوی خوتبه ی دها.

وَتُسَنُّ عَلَى مَنِّبَرٍ أَوْ مُرْتَفِعٍ، وَيُسَلَّمُ عَلَى مَنْ عِنْدَ الْمَنِّبَرِ وَأَنْ يُقْبَلَ عَلَيْهِمْ إِذَا صَعِدَ
وَيُسَلَّمُ عَلَيْهِمْ، وَيَجْلِسُ ثُمَّ يُؤَذِّنُ،

به لام واجب نيه: نيه تي خوتبه بيني، ههروه ها مرج نيه: ناماده بووه كان پاك بنو
به ده ستنويژ بنو داپوشرلو بن، ههروه كه له (نهاية) (مغنی) دا فهرموويانه. مرجی نويهم:
ههروهو خوتبه كان له پيش نويژي جومعه دا بخويندنه وه، ههروه كه باسمان كرد.

﴿سونه ته كاني خوتبه كان﴾

(وَتُسَنُّ عَلَى مَنِّبَرٍ) سونه ته: له سر مينبه ريك خوتبه بدا (أَوْ مُرْتَفِعٍ) يان له سر
شوينيكي بهرز، چونكه ﴿يُفْتَحُ مِبْرَرٌ﴾ له سر مينبه ر خوتبه ي دها، ههروه كه له
(بخاري ومسلم) دا گيردراوه ته وه.

ئينجا سونه ته: مينبه ره كهش له لاي راستي ميحراب دابندرئ (وَيُسَلَّمُ عَلَى مَنْ عِنْدَ
الْمَنِّبَرِ) كه نيمام هاته ژوروي مزگهوت سونه ته: سه لام بكا له دانيشتواني مزگهوت و
له وانه ي له لاي مينبه ره كه ن.

(وَأَنْ يُقْبَلَ عَلَيْهِمْ إِذَا صَعِدَ) ئينجا كه چوه سر مينبه ر، سونه ته هو له خه لكه كان بكاو
(وَيُسَلَّمُ عَلَيْهِمْ) دووباره سه لام له ناماده بووان بكا، ئينجا به (فَرْضُ الْكِفَايَةِ) واجبه:
وه لامي سه لامه كاني بدرتته وه، ههروه كه له سر چاوه كاندا فهرموويانه.

ئينجا (وَيَجْلِسُ) له دواي سه لام كردن دابنيسي (ثُمَّ يُؤَذِّنُ) ئينجا بانگي جومعه بدرئ و له
دواي ته واپووني بانگ ده ست به خوتبه ده كا ﴿عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ﴾: كَانَ التَّدَاؤُ يَوْمَ
الْجُمُعَةِ أَوَّلُهُ إِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ عَلَى الْمَنِّبَرِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبَى بَكْرٍ وَعُمَرُ زَيْدٌ عَنْهَا فَلَمَّا كَانَ
عُثْمَانُ وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ التَّدَاؤُ الثَّلَاثَ عَلَى الزُّورَاءِ وَتَبَتِ الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ﴾ رواه البخاري
وأصحاب السنن، له سه رده مي پيغه مبه ر ﷺ و نيمامي (ابوبكر) و نيمامي (عمر) زجره عنها
سه رده تاي بانگي جومعه له و كاته وه بوو: كه نيمام له سر مينبه ر داده نيشته، ئينجا كه
سه رده مي نيمامي عثمان هاتو خه لك زور بوو، بانگيكي تري-جگه له بانگو نيقامه تي
جومعه- زياد كرد، له سر (الزوراء)-كه شوينيكي بهرز بوو- نهو بانگه ده درلو، نهو
بانگي يه كه م بهو شيوه يه جيگير بوو.

﴿نَاكَاذَارِي﴾ نهو عاده تي نيسا هيه: كه پيش ده ست پيكردي ووتارخوين، يه كي
تايه تي ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ﴾... الآية، ده خوينتته وه، هيچ بنچينه يه كي له
حه نيسدا نيه، به لام به (البدعة الحسنة) داده ندرئ، چونكه خويندنه وه ي نهو تايه ته
پيروزه خه لكی ناكادار ده كاته وه و هانيان دها: بق سه لوات ليدان له سر پيغه مبه ر ﷺ
له و پوزه پيروزه دا، ههروه كه له (تحفة) (نهاية) دا فهرموويانه.

وَأَنْ تَكُونَ بَلِغَةً مَّفْهُومَةً قَصِيرَةً، وَلَا يَلْتَفِتُ يَمِينًا وَشِمَالًا فِي شَيْءٍ مِنْهَا، وَيَعْتَمِدُ عَلَى سَيْفٍ أَوْ عَصَا وَنَحْوِهِ،

(وَأَنْ تَكُونَ بَلِغَةً) سوننه ته خوتبه كه پښتوپښت بڼو دارپشته كه ی جوان بڼو به گوږه ی بوداوه كانی كاته كه بڼ (مَفْهُومَةً) خه لكه كه زو لای تی بگاو ووشه كانی ناشكرا بن، هـروهك نیمامی (علي) ﷺ دهـفرموی: (هـسه لهـگهـل خهـلك بـكهـن بهـ گوږه ی تیگهـیشتنی نهـوان).

(قَصِيرَةً) كورت بڼ، واته: مام ناوهـنجی بڼو خهـلك لای وهـرهـز نهـبڼ، پتغهـمبهـر ﷺ دهـفرموی: «إِنْ طَوَّلَ صَلَاةَ الرَّجُلِ وَقَصَرَ خُطْبَتَهُ مَثْنًا مِنْ فِقْهِهِ، فَأَطْبَلُوا الصَّلَاةَ وَأَقْصَرُوا الْخُطْبَةَ» رواه مسلم، دريژي نوږي پياو و كورتي ووتارهـكي نيشانهـی تیگهـیشتنیو شرع زلنښيهـتی، كهـوابو: نوږي جومعه دريژ بكهـنهـوهـو ووتارهـكشي كورت بكهـنهـوهـ.

هـروهـها سوننهـته: ووتارخوين خوی توپهـ بكاو دهـنگی بهـرز بكا، هـروهـك لهـ (المجموع) دهـفرمويتهـی «عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا خُطِبَ إِحْمَرَّتْ عَيْنَاهُ وَعَلَا صَوْتُهِ وَاشْتَدَّ غَضَبُهُ كَأَنَّهُ مُنْبِرٌ جَيْشٍ» رواه مسلم، كه پتغهـمبهـر ﷺ خوتبهـی دهـدا، چاوی سور دهـبو، دهـنگی بهـرز دهـبو، زور بهـ هيژ توپهـ دهـبو، وهـك بلی ترسینهـری لهـشكرتهـ.

جا بزانه: گوتهـی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) لهـ سهـرهـتای خوتبهـی جومعهـدا (بِدْعَةٍ) بهـو نژ بهـ پهـفتاری (السلف الصالح) هـ، هـروهـك لهـ (بغية المسترشدين) دهـفرمويتهـی.

هم (وَلَا يَلْتَفِتُ يَمِينًا وَشِمَالًا) نابڼ بهـ پاستهـو چهـپهـدا ناوړ بداتهـوهـ (فِي شَيْءٍ مِنْهَا) لهـ هيچ بهـشيكي خوتبهـكهـدا، بهـلكو بهـردهـوام پوو لهـ خهـلكهـكهـ دهـكا، چونكهـ ناوړدانـهـوهـ ناپهـسندـهو (بِدْعَةٍ) بهـ، هـروهـك لهـ سهـرچاوهـكاندا دهـرمويانهـ.

هـروهـها ناو خوارښهـوهـش لهـ حالتهـی خوتبهـدا بڼ ووتارخوينو ثامادهـبوان ناپهـسندـهـ، بهـلام نهـگر تڼنو بوڼ، نهـو كاتهـ بڼ هيچيان ناپهـسند نيهـ، هـروهـك لهـ (المجموع) و (نهایهـ) دهـفرمويانهـ.

(وَيَعْتَمِدُ عَلَى سَيْفٍ أَوْ عَصَا) بڼ ووتارخوين سوننهـته: لهـ حالتهـی خوتبهـدا شمشيرك، يان عهـسايهـك بهـ دهـستيهـوهـ بگريو هيژي بداتهـ سهـر (وَنَحْوِهِ) يان شتيكي لهـو جوړهـ: وهـكو پمـو كهـوان-واته: يان چهـكيكي تر- چونكهـ نهـوهـ ناماژهـيهـ: كهـ ثاينی نيسلام بهـ بهـرگري چهـك پلوهـستاوهـ، هـروهـك لهـ زوريهـی سهـرچاوهـكاندا دهـرمويانهـ «عَنْ الْحَكَمِ بْنِ حَزَنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: شَهِدْنَا الْجُمُعَةَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَامَ مَتَوَكِّئًا عَلَى عَصَا أَوْ قَوْسٍ، فَحَمِدَ اللَّهَ...» حديث حسن رواه ابوداود وصححه ابن السكّن، لهـگهـل پتغهـمبهـر ﷺ نوږي جومعهـمان كرد، كه بڼ خوتبهـ ههـلسا، پالای دهـ سهـر درعهـسايهـك، يان كهـوانتيك، جا ووتاری خوښدهـوهـ.

وَيَكُونُ جُلُوسُهُ بَيْنَهُمَا نَحْوَ سُورَةِ الْإِخْلَاصِ، وَإِذَا فَرَغَ شَرَعَ الْمُؤَذِّنُ فِي الْإِقَامَةِ وَبَادَرَ
 الْإِمَامُ لِيَبْلُغَ الْمِخْرَابَ مَعَ فَرَاعِهِ، وَيَقْرَأُ فِي الْأُولَى الْجُمُعَةَ، وَفِي الثَّانِيَةِ الْمُتَافِقِينَ جَهْرًا.
 (فَصْلٌ يُسْنُ الْقُسْلَ لِحَاضِرِهَا،

ئينجا سوننه ته: نو چه که به دهستی چه پیه وه بگریو دهستی راسته شی له سهر پوخی
 مینبر دابنی، جا نه گهر نو چه که ی به دهسته وه نه گرت، با دهستی راسته ی له سهر
 دهستی چه پیه ی دابنی، یان به هردوو ته نیشتی دا شوپیان بکاته وه، واته: ناپه سنده
 ناماژده یان پی بکا، ههروه که له نژی به ی سهر چاوه کاندا پوون کرلوه ته وه.

(وَيَكُونُ جُلُوسُهُ بَيْنَهُمَا) سوننه ته دانیشتنی ووتارخوین له نیوان خوتبه ی به که م و
 نووه مدا (نَحْوَ سُورَةِ الْإِخْلَاصِ) به که د خویندن سوره تی (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) بیو زیاتر
 نه بی، جا سوننه ته: هه ره نو سوره ته ش له و دانیشتنه دا بخوینتی، ههروه که له (تحفه) دا
 فهرموویه تی، ئینجا سوننه ته: له کوتایی خوتبه ی دووه مدا بلتی (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ).

ئينجا (وَإِذَا فَرَغَ) که له خوتبه ی دووه م بژوه (شَرَعَ الْمُؤَذِّنُ فِي الْإِقَامَةِ) به کسه ر بانگده ر
 دهست به نیقامه تی نوژی ده کاو ئیمامه که ش دهست به هاتنه خواره وه ده کا- نه گهر له
 سهر مینبر بی- (وَبَادَرَ الْإِمَامُ) ههروه ها ئیمامه که ش په له ده کا (لِيَبْلُغَ الْمِخْرَابَ) تا کو
 زوو بگاته میحراب بق نوژی دابهستن (مَعَ فَرَاعِهِ) له گه ل لیبونه وه ی بانگده ر له نیقامه ت
 کردن، تا کو نیوانیکی درژ نه که ویته به یینی نوژی خوتبه که.

ئينجا نوژی جومعه داده بستی و (وَيَقْرَأُ فِي الْأُولَى) له په که ته ی به که مدا له دوا فاتیحه
 سوره تی (الْجُمُعَةَ) به ته ولوی ده خوینتی و (وَفِي الثَّانِيَةِ) له په که ته ی دووه میشدا له دوا
 فاتیحه سوره تی (الْمُتَافِقِينَ) به ته ولوی ده خوینتی، (چونکه پیغه مبه ر ﷺ له دوو
 سوره تانه ی ده خویندن). ههروه ها (هَمْدُ جَارِشِ بَيْتِغَمْبَه ر ﷺ) له دوا فاتیحه: له
 په که ته ی به که مدا (سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى) ده خویندو له په که ته ی دوو میشدا (هَلْ أَتَاكَ) ی
 ده خویند). ههردوو چه دیسه کانیش له (صحيح مسلم) دا هاتون.

(جَهْرًا) سوننه ته: فاتیحه و سوره ته کان له نوژی جومعه دا به دهنگی ناشکرا بخویندین،
 به (إجماع) ی زانایانی ئیسلام، ههروه که له سهر چاوه کاندا فهرموویانه.

﴿ فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي غُوسِلٍ سُونَنَه ته کانی جومعه ﴾

(يُسْنُ الْقُسْلُ) خۆشکردن سوننه ته (لِحَاضِرِهَا) بق نه که سه ی ده یه وی ناماده ی نوژی
 جومعه بی، جیاوازی پیار و ئافره ت و مندال نه، چونکه پیغه مبه ر ﷺ ده فهرمو ی:
 ﴿إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْجُمُعَةُ فَلْيَغْتَسِلْ﴾ رواه الشيخان، هه ره به کیکیان ویستی بیته نوژی
 جومعه، با خوی بشوا.

وَقِيلَ لِكُلِّ أَحَدٍ، وَوَقْتُهِ مِنَ الْفَجْرِ، وَتَقْرِيبُهُ مِنْ ذَهَابِهِ أَفْضَلُ، فَإِنْ عَجَزَ تَيْمَمٌ فِي الْأَصْحَ، وَمَنْ الْمَسْتُونِ غُسْلُ الْعِيدِ وَالْكَسُوفِ وَالْإِسْتِسْقَاءِ وَلِقَاسِلِ الْمَيْتِ وَالْمَجْنُونِ وَالْمُعْمَى عَلَيْهِ إِذَا أَفَاقَا،

(وَقِيلَ لِكُلِّ أَحَدٍ) له فرموده‌ای که بی‌میزدا: خوش‌شوردنی پڑی هینی بق گشت موسلمانیک سوننه‌ته، هرچند له نویژی جومعه‌ش ناماده نه‌ب، چونکه پیغه‌مبەر ﷺ ده‌فرمودی: «عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ حَقٌّ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا» رواه الشيخان والنسائي وزاد: «وَهُوَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ» له سر گشت موسلمانیک شه مافه هیه: له گشت هفت پڑیکدا پڑیک خوی بشوا، شهوش پڑی هینی‌یه.

(وَوَقْتُهِ مِنَ الْفَجْرِ) کاتی شه خوش‌شوردنی جومعه له ده‌رکوتنی به‌یانه‌وه ده‌ست پی ده‌کا، چونکه له ه‌دیس‌ه‌کاندا به‌وشی (يَوْمُ الْجُمُعَةِ) واته: پڑی جومعه هاتوه، که‌وابو: نه‌گه‌ر به‌شه‌وی، له پیش به‌یاندای خوی بشوا، به‌هر غوسلی جومعه‌ناکه‌وی، ه‌روه‌ک له زوری‌ی سرچاوه‌کاندا فرمودیانه.

(وَتَقْرِيبُهُ) نزیک خستنه‌وه‌ی خوش‌شوردنه‌که (مِنْ ذَهَابِهِ) له کاتی پڑیشتنی بق جومعه (أَفْضَلُ) خیری گوره‌تره، چونکه زیاتر بونی ناخوشی لاده‌چی (فَإِنْ عَجَزَ) جا نه‌گه‌ر توانای خوش‌شوردنی نه‌بو: له به‌رین‌ناوی، یان له به‌ر بریندلری (تَيْمَمٌ) سوننه‌ته: ته‌یه‌موم بکا، به‌نیته‌ی ته‌یه‌مومی غوسلی جومعه (فِي الْأَصْحَ) له فرموده‌ی پاستردا، چونکه مه‌به‌ست پاکی و خوابه‌رستی‌یه، جا نه‌گه‌ر پاکیه‌کش نه‌ب، به‌ته‌یه‌مومه‌که خوابه‌رستی‌یه که وه‌ده‌ست دی.

(وَمِنْ الْمَسْتُونِ) له غوسله سوننه‌ته‌کانه: (غُسْلُ الْعِيدِ) خوش‌شوردنی جه‌ژی په‌مه‌زانو قوربان (وَالْكَسُوفِ) ه‌روه‌ها خوش‌شوردن بق نویژی پڑیگیان و مانگیگیان و (وَالْإِسْتِسْقَاءِ) بق نویژی باران.

(وَلِقَاسِلِ الْمَيْتِ) ه‌روه‌ها خق شوردن سوننه‌ته: بق شه‌که‌سه‌ی مردوی شوردنه، پیغه‌مبەر ﷺ ده‌فرمودی: «مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا فَلْيَغْتَسِلْ، وَمَنْ حَمَلَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ» رواه الترمذي وحسنه، هر که‌سیک مردویکی شورد با خوی بشوا، هر که‌سیک مردویکی ه‌لگرت با ده‌ستنویز بگریته‌وه.

(وَالْمَجْنُونِ) ه‌روه‌ها خق شوردنی شیت (وَالْمُعْمَى عَلَيْهِ) خق شوردنی بی‌هوشبو (إِذَا أَفَاقَا) هر کاتیک شیت‌که‌و بی‌هوش‌که‌چاک بونه‌وه، سوننه‌ته خویان بشون «عَنْ عَائِشَةَ زَيْنَبُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُغْمَى عَلَيْهِ فِي مَرَضٍ مَوْتِهِ ثُمَّ يُفَقُّ فَيَغْتَسِلُ» رواه الشيخان، پیغه‌مبەر ﷺ له نه‌خوشی مردنی‌دا بی‌هوش‌ده‌بو، جا هوشی ده‌هاتوه‌و غوسلی ده‌کرد.

وَالْكَافِرُ إِذَا أَسْلَمَ وَأَغْسَلَ الْحَجَّ، وَآكَدَهَا غُسْلُ غَاسِلِ الْمَيِّتِ ثُمَّ الْجُمُعَةُ، وَعَكْسَهُ الْقَدِيمُ، قُلْتُ: الْقَدِيمُ هُنَا أَظْهَرُ وَرَجَحَهُ الْأَكْثَرُونَ وَأَحَادِيثُهُ صَحِيحَةٌ كَثِيرَةٌ وَلَيْسَ لِلْجَدِيدِ حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَيُسَنُّ التَّبَكُّيرُ إِلَيْهَا مَا شَاءَ بِسَكِينَةٍ،

ئینجا بزانه: شیتیش (قیاس) کراوته سەر بئەوش، بەلام ئەگەر لە کاتی شیتێ و بئەوشیدا (مەنی)یان هاتبو، یان جیماعیان لەگەڵ کرابو، ئەو کاتە واجبە: خۆیان بشۆن، هەرۆک لە (نهایە)و (مغنی)دا فرموویانە.

(وَالْكَافِرُ) هەرۆکما خۆ شۆردنی مەوشی کافر (إِذَا أَسْلَمَ) هەر کاتێک بوو موسلمان سوننەتە خۆی بشو ﴿عَنْ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ أَلَمْ أَسْلَمْ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَقْبَلَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ ﴿رواه أصحاب السنن بسند حسن، كه (قيس) بوو موسلمان، پێغه مەبرک ﷺ فرمانی پێ کرد خۆی بشو بە ئاو و سیدر، واتە: سابوون.

بەلام ئەگەر لە کاتی کافریدا غوسلی لە سەر بوو، ئەو کە بوو موسلمان واجبە غوسل بکا، چونکە غوسلی سەردەمی کافری بە بەر ناکەوێ، لە بەر ئەوەی نیتەکی دروست نەبوە، هەرۆک لە سەرچاوەکاندا فرموویانە (وَأَغْسَالُ الْحَجَّ) هەرۆکما غوسلەکانی حەج و عومرە گشتیان سوننەتن: کە لە پاسی حەجدا پوونیان دەکەینەو، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(وَآكَدَهَا) لە هەموو غوسلەکان خێتر (غُسْلُ غَاسِلِ الْمَيِّتِ) خۆشۆردنی مەوشۆر (ثُمَّ الْجُمُعَةُ) ئینجا خۆ شۆردنی پۆژی هەینی، ئەمە فرموودە نوێی نێمام (الشافعي)بوو، بەلام (وَعَكْسَهُ الْقَدِيمُ) فرموودە کۆن بە پێچەوانەی فرموو: خۆ شۆردنی هەینی لە گشتیان خێتره (قُلْتُ) نێمامی (النواوي) دەفرموێ (الْقَدِيمُ هُنَا أَظْهَرُ) فرموودە کۆن لێرەدا بەهێزترە لە فرموودە نوێ (وَرَجَحَهُ الْأَكْثَرُونَ) زۆرتەری زانایان بەهێزێان کردو (وَأَحَادِيثُهُ) حەدیسەکانی خۆ شۆردنی پۆژی هەینی (صَحِيحَةٌ كَثِيرَةٌ) راست و زۆرین و لە (بخاري)و (مسلم)دا هاتون (وَلَيْسَ لِلْجَدِيدِ حَدِيثٌ صَحِيحٌ) بەلام فرموودە نوێ هیچ حەدیسێکی ئەو هەر راستی نیە: کە بە یەك دەنگی (صحيح) راست بئەو بێت بە لگەی خێتری خۆشۆردنی مەوشۆر (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

(وَيُسَنُّ التَّبَكُّيرُ إِلَيْهَا) سوننەتە: لە بەیانەو زوو بپروا بۆ نوێژی جومعه (مَا شَاءَ) سوننەتە: بە پیاده بپروا، ئەک بە سواری (بِسَكِينَةٍ) بە هێمنی و لە سەر خۆ، ئەک بە غاردان، پێغه مەبرک ﷺ دەفرموێ: ﴿مَنْ غَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَأَغْتَسَلَ، ثُمَّ بَكَرَ وَاتَّكَّرَ، وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ، وَذَكَرَ مِنَ الْإِمَامِ فَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ، كَانَ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ عَمَلُ سَنَةٍ: أَجْرُ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا﴾ رَوَاهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ بِسَنَدٍ حَسَنٍ، هەر کە سێک لە پۆژی جومعهدا ژێکەئێ تووشی غوسل بکا-واتە: سوننەتە جیماعی لەگەڵ بکا- بە خۆیشی غوسل بکا، ئینجا لە

وَأَنْ يَشْتَغِلَ فِي طَرِيقِهِ وَحُضُورِهِ بِقِرَاءَةِ أَوْ ذِكْرِ، وَلَا يَتَخَطَّى، وَأَنْ يَتَزَيَّنَ بِأَحْسَنِ ثِيَابِهِ، وَطِيبٍ، وَإِزَالَةَ الظُّفْرِ وَالرَّيْحِ،

به یانه وه زوو برپا بڅ جومعه و بگاته سهره تاي خوتبه، به پټيان برپولو سولر نه بڼ، له نيمام نزيك ببيتته وه قسه نه كا، به هر هه نكاويك خيړي كرده وهى سالتيك: شهو نويزو پڅووى بڅ ده نووسرى.

ئينجا بزانه: نه وه دهر ياره ده مه نومومه كان بوو، به لام بڅ نيمامى جومعه نه وها سوننه ته: تا كاتى خوتبه نه پواته مزگوت، هره كه له زږيه ي سرچاوه كاندا فرمويانه. (وَأَنْ يَشْتَغِلَ) سوننه ته: خوى خهريك بكا (فِي طَرِيقِهِ وَحُضُورِهِ) هم له پټگيو هم له كاتى ناماده بوونى له شوينى جومعه دا (بِقِرَاءَةٍ) به قوربان خويندن (أَوْ ذِكْرِ) يان به زيكرى خوى گوره و سه لاوات ليدان له سر پټغه مبر عليه السلام.

(وَلَا يَتَخَطَّى) نابڼ، واته: ناپه سنده به سر ملي خه لكدا راپېرى، به لام نه گهر نيمام نه ده گه پشته شوينه كه ي خوى بڅ وي ناپه سندن نيه به سر ملي مه نومومه كاندا راپېرى، هره كه له سرچاوه كاندا فرمويانه.

هره وها ناپه سنده - له لاي هه نديك زانايانيش حرامه - : نوو كه سان ليك جيا بكا ته وه به بڼ تيزن له نيوانيان دابنيش، هره كه له (المجموع) و (فتح الباري) دا فرمويانه.

هره وها ناپه سنده شوينى خوى بداته يه كيكي تر، چونكه ناپه سنده: مرقه ماني خواپه رستى خوى بداته يه كيكي تر، به لام نه گهر به خوى بڅ پيښه و تر چوو، نه و كاته ناپه سندن نيه، ئينجا بزانه: حرامه يه كيك له شوينيك لاييا تاكو به خوى له شوينه كه ي وي دابنيش، هره كه له سرچاوه كاندا فرمويانه.

(وَأَنْ يَتَزَيَّنَ) سوننه ته: خوى پرازيني ته وه (بِأَحْسَنِ ثِيَابِهِ) به جوانترين جلو به رگه كانى خوى، هره كه له پاشكوى جلو به رگدا به لكه ي بڅ دينين، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى، ئينجا بزانه: به رگي سپي له گشتى خيړ تره (وَطِيبٍ) سوننه ته بڅنى خوش له خوى بدا.

(وَإِزَالَةَ الظُّفْرِ وَالرَّيْحِ) هره وها سوننه ته نينوكو بڅنى ناخوش له خوى لايباو سمبلى كورت بكاو مووى بن هه نكلو به رى لايباو دم و ددانه كانى پاك بكاو خوى پټكويك بكا.

پټغه مبر عليه السلام ده فرموى: «مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاسْتَنْ وَاسَّ مِنْ طِيبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ وَلَبَسَ أَحْسَنَ ثِيَابِهِ ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى يَأْتِيَ الْمَسْجِدَ وَلَمْ يَتَخَطَّ رِقَابَ النَّاسِ ثُمَّ رَكَعَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَرَكَعَ وَأَلْصَقَتْ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ، كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي قَبْلَهَا» رواه احمد و ابودلود وغيرهما باسانيد حسنة، هر كه سيك له پڅو جومعه دا خوى بشولو سيواك بكاو خوى بڅ خوش بكا - نه گهر هه بڼ - جوانترين جله كانى ده بهر بكا، ئينجا پواته

قُلْتُ: وَأَنْ يَقْرَأَ الْكَهْفَ يَوْمَهَا وَلَيْلَتَهَا، وَيُكْثِرَ الدُّعَاءَ، وَالصَّلَاةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ،

مزگهوت و به سهر ملی خه لکدا پانه برئو نه وهنده ی خوا حه ز بکا نویژ بکاو له کاتی خوتبه دا بی دهنگ بیی، نه وه ده بیته داپوشه ری گونا هه کانی نیوان نه م جومعه و جومعه که ی پیښه وی.

نیجا بزانه: نه و په وشتانه ی پابروو یو گشت که سیکو یو گشت کویونه وه یه کیش سوننه تن، ته نها یو ثافره ت ناپه سنده: خوی جوان و یو خوش بکا، هه روه که له (المجموع) دا فهرموویه تی.

(قُلْتُ) نیامی (النولوی) ده فهرموئی (وَأَنْ يَقْرَأَ الْكَهْفَ) سوننه ته: سوپه تی (الکف) بخوینی (يَوْمَهَا وَلَيْلَتَهَا) هه م له پږی هه ینی دلو هه م له شهوی هه ینی دا ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ﴾ رواه البيهقي وقال الحاكم صحيح الإسناد، هه ر که سیک له پږی هه ینی دا سوپه تی (الکف) بخوینی نیوان هه روهو جومعه کانی له پووناکی دهره و شپته وه.

(وَيُكْثِرَ الدُّعَاءَ) سوننه ته: له شهو و پږی هه ینی دا زور نوعا بکا، چونکه پیغه مبه ر ﷺ ده فهرموئی: ﴿فِيهِ سَاعَةٌ لَا يَوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّيُ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا أَغْطَاهُ إِسَاءَةً﴾ رواه الشيخان، له پږی هه ینی دا سه عاتیک کاتیک هه یه، هه ر بهنده یه کی موسلمان له و کاته دا نویژ بکاو داوی شتیک له خوی گه وره بکا، خوا ده یداتی.

(وَالصَّلَاةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) هه روه ها سوننه ته: له شهو و پږی هه ینی دا زور سه لاوات له سهر پیغه مبه ر ﷺ لی دبا، پیغه مبه ر ﷺ ده فهرموئی: ﴿إِنْ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ... فَاتَّكِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ، قَالُوا: وَكَيْفَ نَعْرُضُ صَلَاتَنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرْمَتْ؟ فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ﴾ رواه ابوداود والنسائي وغيرهما بأسانيد صحيحة، له هه موو پږه کانتان گه وره تر: پږی هه ینی یه، که وایو: له پږی هه ینی دا زور سه لاوات له سهر لی دهن، چونکه سه لاواته کانتان ده هیندریته بهرچاوم له ناو گډه که مدا، گوتیان: نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ چوڼ سه لاواته کانی نیمه ده هیندریته بهرچاوت، خو لاشه ی جه نابت له گډه که تدا پزیوه؟ پیغه مبه ر ﷺ فهرموئی: خوی گه وره له زه مینی قه ده غه کرده: لاشه ی پیغه مبه ران غلېهم الملة والسلام پږیښی.

که واته: پیغه مبه ران غلېهم الملة والسلام له گډه کانیاندا ساغو زیندوون، هه روه که له چه ند هه دیسیکی (صحيح) دا هاتوه.

نیجا بزانه: له هه دیسه کانی سه لاواتی جومعه وهرده گیرئ: که سه لاوات لی ددان له شهو و پږی هه ینی دا خیری زیاتره له قورپان خویندنو له زیکره کانی تر، ته نها له سوپه تی (الکف) و زیکی نوای نویژه کان نه یی، هه روه که له (تحفة) و (نهایه) و حاشیه کانیاندا پوونکر لوه ته وه.

وَيَحْرُمُ عَلَى ذِي الْجُمُعَةِ: التَّشَاغُلُ بِالْبَيْعِ وَغَيْرِهِ بَعْدَ الشَّرُوعِ فِي الْأَذَانِ بَيْنَ يَدَيِ
الْخُطْبِ فَإِنْ بَاعَ صَحَّ،

﴿ کارکردن و مامه له کردن له پوژی ههینی دا ﴾

(وَيَحْرُمُ) حه پامه: (عَلَى ذِي الْجُمُعَةِ) له سه ره كه سه ی جومعه ی له سه ر واجبه (التَّشَاغُلُ) خوی خهريك بكا (بِالْبَيْعِ) به مامه له كرين: وهك كرين و فروشتن (وَغَيْرِهِ) هه م حه پامه خوی به كار هكاني تریش خهريك بكا: وهك به كری دان و مامه ته كانی ترو گشت كارو پیشه یهك (بَعْدَ الشَّرُوعِ فِي الْأَذَانِ) پاش ده ست پیکرینی بانگی جومعه (بَيْنَ يَدَيِ الْخُطْبِ) له به رده سستی ووتارخوین له و کاته ی بۆ خوتبه دان له سه ر مینه ر داده نیشتن، واته: له و کاته وه گشت كارو پیشه یه كو گشت مامه تیک حه پامه، تا سه لامی جومعه ده بریته وه، خوی گه ووه ده فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لُدِّي لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ...﴾ الايتين، هو نه و كه سانه ی ئیماننان هیتاوه، هه ر کاتیک له پوژی ههینی بانگی جومعه درا، ئیوه بپۆن بۆ نوژی جومعه و واز له كرين و فروشتن بیتن.

(فَإِنْ بَاعَ) جا نه گه ر له و کاته دا شتیکی فروشت، یان كری (صَحَّ) مامه له كه نه وست ده بی، واته: شته فروش لوه كه و پاره كه حه لال ده بن، به لام هه ر دو لا گونا هه ر ده بن.

﴿ ئاگاداری ﴾: له سه ر چاوه كاندا نه و نایه ته یان كری ته به لگه: كه گشت مامه تیکو گشت كارو پیشه یهك له نوای بانگی جومعه - وهكو كرين و فروشتن - حه پامن، كه وابو: کارکردن له چایخانه و چیشخانه و فروشگا و گشت نه و شوپخانه ی مامه تیان تی دا ده كری - له نوای بانگی جومعه - حه پامه، جا به كری بی، یان به خوپایی، به لام نه گه ر یهك ك به كری گه رابو: بۆ کارکردنیک، نه گه ر بۆ جومعه پویشتا کاره كه تیک ده چوو، نه وه ته نها بۆ نه و به كری گه رابوه نه وست نه پواته جومعه، هه روهك له (تحفة) (نهاية) ده فهرموویانه، واته: به و هه رجه ی کاره كه ی له جوری كرين و فروشتن و مامه ته كانی تر نه بی، چونكه نه وانه حه پامن، هه روهك باسما ن كرد.

ئینجا بزانه: نه و حه پامیه ته نها نه و پیاوانه ده گریته وه: كه جومعه یان له سه ر واجبه، كه واته: نه گه ر نوو ئافه رت، یان نوو پیبولر، یان ئافه رتیک و پیبولر - له نوای بانگ - مامه له له گه ل یه كتری بكن، یان هه ر کاریکی تر بكن حه پام نیه؟ چونكه جومعه یان له سه ر نیه، هه روه ما نه گه ر نوو پیاویش - كه جومعه یان له سه ره - بۆ جومعه بپۆن و له پۆنگه دا مامه له بكن، دیسان حه پام نیه؟ چونكه له نوژی جومعه نوا نه كه وتون و فهرمانی نایه ته كه یان به جی هیتاوه، به لام نه گه ر لایه نیک جومعه ی له سه ر بوو: وهكو پیاو، لایه نه كه ی تریش له سه ری نه بو: وهكو ئافه رت، نه و کاته بۆ هه ر دو لا حه پامه: له نوای

وَيُكْرَهُ قَبْلَ الْأَذَانِ بَعْدَ الزُّوَالِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.
(فَصَلِّ) مَنْ أَذْرَكَ رُكُوعَ الثَّانِيَةِ أَذْرَكَ الْجُمُعَةَ فَيُصَلِّي بَعْدَ سَلَامِ الْإِمَامِ رُكْعَةً، وَإِنْ
أَذْرَكَ بَعْدَهُ فَاتَّهَ فَيُتِمُّ بَعْدَ سَلَامِهِ ظَهْرًا أَرْبَعًا، وَالْأَصَحُّ أَنَّهُ يَنْوِي فِي إِقْدَانِهِ الْجُمُعَةَ،

بانگی جومعه مامه له که ل یه کتری بکن، چونکه نه میان ده بیته یارمه تیدهری نه وی تر بق
تاوانی دواکه وتن، ههروه که له سه رچاوه کاندایه مه سه لانه پوون کرلونه وه.

(وَيُكْرَهُ) نهو کارو مامه له یه پابردوو ناپه سنده (قَبْلَ الْأَذَانِ) پیش بانگدان (بَعْدَ الزُّوَالِ) پاش
لادانی پوژ، واته: هاتنی کاتی نیوه پوژ (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) به لام-پیش هاتنی کاتی نیوه پوژ- له
پوژنی هه یینی دا هه یج کارو هه یج مامه له یه که حه رام نیوه ناپه سندیش نیه، ههروه که له
(المجموع) و (مغنی) دا فه رموویاته.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي وَيُرَاكِهِ يَشْتَنِي نَوِيژِي جومعه﴾

(مَنْ أَذْرَكَ رُكُوعَ الثَّانِيَةِ) هه ره که سیک بگاته پوکووی په که ته تی دووه له پشت نیامیکی
به دهه ستنویژ، تا سه لامدانه وهش له که ل نیامه که دا به رده وام بی، نهوه (أَذْرَكَ الْجُمُعَةَ)
ده گاته نویژنی جومعه، واته: جومعه که ی له ده ست ناچنی، که وابو: (فَيُصَلِّي بَعْدَ سَلَامِ
الْإِمَامِ رُكْعَةً) له نوای سه لامدانه وه ی نیام، مه نموومه که هه لدهه ستنیته وه ته نها په که ته یکی تر
ده کاو ته حیات ده خوینی نه سه لام ده داته وه، پیغه مبه ره ﷺ دهه ره مووی: ﴿مَنْ أَذْرَكَ رُكْعَةً مِنْ
الْجُمُعَةِ فَلْيُصَلِّ إِلَيْهَا أُخْرَى﴾ رواه النسائي والدارقطني والحاكم بأسانيد صحيحة، هه ره که سیک
گه یشته په که ته یکی نویژنی جومعه، با په که ته یکی تریشی به نوای دا بکا.

به لام (وَإِنْ أَذْرَكَ بَعْدَهُ) نه گه ره پاش پوکووی په که ته تی دووه، مه نموومه که گه یشته
نیامی جومعه (فَاتَّهَ) نویژنی جومعه ی له ده ست ده چنی، به به لگه ی نهو حه دیسه،
ههروه ها نه گه ره له پوکووی په که ته تی دووه میس مه نموومه که گه یشته نیام، به لام تا
سه لامدانه وه له که لی دا به رده وام نه بو- وه که نویژنی نیامه که به تال بی- له و حاله ته شدا
نویژنی جومعه ی له ده ست ده چنی، ههروه که له (تحفة) دا فه رمووی ته، له باسه که ی
دا هاتو شدا پوونی ده که ی نه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

که وابو: له و دوو حاله ته دا (فَيُتِمُّ بَعْدَ سَلَامِهِ ظَهْرًا أَرْبَعًا) له پاش سه لامدانه وه ی نیام،
مه نموومه که هه لدهه ستنیته وه- هه ره به نیه ته که ی جومعه- چوار په که ته تی نیوه پوژ ته وایو
ده کاو نایه وی نیه ته تی نیوه پوژ بیتنی، چونکه (وَالْأَصَحُّ) به فه رمووده ی راستر (أَنَّهُ) نهو
مه نموومه ی له نوای پوکووی په که ته تی دووه ده گاته نیامی جومعه (يَنْوِي فِي إِقْدَانِهِ
الْجُمُعَةَ) له کاتی شیفتیداش به نیامه که ی، واجبه: نیه تی نویژنی جومعه بیتنی، نه که
نویژنی نیوه پوژ، نیجا بزانه: له و مه سه له یه دا به مه ته ل ده گوتری: (صَلَّيْتُ مَا نَوَيْتُ، نَوَيْتُ
مَا صَلَّيْتُ) نویژم کرد نیه تم نه هیئا، نیه تم هیئا نویژم نه کرد.

وَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ مِنَ الْجُمُعَةِ أَوْ غَيْرَهَا بِحَدَّثٍ أَوْ غَيْرِهِ جَازَ الْإِسْتِخْلَافُ فِي الْأَظْهَرِ، وَلَا يَسْتَخْلَفُ لِلْجُمُعَةِ إِلَّا مُقْتَدِيًا بِهِ قَبْلَ حَدِّثِهِ،

﴿ دانانی جیگری نیمام له ناو نویژدا ﴾

(وَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ) هر کاتیک نیمام وازی میتاو هاته دهر (مِنَ الْجُمُعَةِ أَوْ غَيْرَهَا) له نویژی جومعه، یان له نویژه کانی تر (بِحَدِّثٍ) هاتنه دهریشی به هوی بیده ستنویژی بوو: جیاوازی نیه بیده ستنویژی به کی: پیش نویژدابه ستن بویی و له بیرى چوپن، یان له ناو نویژدا بیده ستنویژی بیی (أَوْ غَيْرِهِ) یان به هوی شتیکی تر بوو: له و شتانه ی نویژ به تال ده کهن، یان هر به بی هیج هویه وازی له نیمامه تی هیتا، له گشت نه و حاله تانه دا (جَازَ الْإِسْتِخْلَافُ) دروسته: نیمامه که جیگریک بق خوی دابنئ تاکو نویژه که به مئومومه کان ته و او بکا، هم بق مئومومه کانیش دروسته: به تاماژه کردن به کی که له جی نیمامه که دابنئ نوویژی له پشت ته و او بکن (فِي الْأَظْهَرِ) له فهرموده ی به هیژتردا ﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ﴾: كَانَ أَبُو بَكْرٍ ﷺ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسُ فِي الصَّلَاةِ، ثُمَّ اسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى...﴾ الحديث رواه الشيخان، له کاتیکدا نیمامی (أَبُو بَكْرٍ) ﷺ پیشنوویژی بق خه که ده کرد، هر له و کاته دا پیغه مبه ر ﷺ هاته مزگوت، نیجا نیمامی (أَبُو بَكْرٍ) ﷺ کشاوه دواوه و پیغه مبه ر ﷺ چوه پیشه وه و له جی نیمامی (أَبُو بَكْرٍ) ﷺ پیشنوویژی کرد.

هر وه ها به لگه ی بیده ستنویژی و نه و شتانه ی نویژ به تال ده کهن نه وه بوو: ﴿که نیمامی (عمر)﴾ ﷺ بریندار گرا، (عبدالرحمن بن عوف) ی له جی خوی دانان، هر وه که له به شه که ی کوتای جهماعه تا حدیسه که مان هیتا.

نیجا بزانه: نه گهر نیمام و مئومومه کانیش جیگریک دانه نئین، دروسته به کی که له خویه وه بیته جیگر، جا له بهر نه وه ی جهماعه ت به خوی سوننه ته، له هیج نویژکدا دانانی جیگر واجب نیه، ته نها له په کهه تی به که می نویژی جومعه دا نه بی، که واته: نه گهر نیمام له په کهه تی به که می جومعه دا بیده ستنویژ بوو، یان نویژی به تال بوو و هیج که سیکیش له خویه وه نه بوه جیگری نیمامه که، نه و کاته له سر مئومومه کان واجبه: جیگریک- به تاماژه کردن- دابنئین، تاکو جومعه که یان دروست بیی، هر وه که له سرچاوه کانداه فهرمودیانه.

به لام (وَلَا يَسْتَخْلَفُ لِلْجُمُعَةِ) نه نیمام و نه نه وانی تریش نابئ هیج جیگریک دابنئین بق ته و او کردنی نویژی جومعه (إِلَّا مُقْتَدِيًا بِهِ) ته نها نه و جیگره نه بی: که نویژی جومعه ی له پشت نیمامه که دابه ستنی (قَبْلَ حَدِّثِهِ) پیش بیده ستنویژی و نیمامه که ی، به لام

وَلَا يُشْتَرَطُ كَوْنُهُ حَضَرَ الْخُطْبَةِ وَلَا الرُّكْعَةَ الْأُولَى فِي الْأَصَحِّ فِيهِمَا، ثُمَّ إِنْ كَانَ أَدْرَكَ الْأُولَى تَمَّتْ جُمُعَتُهُمْ، وَإِلَّا قَسَمَ لَهُمْ دَوْلَهُ فِي الْأَصَحِّ، وَيُرَاعَى الْمَسْبُوقُ نَظْمَ الْمُسْتَخْلَفِ، فَإِذَا صَلَّى رُكْعَةً تَشْهَدُ وَأَشَارَ إِلَيْهِمْ لِإِفَارِقُوهُ أَوْ يَنْتَظِرُوا، وَلَا يُلْزَمُهُمْ اسْتِنَافُ نِيَّةِ الْقُدْوَةِ فِي الْأَصَحِّ،

(وَلَا يُشْتَرَطُ) به مرجع داناندری (كَوْنُهُ حَضَرَ الْخُطْبَةِ) جیگره که ناماده‌ی خوتبه‌ی جومعه بوبی (وَلَا الرُّكْعَةَ الْأُولَى) هره‌ها به مرجع داناندری له په‌کعتی به‌که‌میش گه‌یشتبیتته نیمامه‌کی (فِي الْأَصَحِّ فِيهِمَا) له فهرموده‌ی راستر له هره‌وو مه‌سه‌له‌کاندا. (ثُمَّ) ٲینجا که له نویژی‌جومعه‌دا جیگرک داندر، ٲیبنی ده‌کری: (إِنْ كَانَ) نه‌گه‌ر جیگره که (أَدْرَكَ الْأُولَى) گه‌یشتبوه په‌کعتی به‌که‌م، واته: ٲیش له ده‌سٲچوونی پوکووعی په‌کعتی به‌که‌م ثیقیدای به نیمامه‌که‌وه کردبو، نه‌وه (تَمَّتْ جُمُعَتُهُمْ) جومعه‌ی جیگره‌که مه‌نموومه‌کان ته‌واو ده‌بی (وَلَا) به‌لام نه‌گه‌ر جیگره که نه‌گه‌یشتبوه په‌کعتی به‌که‌م، وه‌ک له په‌کعتی‌بووم ثیقیدا بکا (قَسَمَ لَهُمْ) نه‌وه ته‌نجا جومعه‌ی مه‌نموومه‌کان ته‌واو ده‌بی، واته: که دوو په‌کعت ته‌که‌یان ته‌واو کردن، ته‌حیات ده‌خویننو نیه‌تی جیابوونه‌وه دیننو سه‌لام ده‌ده‌نه‌وه، یان چاوه‌پوانی جیگره که ده‌کن (نُونُهُ) به‌لام جومعه‌ی جیگره که ته‌واو نابی، که‌وابو: چوار په‌کعتی نیوه‌ٲی ته‌واو ده‌کا (فِي الْأَصَحِّ) له فهرموده‌ی راستردا.

(وَيُرَاعَى الْمَسْبُوقُ) جیگری‌نواکه‌وتوو، واجبه: ٲیاریزی (نَظْمَ الْمُسْتَخْلَفِ) پیزی نویژی جیگراوه‌که، واته: له سر جیگره که واجبه: به‌گویره‌ی پیزی نویژی نیمامه‌جیگراوه‌که نویژه‌که ٲی مه‌نموومه‌کان ته‌واو بکا، نه‌ک به‌گویره‌ی پیزی نویژه‌که‌ی‌خوی، که‌وابو: (فَإِذَا صَلَّى رُكْعَةً) هر کاتیک په‌کعتی‌کی کرد (تَشْهَدُ) واجبه دانیشی ٲی ته‌حیات خویندن، چونکه کاتی ته‌حیاتی نیمامه‌جیگراوه‌که‌یه (و) هر کاتیک هه‌لساوه تا‌کو نویژه‌که‌ی‌خوی ته‌واو بکا (أَشَارَ إِلَيْهِمْ) تاماژه ٲی مه‌نموومه‌کان ده‌کا (لِإِفَارِقُوهُ) تا‌کو نیه‌تی جیابوونه‌وه ٲیننو سه‌لام بده‌نه‌وه (أَوْ يَنْتَظِرُوا) یان چاوه‌پوانی بکه‌ن تا نه‌ویش نویژه‌که‌ی ته‌واو بکاو ٲیکه‌وه سه‌لام بده‌نه‌وه (وَلَا يُلْزَمُهُمْ) له سر مه‌نموومه‌کان واجب نیه (اسْتِنَافُ نِيَّةِ الْقُدْوَةِ) دووباره نیه‌تی ثیقیدا به جیگره‌که‌وه ٲینن (فِي الْأَصَحِّ) له فهرموده‌ی راستردا، چونکه جیگره که له ٲله‌ی جیگراوه‌که‌یهو به‌گویره‌ی پیزی نوی نیمامه‌تی ده‌کا.

﴿ناگاداری﴾: نه‌وه‌ی‌ٲلربوو گشتی ده‌ریاره‌ی ناو نویژ بوو، به‌لام نه‌گه‌ر نیمامه که له دوا‌ی خوتبه‌ی جومعه به‌کیکی له جی‌خوی دانا: تا‌کو له سه‌ره‌تاوه نیمامه‌تی نویژی جومعه بکا، نه‌وه‌ش بروسنه، به‌و مرجه‌ی جیگره که ناماده‌ی هره‌وو خوتبه‌کان بوبی به‌ته‌لوی،

وَمَنْ زُوْجِمَ عَنِ السُّجُودِ فَأَمَكَّنَهُ عَلَى إِنْسَانٍ فَعَلَ، وَإِلَّا فَالصَّحِيحُ أَنَّهُ يَنْتَظِرُ وَلَا يُؤْمِيْ
بِهِ، ثُمَّ إِنْ تَمَكَّنَ قَبْلَ رُكُوعِ إِمَامِهِ سَجَدَ، فَإِنْ رَفَعَ وَالْإِمَامُ قَائِمٌ قَرَأَ،

هر واه بروسنه: له ناو خوتبه كانيشدا جيگريگ دلبني تاكو خوتبه كان تهولو بكا، بهو
مهرجهي جيگره كه گويي له به شه گوتروه كه بويي، هر وهك له سهرچاوه كاندا فرمويانه.

ئينجا بزانه: له وه موو مه سه لانه ي پابردودا مهرجه: نيمامه كه له سهر ووهي ژماره ي چل
بي، چونكه نه گهر ژماره ي چل به ويه وه تهولو بيوي واز له نويژ، يان له خوتبه بيتني، نهو
كاتو جومعه ي گشتيان به تال ده بي، چونكه ژماره كه يان له چل پياو كه م بقره وه،
هر وهك له (تحفة) دا پووني كړي ته وهو، له مهرجي چواره مي جومعه شدا پابرا.

﴿ پاله په سته ي ناو نويژي جومعه ﴾

(وَمَنْ زُوْجِمَ عَنِ السُّجُودِ) هر كه سيك پاله په سته ريگه ي سوجه ي ليگرتو نه يتواني له
په كعه تي به كه مدا سوجه بيا (فَأَمَكَّنَهُ عَلَى إِنْسَانٍ) ئينجا بوي گونجا له سهر نه نداميكي
ئاده ميزانيك، يان له سهر شتيكي تر سوجه به كي تهولو بيا (فَعَلَ) واجبه: له سهر
ئاده ميزاده كه، يان له سهر شته كه سوجه بيا، بهو مهرجه ي له ناووه نه ترسي ﴿عَنْ
عُمَرَ رَضِيَ عَنْهُ إِذَا اشْتَدَّ الرَّحَامُ فَلْيَسْجُدْ أَحَدُكُمْ عَلَى ظَهْرِ أَخِيهِ﴾ رواه البيهقي ياسناد صحيح، هر
كاتيك پاله په سته به ميز بوو، با هر په كيكتان له سهر پستي براي خوي سوجه بيا.

(وَإِلَّا) به لام نه گهر بوي نه گونجا له سهر هيچ شتيك سوجه بيا، يان نه گونجا به شتوي
سوجه به كي تهولو سوجه بيا (فَالصَّحِيحُ) فرموده ي پلست (أَنَّهُ يَنْتَظِرُ) نهو نويژ كه ره
چاوه پوان ده كا تا بوي ده گونجي (وَلَا يُؤْمِيْ بِهِ) بروسنه: به ئاماره كړن سوجه بيا،
ئينجا سوننه ته نيمام خويندني په كعه تي نووهم نريژ بكا ته وه، تاكو نهو جزره لواكه وتوانه ش
وي پرا بگه ن (ثُمَّ) ئينجا نهو مه نمومعه ي سوجه ي په كعه تي به كه مي نه بريوه (إِنْ تَمَكَّنَ)
نه گهر بوي گونجا سوجه كه ي بيا (قَبْلَ رُكُوعِ إِمَامِهِ) پيش نهوه ي نيمامه كه ي بپواته
پوكووع ي په كعه تي نووهم (سَجَدَ) واجبه سوجه كه ي بيا، ئينجا كه مه نمومعه كه سوجه ي
په كعه تي به كه م ده با، نيمامه كه ش له په كعه تي نووهم دا چوار حاله تي هغه:

حاله تي به كه م: (فَإِنْ رَفَعَ) نه گهر مه نمومعه كه له سوجه ي په كعه تي به كه م هه لساووه
(وَالْإِمَامُ قَائِمٌ) هيشتا نيمامه كه ي هر به پتوه بوو و ده ستي به پوكووع ي نووهم نه كړبو
(قَرَأَ) واجبه: ده ست به فاتحه خويندن بكا، ئينجا نه گهر ته لوي كرد، نهوه له گه ل
نيمامه كه ي ريگ ده كه ويته وهو نهو لواكه وتنه ش زيان ي نيه، به لام نه گهر ته لوي نه كړبو
نيمامه كه ي چوه پوكووع ي نووهم، نهو كاته واجبه: واز له فاتحه بيتني و له گه ل نيمامه كه ي
بپواته پوكووع، كه واته: وهك مه نمومعه لواكه وتوو، نيمام فاتحه كه ي له سهر لاده باو بهو
پوكووع په كعه تيكي ته لوي بقره نووسري، هر وهك له سهرچاوه كاندا فرمويانه.

أَوْ وَالْإِمَامَ رَاكِعٌ فَلَا صِحَّ يَرْكَعُ وَهُوَ كَمَسْبُوقٍ، فَإِنْ كَانَ إِمَامُهُ فَرَعَ مِنَ الرُّكُوعِ وَلَمْ يُسَلِّمْ وَأَفَقَّهُ فِيمَا هُوَ فِيهِ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَةً بَعْدَهُ، وَإِنْ كَانَ سَلَّمَ فَأَتَتْ الْجُمُعَةَ، وَإِنْ لَمْ يُمْكِنَهُ السُّجُودُ حَتَّى رَكَعَ الْإِمَامُ فَلْيُفِي قَوْلَ يُرَاعِي نَظْمَ نَفْسِهِ،

حالتی دوهم: (اِنْ) یان که مه‌نموممه که له سوچده‌ی پرکه‌تی‌یه کهم مه‌لساوه و (وَالْإِمَامَ رَاكِعٌ) لهو کاتدا نیمامه‌کی له پوکووعی نووه‌مدا بوو (فَلَا صِحَّ) فه‌رمووده‌ی پاستر نه‌ویه: نابیی فاتیهه بخوینتی، به‌لکو (يَرْكَعُ) یه‌کسه‌ر له‌گه‌ل نیمامه‌کی پوکووع ده‌با (وَهُوَ) نهو مه‌نموممه‌ش (كَمَسْبُوقٍ) وه‌ک مه‌نمومی نواکه‌وتوه، واته: نه‌گه‌ر لهو کاته‌ی نیمامه‌کی له پوکووعده‌با، نه‌ویش ویرا بگا پیش مه‌لسانه‌وه‌ی نیمامه‌کی پوکووع بباو له پوکووعه‌که‌شدا خوی پابگری، نهو پوکووعه‌ی به‌ پرکه‌تیکی ته‌لوو بوی ده‌ژمیردیی و نیمام فاتیهه‌کی له سه‌ر لاده‌باو جومعه‌که‌شی ته‌لوو ده‌بی، هه‌روه‌ک له (الشروانی)‌دا فه‌رموویه‌تی، له جه‌ماعه‌تیشدا پوون کرلوه.

حالتی سینیهم: (وَإِنْ) نه‌گه‌ر لهو کاته‌ی مه‌نموممه که له سوچده‌ی پرکه‌تی‌یه کهم مه‌لساوه - (كَانَ إِمَامُهُ فَرَعَ مِنَ الرُّكُوعِ) نیمامه‌کی له پوکووعی نووه‌م مه‌لسابووه، به‌لام (وَلَمْ يُسَلِّمْ) هیشتا سه‌لامی نه‌دابوو (وَأَفَقَّهُ) نهو مه‌نموممه‌ش له‌گه‌ل نیمام پیک ده‌که‌وئ، واته: وه‌گه‌ل نیمامه‌کی ده‌که‌وئ (فِيمَا) لهو پوکنه‌دا: که (هُوَ فِيهِ) نیمام تی‌یدایه، جا نه‌وه پرکه‌ته‌کی نووه‌می له ده‌ست ده‌چی، که‌وابو: (ثُمَّ يُصَلِّي رَكْعَةً) ئینجا مه‌نموممه که پرکه‌تیکی‌تر ده‌کا (بَعْدَهُ) له پاش سه‌لامدانه‌وه‌ی نیمام له جیاتی پرکه‌ته نووه‌مه‌که.

حالتی چوارهم: (وَإِنْ) نه‌گه‌ر لهو کاته‌ی مه‌نموممه که هه‌ر له سوچده‌ی پرکه‌تی‌یه کهمدا بوو - (كَانَ سَلَّمَ) نیمامه‌کی سه‌لامی دابوو (فَأَتَتْ الْجُمُعَةَ) جومعه‌ی مه‌نموممه که ده‌فه‌وتی، چونکه پرکه‌تیکی‌ته‌لوی له‌گه‌ل نیمامدا نه‌کربوه، که‌وابو: سوچده‌کی ته‌لوو ده‌کاو یه‌کسه‌ر هه‌لده‌سیتی‌وه چوار پرکه‌تی نیومپۆ ته‌لوو ده‌کا، به‌لام نه‌گه‌ر له سوچده‌ی نووه‌م سه‌ری به‌رز کرده‌وه، ئینجا نیمام سه‌لامی داوه، نه‌وه جومعه‌ی نافه‌وتی؟ چونکه پرکه‌تیکی‌ته‌لوی له‌گه‌ل نیمامدا کربوه، که‌وابو: له‌لوی سه‌لامدانه‌وه‌ی نیمامه‌کی، ته‌نها پرکه‌تیکی‌تر ده‌کا، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رموویانه.

ئینجا بزانه: نه‌وه‌ی پابربوو، ده‌رباره‌ی نهو مه‌نموممه بوو: که پیش پوکووعی نیمامه‌کی بوی بگونجی سوچده ببا، به‌لام (وَإِنْ لَمْ يُمْكِنَهُ السُّجُودُ) نه‌گه‌ر مه‌نموممه که بوی نه‌گونجا سوچده‌ی پرکه‌تی‌یه کهم ببا (حَتَّى رَكَعَ الْإِمَامُ) تا نیمامه‌کی ده‌ستی به‌ پوکووعی پرکه‌تی‌یه نووه‌م کرد (فَلْيُفِي قَوْلَ) له فه‌رمووده‌یه‌کی بی‌هیزدا: (يُرَاعِي نَظْمَ نَفْسِهِ) ریزی

وَالْأَظْهَرُ أَنَّهُ يَرْكَعُ مَعَهُ، وَيُحْسِبُ رُكُوعَهُ الْأَوَّلُ فِي الْأَصْحَ، فَرُكْعَتُهُ مُلَفَّقَةٌ مِنْ رُكُوعِ الْأَوَّلَى وَسُجُودِ الثَّانِيَةِ، وَيُذَرِّكُ بِهَا الْجُمُعَةَ فِي الْأَصْحَ، فَلَوْ سَجَدَ عَلَى تَرْتِيبِ نَفْسِهِ عَالِمًا بِأَنَّ وَاجِبَهُ الْمُتَابَعَةُ بَطَلَتْ صَلَاتُهُ، وَإِنْ نَسِيَ أَوْ جَهَلَ لَمْ يُحْسِبْ سُجُودَهُ الْأَوَّلَ، فَإِذَا سَجَدَ ثَانِيًا حُسِبَ، وَالْأَصْحَ إِذْرَاكَ الْجُمُعَةَ بِهَذِهِ الرُّكْعَةِ إِذَا كَمَلْتَ

نویزه که ی خوی ده پاریزی و سجده ده باو شوین نیامه که ی ناکه وی، به لام (وَالْأَظْهَرُ) فرموده ی به میتر نه مه یه: (أَنَّهُ) نهو مه نمووه ریزی نویزه که ی خوی ناپاریزی و سجده نابا، به لکو (يَرْكَعُ مَعَهُ) هه لده سستیته وه له گه ل نیامه که ی پوکووع ده با، به لام نهو پوکووعه ی بق به پوکنی نویژ ناژ میترری؟ چونکه له ریزی خوی دا نه کرلووه ته نها بق شوینکه وتنی نیامه که ی بووه، به لام (وَيُحْسِبُ رُكُوعَهُ الْأَوَّلَ) پوکووعی په که متی یه که می بق به پوکن ده ژ میترری (فِي الْأَصْحَ) له فرموده ی راستردا، چونکه نهویان له ریزی خوی دا کرلووه، که و ابو: (فَرُكْعَتُهُ) په که متی که ی مه نمووم (مُلَفَّقَةٌ) لیکرلووه (مِنْ رُكُوعِ الْأَوَّلَى) له پوکووعه که ی په که متی یه که م (وَسُجُودِ الثَّانِيَةِ) له سجده کانی په که متی دووه (وَيُذَرِّكُ بِهَا الْجُمُعَةَ) بهو په که متی لیکرلووه ده گاته نویژی جومعه و جومعه ی له ده ست ناچی (فِي الْأَصْحَ) له فرموده ی راستردا، که و ابو: له نوای سه لادنانه وه ی نیام هه لده سستیته وه ته نها په که متی تر ده کا، هه روه که له (المجموع) دا فرموده ی تی.

(فَلَوْ سَجَدَ) جا نه گه ر نهو مه نمووه به قه سدی سجده ی برد (عَلَى تَرْتِيبِ نَفْسِهِ) له سه ر ریزی نویزه که ی خوی، واته: هه لده ستاوه له گه ل نیامه که ی پوکووع ببا (عَالِمًا) مه نمووه که ش زانا بوو و ده یزانی (بِأَنَّ وَاجِبَهُ الْمُتَابَعَةَ) واجبی وی نه وه یه: شوین نیامه که ی بکه وی (بَطَلَتْ صَلَاتُهُ) نویزه که ی به تال ده بن، چونکه به گویره ی شرع له شوینی پوکووعدا به قه سدی سجده ی برده.

به لام (وَلِنْ نَسِيَ) نه گه ر له بیرى کردبو (أَوْ جَهَلَ) یان نه یزانی واجبه شوین نیامه که ی بکه وی و پوکووع ببا، بقی سجده ی برد، نهو نویزه که ی به تال نابن، به لام (لَمْ يُحْسِبْ سُجُودَهُ الْأَوَّلَ) نهو دوو سجده ی جاری یه که م-که له ریزی نویژی خوی دا کردونی- بقی به پوکنی نویژ ناژ میترری، چونکه به گویره ی شرع له شوینی خوی دا نه کرلووه (فَإِذَا سَجَدَ ثَانِيًا) نینجا که جاری دووه سجده ی برد، واته: هه لساوه و فاتیحه و پوکووعیکی تری ته ولو کردن و سجده ی برد (حُسِبَ) نهو ی بق به پوکن ده ژ میترری و ده خریته پال په که متی یه که م، واته: بهو سجده یه په که متی که ی ته ولو ده بن.

نینجا (وَالْأَصْحَ) فرموده ی راستر: (إِذَا رَأَى الْجُمُعَةَ) نهو مه نمووه ده گاته نویژی جومعه (بِهَذِهِ الرُّكْعَةِ) بهو په که متی: که به سجده ی جاری دووه ته ولو کرلووه (إِذَا كَمَلْتَ

السُّجْدَتَانِ قَبْلَ سَلَامِ الْإِمَامِ، وَلَوْ تَخَلَّفَ بِالسُّجُودِ نَاسِيًا حَتَّى رَكَعَ الْإِمَامُ لِلثَّانِيَةِ رَكَعَ مَعَهُ عَلَى الْمَذْهَبِ.

(بَابُ صَلَاةِ الْخَوْفِ)

هِيَ أَلْوَاغٌ: الْأَوَّلُ: يَكُونُ الْعُدُوُّ فِي الْقِبْلَةِ فَيُرْتَّبُ الْإِمَامُ الْقَوْمَ صَفِّينَ وَيُصَلِّي بِهِمْ السُّجْدَتَانِ) بهو مرجعی هردوو سجده کانی جاری دووه می تهلو بین (قَبْلَ سَلَامِ الْإِمَامِ) پیش نهوهی نیمامه که سه لام بداته وه.

جا بزانه: نهوهی پرابرو، گشتی دهریارهی دواکه وتنی به هژی پاله پهسته بوو، ههروهه (وَلَوْ تَخَلَّفَ بِالسُّجُودِ) نه گهر مه نوموم به سجدهی په کهه تی به کهم له نیمامه کهی دواکه وت (نَاسِيًا) له حاله تی کهدا: که له بیرى کردبو سجده بیا، یان به هژی نه خوشی، یان سستی دواکه وتبو و سجدهی نه برد (حَتَّى رَكَعَ الْإِمَامُ) تا نیمامه که پوکووعی برد (لِلثَّانِيَةِ) بقی په کهه تی دووه م، نهوه (رَكَعَ مَعَهُ) واجبه: هه لسیته وه له کهل نیمامه کهی دا پوکووع بیا (عَلَى الْمَذْهَبِ) له سهر فرموده ی پرستی مه زهب، نیجا که له دواى فاتحه و پوکووعی په کهه تی دووه م سجده ی برد، بهو سجده ی په کهه تی به کهمی بقی تهلو ده بی و ده گاته نویژی جومعه، که وابو: له دواى سه لامدانه وهی نیمام هه لده سستیته وه په کهه تی کی تر ده کا.

نیجا بزانه نهو پاله پهسته و دواکه وتنه له گشت نویژه کانی تریشدا دیته جی، به لام چونکه له نویژی جومعه دا زیاتر پروو ده داو لقی زیاتری لی بالوده بیته وه، بویی له باسی جومعه دا باس کراوه، ههروه که له سه رچاوه کانداهه رموویانه. وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَخَلَّيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَالْعُدُوُّ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

﴿بَابُ صَلَاةِ الْخَوْفِ: بَاسِ چُونیه تی نویژی ترس﴾

بزانه: نویژی کاتی ترس ههروه کو کاته کانی تره: له پوکنه کانو له مرجه کانو له سوننه ته کانداهه، به لام چهند شتیکی تاییه تی له نویژی کاتی ترسدا هیه له و حاله تی به جه ماعت ده کری: لیتره دا باس ده کرینو له کاته کانی تره د پوگه یان نادرئ (هیی) نویژه کانی ترس (أَنَوَاغٌ) شانزه جوری هه نه، له قورئان و له حدیسیدا به لگه یان هیه و نیمامی (الشافعی) سنی جوری لی هه لبرارون و به ریژی قسه ی لی کربوون، به لام له (منهاج) دا چوار جور گوتراون:

(الْأَوَّلُ) جوری به کهمی نویژی ترس نه مهیه: (يَكُونُ الْعُدُوُّ فِي الْقِبْلَةِ) نوژمن له لای قبيله بیو هیچ شتیکیش نه بیته په رده له نیوان له شکرى موسلمانان و نوژمنه که دا (فَيُرْتَّبُ الْإِمَامُ الْقَوْمَ صَفِّينَ) نیمامی نویژه مه نومومه کان ده کاته دوو ریزو پیکه وه نویژان پی داده سستی (وَيُصَلِّي بِهِمْ) نویژه به هردوو ریزه کان ده کا، تا هه موویان پیکه وه له پوکووعی په کهه تی به کهم

فَإِذَا سَجَدَ مَعَهُ صَفٌّ سَجْدَتَيْهِ وَحَرَسَ صَفٌّ فَإِذَا قَامُوا سَجَدَ مَنْ حَرَسَ وَلَحِقُوهُ،
وَسَجَدَ مَعَهُ فِي الثَّانِيَةِ مَنْ حَرَسَ أَوَّلًا وَحَرَسَ الْآخَرُونَ، فَإِذَا جَلَسَ سَجَدَ مَنْ حَرَسَ
وَتَشَهُدَ بِالصَّفِّينِ وَسَلَّمْ، وَهَذِهِ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، بِعُسْفَانَ، وَلَوْ حَرَسَ فِيهِمَا فِرْقَتَا
صَفٍّ جَاَزَ، وَكَذَا فِرْقَةٌ فِي الْأَصَحِّ. الثَّانِي: يَكُونُ فِي غَيْرِهَا فَيُصَلِّي مَرَّتَيْنِ كُلُّ مَرَّةٍ بِفِرْقَةٍ،

هه لده ستنه وه، ئينجا (فَإِذَا سَجَدَ) هر كاتيك نيمامه كه له په كچه تي به كه مدا سوجه ده ي برد
(سَجَدَ مَعَهُ صَفٌّ سَجْدَتَيْهِ) پيښي به كه م له گه ل نيمامه كه دا هه رڼو سوجه كان ده باو (وَحَرَسَ
صَفٌّ) پيښي دووه ميش له هه لسانه وه ي پوكووعدا ده ميتنيتي هوهو چاوبږي نوژمن ده كا، ئينجا
(فَإِذَا قَامُوا) هر كاتيك نيمامو پيښي به كه م له سوجه هه لسانه وه (سَجَدَ مَنْ حَرَسَ) نهو كاته
پيښي دووه - كه چاوبږي نوژمن كړېو - سوجه ده باو (وَلَحِقُوهُ) له پلوه ستاني
په كچه تي دووه ده گه نه وه نيمام، تاكو گشتيان پيښه فاتيحه بخوښنو پيښهوه بږونه
پوكووعو پيښهوه له پوكووع هه لستن هوه، ئينجا نيمام ده پواته سوجه ده په كچه تي دووه
(وَسَجَدَ مَعَهُ فِي الثَّانِيَةِ) له په كچه تي دووه مدا له گه ل نيمام سوجه ده بن (مَنْ حَرَسَ أَوَّلًا)
نهوانه ي له په كچه تي به كه مدا چاوبږي نوژمنيان كړېو (وَحَرَسَ الْآخَرُونَ) مه نموومه كاني
ريزه گه ي تر - نه م جاره - له پلوه ستاني پوكووعدا چاوبږي ده كه ن (فَإِذَا جَلَسَ) جا كه نيمام
بق ته حيات دلنيشت (سَجَدَ مَنْ حَرَسَ) نهو كاته نهو پريزه ي چاوبږي كړېو سوجه ده باو
(وَتَشَهُدَ بِالصَّفِّينِ) پيښهوه نيمام ته حيات به هه رڼو پريزه كان ده خوږي تو (وَسَلَّمْ) پيښهوه
سه لام به هه رڼو پريزه كان ده داته وه.

(وَهَذِهِ) نهو شيوه يه (صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) شيوه ي نوږي پيښه مبهه رﷺ بوو (بِعُسْفَانَ) له
گوندې (عوسفان)، كه له (صحيح مسلم) دا گټېر لوه ته وه.

ئينجا بزانه: مه رج نيه مه نموومه كاني ريزه كه گشتيان ټيكر چاوبږي بكن، به لكو (وَلَوْ
حَرَسَ فِيهِمَا) نه گهر چاوبږي كرد له هه رڼو په كچه ته كاندا (فِرْقَتَا صَفٍّ) دوو چين له يه ك
پريزا به توبه ت (جَاَزَ) لروسته (وَكَذَا فِرْقَةٌ) هه روه ها لروسته: له هه رڼو په كچه ته كاندا
ته نها يه ك چين - به بن توبه ت - چاوبږي بكا (فِي الْأَصَحِّ) له هه رموودې پاستردا، چونكه
مه به ستي چاوبږي كردن نيته جي، ئينجا بزانه: نه گهر نوږه كه له دوو په كچه تيش زياتر
بي، هه مان برياري پابروي بق ده دري، هه روه كه له (تحفة) دا هه رموويه تي.

(الثَّانِي) جوړي دووه مې نوږي ترس نه مه يه: (يَكُونُ فِي غَيْرِهَا) نوژمن له لايه كي تري
- جگه له قبيله - بن، يان له لاي قبيله بي، به لام په رده له نيواندا هه بي، لهو حاله ته دا
نيمام له شكره كه ده كاته دوو كومه ل، ئينجا (فَيُصَلِّي مَرَّتَيْنِ) نيمام دوو جار نوږه كه ده كا:
(كُلُّ مَرَّةٍ بِفِرْقَةٍ) هر جاريك به پيشنوږي بق كومه ليك، واته: كومه ليك چاوبږي نوژمن

وَهَذِهِ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَطْنِ نَخْلٍ. أَوْ تَقِفُ فِرْقَةً فِي وَجْهِهِ وَيُصَلِّي بِفِرْقَةٍ رَكْعَةً فَإِذَا قَامَ لِلثَّانِيَةِ فَارَقَّتْهُ وَأَتَمَّتْ وَذَهَبَتْ إِلَى وَجْهِهِ وَجَاءَ الْوَاقِفُونَ فَأَقْتَدُوا بِهِ فَصَلَّى بِهِمُ الثَّانِيَةَ، فَإِذَا جَلَسَ لِلتَّشَهُدِ قَامُوا فَأَتَمُّوا ثَانِيَتَهُمْ

ده‌کاو کومه له‌که ی‌تریش نویژه که به ته‌لوی له پشت نیمامه که ده‌کا، ټینجا که سه‌لامیان دلو، نه‌م کومه له ده‌چپته به‌رامبه‌ر نوژمن بڼ چاودیری، کومه له چاودیره‌که ش ښته‌وه و نیمامه که نووباره نه‌و نویژه به پیش‌نوژی بڼ نه‌وانیش ده‌کا، به‌لام نه‌م نویژه ی‌دوهم بڼ نیمام به سوننه‌ت داده‌ندری، ه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا ه‌رموویه‌نه .

(وَهَذِهِ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَطْنِ نَخْلٍ) رواه الشيخان، نه‌وش شپوه ی نویژی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بوو له (بَطْنِ نَخْلٍ): که شویتیکه له خاکی (دجد).

ټینجا بزانه: نه‌گر بگوڼی نیمامیکي تر-که نه‌و نویژه ی نه‌کریښ- پیش‌نوژی به کومه‌لی دوهم بکا، نه‌وه خیرتره، نه‌وه‌ک نویژی واجب له پشت نه‌و نیمامه بکه‌ن: که نویژکي سوننه‌ت ده‌کا، ولته پیغه‌مبه‌ر ﷺ بڼ نه‌و جوړه نویژه ی کرد، چونکه سه‌حابه‌کان ﷺ دلیان نه‌ده‌هات نویژ له پشت که سیکي تر بکه‌ن و پیغه‌مبه‌ریش ﷺ له نیوانیاندا بڼ، ه‌روه‌ک له (تحفة) دا ه‌رموویه‌تی.

جوړی سڼی یه‌می نویژی ترس نه‌مه‌یه: نوژمن له لایه‌کی‌تری-جگه له قیبله- بڼ، ټینجا نیمام له‌شکره‌که ده‌کاته دوو کومه‌ل، ټینجا: یان وه‌ک جوړی دوهم دوو جار پیش‌نوژیان بڼ ده‌کا (أَوْ) یان ته‌نھا یه‌ک جار نویژه که ده‌کاو ه‌ر له‌و نویژه‌دا پیش‌نوژی بڼ ه‌ر دوو کومه‌له‌کان ده‌کا، به‌م جوړه: (تَقِفُ فِرْقَةً فِي وَجْهِهِ) کومه‌لیک له پوی نوژمن ده‌وه‌ستی و چاودیری ده‌کا (وَيُصَلِّي بِفِرْقَةٍ رَكْعَةً) نیمامه‌که ش په‌کعتی یه‌که‌م-به پیش‌نوژی-به کومه‌له‌که ی‌تر ده‌کا، ټینجا (فَإِذَا قَامَ لِلثَّانِيَةِ) ه‌ر کاتیک نیمام بڼ په‌کعتی دوهم ه‌له‌ساوه (فَارَقَّتْهُ) نه‌و کومه‌له-به دل- نه‌تی جیابوونه‌وه دیني و (وَأَتَمَّتْ) سه‌ریه‌خو نویژه‌که ی ته‌لو ده‌کاو سه‌لام ده‌داته‌وه، ټینجا (وَذَهَبَتْ إِلَى وَجْهِهِ) ده‌پواته به‌رامبه‌ر نوژمن و چاودیری ده‌کا، نیمامه‌که ش له پلوه‌ستانی په‌کعتی دوهم‌دا ه‌ر چاوه‌پوانی کومه‌له‌که ی‌تر ده‌کا، جا نه‌وانه جیگه ی‌خویان ده‌گرن و (وَجَاءَ الْوَاقِفُونَ) نه‌وانه‌ش که تا ټیستا له به‌رامبه‌ر نوژمن وه‌ستابون نه‌وانیش دین (فَأَقْتَدُوا بِهِ) له په‌کعتی دوهم‌دا ټیقتیدا به نیمامه‌که ده‌که‌ن و نویژی له پشت داده‌به‌ستن (فَصَلَّى بِهِمُ الثَّانِيَةَ) جا نیمام په‌کعتی دوهم‌میش-به پیش‌نوژی- بڼ نه‌وانیش ده‌کا (فَإِذَا جَلَسَ لِلتَّشَهُدِ) جا که نیمامه‌که بڼ ته‌حیات دانیش (قَامُوا) نه‌وان بڼ په‌کعتی دوهم ه‌له‌ده‌ستن ه‌وه پی‌وه و نیمامه‌که ش له ته‌حیاتدا چاوه‌پوانیان ده‌کا (فَأَتَمُّوا ثَانِيَتَهُمْ) نه‌وانیش په‌کعتی دوهم ی‌خویان ته‌لو ده‌که‌ن و

وَلِحَقُّوهُ وَسَلَّمْ بِهِمْ، وَهَذِهِ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِذَاتِ الرَّقَاعِ، وَالْأَصَحُّ أَنَّهَا أَفْضَلُ مَنْ
بَطْنِ نَخْلٍ، وَيَقْرَأُ الْإِمَامُ فِي إِنْتِظَارِهِ الثَّانِيَةِ وَيَتَشَهُدُ، وَفِي قَوْلٍ يُؤَخَّرُ لِتَلْحَقَهُ، فَإِنْ صَلَّى
مَغْرِبًا فَبِفِرْقَةٍ رَكَعَتَيْنِ، وَبِالثَّانِيَةِ رَكَعَةً،

(وَلِحَقُّوهُ) له تهحياتدا دهگه نه وه نيمامه که و تهحيات دهخويټنو (وَسَلَّمْ بِهِمْ) نيمام له که ل
نه وان پيکه وه سه لام دهده نه وه.

(وَهَذِهِ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِذَاتِ الرَّقَاعِ) رواه الشيخان، نه وه ش شيوه ي نويټي پيغه مبه رﷺ
بوو له (ذَاتِ الرَّقَاعِ) هر له خاكي (نجد)، جا (وَالْأَصَحُّ) به فرموده ي پراستېر (أَنَّهَا) نه و
جوړه ي سټيهم (أَفْضَلُ) خيټره (مِنْ بَطْنِ نَخْلٍ) له جوړه يوه مي (بَطْنِ نَخْلٍ)، چونکه نه م
جوړه ي سټيهم نويټي واجب له پشت سوننه تکه ري تي دا نيه و سوکټره و به کسانتره ؟
چونکه کومه ليک خيټري (الله اکبر) ي نويټدابه سستني له که ل نيمامدا وه ده ست ټيټي و
کومه ليکيش خيټري سه لامدانه وه ي له که ل نيمامدا وه ده ست ټيټي.

که و ابو: له م جوړه ي سټيهمدا (وَيَقْرَأُ الْإِمَامُ) نيمام له په کهه تي دوه مدا فاتيحه و سوړټيکي
ريټ دهخويټي (فِي إِنْتِظَارِهِ الثَّانِيَةِ) له و حاله ته ي چاوه پوانی کومه لي دوه م دهکا، تا کو
وي پرا بگن (وَيَتَشَهُدُ) هرو هاش تهحيات دهخويټي و له دواي تهحيات دوعا دهکا، تا
کومه لي دوه م په کهه تي دوه مي خويان ته و او ده که ن (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده يه که ي
بين ميټدا: له و چاوه پوانگر نه دا زيکر دهکا، واته: فاتيحه و تهحيات ناخويټي، به لکو (يُؤَخَّرُ)
خويټسني فاتيحه و تهحيات دوا ټيټي (لِتَلْحَقَهُ) تا نه و کاته ي کومه لي دوه م ده يگاتني و
له که ل کومه له که دا دهخويټي.

ئينجا بزانه: نه و نويټه ي ترس بق نه وه يه: گشتيان خيټري جه ماعه تيان بگاتني، چونکه
نه که ر گشتيان نويټه که به ته نه اش بگن، هر دروسته، هرو ه پټويسته
جه ماعه ته که ش له شويټيکي وه ادا بکړي: چه که نوژمن نه يانگري ته وه، هرو ه که له
زږدې ي سه رچاوه کاند ا فرموديانه.

هرو ه بزانه: نه وه دهر ياره ي نويټي نوو په کهه تي بوو: وه که نويټي سبه يني و چوار
په کهه تي ي کور تکلوه، به لام (فَإِنْ صَلَّى مَغْرِبًا) نه که ر هر به و جوړه ي سټيهم پيشنويټي
مه غريبي کرد (فَبِفِرْقَةٍ رَكَعَتَيْنِ) نوو په کهه تي به پيشنويټي - بق کومه ليک ده کا و (وَبِالثَّانِيَةِ
رَكَعَةً) بق کومه لي دوه ميش په کهه تيک - به پيشنويټي - دهکا، واته: په کهه تي به که م و
دوه م - به پيشنويټي - بق کومه ليک ده کا و کومه له که تهحياتي به که م له که ل نيمامدا
دهخويټي، ئينجا که نيمام هه لساوه پټوه کومه له که - به دل - نيه تي جيا بونه وه ټيټي و
سه ريخو نويټه که ي ته و او ده کا و سه لام ده داته وه و ده واته به رامبه ر نوژمن، ئينجا

وَهُوَ أَفْضَلُ مِنْ عَكْسِهِ فِي الْأَظْهَرِ، وَيَنْتَظِرُ فِي تَشْهَدِهِ أَوْ قِيَامِ الثَّالِثَةِ، وَهُوَ أَفْضَلُ فِي الْأَصَحِّ، أَوْ رُبَاعِيَّةٍ فَبِكُلِّ رَكْعَتَيْنِ، فَلَوْ صَلَّى بِكُلِّ فِرْقَةٍ رَكْعَةً صَحَّتْ صَلَاةُ الْجَمِيعِ فِي الْأَظْهَرِ، وَسَهُوُ كُلِّ فِرْقَةٍ مَحْمُولٌ فِي أَوَّلَاهُمْ،

کومه‌لی نووه میش دی‌و له پلوه ستانی په‌کعتی سنی‌یه‌دا نیقتیدا به‌ نیمامه‌که ده‌کا، نیمامه‌که‌ش نه‌و په‌کعتی سنی‌یه‌م به‌ پیش‌نویژی بق نه‌و کومه‌له نووه‌مه ده‌کا، نینجا که نیمام بق ته‌حیاتی ناخیر دانیشت کومه‌له‌که هه‌لده‌سته‌وه پی‌وهو نیمامه‌که‌ش له ته‌حیاتی ناخیردا هه‌ر چاوه‌پوان ده‌کا، تا کومه‌له‌که نوو په‌کعتی ته‌ک‌ی‌تریش ته‌ولو ده‌کا‌و له ته‌حیاتی ده‌گاته‌وه نیمامه‌کو پی‌که‌وه سه‌لام ده‌ده‌نه‌وه.

(وَهُوَ) نه‌و جگړه‌ی پابرا (أَفْضَلُ) خیرتره (مِنْ عَكْسِهِ) له پی‌چه‌وانه‌که‌ی که ده‌فه‌رموی: په‌کعتیک به‌ کومه‌لی یه‌که‌م ده‌کا‌و نوو په‌کعت به‌ کومه‌لی نووه‌م ده‌کا (فِي الْأَظْهَرِ) له فه‌رمووده‌ی به‌ هی‌زتردا (وَيَنْتَظِرُ) نیمام چاوه‌پوانی کومه‌لی نووه‌م ده‌کا (فِي تَشْهَدِهِ) یان له ته‌حیاتی یه‌که‌می‌دا (أَوْ قِيَامِ الثَّالِثَةِ) یان له پلوه ستانی په‌کعتی سنی‌یه‌دا (وَهُوَ أَفْضَلُ) چاوه‌پوانکردن له پلوه ستاندا خیرتره (فِي الْأَصَحِّ) له فه‌رمووده‌ی راستردا.

(أَوْ رُبَاعِيَّةٍ) یان نه‌گه‌ر-به‌ پیش‌نویژی- نویژکی چوار په‌کعتی‌ی کرد (فَبِكُلِّ رَكْعَتَيْنِ) نوو په‌کعت-به‌ پیش‌نویژی- بق هه‌ر کومه‌لیک له نوو کومه‌له‌که ده‌کا، واته: په‌کعتی یه‌که‌م و نووه‌م-به‌ پیش‌نویژی- بق کومه‌لی یه‌که‌م ده‌کا‌و له دوا‌ی ته‌حیاتی یه‌که‌م نه‌و کومه‌له-به‌ دل- نیه‌تی جیابوونه‌وه دینی‌و سه‌ریه‌خو نویژه‌که‌ی ته‌ولو ده‌کا‌و سه‌لام ده‌داته‌وه ده‌چیته به‌رامبه‌ر دوژمن، نیمامه‌که‌ش له پلوه ستانی په‌کعتی سنی‌یه‌دا هه‌ر چاوه‌پوان ده‌کا، تا کومه‌لی نووه‌م دی‌و نیقتیدا به‌ نیمام ده‌کا‌و نوو په‌کعت له پشت نیمام ده‌کا‌و له‌گه‌ل نیمام ته‌حیات ده‌خوینن، نینجا کومه‌له‌که هه‌لده‌سته‌سته‌وهو نیمامه‌که‌ش له ته‌حیات چاوه‌پوانیان ده‌کا‌و کومه‌له‌که‌ش نوو په‌کعتی ته‌ک‌ی‌تر ته‌ولو ده‌کا‌و ده‌گاته‌وه نیمامو پی‌که‌وه سه‌لام ده‌ده‌نه‌وه.

(فَلَوْ صَلَّى بِكُلِّ فِرْقَةٍ رَكْعَةً) نه‌گه‌ر له نویژی چوار په‌کعتی‌دا نیمام له‌شکره‌که بکاته چوار کومه‌لو هه‌ر په‌کعتیک-به‌ پیش‌نویژی- بق کومه‌لیک بکا (صَحَّتْ صَلَاةُ الْجَمِيعِ) نویژی گشتیان دروست ده‌بن (فِي الْأَظْهَرِ) له فه‌رمووده‌ی به‌هی‌زتردا، هه‌روه‌ها له نویژی مه‌غریبیشدا دروسته: له‌شکره‌که بکاته سنی کومه‌لو هه‌ر په‌کعتیک به‌ پیش‌نویژی بق کومه‌لیک بکا، هه‌روه‌ک له زو‌ری‌ی سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رموویاته.

(وَسَهُوُ كُلِّ فِرْقَةٍ) سه‌هووی هه‌ر کومه‌لیک له نوو کومه‌له‌که (مَحْمُولٌ فِي أَوَّلَاهُمْ) له په‌کعتی یه‌که‌میاندا نیمام هه‌لیده‌گرئ، که‌واته: هیچ کومه‌لیک-به‌ ه‌زی نه‌و سه‌هووه‌ی له په‌کعتی

وَكَذَا ثَانِيَةُ الثَّانِيَةِ فِي الْأَصَحِّ لَا ثَانِيَةَ الْأُولَى، وَسَهْوُهُ فِي الْأُولَى يُلْحَقُ الْجَمِيعَ، وَفِي الثَّانِيَةِ لَا يُلْحَقُ الْأُولَى، وَيُسْنُ حَمْلُ السَّلَاحِ فِي هَذِهِ الْأَنْوَاعِ، وَفِي قَوْلٍ يَجِبُ.

یه که می‌دا کرد و یه تی - نابیی سوجهی سه هو بیه، چونکه له کاتی سه هو هکه له حاله تی یقتیدادا بونه (وَكَذَا ثَانِيَةُ الثَّانِيَةِ) ههروهه سه هو ی په که تی بووه می کومه له که ی بووه نه ویش نیام هه لیده گری (فِي الْأَصَحِّ) له فره مووده ی پاستردا، چونکه هیشتا هه له حاله تی یقتیدادانه نیام له ته حیاتدا چاوه روانیان ده کا (لَا ثَانِيَةَ الْأُولَى) به لام سه هو ی په که تی بووه می کومه له که ی یه که م نیام هه لینا گری، چونکه له نوای نیه تی جیا بونه وه سه هو یان کرد و له حاله تی یقتیدادا نه بو، که وایو: بۆ خۆیان سوجهی سه هو ده به ن.

(وَسَهْوُهُ فِي الْأُولَى) سه هو ی نیام له په که تی یه که مدا (يُلْحَقُ الْجَمِيعَ) ده گاته گشتیان، واته: نه گه ر نیام له په که تی یه که می دا سه هو ی کرد، سوننه ته: کومه لی یه که م پیش سه لادانه وه ی خوی سوجهی سه هو بیا، کومه لی بووه میش له گه ل نیام سوجهی سه هو ده با (وَفِي الثَّانِيَةِ) سه هو ی نیام له په که تی بووه مدا (لَا يُلْحَقُ الْأُولَى) ناگاته مه نمووه کانی کومه لی یه که م، چونکه پیش سه هو کردنی نیام نیه تی جیا بونه وه یان هیناوه، به لام ده گاته کومه لی بووه م، که وایو: له گه ل نیامدا سوجهی سه هو ده به ن.

(وَيُسْنُ) سوننه ته: بۆ نه که سه ی نوژی ترس ده کا (حَمْلُ السَّلَاحِ) چه ک هه لبر گری (فِي هَذِهِ الْأَنْوَاعِ) له هه ر سیک جوره که ی نوژی ترسدا (وَفِي قَوْلٍ) له فره مووده یه کدا (يَجِبُ) واجبه: له نوژی ترسدا چه ک هه لبر گری، چونکه خوی گه وره ده فره مو: ﴿فَلْتَقُمْ طَائِفَةً مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ﴾ با کومه لیکي سه هابه کان له گه ل تودا رابوه ستن نوژی بکه نو چه که که ی خویان به ده سته وه بگرن. به لام فره مووده ی به هیز نه فره مانه ی به سوننه ت داناوه.

ئینجا بزانه: مه رجه: چه که که پاک بزو پڼگه ی هیچ پوکنیکي نوژی نه گری، چونکه نه گه ر چه که که پیس بوپی، یان پڼگه ی پوکووع، یان سوجه بگری، نه و کاته هه لگرتنی چه پامه نوژی به تال ده کا، ههروهه ناپه سنده: هه لگرتنی نه و جوره چه که ی نوژی که ره کانی تر نازل ده دا.

ههروهه بزانه: نه گه ر مه ترسی شکان و له ناوچوون هه بی، نه و کاته چه ک هه لگرتن واجبه و دانانی چه پامه، به لام نه گه ر مه ترسی نه بو، نه و کاته دانانی ناپه سنده، جامه به ست له هه لگرتنی چه ک له نوژی ترسدا - نه وه یه: به ناسانی ده ستن بگاتن، که وایو: جیاوازی نیه به شانیه وه بی، یان له به رده ستن دابنن، ههروهه له سه رچاوه کاندایوونیان کردوته وه.

الرَّابِعُ: أَنْ يَلْتَحِمَ الْقِتَالُ أَوْ يَشْتَدُّ الْخَوْفُ فَيُصَلِّيَ كَيْفَ أَمَكَّنَ رَاكِبًا وَمَاشِيًا، وَيُعْذَرُ فِي تَرْكِ الْقِبْلَةِ وَكَذَا الْأَعْمَالِ الْكَثِيرَةِ لِحَاجَةٍ فِي الْأَصَحِّ، لَا صِيَّاحٍ، وَيُلْقِي السَّلَاحَ إِذَا دُمِيَ، فَإِنْ عَجَزَ أَمْسَكَهُ، وَلَا قَضَاءً فِي الْأَظْهَرِ،

(الرَّابِعُ) چوارهمین جوړی نویژی ترس نه مېه: که له حالتی ترسی به میژدا ده کړی: وهك (أَنْ يَلْتَحِمَ الْقِتَالُ) جه نځاوه ره کان له جهنگدا له گهال نوژمن تیکهال بېنو نه گونجی واز له جهنگ بیتن (أَوْ يَشْتَدُّ الْخَوْفُ) یان ترس زور به هیز بیی و بترسین- نه گهر بینه دوو کومل- نوژمن هیرش بکاته سهریان، که وایو: لهو حالت هدا (فَيُصَلِّي) واجبه: گشت که سیک نویزه واجبه کان بکا (كَيْفَ أَمَكَّنَ) به هر چونی تییکی بگونجی: (رَاكِبًا) به سوریو (وَمَاشِيًا) به پیاده می، واته: لهو حالت هدا دروست نیه: نویزه که له کاتی خوی لوا بیخی، هره وه له سرچاوه کانداهرموویانه، چونکه خوی گهره ده فهرمووی: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا﴾ قَالَ ابْنُ عُمَرَ زَمِعَاهُ عَنْهَا فِي تَفْسِيرِهَا: (مُسْتَقْبِلِي الْقِبْلَةِ وَغَيْرَ مُسْتَقْبِلِيهَا) برواه البخاری، نه گهر ترسان، نویزه که تان بکن به پیاده می، یان به سوری، جا پروتان له قبیله بی، یان نا.

نیجا هر به به لگهی نایه ته که (وَيُعْذَرُ) جه نځاوه ره عوزی ده دریتی (فِي تَرْكِ الْقِبْلَةِ) له ولایتی تانی قبیله دا، واته: نه گهر به هوی جهنگ نه یقوانی پرو له قبیله بکا، نویزه که ی دروست ده بی، هر چه ند له حالتی نویزه ایه سترو پوکووع و سوجه شدا پرو له قبیله نه کا، هره وه له زوری سرچاوه کانداهرموویانه (وَكذَا الْأَعْمَالِ الْكَثِيرَةِ) هره وه عوزی ده دریتی له کرداره زوره کانداه: وهك لیدان و چهك هاویشتنو غاردانو نهو جوره کردارانه (لِحَاجَةٍ) به هوی پیویستی جهنگ (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ی راستردا، واته: نه گهر نهو کرده وه زورانه ی به هوی پیویستی جهنگ نه بون، نویزه که ی به تال ده بی، هره وه له سرچاوه کانداهرموویانه.

(لَا صِيَّاحٍ) به لام عوزی ندریتی له نه عره ته لیدان و هاوار کردن و قسه کردن، واته: هر په کیك له وانه نه گهر به قسه دی بیو دوو پیی لی ناشکرا بیی، نویزه که ی به تال ده کن، هره وه له سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَيُلْقِي السَّلَاحَ) واجبه: جه نځاوه ره چه که که ی دابنی (إِذَا نُمِيَ) هر کاتیک چه که که ی خویناوی بو، یان به پیسیه کی تر پیس بو: خوینه که و پیسیه که ش له بهر زوری لیان نه ده بوردا (فَإِنْ عَجَزَ) به لام نه گهر توانای دانای نه بو؟ چونکه ناچار بو هه لیگری (أَمْسَكَ) چه که پیسیووه که ی به ده ستیه وه ده گریو نویزه که ی ده کا (وَلَا قَضَاءً) نویاره کردنه وه شی له سر نیه (فِي الْأَظْهَرِ) له فهرمووده ی به هیز تردا، به لام له سرچاوه کانداه پشیمان به م

وَأَنَّ عَجَرَ عَنْ رُكُوعٍ أَوْ سُجُودٍ أَوْ مَأْ وَالسُّجُودَ أَخْفَضَ، وَلَهُ ذَا التَّوَعُّ فِي كُلِّ قِتَالٍ
وَهَزِيمَةُ مُبَاحِينَ، وَهَرَبٌ مِنْ حَرِيْقٍ وَسَيْلٍ وَسَيْحٍ، وَغَرِيمٌ عِنْدَ الْإِعْسَارِ وَخَوْفٌ حَبْسِهِ،
وَالْأَصْحُ مَنْعُهُ لِمُحْرَمٍ خَافَ قُوْتَ الْحَجِّ،

فهرموده به نه به ستوه، به لکو نهو فهرموده یان به به هیتر داناو: که به هوی نهو پیسیه
دووباره کردنه وهی نویژه که واجبه، چونکه مهرچی پاکی ناته ولوه.

(وَأَنَّ عَجَرَ عَنْ رُكُوعٍ أَوْ سُجُودٍ) نه گهر جه نگاهه ره که توانای نه بو پوکووع، یان سوجه بیا
(أَوْ مَأْ) واجبه: نامازه به پوکووع و سوجه بکا (وَالسُّجُودَ أَخْفَضَ) واجبه: سوجه که ی
نزمتر بکا له پوکووعه که ی.

(وَلَهُ) بَقِ نویژه که دروسته: (ذَا التَّوَعُّ) نهو جوره نویژه ی چواره م بکا: که له حاله تی ترسی
به هیتر دا ده کری (فِي كُلِّ قِتَالٍ) له حاله تی گشت جه نگیلو (وَهَزِيمَةُ) گشت به زینیک
(مُبَاحِينَ) که جه نگه که به زینه که هه رویان حاله لال بن: وه که به رگری کردن له نایینو
مالو ناموس، جه نگ له دژی ریگرو هه لگه پلوه کان له دهوله تی نیسلامی راسته قینه،
هه روه ها به زینی موسلمانان له به رده م له شکرکی سی هه ندی خویان، یان زیاتر، که واته:
نه گهر جه نگه که، یان به زینه که حاله لال نه بو نهو جوره نویژه دروست نیه: وه که جه نگ له
دژی موسلمانان به ناهق، یان جهنگی عه شیره تو گرو هه کان به هوی په گهر به رستی و
ده مارگری، یان به زینی موسلمانان له به رده م له شکرکی دوو هه ندی خویان، یان که متر،
هه روه که له (المجموع) دا فهرموده تی.

(وَهَرَبٌ) هه روه ها نهو جوره نویژه ی چواره می بق دروسته له حاله تی هه لانتدا: (مِنْ حَرِيْقٍ)
له ترسی سووتان و (وَسَيْلٍ) لافاو و (وَسَيْحٍ) پرندو سته مکارو (وَوَغَرِيمٍ) خاوه ن قهرز (عِنْدَ
الْإِعْسَارِ) که نه بووی بی و قهرزه که ی پی نه دریته وهو (وَوَخَوْفٍ حَبْسِهِ) بشترسی به ند
بکری، واته: نهو جه نگاهه رو به زیو و هه لاتوانه ی پابروو، چون بویان بگونجی نویژه
واجبه که یان ده که نهو نامازه به پوکووع و سوجه ده که نهو به ریگه ی خویاندا پاده که نه،
جا نه گهر نه گونجا، دروسته هوو له قبیله نه که نهو هیچیان دووباره کردنه وهی نویژه که یان
له سر نیه، هه روه که له سه رچاوه گاندا فهرموده یانه.

(وَالْأَصْحُ) فهرموده ی راستتر: (مَنْعُهُ) نهو جوره نویژه ی چواره م قه ده غه یه و دروست نیه:
(لِمُحْرَمٍ) بق نهو حاجیه ی ثیحرامی به ستوه له کاتی نویژی عیشادا ده پواته عه رفه و
(خَافَ قُوْتَ الْحَجِّ) ده ترسی جه جه که ی بغه وتی، چونکه نه گهر له شوینیک بوه ستی و
نویژی عیشا بکا فریای وه ستانی (عرفة) ناکه وتی، که واته: واجبه: نویژه که ی دوا بخاو به
په له پواته (عرفة)، چونکه قه زاکردنه وهی نویژ ناسانتره له قه زاکردنه وهی حه ج،
هه روه که له سه رچاوه گاندا فهرموده یانه.

وَلَوْ صَلُّوا لِسَوَادٍ ظَنُّوهُ عَدُوًّا فَبَانَ غَيْرُهُ قَضَوْا فِي الْأَظْهَرِ.
(فَصَلَ) يَحْرُمُ عَلَى الرَّجُلِ اسْتِعْمَالُ الْحَرِيرِ بِفَرْشٍ وَغَيْرِهِ، وَيَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ لِبْسُهُ،
وَالْأَصَحُّ تَحْرِيمُ اقْتِرَاشِهَا، وَأَنَّ لِلْوَلِيِّ إِبْسَاسَ الصَّبِيِّ، قُلْتُ: الْأَصَحُّ حِلُّ اقْتِرَاشِهَا وَبِهِ
قَطَعَ الْعِرَاقِيُّونَ وَغَيْرُهُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَيَجُوزُ لِلرَّجُلِ لِبْسُهُ لِلضَّرُورَةِ كَحَرِّ وَبَرْدٍ
مُهْلِكَيْنِ أَوْ فَجَاءَ حَرْبٌ وَلَمْ يَجِدْ غَيْرَهُ،

(وَلَوْ صَلُّوا) نه گه ر نهو جوړه نویژدی چواره میان کرد (لِسَوَادٍ) له ترسی په شایه تیه ک:
وه کو کومه له وللاغیک، یان کومه له دره ختیکیان بینو (ظَنُّوهُ عَدُوًّا) واتیگه یشتن
په شایه تیه که نوژمنه (قَبَانَ خِلَافَهُ) جا ناشکرا بوو: نوژمن نه بو (قَضَوْا) واجبه: نویژکه
نوباره بکه نه وه (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده دی به میژتدا، چونکه له راستی دا هیچ ترسیک
نه بوو نه وان به هه له دا جوونه.

﴿فَصَلَ: له یاسی جل و بهرگ﴾

(يَحْرُمُ عَلَى الرَّجُلِ) له پیاوی بالغ چه پامه (اسْتِعْمَالُ الْحَرِيرِ) ناوړشم به کار بیتن: (بِفَرْشٍ)
وه ک به پاختن به کاری بیتن بؤ له سهر خه وتنو دانیشن (وَغَيْرِهِ) هه روه ها
به کار میتانی تیش: وه ک بیکاته بهرگ، یان شتی پی داپوشی.

(وَيَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ لِبْسُهُ) بؤ نافره ت هه لاله: بهرگی ناوړشم ده بهر بکا، به به لگه ی (إِجْمَاعُ)،
چونکه پیغمبر ﷺ ده فرموی: ﴿إِنَّ هَذَيْنِ - أَيْ الذَّهَبَ وَالْحَرِيرَ - حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي﴾
وې روایه: ﴿حِلٌّ لِّالنِّسَاءِ﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحیح، به کار میتانی زپو ناوړشم له
نیزینه ی تو ممت هم چه پامه بؤ نافره تانی تو ممت هم هه لاله.

شینجا بزانه: یاسی چه پامی زپو بؤ پیاوان، له زه کاتی زپو زیودا پوون ده که پنه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.
(وَالْأَصَحُّ) فرموده ی راستر (تَحْرِيمُ اقْتِرَاشِهَا) چه پامه نافره ت ناوړشم پاپیخی، به لام
نه وه بی میزه (وَأَنَّ لِلْوَلِيِّ) له فرموده ی راستر: بؤ سهر په رشتکاری مندال دروسته (إِبْسَاسُهُ
الصَّبِيِّ) بهرگی ناوړشم ده بهر مندالی نیزینه بکا، چونکه دلوالی کرنی شهرع مندال ناگریته وه
(قُلْتُ) نیعام (النولوی) ده فرموی (الْأَصَحُّ) فرموده ی راستر نه میه (حِلُّ اقْتِرَاشِهَا)
هه لاله نافره ت ناوړشم پاپیخی (وَبِهِ قَطَعَ الْعِرَاقِيُّونَ وَغَيْرُهُمْ) بهو فرموده یه زانیانی
عیراقو نه وان ی تر برپاره که یان پړاندوته وه، به به لگه ی چه دیسه که ی پړبروو (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

(وَيَجُوزُ لِلرَّجُلِ) بؤ پیاوی بالغ دروسته: (لِبْسُهُ لِلضَّرُورَةِ) بهرگی ناوړشم ده بهر بکا له بهر
ناچاری (كَحَرِّ وَبَرْدٍ مُهْلِكَيْنِ) وه کو گرما یه کو سرما یه کی به میژ: که گیانی، یان سوودی
نه ندامتی که له ده ست بده ن، یان تووشی نازلزگی ندری بکه ن (أَوْ فَجَاءَ حَرْبٌ) یان له
ناکاو جه نگی که پوو بدلو (وَلَمْ يَجِدْ غَيْرَهُ) جگه له بهرگی ناوړشم هیچی تری ده ست نه که وئ

وَلِلْحَاجَةِ كَجَرَبٍ وَحِكْمَةٍ وَدَفْعِ قَمَلٍ، وَلِلْقِتَالِ كَدِيَاكِ لَا يَقُومُ غَيْرُهُ مَقَامَهُ، وَيَحْرُمُ الْمُرْكَبُ مِنْ إِبْرَيْسَمٍ وَغَيْرِهِ إِنْ زَادَ وَزَنَ الْإِبْرَيْسَمَ، وَيَحِلُّ عَكْسُهُ، وَكَذَا إِنْ اسْتَوَيَا فِي الْأَصَحِّ، وَيَحِلُّ مَا طُرِّزَ أَوْ طُرِفَ بِخَرِيرٍ قَدْرَ الْعَادَةِ،

دهبیری بکا (وَلِلْحَاجَةِ) ههروهه له بهر پتویستیش دروسته: بهرگی ناوریشم دهبه بکا (كَجَرَبٍ) وهكو خروشتی تهپو (وَحِكْمَةٍ) خروشتی وشك، ههروهه پویشینی عهوپهت نهگه پویشاکی تری دهست نه که ویو (وَدَفْعِ قَمَلٍ) بقی چاره سهری نه سپی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَلَا يُحَرِّصُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَالزُّبَيْرُ فِي لُبْسِ الْخَرِيرِ لِحِكْمَةٍ بِهِمَا رواه الشَّيْخَانُ، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (عبدالرحمن و (زبیر) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا بهرگی ناوریشم دهبه بکه، چونکه خروشتیان هه بو.

(وَلِلْقِتَالِ) ههروهه له حاله تی جهنگدا دروسته نهو جوره ناوریشمه دهبه بکا: که چه ک کاری لی تاکا (كَدِيَاكِ) وهكو ناوریشمی نهستور، که (لَا يَقُومُ غَيْرُهُ مَقَامَهُ) شتیکی تر له جینگه ی نهو ناوریشمه نهستورده نه بی دهبه ری بکاو چه ک کاری لی ته کا، واته: چه کی وهكو شمشیرو تیر.

(وَيَحْرُمُ) له پیاوی نترینه حه رهامه (الْمُرْكَبُ) هه شتیك که به تیکه لای دروست کرابی (مِنْ إِبْرَيْسَمٍ) له ناوریشمو (وَغَيْرِهِ) شتی تر: وهكو لۆکه و کتان و خوری (إِنْ زَادَ وَزَنَ الْإِبْرَيْسَمَ) نهگه کیشی ناوریشمه که زیاتر بی له شته کانی تر (وَيَحِلُّ عَكْسُهُ) به لام پیغه وانه کی حه لاله، واته: نهگه کیشی شته کان له ناوریشمه که زیاتر بی.

(وَكَذَا) ههروهه له لاله (إِنْ اسْتَوَيَا) نهگه کیشی ناوریشمه که و شته کان به کسان بی (فِي الْأَصَحِّ) له فهرموده ی راستردا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: إِمَّا نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنِ الثُّوبِ الْمُصْنَمِ مِنَ الْخَرِيرِ، فَأَمَّا الْعَلَمُ وَسَدَى الثُّوبِ مِنَ الْخَرِيرِ فَلَأَبَّاسُ بِهِ رواه ابودود یاسناد صحیح، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ته نهو بهرگی قه دهغه کرپوه: که هه هه مووی له ناوریشم بی، به لام نهگه نه خشی جله که، یان رایه له که ی له ناوریشم بی، حه پام نیه.

(وَيَحِلُّ) حه لاله بقی پیاوی بالغ (مَا طُرِفَ) نهو بهرگی پوچه کانی ته نهو له ناوریشم چنرلوه، بهو مهرجه ی له چوار په نجه زیاتر نه بی، ههروهه له (صحيح مسلم) دا گپیرلوه تهوه.

(أَوْ طُرِفَ) یان نه خشی له سهه پوچه کان کرلوه (بِخَرِيرٍ) به دای ناوریشم (قَدْرَ الْعَادَةِ) به ته ندازه ی عاده تی خه ک ﴿عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ - وَقَدْ أَخْرَجَتْ جَبَّةً لَهَا لِبْتُهُ دِيَاكِ وَفَرَجْتُهَا مَكْفُوفِينَ بِالْذِّيَاكِ - وَقَالَتْ: هَذِهِ جَبَّةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَلْبَسُهَا، فَخَنُ نَفْسِهَا لِلْمَرْضَى يُسْتَشْفَى بِهَا رواه مسلم، (أسماء) کی کیزی نیمامی (أبي بكر) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ جوبیه به کی هینا دهره وه، پشت ملو پوچه کانی به ناوریشم نه خشی تندرلوه و فهرمودی: نه مه جوبیه که ی

وَلَيْسَ التَّوْبُ النَّجْسُ فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ وَنَحْوِهَا، لَا جِلْدَ كَلْبٍ وَخَنَزِيرٍ إِلَّا لِمُضَرَّةٍ كَقَبْضَةٍ
قَالَ، وَكَذَا جِلْدُ الْمَيْتَةِ فِي الْأَصْحَ، وَيَحِلُّ الْإِسْتِصْبَاحُ بِاللَّحْنِ النَّجْسِ عَلَى الْمَشْهُورِ.

پیغهمبره ﷺ که له ژياندا مابو دهبهری دهکرد، نیتستاش نیتمه یو نه خوښه کان
دهیشوینو ناوشوره که شی ده دینه نه خوښه کان و شیفايان یو دئو چاک دهبه وه.

نینجا بزانه: نه و چه دیسه په کیکه له و به لگانه: که بهر که و هرگرتن سوننه ته: به
ناسه واری پیاوچا کان و به جله کانیان، واته: له نوای مردنیان، ههروهک نیمامی (النلوی)
له (شرح مسلم) دا پوونی کړیوته وه.

(وَلَيْسَ التَّوْبُ النَّجْسُ) ههروه ها دروسته: ده بهر کړدنې بهرگی پیسبوو (فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ) له
کاته کانی جگه له ناو نوږدلو (وَنَحْوِهَا) نه و شتانه ی وکو نوږتن: وهک ته وای مالی خواو
خو ته به ی جومعه و سوجه دی (تِلَاوَةِ) (شُكْرِ)، واته: چونکه نوږتو نه وانی تر به بهرگی
پیسبه و دروست نابن، ههروه ها به و مرجه ش دروسته بهرگی پیسبوو دهبهر بکا: که
جله که و لاشه که ی و شک بن، چونکه نه گهر جله که ی، یان لاشه که ی ته ی بن، نه و کاته ش
-نه گهر ناچار نه ی- دروست نیه دهبهری بکا، ههرچند له نوږتو ته و افیشدا نه ی،
چونکه لاشه ی پیس دهبه ی، ههروهک له زوږبه ی سرچاوه کاند ا فرموویانه.

(لَا جِلْدَ كَلْبٍ وَخَنَزِيرٍ) به لام دروست نیه: پیسته ی سهگو بهراز، یان وه چه ی په کیکیان
دهبه ر بکا، چونکه گلاوه (إِلَّا لِمُضَرَّةٍ) ته نها له بهر ناچار ی نه ی (كَقَبْضَةٍ قِتَالٍ) وهک له
ناکاو جهنگیک پوو بدا، یان له ترسی گهرما و سرما ی به هیژ، نه و کاته له بهر نه و جوره
ناچار یانه دروسته پیسته کان دهبهر بکا، به و مرجه ی هیچ بهرگیکی تری دهست نه که وئ.

(وَكَذَا) ههروه ها چه رانه (جِلْدُ الْمَيْتَةِ) پیسته ی نازه لی مردار دهبهر بکا پیش ده باغ کړنی
(فِي الْأَصْحَ) له فرمووده ی راستردا، چونکه له بنچینه دا پیسه، که وایو: ههر کاتیک ده باغ
بکړی دروسته دهبهری بکا، ههروه ها نه گهر هیچ بهرگیکی تری دهست نه که وئ، نه و کاته له
به ر ناچار ی دروسته پیسته ی مردار دهبهر بکا، ههروهک له سرچاوه کاند ا فرموویانه.

(وَيَحِلُّ الْإِسْتِصْبَاحُ) حاله چرا دابگیرسیتن (بِالدُّفْنِ النَّجْسِ) به پونی پیسو به نه فتو
گازی پیسبوو (عَلَى الْمَشْهُورِ) له سه فرمووده ی ناسرلوی مذهب، به و مرجه ی له
مزگه وتدا نه ی: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْقَارَةِ تَقَعُ فِي السُّنَنِ؟ فَقَالَ اسْتَصْبَحُوا
بِهِ أَوْ فَاتَّقُوا بِهِ رَوَاهُ الطَّحَاوِيُّ وَصَحَّحَهُ، پرسیار له پیغهمبره ﷺ کرا: دهرباره ی مشک که
بکه ویتنه ناو پون؟ فرمووی: چرا ی پی دابگیرسیتن، یان فرمووی: سووی لویه ریگرن.

ههروه ها دروسته: شتی پیسبوو دهرخواردی نازه ل بدری و ههنگوینی پیسبوو دهرخواردی
میثی ههنگوین بدری، ههروهک له (المجموع) دا فرموویه تی.

﴿پاشکۆ: دهرپاره‌ی چه‌ند سوننه‌تیکې جل و بهرگ﴾

۱- سوننه‌ته: مروفي موسلمان به‌رده‌وام شتوهو سيمای خزی جوان و پوخته بکاو لاشه‌و بهرگی خزی پاکو جوان رابگرئو به‌گویره‌ی هه‌بوون بهرگی مامناوه‌نجی ده‌به‌ر بکا، هه‌روه‌ک له (المجموع) و (تحفة) دا فهرموویانه، چونکه پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فهرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَىٰ أَمْرٌ نِعْمَتِهِ عَلَىٰ عَبْدِهِ﴾ حدیث حسن رواه الترمذي وغيره، خوی‌گه‌وره پی‌خۆشه نیشانه‌ی نيعمه‌تی‌خۆی له سهر به‌نده‌ی خۆی بپینئ.

هه‌روه‌ها سوننه‌ته: به‌بۆنه‌ی گزبوونه‌وهو ناماده‌بوون له دانیشگه‌ی پیاو ماقولان و شوینه‌ گشتیه‌کان، بهرگی رێک‌و‌ناودارو ریزدار ده‌به‌ر بکا ﴿عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ أَخْرَجَتْ جَبَّةَ مَنْ طَالِسَةَ مَكْفُوفَةَ الْحَبِيبِ وَالْكُمَيْنِ بِالْذِّيَّاجِ، فَقَالَتْ: هَذِهِ جَبَّةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَلْبُسُهُ لِلْوَفْدِ وَالْجُمُعَةِ رواه البخاري في الأدب المفرد، (أسماء) جوبیه‌یه‌کی مینا ده‌روه، رۆخه‌کانی به‌ناوریشم نه‌خشیتندرابو و فهرموی: ئەمه جوبیه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ که له زیاندا مابو، بۆ پیتشولای وه‌فدی‌مێوان و بۆ خوتبه‌و نوێژی جومعه ده‌به‌ری ده‌کرد.

۲- هه‌روه‌ها سوننه‌ته: نوێنو راپه‌خی ناو مالیش به‌ پاکو رێک‌و‌پێکی رابگرئو ناو مال‌و ده‌ورو به‌ری مال‌ پاک بکاته‌وه‌و ماوه‌ نه‌دا: تۆزو زێلی لی کزبیتته‌وه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فهرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ يُحِبُّ الطَّيِّبَ نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ، فَتَطْفَؤْا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَسُّهُوا بِالْهَوْدِ﴾ رواه الترمذي بسند حسن، خوی‌گه‌وره پاکو بێ‌عه‌یه، پاکو خاوتینی پی‌خۆشه، که‌وابو: ده‌ورو به‌ری ماله‌کانتان پاک بکه‌نه‌وه‌و خۆتان وه‌جوله‌که‌کان مه‌چوێن.

که‌وابو: سوننه‌ته: لاشه‌و جل و بهرگی له چلکنی پاک بکاته‌وه‌و خۆی به‌ شتوه‌یه‌کی ناشیرین نه‌هینیتته به‌ر چاو ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا شَعْنًا قَدْ تَفَرَّقَ شَعْرُهُ، فَقَالَ: أَمَا كَانَ هَذَا يَجِدُ مَا يُسْكَنُ بِهِ شَعْرُهُ، وَرَأَى رَجُلًا آخَرَ عَلَيْهِ ثِيَابٌ وَسَخَةٌ، فَقَالَ: أَمَا كَانَ هَذَا يَجِدُ مَا يَغْسِلُ بِهِ ثَوْبَهُ رواه ابوداود بسند صالح، پیغه‌مبه‌ر ﷺ پیاوێکی بی‌نی مووه‌کانی ناپێک‌و‌په‌رت و بلۆ بووه، ئینجا فهرموی: ئەوه هه‌چی ده‌ست ناکه‌وئ مووه‌کانی پی‌ رێک بپه‌خێ. هه‌روه‌ها پیاوێکی‌تری بی‌نی به‌رگیکی چلکنی ده‌به‌ر دایه، ئینجا فهرموی: ئەوه هه‌چی ده‌ست ناکه‌وئ جله‌که‌ی پی‌ بشوێ.

۳- هه‌روه‌ها سوننه‌ته: میزه‌ر بنیتته سهر، چونکه له چه‌ند هه‌دیسێکی (صحیح) دا هاتوه پیغه‌مبه‌ر ﷺ میزه‌ری له سهر به‌ستوه ﴿عَنْ عُمَرَ بْنِ حُرَيْثٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَلَى الْمِثْرِ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ قَدْ أَرْخَىٰ طَرَفَهَا بَيْنَ كَتِفَيْهِ رواه مسلم وأصحاب السنن، پیغه‌مبه‌ر ﷺ بی‌نی له سهر مینبه‌ر ووتاری ده‌دا، میزه‌رێکی‌په‌شی له سهری به‌ستبو و لیچکی میزه‌ره‌که‌ی به‌ نێوان هه‌ربو شانی دا شۆر کرێبۆوه.

ئىنجا بزانە: لىچكى مېزەرەكە شۆپ بىكاتهو، يان شۆپى نەكاتهو، ھەربووكى يەكسانە،
واتە: شۆپنە كىرەنەو، لىچكى مېزەر ناپەسند نى، چونكە لە ھىچ ھەبىسىڭدا قەدەغە
نەكراو، ھەروەك لە (المجموع) و (تحفة) دا پوون كراوئەو.

۴- (طَيْلَسَان)، واتە: ئەو چەفەيەى لە سەر سەر دادەندى، دوو جۆرە:
يەكەم: (الْمُحْكَن)، واتە: دەمامكراو، كە لە سەر كولاو، يان لە سەر مېزەر دادەندى و بەشى
ئۆزى پووى پى دادەپۆشەو لىچكى پاستەى بە بن چەناگەدا ئەفەندىتە سەر ئەستۆ
دەورە لە ھەموو مى دەلو بە سەر لاسىنگى پاستەدا شۆپ دەكرتەو، لىچكەكەى تىرشى
بە سەر لاسىنگى چەپەدا شۆپ دەكرتەو، جا ئەم جۆرەى يەكەم بە يەكەنگى زانايان
سونتەو چەند ھەبىسىڭى (صحيح)ى دەرھەق ھاتو و بنچىنەى يەكەم جۆرە دەمامكە
ھەبىسەكەى كۆچكەنە، كە ھەزەتەى (عائشە) دەفەرموى: ﴿قَالَ قَائِلٌ لَّيْ يَكْرَهُ: هَذَا
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُتَّفَعًا﴾ رواه البخاري، يەكەك بە ئىمامى (أبو بكر)ى گوت: ھا ئەمە پىغەمبەرە ﷺ
دەمامكى كىرە. ھەروەك لە (فتح الباري) دا پوون كراوئەو.

دووم: پى دەگوتى: (الْمُقَوَّر) واتە: ناوېركراو، كە ھىچ لىچكىكى نەخوتتە بن چەناگە،
بەلكو يەكسەر ھەربو لىچكەكانى شۆپ بىكرتەو، جا ئەگەر بەو شۆپەى لە بن مېزەرىش
دا بندى، ھەر بە بەشىكى ئەم جۆرەى دووم دادەندى، چونكە ئەم جۆرەى دووم بە
يەكەنگى زانايان (مَكْرُو) ناپەسندە، چونكە بروشمى ئەو ھەفتا ھەزار جولەكانەى: كە
لەگەل (دَجَال) دانە، ھەروەك لە ھەبىسىڭدا بە پىوايەتى ئىمام (أحمد) ھاتو، لە
(تحفة) شدا مەسەلەى (طَيْلَسَان)ى بە درىزى پوون كراوئەو.

ئەو ھەش وا دەگەيەن: كە ناپەسندە: مۆقى مۆسلمان لە جىل و بەرگدا خۆى وەكافران
بچوئى، چونكە پىغەمبەر ﷺ دەفەرموى: ﴿مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ﴾ رواه ابوداود
والطبراني بسند حسن، ھەر كە سىك خۆى وەگەلەك بچوئى، ئەویش يەكەكە لەم گەلە.
واتە: لە پىزى ئەوان دەژمىردى.

۵- لە جىل و پىتلاو داكەندە سوننتە: دەست بە لای چەپەى بكا، بۆ دەبەر كىرەنىش
سوننتە: دەست بە لای پاستەى بكا، جا ھەر كاتىك پىتلاو، يان جىلەكى نوئى دەبەر
كرد، سوننتە بلى: ﴿اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَلْتَ كَسَوْتَنِي، أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ﴾ حديث صحيح رواه أصحاب السنن، خوايە ھەمدو
شوكر تەنھا بۆ تۆيە، خوايە تۆ ئەم بەرگەت دەبەر كىرەم (ناوى جەلەكە نىئى) خوايە لىت
دەپارپەمەو چاكەى ئەم بەرگەم بدەيى و چاكەى ئەو شتەشم بدەيى كە بۆى دروست

کراوه، خۆم به تۆ ده پارێزم له خراپه‌ی ئهم بهرگه‌و له خراپه‌ی ئهو شته‌ش که بقی بروسه کراوه.

ئینجا سوننه‌ته: بهرگه کۆنه‌که‌ش به خێر بداته که سێک، چونکه ئه‌وها له هه‌بیسکی بێ‌هێزدا هاتوه‌و ئیمامی (الترمذی) گێژلویه‌تی‌هوه، هه‌روه‌ها سوننه‌ته پیرۆزیایی له خاوه‌نی بهرگه نوێیه‌که بکری و بگوتری: «تَبْلِي وَيُخْلَفُ اللَّهُ تَعَالَى» رواه البخاري واصحاب السنن، واته: ئهم بهرگه کۆن بگهی و خوی گه‌وره بهرگی تریشت بداتی.

٦- بۆ پیاو هه‌پامه: دامینسی جله‌کانی -وه‌ک دامینسی کراس و ده‌لینگى شه‌لوار- له گۆزینگه‌کانی به‌ره‌و خوارتر درێژ بکا به مه‌به‌ستی ده‌عیه‌و له خۆ پازى‌بوون، به‌لام نه‌گه‌ر به هۆی ده‌عیه نه‌بو، ئهو کاته درێژکردنی دامین و ده‌لینگ هه‌پام نیه، به‌لکو ناپه‌سنده، هه‌روه‌ک له (المجموع و) (شرح مسلم) دا فه‌رمویه‌تی، پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: «مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ خِيَلًا لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ ﷺ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَحَدَ شِقَائِي إِزَارِي يَسْتَرْخِي إِلَا أَنْ أَتَعَاهَدَ ذَلِكَ مِنْهُ، فَقَالَ ﷺ: لَسْتُ مِنْ يَصْتَعُهُ خِيَلًا» رواه البخاري، هه‌ر که‌سێک له به‌ر ده‌عیه جلی خۆی درێژ بکا و به زه‌میندا پاییخشین، خوی گه‌وره به چاوی پره‌مته‌ ماشای ناکا. ئیمامی (أبو بکر) فه‌رموی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ من لایه‌کی په‌شته‌ماله‌ که‌م شوێ ده‌بیته‌وه مه‌گه‌ر ئاگاداری بم. پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: تۆ له‌و جوړه پیاوانه نیت: که بۆ ده‌عیه وا ده‌که‌ن.

ئینجا بزانه: بۆ ئافه‌رت و هه‌ها سوننه‌ته دامینسی کراسی زۆر شوێ بکاته‌وه، تا به زه‌میندا پاده‌خشی، هه‌روه‌ک له هه‌بیس (صمیح) دا هاتوه‌و (اصحاب السنن) گێژلویه‌تیانه‌وه.

٧- جگه له زێڕو و ئاوریشم، بروسه: ده‌به‌رکردنی گشت جوړه به‌رگی و پێلاویک، جا هه‌ر په‌نگیک بێ، به‌لام په‌نگی سه‌ی له گشتی خێرتره، ئینجا بزانه: هه‌پامه پیاو و ئافه‌رت خۆ وه‌یه‌کتری بچوین: له جل و به‌رگه‌و له قسه‌کردن و له پو‌شتمو... هه‌ند «عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: لَعَنَ النَّبِيُّ ﷺ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ، وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ» رواه البخاري، پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌عه‌تی له‌و پیاوانه کړیوه: که خۆیان وه ئافه‌رتان ده‌چوین، له‌عه‌تی له‌و ئافه‌رتانه کړیوه: که خۆیان وه پیاوان ده‌چوین.

٨- هه‌روه‌ها هه‌پامه: ئافه‌رت به‌رگیکی و هه‌ها ده‌به‌ر بکا: که کورت بێ و هه‌موو لاشه‌ی دانه‌پو‌شی، یان ته‌نک بێ و لاشه‌ی تێ دا دیار بێ، پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: «صَنَعَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا: قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَّاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُؤُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِجْلَهَا

(بَابُ صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ)

هِيَ سُنَّةٌ وَقِيلَ فَرَضُ كِفَايَةٍ، وَتَشْرَعُ جَمَاعَةً، وَلِلْمُنْفَرِدِ وَالْعَبْدِ وَالْمَرْأَةِ وَالْمُسَافِرِ،

وَأَنَّ رَجُلًا لَوْ جَدَّ مِنْ مَسِيرَةٍ كَذَا كَذَا (رواه مسلم، دوو چین له وانهی به ناگری دوزخ سزا ده رین من نه مدیون چونکه له لوی من په یدا دهن، په که میان: چینه پیاوړی که مچی وه هیان پی: وه کو کلکی مانگایه، به وه مچیانه له خه لکی دده نو خه لکی نازار دده من (نه وانه دلروده سته ی کاریه دده سته کانن). دوو هیان: چینه نافرده تیکن به رگیان دده بر دایه، به لām پروتن (واته: چونکه جله که یان کورته وه موو لاشه یان دلناپوشی، یان تنکه و لاشه یان تدا بیاره)، له ریگه ی خوا لایاندلوو به له دجه ولار دپرون خه لکی له ریگه ی خوا لا دده من، مووی سهریان وه که پوزره ووشتری به لاندچووه، نه و جوزه نافرده تانه - نه گهر توبه نه که ن - ناچنه به هه شتو بونی به هه شتیان بق نای، له حاله تیگدا بونی به هه شت له ریگه یه کی دوری نه و نده و نه و نده وه دی. واته: له نه دلازه ی ریگه ی چل سال، والله اعلم.

﴿بَابُ صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ: بَاسِ نَوِيزِي هَر دَوو جَه ژنه کان﴾

(هِيَ) نويزی جه ژنی په مه زان و جه ژنی قوریان (سُنَّةٌ) سوننه تیکی (مؤكدۀ) و زور خیره، چونکه پیغه مبر ﷺ له جه ژنی په مه زانی سالی دوو می کړچی یوه له سهری به رده وام بووه (وقیل) له فرموده یه کی بی هیژدا (فَرَضُ كِفَايَةٍ) نويزی هَر دَوو جَه ژنه کان (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) یه، چونکه له درو شمه کانی نایینی نیسلا.

(وَتَشْرَعُ جَمَاعَةً) سوننه ته: نويزی جه ژن به جه ماعت بکړی، چونکه پیغه مبر ﷺ به جه ماعت کړوبه تی، هره وه له (البخاری ومسلم) دا گپړلوه ته وه، ښجا سوننه ته: خه لکه که ش بق جه ماعت کړدن له یه که شویتدا کو بینه وه، چونکه به بی پیویستی ناپه سنده: له نويزی جه ژندا زیاتر له جه ماعت تی بکړی، هره وه له زوری سهرچاوه کاندې فرموویانه، که واته: نه و که سه ی نیامه تی پینج نويزه کانی دلروده تی، مانی خوتبه و نويزی جه ژنی نیه، هره وه له (نهایه و) (مغنی) دا فرموویانه، به لām نه گهر پیویستی هه بوو، نه و کاته ناپه سند نیه زیاتر له جه ماعت تی وه کو - جومعه - به گویزه ی پیویستی بکړی.

(وَالْمُنْفَرِدِ) نويزی جه ژن سوننه ته: بق مروقی به ته نه اش، چونکه جه ماعت له نويزی جه ژندا مرچیکې دروستیون نیه، به لکو به جه ماعت خیری زیاتره (وَالْعَبْدِ) هره وه نويزی جه ژن سوننه ته بق کویله و (وَالْمَرْأَةِ) بق نافرده و (وَالْمُسَافِرِ) بق پیوار.

ښجا بزانه: له هه دیسیکی (صحيح) دا هاتوه: ﴿پیغه مبر ﷺ له (حجة الوداع) دا نويزی جه ژنی قوریانی نه کړدوه﴾. جا نه و نويز نه کړنه ی پیغه مبر ﷺ به ه ی

وَوَقْتُهَا بَيْنَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَزَوَالِهَا، وَيُسَنُّ تَأْخِيرُهَا لَتَرْتَفِعَ كَرُمُحٌ، وَهِيَ رَكْعَتَانِ يُحْرَمُ بِهِمَا ثُمَّ يَأْتِي بِدُعَاءِ الْإِفْتِاحِ ثُمَّ سَبْعَ تَكْبِيرَاتٍ يَقِفُ بَيْنَ كُلِّ ثَلَاثِينَ كَأَيَّةٍ مُعْتَدِلَةٍ، يُهَلِّلُ وَيُكَبِّرُ وَيُجَدِّدُ، وَيَحْسَنُ: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ)،

پیولری نه بوه، به لکو ماوهی نه بو، چونکه خه ریکی کرده وه کانی حه ج و فیرکردنی صه حابه کان بوو. ههروه که له (المجموع) دا هه رموویه تی.

(وَوَقْتُهَا) کاتی نوژی هه ربوو جه ژنه کان (بَيْنَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَزَوَالِهَا) له نیوان پوژمه لاتنو لادانی پوژی دایه، واته: هه کاتیک پوژ به ره و لای چاوی راسته لای دا، کاتی نوژی نیوه پوژی دایه کاتی نوژی جه ژنه کان نامینی، به لام سوننه ته قهزا بکرتیه وه، ههروه که له سه رچاوه کاندایه رموویانه (وَيُسَنُّ تَأْخِيرُهَا) سوننه ته: نوژی هه ربوو جه ژنه کان لوا بخری (لَتَرْتَفِعَ كَرُمُحٌ) تا پوژ به قهه پمیک به رز ده بیته وه.

(وَهِيَ) نوژی هه ربوو جه ژنه کان (رَكْعَتَانِ) دوو په کمه ته، به (اجماعی) زانایانی نیسلام، بوکنو مه رج و سوننه ته کانی وه کو نوژنه کانی تره، به لام بانگی بو ناسریو نیقامه تیشی بو ناکری ﴿عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْعِدَّتَيْنِ غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَا مَرَّتَيْنِ بَغَيْرِ أَذَانٍ وَلَا إِمَامَةٍ رواه الشيخان، زیاتر له جاریکو له دوو جار نوژی هه ربوو جه ژنه کان به جه ماعت له گه ل پیغه مبه رد ﷺ کرد، به بی بانگو نیقامه ت. که وایو: له جیاتی بانگو نیقامه ت یه کیک دوو جار ده لی: (الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ)، ههروه که له باسی بانگدا به به لکه وه پوویمان کرده وه.

ئینجا نوژی هه ربوو جه ژنه کان به م شیویه ده کری: (يُحْرَمُ بِهِمَا) به نیه تی نوژی جه ژنی په مه زان، یان قوربان له گه ل (اللَّهُ أَكْبَرُ) دا نوژنه که داده به ستنی (ثُمَّ) ئینجا یه کسه ره دوی نوژدابه ستن (يَأْتِي بِدُعَاءِ الْإِفْتِاحِ) دوعای (تَوَجُّه) ده خوینی که (وَجْهَتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ...) تا کوتایی.

(ثُمَّ) ئینجا له دوی نه دوعایه (سَبْعَ تَكْبِيرَاتٍ) ههفت (اللَّهُ أَكْبَرُ) ده لی، جگه له (اللَّهُ أَكْبَرُ) ی نوژدابه ستن (يَقِفُ بَيْنَ كُلِّ ثَلَاثِينَ) له نیوان گشت دوو (اللَّهُ أَكْبَرُ) ی که له ههفتانه دا سوننه ته: بوه ستنی (كَأَيَّةٍ مُعْتَدِلَةٍ) به نه ندازه ی ثابته تیکی ناوه دجی، ئینجا له وه ستانه دا (يُهَلِّلُ) ته هلیله ده کاو (وَيُكَبِّرُ) ته کبیر لیده دلو (وَيُجَدِّدُ) گه وره یی خوا ده لی، واته: هه مدو ته سبیحات ده کا، ههروه که (البیهقی بسند حسن) له (ابن مسعودی) گپروه ته وه.

(وَيَحْسَنُ) وا جوانه: له و زیکرانه ی نیوان (اللَّهُ أَكْبَرُ) هه کاندایه م پستانه بلتی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) - که به (الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ) ناو ده برترین - واته:

ثُمَّ يَتَعَوَّذُ وَيَقْرَأُ، وَيُكَبِّرُ فِي الثَّانِيَةِ خَمْسًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ، وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الْجَمِيعِ، وَلَسَنَ
فَرَضًا وَلَا بَعْضًا، وَلَوْ نَسِيَهَا وَشَرَعَ فِي الْقِرَاءَةِ فَآتَتْ،

(الله أكبر) يك لهو حهفتانه دهلئ، نینجا نهو زیکرانه دهلئ، نینجا (الله أكبر) یکی تر
دهلئ... بهو جوره.

(ثُمَّ) نینجا که (الله أكبر) هکان تهولو بون (يَتَعَوَّذُ) دهلئ: (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).
نینجا (وَيَقْرَأُ) فاتیهو سوږه تیک له دواى فاتیهه ده خویندن.

(وَيُكَبِّرُ فِي الثَّانِيَةِ خَمْسًا) له په کعته تی دووه میشدا پینج (الله أكبر) دهلئ، جگه له (الله
أكبر) ی هه لسانه وه (قَبْلَ الْقِرَاءَةِ) پینش (أَعُوذُ بِاللَّهِ...) و فاتیهه خویندن، له نیتوان گشت
دوو (الله أكبر) یکدا نهو زیکرانه ی پلر دوش دهلئ ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُكَبِّرُ
فِي الْعِيدَيْنِ فِي الْأُولَى سَبْعًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ وَفِي الْآخِرَةِ خَمْسًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ﴾ رواه ابوداود
والترمذي بسند حسن، پیغه میهر ﷺ له نویژی جه ژنی په مزان و جه ژنی قوریان: له
په کعته یه که مدا حهفت (الله أكبر) ی ده گوتن پینش فاتیهه خویندن، له په کعته ی
دووه میشدا پینج (الله أكبر) ی ده گوتن پینش فاتیهه خویندن.

(وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ) سوننه ته: هه ربوو دهسته کانی بهر ز بکاته وه، تا بهرامبر شانه کانی (فِي
الْجَمِيعِ) له گشت (الله أكبر) هکاندا، نینجا له زیکره کانی نیتوان گشت دوو (الله أكبر) یکیشدا:
دهستی راسته ی له سر دهستی چه په ی له بن سینگی داده نه یو له (الله أكبر) هکاندا دهنگ
هه لدینئو زیکره کانی نیتوانیشیان به دهنگی نهینئ دهلئ.

نینجا بزانه: نهو زیکرانه له نیتوان (الله أكبر) ی نویژ دابه ستنو (الله أكبر) ی په که می
حفته کاندا ناگوتړینو له دواى (الله أكبر) ی حفته میشدا ناگوتړین، له په کعته تی دووه میشدا
له نیتوان (الله أكبر) ی هه لسانه وه (الله أكبر) ی په که می پینجه کاندا ناگوتړینو له دواى (الله
أكبر) ی پینجه میش ناگوتړین، هه روه که له زوریه ی سرچاوه کاندا پوون کراوه ته وه.

(وَلَسَنَ فَرَضًا) نهو حهفتو پینج (الله أكبر) ی ناو نویژی جهن، پوکن نین، واته: نه گهر
(الله أكبر) هکان نه شلئ، نویژه که به تال نابئ (وَلَا بَعْضًا) هه روه ها سوننه ته نه دماه کانی
نویژیش نین، به لکو وه کو سوننه ته کانی تری ناو نویژن، که واته: نه گهر (الله أكبر) هکانی
نه گوتن، نابئ سوجه ی سه هو بیا، که وایو: ناپه سنده (الله أكبر) هکان نهلئ، یان له
ژماره ی داندرلو زیاتر، یان که متر بلئ، هه روه که له سرچاوه کاندا فهرموویانه.

(وَلَوْ نَسِيَهَا) نه گهر (الله أكبر) هکانی له بیر کردن، یان به قه سدی نه یگوتنو (وَشَرَعَ
فِي الْقِرَاءَةِ) دهستی به خویندنی فاتیهه کرد (فَآتَتْ) نه وه (الله أكبر) هکان ده فه وتینو
قهزا نا کرینه وه، به لام نه گهر ته نها (أَعُوذُ بِاللَّهِ...) ی خویندبو و دهستی به فاتیهه
نه کردبو، نهو کاته سوننه ته (الله أكبر) هکان بلئ، هه روه که له سرچاوه کاندا فهرموویانه.

وَفِي الْقَدِيمِ يُكَبِّرُ مَا لَمْ يَرْمَعْ، وَيَقْرَأُ بَعْدَ الْفَاتِحَةِ: فِي الْأُولَى (ق)، وَفِي الثَّانِيَةِ (اقْتَرَبْتَ)،
بِكَمَالِهِمَا جَهْرًا، وَيُسَنُّ بَعْدَهُمَا خُطْبَتَانِ، أَرْكَائُهُمَا كَهَيِّ فِي الْجُمُعَةِ،

(وَفِي الْقَدِيمِ) له فرموده‌ی کنوندا: (يُكَبِّرُ) نه‌گهر ده‌ستی به فاتحه‌ش کردی، وازی
لی‌دینتو (الله اکبر) ده‌لن، نینجا واجبه: له سه‌ره‌تاوه فاتحه بخوینن (مَا لَمْ يَرْمَعْ) تا
به پیوه‌یه و نه‌چوته پوکووع، که‌واته: نه‌گهر فاتحه‌شی ته‌واو کردی، (الله اکبر) ده‌کان
ده‌لن، به‌لام سوننه‌ته: فاتحه‌ش نوویاره بخوینتته‌وه، جا نه‌گهر له پوکووعه‌وه بق (الله
اکبر) ده‌کان بگه‌ریتته‌وه و هه‌لسیت پیوه، نویژه‌که‌ی به‌تال ده‌بی، هه‌روه‌ک له
سه‌رچاوه‌کاندا فرمویانه.

(وَيَقْرَأُ بَعْدَ الْفَاتِحَةِ) له نویژی هه‌ردوو جه‌ژنه‌کاندا سوننه‌ته له دواى فاتحه: (فِي الْأُولَى) له
په‌که‌تی یه‌که‌مدا (ق) سوپه‌تی (قِ وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ)، یان سوپه‌تی (سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ
الْأَعْلَى) بخوینن (وَفِي الثَّانِيَةِ) له په‌که‌تی نووه‌میشدا سوپه‌تی (اقْتَرَبْتَ السَّاعَةَ)، یان
سوپه‌تی (هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ) بخوینن (بِكَمَالِهِمَا) هه‌ردوو سوپه‌ته‌کانی هه‌ردوو
په‌که‌ته‌کان به‌ته‌واوی بخوینن، چونکه هه‌ردوو هه‌بسه‌کان له (صحیح مسلم) دا
گتیراونه‌وه (جَهْرًا) سوننه‌ته: فاتحه‌و سوپه‌تی دواى فاتحه له نویژی هه‌ردوو
جه‌ژنه‌کاندا- به‌ده‌نگی ناشکرا بخویندرن، به‌به‌لگه‌ی (إجماع) زانایانی ئیسلام،
هه‌روه‌ک له زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا فرمویانه.

﴿وَوَتَارَى هه‌ردوو جه‌ژنه‌کان﴾

(وَيُسَنُّ بَعْدَهَا) سوننه‌ته له دواى ته‌واویوونی نویژی جه‌ژن (خُطْبَتَانِ) دوو خوتبه
بخویندرتته‌وه ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ رَبِيعَةَ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَبِيعَةَ عَنْهَا يُصَلُّونَ
الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مه‌رو ﷺ ئیمامی (أبو بکر) و ئیمامی (عمر) نویژی
هه‌ردوو جه‌ژنه‌کانیان له پیش خوتبه‌دا ده‌کرد. که‌واو: نه‌گهر له پیش نویژی جه‌ژندا
خوتبه بخوینتته‌وه، دروست نابوو به‌به‌ر خوتبه‌ی جه‌ژن ناکه‌وئ، هه‌روه‌ک له
سه‌رچاوه‌کاندا فرمویانه.

(أَرْكَائُهُمَا) پوکنه‌کانی هه‌ردوو خوتبه‌ی جه‌ژنه‌کان (كَهَيِّ فِي الْجُمُعَةِ) وه‌کو پوکنه‌کانی
هه‌ردوو خوتبه‌ی جومعه‌یه، هه‌روه‌ها سوننه‌ته‌کانیشیان وه‌کو یه‌کترن، به‌لام ئه‌و
مه‌رجانه‌ی له خوتبه‌ی جومعه‌دا پیویست بون، له خوتبه‌کانی جه‌ژندا پیویست نین،
به‌لکو سوننه‌تن، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فرمویانه.

ئینجا بزانه: خوتبه‌کانی دواى نویژی جه‌ژنه‌کان بۆ دروستبوونی نویژه‌که به‌مه‌رج
دانه‌ندراون، به‌لکو ته‌نها له‌و‌حاله‌ته‌شدا خوتبه‌کان سوننه‌تن: که‌نویژه‌که به‌جهماعه‌ت

وَيَعْلَمُهُمْ فِي الْفِطْرِ الْفِطْرَةَ وَلِي الْأُضْحَى الْأُضْحِيَّةَ، يَفْتَحُ الْأُولَى بِتَسْعِ تَكْبِيرَاتٍ وَالثَّانِيَةَ بِسَبْعٍ وَلَاأَ، وَيُنْدَبُ الْفُسْلُ وَيَدْخُلُ وَقْتُهِ يَنْصَفُ اللَّيْلُ وَلِي قَوْلٍ بِالْفَجْرِ، وَالْطَّيِّبُ وَالزَّيْنُ كَالْجُمُعَةِ،

بکری، واته: نه گهر نویژی جه ژنی به ته نهایی کرد، نه و کاته خوتبه کان سوننه تیش نین، ههروه که له زۆریه ی سه رچاوه کانداهه رموویانه.

(وَيَعْلَمُهُمْ فِي الْفِطْرِ) سوننه ته: له خوتبه ی جه ژنی په مه زاندا فیتری خه لکه که بکا (الْفِطْرَةَ) زه کاتی سه رفیتره په مه زان (وَلِي الْأُضْحَى) له خوتبه ی جه ژن قوریانی (الْأُضْحِيَّةَ) چۆنیته ی قوریانی فیتری خه لکه که بکا، چونکه پیغه مبه رڼه له خوتبه ی جه ژنی قوریاندا ده یفه رموو: ﴿مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا فَلَا يَذْبَحْ حَتَّى يُصَلِّيَ﴾ رواه الشيخان، هه ره که سیک نه م نویژه ی ئیمه بکا، نابن قوریانی سه ر بپه ی تا نویژی جه ژن ده کا.

(يَفْتَحُ الْأُولَى) سوننه ته سه ره تای خوتبه ی یه که می جه ژن ده ست په بکا (بِتَسْعِ تَكْبِيرَاتٍ) به گوتنی نو (اللَّهُ أَكْبَرُ) به دوا یه کتردا (وَالثَّانِيَةَ) هه روه ها سوننه ته: خوتبه ی دوه میش ده ست په بکا (بِسَبْعٍ وَلَاأَ) به گوتنی هه فته (اللَّهُ أَكْبَرُ) به دوا یه کتردا، واته: سوننه ته له نیوان (اللَّهُ أَكْبَرُ) ده کانداهه وه سته و هپ زیکر تکیش له نیواناندا نه لئ، که و ابو: نه گهر له نیوان (اللَّهُ أَكْبَرُ) ده کانداهه زیکری (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ...) ی گوت، دوه سته و خوتبه کان به تال نابن چونکه (اللَّهُ أَكْبَرُ) ده کان به شیک خوتبه کان نین، به لکو پیشه کی خوتبه کانن، ههروه که له زۆریه ی سه رچاوه کانداهه رموویانه.

﴿ سوننه ته کانی هه ردوو جه ژنه کان ﴾

(وَيُنْدَبُ الْفُسْلُ) سوننه ته: بۆ هه ردوو جه ژنه کان خوی بشوری ﴿عَنْ لَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ يَقْتَسِلُ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ أَنْ يَغْدُو﴾ رواه الإمام مالك بسند صحيح، له جه ژنی په مه زاندا (ابن عمر) خوی ده شور د، پيش نه وه ی به واته نویژی جه ژن. (وَيَدْخُلُ وَقْتُهِ) کاتی خۆ شور دنی هه ردوو جه ژنه کان دئ (يَنْصَفُ اللَّيْلُ) به رۆیشتنی نیوه ی شهوی جه ژن (وَفِي قَوْلٍ) له هه رمووده یه کدا: کاتی خۆ شور دنی دئ (بِالْفَجْرِ) به ده رکه وتنی پۆناکی به یانی پۆزی جه ژنه که، له هه رمووده یه کیشدا: له هه مو شهوی جه ژنه که دا غوسله که دوه سته.

(وَالطَّيِّبُ) هه روه ها سوننه ته خوی بۆخوش بکا (وَالزَّيْنُ) سوننه ته: خوی بپه زینتیه وه به جوانترین جلو به رگی خوی به لا بر دنی موو و نینۆک و بۆنی ناخوش (كَالْجُمُعَةِ) وه کو له پۆزی هه ینی دا که باس مان کرد ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَخَذَ عُمَرُ جَبَةً مِنْ اسْتَبْرَقٍ فَأَتَى بِهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي هَذِهِ فَتَجَمَّلْ بِهَا لِلْعِيدِ وَالْوُفُودِ، فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا هَذِهِ لِبَاسُ

وَفَعَلَهَا بِالْمَسْجِدِ أَفْضَلَ وَقِيلَ بِالصَّخْرَاءِ إِلَّا لَعُذْرُ، وَيَسْتَخْلَفُ مَنْ يُصَلِّي بِالصُّعْفَةِ، وَيَذْهَبُ فِي طَرِيقٍ وَيَرْجِعُ فِي أُخْرَى، وَيُكْرَأُ النَّاسُ، وَيَخْضَرُ الْإِمَامُ وَقَتَ صَلَاتِهِ،

مَنْ لَأَخْلَاقَ لَهُ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، نَيْمَامِي (عمره) جوبیه کی تاوری شمی میتا لای پیغمبر ﷺ و فرمودی: نه م جوبیه بکړه، تاکو بق جهن و بق پیشوازی وه فدی میتوان خوتی پښ پرازیته وه، پیغمبر ﷺ فرمودی: نه مه بهرگی نهو پیاوانه یه: که هیچ به شیان له بهمه شتدا نه. واته: پیغمبر ﷺ په خنهی له وه نه گرت: که خوی پرازیته وه، به لکو په خنهی له جوبیه که گرت چونکه له تاوری شم دروست کرابو.

نیجا بزانه: له و سوننه تانه پرابرو، یه کسانه: نه و که سهی ناماده ی نویژی جهن ده بیو نه وه ی ناماده نایی، هروک له سرچاوه کانداه فرموویانه.

(وَفَعَلَهَا بِالْمَسْجِدِ) نویژی جهن له مزگوتدا بکړی (أَفْضَلَ) خیرتره نه ک له شویتیکی تردا، چونکه مزگوت به شه په (وَقِيلَ بِالصَّخْرَاءِ) له فرموده یه کی بی میژدا نویژی جهن له بیاباندا خیرتره (إِلَّا لَعُذْرُ) ته نها به هوی عوزیک نه بی: وه کو بارلو و سرما، نه و کاته له مزگوتدا خیرتره، به به لگی: ﴿پیغمبر ﷺ بُو نویژی جهن ده چووه د هروی (مَنْ یُصَلِّي)﴾. جا فرموده ی به میز وه لاسی د لوه توه: چوونه د هره وه کی پیغمبر ﷺ به هوی بچوکی مزگوته کی یو، هروک له (تَحْفَهُ) دا فرموویته ی.

(وَيَسْتَخْلَفُ) نایم جیگریک بق خوی داده نی له حالته ی بق نویژی جهن ده پواته بیابان (مَنْ يُصَلِّي بِالصُّعْفَةِ) جیگریک وه ها: له مزگوتدا پیش نویژی جهن بق بی میزو نه خوشه کان بکا، به لام ناپه سنده جیگره که به بی نیژنی نایم که ووتار بدا (وَيَذْهَبُ فِي طَرِيقٍ) سوننه ته: بق نویژی جهن به ړنگه یه کدا بپولو (وَيَرْجِعُ فِي أُخْرَى) به ړنگه یه کی تردا بگه ړننه وه مال ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: إِذَا كَانَ يَوْمَ عِيدِ خَالَفَ الطَّرِيقَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، پیغمبر ﷺ له ړنزی جهن ډنډا ړنگه ی ده گوریو به ړنگه یه کی تردا ده گه پلوه.

نیجا سوننه ته: به ړنگه دریزتره که دا پواته نویژ، تاکو خیری زیاتر بگاتو و هروبو ړنگه که ش شاهیدی ی بق بدن، که و ابو: نه و ړنگه گورینه له گشت خواپه رستیه کانداه سوننه ته، هروک له زوری ی سرچاوه کانداه فرموویانه.

(وَيُكْرَأُ النَّاسُ) سوننه ته: هر له به یانه وه خه لکه که زو پواته نویژی جهن، تاکو خیری چاوه پوانکردنی نویژیان بگاتو، که واته: نه گهر له مزگوته که دا نویژی جهن ده کرا، واه سوننه ته: له دوی نویژی سبه ینی له مزگوته که دا بمیننه وه تا نویژی جهن ده کهن، به لام (وَيَخْضَرُ الْإِمَامُ) نایم نویژی جهن زو نایی، به لکو ناماده ده بی (وَقَتَ صَلَاتِهِ) له کاتی نویژ کړنه که دا ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى

وَيُعَجِّلُ فِي الْأَضْحَى، قُلْتُ: وَيَأْكُلُ فِي عِيدِ الْفِطْرِ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَيُمْسِكُ فِي الْأَضْحَى، وَيَذْهَبُ مَاشِيًا بِسَكِينَةٍ، وَلَا يُكْرَهُ التَّفَلُّ قَبْلَهَا لِغَيْرِ الْإِمَامِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

إِلَى الْمُصَلِّي فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَنْدُبُ بِهِ الصَّلَاةَ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، بِتَفْهِيمِهِ رَضِيَ لَهُ هَرَبُوه
جه‌ژنه‌کاندا ده‌هاته شوینی نویژی به‌کسر ده‌ستی به نویژی جه‌ژن ده‌کرد.

نینجا که کاتی نویژی جه‌ژن هات (وَيُعَجِّلُ) سوننه‌ته: نیمام به په‌له بیته نویژ (فِي الْأَضْحَى) له جه‌ژنی قوریاندا، تا‌کو زو نویژه‌که بکه‌ن و خه‌لکه‌که بگه‌رینه‌وه قوریانی بکه‌ن، هه‌روه‌ها سوننه‌ته نویژی جه‌ژنی په‌مه‌زانیش یره‌نگ بکا، تا‌کو خه‌لکه‌که ماوه‌ی سه‌رفیتره‌دانیان بۆ فرلوان ببین، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا هه‌رموویانه.

(قُلْتُ) نیمامی (النَّوَلِي) ده‌فه‌رموی (وَيَأْكُلُ فِي عِيدِ الْفِطْرِ) سوننه‌ته: له جه‌ژنی په‌مه‌زاندا شتی‌ک بخوا (قَبْلَ الصَّلَاةِ) پیش شه‌وه‌ی نویژی جه‌ژن بکا (وَيُمْسِكُ فِي الْأَضْحَى) به‌لام له جه‌ژنی قوریاندا هیچ نه‌خوا تا نویژی جه‌ژن ده‌کا، تا‌کو پۆزی هه‌ربو جه‌ژنه‌کان له‌گه‌ل پۆزی پیشه‌خویان لیک جیا‌ولز بن ﴿عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ، وَلَا يَطْعَمُ يَوْمَ الْأَضْحَى حَتَّى يُصَلِّيَ﴾ حدیث حسن رواه احمد والترمذی، بیتفه‌مه‌ره‌ر رَضِيَ لَهُ جه‌ژنی په‌مه‌زاندا نه‌ده‌پویشته نویژی جه‌ژن تا شتی‌کی ده‌خوارد، له جه‌ژنی قوریانی‌شدا هیچی نه‌ده‌خوارد تا نویژی جه‌ژنی ده‌کرد.

(وَيَذْهَبُ مَاشِيًا) سوننه‌ته: به پیاده‌یی بپواته نویژی هه‌ربو جه‌ژنه‌کان، مه‌گه‌ر عوززیک‌ی هه‌بئ (بِسَكِينَةٍ) به هیمنی و له‌سه‌رخۆ، نه‌ک به غاردان (وَلَا يُكْرَهُ التَّفَلُّ قَبْلَهَا) نویژی سوننه‌ت ناپه‌سند نیه له پیش نویژی جه‌ژندا، به‌و مه‌رجه‌ی به‌قه‌د پمیک پۆز به‌رز بوبئ (لِغَيْرِ الْإِمَامِ) بۆ خه‌لکه‌که‌ی جگه له نیمام، چونکه نویژی سوننه‌ت له‌وکاته‌دا له هیچ هه‌دیسینکا قه‌ده‌غه نه‌کراوه (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

به‌لام بۆ نیمامی نویژی جه‌ژن ناپه‌سند هه‌چ سوننه‌تی‌ک بکا له پیش نویژی جه‌ژن و له دوا‌ی نویژی جه‌ژن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الْفِطْرِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهُمَا وَلَا بَعْدَهُمَا﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، بیتفه‌مه‌ره‌ر رَضِيَ لَهُ هات دوو په‌که‌ت نویژی جه‌ژنی په‌مه‌زانی کردو هه‌چ سوننه‌تی‌کی نه‌کرد: نه له پیش و نه له دوا‌ی نویژه‌که.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (تَكْبِير) لِيَدَانِي جَه‌ژنه‌کان﴾

بزانه: له شه‌و و پۆزی جه‌ژنه‌کاندا (تَكْبِير) لیدان، واته: (اللَّهُ أَكْبَرُ) گۆتن، دوو به‌شه: په‌که‌م: (الْمُرْسَل)، واته: به‌ره‌له‌درو که له ماوه‌یه‌کی دیار‌کرودا له گشت حاله‌تی‌ک و له گشت شوینی‌کدا ده‌گوترین.

دووه‌م: (الْمُقَيَّد) واته: به‌ستراوه، که له دوا‌ی نویژه‌کاندا ده‌گوترین.

(فصل) يُنْدَبُ التَّكْبِيرُ بِغُرُوبِ الشَّمْسِ لَيْلَتِي الْعِيدِ فِي الْمَازِلِ وَالطُّرُقِ وَالْمَسَاجِدِ
وَالْأَسْوَاقِ بَرَفِ الصَّوْتِ، وَالْأَظْهَرُ إِذَا مَتَّهَتْ حَتَّى يُحْرِمَ الْإِمَامُ بِصَلَاةِ الْعِيدِ، وَلَا يُكَبِّرُ
الْحَاجُّ لَيْلَةَ الْأَضْحَى بَلَّ يَلْبِي، وَلَا يُسَنُّ لَيْلَةَ الْفِطْرِ عَقِبَ الصَّلَوَاتِ فِي الْأَصْحَى،

جا دهریاره ی به شی یه که م ده فهرموی: (يُنْدَبُ التَّكْبِيرُ) گوئنی (الله اکبر) ی جه ژنه کان
سوننه ته بؤ پیاو و ئافره تو رپیولو نیشته جی، ئینجا کاتی (تکبیر) لیدان دهست پی ده کا
(بغرُوبِ الشمس) لهو کاته وه: که رۆژ ئاوا ده بی (لَيْلَتِي الْعِيدِ) له شهوی جه ژنی په مه زان و
قوریاندا، جا شهو (تکبیر) لیدانه ش سوننه ته: (فِي الْمَازِلِ) له ماله کاندا (وَالطُّرُقِ) له
رینگه کاندا (وَالْمَسَاجِدِ) له مزگه وته کاندا (وَالْأَسْوَاقِ) له بازار په کاندا، خوی گه وره ده فهرموی:
﴿وَتَكْمَلُوا الْعِدَّةَ وَتُكَبِّرُوا اللَّهَ﴾ تا کو رپیوووه کانی په مه زان ته ولو بکه نو (الله اکبر) بلین.
﴿وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كُنَّا نَوْمُرُ يَوْمَ الْعِيدِ أَنْ نَخْرُجَ حَتَّى نَخْرُجَ الْحَضَّ فَيَكْبُرُنَ بِتَكْبِيرِهِمْ،
أَيُّ النَّاسِ﴾ رواه الشيخان، واته: فهرمانمان پی ده کرا: له رۆژی جه ژندا ئافره تانی
حه یزداریش له گه ل خومان ببهینه دهره وه، نه وانیش له گه ل پیاوان (الله اکبر) بلین.
که واته: له فهرمانی ئایه ته که دا جه ژنی قوریان (قیاس) کرلوته سر جه ژنی په مه زان،
هروه که له زۆربه ی سرچاوه کاندا فهرموویانه.

(بَرَفِ الصَّوْتِ) به دهنگی بهرز پیاوه کان (تکبیر) ئی ده ده ن، به لام ئافره ت له لای پیاوی
بیگانه - دهنگی نزم ده کاه وه، هروه که له زۆربه ی سرچاوه کاندا فهرموویانه.
ئینجا بزانه: شهو (تکبیر) لیدانه له گشت حاله تیکدا سوننه ته، جا (وَالْأَظْهَرُ) به فهرمووده ی
به هیژتر: (إِذَا مَتَّهَتْ) کاته که ی (تکبیر) لیدان له هه رنو جه ژنه کاندا به رده وامه (حَتَّى يُحْرِمَ
الْإِمَامُ بِصَلَاةِ الْعِيدِ) تا ئیمام نوژی جه ژنه که داده به ستن، به لام نه گه ر نوژی جه ژنه که ی
به ته نهایی ده کرد، شهو تا به خوی نوژی داده به ستن کاته که به رده وام ده بی، واته: هه
کاتیک نوژی جه ژن دابه ستر، (تکبیر) ی (مُرْسَل): به ره لدرلو کوتایی دی.

(وَلَا يُكَبِّرُ الْحَاجُّ لَيْلَةَ الْأَضْحَى) به لام شهو که سه ی خه ریکی حج کرینه، نابی له شهوی
جه ژنی قوریاندا (الله اکبر) بلن (بَلَّ يَلْبِي) به لکو (تلبیه)، واته: (لَبَّيْكَ...) ده لی چونکه
(لَبَّيْكَ...) دروشمی هه جه، هروه که له یاسی هه جدا پوون ده که یه وه، (إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى).

دهریاره ی به شی نووه م ده فهرموی: (وَلَا يُسَنُّ لَيْلَةَ الْفِطْرِ) له شهوی جه ژنی په مه زاندا
(تکبیر) ی (الْمُقَيَّدِ) سوننه ت نیه (عَقِبَ الصَّلَوَاتِ) له نوای نوژه کان (فِي الْأَصْحَى) له
فهرمووده ی راستردا.

به لام له فهرمووده ی کی تر دا هاتووه: سوننه ته له نوای نوژه کانی شهوی جه ژنی په مه زان
(تکبیر) ئی بدی، واته: له نوای نوژی مه غریبو عیشاو سبه ینی، له (الاذکان) شدا شه
فهرمووده ی به راستر داناوه و هه لکیش په فتاری له سه ر شه فهرمووده یه.

وَيُكَبِّرُ الْحَاجُّ مِنْ ظَهْرِ النَّحْرِ وَيَخْتِمُ بِصُبْحِ آخِرِ التَّشْرِيقِ، وَغَيْرُهُ كَهْوٍ فِي الْأَظْهَرِ، وَفِي قَوْلٍ مِنْ مَغْرِبِ لَيْلَةِ النَّحْرِ، وَفِي قَوْلٍ مِنْ صُبْحِ عَرَفَةَ وَيَخْتِمُ بِعَصْرِ آخِرِ التَّشْرِيقِ وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا، وَالْأَظْهَرُ أَنَّهُ يُكَبِّرُ فِي هَذِهِ الْأَيَّامِ لِلْفَائِتَةِ وَالرَّائِبَةِ وَالنَّافِلَةِ، وَصِفَتُهُ الْمَحْبُوبَةُ: **اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ الْحَمْدُ،**

(وَيُكَبِّرُ الْحَاجُّ) نه و که سه ی خه یکی حج کردند (تکبیر) ی (مقید) ی نوای نویژه کان دهست پی دده کا (مِنْ ظَهْرِ النَّحْرِ) له نیوه پوی جه ژنی قوریانه وه (وَيَخْتِمُ) کوتایی به (تکبیر) لیدان دینن (بِصُبْحِ آخِرِ التَّشْرِيقِ) به کردنی نویژی سبهینن ی ناخر پوی (آیام التَّشْرِيقِ)، واته: سن پویژه که ی نوای جه ژنی قوریان.

(وَغَيْرُهُ) نه و ی به حج کردن خه ریک نیه (كَهْوٍ) هر وه ك نه و خه ریکبوه یه (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به هیژ تر دا (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده یه کدا: (مِنْ مَغْرِبِ لَيْلَةِ النَّحْرِ) له مه غریبی شه ی جه ژنی قوریانه وه دهست به (تکبیر) ده کا.

(وَفِي قَوْلٍ) له فرموده ی سنی یه مدا: (مِنْ صُبْحِ عَرَفَةَ) له نوای نویژی سبهینن ی پوی عالی وه دهست به (تکبیر) لیدان ده کا (وَيَخْتِمُ) کوتایی به (تکبیر) ی نوای نویژه کان دینن (بِعَصْرِ آخِرِ التَّشْرِيقِ) به کردنی نویژی عه سری ناخر پوی (آیام التَّشْرِيقِ)، که ده کاته پینج پوی، واته: له نوای نم عه سره ی پوی سنی یه می (آیام التَّشْرِيقِ) ش (تکبیر) لی دده دا، شینجا ولز دینن (وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا) ره فتاری موسلمانانیش له سر نم فرموده ی سنی یه مه، له سر چا وه کانیشدا به به هیژ داندرلوه؟ چونکه له نیامی (عمر) و نیامی (علی) و (ابن مسعود) و (ابن عباس) وه نه وها هاتوه، هه روه که له (المجموع) و (مغنی ابن قدامة) دا فرموده یانه، هم (البخاری) ش له نیامی (عمر) ی گپلوه ته وه.

جا بزانه: وه ها سوننه ته: له پیش زیکره کانی نوای نویژه کاندا (تکبیر) لی ددا، هه روه که له (تحفة) و (الشروانی) دا پوون کرلوه ته وه.

(وَالْأَظْهَرُ) فرموده ی به هیژ تر: (أَنَّهُ) نویژ که (يُكَبِّرُ فِي هَذِهِ الْأَيَّامِ) له و پینج پویانه دا (تکبیر) لی دده دا (لِلْفَائِتَةِ) له نوای نویژه هه و تا وه کان که له و پویانه دا قه زلیان ده کاته وه و (وَالرَّائِبَةِ) هه روه ها له نوای سوننه ته کانی دامه زواو له گه ل نویژه هه رزه کاندلو (وَالنَّافِلَةِ) هه روه ها له نوای گشت جور ه سوننه تیکی به ناو و بینا و، واته: نه و (تکبیر) لیدانه تاییه ت نیه به نوای نویژه واجبه کان، چونکه (تکبیر) بروشمی نه و پینج پویانه یه و جیاوازی نیه: له نیوان پیاو و شافره ت و پیوارو نیشته جی و نویژ که ری به ته نهایی و نویژ که ری به جه ماعه ت.

(وَصِفَتُهُ الْمَحْبُوبَةُ) نه و رسته خوشه ویسته ی دلپیشلوه بق (تکبیر) لیدان، نه مه یه: **اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، وَاللَّهُ الْحَمْدُ.**

وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يَزِيدَ: (كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا).
وَلَوْ شَهِدُوا يَوْمَ الثَّلَاثِينَ قَبْلَ الزَّوَالِ بِرُؤْيَا الْهَلَالِ اللَّيْلَةَ الْمَاضِيَةَ، أَفْطَرْنَا وَصَلَّيْنَا
الْعِيدَ، وَإِنْ شَهِدُوا بَعْدَ الْغُرُوبِ لَمْ تُقْبَلِ الشَّهَادَةُ، أَوْ بَيْنَ الزَّوَالِ وَالْغُرُوبِ أَفْطَرْنَا،
وَقَاتَتِ الصَّلَاةُ، وَيُشْرَعُ قَضَاؤُهَا مَتَى شَاءَ فِي الْأَظْهَرِ، وَقِيلَ فِي قَوْلٍ:

ثِنِجَا (وَيُسْتَحَبُّ) سَوْنَتَه: (أَنْ يَزِيدَ) ئەمەش بە زیادە بێ: (اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
كَثِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا).

(وَلَوْ شَهِدُوا يَوْمَ الثَّلَاثِينَ) ئەگەر شاھیدەکان شاھیدییان دا: لە پۆژی سێیەمی مانگی
پەمەزان (قَبْلَ الزَّوَالِ) پێش کاتی نیوەڕۆی شاھیدییان دا: (بِرُؤْيَا الْهَلَالِ) کە مانگی یەکشەوەی
مانگی (شَوَّال) بینرلوه (اللَّيْلَةَ الْمَاضِيَةَ) لە شەوی پێڕەویدا (أَفْطَرْنَا) واجبه: پۆژوو بەشکێتین،
چونکە ناشکرا بوو: ئەم پۆژە جەژنە یەکمە شەشە (وَصَلَّيْنَا الْعِيدَ) سَوْنَتَه: نوێژی
جەژنیش بە ئەدا بکەین ئەگەر ماوه مابێ، ئەگەر نا: قەزا دەکێتەوه.

(وَإِنْ شَهِدُوا بَعْدَ الْغُرُوبِ) بەلام ئەگەر لە نۆی پۆژئاوای پۆژی سێیەمی پەمەزان
شاھیدییان دا: کە مانگ شەوی پێڕەو دیتراه (لَمْ تُقْبَلِ الشَّهَادَةُ) ئەم شاھیدیه
وەرناگیرێ، چونکە سێ پۆژی پەمەزان تەواو بووه، کەوابو: سبەینی دەکەینە جەژن و
نوێژی جەژن بە ئەدا دەکەین.

(أَوْ بَيْنَ الزَّوَالِ وَالْغُرُوبِ) یان لە نیوان نیوەڕۆ پۆژئاوای پۆژی شاھیدییان دا: کە شەوی پێڕەو
مانگ بینرلوه (أَفْطَرْنَا) واجبه: پۆژوو بەشکێتین، چونکە ناشکرا بوو ئەم پۆژە جەژنە
(وَقَاتَتِ الصَّلَاةُ) نوێژەکی جەژنیش دەهەوت، چونکە بە هاتنی کاتی نیوەڕۆ، کاتی
نوێژەکی جەژن دەرجوو، کەوابو: (وَيُشْرَعُ قَضَاؤُهَا) سَوْنَتَه: نوێژی جەژن قەزا بکاتەوه
(مَتَى شَاءَ) هەر کاتێک حەز بکا (فِي الْأَظْهَرِ) لە فرمودەی بەهێزتردا.

ثِنِجَا ئەگەر بگوجێ: خەڵکە کە کۆ بکێتەوه، ئەوه هەر لەم پۆژەدا بە جەماعەت قەزا
دەکێتەوه، ئەگەر نا: سبەینی بە جەماعەت قەزای دەکەنەوه ﴿عَنْ أَبِي عُمَرَ عَنْ عُمُوَّةَ
لَهُ: أَنَّ رَكْبًا جَاؤَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَشْهَدُونَ: اَلْهَمَّ رَأَوْا الْهَلَالَ بِالْأَمْسِ، فَأَمَرَهُمْ أَنْ يُفْطِرُوا وَإِذَا
أَصْبَحُوا يَغْدُوا إِلَى مُصَلَّاهُمْ﴾ رِوَاهُ ابوداود وغيره بسند صحيح، کاروانیک هاتە لای
پێغەمبەر ﷺ شاھیدییان دا: دوێنێ شەو مانگی یەکشەوە یان دیتو، پێغەمبەر ﷺ فرمانی
بێکردن پۆژوو بەشکێتین و سبەینی بێتە نوێژی جەژن.

ثِنِجَا ئەگەر ویستی بە تەنهای نوێژەکی جەژن قەزا بکاتەوه، ئەو کاتە هەر لەو پۆژەدا
بە پەلە قەزا بکاتەوه خێرتەرە (وَقِيلَ) لە فرمودەیەکی بێهێزدا (فِي قَوْلٍ) لە

تُصَلِّي مِنَ الْقَدِ آدَاءُ.

فرموده یکی تردا: بهو شاهیدیه نویژی جه ژن نافه وتی، که و ابو: (تُصَلِّي مِنَ الْقَدِ آدَاءُ) سبه ینتی نویژه که ی جه ژن به نه دا ده کری.

﴿پاشکۆ: دهرباره ی پیروزیایی و توقه و ریزلینان﴾

یه که م: سوننه ته جه ژنه پیروزه له یه کتری بکه ن، هه روه که له (نهایه) و (مغنی) دا فرموویانه ﴿عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ وَحَمْدِ بْنِ زِيَادٍ الْأَلْهَائِيِّ: كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذَا انْتَقَوْا يَوْمَ الْعِيدِ يَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: تَقَبَّلَ اللَّهُ مِنَّا وَمِنْكُمْ﴾ اخرجهما زاهر بن طاهر و أبو أحمد الفريسي بسندین حسنین، هه ر کاتیک له رۆژی جه ژندا (صحابه) ی پیغه مبه ر ﷺ ده که یشتنه یه کتر، جه ژنه پیروزه یان له یه کتری ده کردو ده یانگوت: خوای که و ره له نیمه و له نیوه ش قبول بکا.

نینجا بزانه: نه و پیروزیاییه تاییه ت نیه به جه ژنه کان، به لکو هه ر خویشی و دلشادیه که بگاته موسلمانیک، سوننه ته پیروزیایی لی بکری ﴿عَنْ أَنَسٍ ﷺ فِي نَزُولِ سُورَةِ الْفَتْحِ: قَالَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ: هِنَا مَرِينَا يَا نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ﴾ رواه البخاري والترمذي، که سوپه تی (إِنَّا فَتَحْنَا) بۆ پیغه مبه ر ﷺ هاته خواره وه، (صحابه) کان گو تیان: نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ پیروزی بۆ نه و زیانه بۆ گوناوه بۆ ده رده.

هه روه ها به بۆ نه ی پزگاریوونیسی له غه م و ته نگانه و ناخویشی سوننه ته: پیروزیایی لی بکری ﴿عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ فِي قِصَّةِ تَوْبَتِهِ: فَأَنْطَلَقْتُ أَنَا مُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَلَقَانِي النَّاسُ فَوْجًا فَوْجًا يَهْتَوُونَ بِي بِالتَّوْبَةِ﴾ رواه الشيخان، (کعب) ده فهرموی: که خوای که و ره توبه ی لی قبول کردم، پۆ یشتنم تا کو بچه خزمه ت پیغه مبه ر ﷺ، خه لکیش کۆمه ل کۆمه ل ده مگه یشتن پیروزیاییان لی ده کردم. له (فتاوی السیوطی) دا باسی پیروزیایی به درزی پوون کراوه ته وه.

دووه م: له کاتی به یه که یشتن سوننه ته: توقه له که ل یه کتری بکه ن، پیغه مبه ر ﷺ ده فهرموی: ﴿إِذَا اتَّخَذَ الْمُسْلِمَانِ قِصَافًا وَحَمِدَ اللَّهُ وَاسْتَغْفَرَهُ غُفْرًا لَهُمَا﴾ رواه ابوداود بسند صالح، هه ر کاتیک دوو موسلمان گه یشتنه یه کتر توقه یان کردو سوپاسی خویان کردو داوای لی خوشبوونیان له خوا کرد- واته: بَلَيْنَ: (الْحَمْدُ لِلَّهِ، غُفْرَانًا لَنَا) - خوای که و ره لیتیان خوش ده بۆ.

هه روه ها له کاتی توقه کردن سه لواتیش سوننه ته، چونکه له هه دیسیکی بۆ میژدا هاته وه: ﴿مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَلْتَقِيَانِ قِصَافًا وَحَمْدًا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ إِلَّا لَمْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يُغْفَرَ لَهُمَا ذُنُوبُهُمَا﴾ رواه أبو يعلى وابن حبان في الضعفاء له، هه ر دوو موسلمانیک بکه نه یه کتر و

توقه بکن و سه لاوات له سر پیغه مبر علیه السلام لیبدن، لیک جیا نابنه وه تا له گونا مه کانیا ن ده بوردری.

نینجا سوننه ته: به زه رده خه نه و پوو خوشی توقه له گه ل یه کتری بکن، چونکه پیغه مبر علیه السلام ده فرموی: ﴿لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنَّ تَلَقَّى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِيقٍ﴾ رواه مسلم، هیچ چاکه یه که به سوک دامه نی، هرچه ند چاکه که ش نه وه بین: به پوو خوشی بگه یه برای خوت.

هروه ها بزانه: هرپامه پیاو و نافرته تی نامه حرهم توقه له گه ل یه کتری بکن، هروه ها هرپامه: پیاو توقه له گه ل کوپکی موو لیته هاتوو بکا، چونکه ته ماشا کردنی شی هرپامه، که وابو: ماچ کردنی شی هرپامه، چونکه هر که سیک ته ماشا کردنی هرپام بی، ده ست لیدانیشی هرپامه، هروه که له سرچاوه کان له سره تای (کتاب النکاح) دا پوون کرلو ته وه: ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: مَا مَسَّتْ يَدَ رَسُولِ اللَّهِ يَدَ امْرَأَةٍ إِلَّا امْرَأَةٌ يَمْلِكُهَا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبر علیه السلام دهستی له دهستی هیچ نافرته تیک نه دلو، ته نها دهستی نه و نافرته ته نه بی، که حه لالی خوی بی.

هم پیغه مبر علیه السلام فرمویه تی: ﴿لَأَنْ يَطْفَنَ فِي رَأْسِ أَحَدِكُمْ بِمِخِيطٍ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَمَسَّ امْرَأَةً لَا تَحِلُّ لَهُ﴾ رواه الطبرانی بسند صحیح، نه گهر یه کیکتان به سوژنیکی ئاسن له سه ری بدری باشتره له وهی ده ست له نافرته تیکی وه ها بدا: که بوی حه لال نه بی.

سئیم: ده ست ماچ کردن سوننه ته، نه گهر له بهر باوک و دایکایه تی، یان زانست، یان پیاوچاکی، یان پیزداری نایینی بی، به به لگی حه دیسه که ی (فاطمه) ی داماتوو، هم ﴿عَنْ زَارِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - وَكَانَ فِي وَدْعِ عَبْدِ قَيْسٍ -: فَجَعَلْنَا تَبَادُرَ مِنْ رَوَّاحِلِنَا فَتَقَبَّلَ يَدَ رَسُولِ اللَّهِ وَرَجُلُهُ﴾ رواه ابوداود و الترمذی بسند صحیح، ئیمه نوینه ری (عبد القیس) به په له له رولاغه کانمان داده به زین و ده ست و پی پیغه مبرمان علیه السلام ماچ ده کرد.

هروه ها ﴿وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي قِصَّةٍ: فَقَبَّلْنَا يَدَ النَّبِيِّ ﷺ﴾ رواه البخاری فی الأدب المفرد و ابودلود بسند حسن، ئیمه دهستی پیغه مبرمان ماچ کرد. به لام نه گهر ده ست ماچ کردنه که له بهر خاتری ده وه مهن دی، یان گهره یی بونیا بی، نه وه ناپه سنده، به لکو ئیمامی (المتولی) ناماژه ی کروده: که هرپامه دهستی نه و جوړه که سانه ماچ بکری، هروه که له (المجموع و) (الأذکار و) (تحفة) دا فرمویان.

چوارهم: سوننه ته: باوه ش لیوه ره یان و ماچ کردنی نه و که سه ی له سه فر که لو ته وه، ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِينَةَ، فَاتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَامَ إِلَيْهِ

النَّبِيِّ ﷺ فَأَعْتَقَهُ وَقَبَّلَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِسَنَدٍ حَسَنٍ، (زید) له سه‌فهر گه‌پلوه (مدینه) و هاته مالی پیغه‌مبهر ﷺ له دهرگی‌دا، پیغه‌مبهر ﷺ له به‌ری هه‌لساو باوه‌شی لی‌وه‌ره‌یتناو ماچی کرد. ﴿وَتَلَقَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَالتَزَمَهُ وَقَبَّلَ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ﴾ رَوَاهُ ابوداود بسند صالح، پیغه‌مبهر ﷺ پی‌شوازی له (جعفر) کرد- که له سه‌فهری (حبشه) گه‌پلوه- باوه‌شی لی‌وه‌ره‌یتناو نی‌وجاوانی ماچ کرد.

ئینجا بزانه: ماچ کردنی ئافره‌تی نامه‌هره‌مو کوپی نامه‌هره‌می موو لی‌ته‌هاتوو حه‌پامه، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر پی‌اوی‌ش له سه‌فهر نه‌گه‌ر لی‌ته‌وه، ئاپه‌سنده: باوه‌شی لی‌وه‌ره‌یتناو ماچی بکا، هه‌روه‌ک له (المجموع) و (تحفة) دا پوون کراره‌ته‌وه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ مَتَى يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ أَيْنَحْنِي لَهُ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: أَفَلَا تَزِمُهُ وَيَقْبَلُهُ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: أَفَيَأْخُذُ بِيَدِهِ وَيُصَالِحُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِسَنَدٍ حَسَنٍ، ئه‌ی پیغه‌مبهری خوا ﷺ پی‌او ده‌گاته برای خۆی، یان دۆستی خۆی، ئایا سه‌روملی خۆی بۆ بچه‌میتیتته‌وه؟ پیغه‌مبهر ﷺ فه‌رمووی: نا. گو‌تی: باوه‌شی لی‌وه‌ره‌یتناو ماچی بکا؟ فه‌رمووی: نا. گو‌تی: توقه‌ی له‌گه‌ل بکا؟ فه‌رمووی: به‌لێ.

پی‌نجهم: هه‌لسان له به‌ریه‌کتری سوننه‌ته، نه‌گه‌ر له به‌ر باوک‌و دایک‌په‌تی، یان ریزلی‌تانی زانست، یان پی‌اوچاکی، یان کاربه‌ده‌ستی، یان ریزداری بێ، (سلف) پی‌شینه‌ی ئوممه‌ت به‌رده‌وام له به‌ریه‌کتری هه‌لساون، هه‌روه‌ک له (المجموع) دا فه‌رموویه‌تی، به‌لگه‌ش له حه‌دیسدا زۆرن، بۆ نمونه: حه‌دیسه‌که‌ی (زید بن حارثه) ی‌پارێوو.

هه‌م پیغه‌مبهر ﷺ ده‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ تَعَالَى: إِكْرَامَ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْغَالِي فِيهِ وَالْجَافِي عَنْهُ، وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ﴾ رَوَاهُ ابوداود بسند حسن، به‌راستی به‌شیک له به‌گه‌وره ناسینی خوا ئه‌مه‌یه: ریز له پیری ریش سپیی موسلمان بندری، ریز له و قورئان‌خوینه بندری: که له سنووری قورئان ده‌رنه‌چیی و له خویندنی‌شی نوور ناگه‌ویتته‌وه، ریز له کاربه‌ده‌ستی دایه‌په‌ره‌ر بندری.

هه‌روه‌ها ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ عَلَى فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَامَتْ إِلَيْهِ فَأَخَذَتْ يَدَهُ وَقَبَّلَتْهُ وَأَجْلَسَتْهُ فِي مَجْلِسِهَا﴾ رَوَاهُ أَصْحَابُ السُّنَنِ بِسَنَدٍ حَسَنٍ، که پیغه‌مبهر ﷺ ده‌چوو مالی (فاطمه) ی کیزی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، (فاطمه) له به‌ری هه‌له‌ده‌ستاو ده‌ستی ماچ ده‌کردو له شوینی خۆی دایده‌نیشاند.

﴿وَعَنْ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي قِصَّةِ تَوْبَتِهِ: دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا النَّبِيُّ ﷺ جَالِسٌ وَحَوْلَهُ النَّاسُ، فَقَامَ طَلْحَةُ يَهْرُولُ حَتَّى صَافَحَنِي وَهَتَانِي... فَكُنْتُ لَا أَلْسَاهَا لَهُ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، چوووه مزگه‌وت،

پيغمبر ﷺ دانيشتبو، خه لکيش له دهوره ی بوو، (طلحه) له بهرم هه لساو غاري دا توقه ی له گه ل کړدمو پيروزيايي لي کړدم، نه و چا کانه ی (طلحه) م له بير ناچيته وه.

نينجا بزانه: هه پامه: مروؤ به خوی دانيشتو و خه لکيش به بي عوز به پيوه له خزمه تي راپوه ستن، له بهر له خو پزي يوون و ده عيه و زورداري و نه و جوړه شتانه، هه روه ک نيمامي (البیهقي) ناماژه ی بق کړېوه، پيغمبر ﷺ ده فرموي: ﴿مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَتَمَثَّلَ لَهُ الرَّجَالُ قِيَامًا فَلْيَبْجُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ﴾ رواه ابوداود و الترمذي بسند حسن، هه روه ک سيک پي خوش بي: پياوان له بهر ده ستي راپوه ستن، با جيگه ی خوی له ناگر ناماده بکا. که واته: له بهر هه لسان سوننه ته، به لام له بهر راپوه ستاني به پيوه هه پامه، هه روه ک له (تحفة) و (الشرواني) دا پوون کړلوه ته وه.

شمه شمه: سوننه ته: سهرداني پياوچاک و خزم و دوست و درلوسی پريز ليتانيان و چاکه له گه ل کړدنيان، به گویره ی پله و پايه و پزي يوونيان، له کاتيکي وه هادلو به شيوه يه کي وه ها: رقيان له سهردانه که نه بيته وه، هه روه ک له (المجموع) و (الأذکار) دا فرمويه تي، پيغمبر ﷺ ده فرموي: ﴿أَلْزَلُوا النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ﴾ رواه مسلم، نه و خه لکه له پله ی خويان دابنين. واته: به گویره ی پله ی خويان پريزان لي بنين.

هه روه ها پيغمبر ﷺ ده فرموي: ﴿مَنْ عَادَ مَرِيضًا، أَوْ زَارَ أَخًا لَهُ فِي اللَّهِ نَادَاهُ مُنَادٌ: أَنْ طِبْتَ وَطَابَتْ مَمَشَاكَ وَكَثُرَتْ مِنَ الْجَنَّةِ مَنَازِلُكَ﴾ رواه الترمذي بسند حسن، هه روه ک سيک سهرداني نه خوشيک، يان سهرداني برا موسلماننيک بکا له بهر خاتري خوا، له لاي خولوه مه لاتيکه تيک بانگي ده کا: بويوه پياوي چاک، رويشته که شت چاکه و شوي نيکي شت له به هه شت بق خوت ناماده کړد.

هه فتمه: خوي گوره ده فرموي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ يُوْبِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا﴾ هو نه و که سانه ی نيماتان هي ناوه، نه چنه هيچ ماتيک-جگه له مالي خوتان- تا نيزن وهرده گرن و سه لام له دانيشتواني ماله که ده که ن.

نينجا بزانه: تا سئ جار نيزن وهرده گري، جا نه گه ر نيزن نه درا، واجبه: بگه پيته وه، جا نيزن وهرگرتن: يان به قسه کړدن ده بي، يان به له ده رگه دان، به لام نابي به لي دانتيکي به ميز لي بدا، نينجا نه گه ر گوتيان کي يه؟ ده بي ناوي خوی بلن، به جوړيکي وه ها: که بيناسن، واته: ناپه سنده بلن: منم. يان بلن: خومانه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ فَدَقَّقْتُ الْبَابَ، فَقَالَ: مَنْ ذَا؟ فَقُلْتُ أَنَا. فَقَالَ: أَنَا. كَأَنَّهُ كَرِهَهَا﴾ رواه الشيخان، هام له ده رگه ی مالي پيغمبر ﷺ ده فرموي: هه روه ک سيک ده فرموي: نه و کي يه؟ گوت: منم. جا پيغمبر ﷺ ده فرموي: منم، منم. وه ک نه و وه لامه ی بي ناخوش بوي.

(بَابُ صَلَاةِ الْكُسُوفَيْنِ)

ئىنجا نابى به بىئىزنى خاوهن مال له شويىنى خاوهن مال دانىشىو نابى به بىئىزىن له نىوان دوو كهس دانىشىو نابى به كىك هه لىسىتىو به خوى له جيگه وى دانىشى، واته: له كوئى جيگه هه بوو، با له وى دانىشى، نه و په ووشتانه گشتى له هه دىسى (صحيح) دا هاتون، له (المجموع) و (الأذكار) دا پوون كرلونه وه.

هه شتم: ناپه سنده: مرؤ له شويىك هه لىسىو بپوا پيش نه وى زىكرى خوا بكاو سه لاوات لىبدا، چونكه پيغه مبه رﷺ ده فه رموى: ﴿مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ تَعَالَى فِيهِ، وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ فِيهِ، إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ تَرَةٌ، فَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُمْ وَإِنْ شَاءَ غُفِرَ لَهُمْ﴾ حديث حسن رواه الترمذى، هه كه سانىك له شويىك دانىشىو له و شويىنه دا زىكرى خوا نه كه نه و سه لاوات له سه پيغه مبه ره كه يان رﷺ لىته ده، له لاي خولو ه ناتهلوى نيته سه ريان، جا نه كه ره خوا هز بكا سزايان ده، نه كه ره هزىش بكا لىيان خوش ده بى.

ئىنجا پيغه مبه رﷺ بى پىكار بوون له و ناتهلوى به - له گه ل سه لاوات - نه م زىكرانه وى داناون، كه پيش هه لسان له شويىنه كه دا بگوتىن: ﴿سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحيح.

﴿ناگادارى﴾: ناوه پىكى نه و پاشكويه له (المجموع) دا له لاي نوئى جومعه و له جلو بهر گدا گوتروه، له (تحفة) شدا له سه ره تاي (كتاب الجهاد) دا گوتروه، باسى سه لام كردنىش له سه ره تاي (كتاب الجهاد) دا پوون ده كه ينه وه. إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿بَابُ صَلَاةِ الْكُسُوفَيْنِ: باسى نوئى پىزگىران و مانگىران﴾

بزانه: (كُسُوفُ الشَّمْسِ) واته: پىزگىران، به هوى نه وه به: مانگ ده كه ويته نىوان پىزو نىوان نيمه وى دانىشتوانى سه ره زمين. به لام (كُسُوفُ الْقَمَرِ) واته: مانگىران، به هوى نه وه به: زمين ده كه ويته نىوان پىزو نىوان مانگ، سىبه وى لى ده كاو تيشكه كه وى پىزو له مانگ نادا؟ چونكه مانگ پووناكى خوى له پىزو وهرده گرىو ده يداته زمين، هه روهك له نىزبه وى سه رچاوه كاندا پوون كرلوه ته وه.

﴿عَنِ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: إِنْ كَسَفَتِ الشَّمْسُ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمُ، فَقَالَ النَّاسُ: إِنْ كَسَفَتِ الشَّمْسُ لَمُوتِ إِبْرَاهِيمَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ - تَعَالَى - لَا يَنْكَسِفَانِ لِمُوتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَصَلُّوا وَادْعُوا اللَّهَ حَتَّى يَنْكَشِفَ﴾ رواه الشيخان، له و پىزه دا: كه (إبراهيم) وى كوپى پيغه مبه رﷺ وه فاتى كرد، پىز گىرا، خه لكه كه ش گوتى: له بهر مردنى (إبراهيم) پىز گىرلوه، پيغه مبه رﷺ فه رموى: پىزو مانگ دوو نيشانه ن له نيشانه كانى تاكو ته نيايى خوى كه وره، نه له بهر مردن و نه له بهر زيانى هيچ كه سىك

هِيَ سُنَّةٌ، فَيُحْرَمُ بَنِيَّةُ صَلَاةِ الْكُسُوفِ، وَيَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ وَيَرْكَعُ ثُمَّ يَرْفَعُ ثُمَّ يَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ ثُمَّ يَرْكَعُ ثُمَّ يَتَعَدَّلُ ثُمَّ يَسْجُدُ، فَهَذِهِ رُكْعَةٌ، ثُمَّ يُصَلِّي ثَانِيَةً كَذَلِكَ، وَلَا يَجُوزُ زِيَادَةُ رُكُوعٍ ثَالِثٍ لَتِمَادِي الْكُسُوفِ، وَلَا نَقْصَهُ لِلْإِجْلَاءِ فِي الْأَصَحِّ،

ناگیرین، جا هر کاتیک بینیتان یه کتیک لهو دیوانه گیران، نویژ بکه نو دوعا بکه ن تا نو گیرانه لاده چی.

(هِيَ سُنَّةٌ) نویژی پوژگیران و مانگگیران سوننه تیکي (مؤکده) یه، بۆ پیاو و شافره تو مرقی به ته نهاو پیتوارو کویل، به به لگه ی حه دیسه که ی پابر نوو، که وایو: (فَيُحْرَمُ) نویژه که داده به سنی (بِنِيَّةِ صَلَاةِ الْكُسُوفِ) به نیه تی نویژی پوژگیران، یان مانگگیران.

ئینجا بزانه: نو نویژه دوو په که ته، به م سئ شیوه یه دروسته بکری: یه که م: دوو په که ته و هک سوننه تی نویژی سبه ینی، ئەمەیان لای که میه تی و خیری که م تره، هه روه که له سه رچاوه کانداهه رمویانه، ئەم شیوه یه له (بخاری) دا گیردر لوه ته وه.

دووهم: دوو په که ته شیوه ی ته ولو، به مبه سنی ئەم شیوه یه نویژه که داده به سنی دوعای (توجه) ده خوینتی و (أَعُوذُ بِاللَّهِ...) ده خوینتی و (وَيَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ) سوپه تی فاتیه ده خوینتی، هه روه ها سوپه تیکي کورتیش ده خوینتی و (وَيَرْكَعُ) پوکووع ده باو (ثُمَّ يَرْفَعُ) ئینجا له پوکووع هه لده ستنیته وه، به لام نارواته سوچه، به لکو (ثُمَّ يَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ) له دواي هه لسانه وه دووباره فاتیه یه کی تر به پیوه ده خوینتی، هه روه ها سوپه تیکي کورتیش ده خوینتی (ثُمَّ يَرْكَعُ) ئینجا دووباره پوکووع یکی تریش ده با (ثُمَّ يَتَعَدَّلُ) ئینجا له پوکووعه که هه لده ستنیته وه (ثُمَّ يَسْجُدُ) ئینجا ده رواته سوچه وه هه رنو سوچه کان ده با.

(فَهَذِهِ) نه وه ی پابر نوو (رُكْعَةٌ) په که ته تیکي یه که م (ثُمَّ) ئینجا که هه رنو سوچه که ی برد، هه لده ستنیته وه پیوه و (يُصَلِّي ثَانِيَةً) په که ته تیکي تری یوه میش ده کا (كَذَلِكَ) وه که په که ته یه که م، واته: فاتیه و سوپه ده خوینتی و پوکووع ده باو هه لده ستنیته وه، ئینجا دووباره فاتیه و سوپه ده خوینتی و پوکووع ده باو هه لده ستنیته وه، ئینجا ده رواته سوچه وه هه رنو سوچه که ده با، ئینجا ته حیات ده خوینتی و سه لام ده داته وه، ئەم شیوه یه له (بخاری و مسلم) دا گیردر لوه ته وه.

(وَلَا يَجُوزُ) لهو شیوه یه دا دروست نیه (زِيَادَةُ رُكُوعٍ ثَالِثٍ) له په که ته تیکدا پوکووع یکی سئ یه م زیاد بکری (لَتِمَادِي الْكُسُوفِ) به هوی دریز یونه وه ی ماوه ی گیرانی پوژ، یان مانگ، به لکو له هر په که ته تیکدا دوو پوکووعه (وَلَا نَقْصَهُ) هه روه ها دروست نیه له په که ته تیکدا له دوو پوکووعیش که متر بکریته وه (لِلْإِجْلَاءِ) به هوی پوژنبوونه وه ی پوژ، یان مانگ (فِي الْأَصَحِّ) له هه رمووده ی پاستردا.

وَالْأَكْمَلُ أَنْ يَقْرَأَ فِي الْقِيَامِ الْأَوَّلِ بَعْدَ الْفَاتِحَةِ الْبَقْرَةَ، وَفِي الثَّانِي كَمَا تَنِي آيَةً مِنْهَا، وَفِي الثَّلَاثِ مِائَةً وَخَمْسِينَ، وَالرَّابِعَ مِائَةً تَقْرِيباً، وَيُسَبِّحُ فِي الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ قَدْرَ مِائَةٍ مِنَ الْبَقْرَةِ وَفِي الثَّانِي ثَمَانِينَ وَالثَّلَاثِ سَبْعِينَ وَالرَّابِعَ خَمْسِينَ تَقْرِيباً،

نينجا بزانه: له چند حدیسی (صحیح) دا هاتوه: ﴿پیغمبر ﷺ﴾ له هر په کعبه تیکدا سئ روکووع و چوار روکووع و پینج روکووعیشی بر دوه. به لام فرموده ی پر استر و هلامی د لوه توه: که حدیسه کانی دو روکووع له هر په کعبه تیکدا ناسر لوتر و به میترن و، له (بخاری و مسلم) دا گټر دراونه و.

هر وده بزانه: نه گهر نویزه که ی ته و او کړو سه لامی دوه، هیشتا پوژ، یان مانگ پوژن نه بو پووه، دروست نیه: دوو باره به ته نهایی نویژکی تر دایه ستنه توه، به لام نه گهر نویزه که ی به ته نهایی کړبو، نینجا بیی نویزه که به جه ماعت ده کړی، نه و کاته سوننه ته به جه ماعت دوو باره ی بکاته و، به و مرجه ی له کاتی نویژ دایه ستندا پوژن نه بوینه و، هر وده له سه رچا وده کاند فرموویانه.

سئ یه: شیوه (وَالْأَكْمَلُ) ته ولوتر، که وده شیوه ی دوه و، به لام نویزه که دروتر دهکا، بهم جوړه: (أَنْ يَقْرَأَ فِي الْقِيَامِ الْأَوَّلِ) بخوینئ له به پیوه پلوه ستانی یه که مدا (بَعْدَ الْفَاتِحَةِ) له دوا فاتیحه، سوړه تی (الْبَقْرَةَ) به ته وای، یان به نه ندازه ی وی سوړه ته کانی تر بخوینئ (وَفِي الثَّانِي) له به پیوه پلوه ستانی دوه میشدا له دوا فاتیحه (كَمَا تَنِي آيَةً مِنْهَا) به نه ندازه ی دو سه د نایه تی (الْبَقْرَةَ) قوړان بخوینئ (وَفِي الثَّلَاثِ) له به پیوه پلوه ستانی سئ یه مدا له دوا فاتیحه (مِائَةً وَخَمْسِينَ) به قه د سه دو په دجا نایه تی بخوینئ (وَالرَّابِعِ) له به پیوه پلوه ستانی چواره مدا له دوا فاتیحه (مِائَةً تَقْرِيباً) نزیکه ی سه د نایه تی بخوینئ.

(وَيُسَبِّحُ) ته سبیحات دهکا، واته: (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ) ده لئ (فِي الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ) له روکووعی یه که مدا (قَدْرَ مِائَةٍ مِنَ الْبَقْرَةِ) به نه ندازه ی سه د نایه تی سوړه تی (الْبَقْرَةَ)، هر وده (وَفِي الثَّانِي) له روکووعی دوه میشدا (ثَمَانِينَ) به قه د هشتا نایه تی (وَالثَّلَاثِ سَبْعِينَ) له روکووعی سئ یه میشدا به قه د هفتا نایه تی (وَالرَّابِعِ خَمْسِينَ تَقْرِيباً) له روکووعی چواره میشدا به قه د نزیکه ی په دجا نایه تی.

نینجا بزانه: له هر روکووعیک هلساوه، سوننه ته بلئ: (سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَيْنًا لَكَ الْحَمْدُ) هر وده له (بخاری و مسلم) دا هاتوه.

هر وده سوننه ته: (حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ...) تا کورتایی زیاد بکا، هر وده له زوړبه ی سه رچا وده کاند فرموویانه.

وَلَا يُطَوَّلُ السَّجْدَاتُ فِي الْأَصَحِّ، قُلْتُ: الصَّحِيحُ يُطَوِّلُهَا ثَبَتَ فِي الصَّحِيحَيْنِ، وَنَصُّ فِي الْبُيُوطِيِّ: أَنَّهُ يُطَوِّلُهَا نَحْوَ الرُّكُوعِ الَّذِي قَبْلَهَا، وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَثَسْنُ جَمَاعَةً

(وَلَا يُطَوَّلُ السَّجْدَاتُ فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده‌ی راستردا: سوجه‌کان درِیژ ناکتاهوه، (قُلْتُ) نیامی (النولوی) ده‌فهرموی: (الصَّحِيحُ) فهرمووده‌ی راست نه‌مه‌یه: (تَطَوَّلُهَا) سوننه‌ته: گشت سوجه‌کان درِیژ بکاتوه (ثَبَتَ فِي الصَّحِيحَيْنِ) چونکه له (بخاری و مسلم) دا هاتوه (وَنَصُّ فِي الْبُيُوطِيِّ) نیامی (الشافعی) ش له کتیبی (البُيُوطِيُّ) دا فهرموویه‌تی: (أَنَّهُ يُطَوِّلُهَا) سوجه‌کانیش درِیژ ده‌کاتوه: هر سوجه‌یه‌ک (نَحْوَ الرُّكُوعِ الَّذِي قَبْلَهَا) وه‌ک پوکووعه‌که‌ی پی‌شه خوی، واته: سوجه‌یه‌که‌م وه‌ک پوکووعی‌یه‌که‌م درِیژ ده‌کاتوه‌و تریدا ده‌لی: (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ)، سوجه‌یه‌ی‌یوه‌میش وه‌ک پوکووعی‌یوه‌م... هتد (وَكَلَّهُ أَعْلَمُ) به‌لام نه‌ه‌لسانه‌وه‌ی پوکووعی‌یوه‌م و نه‌ دانیشتنی نیوان سوجه‌کان و نه‌ ته‌حیات، هیچیان درِیژ ناکتاهوه، هر وه‌ک له‌ سه‌راوه‌کاندا فهرموویاته.

نه‌مه‌ش هه‌دیه‌که‌ی شیوه‌ی سنی‌یه‌مه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَامَ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَأَطَالَ الْقِيَامَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ ذُوْنُ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ وَهُوَ ذُوْنُ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ الْأَوَّلَى، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ جَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ...﴾ الح‌د‌یث رواه الشيخان، له‌ سه‌رده‌می پی‌غه‌مبه‌ردا ﷺ پ‌ژگیرا، ئینجا پی‌غه‌مبه‌ردا ﷺ ه‌لسا پی‌شنووی‌ی پ‌ژگیرانی ب‌خه‌لکی کرد: پ‌لوه‌ستانه‌که‌ی به‌ پی‌وه درِیژ کرده‌وه، ئینجا پوکووعی بریدو پوکووعه‌که‌شی درِیژ کرده‌وه، ئینجا ه‌لساوه‌ نیسان پ‌لوه‌ستانه‌که‌ی درِیژ کرده‌وه، به‌لام که‌متر له‌ پ‌لوه‌ستانی یه‌که‌م، ئینجا پوکووعی‌کی‌تری بردو پوکووعه‌که‌ی درِیژ کرده‌وه، به‌لام که‌متر له‌ پوکووعی‌یه‌که‌م، ئینجا چووه سوجه‌و سوجه‌کانیشی درِیژ کرده‌وه، ئینجا له‌ په‌که‌ته‌ی یوه‌میشدا وه‌ک په‌که‌ته‌ی یه‌که‌می کرد، ئینجا که‌ نویژی ته‌واو کرد، پ‌ژیش پ‌ژشن ب‌قوه، ئینجا ه‌لسا خوتبه‌ی ب‌خه‌لکه‌که‌ خوینده‌وه... تا ک‌وتایی هه‌دیه‌که‌.

(وَتَسْنُ جَمَاعَةً) سوننه‌ته: نویژی پ‌ژگیران و، مانگگیران به‌ جه‌ماعه‌ت ب‌کری، به‌ به‌لگه‌ی هه‌دیه‌که‌ی پ‌ربردو و داهاتوو، واته: به‌ جه‌ماعه‌ت خیری زیاتره، سوننه‌ته: له‌جیاتی بانگو نیقامه‌ت یه‌ک‌یک ب‌لی: ﴿الصَّلَاةُ جَمَاعَةً﴾ رواه الشيخان.

جا نه‌گه‌ر به‌ جه‌ماعه‌تیش نه‌یکا، به‌ ته‌نهاییش هر سوننه‌ته بی‌کا، هر وه‌ها دروسته: نه‌و نویزه‌ی پ‌ژگیران و مانگگیران له‌ ز‌ژر شوینانیشدا ب‌کری، هر وه‌ک له‌ (المجموع) دا فهرموویه‌تی.

وَيَجْهَرُ بِقِرَاءَةِ كُسُوفِ الْقَمَرِ، لَا الشَّمْسِ، ثُمَّ يَخْطُبُ الْإِمَامُ خُطْبَتَيْنِ بَارَكَا نَهُمَا فِي الْجُمُعَةِ، وَيَحُثُّ عَلَى التَّوْبَةِ وَالْخَيْرِ، وَمَنْ أَذْرَكَ الْإِمَامَ فِي رُكُوعِ أَوَّلِ أَذْرَكَ الرُّكْعَةَ،

(وَيَجْهَرُ بِقِرَاءَةِ كُسُوفِ الْقَمَرِ) به دهنگی ناشکرا فاتحه و سورهت دهخوینن له نویژی مانگگیراندا، چونکه نویزه که سر به شهوییه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: جَهَرَ النَّبِيُّ ﷺ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ بِقِرَاءَتِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ له نویژی مانگگیراندا دهنگی خوی ناشکرا دهکرد به خویندنن فاتحه و سورهت.

(لَا الشَّمْسِ) به لام له نویژی پوزگیراندا دهنگی خوی ناشکرا ناگا، به لکو به نهینن دهخوینن ﴿عَنْ سَمُرَةَ: صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ فِي كُسُوفٍ لَأَسْمَعَ لَهُ صَوْتَهُ﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحیح، پیغه مبرر ﷺ نویژی پوزگیرانی بۆ به جه ماعت کرین گویمان له دهنگی نه دهبو.

(ثُمَّ) ئینجا له دواي ته ولوبوونی نویزه که (يَخْطُبُ الْإِمَامُ خُطْبَتَيْنِ) سوننه ته: ئیمام نوو خوتبه بخویننیه وه (بَارَكَا نَهُمَا) به روکنو سوننه ته کانیا نه وه (فِي الْجُمُعَةِ) که له خوتبه کانی جومعه دا پوون کرانه وه، به لام مهرجه کان لیتره دا پییست نین، به لکو سوننه تن، چونکه ئو نوو خوتبه به بۆ روستبوونی نویزه که به مهرج دانه ندرلون، واته: به بی خوتبه خویندنه وه ش نویزه که روست ده بی، ههروه که (المجموع) دا فرمویه تی.

(وَيَحُثُّ) له خوتبه کاندانا ئاموزگاری خه لکه که ده کاو هانیان ده دا (عَلَى التَّوْبَةِ) له سر توبه کردن (وَالْخَيْرِ) له سر چاکه کردن: وه ک نوعای لیخوشبوون و خیرکردن و ناشتبوونه وه پارانه وه له خولو هه لئه خه له تان به دویاو ئو جوړه باسانه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ: فَخَطَبَ النَّاسَ ثُمَّ قَالَ: إِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ وَكَبَرُوا وَصَلُّوا وَكَلِّمُوا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ له دواي نویژی پوزگیران ووتاری خویندنه وه و فرمویی: هه کاتیک بینیتان پوز، یان مانگ گیرا، نوعا بکن و زیکری خوا بکن و نویژ بکن و خیران بکن.

(وَمَنْ أَنْكَرَ الْإِمَامَ) هه که سیک له نویژی پوزگیران و مانگگیران بگاته ئیمامی نویزه که (فِي رُكُوعِ أَوَّلِ) له پوکووعیکی یه که مدا (أَنْكَرَ الرُّكْعَةَ) ده گاته په که ته که، جیاوازی نیه پوکووعه یه که مه که: هی په که ته یه که م بی، یان هی په که ته یه که م بی، واته: نه گه له پوکووعی یه که می په که ته یه که مدا گه یشته ئیمامی نویزه که، ئه وه ئیمام فاتحه که ی یه که می له جیاتن هه لئه گری ئو ئه م په که ته یه که می به ته ولو بۆ ده ژمیردری ئو له گه ل ئیمام سه لام ده داته وه، ههروه ها نه گه له پوکووعی یه که می په که ته یه که م یه که ته بگاته ئیمام، ئه م په که ته یه که می به ته ولو بۆ ده ژمیردری، که وایو: له دواي سه لامدانه وه ی ئیمام په که ته تیکی تر: به نوو پوکووعه وه به نوو فاتحه وه ده کاو سه لام ده داته وه.

أَوْ فِي ثَانٍ أَوْ قِيَامٍ ثَانٍ فَلَا فِي الْأَظْهَرِ، وَتَقُوتُ صَلَاةَ الشَّمْسِ بِالْإِنْجِلَاءِ وَيَغْرُوبُهَا كَاسِفَةً، وَالْقَمَرَ بِالْإِنْجِلَاءِ وَطُلُوعِ الشَّمْسِ، لَا الْفَجْرَ فِي الْجَدِيدِ، وَلَا يَغْرُوبُهُ خَاسِفًا، وَلَوْ اجْتَمَعَ كُسُوفٌ وَجُمُعَةٌ أَوْ فَرَضٌ آخَرُ قُدِّمَ الْقَرَضُ إِنْ خِيفَ قُوَّتُهُ، وَإِلَّا

(أَوْ فِي ثَانٍ) يان له پوکووعیکی نووه مدا گه یشته نیمام (أَوْ قِيَامٍ ثَانٍ) یان له به پیته پلوه ستانیکی نووه مدا گه یشته نیمام (فَلَا) نه وه ناگاته په کته که (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به هیژ تردا، جی اوازی نیه پوکووعه نووه مه که و پلوه ستانه نووه مه که: هی په کته ته یه که م بن، یان هی په کته ته ی نووه م بن، چونکه هر چی ده که ویته نوای پوکووعی یه که م له هر په کته تیکدا بی، وه که ه لسانه وه ی پوکووع وایو بوی نازمیردی، ه روه که له نویژه کانی تریش وه هایو، له سرچاوه کاندای پوون کرلو ته وه.

(وَتَقُوتُ صَلَاةَ الشَّمْسِ) نویژی پږگیران ده فو تن به دوو شت، په که م: (بِالْإِنْجِلَاءِ) به پښنبوونه وه ی ه موو کولیردی پږ، واته: تا به شیکی به گیرلوی مایی، سوننه ته: نویژه که دایبه ستی، ه روه که نه گهر ته نها به شیکی شی بگیری سوننه ته: نویژه که بکا. دووه م: (وَيَغْرُوبُهَا كَاسِفَةً) به ناوا بوونی پږ به گیرلوی، واته: نه گهر پږ ه مووی پښنبو، یان به گیرلوی ناوا بوو، نه وه نه گهر نویژه که ی دانه به ستبو، دروست نیه: نویژه که دایبه ستی، چونکه هوی که ی نه ماوه و قه زاش ناکریته وه، ه روه که له باسی (قه زاکر دنده وه ی نویژه سوننه ته کان) دا پلرا.

(وَالْقَمَرَ) نویژی مانگ گیرانیش ده فو تن به دوو شت، په که م: (بِالْإِنْجِلَاءِ) به پښنبوونه وه ی ه موو کولیردی مانگ. دووه م: (وَطُلُوعِ الشَّمْسِ) به ه لاتی پږ، واته: نه گهر مانگ که ه مووی پښنبو، یان هر گیرلو بوو به لام پږ ه لات، نه وه نه گهر نویژی دایبه ستبو نویژه که ی ته ولو ده کا، نه گهر نویژه که ی دانه به ستبو دروست نیه دایبه ستی، چونکه هوی که ی نه ماوه و قه زاش ناکریته وه (لَا الْفَجْرَ) به لام به ده رکه و تنی به یان نویژه که نافه و تن (فِي الْجَدِيدِ) له فرموده ی نویدا (وَلَا يَغْرُوبُهُ خَاسِفًا) ه روه ها نه گهر به گیرلوی ناوا بی، یان بکه ویته په نای هور، نافه و تن، که وایو: نه گهر به شیکی مانگ گیرا، یان ه مووی گیرلو به شیکی پښنبو، یان گیرلو به یان ده رکه و تن، یان به گیرلوی ناوا بوو، له و حاله تانه دا سوننه ته: نویژه که بکا.

(وَلَوْ اجْتَمَعَ كُسُوفٌ وَجُمُعَةٌ) نه گهر له یه که کاتدا نویژی پږگیران و نویژی جومعه کږ بونه وه (أَوْ فَرَضٌ آخَرُ) یان نویژه واجبیکی تر: وه که نیوه پږ، یان عسر (قُدِّمَ الْقَرَضُ) واجبه: نویژه واجبه که پیښدا بکری (إِنْ خِيفَ قُوَّتُهُ) نه گهر ترسی فو تنی نویژه واجبه که ه بی: جا جومعه بی، یان نویژیکی تر (وَإِلَّا) به لام نه گهر ترسی فو تنی نویژه واجبه که

فَالْأَظْهَرُ تَقْدِيمُ الْكُسُوفِ، ثُمَّ يَخْطُبُ لِلْجُمُعَةِ مُتَعَرِّضاً لِلْكَسُوفِ ثُمَّ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ،
وَلَوْ اجْتَمَعَ عِيدٌ أَوْ كُسُوفٌ وَجَنَازَةٌ قُدِّمَتِ الْجَنَازَةُ.

نەبى (فالاظهر) فرموده‌ی به‌هیت‌تر (تقديم الكسوف) سوننه‌ته: نوڤڤى پۇڤگىران وه پيش نوڤڤه واجب‌ه كه بضا، به‌لام له نواى فاتحه سوڤه‌تى كورتى وهك (قُلْ مَوْاَلَهُ أَحَدٌ) ده‌خوڤتى، هه‌روهك له سه‌رچاوه‌كاندا فرمويانه (ثُمَّ) ئينجا كه نوڤڤى پۇڤگىرانى ته‌لو كرد (يَخْطُبُ لِلْجُمُعَةِ) دوو خوتبه‌ى جومعه ده‌خوڤتته‌وه (مُتَعَرِّضاً لِلْكَسُوفِ) له ناو خوتبه‌ى جومعه‌شدا باسى پۇڤگىرانىش ده‌كا (ثُمَّ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ) ئينجا نوڤڤى جومعه‌ش ده‌كا، واته: پيويست به‌چوار خوتبه‌ ناكا.

(وَلَوْ اجْتَمَعَ عِيدٌ أَوْ كُسُوفٌ) نه‌گه‌ر له يه‌ك كاتدا نوڤڤى جه‌ئن، يان نوڤڤى پۇڤگىران كۆ بۆوه (وَجَنَازَةٌ) له‌گه‌ل نوڤڤى جه‌نازه (قُدِّمَتِ الْجَنَازَةُ) نوڤڤى جه‌نازه وه‌پيش دىخري له سه‌ر نوڤڤى جه‌رنىش وه له سه‌ر نوڤڤى پۇڤگىرانىش، نه‌وهك مەوسوه‌كه بگۆڤى، كه‌وابو: نوڤڤى جه‌نازه وه‌پيش نوڤڤه فه‌رزه‌كانىش دىخري، به‌وه‌هه‌رجه‌ى ماوه‌ى فه‌رزه‌كه به‌رفه‌لوان بى.

به‌لام نه‌گه‌ر نوڤڤى جه‌ئن و پۇڤگىران پىكه‌وه كۆ بونه‌وه: نه‌و كاته وهك نوڤڤى واجب په‌فتار ده‌كرى، واته: نه‌گه‌ر بترسى نوڤڤى جه‌ئن بفه‌وتى، جه‌نه‌كه وه‌پيش دىخى، نه‌گه‌ر نا: نوڤڤى پۇڤگىران ده‌كا، ئينجا نوڤڤى جه‌ئن، ئينجا دروسته: بۆ هه‌ر دوو كيان ته‌نها دوو خوتبه‌ بخوڤتته‌وه و ئياندا باسى هه‌ر دوو كيان ده‌كا.

ئينجا بزانه: نوڤڤى مانگگىرانىش له‌گه‌ل نوڤڤه واجب‌ه‌كانى شه‌وى، وهك پۇڤڤى په‌فتارى له‌گه‌ل ده‌كرى، به‌لام نه‌گه‌ر نوڤڤى مانگگىران له‌گه‌ل ته‌پاويح، يان له‌گه‌ل وه‌تر كۆ بونه‌وه، نه‌وه نوڤڤى مانگگىران پيش ده‌خري، هه‌رچه‌ند بترسى وه‌ترو ته‌پوايحه‌كان بفه‌وتىن، هه‌روهك له سه‌رچاوه‌كاندا فرمويانه، واته: چونكه ده‌گودجى وه‌ترو ته‌پوايح قه‌زا بكړينه‌وه، هه‌روهك له (تحفة) دا فرمويه‌تى.

﴿پاشكۆ: دهمبارى زمين له‌رزىن و تاريكايى و شه‌با﴾

هه‌ر كاتيك زمين له‌رزى، يا دونيا تاريك بو، يان تۆز غوبار، يان شه‌با، يان لاقاو و نه‌و جوړه مه‌ترسيانه پوى دا، سوننه‌ته: هه‌ر كه‌سه و دوو په‌كه‌ت نوڤڤ بكا، وهك سوننه‌تى نيوه‌پۆ، به‌نيه‌تى پووداوه‌كه، به‌لام به‌ته‌نهاى، نه‌ك به‌جه‌ماعت، هه‌روهك له سه‌رچاوه‌كاندا فرمويانه، پيغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فرموى: ﴿إِذَا رَأَيْتُمْ آيَةً فَاسْجُدُوا﴾ رواه ابو داود بسند حسن، هه‌ر كاتيك پووداوىكى ترسناكتان ديت سوچه بيه‌ن. واته: سوچه به‌واته‌ى نوڤڤىش هاتوه.

(بَابُ صَلَاةِ الْإِسْتِسْقَاءِ)

هِيَ سُنَّةٌ عِنْدَ الْحَاجَةِ، وَتُعَادُ ثَانِيًا وَثَالِثًا إِنْ لَمْ يُسْقَوْا، فَإِنْ تَأَهَّبُوا لِلصَّلَاةِ فَسُقُوا قَبْلَهَا
اجْتَمَعُوا لِلشُّكْرِ

هه روه ها توبه و زيکرو دعاش له و پوودلوانه دا هاتوه، پيغه مبهري ﷺ ده فرموي: ﴿إِنْ هَذِهِ
الْآيَاتُ يُرْسِلُ اللَّهُ لَا تَكُونُ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنْ اللَّهُ يُرْسِلُهَا يُخَوِّفُ بِهَا عِبَادَهُ، فَإِذَا
رَأَيْتُمْ مِنْهَا شَيْئًا فَالْزِعُوا إِلَى اللَّهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِفْقَارِهِ﴾ رواه الشيخان، نه و پوودلوه
ترسناکانه و هک پوژگيران که خوی گوره ده ياننيرئ: نه له بهر مردنی هيچ که سيکه و
نه له بهر ژيانی هيچ که سيکه، به لام خوی گوره ده ياننيرئ به نده کانی خوی پئ
ده ترسینئ، جا هر کاتيک شتيکتان له و پوودلوانه ديت، هانا بيه نه بهر زيکری خولو دوعاو
پارانه وه و تکای ليخوشبونى گونا مه کانتان.

هه روه ها پيغه مبهري ﷺ ده فرموي: ﴿الرَّيْحُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ تَعَالَى تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ وَتَأْتِي
بِالْعَذَابِ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَلَا تَسُبُّوهَا وَسَلُّوْا اللَّهَ خَيْرَهَا وَاسْتَعِذُوا بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا﴾ رواه ابودود
ياسناو حسن، با له په حمه تی خوايه، په حمه ت و بهر که تيش دينئ، عه زاب و نازاريش
ديئئ، جا هر کاتيک ديتان بایه ک هات، جنيوی پئ مه دن، به لکو له خوا بپارينه وه و
بلين: خوايه چاکه ی نه م بایه مان بدئ، خوايه له خرابه ی نه م بایه بمانپاريزه.

﴿بَابُ صَلَاةِ الْإِسْتِسْقَاءِ: بِاسْمِ نُوَيْزِي بَارَانَ﴾

(هي) نويژي باران، واته: پارانه وه ی ناودان له خوی گوره (سُنَّةٌ) سوننه تيکي (مؤكدة) به،
بق گشت که سيک: پيپلورو نيشته جي ی شارو لادئ و په شمال، به ته نهاي، يان به
جه ماعت، چونکه پيغه مبهري ﷺ کرديه تی و (البخاري ومسلم) گيژلويه تيان وه (عِنْدَ الْحَاجَةِ)
له کاتي پيويستي دا نه و نويژه سوننه ته، وه ک باران نه بارئ و زه مين تينوو بي، يان
سهر چاوه ی ناو، يان پويار ووشک بيئ، يان ناوه که يان که م بييته وه و تيژي خه لک نه کا.
(وَتُعَادُ ثَانِيًا) نه م نويژه نووه مجاريش نووياره ده کرينه وه (وَتَالِثًا) هه روه ها
سئ به مجاريش و زياتریش (إِنْ لَمْ يُسْقَوْا) نه گهر ناو نه دران، که واته: تا خوی گوره
ناويان ده داتئ نويژه که هر نووياره ده که نه وه.

(فَإِنْ تَأَهَّبُوا لِلصَّلَاةِ) جا نه گهر خه لکه که خويان ناماده کرد بق نويژي بارانو (فَسُقُوا
قَبْلَهَا) جا پيش نويژ کردنه که ناودران، واته: باران باری، يان ناو ژياوه (اجْتَمَعُوا)
سوننه ته: له شويئ نويژه که دا کو بينه وه (لِلشُّكْرِ) بق حه مدو شوکری خوی گوره له
سهر نه و نييمه ته، خوی گوره ده فرموي: ﴿لَنْ شُكْرُكُمْ لِأَزِيدَكُمْ﴾ نه گهر شوکری من
بکه ن نييمه تی زياترتان ده ده من.

وَالدُّعَاءَ، وَيُصَلُّونَ عَلَى الصَّحِيحِ، وَيَأْمُرُهُمُ الْإِمَامُ بِصِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ أَوَّلًا، وَالتَّوْبَةَ
وَالْتَّقَرُّبَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِوُجُوهِ الْبِرِّ وَالْخُرُوجَ مِنَ الْمَظَالِمِ،

(وَالدُّعَاءَ) ههروه‌ها بق دوعاگردنیش: که خوا زیاتریان بداتن (وَيُصَلُّونَ عَلَى الصَّحِيحِ) له
سه‌ر فهرموده‌ی راست نویژی بارانیش ده‌کن هه‌ر به نیه‌تی نویژی باران، بق شوکری
خوای گه‌وره.

ئینجا هه‌ر کاتیک له دوا‌ی نویژی‌باران ناو دران، واته: باران باری، یان ناو‌زی‌او، سوننه‌ت
نیه نویژه‌که دووباره بکه‌نه‌وه، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فهرموویانه.

(وَيَأْمُرُهُمُ الْإِمَامُ) پێشه‌وا‌ی موسلمانان، یان جیگره‌که‌ی فهرمانیان ده‌داتن (بِصِيَامِ ثَلَاثَةِ
أَيَّامٍ) به به‌پۆڤووبوونی سێ پۆژان به دوا‌ییه‌کدا (أَوَّلًا) پێش نه‌وه‌ی به‌پۆڤه‌ نویژکردن،
ئینجا بزانه: نه‌گه‌ر شوینه‌که پێشه‌وا، یان جیگری پێشه‌وا‌ی ئێه‌بو، نه‌و کاته زاناو
پیاوماقولاتی شوینه‌که یه‌کێک ته‌رخان ده‌کن تا‌کو نه‌و کارانه نه‌تجام بدا، هه‌روه‌ک له
(المجموع) (الشروانی)دا فهرموویانه.

هه‌روه‌ها بزانه: به فهرمانی پێشه‌وا نه‌و پۆڤووانه‌ی نویژی‌باران له سه‌ر خه‌ک واجب ده‌بن و
واجبه: له شه‌ویدا نیه‌ته‌که‌یان بق به‌یئن، که‌واته: هه‌ر که‌سێک به پۆڤو نه‌بێ، گونا‌ه‌بار
ده‌بێ، به‌لام واجب نیه پۆڤووه‌کان قه‌زا بکاته‌وه، هه‌روه‌ک له (تحفة) (نهاية)دا
فهرموویانه.

هه‌روه‌ها پۆڤووی‌واجب له‌و پۆژانه‌دا دروست ده‌بن و فهرمانی پێشه‌وا‌ی پێ جێ‌به‌جێ ده‌بێ:
وه‌ک له‌و پۆژانه‌دا له جیاتیه‌ن‌ز، یان (کفارة)، یان قه‌زا، به‌پۆڤو بیئ، یان کاته‌که په‌مه‌زان
بێ-هه‌روه‌ک له (نهاية) (الشهراصلسی)دا پوون کرله‌ته‌وه- چونکه مه‌به‌ستی سه‌ره‌که‌ی
لیزه‌دا نه‌وه‌یه: له‌و پۆژانه‌دا خودی پۆڤو هه‌بێ، تا‌کو دوعا قبول بیئ، چونکه پێغه‌مبه‌ر ﷺ
ده‌فه‌رموی: «ثَلَاثَةٌ لَّا كَرْدُ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْفَادِلُ، وَالْمُظْلَمُ» هه‌روه‌
الترمذی بسندحسن، سێ که‌س دوعایان قبول ده‌بێ و په‌د نا‌کرێته‌وه: مرقفی به‌پۆڤو تا
پۆڤووه‌که‌ی ده‌شکێنێ، پێشه‌وا‌ی دابه‌روه‌ر، مرقفی سته‌م لیک‌لو.

(وَالْتَّوْبَةَ) هه‌روه‌ها فهرمانیان ده‌داتن: به توبه‌کردن (وَالْتَّقَرُّبَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى) به خۆ
نزی‌ک‌کردنه‌وه له‌ خوای گه‌وره (بِوُجُوهِ الْبِرِّ) به پووی چاکه‌کان: وه‌ک خێر‌کردن و
ناشتبوونه‌وه و پو له‌ خواپه‌رستی‌کردن و نه‌و جۆره‌ شتانه.

(وَالْخُرُوجَ مِنَ الْمَظَالِمِ) هه‌روه‌ها فهرمانیان پێ ده‌کا: به ده‌رجوون و خۆ پاک‌کردنه‌وه له‌ گشت
سته‌مه‌کانی مافی ئاده‌میزادان: وه‌ک خوین و مال و نابوو، یان مانی خوای گه‌وره: وه‌ک
قه‌زا‌کردنه‌وه‌ی نویژ و پۆڤو و زه‌کا‌تدان و نه‌و جۆره‌ شتانه، چونکه سته‌م و تاوانه‌کان ده‌بنه

وَيَخْرُجُونَ إِلَى الصُّخْرَاءِ فِي الرَّابِعِ صِيَاماً فِي ثِيَابٍ بَذَلَتْ وَتَخْشَعُ، وَيَخْرُجُونَ الصُّبْحَ بِيَانٍ
وَالشُّيُخَ وَكَذَلِكَ الْبَهَائِمُ فِي الْأَصْحَ،

هوی نه بارینی باران، چاکه و توبه کرنیش دهبه نه هوی په حمی خوی گه وده و قبول بوونی
دوعای باران، خوی گه وده له باسی جه زده تی (هود) پیغه مبرک ﷺ ده فهرموی: ﴿وَيَا قَوْمِ
اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِثْرَارًا﴾ هق گه له که م تکای لیخو شبوونی
گونه که کانتان له خوی خوتان بکن، نینجا توبه بکن، تا کو خوی گه وده بارانیت. د به
تاوتان بق بیارتی.

(وَيَخْرُجُونَ إِلَى الصُّخْرَاءِ) بق نویژی باران ده چنه بیابانکی دهره و هوی شار (فی الرَّابِعِ) له
پدژی چواره می سن پدزه که ی پربو (صِيَاماً) له و پدزه چواره میشدا هر به پدزو دهبه
که ده چنه نویژ کردن تا کو دوعایان قبول بیی (فِي ثِيَابٍ بَذَلَتْ) له به رگیک کونی کار کردن
(وَتَخْشَعُ) به زه لیلی و ملکه چی و پاپانه وه و نوزانه وه ﴿عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي صَلَاةِ
الْإِسْتِسْقَاءِ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُتَبَذِّلاً مُتَوَاضِعاً مُتَضَرِّعاً حَتَّى أَتَى الْمُصَلِّيَ لِرُقْيَةِ الْمُنْبَرِ فَلَمْ
يَخْطُبْ خُطْبَكُمْ هَذِهِ وَلَكِنْ لَمْ يَزَلْ فِي الدُّعَاءِ وَالتَّضَرُّعِ وَالتَّكْبِيرِ، ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ كَمَا يُصَلِّي
فِي الْعِيدِ﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحيح، پیغه مبرک ﷺ بق نویژی باران له (مدينة) چوه
دهره وه، له به رگیک کوندا، به ملکه چی و له خوا پاپانه وه، تا هاته شوینی نویژ کردن له
دهره و هوی (مدينة)، نینجا چوه سر مینبر، به لام نه و جوره خوتبه ی ثیوه ی
نه خوینده وه، به لکو به رده و ام دوعای ده کرنو ملکه چی نیشان ده دلو (اللَّهُ أَكْبَرُ) ی
ده گوت، نینجا دو په که مت نویژی بارانی بق کرنین وه نویژی جه زن.

(وَيَخْرُجُونَ الصُّبْحَ) منداله کانیش له که ل خویان دهبه نه دهره وه (وَالشُّيُخَ) هره وه
پیره زن و پیره میزدیش له که ل خویان دهبه نه دهره وه، چونکه دوعای نه وانه زووتر قبول
ده بیو، پیغه مبرک ﷺ ده فهرموی: ﴿وَهَلْ تَنْصَرُونَ وَلَوْ لَقُونَ إِلَّا بِضَعْفَانِكُمْ﴾ رواه
البخاري وأصحاب السنن، نایا نثوه سرکه و زنو بزقتان دهریتی، ته نها له به ر خاتری
بین میزه کانتان نه بی.

(وَكَذَلِكَ الْبَهَائِمُ) هره وه نازه له کانیش به بیچوه کانیانه وه له که ل خویان دهبه نه دهره وه
(فِي الْأَصْحَ) له فهرمووده ی راستردا، چونکه نه هات و بین بارانی نازاری نازه لیش ده دا،
نینجا دایکه کان و بیچوه کان لیک جیا ده که نه وه، تا کو باره بارو قواره قولو حیل حیل
به رز بیته وه و خوی گه وده زوتر په حم بکا و دوعایه کان قبول بکا، پیغه مبرک ﷺ
ده فهرموی: ﴿خَرَجَ سُلَيْمَانُ يَسْتَسْقِي، فَرَأَى نَمْلَةً مُسْتَلْقِيَةً عَلَى ظَهْرِهَا رَاةً قَوَائِمَهَا إِلَى
السَّمَاءِ - تَسْتَسْقِي - فَقَالَ: إِرْجِعُوا فَقَدْ سَقَيْتُمْ بِدَعْوَةِ غَيْرِكُمْ﴾ رواه احمد وصححه الحاكم،

وَلَا يُنْعُ أَهْلُ الذِّمَّةِ الْخُضُورَ، وَلَا يَخْتَلِطُونَ بِنَا، وَهِيَ رَكْعَتَانِ كَالْعِيدِ، لَكِنْ قِيلَ يَفْرَأُ فِي الثَّانِيَةِ: إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا، وَلَا تَخْتَصُّ بِوَقْتِ الْعِيدِ فِي الْأَصَحِّ،

حه زده تی (سلیمان) پیغه مبه ر علیه السلام چوه دهر وه بۆ نویژی باران، که ته ماشای کرد میروویک له سهر پشت دریز بووه و پی به کانی به ره و ناسمان به رز کردونه وه و دعای باران ده کا، هه زده تی (سلیمان) علیه السلام فهرمووی: بگه پینه وه، خوای گه وره به دعای میرووه که بارانتان بۆ ده بارینتی.

(وَلَا يُنْعُ أَهْلُ الذِّمَّةِ) خاوه ن به یمانه کان: وه ک جوله که و دیانه کان قه دهغه ناکرین (الْخُضُورَ) که له گه ل ئیمه دا ناماده ببن، نه گهر له خو یانه وه هاتن، چونکه نه وانیش بۆ پزقی خو یان له خوا ده بارینته وه، به لام (وَلَا يَخْتَلِطُونَ بِنَا) نابن له گه ل ئیمه دا تیکه ل ببن، هه ره له کاتی پزیشتنه وه تا ده شگه پینه وه، که وایو: ناپه سنده ئیمه له گه ل خومان بیان به ینه دهر وه.

﴿ چۆنیه تی نویژی باران ﴾

(وَهِيَ) نویژی باران (رَكْعَتَانِ) دوو په که ته (كَالْعِيدِ) وه کو نویژی جه زن، به به لگی هه دیسه که ی (ابْنِ عَبَّاسٍ) پیر بوو، که وایو: له جیاتی بانگو نیقامه ت به کیک ده لئ: (الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ). ئینجا له گه ل (اللَّهُ أَكْبَرُ) نویژ دابه ستندا نیه تی (صَلَاةُ الْإِسْتِسْقَاءِ): نویژی باران دینئ و دعای (تَوَجُّه) ده خوینتی، ئینجا هه فت (اللَّهُ أَكْبَرُ) ده لئ و له نئوان گشت دوو (اللَّهُ أَكْبَرُ يَكْدَا (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ...)) تا کوتایی ده لئ، ئینجا (أَعُوذُ بِاللَّهِ...)، ئینجا (فاتحیه) ده خوینتی، هه روه ها له په که ته تی دووه میشدا -جگه له (اللَّهُ أَكْبَرُ) هه لسانه وه -پیتج (اللَّهُ أَكْبَرُ) ده لئ و له نئوان گشت دوو (اللَّهُ أَكْبَرُ يَكْدَا (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ...)) تا کوتایی ده لئ، ئینجا (أَعُوذُ بِاللَّهِ...) و فاتحیه ده خوینتی، هه روه ها له گشت (اللَّهُ أَكْبَرُ) ده کاند ده سته کانی به رز ده کاته وه له بن سینگی خوی دایانده نیتته وه.

هه روه ها له دواى فاتحیه ش: له په که ته تی به که مده سوپه تی (ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ)، یان سوپه تی (سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ) ده خوینتی، له په که ته تی دووه میشدا سوپه تی (اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ)، یان (هَلْ أَتَاكَ) ده خوینتی، له هه روه په که ته کانی شدا فاتحیه و سوپه ت به ده نگى ناشکرا ده خوینتی، هه روه که له سهر چاوه کاند پوونیان کردوته وه.

(لَكِنْ قِيلَ) به لام له فهرمووده ی بئ میژدا هاتوه: (يَقْرَأُ فِي الثَّانِيَةِ) له په که ته تی دووه مده له دواى فاتحیه، سوپه تی (إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا) ده خوینتی (وَلَا تَخْتَصُّ بِوَقْتِ الْعِيدِ) نویژی باران تاییه ت نیه: به کاتی نویژی جه زن، به لکو له گشت کاتیکی شه و پوژدا دروسته بکری (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ی راستردا.

وَيَخْطُبُ كَالْعِيدِ، لَكِنْ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى بِذَلِكَ التَّكْبِيرِ، وَيَدْعُوا فِي الْخُطْبَةِ الْأُولَى: (اللَّهُمَّ أَسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا مَرِيحًا عَذَقًا مُجَلَّلًا سَخًا طَبَقًا دَائِمًا، اللَّهُمَّ أَسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِنَّكَ كُنْتَ غَفَّارًا فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا). وَيَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ بَعْدَ صَدْرِ الْخُطْبَةِ الثَّانِيَةِ،

(وَيَخْطُبُ) له دواى نويزى باران دور خوتبه ده خويته وه (كالعید) وه كو خوتبه كانى جهن: له بوكنو سوننه تو مه رجه كاندا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﴾: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَسْقِي: فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ بِلَا أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ ثُمَّ خَطَبَنَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرُهُمَا، يَتَقَه مَبْرُكٌ بَقِ نويزى باران له (مدينة) چوه دهره وه دور په كهه تى به جه ماعت بقى كردين به بن بانگو نيقامه ت، نينجا خوتبهى بقى خويته ديه وه.

(لَكِنْ) به لام له مه دا جيا وازن: (يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى) ووتارخويته كه له سهرتاي خوتبه كاندا (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ) ده لى (بِذَلِكَ التَّكْبِيرِ) له جياتى (اللَّهُ أَكْبَرُ) كه كان، واته: له سهرتاي خوتبهى به كه مدا تق جار ده لى: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ).

مهروه ما له سهرتاي خوتبهى دوه ميشدا هفت جار ده يلته وه، مهروه كه له سرچاوه كاندا هه رمويانه، به لگهش ثايه تى ﴿أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا﴾... الايات، تكاى لى خوشبوونى گوناوه له خواى خوتان بكن، چونكه شو زقر له گوناهان خوش ده بى، تاكو له ناسمان بارانيكى زقر به ثاوتان بقى بيارينى.

مهروه ما له خوتبه كانيشدا زقر شو ثايه تى دوياره ده كاته وه زقر ده لى: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ)، زقر ده لى: (يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ وَمِنْ رَحْمَتِكَ لَرْجُو، فَلَا تَكِلْنَا إِلَى الْفَسَادِ طَرْفَةَ عَيْنٍ وَأَصْلِحْ لَنَا شَأْنَنَا كُلَّهُ لِإِلَهِ إِلَّا أَلْتِ). مهروه كه له (مغنى) دا هه رموييه تى.

(وَيَدْعُوا فِي الْخُطْبَةِ الْأُولَى) سوننه ته: له خوتبهى به كه مدا به دهنگى ناشكرا شم دوعايهى پتفه مبرك ﷺ بكا: ﴿اللَّهُمَّ أَسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا مَرِيحًا عَذَقًا مُجَلَّلًا سَخًا طَبَقًا دَائِمًا، اللَّهُمَّ أَسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ، اللَّهُمَّ إِنَّا بِالْعِبَادِ وَالْبِلَادِ وَالْخَلْقِ مِنَ الْإِلَهِاءِ وَالْجَهْدِ وَالضَّنْكِ مَا لَا نَشْكُو إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ أَلْبَسْنَا الزَّرْعَ وَأَدْرَلْنَا الصَّرْعَ وَأَسْقِنَا مِنَ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَأَلْبَسْنَا مِنَ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ، اللَّهُمَّ ارْفَعْ عَنَّا الْجَهْدَ وَالْجُوعَ وَالْفَرَى وَاکْشِفْ عَنَّا مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِنَّكَ كُنْتَ غَفَّارًا فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا﴾ رواه الإمام الشافعي فى الام.

نينجا بزانه: ووتارخوين له خوتبهى به كه مدلو له سهرتاي خوتبهى دوه مدا پوو له خه لكه كه ده كا، نينجا (وَيَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ) سوننه ته: پوو له قيبله بكاو پشت له خه لكه كه بكا (بَعْدَ صَدْرِ الْخُطْبَةِ الثَّانِيَةِ) پاش ده ست پيكر دنى خوتبهى دوه وه، واته: كه ستيه كه كى

وَيَالِغُ فِي الدُّعَاءِ سِرًّا وَجَهْرًا، وَيَحُولُ رَدَاءُهُ عِنْدَ اسْتِقْبَالِهِ فَيَجْعَلُ يَمِينَهُ يَسَارَهُ وَعَكْسَهُ، وَيُنْكَسُّهُ عَلَى الْجَدِيدِ فَيَجْعَلُ أَغْلَاهُ أَسْفَلَهُ وَعَكْسَهُ، وَيَحُولُ النَّاسُ مِثْلَهُ، قُلْتُ: وَيُتْرَكُ مُحَوَّلًا حَتَّى يَنْزِعَ الثِّيَابَ،

خوبه‌ی دعوای خویندده (وَيَالِغُ فِي الدُّعَاءِ) لهو حاله‌تدا ووتارخوینه‌که زور دوعا ده‌کا (سِرًّا) به نه‌ینو (وَجَهْرًا) به ناشکرای، هه‌روه‌ها خه‌لکه‌کش له کاتی نه‌ینو‌دا به نه‌ینو دوعا ده‌که‌ن، به‌لام له کاتی ناشکرای‌دا ده‌لین: (آمین).

هه‌روه‌ها ووتارخوینه‌که خه‌لکه‌کش له کاتی دوعا‌کردندا ده‌ستیان به‌رز ده‌که‌نه‌وه، به‌لام لی‌ره‌دا پشته ده‌سته‌کانیان ده‌خه‌نه لای ناسمان ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِسْتَسْقَى فَأَشَارَ بِظَهْرِ كَفِّهِ إِلَى السَّمَاءِ﴾ روه‌ا مسلم، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ دوعای بارانی کربو به پشته ده‌سته‌کانی ناماز‌هی بق ناسمان کرد. ئینجا که دوعایه‌کانی ته‌واو کردن، هوو له خه‌لکه‌که ده‌کاته‌وهو ناموزگاریان ده‌کا: به‌خوا په‌رستی و سه‌لاوات له سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ل‌ده‌دلو، دوعا بق ئیمانداران ده‌کاو ئایه‌تیک یان هوو ئایه‌ت ده‌خوینتیه‌وهو کوتایی خوبه‌که‌ی به (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ) دین، هه‌روه‌که له (المجموع) و (تحفة)‌دا فرمویانه.

هه‌روه‌ها (وَيَحُولُ رَدَاءُهُ) ووتارخوینه‌که په‌شته‌ماله‌که‌ی خوی‌واته: پارچه‌جله‌که‌ی سه‌ر به‌رگه‌که‌ی - وهرده‌گپښ (عِنْدَ اسْتِقْبَالِهِ) لهو کاته‌ی هوو له قیبله ده‌کا (فَيَجْعَلُ يَمِينَهُ يَسَارَهُ) لای راسته‌ی جلکه‌که‌ده‌باته لای چه‌په‌ی (وَعَكْسَهُ) به پی‌چه‌وانه‌ش، هه‌روه‌ها (وَيُنْكَسُّهُ) سه‌راو ژیریشی ده‌کا، نه‌گه‌ر بگونجی (عَلَى الْجَدِيدِ) له سه‌ر فرموده‌ی نوی، واته: (فَيَجْعَلُ أَغْلَاهُ أَسْفَلَهُ) لای سه‌روه‌ی ده‌باته لای ب‌نه‌وه‌ی (وَعَكْسَهُ) به پی‌چه‌وانه‌ش.

(وَيَحُولُ النَّاسُ مِثْلَهُ) خه‌لکه‌کش واته: ته‌نها نیرینه‌کان وه‌کو ووتارخوینه‌که به دانیش‌تووی جلکه‌کانی خویان وهرده‌گپښ ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِسْتَسْقَى وَحَوْلَ رَدَاءَهُ وَقَلْبُهُ ظَهْرًا لِبَطْنٍ وَحَوْلَ النَّاسِ مَعَهُ﴾ حدیث صحیح روه‌ا الإمام احمد وغیره، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ دوعای بارانی کربو په‌شته‌ماله‌که‌ی وه‌رگپښو به‌رو پشته‌ی کرد، خه‌لکه‌کش له‌گه‌ل نه‌وی جلکه‌کانیان به‌رو پشته‌ی کردن. ئینجا بزانه: نابی‌ثافره‌ت به‌رگه‌که‌ی وه‌رگپښ، هه‌روه‌که له (نهاية) و (الشروانی)‌دا فرمویانه.

(قُلْتُ) ئیمامی (النولوی) ده‌فرموی (وَيُتْرَكُ مُحَوَّلًا) جلکه‌ی ئیمام و خه‌لکه‌که به وه‌رگپښ‌دروای ده‌هیشترتیه‌وه (حَتَّى يَنْزِعَ الثِّيَابَ) تا هه‌ر یه‌که و جلو به‌رگی خوی داده‌که‌نی: جا له مال‌وه، یان له شوینکی‌تر، چونکه له هیچ‌ه‌دیسینکا نه‌هاتوه: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ پیش داکه‌ندن ده‌ستکاری جل وهرگه‌پلوه‌که‌ی کردب‌ی، هه‌روه‌که له سه‌رچاوه‌کاندا فرمویانه.

وَلَوْ تَرَكَ الْإِمَامُ الْإِسْتِسْقَاءَ فَقَعْلَهُ النَّاسُ، وَلَوْ خَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ جَاَزًا، وَيُسْنُ أَنْ يَسْرُرَ
لأَوَّلِ مَطَرِ السَّنَةِ، وَيَكْشِفَ غَيْرَ عَوْرَتِهِ لِيُصِيبَهُ، وَأَنْ يَغْتَسِلَ أَوْ يَتَوَضَّأَ فِي السَّبِيلِ،

(وَلَوْ تَرَكَ الْإِمَامُ الْإِسْتِسْقَاءَ) نه گهر پیئشه وای موسلمانان نویژی بارانی نه کربو جیگریشی
بق نویژکردن دانه نا، یان هر پیئشه ولو جیگری لهو شوینه دا نه بون (فَعْلَهُ النَّاسُ)
سوننه ته: خه لکه که سهریه خق نویژی باران بکن، واته: زاناو پیاماقولانی شوینه که،
یه کتیک دیاری نه که بقی نه م کاره، هر وه که بقی جه ژن و پژ گیران و جومعه ش واده که،
هر وه که له (المجموع) و (شرح العباب) دا فرمویانه.

(وَلَوْ خَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ) نه گهر نیمامی نویژی باران له پیئش نویژه که دا خوتبه ی
خوینده وه (جَاَزًا) دروسته و به بهر ده که وی، چونکه له هه بیسی (مصحح) دا نه وه اش
هاتوه، به لام خوتبه که بخریته دوی نویژ خیری زیاتره، چونکه پیغه مبه رﷺ زوتر
وای کربوه، هر وه که له سرچاوه کاندای فرمویانه.

﴿فَاكْذَابِي﴾: پارانه وه ی تاودان له خوای گهره سن جوره، یه که م: لای که متره که ی به
دوعا کردنی ته نهاته نه او کرمه ل کرمه ل به بی نویژکردن. دووم: ناوه دجیه که ی به
دوعا کردن له دوی نویژه کان و له خوتبه کانی جومعه و شوینه گشتیه کان ﴿عَنْ أَنَسٍ﴾:
دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَمَطَرُوا مِنْ جُمُعَةٍ إِلَى جُمُعَةٍ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ،
پیغه مبه رﷺ له خوتبه ی جومعه دا دوعای بارانی کرد، جا له م جومعه ی تا جومعه که ی تر
باران باری. سن یه م: ته ولو و خیرتره که ی به و جوره نویژکردن و خوتبه ی باسماں کرد،
هر وه که له سرچاوه کاندای فرمویانه، ئینجا بزانه: لهو سن جورانه دا گشت که سیک
یه کسانه، واته: نویژکردن که بقی مرقفی به ته نه اش سوننه ته، به لام به بی خوتبه
خویندنه وه، هر وه که له (المجموع) دا فرمویانه.

(وَيُسْنُ) بقی گشت که سیک سوننه ته: (أَنْ يَسْرُرَ) خوی وه در بیخی (لأَوَّلِ مَطَرِ السَّنَةِ) بقی
یه که م بارانی سال (وَيَكْشِفَ) به شیکی لاشه ی خوی پروت بکاته وه (غَيْرَ عَوْرَتِهِ) جگه له
عه وپه تی خوی (لِيُصِيبَهُ) تا کو بارانی وی بکه وی و به ره که تی پی بگا ﴿عَنْ أَنَسٍ﴾: أَصَابَنَا
مَطَرٌ فَحَسَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَوْبُهُ حَتَّى أَصَابَهُ مِنَ الْمَطَرِ، فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِمَ صَنَعْتَ هَذَا؟
قَالَ: لِأَنَّهُ حَدِيثُ عَهْدٍ بِرَبِّهِ تَعَالَى رَوَاهُ مُسْلِمٌ، باران باری و پیغه مبه رﷺ جله که ی له خق
لدا، تا هه ندیک بارانی به لاشه پیروزه که ی که وت، گوتمان: ئه ی پیغه مبه ری خوا بقی وات
کرد؟ فرموی: چونکه بارانه که نوییه و تازه خوای گهره ناروویه تی. واته: به ره که تی
نوه رده گرم (وَأَنْ يَغْتَسِلَ) سوننه ته خوی بشوا (أَوْ يَتَوَضَّأَ) یان ده ستنویژ بگری (فِي
السَّبِيلِ) له ناوه پزکانی باران، چونکه هه بیسیکی بی میزی دهره ق هاتوه، هر وه که له
سرچاوه کاندای فرمویانه.

وَيُسَبِّحُ عِنْدَ الرَّعْدِ وَالبَرْقِ، وَلَا يُتَبَّعُ بَصَرُهُ البَرْقَ، وَيَقُولُ عِنْدَ الْمَطَرِ: (اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا). وَيَدْعُو بِمَا شَاءَ، وَيَعْدُو: مُطَرِّتًا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ. وَيُكْرَهُ مُطَرِّتًا بِنَوْءٍ كَذَا، وَسَبُّ الرِّيحِ، وَلَوْ تَضَرَّرُوا بِكَثْرَةِ الْمَطَرِ فَالْسُّنَةُ أَنْ يَسْأَلُوا اللَّهَ تَعَالَى رَفْعَهُ: اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا. وَلَا يُصَلِّي لِذَلِكَ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

(وَيُسَبِّحُ) سوننه ته: گشت که سبک ته سببغات بکا (عِنْدَ الرَّعْدِ) کاتی گویى له دهنگى هور دهبن، وه (عبدالله بن الزبير رضی الله عنه) دهیفرموو: (سُبْحَانَ مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ) رواه مالك بإسناد صحيح.

(وَالْبَرْقِ) ههروهه سوننه ته: له کاتی بروسکیش ته سببغات بکا، به (قیاس) له سهر هور، که واته: دهلئ: (سُبْحَانَ مَنْ يُرِيكُمُ البَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا). ههروهه له (نهایه) (مغنی) دا فرموویانه (وَلَا يُتَبَّعُ بَصَرُهُ البَرْقَ) سوننه ته: چای خوی به دوی بروسکا نه گیتی، چونکه (السلف الصالح) پییان ناخوش بوو: نامازه بئ بروسکو هور بکه، ههروهه له سهرچاوه کانداه فرموویانه.

(وَيَقُولُ عِنْدَ الْمَطَرِ) سوننه ته له کاتی باران باریندا سن جار بلئ: (اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا) رواه البخاري، خوابه بیکه به بارانیکی سوود به خش. (وَيَدْعُو بِمَا شَاءَ) ههروهه سوننه ته: چ دوعایه که هن دهکا بیکا، چونکه له هه دیسیکی بن میژدا هاتوه: (له کاتی باران باریندا دوعا هیول دمی).

ههروهه (وَيَعْدُو) له دوی باران بارین بلئ: (مُطَرِّتًا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ) بارانمان بئ باری به گه ورهیی خولو به ره حمه تی خوا (وَيُكْرَهُ) ناپه سنده بلئ: (مُطَرِّتًا بِنَوْءٍ كَذَا) بارانمان بئ باری به کاتو نیشانه ی فلانه نه ستیره، جا نه گهر باوه پی وابئ: نه ستیره باران ده بارینئ، نه وه کافر ده بی، ههروهه له هه دیسی (صحيح) دا هاتوه، له سهرچاوه کانداه پوون کراوه ته وه (وَسَبُّ الرِّيحِ) ناپه سنده جنیو به با بدا، ههروهه له پاشکوی نویژی پوزگیراندا به لگه مان بئ هیئاوه.

(وَلَوْ تَضَرَّرُوا) نه گهر تووشی زهره روزیان بون (بِكَثْرَةِ الْمَطَرِ) به هوی قدر بارین (فَالْسُّنَةُ أَنْ يَسْأَلُوا اللَّهَ تَعَالَى رَفْعَهُ) سوننه ته له خوا بیارینه وه: بارانه که لا بیا، بهم دوعایانه: (اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا) خوابه بارانه که بیه ده وره ی نیمه: له دهشتو بهن، مه بیینه سهر نیمه له ناوه دانوی خانوویه ره (اللَّهُمَّ عَلَى الْأَكَامِ وَالظَّرَابِ وَيُطَوِّنِ الْأَوْدِيَةَ وَتَنَابِتِ الشَّجَرِ) رواه الشيخان، خوابه له سهر ته پۆلکه و چیاو دؤلایی و لیستان بارانه که بیارینه. (وَلَا يُصَلِّي لِذَلِكَ) بئ لابردنی باران نابئ نویژ بکری، چونکه له هیچ هه دیسیکا - جگه له دوعای پابردو - نه هاتوه (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

﴿پاشکۆ: دهریاری پارانېوه له خوا به خاتری پیغه مېرمنه و پیاو چاکان﴾

۱- له (المجموع) و (مغنی) دا فهرموویانه: سوننه ته له دوعایه کانی نویژی باراندا (توسل) بکا، واته: له خوی گوره بپارېته وه، به خاتری کرده وه چاکه کانی خوی، هروځه ﴿سئ کسه که می دهرگای نه شک و ته که میان لیگیرا، به کرده وه چاکه کانیان له خوا پارانېوه﴾، که له (بخاری و مسلم) دا گټېر لوه ته وه.

هروځه سوننه ته به خاتری پیاو چاکانیش له خوا بپارېته وه، به تاییه تی نه گهر پیاو چاکه که له خزمه کانی پیغه مېرمنه و بئ، هروځه نیمامی (عمر) له دوعای باراندا، به خاتری نیمامی (عباس) می پیغه مېرمنه و له خوا ده پاره وه ده فهرموو: ﴿اَللّٰهُمَّ اِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ اِلَيْكَ بِبَيْنَاتِكَ فَتَسْقِنَا، وَاِنَّا نَتَوَسَّلُ اِلَيْكَ بِعَمِّ بَيْنَاتِنَا فَاسْقِنَا، قَالَ- اَيُّ اَنْس-: فَيَسْقُوْنَ﴾ رواه البخاری، خویبه نیمه له مو پیتش به خاتری پیغه مېرمنه و لیت ده پاره لینه وه و بارانت بئ ده باراندین، ټیستاش به خاتری مامی پیغه مېرمنه و لیت ده پاره لینه وه: بارانمان بئ بپارېته. (انس) ده فهرموو: ټینجا باران دهری.

۲- (توسل) پارانېوه له خوا به خاتری که سیک، تاییه تی نه به حاله تی زیندووه تی، چونکه له دوعای وه فاتی پیغه مېرمنه و (توسل) به پیغه مېرمنه و کرلوه، هروځه له باسی (جلو بهرگ) دا به لکه مان میناوه، به لکو (صحابه) راسته و خول له سره گټی پیغه مېرمنه و تکای دوعایان لی کرده وه ﴿عَنْ مَالِكِ الدَّارِ: اَصَابَ النَّاسَ قَحْطٌ فِي زَمَنِ عُمَرَ ؓ فَجَاءَ رَجُلٌ - وَهُوَ بِلَالُ بْنُ الْحَارِثِ الْمُزَنِيُّ الصَّحَابِيُّ ؓ - اِلَى قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اسْتَسْقِ لَنَا مِنْكَ فَإِنَّهُمْ قَدْ هَلَكُوا. فَأَتَى الرَّجُلَ فِي الْمَنَامِ فَقَالَ: أَفَرَأَيْتَ عُمَرَ مَتَى السَّلَامُ وَأَخْبَرَهُ أَنَّهُمْ يُسْقَوْنَ، وَقُلْ لَهُ: عَلَيْكَ الْكَيْسُ الْكَيْسُ. فَأَتَى الرَّجُلُ عُمَرَ فَأَخْبَرَهُ فَبَكَى عُمَرُ وَقَالَ: يَا رَبِّ مَا أَلَوْا إِلَّا مَا عَجَزْتُ عَنْهُ﴾ رواه البيهقي وابن أبي شيبة بإسناد صحيح، و ذکره الحافظ ابن حجر فی فتح الباری، والحافظ ابن کثیر فی البدایة والنّهایة، له سرده می نیمامی (عمر) - واته: له (عام الرمادة) - قاتی و بئ بارانی تووشی خه لک بوو، (صحابه) یه ک- که دوعای (بلال المزني) بوو- هاته سره گټی پیغه مېرمنه و گوتی: (یا رسول الله) دوعای باران بئ نوممه تت بکه، چونکه به هیلاک چون. ټینجا پیغه مېرمنه و هاته خه ونی (صحابه) که و پتی فهرموو: سه لامی من له (عمر) بکه و پتی رابکه یه نه: بارانیان بئ دهری و پتی بئ: با زیره کو هوشیارین با زیره کو هوشیارین بئ ټیش و کاری موسلمانان - واته: با نویژی باران بکا- ټینجا (صحابه) که پود لوه که ی به نیمامی (عمر) راکه یاند، نیمامی (عمر) یش ده سستی به گریان کردو فهرموو: خویبه که مته رغه می ناکه م له کارویاری موسلماناندا مه گهر شتیک له تواناندا نه بی.

(باب)

إِنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ جَاحِدًا وَجُوبَهَا كَفَرًا، أَوْ كَسَلًا قُتِلَ حَدًّا،

﴿باب: له باسی نویژنه کهر﴾

بزانه: نویژنه کهر دوو به شه، یه کهم: (إِنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ) نه گهر مرقی بالغو عاقل نویژی واجب نه کړو (جَاحِدًا وَجُوبَهَا) دانی به واجب وونی نویژنه ده هیئا، واته: دهیگوت نویژ واجب نه (کَفَرًا) به و دانپیدانه هیئانه کافر ده بی- به (إجماع) زانیانی نیسلام- چونکه فرموده کانی خولو پیغه مبری ﷺ به درق داناو، که وایو: واجب دلوای توبه ی لی بکړی، جا نه گهر توبه ی کړو شاده ی هیئاوه نویژی کرد، وازی لی دینین.

به لام نه گهر توبه ی نه کړو نه بڼوه موسلمان، نه و کاته واجب: بکوژی، نابی نویژی (جنازه) ی له سر بکړی و نابی له گورستانی موسلمانان بنیشتی، ماله که شی نابیته میرات، به لکو ده دریته (بیت المال) ی موسلمانان، هه روه که له باسی کافریوندا- نفوذ بالله- پوونی ده که ینه وه، إِنْ دَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

نیجا بزانه: نه گهر که سیک نهیده زانی نویژ واجب، بوی دانی پیدا نه ده هیئا: وه که تازه موسلمان بوی، یان له شویتنکی دور له زانیانی ثابینی پی گیشتی، نه و جوړه که سه به کافر داندری، چونکه عوزی به دهسته، که وایو: له و واجبانه شاره زا ده کړی، نیجا نه گهر له مه ووا دانی پیدا نه هیئا نه و کاته به کافر داده ندري، هه روه که له زوریه ی سه رچاوه کاندرا پوون کراوه توه.

دووه: (أَوْ كَسَلًا) یان به ته مه لی نویژی نه ده کړو باوه پشی هه بو: که نویژ واجب (قُتِلَ) نه وه ش واجب: بکوژی، به لام (حَدًّا) به پیری سزادان ده کوزی، نه که به پیری کافریون، واته: چونکه نه گهر باوه پی به نویژ مه بی، به نویژنه کردن کافر نابی، به لام سزای کوشتنی بق داندرلوه، چونکه پیغه مبری ﷺ ده فرموی: ﴿أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَائَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بَحَقَّ الْإِسْلَامَ وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى﴾ رواه الشيخان وأصحاب السنن، له لای خوی که وره فرمانم پی کرلوه: کافره کان بکوژمو جه نگیان له که ل بکه م تا شاده دینن: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ)، وه تا پینج نویژه کان ده که نو تا زه کات ده دن، جا هر کاتیک شاده یان هیئاو نویژیان کړو زه کاتیان دا، خوینو مالیان له من ده پارینن، ته نها به مای نیسلام نه بی، لی کولینه وه ی ناو دلشیان له سر خوی له پژی قیامت.

که واته: نه گهر کافریک شاده ی هیئاو بووه موسلمان، به لام نویژی نه کرد، یان زه کاتی نه دا، هر واجب بکوژی، چونکه مای ثابینی نیسلامی به جی نه هیئاوه.

وَالصَّحِيحُ قَتْلُهُ بِصَلَاةٍ لَفَقَطٍ بِشَرْطِ إِخْرَاجِهَا عَنْ وَقْتِ الصُّرُورَةِ، وَيُسْتَتَابُ ثُمَّ تُضْرَبُ عَنْقُهُ، وَقِيلَ يُنْخَسُ بِحَدِيدَةٍ حَتَّى يُصَلِّيَ أَوْ يَمُوتَ، وَيُغَسَّلُ وَيُصَلَّى عَلَيْهِ

(وَالصَّحِيحُ) فرموده‌ای راست نه‌می‌ه: (قَتْلُهُ) واجب: نویژه‌که‌ر بکوژی (بِصَلَاةٍ) به نه‌کردنی ته‌نها یه‌ک نویژ (بِشَرْطِ إِخْرَاجِهَا) به‌و مرجه‌ی نویژه‌که ده‌ریجوینی (عَنْ وَقْتِ الصُّرُورَةِ) له کاتی نویژکردنی ناچاری‌دا: که کاتی (جمع التأخیر) ه:

که‌وابو: نه‌گه‌ر پۆژ ئاوا بوو و نویژی نیوه‌پۆ، یان نویژی عه‌سری نه‌کرد، یان به‌یان ده‌رکه‌وتو نویژی مه‌غریب، یان عیشای نه‌کرد، یان پۆژ هه‌لاتو نویژی سبه‌ینی نه‌کرد، نه‌و کاته ده‌کوژی، به‌لام به‌م مرجه‌ش: له کاتی نویژه‌که‌دا فرمانی پی‌بکری هه‌په‌شه‌ی کوشتنیشی لبکری، نه‌ویش به‌په‌کاری نویژه‌که نه‌کا.

ئینجا بزانه: نه‌و فرمان و هه‌په‌شه لی‌کردنه تایبه‌ته: به‌پیشه‌وای موسلمانان، یان کاریه‌ده‌ستیکی جیگری نه‌وی، واته: فرمان و هه‌په‌شه‌ی خه‌لکی‌تر سودی نیه، هه‌روه‌ک له (تحفة) و (نهاية) دا پوون کرلوه‌ته‌وه.

که‌وابو: نه‌گه‌ر له لای کاریه‌ده‌ستی موسلمانان فرمانی پی‌نه‌کرا و هه‌په‌شه‌ی لی‌ته‌کرا، بروس‌ت نیه بکوژی، هه‌رچه‌ند له زۆریه‌ی ته‌مه‌نیشی‌دا نویژی نه‌کردی، هه‌روه‌ک له حاشیه‌کاتی. (القلیوبی) و (البجیرمی) و (الشروانی) دا پوون کرلوه‌ته‌وه.

ئینجا که‌بریاری کوشتنی له‌سه‌ر جیگیر بوو، سوننه‌ته به‌په‌له نه‌کوژی، به‌لکو (وَيُسْتَتَابُ) سوننه‌ته: پیش کوشتنی دلاوی تۆبه‌ی لبکری، واته: پی‌ی بلین نویژه‌که‌قه‌زا بکه‌وه، نه‌گه‌ر نا: ده‌تکوژین، هه‌روه‌ک له (البجیرمی) و (الشروانی) دا فرموویانه.

ئینجا نه‌گه‌ر تۆبه‌ی کریو نویژه‌که‌ی قه‌زا کرده‌وه، نه‌وه کوشتنی له‌سه‌ر لاده‌چی، هه‌روه‌ک له زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا پوون کرلوه‌ته‌وه، خوای گه‌وره ده‌فرمووی: ﴿إِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾ نه‌گه‌ر تۆبه‌یان کرد: نویژیان کریو زه‌کاتیان دا، وازیان لی‌بینن.

(ثُمَّ) ئینجا که‌دلاوی تۆبه‌ی لی‌کرا، تۆبه‌ی نه‌کریو نویژه‌که‌ی قه‌زا نه‌کرده‌وه، هیچ عوزریکی شه‌رعیشی نه‌بو (تُضْرَبُ عَنْقُهُ) به‌فرمانی کاریه‌ده‌ستی موسلمانان به‌شمشیر له‌نه‌ستۆی ده‌سری ده‌کوژی. واته: نه‌گه‌ر له‌و حاله‌ته‌دا- که‌سیک به‌بی‌ئیزی کاریه‌ده‌ستی موسلمانان بیکوژی تاوانبار ده‌بی، به‌لام تۆله‌و (کفارة) ی‌ناکه‌ونه‌سه‌ر (وَقِيلَ) له فرموده‌یه‌کی بی‌هیزدا (يُنْخَسُ بِحَدِيدٍ) ئاسنیکی تیوه‌ده‌ژه‌نیتدری (حَتَّى يُصَلِّيَ) تا نویژ ده‌کا (أَوْ يَمُوتَ) یان تا ده‌مری.

(وَيُغَسَّلُ) نه‌و نویژه‌که‌ره‌ی به‌شی‌بووه‌م که‌مرد، واجب: بشوژی (وَيُصَلَّى عَلَيْهِ) واجب: نویژی (جنازة) شی له‌سه‌ر بکری.

وَيُذْفَنُ مَعَ الْمُسْلِمِينَ، وَلَا يُطْمَسُ قَبْرُهُ.

(کتاب الجنائز)

لِيَكْثَرَ ذِكْرُ الْمَوْتِ وَيَسْتَعِدَّ بِالْتَّوْبَةِ وَرَدَّ الْمَظَالِمِ، وَالْمَرِيضُ أَكْدُ،
(وَيُذْفَنُ مَعَ الْمُسْلِمِينَ) دروسته: له گهَل مוסلمانان - له گهَلستان - بنیشتري (ولا يطمس قبره) گورده که شی بین ناسه وار ناکري، واته: له گهَل زهوی په کسان ناکري، به لکو وه کو گوري تاوانباره کانی تر ده هیشتريته وه.

نینجا بزانه: هر که سیک به (اجماع) جومعه ی له سر بئو بلئ: من نویژی نیوه یق ده که م و جومعه ناکم. یان پوکنیکی نویژ نه کا، یان مهرجیکی نویژ جئ به جئ نه کا، که (اجماع) یان له سر بئ، نو که سه ش وه کو نویژنه که ر په فتاری له گهَل ده کري، هروه که له زوریه ی سرچاوه کاند ا پوون کرلوه ته وه.

﴿کتاب الجنائز: په ړتوکی مردوو مکان﴾

(لِيَكْثَرَ ذِكْرُ الْمَوْتِ) با گشت که سیکي بالغو عاقل زور یادو باسی مردن بکا، جیوازی ساخو، نه خوش نیه، به لام بق مرقی نه خوش زیاتر سوننه ته: یادو باسی مردن بکا، پیغه مبرک ده فرموی: ﴿أَكْثَرُوا مِنْ ذِكْرِ هَٰذِهِمُ اللَّذَاتِ﴾ رواه الترمذي وغيره باسانید صحیحه، زور باسی پچړنه ری خوشیه کان بگن: که مردنه.

(وَيَسْتَعِدُّ) واجبه: گشت گونا مبرک خوی بق مردن ناماده بکا (بِالتَّوْبَةِ) به توبه کړنیکي به په له و (وَرَدَّ الْمَظَالِمِ) به گه پاندنه وه ی نو سته مانه ی له مانی خواو ثاده میزادان کړونی، واته: دانه وه ی قهرزی خوی گه وره: وه که زاکړدنه وه ی نویژو زه کاتو پوژوو و هچو به جیپنهانی نه زرو که ففاره ت، هروه ها به دانه وه ی قهرزی ثاده میزادان.

نینجا (وَالْمَرِيضُ أَكْدُ) مرقی نه خوش زیاتر دلاوی جیبه جئ کړدنئ نه وانه ی پابرووی لیده کري، چونکه پیښه کیه کانی مردن بووه ته میوانی.

نینجا - بق نمونه -: نه گه ر نویژنه که ریک توبه ی کړو زور نویژی له سر بونو به ماوه په کی زور قهزا ده کرانه وه، نو وه با توبه بکاو پریار بدا گشتیان قهزا بکاته وه و هر له نیستاوره ش ده ست به قهزا کړدنه وه یان بکا، جا نه گه ر وپړانه گه یشت گشتیان قهزا بکاته وه چونکه له و ماوه په دا مرد، نو وه به گونا مبرای نامری، هروه ها نو مافه ی ثاده میزادان نه گه ر دلاوی لیبورنئ کړدبا فیتنه ی لپووده دا: وه ک زینا کړدن - که ناشکرا نه بوی - نو وه ش نابئ ناشکرای بکا، به لکو له نیوان خوی و خوی گه وره دا توبه ده کاو پریار ددها هیچی تر نو گونا مه نه کا، جا نه وهنده به سه، هروه که له (الشروانی) دا پوون کرلوه ته وه.

وَيُضْجَعُ الْمُحْتَضِرُ لَجْنِهِ الْأَيْمَنَ إِلَى الْقَبْلَةِ عَلَى الصَّحِيحِ، فَإِنْ تَعَذَّرَ لَضِيقِ مَكَانٍ وَتَخَوَّهِ
أَلْقَى عَلَى قَفَاهُ وَوَجْهَهُ وَأَخْمَصَاهُ لِلْقَبْلَةِ، وَيُلْقَنُ الشَّهَادَةَ بِلاَ إِلْحَاحٍ،

(وَيُضْجَعُ الْمُحْتَضِرُ) سوننه ته: نهو كه سهی له سهره مرگدايه دريژ بکړئ (لَجْنِهِ الْأَيْمَنَ)
له سهر ته نيشتی راسته ی (إِلَى الْقَبْلَةِ) بهره و قبيله (عَلَى الصَّحِيحِ) له سهره فرموده ی
پاست، نينجا نه گهر نه گونجا، نهو کاته له سهر ته نيشی چه په بهره و قبيله ده کړئ.

(فَإِنْ تَعَذَّرَ) جا نه گهر له سهر ته نيشتی چه په ش زه حمت بوو (لَضِيقِ مَكَانٍ) چونکه
شوئنه که تنگ بوو (وَتَخَوَّهِ) هره وها له بهر هویه کی تر: وهک ته نيشته کانی زامدار بئ، نهو
کاته (أَلْقَى عَلَى قَفَاهُ) له سهر پشت دريژ ده کړئ (وَوَجْهَهُ) دهم و چار و (وَأَخْمَصَاهُ) بڼه
پڼه کانی (لِلْقَبْلَةِ) بهره و قبيله ده کړئ، واته: شتيک له بن پاشه سهری داده ندرئ، تا کو
پووی بگوتنه قبيله ﴿عَنْ أَبِي قَادَةَ﴾: أَنَّ الْبَرَاءَ بْنَ مَعْرُورٍ أَوْصَى أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْقَبْلَةِ لِمَا
أَحْتَضِرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَصَابَ الْفِطْرَةَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ، (الْبَرَاءَ) - که
(صَحَابَةً) بوو - له کاتی سهره مرگدا وه سیتی کرد پووی له قبيله بکن، جا پڼفه مېرغ
فرمودی: په وشتيکی پاکی ئیسلامی وه ده ست هیتاوه.

(وَيُلْقَنُ الشَّهَادَةَ) سوننه ته: له حالتی سهره مرگدا - پيش پو له قبيله کردن - شه هاده ی
تېنها (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ی له لا بگوتئ، واته: (مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) ی له گال نه گوتئ و (بِلاَ إِلْحَاحٍ)
به رده و امیش له لای نه گوتئ، هره وها فرمانيشی پڼ نه کړئ و نه گوتئ: بلئ: (لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ). نه وهک له پړو قینه وه بلئ: ناپلیم. یان قسه یه کی تری ناشیرین بکا، به لکو ماو هیهک
بڼ ده نگ ده بڼ، نينجا (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ی له لا ده گوتئ ته وه، تا کو گوئی ئی بڼو بیلئ.

نينجا نه گهر جارک گوتی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، هیچی تر بوی دو یاره ناکړته وه، مه گهر له لوی
گوتنه که ی قسه یه کی تر بکا، نهو کاته بوی دو یاره ده کړته وه، تا کو بڼته ناخبر قسه ی
له دونیادا، چونکه پڼفه مېرغ ده فرمودی: ﴿لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ رواه مسلم ﴿مَنْ
كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، دَخَلَ الْجَنَّةَ﴾ رواه ابودلود باسناد حسن، له لای نهو
نه خو شانه تان که نزیکه بمرن، (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) بلئ، هر که سیک لوا گوتی له دونیادا (لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ) بڼ، ده چیت به هشت.

نينجا بزانه: نه وه ی پابردو دهر یاره ی نه خو شی موسلمان بوو، چونکه نه خو شی کافر -
نه گهر چاوه پوانی ئیسلام بونی ئی ده کرا - واجبه: هره ووه شه هاده ی پڼ بگوتئ، واته:
پڼی بگوتئ: بلئ: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ). تا کو موسلمان
بڼو به موسلمان ی بمړئ ﴿عَنْ أَنَسٍ﴾: كَانَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَرَضَ فَاتَّاهُ
النَّبِيُّ ﷺ يَعُوذُهُ فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ: أَسْلِمَ. فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ؟ فَقَالَ: أَطْعَمَ أَبَا الْقَاسِمِ،

وَيُقْرَأُ عِنْدَهُ: (يس)، وَلْيُحْسِنَ ظَنَّهُ بِرَبِّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى، فَإِذَا مَاتَ غُمُضَ،

فَأَسْلَمَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَلْقَاهُ مِنَ النَّارِ ﴿١﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، كَوَيْكِي جوله که خزمه تی پیغه مبهری ﷺ ده کردو نه خوش کهوت، جا پیغه مبهری ﷺ هاته سهردانی و له لای سهری دانیش و فهرمووی: بیه موسلمان. کوره کهش ته ماشه یه کی باوکی خوی کرد، باوکه کهشی گوتی: گوئیایه لی باوکی قاسم بیه-واته: به قسه ی پیغه مبهری ﷺ بکه- نینجا کوره که موسلمان بوو و پیغه مبهری ﷺ چوو ده ره وه و ده یه رموو: (الْحَمْدُ لِلَّهِ) سوپاس بق نه و خویایه ی نه و کوره ی له ناگر بزگار کرد.

(وَيُقْرَأُ عِنْدَهُ يس) سوننه ته: له حاله تی سهره مرگدا سوپه تی (یاسین) ی له لا بخویندری، پیغه مبهری ﷺ ده فهرمووی: ﴿إِقْرَأُوا عَلَى مَوْتَاكُمْ﴾ یس ﴿رواه ابو داود وصححه ابن حبان، سوپه تی (یاسین) له سهر نه و نه خوشانه تان بخوینن که نزیکه بمرن.

هه روه ها سوننه ته: سوپه تی (الرعد) ش بخویندری، به لام ناگاداریه: هه کاتیک نه خوشه که گیانی ده رچوو و مرد، دروست نیه: قورثانی له سهر بخویندری تا ده شورئ، چونکه به هوی مردن غوسلی واجب بووه، هه روه که له (شرح الحاوی) دا فهرمووی هه تی، هه روه ها سوننه ته: که م که مهش ثاوی بدریتی، هه روه که له زوری هه سهرچاوه کاندایه فهرموویانه.

(وَلْيُحْسِنَ ظَنَّهُ) یا نه خوشه که دل و بوچوونی خوی جوان بکا (بِرَبِّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) ده ره ق خوی خوی، واته: دل و بوچوونی نه وها بی: که خوی گه وره لی خوی ده بی و په حمی پی ده کا، پیغه مبهری ﷺ ده فهرمووی: ﴿لَا يَمُوتُ أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللَّهِ تَعَالَى﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، هه ره که کتکان ته نها له و حاله ته دا بمرئ: که دل و بوچوونی خوی جوان بکا ده ره ق خوی گه وره. که و ابو: سوننه ته: نه وانه ی له لای نه خوشه که نه، نه وانه ی لخواشی بکه نه و ته ماعی په حمی خوی بخه نه ناو دل، هه روه که له سهرچاوه کاندایه فهرموویانه.

نینجا (فَإِذَا مَاتَ) هه کاتیک یه کتیک مرد (غُمُضَ) چاوه کانی ده چوقیندرینه وه ﴿عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَقَدْ شَقَّ بَصَرُهُ، فَأَغْمَضَتْهُ ثُمَّ قَالَ: إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، پیغه مبهری ﷺ هاته لای (أَبِي سَلَمَةَ) که مریدو و چاویشی کرایوه، جا پیغه مبهری ﷺ چاوه کانی بق چوقانده وه و فهرمووی: کاتن گیان له لاشه وهرده گیرئ، چاو به دوا ی دا ده روانی ثایا بق کوئ ده روا.

نینجا بزانه: سوننه ته: له حاله تی چوقانده وه دا بلی: (بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ). هه روه که له سهرچاوه کاندایه فهرموویانه.

وَشُدَّ لِحْيَاهُ بِعَصَابَةٍ، وَكُنْتُ مَفَاصِلُهُ، وَسُتِرَ جَمِيعُ بَدَنِهِ بِثَوْبٍ خَفِيفٍ، وَوُضِعَ عَلَى بَطْنِهِ شَيْءٌ ثَقِيلٌ، وَوُضِعَ عَلَى سَرِيرٍ وَنَحْوِهِ، وَتُرِغَتْ ثِيَابُهُ، وَوُجَّهَ لِلْقَبْلَةِ كَالْمُحْتَضَرِّ، وَيَتَوَكَّلَى ذَلِكَ أَرْقَى مَحَارِمِهِ، وَيَبَادُرُ بِغُسْلِهِ إِذَا تُقِنَ مَوْتُهُ، وَغُسْلُهُ وَتَكْفِينُهُ وَالصَّلَاةُ عَلَيْهِ وَدَفْنُهُ فَرُوضٌ كِفَايَةٌ،

(وَشُدَّ لِحْيَاهُ) ههريو شهويله کاني مريووه که ده به سترين (بِعَصَابَةٍ) به پارچه په پوکيکي پان و به لای سهره وهی سهری ده به سترينه وه، چونکه نه گهر ده می کرلوه بی، شتی ده پواته ناووهی (وَكُنْتُ مَفَاصِلُهُ) جومگه کانی نهرم ده کړين، واته: باسکه کانی بهر وه قوله کانی ده بردين و ده گه پندرين وه، قاچه کانيشی بهر وه پانه کانی و ده گه پندرين وه، تاكو شوردي ناسان بيی (وَسُتِرَ جَمِيعُ بَدَنِهِ) جا له دواي بهرگ داکه ندنی، گشت لاشه ی مريووه که داده پشړی (بِثَوْبٍ خَفِيفٍ) به جليکي سووک، به لام نه گهر له ژير نيحرامدا مريبی، نابي سهری پياو و پوهی نافرهت دايپشړی.

(وَوُضِعَ عَلَى بَطْنِهِ شَيْءٌ ثَقِيلٌ) سوننه ته: شتيکي گران له سهر زگی مريووه که دابندري تاكو فو نه بری و هلته ناوسن، به لام نابي قوپان و کتيبه کانی نايینی له سهر دابندري، ههروه که له سهر چاوه کاند افرموويانه (وَوُضِعَ عَلَى سَرِيرٍ) سوننه ته: له سهر ته ختیه که دابندري (وَنَحْوِهِ) يان شتيکي تری وه که ته ختیه (وَتُرِغَتْ ثِيَابُهُ) جله کانی لي داده که ندرين، به لام شهيد جله کانی داناکه نيتندين (وَوُجَّهَ لِلْقَبْلَةِ) پوه له قبيله داده ندری (كَالْمُحْتَضَرِّ) وه که مړيکي له سهره مرگدا بی.

ئينجا بزانه: نه گهر گونجا له سهر ته نيشتيکي دريژ بکړی، نه وه شته گرانه که ی به دلويک، يان به په پوکيک له سهر زگی ده به سترين، نه گهر نا: له سهر پشت بهر وه قبيله ده کړی و شته گرانه که شی له سهر داده ندری، ههروه که له (تحفة) (نهایه) دا پوون کرلوه ته وه (وَيَتَوَكَّلَى ذَلِكَ) سوننه ته: نه و کارانه ی پابرېو بکړته نه ستو (أَرْقَى مَحَارِمِهِ) نهرم ترين مه حره مه کانی مريووه که، تاكو به زه یی پی دا بی، ئینجا پياو بق پياو، نافرهت بق نافرهت، ههروه که له سهر چاوه کاند افرموويانه.

﴿بَاسِ شُورْدَنِ مَرْدُو﴾

(وَيَبَادُرُ بِغُسْلِهِ) سوننه ته: په له بکړی به شوردي مريووه که (إِذَا تُقِنَ مَوْتُهُ) هه کاتيک مرنه که ی بيگومان بو، به لام نه گهر مرنه که ی بيگومان نه بو، وه که کتوپ مريبی، يان ترساي، يان له شويکي بهر زه کوتېن، نه و کاته دروست نيه په له بکړی، به لکو واجبه: چاوه پوان بکړی تا دلنایي ده بی: که مريو، ههروه که له سهر چاوه کاند افرموويانه.

(وَغُسْلُهُ) شوردي مريووه که (وَتَكْفِينُهُ) کفن کړدي (وَالصَّلَاةُ عَلَيْهِ) نويز له سهر کړدي (وَدَفْنُهُ) ناشتنی (فَرُوضٌ كِفَايَةٌ) هه چولريان واجبن به (فَرَضُ الْكِفَايَةِ)، به (اجماع) ی

وَأَقْلُ الْفُسْلِ تَعْمِيمُ بَدَنِهِ بَعْدَ إِزَالَةِ النَّجَسِ، وَلَا تَجِبُ نِيَّةُ الْفَاسِلِ فِي الْأَصَحِّ، فَيَكْفِي غَرْقُهُ أَوْ غَسْلُ كَافِرٍ، قُلْتُ: الصَّحِيحُ الْمَنْصُوصُ: وَجُوبُ غَسْلِ الْفَرِيقِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَالْأَكْمَلُ وَضْعُهُ بِمَوْضِعِ خَالٍ مَسْتَوٍ عَلَى لَوْحٍ، وَيُقَسَّلُ فِي قَمِيصٍ بِمَاءٍ بَارِدٍ،

زنانایانی نیسلام: له سه ر گشت که سیک که هه والی مردنه که ی گه یشتیبتی، هه روه که له توریه ی سه ر چاوه کاندایه رموویانه .

(وَأَقْلُ الْفُسْلِ) که مترینی شۆردنی مردوو- که واجبه که ی پی پیک بی- نه مه یه: (تَعْمِيمُ بَدَنِهِ) به ناویکی پاک گشت لاشه ی بگریته وه، به جار (بَعْدَ إِزَالَةِ النَّجَسِ) له ناوی لادانی پیسی له لاشه ی مردوو که، نه گهر پیسی پیوه بی (وَلَا تَجِبُ نِيَّةُ الْفَاسِلِ) نیه تهینانی مردوو شۆره که واجب نیه و مه رچ نیه بق دروستیوونی شۆردنه که (فِي الْأَصَحِّ) له هه رمووده ی راستردا، چونکه مه به ست له م شۆردنه پاکیه، که وایو: (فَيَكْفِي غَرْقُهُ) به هه رمووده ی بی میز نه و نه ده به سه: مردوو که تقوم بیته ناو ناو (أَوْ غَسْلُ كَافِرٍ) یان کافرێک بیشۆری، چونکه مه به ست که پیک دی.

به لام (قُلْتُ) نیعامی (النواوی) ده هه رموی (الصَّحِيحُ الْمَنْصُوصُ) ده ققی هه رمووده ی راست نه مه یه: (وَجُوبُ غَسْلِ الْفَرِيقِ) واجبه: مرقی له ناودا خنکاو بشۆری (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) چونکه شۆردنه که له سه ر نیمه واجبه، که وایو: به کرداری نیمه ی زیندوو نه بی دروست نابی، که واته: دروسته مندالی فامیده ش مردوو که بشۆرتی، هه روه که له (تحفة) و (نهاية) دا هه رموویانه .

(وَالْأَكْمَلُ) ته واترینی شۆردنی مردوو- که سوننه ته کانیشی نه دجام بدرین- نه مه یه: (وَضْعُهُ بِمَوْضِعِ خَالٍ) بق شۆردن له شوینیکی چۆل دابندرئ، جگه له مردوو شۆره که و یارمه تیده ره کانی، که سی تری لیته بی (مَسْتَوٍ) شوینه که داپۆشراو بی و خه لک نه بیینی، که وایو: وا باشتره له ژیر بانیکدا بشۆری (عَلَى لَوْحٍ) له سه ر ته ختیك، یان تاته شۆریك بشۆری، تاكو پرۆشکه ناوه کانی پی نه که ونه وه .

(وَيُقَسَّلُ فِي قَمِيصٍ) سوننه ته: له ناو کراسیکی گۆندا بشۆری، واته: ده سه ته کانی بیاته ژیر کراسه که، جا نه گهر کراس ده ست نه که وت، یان نه گونجا تییدا بشۆری، نه و کاته واجبه: عه وپه ته ی مردوو که به جلیکی تر داپۆشراو، چونکه له مردوو شۆره که شو له یارمه تیده ره که شی حه رامه: ته ماشای عه وپه ته ی مردوو که بکن، هه روه که له (المجموع) دا هه رموویه تی (بِمَاءٍ بَارِدٍ) سوننه ته: به ناویکی سارد مردوو که بشۆری، به لام نه گهر مردوو که چلکن بوو، یان ژۆر سه رما بوو، نه و کاته ناوه که نه ختیك گهرم ده کرئ، هه روه که له سه ر چاوه کاندایه رموویانه .

وَيَجْلِسُ الْفَاسِلُ عَلَى الْمُقْتَسِلِ مَائِلًا إِلَى وَرَائِهِ، وَيَضَعُ يَمِينَهُ عَلَى كَفِّهِ، وَإِبْهَامَهُ فِي نُقْرَةِ قَفَاهُ، وَيُسْنِدُ ظَهْرَهُ إِلَى رُكْبَتِهِ الْيُمْنَى وَيَمُرُّ بِسَارَهُ عَلَى بَطْنِهِ إِمْرَارًا بَلِيغًا لِيَخْرُجَ مَا فِيهِ ثُمَّ يَضْجَعُ لِقَفَاهُ وَيَغْسِلُ بِيَسَارِهِ - وَعَلَيْهَا خَرْقَةٌ - سَوَاتِيَهُ ثُمَّ يَلْفُ أُخْرَى، وَيَدْخُلُ أَصْبَعَهُ فَمَهُ وَيَمُرُّهَا عَلَى أَسْنَانِهِ، وَيَزِيلُ مَا فِي مَنَحْرِهِ مِنْ أَدَى، وَيَوْضَعُهُ كَالْحَيِّ، ثُمَّ يَغْسِلُ رَأْسَهُ ثُمَّ لِحْيَتَهُ بِسِدْرٍ وَتَحْوَهُ

(وَيَجْلِسُ الْفَاسِلُ) سوننه ته: مردووشوره که مردووه که دابنیشینتی (علی الْمُقْتَسِلِ) له سره شوینتی مردووشوردن (مَائِلًا إِلَى وَرَائِهِ) سوننه ته: له دانیشتاننده که دا نه ختیک به ره و لای پشته وه خواری بکاته وه (وَيَضَعُ يَمِينَهُ عَلَى كَفِّهِ) دهسته راسته که یخوی له سره شانی راسته ی مردووه که دابنئو (وَابْهَامَهُ فِي نُقْرَةِ قَفَاهُ) په دجه گوره که شی له ناو نه ویایی پشت ملی دابنئ، تاکو سهری به لادا نه چئ (وَيُسْنِدُ ظَهْرَهُ إِلَى رُكْبَتِهِ الْيُمْنَى) پشتی مردووه که ش پال وه نه ژتو راسته که یخوی بدا.

(وَيَمُرُّ بِسَارَهُ عَلَى بَطْنِهِ) دهسته چه پی خوی به سر زگی مردووه که دا بیتنی (إِمْرَارًا بَلِيغًا) به پیداهیتانیکي ژور (لِيَخْرُجَ مَا فِيهِ) تاکو ئو پیسیه ی له زگی دلیه بیتنه دهره وه، نه وه که له دواي شوردن بیتنه دهره وه، ئینجا له و حاله ته شدا یارمه تیدمره که ئاوکی ژور به سره پیسیه که داده کا، تاکو زوو لاجئو بونی نه یئ، هره وه که له سرچاوه کانداه فرموویانه.

(ثُمَّ يَضْجَعُ لِقَفَاهُ) ئینجا له دواي دهست پیداهیتانه که، مردووه که له سره پشت درئژ ده کا، به لام لای سهری به رزرتربئ (وَيَغْسِلُ بِيَسَارِهِ) ئینجا به دهسته چه پی خوی تاره تی مردووه که ده کا (وَعَلَيْهَا خَرْقَةٌ) له و حاله ته دا واجبه: دهسته که ی له ناو په پوکیک، یان دهسته وانه یه که دابنئ (سَوَاتِيَهُ) هره دبو عه وره ته کانی مردووه که دهشوا، واته: پیشه وه و پشته وه ی و دهره وره که یان چونکه هه پامه: به دهستی پروت دهست له عه وره تی مردووه که بدا، هره وه که له ژوریه ی سرچاوه کانداه فرموویانه.

ئینجا ئو پارچه په پوکیکه داده نئو دهسته کانی خوی پاک ده کاته وه (ثُمَّ يَلْفُ أُخْرَى) ئینجا پارچه په پوکیکي تر، یان دهسته وانه یه که له دهستی ده کا (وَيَدْخُلُ أَصْبَعَهُ فَمَهُ) په نجه ی شاده ی دهسته چه پی خوی ده نیتنه ناو ده می مردووه که (وَيَمُرُّهَا عَلَى أَسْنَانِهِ) به سره ددانه کانی دا دیتئو به ئاو بوی پاک ده کاته وه.

(وَيَزِيلُ مَا فِي مَنَحْرِهِ مِنْ أَدَى) به په نجه ی بچکوله شی چلمو چلکنی ناو لووتی لاده با (و) هره وه که نه وانه ی پاپرووی ته واو کردن (يُوضَعُهُ) سوننه ته: دهستنوئیزیکي ته واو بئ مردووه که بگری (كَالْحَيِّ) وه کو دهستنوئیزی مروقی زیندوو: له واجب و سوننه ته کانداه.

(ثُمَّ) ئینجا له دواي دهستنوئیز (يَغْسِلُ رَأْسَهُ) سهری مردووه که دهشوا (ثُمَّ لِحْيَتَهُ) ئینجا پیشی مردووه که دهشوا (بِسِدْرٍ) به سیدر (وَتَحْوَهُ) یان شتیکی وه که سیدر که ف بکا: وه کو

وَيُسْرَحُهُمَا بِمَشْطٍ وَاسِعِ الْأَسْتَانِ بِرَفْقٍ، وَيَرُدُّ الْمُتَنَتِّفِ إِلَيْهِ، وَيَغْسِلُ شِقَّهُ الْأَيْمَنَ ثُمَّ الْأَيْسَرَ ثُمَّ يُحَرِّفُهُ إِلَى شِقِّهِ الْأَيْسَرَ فَيَغْسِلُ شِقَّهُ الْأَيْمَنَ مِمَّا يَلِي الْقَفَا وَالظَّهْرَ إِلَى الْقَدَمِ ثُمَّ يُحَرِّفُهُ إِلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ فَيَغْسِلُ الْأَيْسَرَ كَذَلِكَ فَهَذِهِ غَسْلَةُ، وَيُسْتَحَبُّ ثَانِيَةٌ وَثَالِثَةٌ، وَأَنْ يُسْتَعَانَ فِي الْأُولَى بِسِدْرٍ أَوْ خِطْمِيٍّ ثُمَّ يُصَبُّ مَاءٌ قَرَّاحٌ مِنْ فَرْقِهِ إِلَى قَدَمَيْهِ بَعْدَ زَوَالِ السُّدْرِ،

سابوون (وَيُسْرَحُهُمَا) سهر و پيشی مردووه که شانه دهکا (بِمَشْطٍ وَاسِعِ الْأَسْتَانِ) به شانه يه کی بدان بهرین (بِرَفْقٍ) به نه رمی و له سهرخو (وَيَرُدُّ الْمُتَنَتِّفِ إِلَيْهِ) نه و مووانه ی هه لکه ندرلون ده گه پیتدرینه وه لای مردووه که و له ناو کلنه که ی داده ندری، واته: فیهی نادرین.

نینجا بزانه: له سهر مردووشقوره که واجبه نیته ی ده ستوویژی سوننه ت بق مردووه که بینئ، هه روه که له (الشروانی) دا فرموویه تی.

نینجا که نه وانه ی پرابردو و گشتی ته و او بون (وَيَغْسِلُ شِقَّهُ الْأَيْمَنَ) لای راسته ی مردووه که ده شوا، له پیتشه و هپا: له نه ستوی تا پی ی (ثُمَّ الْأَيْسَرَ) نینجا لای چه په ی ده شوا، له پیتشه و هپا: له نه ستوی تا پی ی (ثُمَّ يُحَرِّفُهُ) نینجا مردووه که و ه رده گپری (إِلَى شِقِّهِ الْأَيْسَرِ) بق سهر ته نیشی چه په ی (فَيَغْسِلُ شِقَّهُ الْأَيْمَنَ) ته نیشی راسته ی مردووه که ده شوا له پشت و هپا، واته: (مِمَّا يَلِي الْقَفَا وَالظَّهْرَ) لای پشت ملو پشتی (إِلَى الْقَدَمِ) تا ده گاته پی ی مردووه که (ثُمَّ يُحَرِّفُهُ إِلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ) نینجا مردووه که و ه رده گپری ته سهر ته نیشی راسته ی (فَيَغْسِلُ الْأَيْسَرَ) لای چه په ی ده شوا (كَذَلِكَ) له پشت و هپا: له پشت ملی تا پی ی، نینجا بزانه: چه پامه مردو له سهر زگ - واته: لای ده و چاو - بریز بکری، هه روه که له سهر چاوه کاندای فرموویاته.

(فَهَذِهِ) نه و شوردنانه ی نوای شوردنی سهر و پيشی تا نثیره (غَسْلَةُ) ته نها به یه ک شوردن ده ژمیردیری و واجبه که شی پی ته و او ده یی.

به لام (وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (ثَانِيَةٌ وَثَالِثَةٌ) شوردنیکی تری نووه و سپیهم، به و شیوه ی باسما ن کرد، جا نه گهر به سی جار پاک نه بووه، واجبه: زیاتر بشوری، سوننه ته شوردنه کانیش تاک بن (وَأَنْ يُسْتَعَانَ فِي الْأُولَى) سوننه ته له و سی جارانه دا له شوردنه که ی به که میاندا یارمه تی ناوه که بدری (بِسِدْرٍ أَوْ خِطْمِيٍّ) به یه کی که له و نووانه، واته: یان به شتیکی تر، که که فی هه پیو چاک لا بیا: وه کو سابوون و تایت.

(ثُمَّ) نینجا له هر جار که له و سی شوردنانه (يُصَبُّ مَاءٌ قَرَّاحٌ) ناویکی پاکی بی گهر ده سهر مردووه که دا ده کری (مِنْ فَرْقِهِ) له توقی سهریه وه (إِلَى قَدَمَيْهِ) تا پی ی مردووه که (بَعْدَ زَوَالِ السُّدْرِ) پاش لابردنی سیدر، یان که فه که ی سابوون به ناو، واته: لابردنی که فه که به

وَأَنْ يَجْعَلَ فِي كُلِّ غَسَلَةٍ قَلِيلَ كَافُورٍ، وَلَوْ خَرَجَ بَعْدَهُ نَجَسٌ وَجَبَ إِزَالَتُهُ فَقَطُّ، وَقِيلَ
مَعَ الْفُسْلِ إِنَّ خَرَجَ مِنَ الْفَرْجِ، وَقِيلَ الْوُضُوءُ،

شوردن نازمیدرئو به بهر واجب ناکه‌وئ، چونکه به هوی که‌فه‌که ناوه‌که گورپوهو له کار
که‌وتوه، هه‌روه‌که له سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رموویانه.

(وَأَنْ يَجْعَلَ فِي كُلِّ غَسَلَةٍ) سوننه‌ته: له گشت جاریکی شوردنه‌که‌دا له ناو ناوه
بئ‌که‌رده‌که بکا (قَلِيلَ كَافُورٍ) که‌میکی کافور، که ناوه‌که نه‌گورپو له کاری نیخی، تا‌کو
لاشه‌ی مرپوه‌که توند بکاو به هوی بۆنه‌که‌شی می‌شو مه‌گه‌ز لی نوور که‌وتیه‌وه، ئینجا
به‌لکه‌ی نه‌و شیوه‌یه‌ی پابروو، نه‌م حه‌دیه‌سه:

عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ زَيْدَةَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ: إِبْدَانُ بِمَيَّامِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ
مِنْهَا. وَفِي رَوَايَةٍ: (وَأَغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ بَمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ
كَافُورًا، فَلَمَّا فَرَعْنَا آدَاهُ فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ، فَقَالَ: أَشْعِرُهَا إِيَّاهُ، فَصَفَرْنَا شَعْرَهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ
وَأَلْقَيْنَاهَا خَلْفَهَا) رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَأَصْحَابُ السَّنَنِ، بِإِثْقَابِ مَبْرُورٍ. دَهْرِيَارِي شُورْدَنِي (زَيْنَب) ی
کیژی، فه‌رمووی: له شوردندا ده‌ست به لای پاسته‌کانی بکه‌ن ده‌ست به شوینه‌کانی
ده‌ست‌نوژ بکه‌ن، سئ جار، یان پینج، یان زۆتر به ناو به سیدر بیشۆن، له شوردنی
کو‌تایشدا نه‌ختیک کافور تی‌که‌لی ناوه‌که بکه‌ن. (أم عطية) ده‌فه‌رمووی: که شوردنه‌که‌مان
ته‌ولو کرد، پی‌غه‌مبه‌رمان ﷺ نا‌گادار کرد، نه‌ویش په‌شته‌ماله پیرۆزه‌که‌ی خوی دایه
ده‌ستمان و فه‌رمووی: له بن کفنه‌که‌دا لی‌ی وه‌رپیچن-واته: تا‌کو به‌ره‌که‌تی پی‌بگا- ئینجا
مووه‌کانی سه‌ریشی-پاش شانه‌کردن- بۆمان کردنه سئ په‌لکه-که‌زیو به لای پشته‌وه‌ی
سه‌ری‌دا بۆمان شوپ کردنه‌وه.

ئینجا سوننه‌ته له نوای شوردن: نوویاره جو‌مگه‌کانی نه‌رم بکرتنه‌وه و زۆر باش ووشک
بکرتنه‌وه، تا‌کو کفنه‌که‌ی ته‌پ نه‌بی.

(وَلَوْ خَرَجَ بَعْدَهُ نَجَسٌ) جا نه‌گه‌ر له نوای ته‌واویوونی شوردن، مرپوه‌که پی‌سیه‌کی
لی‌هاته ده‌روه (وَجَبَ إِزَالَتُهُ فَقَطُّ) واجبه: ته‌نها پی‌سیه‌که بشوړئو هیچی‌تر واجبه نه‌ه
(وَقِيلَ مَعَ الْفُسْلِ) له فه‌رمووده‌یه‌کی بی‌هیزدا شوردنی پی‌سیه‌که‌و شوردنه‌وه‌ی
مرپوه‌که‌ش واجبه (إِنْ خَرَجَ مِنَ الْفَرْجِ) نه‌گه‌ر پی‌سیه‌که له کونی پیشه‌وه، یان له
پشته‌وه هاتیته ده‌روه (وَقِيلَ الْوُضُوءُ) له فه‌رمووده‌یه‌کی بی‌هیزدا: شوردنی پی‌سه‌که‌و
ده‌ست‌نوژ گرتنه‌وه‌ی مرپوه‌که واجبه.

ئینجا بزانه: نه‌گه‌ر مرپوه‌که کفن کرابی‌و پی‌سیه‌که‌ی لی‌هاته ده‌روه، نه‌و کاته نه‌و
شوینه‌ی پیس بووه له لاشه‌یو له کفنه‌که‌ی، واجبه: هه‌ردوکی بشوړئ، هه‌رچه‌ند له
نوای نوژ له سه‌رکردنیش بی، هه‌روه‌که له (تحفة) (الشروانی) دا فه‌رموویانه.

وَيُغَسِّلُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ وَالْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ، وَيُغَسِّلُ امْرَأَتَهُ وَزَوْجَتَهُ وَهِيَ زَوْجُهَا، وَيَلْفَانِ خِرْقَةً وَلَا مَسَّ، فَإِنْ لَمْ يَخْضُرْ إِلَّا أَجْنَبِيٌّ أَوْ أَجْنَبِيَّةٌ يُمَمٌ فِي الْأَصَحِّ،

هه‌روه‌ها بزانه: به هیچ مؤیه‌ک ده‌ست‌نوژی مردوو ناشکن، هه‌روه‌ها به هاتنه ده‌روه‌ی (منی) مردووه‌که، یان به جیماع له‌گه‌ل‌کردنی، مردووه‌که نابیتنه جه‌نابه‌تداریو غوسلی له سهر واجب نابن، چونکه دواکاری شهرعی له سهر نه‌ماوه، هه‌روه‌ک له سهر‌چاوه‌کاندا فرمویانه.

﴿بَاسِی مَرْدُو شُور﴾

(وَيُغَسِّلُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ) له شهر‌عدا نه‌وها داندراوه: پیاو پیاو ده‌یشوا (وَالْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ) ئافره‌تیش ئافره‌ت ده‌یشوا (وَيُغَسِّلُ امْرَأَتَهُ) دروسته پیاو جاریه‌که‌ی خوی بشوا (وَزَوْجَتَهُ) هه‌روه‌ها دروسته: می‌رد ژنی خوی بشوا ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا: لَوْ مِتُّ قَبْلِي لَفَسَلْتُكَ﴾ رواه احمد وصححه ابن حبان، پیغه‌مبه‌ری ﷺ فرمویه هه‌زده‌تی (عائشة): نه‌گه‌ر تو پیش من مردی من ده‌تشوم.

(وَهِيَ) ژنیش (زَوْجَهَا) دروسته: می‌ردی خوی بشوا ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: لَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا غَسَلْتُ ﷺ إِلَّا نِسَاءً﴾ رواه ابودلود و غیره بسند صحیح، نه‌گه‌ر نه‌وه‌ی ئیستا ده‌یزانم له پابردوومدا بمزانیابه، جگه له ژنه‌کانی خوی که‌سی‌تر پیغه‌مبه‌ری ﷺ نه‌ده‌شورد. (وَيَلْفَانِ خِرْقَةً) ژن، یان می‌رد-هه‌ر یه‌کێک که جه‌نازه‌ی نه‌وی‌تر بشوا- سوخته‌ته: پارچه په‌رۆکێک، یان ده‌سته‌وانه‌یه‌ک له ده‌ست بکه‌ن (وَلَا مَسَّ) به ده‌ستی ږووت ده‌ست له لاشه‌ی یه‌کتری نه‌دن له کاتی شوردندا.

(فَإِنْ لَمْ يَخْضُرْ إِلَّا أَجْنَبِيٌّ) جا نه‌گه‌ر بۆ شوردنی ئافره‌ت-جگه له پیاوی بیگانه- که‌سی‌تر نه‌بو (أَوْ أَجْنَبِيَّةٌ) یان بۆ شوردنی پیاو-جگه له ئافره‌تی بیگانه- که‌سی‌تر نه‌بو (يُمَمٌ) مردووه‌که ته‌یه‌موم ده‌کړئ (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده‌ی پاستردا.

به‌لام چه‌ند زانایه‌ک لای فرموده‌که‌ی‌تریان گرتوه: که له‌و دوو حاله‌تانه‌دلو هم نه‌گه‌ر مردووه‌که نیرامۆک بێ، واجبه مردووه‌که له ناو به‌رگی‌خویدا بشوړئ: به‌تقوم‌کردنه‌ ناو ئاو، یان به‌ ئاو پێدا‌کردن به‌ شتویه‌کی وه‌ها: ئاوه‌که بگاته‌ گشت لاشه‌ی، به‌لام واجبه: مردووشوړه‌که په‌رۆکێک، یان ده‌سته‌وانه‌یه‌ک له ده‌ستی بکاو بێ پتووستی ته‌ماشای مردووه‌که نه‌کا، هه‌روه‌ک له سهر‌چاوه‌کاندا ږوون کړلوه‌ته‌وه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: غَسَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَعَلَيْهِ قِمِيصُهُ يَصُبُّونَ الْمَاءَ فَوْقَ الْقَمِيصِ وَيَذْكُرُوهُ بِالْقَمِيصِ﴾ رواه ابودلود بسند صحیح، که پیغه‌مبه‌ریان ﷺ شوړد، کراسه‌که‌ی ده‌به‌ردابو، ئاویان به‌ سهر کراسه‌که‌ی‌دا ده‌کړو به‌ کراسه‌که‌ی هه‌لیانده‌گوشی.

وَأُولَى الرَّجَالِ بِهِ أَوْلَاهُمْ بِالصَّلَاةِ، وَبِهَا قَرَابَاتُهَا، وَيُقَدَّمَنَّ عَلَى زَوْجٍ فِي الْأَصَحِّ، وَأَوْلَاهُنَّ ذَاتُ مَحْرَمَةٍ، ثُمَّ الْأَجَنَّبِيُّ، ثُمَّ رَجَالُ الْقَرَابَةِ كَرْتِيبِ صَلَاتِهِمْ، قُلْتُ: إِلَّا ابْنُ أَلَمِّ وَنَحْوَهُ فَكَالْأَجَنَّبِيِّ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَيُقَدَّمُ عَلَيْهِمُ الزَّوْجُ فِي الْأَصَحِّ، وَلَا يُقَرَّبُ الْمُحْرَمُ طَبِئاً،

ئينجا بزانه: مندالی بچکوله: کچ، یان کوپ-که شه مهوتی لیه لهنه ستن- سروسنه: ئافره تو پیاو بیشتن، ههروه که له سهراوه کانداهرموویانه.

(وَأُولَى الرَّجَالِ بِهِ) له پیشتیرینی پیاوه کان بۆ شۆردنی پیاو (أَوْلَاهُمْ بِالصَّلَاةِ) ئهو پیاوهیه: که بۆ نوێژ له سهراکردن له پیشتیره، ههروه که له باسی نوێژی (جنازه) دا پوونی ده که یهوه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى (وَبِهَا) له پیشتیرینی ئافره ته کان بۆ شۆردنی ئافره ت (قَرَابَاتُهَا) خزمه کانی خۆیه تی: وه کو کیژو خوشکو دایکو پوو کیژه مام و کیژه خال... هتد (وَيُقَدَّمَنَّ عَلَى زَوْجٍ) ئهو ئافره تانه ی خزمی ژنه مردووه که- بۆ شۆردن- وه پیتش میردی ئافره ته که دێخرین (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ی راستردا.

(وَأَوْلَاهُنَّ) له پیشتیرینی ئافره ته کانی خزم بۆ شۆردنی ئافره ته مردووه که (ذَاتُ مَحْرَمَةٍ) ئهو ئافره ته یه: که مه چهره می ئافره ته مردووه که بی: وه کو خوشکو دایکو کیژ... هتد، واته: ئه وانه وه پیتش کیژه مام و کیژه خال و کیژه پوو دێخرین (ثُمَّ) ئینجا له دواى خزمه کان ئهو ئافره ته ی مه چهره می مردووه که یه به هۆی شیرخواردن، ئینجا به هۆی زالو خه زورایه تی، ئینجا (الْأَجَنَّبِيُّ) ئافره تی بیگانه له پیشتیره- بۆ شۆردن- له خزمه پیاوه کانی مردووه که.

(ثُمَّ) ئینجا له دواى ئافره تی بیگانه (رَجَالُ الْقَرَابَةِ) پیاوه خزمه کانی ئافره ته که: وه کو کوپو باوک و براو مه چهره مه کانی تر (كَرْتِيبِ صَلَاتِهِمْ) وه کو پیزی نوێژ له سهراکردن که له نوێژی (جنازه) دا باس ده که یه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(قُلْتُ) ئیعامی (النواوی) ده فهرمووی (إِلَّا ابْنُ أَلَمِّ) ته نها کوپه مام نه بیو (وَنَحْوَهُ) ئه وه ی وه کو کوپه مام ته ماشاگردنی چه پامه: وه که خال و زالو پوویدا (فَكَالْأَجَنَّبِيِّ) ئه وانه وه کو بیگانه مافی شۆردنی ئافره ته مردووه که یان نیه (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) چونکه نامه چهره من (وَيُقَدَّمُ عَلَيْهِمُ الزَّوْجُ) میردی ئافره ته که- بۆ شۆردن- وه پیتش پیاوه مه چهره مه کان دێخری (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ی راستردا، چونکه ئهو ته ماشاگردنه ی بۆ میرده که سروسنه، بۆ مه چهره مه کانی تر سروسنه نیه.

﴿بَاسِی نِیْنُوك و مووی مردوو﴾

(وَلَا يُقَرَّبُ الْمُحْرَمُ طَبِئاً) چه پامه: بۆنی خۆش نزیک ئهو مردووه بێخری: که له ئیچرپامدا مردوه، که واته: چه پامه ئاوی شۆردنیشی کافوویری تن بکری، یان بۆنی خۆش به کفنه که ی دا بکری، ههروه که له سهراوه کانداهرموویانه.

وَلَا يُوْخَذُ شَعْرُهُ وَظَفْرُهُ، وَتُطَيَّبُ الْمُعْتَدَّةُ فِي الْأَصْحَ، وَالْجَدِيدُ أَلَّهُ لَا يُكْرَهُ فِي غَيْرِ
الْمُحْرَمِ أَخَذَ ظَفْرَهُ وَشَعْرَ إِبْطِهِ وَعَانَتِهِ وَشَارِبِهِ، قُلْتُ: الْأَظْهَرُ كَرَاهَتُهُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.
(فَصْلٌ) يُكْفَنُ بِمَا لَهُ لُبْسُهُ حَيًّا،

(وَلَا يُوْخَذُ شَعْرُهُ وَظَفْرُهُ) چه پامه: موو و نینۆکی ئەو مەربووە لا بەردرێن: کە لە ئیحماددا
مەربووە، جیاوازی نێرو و نیه (وَتُطَيَّبُ الْمُعْتَدَّةُ) دروسته: ئەو ئافەرەتەى لە (عِدَّة) دا
مەربووە، بۆخۆش بکە (فِي الْأَصْحَ) لە فەرموودەى پاستردا.

(وَالْجَدِيدُ) فەرموودەى نوێ ئەمەیه: (أَلَّهُ لَا يُكْرَهُ فِي غَيْرِ الْمُحْرَمِ) ئاپەسند نیه: لەو مەربووەى
لە ئیحماددا نە مەربووە (أَخَذَ ظَفْرَهُ) نینۆکی بکەرێتو (وَشَعْرَ إِبْطِهِ وَعَانَتِهِ وَشَارِبِهِ) مووی بن
هەنگڵو بەرو سمێتی لێبکەرێتەو (قُلْتُ) ئیمامی (النولوی) دەفەرموێ (الْأَظْهَرُ) فەرموودەى
بە مەیزەر ئەمەیه: (كَرَاهَتُهُ) ئاپەسندە: نینۆک و مووی ئەو مەربووەش لێبکەرێتەو: کە لە
ئیحماددا نە مەربووە (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) چونکە لە هیچ حەیسێکدا نەهاتووە.

﴿لَا كَادَارِي﴾ ئەگەر موسلمانێک بە سوننەتە کراوی مرد، دروست نیه: لە دواى مردن
سوننەت بکەرێ، بە لام و اجبه: گۆی ئەندامە کەو بن چەرەمە کەى پاک بکەرێتەو بە ئاو
بشۆرێ، جا ئەگەر نە گونجا گۆیه کەو بن چەرەمە کەى بشۆرێن، ئەو کاتە واجبه: لە دواى
تەواوبوونی شۆردنى مەربووە کە - لە جیاتى نەشۆرانى ئەو ئەندامە - تەیه مەومیش بکەرێ،
هەرۆک لە (تحفة) و (الشروانى) دا پوون کراوە تەو.

هەرۆهە واجبه بن نینۆکە کانی مەربووە کە: بە دلروچکە یە ک پاک بکەرێتەو و چلکی ناو
مووە کانیشى پاک بکەرێتەو، جا ئەگەر چلکە کە لانە دەچو، ئەو کاتە واجبه مووە کان - واتە:
هەم نینۆکە کان - لا بدرێن، هەرۆک لە (نهاية) و (الشبرا ملسی) دا پوون کراوە تەو.

ئینجا بزانه: بۆ ئەو نەخۆشەى مەترسی مردنى لێ دەکەرێ و هەما سوننەتە: نینۆک و ئەو
مووانە لە خۆى لا بدار: کە لا بدرنیا سوننەتە، هەرۆک لە (المجموع) دا فەرموویەتى ﴿عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ خُبَيْبًا اسْتَعَارَ مُوسَى اسْتَحْدَّ بِهَا قَبْلَ قَتْلِهِ﴾ رواه البخاري، حەزەرەتى
(خُبَيْب) پێش ئەوێ شەهید بکەرێ، گۆیزانێکی وەرگرتو مووە کانی خۆى پێ تاشین.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي كَفْنِ كَرْدَنِ مَرْدُو﴾

(يُكْفَنُ) لە دواى شۆردن، مەربووە کە کفن دەکەرێ (بِمَا) بەو جۆرە بەرگەى: کە (لَهُ لُبْسُهُ
حَيًّا) بۆى دروست بوو: دەبەرى بکا لە حالەتى زیندووەتى دا، کەواتە: دروستە ئافەرەت و
مەندال و شەیت لە ئاوریشمدا کفن بکەرێن، بە لام دروست نیه: پیاو و نێزاموک لە ئاوریشمدا
کفن بکەرێن، مەگەر هیچێ تر دەست نەکەوێ، ئەو کاتە واجبه، کەواتە: ئەگەر ئاوریشمیش
دەست نەکەوت، واجبه: لە ناو پیستە و نایلۆن و ئەو جۆرە شتانە دا مەربووە کە کفن بکەرێ،

وَأَقْلَهُ ثَوْبٌ، وَلَا تُنْفَذُ وَصِيَّتُهُ بِإِسْقَاطِهِ، وَالْأَفْضَلُ لِلرَّجُلِ ثَلَاثَةٌ وَيَجُوزُ رَابِعٌ وَخَامِسٌ،
وَأَلْهَا خَمْسَةٌ،

جا نه گهر نهو جوړه ش نه بو، واجبه به پووشو گياو گه لای دار کفن بکړئ، جا نه گهر
نهو ش نه بو، واجبه: به قور کفن بکړئ، واته: قور له لاشه ی بدرئ، هه روه ک له زړه ی
سه رچاوه کاند ا فرموویانه.

(وَأَقْلَهُ) لای که می کفن: که واجبه که ی پی ته واو بیئ (ثَوْبٌ) ته نها پارچه جلیکه:
عه وړه تی مردووه که دابپوشئ، به لام چهند زانایه کیش نهو فرموده یان به به میز داناوو:
که لای که می پارچه جلیکه: گشت لاشه ی مردووه که دابپوشئ، هه روه ک له سه رچاوه کاند ا
فرموویانه ﴿عَنْ خُبَّابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَتَلَ مُضْعَبٌ يَوْمَ أُحُدٍ فَلَمْ يَجِدْ لَهُ مَا لُكِّفَتْ بِهِ إِلَّا بُرْدَةً، فَأَمَرَ كَا
الْتِبِيَّ أَنْ لَفَطِيَ رَأْسَهُ وَأَنْ يُجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ مِنَ الْإِذْخِرِ﴾ رواه الشيخان، حه زده تی
(مُضْعَبٌ) له غه زای نوحود شه مید کرا، جگه له په شته ماله که ی هیچی تر نه بو تی پدا کفن
بکه ین، په شته ماله که شی به هه موو لاشه ی نه ده گه یشت، جا پیغه مبه رؑ فرمووی: لای
سه ری پی دابپوشنو به گيا ی نیزخیر پی یه کانی شی دابپوشن.

که وایو: (وَلَا تُنْفَذُ وَصِيَّتُهُ) وه سی تی مردووه که به جئ ناهیتدرئ: (بِإِسْقَاطِهِ) به کفن
نه کړنی له پارچه جله که دا، چونکه ته نها پارچه که مای خوی گه وړه یو به وه سی تی
مردووه که لانا برئ.

نیجا بزانه: له گشت کفن کړننیکدا مه رجه: کفنه که په نگی پیسته ی مردووه که دابپوشئ و
په نکه که ی دیار نه بیئ - وه ک له نویشدا مه رج بوو - هه روه ک له (نها یه) دا فرموویه تی.
(وَالْأَفْضَلُ) گه وړه ترین و خیر ترین کفن (لِلرَّجُلِ) بق نیرینه: جا پیاو بی، یان مندا ل بیئ
(ثَلَاثَةً) سئ پارچه جله: که هه موو لاشه ی دابپوشئ ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَفَّنَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثَوَابٍ يَمَانِيَّةٍ يَبْهِي سَحْوَلَتُهُ مِنْ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ﴾ رواه
الشيخان وأصحاب السنن، پیغه مبه رؑ کفن کرا له ناو سئ پارچه جلی یه مهنی سپی و پاک:
که له لژکه دروست کرابون، نه کراسو نه میزه ر له گه ل نهو سئ پارچانه دا نه بو.

که وایو: (وَيَجُوزُ) دروسته: به لام خیر نیه (رَابِعٌ وَخَامِسٌ) بق نیرینه پارچه یه کی چواره مو
پیتجه م وه گه ل سئ پارچه کان بیخړئ. (وَأَلْهَا) گه وړه ترین و خیر ترین کفن بق نافره ت: جا
گه وړه بی، یان مندا ل بیئ (خَمْسَةً) پینج پارچه نه، چونکه نافره ت زیاتر پیو یستی به
دابپوشن هه یه، به به لکه ی حه دیسه که ی (لَيْلَى) ی داهاتوو، بِإِسْقَاطِهِ.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نه و ی پر ابروو له حاله تیکدا بوو: که مردووه که به مالی خوی کفن بکړئ و
قه رزدارکی وه ماش نه بیئ: قه رزه که ی گشت ماله که ی دابکړئ، نه گینا: به م
پر ابرانه ی داهاتوو په فتار ده کړئ:

وَمَنْ كَفَّنَ مِنْهُمَا بِثَلَاثَةِ فِهْيَ لَفَائِفُ، وَإِنْ كَفَّنَ فِي خُمْسَةِ زَيْدٍ قَمِيصٌ وَعِمَامَةٌ تَحْتَهُنَّ،
وَإِنْ كَفَّنَتْ فِي خُمْسَةِ فَاِزَارٍ وَخِمَارٍ وَقَمِيصٍ وَلَفَائِقَانِ،

۱- نه‌گەر مردوو‌ه‌که هیچی نه‌بو، ئه‌و کاته ته‌نها یه‌ک پارچه‌ کفن له‌ سه‌ر ئه‌و خزمه‌یه‌: که‌ واجبه‌ به‌ختیوی بکا، جا نه‌گەر خزمی نه‌بو، ته‌نها پارچه‌که‌ له‌ (بیت المال) ده‌دریو زیاتر دروست نیه‌، جا نه‌گەر (بیت المال) نه‌بو، ته‌نها پارچه‌که‌ له‌ سه‌ر موسلمانانه‌ ده‌وله‌مهنده‌کانه‌، به‌لام بێ خزمه‌کان و بێ موسلمانانه‌کان دروسته‌: بۆی بکه‌نه‌ سێ پارچه‌ کفن و خیری زیاتره‌.

۲- نه‌گەر مردوو‌ه‌که‌ مالی خۆی هه‌بوو و به‌و جوړه‌ش قه‌رزدار نه‌بو، واجبه‌: له‌ سێ پارچه‌دا کفن بکړئ، واته‌: له‌ سێ پارچه‌ که‌متر دروست نیه‌، هه‌رچه‌نده‌ میراتگری شیت، یان به‌تیمیشی هه‌بێ.

۳- نه‌گەر مردوو‌ه‌که‌ مالی خۆی هه‌بوو و به‌و جوړه‌ش قه‌رزدار نه‌بو، میراتگری شیت و به‌تیمی نه‌بو، دروسته‌: له‌ پینچ پارچه‌دا کفن بکړئ، به‌لام خیر نیه‌، جا نه‌گەر میراتگری شیت، یان به‌تیمی هه‌بوو، یان به‌و جوړه‌ قه‌رزدار بوو، ئه‌و کاته له‌ سێ پارچه‌ زیاتر دروست نیه‌، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا ناوه‌پۆکی ئه‌م ئاگاداریه‌ پوون کرلوه‌ته‌وه‌.

(وَمَنْ كَفَّنَ) هه‌ر مردووێک کفن بکړئ (مِنْهُمَا) له‌ نێر، یان له‌ مێ (بِثَلَاثَةٍ) به‌ سێ پارچه‌ (فِهْيَ لَفَائِفُ) ئه‌وه‌ هه‌ر سێک پارچه‌کان سێ له‌ فاتی یه‌کسانه‌و له‌ مردوو‌ه‌که‌ وه‌رده‌پېچرێن، به‌ جوړتیی وه‌ها: له‌ درێژییو له‌ به‌رینی‌دا هه‌ر یه‌که‌یان گشت لاشه‌ی مردوو‌ه‌که‌ داپېوشتی، به‌لام (وَإِنْ كَفَّنَ فِي خُمْسٍ) نه‌گەر نێرینه‌ له‌ پینچ پارچه‌دا کفن بکړئ (زَيْدٍ قَمِيصٌ وَعِمَامَةٌ) بۆی زیاد ده‌کړئ کراسی‌ئو میزموێک (تَحْتَهُنَّ) له‌ ژێر هه‌ر سێک له‌ فافه‌کاندا.

ئینجا بزانه‌: مه‌به‌ست به‌ کراسی مردوو: کراسی‌کی بێ‌قۆله‌، له‌ شانیه‌وه‌ تا پێ‌یه‌کانی، به‌ بێ‌تیرێژو به‌ بێ‌یه‌خه‌ی سه‌ر سینگ، هه‌روه‌ک له‌ (الشروانی)‌دا پوون کرلوه‌ته‌وه‌، که‌واته‌: له‌ فافیک دووقات ده‌کړیته‌وه‌و لای سه‌ره‌وه‌ی به‌ قه‌د سه‌ری مردوو‌ه‌که‌ کون ده‌کړئو سه‌ری مردوو‌ه‌که‌ی تێه‌له‌ده‌کێشێو لایه‌کی له‌ فافه‌که‌ به‌ پێشه‌وه‌ی مردوو‌ه‌که‌ دلو لایه‌که‌ی تریشی به‌ پشته‌وه‌ی‌دا ده‌هیندریت خواره‌وه‌ تا پێ‌یه‌کانی، رَاهُ اعْلَمَ.

(وَإِنْ كَفَّنَتْ فِي خُمْسٍ) نه‌گەر ئافره‌ت له‌ پینچ پارچه‌دا کفن بکړئ (فَاِزَارٌ) یه‌که‌مه‌که‌یان: په‌شته‌مالیکه‌: له‌ نیوان ناوک و نه‌ژنویه‌کانی (وَخِمَارٌ) سێ‌یه‌مه‌که‌شیان: له‌چه‌که‌یه‌که‌ سه‌ری پێ‌ داده‌پوشرئ (وَقَمِيصٌ) دووه‌مه‌که‌شیان: کراسی‌که‌ به‌و شیوه‌یه‌ی باسما‌ن کرد (وَلَفَائِقَانِ) چوراه‌م و پینچه‌مه‌که‌ش: دوو له‌ فافه‌ له‌ سه‌ره‌وی نه‌وانی‌تر عَنْ لَيْلَى التَّقِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كُنْتُ فِيمَنْ غَسَلَ أُمَّ كَلْثُومَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ وَلَاتِهَا، فَأَوَّلُ مَا أُعْطَاكَ

وَفِي قَوْلِ ثَلَاثُ لَفَائِفَ وَإِزَارَ وَخِمَارَ، وَيَسَنُ الْأَبْيَضُ، وَمَحَلُّهُ أَصْلُ التَّرِكَةِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فَعَلَى مَنْ عَلَيْهِ نَفَقَتُهُ مِنْ قَرِيبٍ وَسَيِّدٍ وَكَذَا الزَّوْجُ فِي الْأَصَحِّ،

الَّتِي عَلَيْهِ الْحَقُّ ثُمَّ الذَّرْعُ ثُمَّ الْخِمَارُ ثُمَّ الْمَلْحَقَةُ، ثُمَّ أَذْرَجَتْ بَعْدَ فِي الثُّوبِ الْآخِرِ رَوَاهُ ابوداود واحمد بسند صالح، (لَيْلَى) دِهْ فَرَمُوئِي: كِه (أَم كَلْثُوم) كِيَزِي پِيْتَفَه مَبَرَكِي وَهَفَاتِي كَرْد، لِه شُورْدَنِي دَا مِنْ بَه شَدَار بَوْم، پِيْتَفَه مَبَرَكِي بُو كَفَن كَرْدَنِي، يَه كِه م پَارْجَه: پَه شَتَه مَالِي نِيَوَان نَاوَكُو نَه زَنَتُو دَايِنِي، دُووَه م پَارْجَه: كِرَاس، سَنِي يَه م: لِه چَكِه، چَوَارَه م: لِه فَا فَيَك لِه سَه رَه وَهِي نَه مَانَه، پِيْتَجَه م: لِه فَا فَيَكِي تَرِي دَايِنِي، نِيْنَجَا لِه نَاو نَه م لِه فَا فَه دَانْدِرَاو لِي نِي وَه رِيْتَجَرَا.

(وَفِي قَوْلِ) لِه فَرَمُوودَه يَه كِي تَرْدَا (ثَلَاثُ لَفَائِفَ) لِه و پِيْتَجَانَه سَنِي پَارْجَه يَان دِه كَرْتَنَه لِه فَا ف (وَإِزَارَ) يَه كِي كِيَش پَه شَتَه مَالِي نِيَوَان نَاوَكُو نَه زَنَتُو (وَخِمَارَ) يَه كِي كِيَش لِه چَكِه. بَه لَام فَرَمُوودَه كِي تَر بَه مِيَزْتَرَه، چُونَكِه حَه دِيَس پَالِشْتِي تَه.

(وَيَسَنُ الْأَبْيَضُ) سَوْنَنَه تَه: جَلِي سَبِي بَكْرِي تَه كَفَن، رَه نَكِه كَانِي تَرِيَش دُرُوسْتَن، بَه بَه لَكِي كَفَنَه كِي پِيْتَفَه مَبَرَكِي، هَه م پِيْتَفَه مَبَرَكِي دِه فَرَمُوئِي: ﴿الْبُسُوَا مِنْ ثِيَابِكُمْ الْأَبْيَاضُ فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ، وَكَفُّوا فِيهَا مَوَاسِيَكُمْ﴾ رَوَاهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ بَسْنَدِ صَحِيح، بَه رُگِي سَبِي دِه بَه ر بَكَن چُونَكِه لِه بَه رَكِه بَاشَه كَانْتَانَه، هَه رَه هَا مَرَبُودَه كَانِي شَتَان لِه بَه رُگِي سَبِي دَا كَفَن بَكَن.

(وَمَحَلُّهُ) شُوِيْنِي مَه سَه رَه فِي كَفَن و نَه رَكِه كَانِي تَرِي مَرَبُودَه كِه (أَصْلُ التَّرِكَةِ) بَنَجِيْنَه ي نَه و مَالَه يَه: كِه لِه پَاش مَرَبُودَه كِه بَه جِي مَآوَه، وَاتَه: پِيَش هَه مَوو شَتِيَك نَه رُگِي شُورْدَن و كَفَن و نُوِيَرُو نَاشْتَن لِه مَالِي مَرَبُودَه كِه جِي بَه جِي دِه كَرِي (فَإِنْ لَمْ يَكُنْ) جَا نَه كَر مَرَبُودَه كِه مَالِي نَه بُو (فَعَلَى مَنْ عَلَيْهِ نَفَقَتُهُ) مَه سَه رَه فِي نَه و نَه رَكَانَه لِه سَه ر نَه و كِه سَه يَه: كِه بَه خِيُو كَرْدَنِي مَرَبُودَه كِي لِه نَه سَتُودَا بُوو: (مِنْ قَرِيبٍ) لِه خَزْمَه كَانِي: وَه ك بَاوَكُو بَا پِيْرَه و دَايَكُو كُو پُو كُچُو نَه وَه و (وَسَيِّرٍ) گَه وَرَه ي كُوِيْلَه.

(وَكَذَا الزَّوْجُ) هَه رَه هَاش مِيْرَدِي ژَنَه كِه، وَاتَه: لِه سَه ر مِيْرَد وَاجِبَه: مَه سَه رَه فِي كَفَن و گُشْت نَه رَكِه كَانِي تَرِي ژَنَه مَرَبُودَه كِي بَدَا، هَه رَچَه نَد ژَنَه كِه شِي دِه و لَه مَه نَد بِي (فِي الْأَصَحِّ) لِه فَرَمُوودَه ي رَاسْتَرَدَا، جَا نَه كَر مِيْرَدَه كِي مَالِي نَه بُو، نَه و كَا تَه لِه مَالِي ژَنَه مَرَبُودَه كِه دِه دَرِي، هَه رَه ك لِه سَه رَچَا وَه كَانْدَا فَرَمُووِيَانَه.

﴿نَاگَا دَارِي﴾: نَه كَر ژَنَه مَرَبُودَه كِه نَاشِيْزَه بُوو، يَان مَارَه بَه رَاو بُوو و تَه سَلِيْمِي مِيْرَدَه كِي نَه كَرَا بُو، يَان تَه لَاقْدِرَاوِي (بَاثَن) بُوو و ثَاوَسِيَش نَه بُو، لِه و حَالَه تَانَه دَا: نَه كَفَن و نَه نَه رَكِه كَانِي تَرِي شِي لِه سَه ر مِيْرَدَه كِه وَاجِب نِيَه، نِيْنَجَا بَزَانَه: هَه ر مَرَبُودِيَك مَالِي نَه بُو و

وَيُسْطُ أَحْسَنُ اللَّفَافِ وَأَوْسَعُهَا، وَالثَّانِيَةُ فَوْقَهَا، وَكَذَا الثَّالِثَةُ، وَيُذَرُّ عَلَى كُلِّ وَاحِدَةٍ حَنْوُطٌ، وَيُوضَعُ الْمَيْتُ فَوْقَهَا مَسْتَلْقِيًا وَعَلَيْهِ حَنْوُطٌ وَكَافُورٌ، وَيُشَدُّ أَلْيَاهُ وَيَجْعَلُ عَلَى مَنَافِذِ بَدْنِهِ قُطْنًا، وَيُلَفُّ عَلَيْهِ اللَّفَافُ وَيُشَدُّ، فَإِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ نُزِعَ الشَّدَادُ،

خزم، يان ميرديشي نه بو، نه و کاته کفن و نه رکه کانی تر له (بيت المال) ده دري، جا نه گهر (بيت المال) نه بو، له سر موسلماناني ده وله مه ند واجبه: گشت نه رکه کانی جی به جی بکن، هه روه که له سر چاوه کاندایه پوون کرلوه ته وه.

﴿چونیه تی کفن کردن﴾

(وَيُسْطُ أَحْسَنُ اللَّفَافِ وَأَوْسَعُهَا) سوننه ته: یه که مجار جوانترین و بهرینترین له فافه کان پایخستری (وَالثَّانِيَةُ فَوْقَهَا) ئینجا له فافه که ی نووه میش له سر له فاف یه که م پایخستری (وَكذَا الثَّالِثَةُ) هه روه ها له فاف سی یه میش له سر له فاف نوووم پایخستری (وَيُذَرُّ عَلَى كُلِّ وَاحِدَةٍ) سوننه ته: به سر گشت له فافیکیش وه ریکری (حَنْوُطٌ) چه ند بونیکی خوشی تیکه لکراو (وَكَافُورٌ) هم کافوریکیش زوریشیان به سر وه ریکری، ئینجا مردوه که به داپوشراوی هه لگیری (وَيُوضَعُ الْمَيْتُ فَوْقَهَا) مردوه که له سر له فافه کان دابندری، به میمنی و له سر خق (مَسْتَلْقِيًا) مردوه که له سر پشتی دریز ده کری (وَعَلَيْهِ حَنْوُطٌ) و کافور مردوه که ش بونه تیکه له کان و کافوری به سر لاشه یه وه بی، تا کو لاشه ی به میز بی و میش و مؤر لی نور که ونه وه.

هه روه ها ده سته کانیشی: یان -وه کو نویژ- پاستی له سر چه په ی له سر سینگ داده ندری، یان به ته نیشته کانی دا شقپ ده کری نه وه، هه روه که له (نهایه ی) (مغنی) دا فهرموویاته.

ئینجا هه ندیک لۆکه ی بونخوشکراوی په ره کراو له نیتوان لاقینگه کانی داده ندری (وَيُشَدُّ أَلْيَاهُ) هه روه لاقینگه کانی به پارچه په رۆکیک ده به سترین (وَيَجْعَلُ عَلَى مَنَافِذِ بَدْنِهِ قُطْنًا) هه روه ها لۆکه ی بونخوشکراو له سر گشت کونه کانی له شی داده ندری: وه که چاو و گوئی و دم و لوت، هه روه ها له سر برینه کونبووه کانیشی داده ندری.

ئینجا (وَيُلَفُّ عَلَيْهِ اللَّفَافُ) هه رسیک له فافه کانی لوه رده پیچری: به چه پ و پاست، واته: گشت له فافیک یه که مجار لای چه په ی له مردوه که وه رده پیچری، ئینجا لای پاستی، ئینجا (وَيُشَدُّ) له فافه کان به چه ند پارچه په رۆکیک لی ده به سترینه وه.

ئینجا (فَإِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ) هه ر کاتی که مردوه که له ناو گوړه که ی داندر (نُزِعَ الشَّدَادُ) پارچه په رۆکه کان -که کفنه که یان پی- به سترلوه ته وه -لی ده کری نه وه، چونکه ناپه سنده: شتی به سترلوه له ناو گوړدا به مردوه که وه بی، ئینجا بزانه: سوننه ته دریزی کفنه که له لای سهریه وه زیاتر بی، هه روه که له سر چاوه کاندایه فهرموویاته.

وَلَا يُلْبَسُ الْمُحْرِمُ الذَّكَرُ مُحِيطًا وَلَا يُسْتَرُّ رَأْسُهُ وَلَا وَجْهُ الْمُحْرَمَةِ، وَحَمْلُ الْجَنَازَةِ بَيْنَ الْعُمُودَيْنِ أَفْضَلُ مِنَ التَّرْبِيعِ فِي الْأَصَحِّ، وَهُوَ أَنْ يَضَعَ الْخَشَبَتَيْنِ الْمُقَدَّمَتَيْنِ عَلَى عَاتِقَيْهِ وَرَأْسُهُ بَيْنَهُمَا وَيَحْمِلُ الْمُؤَخَّرَتَيْنِ رِجْلَانِ، وَالتَّرْبِيعُ أَنْ يَتَقَدَّمَ رَجُلَانِ وَيَتَأَخَّرَ آخَرَانِ،

﴿ كَفَنِي مَرْدُودِي زَيْنِ عَرَام ﴾

بزانه: نه وده مان پوون كرده وه: كه هر مردوديك له نيحرامى حج، يان عومرهدا بمرئ، دروست نيه: نه به خوى و نه كفته كه ي و نه ناوى شورينى بؤنخوش بكرئ و دروست نيه: نيتوك و موهه كانيشى لي بكرتته وه و جياوازي نير و مئ نيه.

هروه ها (وَلَا يُلْبَسُ الْمُحْرِمُ الذَّكَرُ) دروست نيه ده بهر نه و مردوه نيرينه به بكرئ: كه له زير نيحرامدا مردوه (مُحِيطًا) كفتيكي وه ها: كه به خوى دهوره له لاشه ي مردوه كه بدا، يان نورواو بئ: وه كو كراس، هروه ها دروست نيه: كفته كه شى به گرئدان لي بيه سترتته وه، هروه ها (وَلَا يُسْتَرُّ رَأْسُهُ) دروست نيه: سه ري نه و نيرينه يه ش دابيوشري: كه له نيحرامدا مردوه (وَلَا وَجْهُ الْمُحْرَمَةِ) هروه ها دروست نيه روى نه و نافره ته ش دابيوشري: كه له نيحرامدا مردوه، به لام دروسته: كفتى نورواو ده بهر بكرئ و، واجبه: سه ري دابيوشري ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الْمُحْرِمِ الَّذِي مَاتَ: اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْهِ، وَلَا تُمِسُّهُ طَبِيبًا وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ﴾ رواه الشيخان، ده رباره ي نه و پياوه ي له نيحرامدا مرد، پيغه مبه ر ﷺ فه رموى: به ناو و سيدر بيشئون به هر نوو په شته ماله كه ي نيحرام كفتى بكن، بؤنى خوشى لي مه ده نو سه ري دامه پؤشن.

﴿ چُونِيه تى هه لگرتنى مردوو ﴾

(وَحَمْلُ الْجَنَازَةِ) هه لگرتنى مردوو له ناو جه نازدها (بَيْنَ الْعُمُودَيْنِ) له نيوان دوو باسكه داردا (أَفْضَلُ) خيرتره (مِنَ التَّرْبِيعِ) له هه لگرتنى چوار گوشه يى (فِي الْأَصَحِّ) له فه رموده ي راستردا (وَهُوَ) هه لگرتنى نيوان دوو باسكه دار، به م جوړه يه: (أَنْ يَضَعَ الْخَشَبَتَيْنِ الْمُقَدَّمَتَيْنِ عَلَى عَاتِقَيْهِ) يه ك پياو هه ر دوو باسكه داره كاني پيشه وه ي درجه نازه له سر هه ر دوو شاننه كاني خوى دابنئ و (وَرَأْسُهُ بَيْنَهُمَا) سه ري خوى له نيوان هه ر دوو باسكه داره كان دابنئ (وَيَحْمِلُ الْمُؤَخَّرَتَيْنِ رِجْلَانِ) هه ر دوو باسكه داره كه ي دووه ش دوو پياو له سر شانى خويان هه لبيگرن: يه كيك له راسته و يه كيك له چه په، جا نه كهر پياوه كه ي پيشه وه تواناي نه بو، سونته ته: نوو پياوى تر يارمه تى بده ن: يه كيك له راسته و يه كيك له چه په، هروه ك له زؤربه ي سه رچاوه كاندا فه رموويانه.

(وَالْتَّرْبِيعُ) هه لگرتنى چوار گوشه يى نه مه يه: (أَنْ يَتَقَدَّمَ رَجُلَانِ) دوو پياو پيشه كون و لاي پيشه وه ي درجه نازه كه له سر شانى خويان دابنئ و (وَيَتَأَخَّرُ آخَرَانِ) دوو تريس بچنه

وَالْمَشْنِيُّ أَمَامَهَا بِقُرْبِهَا أَفْضَلُ، وَيُسْرَعُ بِهَا إِنْ لَمْ يُخَفْ تَقْيَرُهُ.

دولوه لای دولوهی له سر شانی خویان دابنیزو هه لیکرن، نینجا له هه ربوو شیوه دا سوننه ته: سرری مردووه که له لای پیښه وهی دار جه نازه که بی، هه روک له (الشروانی) دا فرموویه تی.

﴿ناگاداری﴾ هه لگرتنی جه نازه (فرض الکفایه) هیه پیاوه تی و پیز که م ناکاته وه، چونکه چاک و پیزلینانی مردووه که ی تزدایه و (صحابه) و زانا به پیزه کان جه نازه یان هه لگرتوه، هه روها پویشن له گه ل جه نازه دا بئ کورستان سوننه تیکی (موکده) یه بئ پیاوان، پیغه مبه رﷺ ده فرموی: ﴿مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ كَانَ لَهُ قِرَاطَانِ، الْقِرَاطَانِ مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ﴾ رواه الشيخان، هه که سیک ناماده ی وه پیکردنی مردووی بی تا نوژی له سر ده کا، به قه قیراتیک خیری ده گاتی، وه هه که سیکیش ناماده ی بی تا ده نیشتری، به قه دوو قیرات خیری ده گاتی، هه ربوو قیراته کان وه کو دوو چپای گه وره نه.

نینجا بزانه: پویشن له گه ل جه نازه دا بئ ثافره تان ناپه سنده، هه روک له (المجموع) (تحفه) دا فرموویاته ﴿عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: لَهَبْنَا عَنْ أَتْبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُغَزَمْ عَلَيْنَا﴾ رواه الشيخان، له لایه ن پیغه مبه روه ﷺ قه دهغه کرلین: له په که لکه وتنی جه نازه، به لام به توندیش لیمان چه رام نه کرا.

(وَالْمَشْنِيُّ) پویشن به پیاده یی (أَمَامَهَا) له پیش جه نازه دا (بِقُرْبِهَا) له نزیکی جه نازه که وه (أَفْضَلُ) خیرتره: له پویشن به سواری و له پویشن له دولوهی جه نازه له نوره وهی جه نازه وه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَمْشُونَ أَمَامَ الْجَنَازَةِ﴾ رواه أصحاب السنن وغيرهم بإسناد صحيح، دیتم پیغه مبه رﷺ و نیامی (أبوبکر) و نیامی (عمر) له پیش جه نازه دا به پیاده یی ده پویشن.

(وَيُسْرَعُ بِهَا) سوننه ته: له هه لگرتنی جه نازه دا به تالوکه بپون (إِنْ لَمْ يُخَفْ تَقْيَرُهُ) نه گهر ترسی گزپانی مردووه که نه بی، واته: به لام نه گهر ترسی گزپانی مردووه که هه بی، له سرخو ده پون، پیغه مبه رﷺ ده فرموی: ﴿أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تَقْدُمُونَهَا، وَإِنْ تَكُنْ غَيْرَ ذَلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ﴾ رواه الشيخان، له وه پیکردنی جه نازه دا به تالوکه بپون؟ چونکه نه گهر مردووه که موفتیکی چاک بی، نه وه چاکیکه بئ شویتیک چاکي ده بن، نه گهر موفتیکی خراپیش بی، نه وه خراپیکه له کول خوتانی ده که نه وه.

﴿ناگاداری﴾ نیام (النلوی) له (المجموع) و (شرح مسلم) دا نه وه فرمووده ی هه لیزاروه: که سوننه ته موف له بهر جه نازه هه لیبستی، چونکه پیغه مبه رﷺ ده فرموی: ﴿إِذَا رَأَيْتُمْ

(فَصَلَ صَلَاتِهِ أَرْكَانًا: أَحَدُهَا: النِّيَّةُ، وَوَقْتُهَا كَفِيرُهَا، وَكَفِيُّ نِيَّةِ الْفَرَضِ، وَقِيلَ تُشْتَرَطُ نِيَّةُ فَرَضٍ كِفَايَةً، وَلَا يَجِبُ تَعْيِينُ الْمَيِّتِ فَإِنْ عَيَّنَ وَأَخْطَأَ بَطَلَتْ، وَإِنْ حَضَرَ مَوْتِي نَوَاهُمْ).

الْجَنَازَةَ فَقُومُوا حَتَّى تُخَلِّفَكُمْ أَوْ تُوَضَّعَ رِجْلَاهُ الشَّيْخَانِ، هَر كَاتِيكَ جَهَنَّا تَان بِيْنِي، نِيْوَه هَلَسَن تَا لِيْتَان تِيْدَه پِه پِي، يَان تَا دَادَه نَدِرِي بِقِ نَاشْتَن.

به لام زؤر زانای تریش فرمودیانه: نا په سنده مروؤ له بهر جه نازه هه لبستی، مه گهر له گه لی بپواته گورستان، نهو کاته نا په سند نیه، هه م فرمودیانه: نهو چه دیسی پرابر دوو (نسخ) کراوه توه به چه دیسی کی تری (صحیح): که پیغه مبر رښه هه لئه ستاوه و فرمائی به دانیشن کرېوه، به لام نیامی (النلوی) نهو فرموده به ی پد کرېوته وه و فرموده تی: له چه دیسی دانیشنندا هیچ (نسخ) کرېوه نیه، چونکه ده گونجی پیغه مبر رښه بویی دانیشن، تا نیغه بزانی: دانیشن دروسته هه لسانیش سوننه ته، وَاَهْ اَظْم.

﴿فَصَلَ: لَه بَاسِ نَوِيژ كُردن لَه سهر مردوو﴾

(لِصَلَاتِهِ أَرْكَانًا) نَوِيژِي لَه سهر مردوو چه فت پوكنی هه نه (أَحَدُهَا) پوكنی په كه م: (النِّيَّةُ) نيه ته ينانه، پيغه مبر رښه ده فرموي: ﴿إِلَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنَّيَّاتِ﴾ رواه الشيخان، ههر كرده وه په كي خوا به رستي بي، به نيه ته ينانه وه نه بين دانامه زئي. (وَوَقْتُهَا) كاتي نيه ته ينانه كه (كَفِيرُهَا) وهك نيه تي نويژه كاني تر واجبه: له گه ل (اللَّهُ أَكْبَرُ) نويژدابه ستندا به رامبر بكري.

(وَتَكْفِي نِيَّةُ الْفَرَضِ) نيه تي ته نها واجبه كه ي نويژي جه نازه به سه، وهك به دل بلي: (نَوِيْتُ أَدَاءَ فَرَضِ صَلَاةِ الْجَنَازَةِ عَلَى هَذَا الْمَيِّتِ) نيه تمه هه رزي نويژي جه نازه له سهر نه م مردوو ده كه م. جا واجبه: نهو نيه ته له گه ل (اللَّهُ أَكْبَرُ) نويژدابه ستندا به رامبر بكا، به لام (وقيل) له فرموده به كي بي ميژدا: (تُشْتَرَطُ نِيَّةُ فَرَضٍ كِفَايَةً) به هه ر داده ندري: نيه تي (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) بيتي، وهك بلي: (به (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) نويژ له سهر نه م مردوو ده كه م). نيتر پيويست نيه بلي: بق خواي گه وده، به لكو سوننه ته.

(وَلَا يَجِبُ تَعْيِينُ الْمَيِّتِ) واجب نيه: مردوو كه ديارى بكاو ناوي بيتي، به لكو نه وه نده به سه: ناماژهي بق بكاو بلي: (له سهر نه م مردوو). جياوازي مردوي نيترو ميو گه وده و بچوك نيه (فَإِنْ عَيَّنَ) جا نه گهر مردوو كه ي ديارى كرد، وهك بلي: نويژ له سهر نازاد ده كه م (وَأَخْطَأَ) له ديارى كرده كه دا هه لي كړيو مردوو كه (نه وزاد) بوو (بَطَلَتْ) نويژه كه ي به تال ده بي.

(وَإِنْ حَضَرَ مَوْتِي) نه گهر كومه ليك مردوو ناماده بوو ويستي پهك نويژ له سهر گشتيان بكا (نَوَاهُمْ) نيه تي نويژ كردن له سهر گشتيان بيتي، وهك بلي: (له سهر نه م مردوو نه). واته: هه ر نيه: ژماره يان بزاني، يان بيانناسي.

الثاني: أَرْبَعُ تَكْبِيرَاتٍ، فَإِنْ خَمْسَ لَمْ تَبْطُلْ فِي الْأَصَحِّ، وَلَوْ خَمْسَ إِمَامُهُ لَمْ يُتَابَعُهُ فِي الْأَصَحِّ، بَلْ يُسَلِّمُ أَوْ يَنْتَظِرُهُ لِيُسَلِّمَ مَعَهُ. الثَّالِثُ: السَّلَامُ كَقِيَرَهَا. الرَّابِعُ: قِرَاءَةُ الْفَاتِحَةِ بَعْدَ الْأُولَى، قُلْتُ: تُجْزَى الْفَاتِحَةُ بَعْدَ غَيْرِ الْأُولَى وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

نينجا بزانه : له سر مه نوموم واجبه: نيه تي ثيقتيدا، يان جهامعت بيتني، هروهك له تقدري سهرچاوه كاندا فرمويانه.

(الثاني) پوكني دوهم: (أَرْبَعُ تَكْبِيرَاتٍ) گوتني چوار (الله أكبر)، به (الله أكبر) نويژده ستنه وه، به (اجماع) يزانياني نيسلام «عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ عَلَى النَّجَاشِيِّ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعُ تَكْبِيرَاتٍ» رواه الشيخان، پيغه مبرر ﷺ به جهامعت نويژي جهنازي له سر نه جاشي كريدو چوار (الله أكبر) ي گوتن.

(فَإِنْ خَمْسَ) جا نه گهر به قه سدي پينج (الله أكبر) ي گوتن (لَمْ تَبْطُلْ) نويژده كه به تال نابي (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده دي راستردا، هروه ها (وَلَوْ خَمْسَ إِمَامُهُ) نه گهر نيمامه كه ي پينج (الله أكبر) ي گوتن (لَمْ يُتَابَعُهُ) سوننه ت نيه شوييني بكه وي (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده دي راستردا (بَلْ يُسَلِّمُ) به لكو: يان به دل نيه تي جيا بوونه وه ديني و سه لام ده داته وه (أَوْ يَنْتَظِرُهُ) يان چاوه رواني نيمامه كه ي ده كا (لِيُسَلِّمَ مَعَهُ) تاكو له گه ل نه ودا سه لام بداته وه، جائه م چاوه روان كرنه خيرتره.

(الثالث) پوكني سني يه: (السَّلَامُ) سه لامدانه وه يه له دواي ته ولو بووني (الله أكبر) ي چولره م، به به لگي هه ديسه كه ي (أَبِي أَمَامَةَ) ي داهاتوو. (كَقِيَرَهَا) وهك سه لامدانه وه ي نويژده كاني تر له واجب و سوننه تو ژماره دا، كه واته: نيمام به دهنگي ناشكرا سه لام ده داته وه، هروهك له سهرچاوه كاندا فرمويانه.

(الرَّابِعُ) پوكني چوارهم: (قِرَاءَةُ الْفَاتِحَةِ) خويندني سوره تي فاتحيه يه «عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِنَّ السُّنَّةَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْجَنَازَةِ أَنْ يَقْرَأَ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَيُصَلِّيَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، ثُمَّ يُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ، ثُمَّ يُسَلِّمُ» حديث صحيح أخرجه الحاكم وابن الجارود بإسناد رجاله مخرج لهم في الصحيحين، ريگي پيغه مبرر ﷺ له نويژي سر مر بوودا نه وهاي: فاتحيه بخويني و سه لاوات له سر پيغه مبرر ﷺ لي بدا، نينجا به دليكي بن گهر دوعا بق مر بووه كه بكا، نينجا سه لام بداته وه.

(بَعْدَ الْأُولَى) سوننه ته: له دواي (الله أكبر) ي يه كه م - كه نويژي پي داده به سني - فاتحيه بخويني، به به لگي هه ديسه كه ي (أَبِي أَمَامَةَ) ي داهاتوو.

(قُلْتُ) نيمامي (النواوي) ده فرموي (تُجْزَى الْفَاتِحَةُ بَعْدَ غَيْرِ الْأُولَى) دروسته: له دواي (الله أكبر) هكاني تري جگه له يه كه مه كه ش فاتحيه بخويندي (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) به لام له دواي

الْخَامِسُ: الصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ الثَّانِيَةِ، وَالصَّحِيحُ أَنْ الصَّلَاةَ عَلَى الْآلِ لَا تَجِبُ. السَّادِسُ: الدُّعَاءُ لِلْمَيِّتِ بَعْدَ الثَّالِثَةِ. السَّابِعُ الْقِيَامُ عَلَى الْمَذْهَبِ إِنْ قَدَرَ، وَيُسَنُّ رَفْعُ يَدَيْهِ فِي التَّكْبِيرَاتِ

(الله أكبر) بی‌که کم خیرتره، نینجا بزانه: سوپوت خویندن-واته: یان نایهت خویندن- له نوای فاتحه سوننهت نیه، هر وهك له سرچاوه كاندا فرمویانه.

(الْخَامِسُ) پوكنی پیئجه‌م: (الصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) سه لاوات لیدانه له سر پیغه مبه‌ر ﷺ به به لگه‌ی حه‌دیه‌که‌ی (ابی امامه) ی‌پرابردو. (بَعْدَ الثَّانِيَةِ) واجبه: له نوای (الله أكبر) بی نووهم سه لاواته که لی‌بدا، چونکه له پیئشینیه‌ی توهمه‌توره شوها هاتوه.

نینجا لای‌که‌م: که واجبه‌که‌ی پی پیئک بی، بلی: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ). چونکه (وَالصَّحِيحُ) فرموده‌ی راست (أَنْ الصَّلَاةَ عَلَى الْآلِ لَا تَجِبُ) سه لاوات لیدان له سر (آل) ی پیغه مبه‌ر ﷺ واجب نیه، به لگو سوننه‌ته، هر وه‌ها سه لامیش سوننه‌ته، وهك بلی: (اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ). به لام لی‌ره شدا شیوه‌ی شو سه لاواته‌ی له ته‌حیاتدا پرابرا، له گشت شیوه‌ی که‌ی تر خیرتره، هر وهك له (تحفة) دا فرمویه‌تی.

(السَّادِسُ) روکنی شه‌شه‌م: (الدُّعَاءُ لِلْمَيِّتِ) دو عاکردنه بق مردووه‌که (بَعْدَ الثَّالِثَةِ) واجبه له نوای (الله أكبر) بی‌سن به‌م نوعایه که بکا، نینجا لای‌که‌م- که واجبه‌که‌ی پی پیئک بی- بلی: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ). جا له و نوعایه‌دا جیاوازی نیرو من و گه‌وره وه و مندالو شیت نیه، هر وهك له (تحفة) (و) نه‌ایه‌ی حاشیه‌کانیدا پوون کرلوه‌ته‌وه، پیغه مبه‌ر ﷺ ده‌فرموی: «إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى الْمَيِّتِ فَأَخْلَصُوا لَهُ الدُّعَاءَ» رواه ابودلود وصحه ابن حبان، هر کاتی‌ک نویتان له سر مردو کرد، به‌دلیکی بی‌گردد نوعای بق بکه‌ن.

(السَّابِعُ) پوکنی حه‌فته‌م: (الْقِيَامُ) پلوه‌ستانه به پی‌وه تا نویتزه که ته‌ولو ده‌بی (عَلَى الْمَذْهَبِ) له سر فرموده‌ی راستی مه‌زه‌ب (إِنْ قَدَرَ) نه‌گه‌ر توانای ه‌بی، به‌لام نه‌گه‌ر توانای پلوه‌ستانی به پی‌وه‌ی نه‌بو، شو کاته به‌گویتزه‌ی توانینی‌خوی نویتزی له سر ده‌کا، وهك نویتزه واجبه‌کانی‌تر، هر وهك له (تحفة) (و) نه‌ایه‌ی دا فرمویانه.

(وَيُسَنُّ رَفْعُ يَدَيْهِ فِي التَّكْبِيرَاتِ) سوننه‌ته: له گشت (الله أكبر) یکدا هر مردو ده‌سته‌کانی به‌رز بکاته‌وه تا به‌رامبه‌ر شانه‌کانی، هر وه‌ها سوننه‌ته: ثیمام (الله أكبر) ه‌کان به ده‌نگی ناشکرا بلی، هر وهك له (تحفة) دا فرمویه‌تی.

نینجا بق گشت نویتزه‌ریک سوننه‌ته: ده‌ستی راستی له سر چه‌په‌ی له سر بنه‌وه‌ی سینگی دابین، هر وهك له سرچاوه كاندا فرمویانه، چونکه شوها له حه‌دیه‌سیکی بی‌میزدا هاتوه.

وَأَسْرَارُ الْقِرَاءَةِ، وَقِيلَ يَجْهَرُ لَيْلًا، وَالْأَصْحُ لَذْبُ التَّعَوُّدِ دُونَ الْإِفْتِاحِ، وَيَقُولُ فِي الثَّالِثَةِ:
 اللَّهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ إِلَى آخِرِهِ،

(وَأَسْرَارُ الْقِرَاءَةِ) له نویژی مریدودا سوننه ته: فاتحه به دهنگی نهیښی بخوینئ، جیوازی
 نیه کاتی نویژکړینه که: شه وین، یان پدې بین هغه عنْ اَبی اَمَامَه عَلَیْهِ السَّلَامُ لَفِي صَلَاةِ الْجَنَازَةِ أَنْ
 يَقْرَأَ فِي التَّكْبِيرَةِ الْأُولَى بِأَمِّ الْقُرْآنِ مُخَالَفَةً، ثُمَّ يُكَبِّرُ ثَلَاثًا، وَالتَّسْلِيمُ عِنْدَ الْآخِرَةِ حَدِيثٌ صَحِيحٌ
 رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ عَلَى شَرْطِ الصَّحِيحِ، پټگه ی پټغه مېریدو له نویژی سر مریدودا
 نه وایه: له دواي (الله اکبر) یه که م فاتحه بخوینئ به دهنگی نهیښی، ټینجا سئ (الله
 اکبر) ی تریش بلئ و له دواي (الله اکبر) ی چواره م سلام بداته وه. هره وهاش سوننه ته:
 سه لاواتو دوعا به دهنگی نهیښی بخویندین، هره وه له سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَقِيلَ) له فرموده ده کی بن هیژدا (يَجْهَرُ لَيْلًا) له شه وی دا فاتحه به دهنگی ناشکرا
 ده خوینئ.

(وَالْأَصْحُ) به فرموده ی پر استر (لَذْبُ التَّعَوُّدِ) سوننه ته: له پیښ فاتحه دا (أَعُوذُ بِاللَّهِ...) بخوینئ
 به نهیښی (لَوْنُ الْإِفْتِاحِ) به لام دوعای (وَجْهَتُ وَجْهِي...) سوننه ته، چونکه
 نویژه که ی پئ دريژ ده بیته وه.

ټینجا بزانه: گوستان لای که می دوعای نویژی جه نازه: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ)،
 که واته: له دواي نه و دوعایه، (الله اکبر) ی چواره م ده لئ و سلام ده داته وه و نویژه که ته ولو
 ده دین، به به لکه ی حه دیسکه ی (أَبی امامه) ی پرابریدو.

به لام (وَيَقُولُ فِي الثَّالِثَةِ) سوننه ته: له دواي (الله اکبر) ی سئ یه م نه دوعایه ش بلئ:
 اللَّهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، خَرَجَ مِنْ رَوْحِ الدُّنْيَا وَسَعَتْهَا وَمَحْبُوبُهُ وَأَحِبَّاءُ فِيهَا - إِلَيَّ
 ظَلَمْتُ الْقَبْرَ وَمَا هُوَ لَاقِيهِ، كَانَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، وَأَنْتَ
 أَعْلَمُ بِهِ، اللَّهُمَّ إِنْ نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، وَأَصْبَحَ فَقِيرًا إِلَى رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ
 عَذَابِهِ، وَقَدْ جِئْتُكَ رَاغِبِينَ إِلَيْكَ شَفَعَاءَ لَهُ، اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ وَإِنْ كَانَ
 مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَلَقَدْ بِرَحْمَتِكَ رِضَاكَ وَقَدْ فَتَنَ الْقَبْرَ وَعَذَابُهُ وَالْفَسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَجَافَ
 الْأَرْضَ عَنْ جَنَّتِيهِ، وَلَقَدْ بِرَحْمَتِكَ الْأَمْنُ مِنْ عَذَابِكَ حَتَّى تَبْعَثَهُ إِلَيَّ جَنَّتِكَ يَا أَرْحَمَ
 الرَّاحِمِينَ ﴿إِلْتِقَاءُ الشَّافِعِيِّ مِنْ مَجْمُوعِ الْأَحَادِيثِ الْوَارِدَةِ.

ټینجا بزانه: له نویژی ټافره تی مریدودا ودها سوننه ته: ووشه ی (عَبْدُكَ) بکاته (أَمْتُكَ) یو
 (ضَمِيرٌ مُذَكَّرٌ) بکاته (ضَمِيرٌ مُؤَنَّثٌ) واته: له جیاتی (له) یو ټافره تان بلئ (لها) به لام
 دروستیښه: گشت دوعایه کانی هر به (ضَمِيرٌ مُذَكَّرٌ) بلئ به مېه سئ (الشَّخْصُ) - مرقف
 یان (الْمَيِّتُ) - مریدو، هره وه له سرچاوه کانداهرموویانه.

وَيَقْدُمُ عَلَيْهِ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرْنَا وَأُنْثَانَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَخِيهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ. وَيَقُولُ فِي الطِّفْلِ مَعَ هَذَا الثَّانِي: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ فَرَطًا لِأَبَوَيْهِ وَسَلَفًا وَذُخْرًا وَعِظَةً وَاعْتِبَارًا وَشَفِيعًا وَقَلَّ بِهِ مَوَازِينُهُمَا وَأَفْرِغِ الصَّبْرَ عَلَى قُلُوبِهِمَا. وَيَقُولُ فِي الرَّابِعَةِ: اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ. وَلَوْ تَخَلَّفَ الْمُقْتَدِي بِلاَ غَدْرِ فَلَمْ يُكَبَّرْ حَتَّى كَبُرَ إِمَامُهُ أُخْرَى بَطَلَتْ صَلَاتُهُ،

(وَيَقْدُمُ عَلَيْهِ) سوننه ته: پيش شو دوعايه ي پرابردو، ثم دوعايه ش بلي: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرْنَا وَأُنْثَانَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَخِيهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ ﴿رواه أصحاب السنن بسند صحيح.

(وَيَقُولُ فِي الطِّفْلِ) له نويز له سه ركړدني مندال-نير، يان مئ- سوننه ته: ثم دوعايه ي داهاتوش بكا (مَعَ هَذَا الثَّانِي) له گه له تنها شو دوعا دوه مه ي پرابردودا، واته: له نويزي جه نازهي مندال دوعا دريژه كه ي به كه م ناخويني، هه روه كه له (المجموع) دا ثامازهي كړيو، كه وابو: له دواي (فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ) بلي: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ فَرَطًا لِأَبَوَيْهِ وَسَلَفًا وَذُخْرًا وَعِظَةً وَاعْتِبَارًا وَشَفِيعًا، وَقَلَّ بِهِ مَوَازِينُهُمَا وَأَفْرِغِ الصَّبْرَ عَلَى قُلُوبِهِمَا. چونكه شو دوعايه له نويزي جه نازهي مندال دوه شپيته وهو له هه ديسيكي بين ميژنيشدا فرهاني دوعا بق دايكو باوكي منداله مردوه كه هاتوه.

ئينجا بزانه: له نويزي جه نازهي مندالدا شو دوعايه به تنها به سهو به بهر دوعايه كه ي نويز ده كه وي، هه روه ها (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ) ش به تنها به سهو به بهر ده كه وي، هه روه كه له (نهايه يو) (معنى) دا پرون كړاوه ته وه.

(وَيَقُولُ فِي الرَّابِعَةِ) هه روه ها سوننه ته: له دواي (اللَّهُ أَكْبَرُ) ي چوارهم - پيش سه لامدانه وه - ثم دوعايه بكاو، بلي: اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ ﴿رواه أصحاب السنن بسند صحيح. ئينجا بزانه: له نويزي مردودا چهند دوعاي ترش له هه ديسي (صحيح) دا هاتون، له بهر دريژي نه ماننووسين.

(وَلَوْ تَخَلَّفَ الْمُقْتَدِي) نه گهر مه نعووم له نيمامه كه ي دوا كهوت (بِلاَ غَدْرِ) به بين عوزد (فَلَمْ يُكَبَّرْ) (اللَّهُ أَكْبَرُ) نه گوت (حَتَّى كَبُرَ إِمَامُهُ أُخْرَى) تا نيمامه كه ي (اللَّهُ أَكْبَرُ) يكي تري گوت (بَطَلَتْ صَلَاتُهُ) نويزه كه ي به تال ده بين، به لام نه گهر عوزيكي هه بو: وه كه خويندني فاتحيه ي ته ولو نه كړدين، يان گويي له نيمامه كه ي نه بويي، شو كاته به دوا كه وتني (اللَّهُ أَكْبَرُ) يك نويزه كه ي به تال نابي، كه وابو: به گويزه ي پيزي نويزه كه ي خوي بهر ده وام ده بين، تا ته ولوي ده كا، هه روه كه له (تحفة) دا فره مويه تي.

وَيَكْبُرُ الْمَسْبُوقُ وَيَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ وَإِنْ كَانَ الْإِمَامُ فِي غَيْرِهَا، وَلَوْ كَبَّرَ الْإِمَامُ أُخْرَى قَبْلَ شُرُوعِهِ فِي الْفَاتِحَةِ كَبَّرَ مَعَهُ وَسَقَطَتِ الْقِرَاءَةُ، وَإِنْ كَبَّرَهَا وَهُوَ فِي الْفَاتِحَةِ تَرَكَهَا وَتَابَعَهُ فِي الْأَصْحِ، وَإِذَا سَلَّمَ الْإِمَامُ تَذَارَكَ الْمَسْبُوقُ بَاقِيَ التَّكْبِيرَاتِ بِأَذْكَارِهَا، وَفِي قَوْلٍ لَا تُشْتَرَطُ الْأَذْكَارُ، وَيُشْتَرَطُ شُرُوطُ الصَّلَاةِ

(وَيَكْبُرُ الْمَسْبُوقُ) مه نمومى دواكه وتوو (الله أكبر) ی نویژ دابه ستن ده لئو (وَيَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ) له دواى (الله أكبر) هكهش فاتحه ده خوینئ (وَإِنْ كَانَ الْإِمَامُ فِي غَيْرِهَا) هه رچه ند نیمامه كهش له (الله أكبر) یكى تردابئ، به لام (وَلَوْ كَبَّرَ الْإِمَامُ أُخْرَى) نه گهر نیمامه كهی (الله أكبر) یكى تری گوت (قَبْلَ شُرُوعِهِ فِي الْفَاتِحَةِ) پیش نه وهی مه نمومى دواكه وتوو هكه ده ست به فاتحه بكا: وه كه له دواى (الله أكبر) ی نویژ دابه ستن دأ، نیمام (الله أكبر) یكى تر بلئ (كَبَّرَ مَعَهُ) مه نمومى كهش له گهل نیمامه كه دا (الله أكبر) ده لئو (وَسَقَطَتِ الْقِرَاءَةُ) خویندنئ فاتحهی له سهر لاده چئ، چونكه نیمامه كهی له جیاتئ هه لیده گئئ، هه روه كه له چوئه پوكووى نویژه كانئ تریش نه وها بو.

(وَإِنْ كَبَّرَهَا) نه گهر نیمامه كهی (الله أكبر) یكى تری گوت (وَهُوَ فِي الْفَاتِحَةِ) مه نمومى دواكه وتوو هكهش ده ستن به فاتحه كر دبو (تَرَكَهَا) واجبه: واز له فاتحه یئئو (وَتَابَعَهُ) شوئ نیمامه كهی ده كه وئئو نه وه نده فاتحهی ماویه تی نیمامه كهی له جیاتئ هه لیده گئئ (فِي الْأَصْحِ) له فهرموده ی راستردا، وه كه له نویژه كانئ تریشدا نه وها بو، نینجا (وَإِذَا سَلَّمَ الْإِمَامُ) هه ر كاتئك نیمامه كهی سه لامی داوه (تَذَارَكَ الْمَسْبُوقُ بَاقِيَ التَّكْبِيرَاتِ) مه نمومى دواكه وتوو، واجبه: (الله أكبر) هكانئ ماون گشتیان بلئ (بِأَذْكَارِهَا) به زیكره كانئانه وه: وه كه سه لواتو دوعا یق مردوو، نینجا سه لام ده داته وه (وَفِي قَوْلٍ) له فهرموده یه كه تردا (لَا تُشْتَرَطُ الْأَذْكَارُ) به مهرج داناندرئ زیكره كانئش بلئ، به لكو ته نها (الله أكبر) هكان به دواى یه كتردا ده لئ.

نینجا بزانه: نه گهر مه نمومى دواكه وتوو ده ستن به فاتحه كر دبو نیمامه كهشی سه لامی داوه، نه و كاته واجبه: فاتحه كه ته ولو بكا، چونكه نیمام له جیاتئ هه لینا گئئ، هه روه كه له (نهاية) (مغنی) دا فهرمودیانه.

﴿ مهرجه كانئ نویژی جه نازه ﴾

(وَيُشْتَرَطُ) یق دروستبوونی نویژی جه نازه به مهرج داده ندرئ (شُرُوطُ الصَّلَاةِ) مهرجه كانئ نویژی تئ دا بیئه جئ: وه كه ده ستنویژو پرو له قیبله كردن و دایق شینی عه و په تو پاکی لا شه و بهرگو شوینئ نویژ تئ دا كردن، گشت پوكنه كانئ نویژه كهش به عه په بی بن، واته: نه گهر له مهرجانه یه كئك نه بی، نویژی جه نازهش دروست نابئ، به لام كات مهرج نیه،

لَا الْجَمَاعَةُ، وَيَسْقُطُ فَرَضُهَا بِوَاحِدٍ، وَقِيلَ يَجِبُ اِثْنَانِ وَقِيلَ ثَلَاثَةٌ وَقِيلَ اَرْبَعَةٌ، وَلَا يَسْقُطُ بِالنِّسَاءِ وَهَذَا رِجَالٌ فِي الْأَصَحِّ، وَيُصَلِّي عَلَى الْغَائِبِ عَنِ الْبَلَدِ،

چونکه نویژی جه نازه له گشت کاتیکدا دروسته، واته: له و کاتانه شدا دروسته که نویژکردن ټیټاندا قه ده غیه، بهو مہرجه ی به قه سدی نویژه که نه باته نه و کاتانه، هه روهک له (المجموع) دا فرموویه تی.

هه روهما مہرجه: شقربنی مربووه که وه پیش نویژه که بیخړی، مربووه که ش له پیش نویژکه ره که دابندرئ، هه روهک له مهسه له پهرتو بلاوه کانی دواي نیره دا پوونی ده که یه وه، اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى.

(الْجَمَاعَةُ) به لام له نویژی جه نازه دا جماعت مہرج نیه، به لکو سوننه ته: به جماعت بکړی، که وایو: (وَيَسْقُطُ فَرَضُهَا) واجبه که ی نویژی جه نازه له سهر موسولمانان لاده چئ (بِوَاحِدٍ) به ته نها یه که س که نویژ له سهر مربووه که بکا، هه رچه ند نویژکه ره که مندالیش بی، به لام مہرجه: مندالیکي نیری فامیده بی، هه روهک له سهرچاوه کاند ا فرموویانه (وَقِيلَ) له فرمووده یه کی بی میژدا (يَجِبُ اِثْنَانِ) واجبه: نوو پیاو نویژی له سهر بکن (وَقِيلَ) له بی میژکی تر دا (ثَلَاثَةٌ) واجبه: سئ که س (وَقِيلَ) له بی میژکی تر دا: (اَرْبَعَةٌ) واجبه: چوار که س نویژی له سهر بکن.

(وَلَا يَسْقُطُ بِالنِّسَاءِ) واجبه که ی نویژی جه نازه به ئافره تان و به نیراموک لانا چئ (وَهَذَا رِجَالٌ) له حاله ټیکدا له شوینی نویژ له سهرکردندا پیاو هه بن، واته: یان ته نها پیاو ټیک، یان مندالیکي نیرینه ی فامیده هه بی (فِي الْأَصَحِّ) له فرمووده ی راستردا، که واته: نه گهر له شوینی نویژ له سهرکردندا ته نها مندالیکي نیری فامیده هه بو، واجبه: ئافره ته کان فرماني پی بکن: نویژ له سهر جه نازه که بکا، جا نه گهر به رټولایکړدنیش نویژه که ی له سهر نه کرد، نه و کاته دروسته ئافره ت نویژ له سهر جه نازه که بکا، هه روهک له (مفنی و الشروانی) دا پوون کرلوه ته وه.

به لام نه گهر هیچ نیرینه ی فامیده نه بو و ته نها ئافره ت هه بون، نه و کاته واجبه: ئافره ت نویژی له سهر بکاو، واجبه که ش له سهر موسولمانان لاده چئ، واته: نه گهر له دواي ته ولوبوونی نویژه که پیاو ټیک پیدا بوو، واجب نیه: نویژی له سهر جه نازه که دویاره بکاته وه، هه روهک له (الشروانی) دا فرموویه تی، ئینجا له و حاله ته دا بق ئافره تانیش سوننه ته: نویژی جه نازه به جماعت بکن، هه روهک له سهرچاوه کاند ا فرموویانه.

﴿نویژ له سهر مردووی نادیار﴾

(وَيُصَلِّي) دروسته: نویژی جه نازه بکړی (عَلَى الْغَائِبِ) له سهر مردووی نادیار، واته: (عَنِ الْبَلَدِ) له شاری نویژکه ره که دا نه یی، جیاوای نیه شوینی مربووه نادیاره که: دودر

وَيَجِبُ تَقْدِيمُهَا عَلَى الدَّفْنِ، وَتَصِحُّ بَعْدُهُ، وَالْأَصَحُّ تَخْصِصُ الصَّحَةِ بِمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ فَرْضِهَا وَقْتُ الْمَوْتِ، وَلَا يُصَلَّى عَلَى قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِحَالٍ.

بئن، یان نزیك بئن، له لای قبیله بئن، یان له لایه کی تر، به لأم واجبه: نوښکړه که له نیه تی نوښډا ثاماره بڼ مردووه نادیاره که بکاو، واجبه: به خړی پوو له قبیله بکا، نه ک له شویتنی مردووه که.

هر ودها پټوښته نوښکړه که بزانی، یان قه ناعه تی بئن: مردووه نادیاره که شورووه، نه گینا: نوښکړه که ی دروست نابئ، ټینجا به م نوښه ی نیره، واجبه که له سر دانیشتونوانی شویتنی مردووه که ش لاده چئ، هر وده که له سر چاوه کاند ا شو مه سه له یه پوون کړاوه ته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَمَّا مَاتَ النَّجَاشِيُّ صَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ﴾ رواه الشيخان، که (نجاشی) له (حَبَشَةَ) مرد، پټغه مبه رﷺ له (مدینه) وه نوښی جه نازه ی له سر کړد.

ټینجا بزانه: نه گهر مردووه که له شاری نوښکړه که دابئ، یان له گوندی نوښکړه که دابئ، شو کاته دروست نیه: به نادباری نوښی له سر بکا، به لکو واجبه: له لای ثاماده بئ، هر چنده شاره که ش زځر به رفرلوان و گه وړه بئ، مه گهر عوزیک ه بئ: وه کو نه خړوشی، یان ترس، یان به ندرکړن، شو کاته دوور نیه نوښکړه که به نادباری دروست بئ، هر وده که له (نهاية) یو (مغنی) دا فهرموویانه.

(وَيَجِبُ تَقْدِيمُهَا) واجبه: نوښ له سر مردو، وه پټش بیخړی (عَلَى الدَّفْنِ) له سر ناشتنی مردووه که، واته: نه گهر پټش نوښ له سر کړدن مردووه که زځر خاک کړا، گشت شو که سانه گونا مبار د بئن: که ه والی مردنه که یان زانیوه، به لأم له گال نه وه شدا دروست نیه: بڼ نوښ له سر کړدن بیهننه دهر وده، به لکو نوښی جه نازه له سر گړه که ی ده که ن، چونکه (وَتَصِحُّ بَعْدُهُ) نوښی جه نازه له لوی ناشتنیش دروست ده بئ و واجبه که ی پئ لاده چئ، به لأم (وَالْأَصَحُّ) له م مه سه له یه دا فهرمووده ی پاستر نه مه یه: (تَخْصِصُ الصَّحَةِ) دروستیوونی نوښی جه نازه ی له سر گړ، تاییه ته (بِمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ فَرْضِهَا) به نوښکړه ی نوښی نه م جه نازه یه ی له سر واجب بوئ (وَقْتُ الْمَوْتِ) له کاتی مردنی دا، واته: هر چه: له کاتی مردنی مردووی ناو گړه که دا، نوښکړه که ه بوبئ و موسولمان بوبئ و بالغ و عاقل و پاک بوبئ.

که وایو: (وَلَا يُصَلَّى) دروست نیه: نوښی جه نازه بکړی (عَلَى قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) له سر گړی پټغه مبه رﷺ (بِحَالٍ) به هیچ حاله ټیک: نه به ته نهایی و نه به جماعت، هر وده ها له سر گړی پټغه مبه رﷺ کانی تریش عَنْهُمْ الْمَلَأَةُ وَالسَّلَامُ نوښی جه نازه دروست نیه؟ چونکه له کاتی وه فاتی هیچ پټغه مبه رﷺ کدا ټیمه له دنیادا نه بوینو واجبه که ی نوښی جه نازه ی نه وان ټیمه ی نه گرت ته وه.

(فَرَعَ) الْجَدِيدُ أَنْ الْوَلِيَّ أَوْلَى بِإِمَامَتِهَا مِنَ الْوَالِي، فَيَقْدُمُ الْأَبُ ثُمَّ الْجَدُّ وَإِنْ عَلَا، ثُمَّ الْإِبْنُ ثُمَّ ابْنُهُ وَإِنْ سَقَلَ، ثُمَّ الْأَخُّ، وَالْأَظْهَرُ تَقْدِيمُ الْأَخِّ لِابْنَيْهِ عَلَى الْأَبِ، ثُمَّ ابْنُ الْأَخِّ لِابْنَيْهِ ثُمَّ الْأَبُ، ثُمَّ الْعَصْبَةُ عَلَى تَرْتِيبِ الْإِرْثِ، ثُمَّ ذَوُو الْأَرْحَامِ، وَلَوْ اجْتَمَعَا فِي دَرَجَةٍ فَلَا سُنَّ الْعَدْلُ أَوْلَى عَلَى النَّصِّ، وَيُقَدَّمُ الْحُرُّ الْبَعِيدُ عَلَى الْعَبْدِ الْقَرِيبِ،

نينجا بزانه: مهسه لهی نویژه کانی تر له سهر کوپی پیغه مبه رو^ع خه لکی تر، له کوتای (باسی نه وشتانه ی نویژه به تال ده کهن) پوونمان کردوته وه، وَالْعَبْدُ لِلْحُرِّ.

﴿ فَرَعَ: له باسی له پیشترین کهس بو نویژی جه نازه ﴾

(الْجَدِيدُ) فهرموده ی نویی نیمامی شافعی (أَنْ الْوَلِيَّ) خزمه نیرینه ی مربوطه که (أَوْلَى) له پیشتره (بِإِمَامَتِهَا) بو پیشنوویژی له سهر مربوطه که ی (مِنَ الْوَالِي) له کاربه ده سستی شوینه که، که وایو: (فَيُقَدَّمُ الْأَبُ) باوکی مربوطه که وه پیش گشت خزمیکی ترو وه پیش کاربه ده سته کهش دixer: بو نیمامه تی نویژی جه نازه که ی (ثُمَّ الْجَدُّ) نینجا باپیره: باوکی باوک (وَإِنْ عَلَا) هه رچند به ره وسره وه تریش بین (ثُمَّ) نینجا له دوی باوکو باپیره (الْإِبْنُ) کوپی مربوطه که له گشت که سیکی تر له پیشتره (ثُمَّ ابْنُهُ) نینجا کوپی کوپی (وَإِنْ سَقَلَ) هه رچند به ره وخوره وه تریش بین (ثُمَّ) نینجا له دوی کوپی نه وه (الْأَخُّ) برای مربوطه که له گشت که سیکی تر له پیشتره.

(وَالْأَظْهَرُ) فهرموده ی به میتر (تَقْدِيمُ الْأَخِّ لِابْنَيْهِ) برای له دایکی ویاوکی وه پیش دixer (عَلَى الْأَخِّ لِابْنِ) له سهر برای ته نها له باوکی (ثُمَّ) نینجا له دوی برای له باوکی (ابْنُ الْأَخِّ لِابْنَيْهِ) کوپه برای له دایکی ویاوکی له پیشتره (ثُمَّ) نینجا له دوی ویش (لِابْنِ) کوپی برای ته نها له باوکی (ثُمَّ) نینجا له دوی کوپی برای له باوکی (الْعَصْبَةُ) خزمه نیرینه کانی تری مربوطه که (عَلَى تَرْتِيبِ الْإِرْثِ) له سهر ریزی میرات وه رگرتن: وه مامی له دایکی ویاوکی، نینجا ته نها له باوکی، نینجا کوپه مام... هتد، (ثُمَّ تَوُو الْأَرْحَامِ) نینجا خزمه نیرینه کانی خاوهن په حم: وه باوکی دایک، نینجا برای ته نها له دایک، نینجا خال... هتد.

(وَلَوْ اجْتَمَعَا فِي نَزَجٍ) نه گهر دوو خزمی مربوطه که له پله ی کدا کو بونه وه: وه دوو کوپ، یان دوو برا... (فَالْأَسَنُّ الْعَدْلُ) نه وه ی به ته مه ترو داپه روه ره (أَوْلَى) له پیشتره (عَلَى النَّصِّ) له سهر ده قی فهرموده ی نیمامی شافعی (وَيُقَدَّمُ الْحُرُّ الْبَعِيدُ) خزمیکی نازادی دوو، وه پیش دixer (عَلَى الْعَبْدِ الْقَرِيبِ) له سهر خزمیکی کوپله ی نزیک.

﴿ ناگاداری ﴾: له نویژی جه نازه دا واجبه: مربوطه که بکه ویته لای قبیله ی نویژ که ره که، نینجا نه گهر مربوطه که نیرینه بوو، سوننه ته: لای سهری بکه ویته لای چه په ی نویژ که ره که؟ به پیچه وانیه په فتاری نیستای خه ک، به لام نه گهر می بینه، یان نیراموک بوو، سوننه ته:

وَيَقِفُ عِنْدَ رَأْسِ الرَّجُلِ وَعَجَزُهَا، وَتَجُوزُ عَلَى الْجَنَائِزِ صَلَاةً،

لای سهری بکه ویته لای پاسته نویتزگه ره که؟ وهك په فتاری ئیستای خهك، ههروهك له حاشیه کانی (الشبراملسی) و (البجیرمی) و (الشروانی) دا پوون کرلوه ته وه.

ئینجا (وَقِفُ) نویتزگه ره کهش پاده وهستی (عِنْدَ رَأْسِ الرَّجُلِ) له لای سهری نیرینه که و (وَعَجَزُهَا) له لای که فلهی ئافره ته که، جیاوازی ئیمام و نویتزگه ری به ته نها نیه، به لام مه معلوم له هه لایه ک بقی گونجا له ریزه که دا پاده وهستی، ههروهك له (تحفة) و (مغنی) دا فهرموویانه ﴿عَنْ أَبِي غَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ لَهُ الْعَلَاءُ: هَكَذَا رَأَيْتَ النَّبِيَّ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ﴾ رواه الترمذي و ابودلود و غیرهما بسند حسن، (أنس) نویتزی جه نازه ی له سهر پیاوئیک کردو له لای سهری پلوه ستا، ئینجا نویتزی جه نازه ی له سهر ئافره تیک کردو له لای ناوه ندی پلوه ستا، (العلاء) لئی پرسی: ئایا پیغه مبهرت ﷺ شهوا بینویه: له پلوه ستاندا جیاوازی ئافره تو پیاو بکا؟ فهرمووی: به لن.

(وَتَجُوزُ عَلَى الْجَنَائِزِ صَلَاةً) دروسته: یهك نویتزی جه نازه له سهر زقر مردووان بکری، بهو مهرجه ی خزمه کانی مردووه کان پازی بن، ئینجا نه گهر مردووه کان گشتیان نیر بون، یان گشتیان م بون، نهو کاته کامه یان له خواترسترو ئایین په روه رتر بووه، نهویان دیخریته لای نویتزگه ره که، ئینجا نهوانی تریش یهك له دوی یهك داده ندرین.

به لام نه گهر مردووه کان نیرو م بون، نهو کاته نیره کان دیخریته لای نویتزگه ره که، واته: پیایو بالغ له پیتش ئیمام، ئینجا کوپی نه بالغ، ئینجا نیراموک، ئینجا ئافره ته، ههروهك له سه رچاوه کاندای پوون کرلوه ته وه ﴿عَنْ عَمَّارٍ: أَلَّهُ شَهْدَ جَنَازَةٍ أَمْ كَلْثُومٌ وَأَبْنَاهَا فَجَعَلَ الْغُلَامُ مِمَّا يَلِي الْإِمَامَ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَأَبُو سَعِيدٍ وَأَبُو هُرَيْرَةَ وَأَبُو قَتَادَةَ: هَذِهِ السُّنَّةُ﴾ رواه ابودلود و غیره بسند صحیح ﴿وَصَلَّى ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى تِسْعِ جَنَائِزَ جَمِيعًا فَجَعَلَ الرَّجَالُ يُلَوْنَ الْإِمَامَ وَالنِّسَاءُ يَلِينَ الْقَبْلَةَ فَصَفَّاهُنَّ صَفًّا وَاحِدًا﴾ رواه البيهقي والنسائي بإسناد حسن، (أم كلثوم) زنی ئیمامی (عمر) له گهل کوره که ی ویکړا مردن و یهك نویتزیان له سهر کرا، کوره که ی له لای ئیمامی نویتزگه که داندر، جا نهو چوار (صحابه) یهش فهرموویان: نهوه رنکه ی پیغه مبهره ﷺ. ههروها (ابن عمر) یهك نویتزی له سهر نو جه نازه کرد به تیکرایی، پیاووه کانی خستنه لای ئیمامی نویتو ئافره ته کانیشی خستنه لای قبیل و کردنیه یهك ریز.

ئینجا بزانه: وهما خیرتره: هه مردوویک به ته نها نویتزکی له سهر بکری ههروهك له سه رچاوه کاندای فهرموویانه، ئینجا نه گهر خزمه کانی مردووه کان پازی بون گشتیان ته نها یهك نویتزیان له سهر بکری، نهوه یهکیک دیاری ده که بن نویتز له سهر کردنیان، به لام

وَتَحْرُمُ عَلَى الْكَافِرِ وَلَا يَجِبُ غُسْلُهُ، وَالْأَصَحُّ وَجُوبُ تَكْفِينِ الذَّمِّيِّ وَدَفْنِهِ، وَلَوْ وَجِدَ
عُضْوُ مُسْلِمٍ عِلْمَ مَوْتِهِ صَلَّى عَلَيْهِ،

نه گهر پازی نه بون، نو کاته هر که سه و نویژ له سر مړوده که ی خوی ده کا، هـروه که
له (المجموع) و (تحفه) دا پوون کراوه ته وه.

﴿نَهْوَ كَه سَانَه ی نویژی جه نازمیان له سر ناکړی﴾

(وَتَحْرُمُ عَلَى الْكَافِرِ) نویژی جه نازه هر پامه له سر کافری مړوو بکړی، جیاوازی نیه:
کافره که جوله که بی، یان گاور، یان بی باوه، یان هر جوره کافر ټکی تر، هـروه ها
جیاوازی نیه: تیر بی، یان مـ بی، بلوغی بوی، یان به نه بالقی مربی؟ چونکه مندالی
کافران له دنیادا وه که کافران پفتاریان له گـل ده کړی، به لام له قیامه تدا به هـشتینه،
هـروه که له سر چاوه کانداهرموویانه، خوايگه وره ده فـه موی: ﴿وَلَا كُفْلَ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ
مَاتَ أَبَدًا﴾ نویژی جه نازه له سر هیچ که سیک له کافرانه مه که هـتا هـتای.

(وَلَا يَجِبُ غُسْلُهُ) شـوری کافری مړوو واجب نیه، به لام دروسته (وَالْأَصَحُّ) فـرمووده ی
راست تر: (وَجُوبُ تَكْفِينِ الذَّمِّيِّ) واجبه: کافری په پیمان له نه ستو و دلیاکولو کفن بکړی و
(وَدَفْنِهِ) واجبه: ژیر خاکیش بکړی له شـوینکی وه هـادا: گورستانی موسولمانان نه بی، جا
بزانه: نه گهر کافره که مالی خوی هـبو، نه وه به مالی خوی کفن و ناشتنی بق ده کړی، نه گهر
نا: له (بیت المال)، نه گهر نه بو، له مالی موسولمانانی ده وله مه ند، به لام نه کافره ی جه نگ
له گـل موسولمانان ده کاو نه موسولمانه ی بو ته کافر، کفن و ناشتنیان واجب نیه، جا
نه گهر بونه که یان خه لگی نازار ده دا، نو کاته ژیر خاک ده کړی، هـروه که ﴿په فـه مبرر﴾
له غـزای (بنر) لاشه ی کفر مکنی خسته ناو بیر ټک.

ټینجا بزانه: نه گهر کافر ټک مرد، جا ته نها یه ک پیاوی داپـه روه شاهیدی دا: که پیش
مردن بو ته موسولمان، شاهیدی پیچه وانهش نه بو، نه و شاهیدی به ته نها بق نویژه که
وهرده گیرئ، واته: واجبه نویژی له سر بکړی، هـروه که له (المجموع) و (تحفه) دا
فـرموویانه.

(وَلَوْ وَجِدَ عُضْوُ مُسْلِمٍ) نه گهر نه ندایمکی لاشه ی موسولمان ټک دیتراوه (عِلْمَ مَوْتِهِ)
بیگومان زاندر: موسولمانه که مړوه و نه م نه ندامه شی له دواي مردن له لاشه ی جیا
بقـه وه، واجبه: نه م نه ندامه بشـوری و له پارچه په ټکی کدا داپـو شری، ټینجا (صـلـی
عـلـیه) واجبه: نویژی جه نازه ی له سر بکړی و بنیشتـری، چونکه ﴿سیسارکـیک دهـستیکی
(صحابه) یه مکی کوژراوی له سر شاری (مـگه) ی پـروژ خسته خوارومو (صحابه) کان
به نه مگو سـتيله که ی ناسیانه موی نویژی جه نازمیان له سر کرد، هـروه که له
سر چاوه کانداهرموویانه ته وه.

وَالسَّقْطُ إِنِ اسْتَهَلَ أَوْ بَكَى كَكَبِيرٍ، وَإِلَّا فَإِنْ ظَهَرَتْ أَمَارَةُ الْحَيَاةِ كَاخْتِلَاجٍ صُلِّيَ عَلَيْهِ فِي الْأَظْهَرِ، وَإِنْ لَمْ تَظْهَرْ وَلَمْ يَبْلُغْ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ

ئينجا بزانه: لهو حاله ته دا واجبه نيتهی نويز کردن له سر تيکړای مړيوه که بښي، وهک به دل بښي: (نيه تمه فه پزی نويزی جه نازه له سر تيکړای نهو مړيوه ده که م: که نه م نه دنامه ی لي جيا بښه وه). جا نه گه ده یزانی مړيوه که نه شوراوه، نهو کاته نيتهی نويزه که له سر ته نها نه دنامه که بښي، هر وهک نيمامی (الزکشی) باسی کړيوه.

هر وهک بزانه: نه گه نه دنامه که پيش مردن لي جيا بويته وه، نهو کاته هيچ واجب نيه نويزی شي له سر دروست نيه، به لکو سوننه ته: په پوکيکي لي وه ريپيچري و ژرخاک بکري، هر وهک له سر چاوه کانداهرموويانه.

﴿نویزی جه نازه له سر مندال﴾

(وَالسَّقْطُ) کورپه ی له بارچوو دوو جوړه، په که م: (إِنْ اسْتَهَلَ) نه گه ر نوای جيا بونه وهی له دایکي دهنگی خوی به رز کرده وه (أَوْ بَكَى) یان گریا (کَکَبِيرٍ) نهو وهک مړوی گه وره یه، واته: واجبه بشوري نويزی جه نازه ی له سر بکري و کفن بکري و بښي شري. (وَإِلَّا) به لام نه گه ر دهنگی به رز نه کرده وه نه شگريا، نهو (فَإِنْ ظَهَرَتْ أَمَارَةُ الْحَيَاةِ) نه گه ر نيشانه ی زيندووه تی به دهر کهوت (كَاخْتِلَاجٍ) وهک له ريزی نه دناميکي، یان خو جولاندنی (صُلِّيَ عَلَيْهِ) نهو دهش وهکو مړوی گه وره واجبه: نويزی جه نازه ی له سر بکري، واته: هم واجبه بشوري و کفن بکري و بښي شري (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به ميتردا، که واته: له فرموده ی به ميتردا: جياوازی دهنگو جولان نيه، له هر دوو حاله تدا نهو برياره ی مړوی گه وره ی بښه دي، چونکه به زيندووه تی هاتوته دنيواو ئینجا مړيوه، پيغه مبر ﷺ ده فرموي: ﴿وَالطُّفْلُ يُصَلَّى عَلَيْهِ﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحيح، مندال نويزی جه نازه ی له سر دهکري.

ئينجا بزانه: به (إجماع) ی زانايانی نيسلام واجبه: نويزی جه نازه له سر مندالی مړيوو بکري، نه م هديسه ش که ده فرموي: ﴿أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يُصَلَّ عَلَى إِبْرَاهِيمَ﴾. پيغه مبر ﷺ نويزی جه نازه ی له سر (ابراهيم) ی کوپی نه کرد. مه به ست نهو هيه: به خوی نويزی له سر نه کرد؟ چونکه پيغه مبر ﷺ له و پوژده دا به نويزی پوژگيرانه وه خهريک بو- هر وهک له نويزی پوژگيراندا رابرا- واته: فرماني به (صحابه) کان کرد: نويزی له سر بکن. هر وهک له ريوایه تيکدا هاتوه: ﴿نَوِيزِيْ لَه سَر كَرْدُوهُ﴾. له (المجموع) دا پوون کرلو ته وه.

دووه م: (وَإِنْ لَمْ تَظْهَرْ) نه گه ر هيچ نيشانه يه کی زيندووه تی به دهر نه کهوتو به مړيووی هاته دهره وه (وَلَمْ يَبْلُغْ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ) ته مه نيشی له ناو زگی دایکي دا نه گه يشتوبه چوار

لَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ وَكَذًا إِنَّ بَلْفَهَا فِي الْأَظْهَرِ، وَلَا يُغَسَّلُ الشَّهِيدُ وَلَا يُصَلَّى عَلَيْهِ، وَهُوَ مَنْ مَاتَ فِي قِتَالِ الْكُفَّارِ بِسَبَبِهِ، فَإِنْ مَاتَ بَعْدَ انْقِضَائِهِ أَوْ فِي قِتَالِ الْبَغَاةِ

مانگ، واته: ویتنه‌ی ئاده‌میزادی ئاشکرا نه‌بوو (لَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ) دروست نیه: نوێژی له سهر بکړئ، پتووستیش نیه بشوړئ، به‌لکو ته‌ن‌ها سوخته‌ته: له ناو په پوکتیک دابندرئ و ژیر خاک بکړئ.

(وَكَذًا) هه‌روه‌ها ئه‌و کۆرپه‌ی به‌ مردوویی دیته‌ ده‌روه‌ه، دروست نیه: نوێژی له سهر بکړئ (إِنَّ بَلْفَهَا) نه‌گه‌ر ته‌مه‌نیشی له ناو زگی دایکی دا گه‌یشتیته چوار مانگو سه‌روه‌وتیش، واته: ویتنه‌ی ئاده‌میزادی ئاشکرا بوو (فِي الْأَظْهَرِ) له‌ فەرمووده‌ی به‌هیزتردا، به‌لام نه‌مه‌یان واجبه: بشوړئ و کفن بکړئ و بنیشتړئ.

که‌واته: ئه‌و کۆرپه‌یه‌ی به‌ مردوویی دیته‌ ده‌روه‌ه، له‌ فەرمووده‌ی به‌هیزتردا جیاوازی نیه: تق مانگی ته‌واو کردبن، یان له‌ تق مانگ که‌متر بئ، له‌ هه‌ج‌ حاله‌تیکدا نوێژی له‌ سهر ناکړئ، هه‌روه‌ه له‌ (تحفة) و (الشروانی) دا‌ پوون کرلوه‌ته‌وه.

﴿ نوێژی جه‌نازه له‌ سهر شه‌هید ناکړئ ﴾

(وَلَا يُغَسَّلُ الشَّهِيدُ) دروست نیه: مرۆفی شه‌هید بشوړئ، تا‌کو ئاسه‌واری شه‌هیدبوونی هه‌ر پتوه‌ بعتئ (وَلَا يُصَلَّى عَلَيْهِ) دروست نیه: نوێژی جه‌نازه‌شی له‌ سهر بکړئ، چونکه به‌ فەرمووده‌ی قوړنان: شه‌هید هه‌ر زیندووه، هه‌م ﴿وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ فِى قَتْلِ أَحَدٍ بِدَفْنِهِمْ فِى دِمَائِهِمْ، وَلَمْ يُغَسَّلُوا وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ﴾ رواه البخاري وأصحاب السنن، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌رباره‌ی شه‌هیده‌کانی (أحد) فەرمانی دا: به‌ به‌رگی خویناویسانه‌وه بنیشتړئ، نه‌شودان و نوێژیان له‌ سهر نه‌کرا.

(وَهُوَ) مرۆفی شه‌هید (مَنْ مَاتَ) ئه‌و که‌سه‌یه: به‌مرئ (فِى قِتَالِ الْكُفَّارِ) له‌ جه‌نگی کافراندا، جیاوازی هه‌ج‌ جوړه‌ کافرتک نیه (بِسَبَبِهِ) به‌ هه‌ی جه‌نگه‌که له‌ حاله‌تی جه‌نگه‌که‌دا به‌مرئ، جیاوازی نیه له‌ گه‌رمه‌ی جه‌نگدا: به‌ ده‌ستی کافرتک بکوژئ، یان چه‌کی موسولمانیتکی به‌ هه‌له‌ وئ‌بکه‌وئ، یان هه‌ر چه‌که‌ه‌ی‌خوێ وئ‌بکه‌وێته‌وه، یان بکه‌وێته ناو بیرتک، یان له‌ به‌رزایی بکه‌وێته‌ خو‌لاره‌وه، یان به‌ وولاغ، یان به‌ ئوتومبیل به‌هوتئ، یان موسولمانیتکی به‌ کرنگه‌یرلوی کافره‌کان بیکوژئ، هه‌روه‌ها جیاوازی نیه شه‌هیده‌که: پیاو بئ، یان ئافره‌ت، که‌وره‌ بئ، یان مندال، هه‌روه‌ه له‌ سه‌رچاوه‌کاندا پوون کرلوه‌ته‌وه.

(فَإِنْ مَاتَ) جا نه‌گه‌ر موسولمانه‌که به‌ هه‌ی جه‌نگی کافران مرد، به‌لام (بَعْدَ انْقِضَائِهِ) مردنه‌که‌ی له‌ نوای ته‌واو‌بوونی جه‌نگ بوو: وه‌ه له‌ گه‌رمه‌ی جه‌نگدا بریندار ببئ، به‌لام نه‌مرئ، ئینجا جه‌نگه‌که ته‌واو ببئ و برینداره‌که‌ش هیشتا گیانی جیگه‌یری تی‌دا مابئ، ئینجا به‌مرئ (أَوْ فِى قِتَالِ الْبَغَاةِ) یان موسولمانه‌که له‌ جه‌نگی ئه‌و موسولمانانه‌ بکوژئ:

فَقِيرُ شَهِيدٍ فِي الْأَظْهَرِ، وَكَذَا فِي الْقِتَالِ لَا بِسَبِّهِ عَلَى الْمَذْهَبِ، وَلَوْ أُسْتُشْهِدَ جُنُبٌ
فَالْأَصَحُّ أَنَّهُ لَا يُغْسَلُ وَأَنَّهُ تُزَالُ نَجَاسَتُهُ غَيْرَ الدَّمِ، وَيُكْفَنُ فِي ثِيَابِهِ الْمُلَطَّخَةِ بِالدَّمِ،
فَإِنْ لَمْ يَكُنْ ثَوْبُهُ سَابِغًا تَمَّ.

که له دژی پیشه‌وای نیسلام به ناهق جهنگ ده‌کن، واته: به ده‌ستی شه‌موسولمانانه
بکوزئی، یان کافره‌کان به دیل بیگرن، نینجا پاش ماویه‌ک بیکوژن (فَقِيرُ شَهِيدٍ) شه‌وه
له ه‌رسیتک مه‌سه‌له‌که‌دا شه‌و جوره شه‌هیده نیه: که ناشوژی و نوژی له س‌ر ناکری
(فِي الْأَظْهَرِ) له ف‌رموده‌ی به‌هیزتردا، به‌لکو له ه‌رسیتک مه‌سه‌له‌که‌دا شه‌هیدی
قیامت-واجبه: بشوژی و نوژی له س‌ر بکری.

به‌لام له مه‌سه‌له‌ی یه‌که‌مدا نه‌گ‌ر برینداره‌که له کۆتایی جه‌نگدا ته‌نجا جوله‌ی س‌ر‌پرله‌ی
مابو، واته: بزوتنی به‌ ویستی خۆی نه‌بو، شه‌ویان وه‌ک شه‌هیده‌ی له جه‌نگدا مریدی،
به شه‌هیدی ته‌واو داده‌ندری، ه‌روه‌ک له س‌ر‌چاوه‌کاندا پوون کرله‌ته‌وه.

(وَكَذَا) ه‌روه‌ها شه‌ه‌سه‌ش شه‌هیده نیه: که ده‌مری (فِي الْقِتَالِ) له جه‌نگی کافراندا (لَا
بِسَبِّهِ) به‌لام به‌ هۆی جه‌نگه‌که نه‌مری: وه‌ک کتوپ‌ب‌مری، یان به‌ هۆی نه‌خۆشی، یان
موسولمانیک به‌ ق‌س‌دی بیکوژی (عَلَى الْمَذْهَبِ) له س‌ر ف‌رموده‌ی پ‌ستی مه‌زه‌ب.

(وَلَوْ أُسْتُشْهِدَ جُنُبٌ) نه‌گ‌ر جه‌نابه‌ت‌دار، یان ه‌زیزدار شه‌هیده بوو (فَالْأَصَحُّ) ف‌رموده‌ی
پ‌ست‌ر (أَنَّهُ لَا يُغْسَلُ) د‌وست نیه بشوژی ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أُسْتُشْهِدَ
حَنْظَلَةُ يَوْمَ أُحُدٍ وَهُوَ جُنُبٌ وَلَمْ يُغْسَلْهُ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ: رَأَيْتُ الْمَلَائِكَةَ تُغْسَلُهُ﴾ رواه ابن
حبان والبيهقي یا‌سناد جید، (حَنْظَلَةُ) له غ‌ه‌زای (أُحُد) شه‌هیده بوو و جه‌نابه‌ت‌داریش بوو،
پ‌ت‌ه‌مه‌ر ﷺ نه‌یشو‌ردو ف‌رموو: بینیم (ملائكة) ده‌یشون. واته: نه‌گ‌ر شو‌ردنی واجب
ب‌ن، به‌ شو‌ردنی (ملائكة) له س‌ر ن‌ت‌مه لا ناچن.

(وَأَنَّهُ تُزَالُ نَجَاسَتُهُ غَيْرَ الدَّمِ) له ف‌رموده‌ی پ‌ست‌ردا واجب: جگه له خوینی شه‌هیدبوون
گشت پی‌سه‌کی‌تری ل‌ن‌ل‌پر‌ری، ه‌ر‌چ‌ند خوینی شه‌هیدیشی له‌گ‌ل‌ل‌ب‌چن (وَيُكْفَنُ فِي
ثِيَابِهِ الْمُلَطَّخَةِ بِالدَّمِ) س‌وننه‌ته: ه‌ر له جله خویناویه‌کانی خۆی دا شه‌هید کفن بکری، به
به‌لگ‌ه‌ی ه‌د‌یسه‌که‌ی (ج‌اب‌ری) پ‌ر‌بر‌وو (فَإِنْ لَمْ يَكُنْ ثَوْبُهُ سَابِغًا) ج‌ا نه‌گ‌ر جله‌کانی
شه‌هید ه‌موو ل‌شه‌ی دانه‌ده‌پۆشی (تَمَّ) واجب کفنه‌که‌ی بۆ ته‌واو بکری، به‌ به‌لگ‌ه‌ی
ه‌د‌یسه‌که‌ی (م‌ص‌عب) پ‌ر‌بر‌وو: له با‌سی کفندا.

﴿نَاكَادَارِي﴾ شه‌هید له نی‌سلامدا س‌ن به‌شن، یه‌که‌م: شه‌هیدی د‌ونیا و ق‌یامت، واته: له
د‌ونیا دا ناشو‌ری و نو‌ژی له س‌ر ناکری، له ق‌یامتیشدا پ‌ادا‌ش‌یک‌ی ت‌اییه‌تی ه‌یه‌و له
ل‌ای خ‌وای گ‌وره زیندوو‌ه خ‌وار‌نی ده‌در‌یتن، شه‌به‌شه شه‌هیده‌یه: که له

(فَصْلٌ أَقْلُ الْقَبْرِ حُفْرَةٌ تَمْنَعُ الرَّائِحَةَ وَالسَّبْعَ،

پښگى خواى گوره بڼى به زرکړنه وهى نيسلام له جهنگى کافراندا له گهرمى جهنگدا شهيد بوبى، هروك باسماں کرد.

دوهم: شهيدى دنيا-نهك قيامت-: كه له جهنگى کافراندا شهيد بوبى و له گهرمى جهنگشدا مربى، به لام نړى له تالان كړبى، يان له حالتى به زين و ه لاتندا كوربى، يان بڼى ناوبانگى دنيا و مدح كړدن جهنگى كړبى، نه وه له دنيا دا وهك به شى په كم ناشورى و نوړى له سر ناكړى، به لام له قيامتدا پاداشى نيه، هروك له چند ه ديسىكى (بخارى) و (مسلم) دا هاتوه، به لام نه گهر ته نها به مه به ستى شهيد بوبى جهنگ بكا، نه ویش وهك به شى په كم شهيدى دنيا و قيامت-ه، هروك له (الشروانى) دا فرمويته.

سئ يه: شهيدى قيامت-نهك دنيا-: وهك به ناهق كوربى، يان به نه خوشى زگ، يان به تاوون، يان به خنكان له ناودا، يان به پوخانى شتيك به سرىا، يان به سووتان و بروسك ليدان، يان له دور وولات مربى، يان له حالتى خويندنى تاينى دا مربى، يان به هوى مندا لى بوبى، يان به هوى عيشيكي حلال و بى گونا مربى، نه وانه گشتيان له دنيا دا ده شورى نوړيان له سر ده كړى، به لام له قيامتدا پاداشتى تايه تيان هيه، هروك له چند ه ديسىكى (صحيح) دا هاتوه، له سرچاوه كاندا روون كراونه وه.

ئينجا بزانه: هر كه سيك به خوى خوى بكورى، نه وه به شهيد داناندى و به نوره خيش سزا ده دى، پيغه مېرغ ده فرموى: ﴿مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ عَذَبَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ﴾ رواه الشيخان، هر كه سيك به خوى خوى بكورى به شتيك، هر به و شته له ناگرى نوره خدا سزا ده دى. (اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ الْفَقْرَ وَالْغَلِيَّةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) آمين.

﴿ فَصْلٌ: لَهُ بَاسَى نَاشَتْنى مَرْدُوو ﴾

(أَقْلُ الْقَبْرِ) لای كمى گوى: كه واجبه كى پى پيك بى (حُفْرَةٌ) چالتيكى وهك جوگه يه: كه (تَمْنَعُ الرَّائِحَةَ) پښگى بونى مړيوه كه بگرى: له دوى ناشتن بونى مړيوه كه نه يه ته دهر وه (وَالسَّبْعَ) هروها پښگى پرند ه بگرى: چاله كه ه لنه كنى و مړيوه كه نه خوا، كه و ابو: دروست نيه مړيوه كه له سر پوى زوى دابندى و خول و بريدكى زوى له سر دابندى، واته: به به ناشتن ناكوى، هر چند پښگى بونى نه پند ه بگرى، هروك له زوى سرچاوه كاندا فرمويانه، به به لگى ه ديسه كى داهاتوه.

به لام نه گهر عوزيك ه بو: وهك چاله كه ه لنه كندى، يان زوى كه ناوى لى ه لده قول و ته پايه تيه كى وه هاى لى ه بو: زيانى به مړيوه كه به كفنه كى ده گيانى شوينىكى

وَيُنْدَبُ أَنْ يُوسَعَ وَيُعَمَّقَ قَدْرَ قَامَةِ وَبَسْطَةَ، وَاللَّخْدُ أَفْضَلُ مِنَ الشَّقِّ إِنْ صَلَبَتِ الْأَرْضُ،
وَيُوضَعُ رَأْسُهُ عِنْدَ رِجْلِ الْقَبْرِ، وَيُسَلُّ مِنْ قَبْلِ رَأْسِهِ بَرْقٌ وَيَدْخُلُهُ الْقَبْرُ الرَّجَالُ،

تریش نه بو، نه و کاته- به هوی عوزده که- نه و شتویه یی سهر زه ویش دروسته ههروه که
له (الشهراملسی) و (البجیرمی) دا فهرموویانه.

(وَيُنْدَبُ) سوننه ته: (أَنْ يُوسَعَ) گۆره که فراوان بکری: له به رینی و له دریزایی دا (وَيُعَمَّقُ)
سوننه ته: گۆره که قول بکری (قَدْرَ قَامَةٍ) به نه اندازه ی بالایی پیاویتی، هه م (وَيَسْطَقُ) له
که ل ده سستیکی به رزکروهش، واته: پیاوه که له ناو گۆره که دا به پیوه پیاوه سستی و هه رده و
ده سته کانیشی به ره و سهر وه به رز بکاته وه و په نجه کانیشی بکاته وه، پیته مبه ر (وَيُسَلُّ)
غه زای (أَحَدُ) دا فهرمووی: ﴿أَحْفِرُوا وَأَعْمِقُوا وَأَوْسِعُوا﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحيح،
له زهوی دا چال هه لکه نن، چاله کهش قول بکه ن و فراوانی بکه ن.

(وَاللَّخْدُ) گۆری لای (أَفْضَلُ) خیرتره (مِنَ الشَّقِّ) له گۆری ناوې (إِنْ صَلَبَتِ الْأَرْضُ)
نه گهر خا که ره و توند بی ﴿عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَلْحِدُوا لِي لَخْدًا كَمَا صُنِعَ
بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ رواه مسلم، گۆریکی لای بق من هه لکه نن، ههروه که بق پیته مبه ر (وَيُسَلُّ)
له لکه ندراره.

ئینجا بزانه: لای نه وه یه: که قولایی گۆره که ته ولو کرا، به وه ی ته نیشتی لای قبیله
هه لبدی و مریوه که ی له ناو دابندری، ئینجا به دیواریک دا بیوشری و گۆره که پر
بکریته وه. ههروه ها ناوې نه وه یه: که قولایی گۆره که ته ولو کرا، له م لاو له و لای دیوار
بکری و مریوه که له نیوان هه رده و دیواره که دابندری، ئینجا بانیتی له سهر بکری و
که لینه کانی بگیری و گۆره که پر بکریته وه، جا نه گهر خا که ره و توند نه بو، نه و کاته
نه م شتویه ناوې خیرتره، ههروه که له سهر چاوه کاندایه وون کراره ته وه.

(وَيُوضَعُ رَأْسُهُ) سوننه ته: سهری مریوه که دابندری (عِنْدَ رِجْلِ الْقَبْرِ) له لای پی ی
گۆره که، واته: نه و لایه ی ده بیته لای پی ی مریوه که، که له ناو گۆره که ی داده ندری
(وَيُسَلُّ) سوننه ته: مریوه که له ناو دارجه نازه به پندریته دهر وه (مِنَ قَبْلِ رَأْسِهِ) له لای
سهریه وه (بَرْقٍ) به هیواشی، تا کو لای سهری مریوه که به لای پی ی گۆره که دا بدریته
ده ست نه و که سه ی له ناو گۆره که دا وه ری ده گری.

(وَيَدْخُلُهُ الْقَبْرُ الرَّجَالُ) سوننه ته پیاوه کان مریوه که بنینه ناو گۆره که، هه رچه ند
مریوه کهش ئافره تیکی بیگانه بی، چونکه پیاوه کان به هیتره و دایوشلوتین بق نه وکاره
قورسانه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: شَهِدْنَا بَنَاتَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ - فَأَمَرَ
أَبَاطِلَةَ فَتَزَلَ فِي قَبْرِهَا فَفَرَّهَا رواه البخاري، به شدلی جه نازه ی (أَمَ كَلْثُومَ) ی کیزی

وَأُولَاهُمْ أَحَقُّ بِالصَّلَاةِ، قُلْتُ: إِلَّا أَنْ تَكُونَ امْرَأَةً مُزَوَّجَةً فَأُولَاهُمْ الزَّوْجُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.
وَيَكُونُونَ وَثَرًا، وَيُوضَعُ فِي اللَّحْدِ عَلَى يَمِينِهِ لِلْقَبْلَةِ، وَيُسْنَدُ وَجْهُهُ إِلَى جِدَارِهِ، وَظَهْرُهُ
بِلَبْنَةٍ وَنَحْوِهَا،

پیغمبره‌رمان علیه السلام کرد، لهو کاته‌ش پیغمبره‌ر علیه السلام له سهر گږپه‌که‌ی دانیشتیو، جا
فه‌رمانی‌دا: (أبو طلحة) چوه‌ ناو گږپه‌که‌ی و جه‌نازه‌که‌ی له ناو گږپه‌که‌ داننا.

(وَأُولَاهُمْ) له‌ پیشت‌رینی پیاوه‌کان بڼ دانانی مریوو له ناو گږپه‌که‌ی (أَلْحَقُّ بِالصَّلَاةِ)
ئه‌وانه‌ن: که بڼ نویژ له سهرکردن له‌ پیشت‌ر بون (قُلْتُ) نیامی (النولوی) ده‌فه‌رموی: (إِلَّا
أَنْ تَكُونَ امْرَأَةً مُزَوَّجَةً) مه‌گه‌ر مریوو‌که‌ ئافره‌تیک‌ی به‌میرد بڼ، ئه‌و کاته (فَأُولَاهُمُ الزَّوْجُ)
میرده‌که‌ی-ئ‌ه‌گه‌ر توانای ه‌بڼ-له‌ پیشت‌ره بڼ دانانی له ناو گږپه‌که‌ی: له باول‌و کوږو
گشت پیاوه‌کانی‌تریش، واته: به‌لام له جه‌نازه‌ی (أم کلثوم) پ‌برم‌ودا نیامی (عثمان) ی
میردی-به‌ ه‌وی دلته‌نگی- نه‌یتوانی بینت‌ه‌ ناو گږپه‌که‌ی (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

(وَيَكُونُونَ وَثَرًا) سوننه‌ته: ئه‌وانه‌ی مریوو‌که‌ له ناو گږپه‌ داده‌نښن تاك بن (وَيُوضَعُ فِي
الْحَدِّ) مریوو‌که‌ له ناو گږپه‌که‌ی داده‌ندری (عَلَى يَمِينِهِ) له سهر ته‌نیشتی راسته‌ی،
واته: ناپه‌سنده: له سهر ته‌نیشتی چه‌په‌ی دابندری (لِلْقَبْلَةِ) واجبه: مریوو‌که‌ له سهر
ته‌نیشته‌که‌ی به‌ره‌و قبیله‌ دابندری، چونکه له سهرده‌می پیغمبره‌رموه‌ر علیه السلام تا ئیستا
گشت مریوو‌تکی موسولمان ههر به‌رمو قبیله‌ نیژراوه‌.

که‌وابو: ئه‌گه‌ر مریوو‌که‌ ږوو له لایه‌کی‌تری جگه‌ له قبیله‌ نیشت‌رابو، یان له ناو گږپه‌که‌ی
له سهر پشت‌ ږیژ کرابو، دروست نیه‌ و واجبه: له گږپه‌که‌ی ده‌ری بڼن‌و به‌ره‌و قبیله
بکړی، به‌و مه‌رجه‌ی تیک‌ نه‌چوین، واته: ئه‌گه‌ر بڼ بوبڼ، یان ږزی بڼ، ئه‌و کاته دروست
نیه: ده‌ری بڼن، هه‌روه‌ک له سهرچاوه‌کاندا فه‌رموویانه.

ئینجا بزانه: ئه‌گه‌ر ئافره‌تیک‌ی ئاوسی‌کافر مریو گږپه‌یه‌کی موسولمانی له زگدا بوو،
گږپه‌که‌ش گیانی تڼ‌ک‌رابو، ئه‌و ئافره‌ته له نڼوان گږپه‌ستانی موسولمانان و‌کافران
ده‌نیشت‌ری و واجبه: پشتی له قبیله‌ بکړی، تاکو گږپه‌ موسولمانه‌که‌ ږووی بکه‌و‌یت‌ه
قیبله، هه‌روه‌ک له سهرچاوه‌کاندا فه‌رموویانه.

(وَيُسْنَدُ وَجْهُهُ إِلَى جِدَارِهِ) سوننه‌ته: ږووی مریوو‌که‌ پال وه‌دیواری گږپه‌که‌ی بدری،
هه‌روه‌هاش پڼ‌یه‌کانیشی، تاکو به‌ سهر ږووی‌دا نه‌که‌وئ (وَظَهْرُهُ بِلَبْنَةٍ) سوننه‌ته: لای
پشتیشی پال وه‌خشتیک‌ بدری (وَنَحْوِهَا) یان شتیک‌ی وه‌کوخت، تاکو به‌ لای پشت‌ه‌وه‌دا
نه‌که‌وئ، ئینجا سوننه‌ته: کفنه‌که‌ی له کولمه‌ی راسته‌ی لادری و کولمه‌که‌ی به‌ ږووتی له
سهر کولمه‌ه‌ خولتیک، یان له سهر خشتیک‌ دابندری، هه‌روه‌ک له سهرچاوه‌کاندا فه‌رموویانه.

وَيُسَدُّ فَتْحُ اللَّحْدِ بَلَيْنَ، وَيَحْتَوِ مِنْ دَنَا ثَلَاثَ حَيَّاتٍ تُرَابٌ ثُمَّ يُهَالُ بِالْمَسَاحِي، وَيُرْفَعُ الْقَبْرُ شِبْرًا فَقَطْ، وَالصَّحِيحُ أَنْ تَسْطِيعَهُ أَوْلَى مِنْ تَسْنِيمِهِ، وَلَا يُدْفَنُ إِثْنَانِ فِي قَبْرِ إِلَّا لَظَرُورَةٍ، فَيَقْدَمُ أَفْضَلُهُمَا،

ئينجا (وَيُسَدُّ فَتْحُ اللَّحْدِ) واجبه: زاركی لاسره كه بگيری (بَلَيْنَ) به خشت، يان به شتيكى تر، ئينجا گور كه پر بگريته وه، ههروه هاش واجبه: ديوارى ناوهر كه بانتيكى له سر بگري، به شيوه يهكى وه ها: پاله په ستهى مرده وه كه نه كا، ئينجا گور كه پر بگريته وه، ههروه كه له مو پيش پوونمان كرده وه.

(وَيَحْتَوِ مِنْ دَنَا) نهو كه سهى له گور كه نزكه، سوننه ته: بپرژينته ناو گور كه (ثَلَاثَ حَيَّاتٍ تُرَابٍ) سى مسته خول به ههروه دهسته كانى ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَسَا عَلَى الْمَيِّتِ مِنْ قَبْلِ رَأْسِهِ ثَلَاثًا﴾ رواه ابن ماجه والبيهقي ياسناد جيد، پيغه مبهري ﷺ سى مسته خولى پرژانده سر مرده وه كهى ناو گور له لاي سره وه.

ئينجا سوننه ته: له گه ل مستى به كه مدا بلئ: ﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ﴾. له دوه مدا بلئ: ﴿وَلِيَهَا نُعِيدُكُمْ﴾. له سى يه مدا بلئ: ﴿وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى﴾. چونكه نهوانه ش له هه ديسى بى ميزدا هاتون (ثُمَّ) ئينجا له دوى نهو مسته خولانه (يُهَالُ) گور كه خولى تى ده كرتته وه (بِالْمَسَاحِي) به بيل و به و جورده شتانه.

(وَيُرْفَعُ الْقَبْرُ شِبْرًا) سوننه ته: گور كه به قهه بستيك بلند بگري، وه كو گورى پيغه مبهري ﷺ تاكو بزاندري: گور (فَقَطْ) زياتر بلند نه كرى (وَالصَّحِيحُ) به هه رمودهى راست (أَنْ تَسْطِيعَهُ) سهر گور كردن سهه رته خنكردنى گور كه (أَوْلَى) خيرتره (مِنْ تَسْنِيمِهِ) له سر بارى كردنى.

ئينجا بزانه: له هه ديسى (صحيح) دا هاتوه: ﴿گورى پيغه مبهري ﷺ سهر گور كراوه﴾. له هه ديسى ترى (صحيح) دا هاتوه: ﴿گورى پيغه مبهري ﷺ سهرياريك بوو﴾. جا نيمامى (البيهقي) وه لامى دلوه ته وه: كه له سهه تاوه سهر گور كرلبو، به لام ديواره كانى پوخانو له سرده مى (أُمَوِي) يه كاندا سهرياريك كرا، ههروه كه (المجموع) و (تحفه) دا هه رمويانه.

(وَلَا يُدْفَنُ إِثْنَانِ فِي قَبْرِ) دروست نيه: دوو مردهو، يان زياتر له ناو يه ك گوردا بنيشترين، نه گهر ديوارى كه له نيوانياندا نه كرتته په رده، واته: نه گهر ديوارى كه له نيوان ههروه مرده كه دا كرا په رده، نه و كاته دروسته، ههروه كه له (تحفه) دا ناماژهى بق كرده (إِلَّا لَظَرُورَةٍ) ته نها له بهر ناچارى نه بئ: وهك مردهو زلذ بزوزه حمت بئ هه يه كه يان له گور كدا بنيشترين، نهو كاته دروسته: دوو مردهو، يان زياتر له ناو يه ك گوردا بنيشترين، جا له و حالته دا (فَيَقْدَمُ أَفْضَلُهُمَا) كام مردهو گوره تره، نهو وه پيش نيخرى بق لاي قبيله

وَلَا يُجْلِسُ عَلَى الْقَبْرِ وَلَا يُوطَأُ،

﴿عَنْ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي قَتْلِ أَحَدٍ: اجْعَلُوا الرَّجُلَيْنِ وَالْثَلَاثَةَ فِي الْقَبْرِ، قِيلَ: فَأَيُّهُمْ يَقْسَمُ؟ قَالَ أَكْثَرُهُمْ قُرْآنًا﴾ رَوَاهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ، دَهْرِبَارَهُی شه‌میده‌کانی (أحد)، پیغمبر ﷺ فرمودی: نوو پیاو و سئ پیاو له ناو گۆرێك دابنێن، گوترا: كامه‌یان له لای قبیله بێن؟ فرمودی: ئەو‌ی زۆرتر قورئانی خوێندووه.

ئینجا بزانه: له‌و‌ حاله‌ته‌دا نێرینه له‌ لای قبیله داده‌ندێن، ئینجا ئافروته، له‌ نێرینه‌کانیش: گه‌وره وه‌پیش منداڵ دێخێ، هه‌روه‌ها له‌ ئافره‌تانیش: گه‌وره وه‌پیش منداڵ دێخێ، به‌لام به‌ هه‌موو گۆرێك باوك وه‌پیش كۆری خۆی دێخێ و دایكیش وه‌پیش كێزێ خۆی دێخێ، ئینجا سوننه‌ته: له‌ نێوان ئەم مړووه‌و مړووه‌كه‌ی‌تردا خۆل دابندێ و بکړته په‌رده، هه‌روه‌ك له‌ سه‌رچاوه‌کاندا فرموویانه.

﴿لَا كَافِرِي﴾: ئەگه‌ر گۆرێك هه‌لكه‌ندراو گه‌یشته‌ ئێسقانی مړوویكێ‌تر، ته‌ماشای ده‌كړی: ئەگه‌ر چاله‌كه ته‌واو هه‌لكه‌ندرابو، واجبه: گۆره‌كه پېر بکړته‌وه‌و وازی لێ‌بێنن.

به‌لام ئەگه‌ر چاله‌كه ته‌واو هه‌لكه‌ندرابو، ئەوجا ئێسقانه‌كان ده‌ركه‌وتن، ئەو‌ كاته ئێسقانه‌كان له‌ لایه‌كی‌گۆره‌كه‌ داده‌ندێن و مړووه‌كه‌ش تێ‌یدا ده‌نیشترێ، واته: دروست نیه مړووه‌كه له‌ سه‌ر ئێسقانه‌كان بنیشترێ، چونكه‌ هه‌رپامه: مړوویك له‌ سه‌ر مړوویكێ‌تر بنیشترێ، مه‌گه‌ر گشت ئێسقانه‌كانیشی پزی بن، ئەو‌ كاته دروسته، كه‌واته: هه‌ر كاتێك مړووه‌كه هه‌چ ئێسقانی نه‌مان و گشتی بووه‌ خۆل، دروسته: گۆره‌كه‌ی هه‌لبكه‌ندێ و مړوویكێ‌تری تێ‌دا بنیشترێ، به‌و‌ مه‌رجه‌ی گۆره‌كه‌ی (صَحَابَةُ) و پیاوچاكه‌ ناوداره‌كان نه‌بێ، چونكه‌ هه‌لكه‌ندنه‌وه‌ی گۆری ئەوانه، له‌ دوا‌ی پزینیش قه‌ده‌غه‌یه‌و هه‌رپامه، هه‌روه‌ك له‌ زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا فرموویانه.

(وَلَا يُجْلِسُ عَلَى الْقَبْرِ نَابِيً، واته: ناپه‌سنده‌ دانیشتن له‌ سه‌ر گۆری موسولمانان، هه‌روه‌ها ناپه‌سنده‌ پالی وێ‌بدرێ، یان له‌ سه‌ری پال بکړته‌وه‌ (وَلَا يُوطَأُ) نابی و ناپه‌سنده‌ پێ‌ی له‌ سه‌ر دابندێ: جا له‌ سه‌ری بچوا، یان له‌ سه‌ری راپوه‌ستن، چه‌ند زانیه‌كیش فرموویانه: ئەوانه‌ی‌پاڤووه‌و گشتی هه‌رپام، هه‌روه‌ك له‌ زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا فرموویانه، پیغمبر ﷺ ده‌فرمودی: ﴿لَا يُجْلِسُ أَحَدُكُمْ عَلَى جَمْرَةٍ فَتَحْرِقَ ثِيَابَهُ فَتَخْلُصَ إِلَى جِلْدِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يُجْلِسَ عَلَى قَبْرِ كَافِرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، یه‌كێك‌تان له‌ سه‌ر پشكویه‌كی‌ئاگر دابنیشی و جله‌كانی بسوتێنێ تا ده‌گاته‌ پێسته‌كه‌ی، باشت‌ره‌ له‌وه‌ی له‌ سه‌ر گۆری موسولمانێك دابنیشی.

ئینجا بزانه: ئەگه‌ر ناچار بوو: وه‌ك نه‌گاته‌ گۆری مړووه‌كه‌ی خۆی، یان نه‌ده‌گودجا گۆرێكێ‌تر له‌ ته‌نیشتی هه‌لبكه‌نێ، یان گۆره‌كه‌ گۆری كافرێك بوو، له‌و‌ حاله‌تانه‌دا ناپه‌سند نیه، هه‌روه‌ك له‌ زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا فرموویانه.

وَيَقْرُبُ زَاوَرُهُ كَقَرِّبِهِ مِنْهُ حَيًّا، وَالتَّعْزِيَةُ سُنَّةٌ قَبْلَ دَفْنِهِ وَبَعْدُهُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ،

(وَيَقْرُبُ زَاوَرُهُ) نهو كه سهی زیارتهی مردوویك دهكا، سوننه ته: له گورپه كی نريك ببيتته وه (كَقَرِّبِهِ مِنْهُ حَيًّا) بهو نه ندازه بی له حالتهی زیندووه تی دا لسی نريك ده بقره، ئیتر له باسی (زیارتهی گورستاندا) ئیتره زیاتر پوون ده كه ینه وه، إن شاء الله تعالی.

﴿باسی تازیانه و گریان﴾

(وَالْتَّعْزِيَةُ) تازیانه، واته: دلدانه وهی خزمه كانی مردووه كه (سُنَّةٌ) سوننه ته و خیره ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو زَجَّاهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِفَاطِمَةَ: مَا أَخْرَجَكَ يَا فَاطِمَةُ مِنْ بَيْتِكَ؟ قَالَتْ أَتَيْتُ أَهْلَ هَذَا الْمَيْتِ فَرَحَّمْتُ إِلَهُهُمْ مَيْتَهُمْ، أَوْ عَزَّيْتُهُمْ بِهِ﴾ حدیث حسن رواه ابودلود والنسائي، پیغه مبه رﷺ فهرموویه (فاطمه) ی کیژی خقی: نهو له بهرچی له ماله وهت ماتوینه دهره وه؟ (فاطمه) فهرمووی: ماتمه لای خزمه كانی نه م مردووه، نوعام بق مردووه كه یان کریدو دلم دانده وه.

ئینجا بزانه: سوننه ته: تازیانه له گشت خزمه كانی مردووه كه بكا: گه وره و بچوك و ئافره تو پیاو، ههروه ها له دۆست و میرو ئنو و خه زوو خه سوشی، به لام نابی ئافره تی گه نچ تازیانه له پیاوی بیگانه بكاو نابی بیگانه ش تازیانه له ئافره تی گه نچ بكا، ههروه كه له زۆریه ی سه رچاوه كاندا فهرموویانه.

ههروه ها بزانه: تازیانه تاییه ت نه ته نها به مردن، به لكو هه به لایه کی گیانی، یان مالی، تووشی موسولمان بیی، سوننه ته: تازیانه ی لسی یكری و دلی بدریته وه، پیغه مبه رﷺ ده فهرمووی: ﴿مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعْزَى أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلَّا كَسَاَهُ اللَّهُ ﷻ مِنْ حُلْلِ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ رواه ابن ماجه والبيهقي یاسناد حسن، هه ر ئیماندار یك تازیانه له برای خقی بكا به هوی به لایه ك، خوی گه وره له پۆزی قیامه تا خشلی پزدار یی ده بهر دهكا.

ئینجا كاتی تازیانه له مردنه وه ده ست پی دهكا (قَبْلَ دَفْنِهِ) پیش ناشتنی مردووه كه، چونكه له و كاته دا زۆتر دلته نكن (وَبَعْدُهُ) له نوای ناشتنیش تازیانه كه به رده وام ده بی (ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ) سی پۆژان، واته: تازیانه كردن له نوای نهوسی پۆژانه ناپه سنده، مه گه ر تازیانه داره كه له و ماوه یه دا ئاماده نه بو یی، یان تازیانه كه ره كه هه والی مردنی نه زانی یی، یان له سه فهر بو یی، له و حاله تانه دا له نوای سی پۆژه كان ناپه سندنیه، ههروه كه له سه رچاوه كاندا فهرموویانه.

ئینجا بزانه: له گشت سه رچاوه كاندا فهرموویانه: ناپه سنده خزمه كان له شویتیک دابنیشنو كر ببه وه تاكو خه لك تازیانه یان لسی بكا، به لكو ده بی هه ر كه سه یان بق كارو پیوستیه كانی خقی بپوا، جا هه ر كه سیك بیانگاتی، تازیانه یان لسی بكا، ههروه كه له (المجموع) و (تحفة) دا فهرموویانه.

وَيُعْزَى الْمُسْلِمُ بِالْمُسْلِمِ: أَعْظَمَ اللَّهُ أَجْرَكَ وَأَحْسَنَ عَزَاكَ وَغَفَرَ لِمَيْتِكَ. وَبِالْكَافِرِ: أَعْظَمَ اللَّهُ أَجْرَكَ وَصَبْرَكَ. وَالْكَافِرُ بِالْمُسْلِمِ: غَفَرَ اللَّهُ لِمَيْتِكَ وَأَحْسَنَ عَزَاكَ. وَيَجُوزُ الْبُكَاءُ عَلَيْهِ قَبْلَ الْمَوْتِ وَبَعْدَهُ، وَيَحْرُمُ النَّدْبُ بِتَعْدِيدِ شَمَائِلِهِ وَالنُّوحُ وَالْجَزَعُ بِضَرْبِ صَدْرِهِ وَنَحْوِهِ،

ئينجا له تازيه كريدندا فهريمان به تازيه دلره كان دهكا: خوږاگر بن له بهرامبر نهو به لايه و باسي پاداشتي قيامه تيان بږ دهكا، كهواته: نهوچه ديسانه شيان بږ دهخوښتته وه: كه باسي پاداشتي مړدني منداله كانو به لايه كاني تر دهكان.

هه روه ها دوعا بږ مړدوه موسولمانه كهش دهكا، كه وايو: (وَيُعْزَى الْمُسْلِمُ) كه تازيه له موسولمان ده كړي (بِالْمُسْلِمِ) به هڅي مړدوه موسولمانه كه ي، سوننه ته تازيه كه ره كه بلي: (أَعْظَمَ اللَّهُ أَجْرَكَ وَأَحْسَنَ عَزَاكَ وَغَفَرَ لِمَيْتِكَ) خوا پاداشت كه وړه بكاو خوا سه برو دلدانه وه يه كي جوانات بداتي و خوا له مړدوه كهت خوش ببي.

(و) هه وړه ها كه تازيه له موسولمان ده كړي (بِالْكَافِرِ) به هڅي مړدوه كافره كه ي، تازيه كه ره كه بلي: (أَعْظَمَ اللَّهُ أَجْرَكَ وَصَبْرَكَ) خوا پاداشتت كه وړه بكاو سه برت بداتي. (وَالْكَافِرُ) كه تازيه له كافر ده كړي (بِالْمُسْلِمِ) به هڅي مړدوه موسولمانه كه ي، تازيه كه ره كه بلي: (غَفَرَ اللَّهُ لِمَيْتِكَ وَأَحْسَنَ عَزَاكَ) خوا له مړدوه كهت خوش ببي و سه برو دلدانه وه يه كي جوانات بداتي.

(وَيَجُوزُ الْبُكَاءُ عَلَيْهِ) گريان دروسته له سهر مړدوه كه (قَبْلَ الْمَوْتِ) پيش گيان ده رجووني ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ - وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ - فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَذَرِفَانِ... ﴿الْحَدِيثُ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، بِتَفْهِيمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ (ابراهيم) كوپي خڅي ماچ كړو بڅي كړد - له و حاله ته دا (ابراهيم) گيانی دهرده چو - ئينجا چاوه كاني پتفه مبر ﷺ فرميسكي لي ده پڙا خولره وه.

(وَبَعْدَهُ) هه روه ها له دواي مړدنيش گريان دروسته ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: زَارَ النَّبِيُّ ﷺ قَبْرَ أُمِّهِ فَبَكَى وَأَبْكَى مِنْ حَوْلِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، پتفه مبر ﷺ زياره تي گډي دايكي خڅي كړد، جا به خڅي گرياو خه لكی دهورويه ري خوښي گرياند.

(وَيَحْرُمُ النَّدْبُ) چه پامه: ټولكه و پيدا ه لگو تني مړدوه كه: (بِتَعْدِيدِ شَمَائِلِهِ) وهك سيفه تي به رزي باس بكاو مه دحي بكا (وَالنُّوحُ) چه پامه دهنگ مه ليتان به هاوړو پږ پږ، هه ر چه ند نه شگرځي (وَالْجَزَعُ) چه پامه: دهر پړيني ناپه زايي و بي زايي: (بِضَرْبِ صَدْرِهِ) وهك مست له سينه ي خڅي بدلو (وَنَحْوِهِ) نهو جوړه شتانه: وهك هوو پړينو په خه داپړينو موو پاكيشان و قوړو خوږ به سهر دكردن و جل گډړينو دوعاي خراپ، پتفه مبر ﷺ

قُلْتُ: هَذِهِ مَسَائِلُ مَثُورَةٌ: يُبَادِرُ بِقَضَاءِ دَيْنِ الْمَيِّتِ وَوَصِيَّتِهِ، وَيُكْرِهُ تَمْنِي الْمَوْتِ لِضُرِّ نَزْلٍ بِهِ لَا لِفَتْنَةِ دِينٍ، وَيُسْنُ التَّدَاوِي

ده فهرموی: ﴿لَيْسَ مِنْهُ مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُجُوبَ وَذَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ﴾ رواه الشيخان، نه که سه له نیمه نیه: که چه بۆک له پووی خوی ده دلو یه خه ی داده بری و بانگه وازی نه فامی پیش نیسلامه تی ده کا. واته: وه ک کافره کان گریه و زاری بۆ مردوه که ی ده کا.

﴿قهرزده انه وی مردوو و خودمرمانکردن﴾

(قُلْتُ) نِیامی (النوای) ده فهرموی (هَذِهِ) نه وانه ی داهاتوو (مَسَائِلُ مَثُورَةٌ) چه ند مه سه له یه کی په رت و بیلون له به شه کانی پابریوی چه نازده دا نه گوترون: (يُبَادِرُ) سوننه ته په له بکری (بِقَضَاءِ دَيْنِ الْمَيِّتِ) به دانه وی قهرزی مردوه که، جا نه گهر بگونجی، با پیش شۆردن و واجبه کانی تر قهرزه که ی بده نه وه، چونکه پیغه مبه ر ﷺ ده فهرموی: ﴿نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتَّى يَقْضَى عَنْهُ﴾ حدیث صحیح رواه الترمذی، گیانی مروفی نیاماندار- به هوی قهرزه که ی- قه ده غه ده کری: له چونه به ههشت تا قهرزه که ی بۆ ده بریته وه. جانه گهر نه گونجا زوو قهرزه کان بدریته وه، نه و کاته خزمیکی مردوه که با دوا له خاوه ن قهرزه کان بکا: قهرزه کان حواله ی نه سستی وی بکه ن، تا کو له نه سستی مردوه که لاجی، هه روه که له سه رچاوه کانداهرموویانه (وَوَصِيَّتِهِ) هه روه ها سوننه ته: به په له وه سیتنه کانی جی به جی بکه ن، تا کو زوو خیره که ی بگاتی.

(وَيُكْرِهُ) نا په سنده (تَمْنِي الْمَوْتِ) مروفی خۆزگی مردن بکا (لِضُرِّ نَزْلٍ بِهِ) به هوی زیانیگی گیانی، یان مالی: که تووشی بویی (لَا لِفَتْنَةِ دِينٍ) به لام له ترسی فیتنه یه که تووشی نایینه که ی بی، ناپه سند نیه خۆزگی مردن بکا: به م نوعایه ی پیغه مبه ر ﷺ ده فهرموی: ﴿لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ لِيُضْرَ نَزْلُ بِهِ، فَإِنْ كَانَ لِأَبَدٍ مَتَمْنًا لِلْمَوْتِ فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ اَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِّيْ وَتَوَلَّيْنِيْ اِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّيْ﴾ رواه الشيخان، کهستان خۆزگی مردن نه کا به هوی زیانیک که تووشی بویی، جا نه گهر هه ر پتویست بوو خۆزگی مردن بکا، با بلی: خوايه نه وه نده ی ژيان بۆ من باشترین بمژیننه، هه ر کاتیکش مردن بۆ من باشتر بوو بممریننه. ئینجا بزانه: خۆزگی ی شه هیدیبون له رنگی خوا، سوننه ته، هه روه که له زۆریه ی سه رچاوه کانداهرموویانه.

(وَيُسْنُ التَّدَاوِي) بۆ مروفی نه خوش سوننه ته: خوی دهرمان بکا، پیغه مبه ر ﷺ ده فهرموی: ﴿تَدَاوُوا فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ دَوَاءً غَيْرَ الْهَرَمِ﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحیح، خۆتان دهرمان بکه ن چونکه خوی گه روه هه ر دهرنیک دانا بی، دهرمانیکیشی بۆ داناوه جگه له پیری، واته: پیری دهرمانی نیه.

وَيُكْرَهُ إِكْرَاهُهُ عَلَيْهِ، وَيَجُوزُ لِأَهْلِ الْمَيِّتِ وَنَحْوِهِمْ تَقْبِيلُ وَجْهِهِ، وَلَا بَأْسَ بِالْإِعْلَامِ بِمَوْتِهِ لِلصَّلَاةِ وَغَيْرِهَا، بِخِلَافِ نَعْيِ الْجَاهِلِيَّةِ، وَلَا يَنْظُرُ الْقَاسِلُ مِنْ بَدَنِهِ إِلَّا قَدْرَ الْحَاجَةِ مِنْ غَيْرِ الْعَوْرَةِ، وَمَنْ تَعَذَّرَ غُسْلُهُ يُمَمَّ،

(وَيُكْرَهُ إِكْرَاهُهُ عَلَيْهِ) نا په سنده زور له نه خوښه که بکړئ: بق خق دهرمانکړدن، چونکه خق دهرمانکړدن واجب نيه، هرهوک له سرچاوهدکاندا فرمويانه، به لام له فرموده په کدا: نه گهر برينځکي وه های لږي: که مه ترسي له ناوچوونی تن دايي، نه و کاته دهرمانکړدن واجب، واته: نه گهر بزاني به دهرمانکړدن چاک ده بڼته وه، هرهوک له (تحفة) (الشرواني) دا فرمويانه.

(وَيَجُوزُ لِأَهْلِ الْمَيِّتِ) بروسته بق خزمه کانی مړيوه که و (وَنَحْوِهِمْ) نه وانه ی وه که نه وانیش: که بروسته کانيه تی (تَقْبِيلُ وَجْهِهِ) پوی مړيوه که ماچ بکن ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَبَّلَ وَجْهَ النَّبِيِّ ﷺ بَعْدَ مَوْتِهِ﴾ رواه البخاري، نيمای (ابوبکر) پوی پيغه مبري ﷺ ماچ کرد له نواي وه فاتی.

(وَلَا بَأْسَ) هيچ نا په سنده نيه (بِالْإِعْلَامِ بِمَوْتِهِ) به موی بانگه وازی کردن به مړنی مړيوه که (لِلصَّلَاةِ) تا کو خه ک بزاني و بين نويزی له سر بکن (وَغَيْرِهَا) بق جگه له نويزيش: وهک نوعا بق کردن و ناشتو نه و جوړه شتانه (بِخِلَافِ نَعْيِ الْجَاهِلِيَّةِ) به پيچه وانه ی پيداه لگوتنی سرده می نه فامی پيش نيسلام، چونکه پيدا ه لگوتن نا په سنده، هرهوک باسما ن کرد.

﴿مهسه له کانی شوردن و ته يه معمولی مردوو﴾

(وَلَا يَنْظُرُ الْقَاسِلُ مِنْ بَدَنِهِ) نا په سنده و نابي مړيوه شوره که ته ماشای لاشی مړيوه که بکا (إِلَّا قَدْرَ الْحَاجَةِ) ته نها نه ندازه ی پتويستی نه بي: وهک ته ماشا بکا باش شورلوه، يان نا، جا نه و ته ماشاکړدنه ش که بروسته (مِنْ غَيْرِ الْعَوْرَةِ) له شوپنه کانی تری جگه له عوروت بروسته، چونکه ته ماشاکړدن عوروت و ده ست ليدانی عوروت به ده ستي پرووت هرهوکیان حرامن، هرهوک له سرچاوهدکاندا فرمويانه.

(وَمَنْ تَعَذَّرَ غُسْلُهُ) هر مردويک نه گوتجا بشورئ: له بهر نه بوونی ناو، يان مردوکه سووتابو، يان پزی بو، يان به دهرديکی وها مړيو: که س نه ده ويرا بيشوا؟ نه وهک دهرده که ی تووش بيی، له و حاله تانه دا (يُمَمَّ) واجبه له جياتی شوردن - مردوکه ته يه موم بکړئ: وهک ته يه معمولی مړی زیندوو: که باسما ن کرد.

جا نه م ته يه معمولی مردو - بق بروستبوون - په يوه ندی به لبردن پيسيه وه نيه، هرهوک له (المجموع) دا فرمويه تی، به لام له (تحفة) دا فرمويه تی: به و مه رجی

وَيُفَسِّلُ الْجُنُبُ وَالْحَائِضُ الْمَيْتَ بِلَا كَرَاهَةٍ، وَإِذَا مَا تَا غُسْلًا غُسْلًا وَاحِدًا فَقَطْ،
وَلْيَكُنِ الْفَاسِلُ أَمِينًا، فَإِنْ رَأَى خَيْرًا ذِكْرَهُ أَوْ غَيْرَهُ حَرَمَ ذِكْرَهُ إِلَّا لِمَصْلَحَةٍ، وَلَوْ تَنَازَعَ
أَخْوَانٌ أَوْ زَوْجَتَانِ أَقْرَبَ، وَالْكَافِرُ أَحَقُّ بِقَرِيْبِهِ الْكَافِرِ، وَيُكْرَهُ الْكَفَنُ الْمُعْصِفَرُ
وَالْمُقَالَاةُ فِيهِ، وَالْمَقْسُولُ أَوْلَى مِنَ الْجَدِيدِ،

نه گونجی پیسیه که لابدری، چونکه نه گهر بگونجی، واجبه: پیسیه که لابدری نینجا
تهیه موم بکری، نه گینا: تهیه موم که دروست نابی، هه روه که له باسی تهیه موم میشدا
نیره مان دریزتر پوون کرده وه، وَالْحَائِضُ الْمَيْتَ.

(وَيُفَسِّلُ الْجُنُبُ وَالْحَائِضُ الْمَيْتَ) دروسته: مرقفی جه نابه تدلرو شافره تی زه یسانی و
هه یزدار مرقفی مردوو بشون (بِلَا كَرَاهَةٍ) به بی هیچ ناپه سندیه که (وَإِذَا مَا تَا) هه رکاتی که
جه نابه تدلرو زه یسانی و هه یزدار مردن (غُسْلًا غُسْلًا وَاحِدًا) ته نها یه که غوسلیان بق
ده کری: که غوسلی مردنه (فَقَطْ) هیچی تر، واته: واجب نیه له حیاتی جه نابته، یان هه یز
غوسلیکی تریان بق بکری.

(وَلْيَكُنِ الْفَاسِلُ أَمِينًا) سوننه ته: مردوو شوره که و یارمه تیده ره که شی نه مین بی و لسی
دلنیا بین: که به ته ولوی مردوو که ده شوا، هه روه ها (فَإِنْ رَأَى خَيْرًا) نه گهر چاکه یه کی
له مردوو که بیی: وه که بق ذوقشی و دره وشانه وه ی پوو خساری (ذِكْرَهُ) باسی بکا (أَوْ
غَيْرَهُ) به لام نه گهر شتیکی خراپی بیی: وه که پوو په شی و بق گهنی (حَرَمَ ذِكْرَهُ) هه پامه
باسی بکا (إِلَّا لِمَصْلَحَةٍ) ته نها له بهر به رژه وه ندیه که نه بین: وه که مرقفه مردوو که
بیده چی، یان فاسق و ظالم بی، نه و کاته دروسته: باس بکا، تا کو خه که لسی ناگادار
بنو له ترسانیش تقیه بکه ن.

(وَلَوْ تَنَازَعَ أَخْوَانٌ) نه گهر دوو برا، یان دوو کوپ لیلیان بووه کیشه: بق شوردن (أَوْ
زَوْجَتَانِ) یان دوو زن لیلیان بووه کیشه (أَقْرَبَ) پشکه یان بق ده کری: ناوی کامه یان
دهرچو، نه ویان مردوو که ده شوا (وَالْكَافِرُ) مرقفی کافر (أَحَقُّ) له پیشتره (بِقَرِيْبِهِ الْكَافِرِ)
بق وه پیکردنی مردوو کافره که ی خوی.

﴿مهسه له گانی کفنی مردوو﴾

(وَيُكْرَهُ) ناپه سنده (الْكَفَنُ الْمُعْصِفَرُ) کفنی په ننگرلو به گیای (عُصْفَرُ): که په هنگی زه رده
(وَالْمُقَالَاةُ فِيهِ) ناپه سنده کفنی زور به نرخ، پیغه مبه رَیْده ده فهرموی: ﴿لَا تُقَالُوا فِي الْكَفَنِ
فَإِنَّهُ يُسَبِّحُ سَرِيعًا﴾ رواه ابوداود یاسناد حسن، جلی زور به نرخ مه کنه کفن، چونکه کفن
زوو له مردوو داده پئی. (وَالْمَقْسُولُ) جلی شوردرلو (أَوْلَى) باشتره بق کفنی مردوو (مِنْ
الْجَدِيدِ) له جلی نوئی، چونکه نه ویان بق کیم و خوینه.

وَالصَّبِيُّ كَبَالِغٌ فِي تَكْفِينِهِ بِأَثْوَابٍ، وَالْحَنُوطُ مُسْتَحَبٌّ وَقِيلَ وَاجِبٌ، وَلَا يَحْمِلُ الْجَنَازَةَ إِلَّا الرُّجَالُ وَإِنْ كَانَ أَثْنَى، وَيَحْرُمُ حَمْلُهَا عَلَى هَيْئَةٍ مُزْرِيَةٍ وَهَيْئَةٍ يُخَافُ مِنْهَا سَقُوطُهَا، وَيُنْدَبُ لِلْمَرْأَةِ مَا يَسْتَرُهَا كَتَابُوتٍ، وَلَا يُكْرَهُ الرُّكُوبُ فِي الرُّجُوعِ مِنْهَا، وَلَا بَأْسَ بِاتِّبَاعِ الْمُسْلِمِ جَنَازَةَ قَرِيْبِهِ الْكَافِرِ، وَيُكْرَهُ اللَّفْطُ فِي الْجَنَازَةِ

(وَالصَّبِيُّ) مندال: كوپو كچ (كَبَالِغٌ فِي تَكْفِينِهِ) وهكو بالغ وايه له كفن كردني دا (بِأَثْوَابٍ) به سئ پارچه جل (وَالْحَنُوطُ) پټوه ركرني بڼي خوش به سر كهنه كه (مُسْتَحَبٌّ) سونته ته (وَقِيلَ وَاجِبٌ) له فهرموده يه كي بين ميژدا واجبه.

﴿مهسه له كاني هه لگرتني مردوو بوگورستان﴾

(وَلَا يَحْمِلُ الْجَنَازَةَ) سونته ته: جه نازه هه لگرتي (إِلَّا الرُّجَالُ) ته نها پياوه كان نه بين (وَإِنْ كَانَ أَثْنَى) هرچه ند مربوكه ش من بينه بين، چونكه پياو بق شو كار به ميژره، كه و ابو: ناپه سنده ئافره تان جه نازه هه لگرن، به لام نه گهر نيژينه ده ست نه كه وت، شو كاته واجبه: ئافره تان جه نازه كه هه لگرن، هه روه كه له (نهايه) و (مغني) دا فهرموويانه.

(وَيَحْرُمُ) حه پامه (حَمْلُهَا) جه نازه كه هه لگرتي (عَلَى هَيْئَةٍ مُزْرِيَةٍ) له سر شيويه يه كي سوكو بين پريژانه: وهك به هه رچوار په لي هه لي بگرن، يان به بين دارچه نازه له سر شان دا بينين (وَهَيْئَتُهُ يُخَافُ مِنْهَا سَقُوطُهَا) هه روه ها حه پامه له سر شيويه يه كي وه ها هه لي بگرن: كه ترسي كه وتني هه بين، به لام دروسته: يهك كه س جه نازه ي مندال له سر ده سته كاني هه لگرتي، هه روه كه له سر چاوه كاندا بهون كرلوه ته وه.

(وَيُنْدَبُ لِلْمَرْأَةِ) سونته ته: بق جه نازه ي ئافره ت (مَا يَسْتَرُهَا) دارچه نازه يه كي وه ها: كه دا بين پو شئ (كَتَابُوتٍ) وهك سندوقيكي سه رپوشكرو به چا درك، يان به شتيكي تر (وَلَا يُكْرَهُ الرُّكُوبُ) سواري ناپه سنده نه (فِي الرُّجُوعِ مِنْهَا) كه له ناشتني جه نازه ده گهرتته وه، به لام كه له گه ل جه نازه ده پواته گورستان، ناپه سنده به سواري بهوا، مه گهر عوزريكي هه بين: وهك دوروي، يان بين ميژي، شو كاته ناپه سندنه، هه روه كه له سر چاوه كاندا فهرموويانه (وَلَا بَأْسَ) هيچ ناپه سنده ي نه (بِاتِّبَاعِ الْمُسْلِمِ جَنَازَةَ قَرِيْبِهِ الْكَافِرِ) پياوي موسولمان له گه ل جه نازه ي خزمه كافره كه ي خوي پواته گورستان.

(وَيُكْرَهُ اللَّفْطُ) ناپه سنده دهنگ هه ليتان به زيكرو دوعاو قوربان خويندنو، دهف ليدان و شتي تريش (فِي الْجَنَازَةِ) له حالته ي پويشتندا له گه ل جه نازه ﴿عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ﴾: كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَكْرَهُونَ رَفْعَ الصَّوْتِ عِنْدَ الْجَنَازَةِ﴾ رواه البيهقي، سه حابه ي پيغه مبه رﷺ به ناپه سندان داده نا: دهنگ به رز بكرتته وه له كاتي جه نازه بردندا. كه و ابو: سونته ته: به بين دهنگ له گه ل جه نازه دا بهولو بير له مردن بكاته وه له لدا زيكرى خوا بكا، هه روه كه له (تحفة) و (نهايه) دا فهرموويانه.

(وَأَتَّبَعَهَا بِنَارٍ) ناپه سنده: ښاگر له گمان جه نازه دا بېرته یی بو کړپستان، مه گر شه ویکي تاريک بڼ، نو کا ته ناپه سند نيه چرا دابگیرسیتین له بهر پتویستی، هـروه که له (تحفة) و (نهاية) دا هم موهیا نه.

(وَلَوْ اخْتَلَطَ مُسْلِمُونَ) ئەگەر تېگەل بون مەروۋە مۇسلمانەكان (يَكْفَارُ) بە مەروۋە كەفرەكان و نەتوانرا لَيْك جىيا بىكرىنەوہ (وَجَبَ غَسْلُ الْجَمِيعِ) واجبە: گشتيان بشۇرىن و كفن بىكرىن و بىئىشتىرىن، واتە: لە نىوان گەپرستانى مۇسولمان و كافراندا، ھەروەك لە سەرچاوەكاندا فرەمويانە (وَالصَّلَاةُ) واجبە نوێژى جەنازە لە سەر گشتيان بىكرى، تاكو بە دۇنيايى لەو ئەركە و احسانە دەرحەن:

(أَوْ عَلَى وَاحِدٍ) يَان نۆيژىڭ لى سەر مېروپىڭ دىكا (قَوَاحِدٍ) ئىنجا نۆيژىڭى تر لى سەر مېروپىڭى تر دىكا... بىر جۆرە، تا يەكە يەكە نۆيژ لى سەر گىشتيان دىكا (تَاوِيَا) نىت بىتتى: (الْحَلَالَةُ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مُسْلِمًا) فەزى نۆيژى جەنازە لى سەر ئەم مېروپە دىكەم ئەگەر موسولمان بى. ھىروھى (وَيَقُولُ) لى دوعاى ئاۋ نۆيژە كەشدا بىر عەپەبى دەلى: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ إِنْ كَانَ مُسْلِمًا) خاۋىبە لىم مېروپە خۇش بىبە ئەگەر موسولمان بى. ئىنجا بزانە: ئەگەر شەھىد كۆزلۈھە كانى تىرىش تىكەل بون، واجبە: گىشتيان بشۇر قىنو نۆيژ لى سەر گىشتيان بىكرى:، بى نىتە ئىۋانەئى شەھىد نىن، ھىروھە لى سەر جاۋە كاندا فەرموۋانە.

147

وَتُكْرَهُ قَبْلَ تَكْفِينِهِ، فَلَوْ مَاتَ بِهِذِهِمْ وَتَعَذَّرَ إِخْرَاجُهُ وَغُسْلُهُ لَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِ، وَيُشْتَرَطُ أَنْ لَا يَتَقَدَّمَ عَلَى الْجَنَازَةِ الْحَاضِرَةُ

تا مردوده که نه شوری، دروست نیه نویژی له سر بکری، جا نه گهر پیش شورنی، یان پیش ته یه مومکردنی نویژی له سر کرا، نه وه چه رامه و نویژه که ش دروست نابی، که واته: واجبه له دوی شورنی، یان ته یه مومکردنی دویماره نویژی له سر بکریته وه، شینجا بزانه: پیش کفن کردنی مردوده که نویژه که دروسته، به لام (وَتُكْرَهُ) ناپه سنده نویژ له سر مردوو بکری (قَبْلَ تَكْفِينِهِ) پیش کفن کردنی.

(فَلَوْ مَاتَ) نه گهر یه کیک مرد (بِهِذِهِمْ) به هوی به سر درپروخانی شتیک (وَتَحْوِهِ) یان به هویه کیتری نه وها: وه ک بکریته که لینی چیا به ک، یان ناو بیریک، یان بکریته ژیر لمو لیته ی لافاو (وَتَعَذَّرَ إِخْرَاجُهُ) نه شگونجا بهیندریته دهر وه (وَغُسْلُهُ) تا کو بشوری، یان ته یه موم بکری، هم نه گهر درنده خور دی، یان سووتاو سووه خوله میش، یان پارچه پارچه کرلو پارچه کان نه بترانه وه، له وه موو حاله تانه دا (لَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِ) چه رامه و دروست نیه نویژی جه نازه ی له سر بکری، چونکه مهرجیکی نویژه که: که پاک ی مردوده که یه، نه هاتوته جی.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ یه که م: هه ندیک له زانایان ریگه یان دلو: نه گهر به هوی عوزیک نه گونجا مردوده که بشوری، یان ته یه موم بکری، نه و کاته - به هوی عوزیه که - دروسته: نویژی جه نازه ی له سر بکری، جا پیویسته له و نویژ کردنه دا: (تقلیدی) نه و زانایانه بکا، تا کو گونا بهار نه بی، هه روه که له (مغنی) و (الشروانی) دا پوون کرلوه ته وه. دیسان بزانه: له ووشه ی (وَتَعَذَّرَ إِخْرَاجُهُ) ده فامیته وه: نه گهر یه کیک بکریته ژیر به فر، جا پاش ماوه یه که ده گونجا بهیندریته دهر وه، واجبه: چاوه روانی دهره یانی بکری، چونکه مردوو له ژیر به فر دا ناگویی، رَافَعُ اعْلَمَ.

دووهم: مهرجه بق دروستبوونی نویژی جه نازه: کفن و لاشه ی مردوده که و نه و شته ی لئی به سترلوه، گشتی پاک بن، هه روه که له (تحفة) و (القلیوبی) دا فرموویانه، واته: نه گهر یه کیک له وانه ی پرابردو پیس بن، نویژه که دروست نابی، به لام نه گهر شوینیکی مردوده که خوینی لئ ده هات، واجبه: شتیک و هکو لکه ی له ناو دابندری، جا نه گهر خوینه که نه وه ستا، نه و کاته له بهر ناچاری دروسته نویژی له سر بکری، هه روه که له (الشروانی) و (إعانة الطالبین) دا پوون کرلوه ته وه.

(وَيُشْتَرَطُ) هه روه ها به مهرج داده ندري بق دروستبوونی نویژی جه نازه (أَنْ لَا يَتَقَدَّمَ عَلَى الْجَنَازَةِ الْحَاضِرَةِ) له حاله تی نویژ کردندا وه پیش نه و جه نازه یه نه که وی: که له لایه تی

وَلَا الْقَبْرِ عَلَى الْمَذْهَبِ فِيهِمَا، وَتَجُوزُ الصَّلَاةُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ وَيُسَنُّ جَعْلُ صُفُوفِهِمْ ثَلَاثَةً فَأَكْثَرُ، وَإِذَا صَلَّى عَلَيْهِ فَحَضَرَ مَنْ لَمْ يُصَلِّ صَلَّى،

(وَلَا الْقَبْرِ) ههروه‌ها وه‌پیش گوره‌ک‌ش نه‌ک‌وئ له‌و حاله‌ته‌ی نویژی جه‌نازه له‌ سهر گوره‌که ده‌کا (عَلَى الْمَذْهَبِ فِيهِمَا) له‌ سهر فهرموده‌ی راستی مه‌زه‌ب له‌ هه‌ردو مه‌سه‌له‌که‌دا.

هه‌روه‌هاش مه‌رجه: نویژکه‌ره‌که‌و جه‌نازه‌که له‌ یه‌ک شوین بنو نیوانیان له‌ سیسه‌د گه‌ز -واته: سه‌دوپه‌نجا مه‌تر- زیاتر نه‌بئ، هه‌روه‌ک له‌ زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا فهرموویانه، که‌واته: واجبه له‌ شوینی نویژی جه‌نازه‌دا: مریدوه‌که، یان گوره‌که بکه‌ویته‌ قبیله‌ی نویژکه‌ره‌که، نه‌گینا: نویژه‌که‌ی دروست نابئ، به‌لام له‌ جه‌نازه‌ی نابیاردا نه‌وانه مه‌رج نه‌بون، هه‌روه‌ک پوونمان کرده‌وه.

(وَتَجُوزُ الصَّلَاةُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ) دروسته له‌ ناو مزگه‌وتدا نویژی جه‌نازه له‌ سهر مریدو بکری، به‌و مه‌رجه‌ی به‌ هوی مریدوه‌که مزگه‌وت پیس نه‌بئ ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَوْجَةِ النَّبِيِّ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى ابْنِي يُضَاءَ فِي الْمَسْجِدِ: سُهَيْلٌ وَأَخِيهِ﴾ رواه مسلم وأصحاب السنن، پیغه‌مبه‌ر ﷺ نویژی جه‌نازه‌ی له‌ ناو مزگه‌وتدا له‌ سهر (سُهَيْل) و برایه‌که‌ی کرد، که‌ کوپی (يُضَاء) بون.

(ر) هه‌رکاتیک نویژکه‌ره‌کان شه‌ش که‌س، یان زیاتر بون (يُسَنُّ) له‌ حاله‌تی جه‌ماعه‌تدا، سوننه‌ته (جَعْلُ صُفُوفِهِمْ ثَلَاثَةً فَأَكْثَرُ) پیزه‌کانیان بکه‌ته سئ پیزو زیاتریش، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ﴿مَا مِنْ مَيِّتٍ يَمُوتُ فَيُصَلِّي عَلَيْهِ ثَلَاثَةُ صُفُوفٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا أَوْجِبَ﴾ رواه ابوداود والترمذي بسند حسن، هه‌ر که‌سیک بمړئو سئ پیز له‌ موسولمانان نویژی له‌ سهر بکه‌ن، لیخوشبوونی خوی‌گه‌وره‌ی بۆ ده‌بن.

هه‌روه‌ها تا نویژکه‌ره‌کان زۆتر بن خیرتره، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ﴿مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَقُومُ عَلَى جَنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلًا لَا يَشْرِكُونَ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا شَفَعَهُمُ اللَّهُ فِيهِ﴾ رواه مسلم، هه‌ر پیاویکی موسولمان بمړئو چل پیاوی وه‌ها نویژی له‌ سهر بکه‌ن: که‌ هیچ هاویه‌ش بۆ خوا دانه‌نئ، خوی‌گه‌وره‌ تکایان قبول ده‌کا ده‌ریاره‌ی مریدوه‌که.

(وَإِذَا صَلَّى عَلَيْهِ) هه‌ر کاتیک نویژی جه‌نازه له‌ سهر مریدوئ کرا (فَحَضَرَ مَنْ لَمْ يُصَلِّ) ئینجا یه‌ک‌یکی وه‌ها ناماده‌بو: که‌ نویژی له‌ سهر نه‌کردبو (صَلَّى) سوننه‌ته: نه‌ویش نویژی له‌ سهر بکا، هه‌رچند مریدوه‌که ژێر خاکیش کرابئ ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: أَنَّ امْرَأَةً -كَانَتْ تَقُمُ الْمَسْجِدَ- مَاتَتْ، لَفَقَدَهَا النَّبِيُّ ﷺ فَسَأَلَ عَنْهَا؟ فَقَالُوا: مَاتَتْ. فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا﴾ رواه الشيخان، ئافره‌تیک- که‌ خزمه‌تی مزگه‌وتی ده‌کرد- مرد، پیغه‌مبه‌ر ﷺ لئی پرسیار

وَمَنْ صَلَّى لَا يُعِيدُ عَلَى الصَّحِيحِ، وَلَا تُؤَخَّرُ لِرِيَاةِ مُصَلِّينَ، وَقَاتِلْ نَفْسَهُ كَفِيرَهُ
فِي الْفُسْلِ وَالصَّلَاةِ، وَلَوْ نَوَى الْإِمَامُ صَلَاةَ الْغَائِبِ وَالْمَأْمُومُ صَلَاةَ حَاضِرٍ أَوْ عَكْسَ
جَازَ، وَالذَّفْنُ فِي الْمَقْبَرَةِ أَفْضَلُ،

کرد: بق دیار نیه؟ گوتیان: مردوه. نینجا گورده که یان به پیغهمبر ﷺ نیشان دلو نویژی
جه نازه ی له سهر گورده که ی کرد. واته: پیشدش سه حابه کان نویژیان له سهر کردبو.
(وَمَنْ صَلَّى) به لام هه که سیک جاریک نویژی له سهر مردوویک کرد (لَا يُعِيدُ) سوننه نیه
له سهر هه مان مردوو نویژه که دوویاره بکاته وه (عَلَى الصَّحِيحِ) له سهر فهرموده ی راست،
چونکه نویژی جه نازه ناکریتته سوننه ت.

(وَلَا تُؤَخَّرُ لِرِيَاةِ مُصَلِّينَ) سوننه نیه: نویژی جه نازه که دوا بخری تا کو نویژ که ره کان
زیاتر بن، پیغهمبر ﷺ ده فهرموی: ﴿أَسْرِعُوا بِالْحِجَازَةِ﴾ رواه الشيخان، په له بکه ن: له
وه پیکردنی مردودا. به لام نه گهر خزمیکی مردووه که ناماده نه بو، چاوه پوانی وی ده کری،
بهو مهرجه ی ترسی گورانی مردووه که نه بن، هه روه که له سهر چاوه کانداه فهرموویانه.

(وَقَاتِلْ نَفْسَهُ) نهو که سه ی به خزی خزی کوشتوه (کَفِيرَهُ) وه که موسولمانه مردووه کهانی تر
برپاری بق ده بری (فِي الْفُسْلِ) له شوردنو (وَالصَّلَاةِ) له نویژ له سهر کردنو و کفن و ناشتندا،
هه روه ها گشت موسولمانیکی تری گونا هباریش نویژی جه نازه ی له سهر ده کری ﴿عَنْ بَرَسَدَةَ
وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى الزَّائِسِ وَالزَّائِيَةِ﴾ رواهما البخاري ومسلم،
پیغهمبر ﷺ نویژی جه نازه ی له سهر زیناکه ر کرد.

نینجا بزانه: له چه دیسی (صحيح) دا هاتوه: ﴿پیغهمبر ﷺ نویژی له سهر نهو که سه
نه کرد: که خوی کوشتبو﴾. وه لامه که ی نه وه یه: بقی نویژی له سهر نه کرد، تا کو خه که
ته مبن ببی نهو گونا نه کا، هه روه که له زوری سهر چاوه کانداه فهرموویانه، واته:
سه حابه نویژیان له سهر کرد، هه روه که نویژی له سهر فهرزداریش نه کردبو فهرموی:
خوتان نویژی له سهر بکه ن.

(وَلَوْ نَوَى الْإِمَامُ صَلَاةَ غَائِبٍ) نه گهر نیمام نیه تی نویژی له سهر مردوویکی نادیار هیناو
(وَالْمَأْمُومُ صَلَاةَ حَاضِرٍ) مه نمومه که ش نیه تی نویژی له سهر مردوویکی دیاریوو هینا (أَوْ
عَكْسَ) یان به پیچه وانه، هه ریه که نیه تی مردوویکی هینا (جَازَ) له هه ریه مه سه له دا
هه روسته، هه روه که نویژی نیوه پق له پشت نویژ که ری عه سر هه روست بوو.

﴿مه سه له کانی ناشتنی مردوو﴾

(وَالذَّفْنُ) ناشتنی مردوو (فِي الْمَقْبَرَةِ) له گورستانی موسولماناندا (أَفْضَلُ) خیرتره له وه ی
له شوینیکی بن گوردا بنیشتی، چونکه ﴿پیغهمبر ﷺ سه حابه کان مردوو کهانیان له
گورستانی (بِقِيعِ) دا ده ناشتن﴾.

وَيُكْرَهُ الْمَيِّتُ بِهَا، وَيُنْدَبُ سَتْرُ الْقَبْرِ بِثَوْبٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلًا، وَأَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. وَلَا يُفْرَشُ تَحْتَهُ شَيْءٌ وَلَا مَخْدَةٌ،

به لام سوننه ته: شهید له شوینی شهیدبوونی دا بنیشتی، هروهك پیغه مبهرو ﷺ سه حابه كان وایان ده كرد ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَمَلْنَا الْقَتْلَى يَوْمَ أُحُدٍ لِنَذْفِقَهُمْ، فَجَاءَ مُنَادِي النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْفُقُوا الْقَتْلَى فِي مَضَاجِعِهِمْ فَرَدَدْنَاهُمْ﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحيح، له غه زای (أحد) شهیده كانمان هه لگرتن تاكو له (مدينة) دا بیاننیشین، نینجا بانگه ولزکاری پیغه مبهرو ﷺ هاتو گوتی: پیغه مبهرو ﷺ فه رمانتان پی ده كا: شهیده كان له شوینی شهیدبوونیاندا بنیشتن. جا نیمهش شهیده كانمان گه رانده وه بق (أحد) و له وی دا ناشتمان.

جا بزانه: بۆی پیغه مبهرو ﷺ له مالی خوی دا نیشتروه، چونکه پیغه مبهران غلیم الملة والسلام له شوینی وه فاتکردنیاں ده نیشتی، هروهك له سهراوه كاندا فه رمویانه.

نینجا بزانه: دروست نیه موسولمان له گورستانی کافراندا بنیشتی، به پیچه وانهش دروست نیه، دوو یاره بزانه: نه گه گورستانه گشتیه که هی (فاسق) و (أهل البدعة) بوو، یان نیماوی هه بو، یان شوبه له حه رامی دا هه بو، نه و کاته شوینی تر خیرترن، هروهك له ژوری هه سهراوه كاندا پوون کرلونه وه.

(وَيُكْرَهُ الْمَيِّتُ بِهَا) ناپه سنده به ته نها- به بی عوز- له گورستاندا شه وی بمینته وه، نه وهك بترسی، به لام نه گه ر کومه لیک بن، نه و کاته ناپه سند نیه، هروهك له (نهاية) و (مغني) دا فه رمویانه.

(وَيُنْدَبُ) سوننه ته: (سَتْرُ الْقَبْرِ بِثَوْبٍ) گوره که به پارچه جلیک داپوشی له و حاله ته ی مردووه که ی له ناو داده ندی (وَإِنْ كَانَ رَجُلًا) هه رچه ند مردووه که نیژنهش بی، نه وهك نه ندایکی به دهر بکه وی، که واته: نه و داپوشینه بۆ میینه خیرتره، هروهك له سهراوه كاندا فه رمویانه.

(وَأَنْ يَقُولَ) نه و که سه ی مردووه که له ناو گور داده نن، سوننه ته بلی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ﴾ رواه أصحاب السنن بسند حسن، واته: به ناوی خو له سهراویان پیغه مبهرو ﷺ ده تخه مه ناو گور.

(وَلَا يُفْرَشُ تَحْتَهُ شَيْءٌ) ناپه سنده و نابی هیچ شتیك- له ناو گوردا- له ژیر مردووه که رابیخری (وَلَا مَخْدَةٌ) نابی و ناپه سنده سه رین له ژیر سه ری دابندری، چونکه مال به فیر دانیکی بی سو ده، که وایو: به پووی پووی له سهراوه که خولیک داده ندی، هروهك پوونمان کرده وه.

وَيُكْرَهُ دَفْنُهُ فِي تَابُوتٍ إِلَّا فِي أَرْضٍ لَدَيَّ أَوْ رِخْوَةٍ، وَيَجُوزُ الدَّفْنُ لَيْلًا وَوَقْتُ كَرَاهَةِ الصَّلَاةِ مَا لَمْ يَتَحَرَّ، وَغَيْرُهُمَا أَفْضَلُ، وَيُكْرَهُ تَجْصِصُ الْقَبْرِ وَالْبِنَاءُ وَالْكِتَابَةُ عَلَيْهِ، وَلَوْ بُنِيَ فِي مَقْبَرَةٍ مُسَبَّلَةٍ هُدِمَ،

(وَيُكْرَهُ دَفْنُهُ فِي تَابُوتٍ) ناپه سنده مربوطه كه له ناو سندوقدا به سندوقهوه بنیشترئ (إِلَّا) مه گهر عوزدك مه بن: وهك (فِي أَرْضٍ لَدَيَّ) له خاكیكي نیماوی دا (أَوْ رِخْوَةٍ) یان له خاكیكي نهرمی بئی هیزدا بنیشترئ، یان لاشهی مربوطه كه پزی بن، یان سوتابن، به بن سندوق چاره ی نه کړئ، له و حاله تانه دا ناپه سند نیه، هه روهك له سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَيَجُوزُ الدَّفْنُ لَيْلًا) دروسته: به شهوئ مربوطو بنیشترئ ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَفَنَ الرَّجُلَ الَّذِي كَانَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالذِّكْرِ، لَيْلًا﴾ رواه ابوداود بسندحسن، شهو پیاوهی دهنگی به رز ده کرده به زیکرکردن، پیغه مبه ر ﷺ به شهوئ ناشتی.

(وَوَقْتُ كَرَاهَةِ الصَّلَاةِ) هه روهها دروسته له و کاتانه شدا مربوطو بنیشترئ: كه نویژی سوننه تیان تی دا قه دهغه بوو (إِذَا لَمْ يَتَحَرَّ) به و مرجهی به قه سدی نه یخاته شهو کاتانه، به لام نه گهر به قه سدی بیخاته یه کیک له و کاتانه، ناشتنه كه ناپه سنده، هه روهك له سرچاوه کانداهرموویانه (وَغَيْرُهُمَا أَفْضَلُ) کاته کانی تری جگه له شهو و شهو کاتانه ی نویژی سوننه تیان تی دا قه دهغه یه، خیرتره بق مربوطو ناشتن.

(وَيُكْرَهُ) ناپه سنده (تَجْصِصُ الْقَبْرِ) گډپ به گچ، یان به چه مه ننو مارنج بکړئ: له ناوه وهی، یان له دهره وهی، هه روهك له (بجبرمی) دا هرموویه تی، به لام مارنج کردن به قوپ ناپه سند نیه (وَالْبِنَاءُ) ناپه سنده خانوو له سر گډپ دروست بکړئ، نه گهر گډپه كه له ملكی خوی دابن، به لام نه گهر له گډپستانی گشتی دابو، شهو کاته خانوو له سرکردن حه پامه، هه روهك له سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَالْكِتَابَةُ عَلَيْهِ) ناپه سنده نووسین له سر گډپ، هه رچه ند ته نها ناوی خاوه نه كه ش بئی، جیاوازی نیه نووسینه كه: له سر گډپو کیکله کانی بن، یان له سر شتیکی تری بن: كه له لای گډپه كه داندرابن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُحْصَصَ الْقَبْرُ وَأَنْ يُقَعَّدَ عَلَيْهِ وَأَنْ يُبْنَى عَلَيْهِ﴾ رواه مسلم زاد الترمذي ﴿وَأَنْ يُكْتَبَ عَلَيْهِ﴾ پیغه مبه ر ﷺ قه دهغه ی کړیوه: گډپ به گچ مارنج بکړئ له سهری دانیشی و خانووی له سهری بکړئ له سهری بنووسئ.

(وَلَوْ بُنِيَ) نه گهر خانوو له سر گډپ دروست کړا (فِي مَقْبَرَةٍ مُسَبَّلَةٍ) له گډپستانی خیرات، واته: گشتی دا (هُدِمَ) واجبه خانووه كه بروختنئ؟ چونكه حه پامه وشوینی گډپی تر ده گړئو به رته سکی ده کا، كه واته: به رزکړنه وهی گډپ به به ردی گه وره: له هه چوار لایه وه، یان دروستکړنی حه وشیک، یان پهر زینیک له دهره وهی گډپ، هه مان برپاری خانووی بق ده درئ، هه روهك له (تحفة) دا پوونی کړیوته وه.

وَيُنْدَبُ أَنْ يُرْسَ الْقَبْرُ بِمَاءٍ، وَيُوضَعُ عَلَيْهِ حَصَى، وَعِنْدَ رَأْسِهِ حَجَرٌ أَوْ خَشَبَةٌ، وَجَمْعُ الْأَقَارِبِ فِي مَوْضِعٍ، وَزِيَارَةُ الْقُبُورِ لِلرِّجَالِ، وَتُكْرَهُ لِلنِّسَاءِ وَقِيلَ تَحْرُمُ وَقِيلَ تَبَاحُ،

(وَيُنْدَبُ) سوننه ته: (أَنْ يُرْسَ الْقَبْرُ بِمَاءٍ) له دواى ناشتن گورده كه ناوى به سهردا بكرئ، تاكو خوله كهى بلاو نه بئ و ناسه وارى بمئى (وَيُوضَعُ عَلَيْهِ حَصَى) سوننه ته: وورده بهرد له سهر گورده كه دابندرئ «عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَسَّ عَلَى قَبْرِ ابْنِهِ إِبْرَاهِيمَ الْمَاءَ». هم «وَأَنَّ ﷺ وَضَعَ عَلَيْهِ حَصَبًا» رواهما الشافعي وابودلود مرسلًا، پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ناوى پشانده سهر گورئ (ابراهيم) كورئ خوى، هم وورده بهردى له سهر دانا.

(وَعِنْدَ رَأْسِهِ حَجَرٌ) سوننه ته: له لای سهرى مرئوه كه ش- له دواى ناشتن- كيلىكى بهرد دابندرئ (أَوْ خَشَبَةٌ) يان دار، له فهرمووده يه كى بئ هيژدا سوننه ته: كيلىكى تريش له لای پئ يه كانى دابندرئ «عَنْ الْمُطَّلِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ- لَمَّا ذُلِّنَ عُثْمَانُ بْنُ مَطْعُونٍ- وَضَعَ حَجَرًا عِنْدَ رَأْسِهِ، وَقَالَ: أَلْعَلُّمُ بِهَا قَبْرُ أَخِي وَأَذِلُّنْ إِلَيْهِ مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِي» رواه ابودلود بسند صالح، كه (عثمان) ي براشيره كهى پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نيشترًا، پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كيلىكى بهردى له لای سهرى داناو فهرمووى: گورئ براهه كه مم پئ ده ناسمه وهو خزمه كانى خوشم له لای ئو ده نيشم. (وَجَمْعُ الْأَقَارِبِ فِي مَوْضِعٍ) سوننه ته: خزمه كان له يهك شوئن له گورستاندا بنيشترئ، به بهلگه كه ديسه كهى تازه، چونكه بق سهرليدنيش ناسانترده بئ و مرئوه كانيش دلخوشر دهن.

﴿زيارهتى گورستان﴾

(وَزِيَارَةُ الْقُبُورِ لِلرِّجَالِ) سهرداني گورده كان- گورستانى موسولمان سوننه ته: بق پياوان، به (اجماع) ي زانايانى ئيسلام، واته: له سهره تاي ئيسلامدا زيارهتى گورده كان قهدهغه بوو، به لام (نسخ) كروهو پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فهرمووى: «كَتُبْتُ لَكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، فَرُورُهَا فَإِنَّهَا تُذَكِّرُ الْآخِرَةَ» رواه مسلم واصحاب السنن، له مهوپئش زيارهتى گورده كان له ئيئوه قهدهغه كريبو، به لام له مهو دوا زيارهتى گورده كان بكن، چونكه قيامه تتان به بير دينيته وه.

(وَتُكْرَهُ لِلنِّسَاءِ) زيارهتى گور ناپه سنده بق نافرده تان (وَقِيلَ تَحْرُمُ) له فهرمووده يه كى بئ هيژدا: زيارهتى گور ههرا مه: بق نافرده تان، چونكه پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده فهرمووى: «لَقَدْ أَلَّفَ اللَّهُ زَايِرَاتِ الْقُبُورِ وَالْمُتَخَذِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالسُّرُجَ» رواه اصحاب السنن بسند صحيح، له عنه تى خوا لهو نافرده تانه بئ: كه زيارهتى گورده كان ده كهن، له عنه ت لهو كه سانه بئ: كه مزگوت له سهر گور دروست ده كهن و چرا له سهر گور دده گير سينن. به لام فهرمووده ي به هيژوه لامى دلوه ته وه: ئو له عنه ته بق ئو نافرده تانه يه: كه له سهر گور ده گريئن و ماته ميني نوئ ده كه نه وه. ههروهك له سهرچاوه كاندا فهرموويانه (وَقِيلَ تَبَاحُ) له فهرمووده يه كى تری بئ هيژدا: حه لاله، واته: ناپه سنديش نيه، بهو مهرجهى هيچ بئ شهريهك پوهنه دلو نه گريئن.

وَيُسَلِّمُ الزَّائِرُ وَيَقْرَأُ وَيَدْعُو،

ئينجا بزانه: سەردانی گۆڤ لە گشت کاتیگدا سوننەتە، بە تاییە تیش لە عەسری پێنج شەممەو تا پێڤی شەممە، هەروەهاش سەردانی گۆڤی دایک و باوک و خەزم و نۆستەکانی زیاتر خێرتەرە، هەروەک لە حاشیەکانی (الشیراملسی) و (البجیرمی) و (الشیروانی) دا پوون کرلۆتەو.

ئینجا (وَيُسَلِّمُ الزَّائِرُ) سوننەتە: زیارەتکارەکە یەکەمجار سەلام لە تیکرایی گۆڤستانەکە بکاو بێت: ﴿السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارِقُومُ مُؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ﴾ رِوایە احمد و مسلم، و للترمذی: ﴿يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ أَنْتُمْ سَلَفَتْنَا وَكُنْ بِالْآخِرِ﴾.

ئینجا پشت لە قیبلە و پوولە مردووێکی بکاو بە هەمان ووشەکانی پەڕیو سەلامی لێبکا، پێتەمبەر ﷺ دەفرموی: ﴿مَنْ عَبَدَ يَمْرُ بَقَرٍ رَجُلٍ كَانَ يَغْفِرُ لَهُ فِي الدُّنْيَا فَيَسَلِّمُ عَلَيْهِ إِلَّا عَرَفَهُ وَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ﴾ رِوایە ابن عبدالبر فی التمهید والاستذکار باسناد صحیح، هەر کە سێک بە لای گۆڤی پیاویگدا بچوا - کە لە نوێادا دەیناسی - سەلامی لێبکا، مردووێکە دەیناسیتەو و وەلامی سەلامەکی دەداتەو.

(وَيَقْرَأُ) ئینجا لە نوای سەلام، سوننەتە: زیارەتکارەکە - بە گۆڤرە یان توێن - هەندێک قورپان لە سەر گۆڤرەکان بخوێنێ، ئینجا لە نوای قورپان خوێندن، پوولە قیبلە دەکاو (وَيَدْعُو) دوعا بۆ مردووێکی دەکا، هەروەها بۆ مردووێکی تریش دوعا بکا.

ئینجا بزانه: دەست پێداھێنانی گۆڤو دیوارەکانی و قەفسەکی و باووش لێوەرھێنانیان و ماچ کردنیان و لە دەورە سوپان، گشتی (بدعة) یەکی ناپەسندو ناشیرن، هەروەک لە سەرچاوەکاندا فرمویانە.

﴿خَيْرُ كَرْدَنِ وَ قُورْپَانِ خُوێندن بۆ مردوو﴾

یەكەم: بە (اجماع) ی زانیانی ئیسلام خێرکردن و دوعاکردن بۆ مردووان سودی هەیە و دەیانگات، جیاوازی نیە: خەزم بۆیان بکا، یان بێگانه، هەروەک لە باسی وەسیتدا بە درێژی پوونی دەکەینەو، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ أُمِّي أَتَلَّتْ نَفْسُهَا وَلَمْ تُوصِ وَأَطْنَهَا لَوْ تَكَلَّمْتُ تَصَدَّقْتُ، أَلَمْ أَجَزْ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ﴾ رِوایە الشیخان، پیاویک بە پێتەمبەر ﷺ گوت: دایکم کتوێڕ مردوو وەسیتیشی نەکرێو، و تێدەگەم ئەگەر ماوێ قەسەکردنی هەبوابێ خێری دەکرد، نایا خێری بۆ دەبێ ئەگەر من خێری بۆ بکەم؟ پێتەمبەر ﷺ فرموی: بەلێ. و تە خێرەکی دەگات.

دووەم: لە فرمودە یەکی زانیانی مەزھەبی (شافعی) و لە هەرسێک مەزھەبەکی تردا: خێری قورپان خوێندن دەگاتە مردوو، هەروەک لە زۆریە سەرچاوەکان لە باسی وەسیتدا پوون کرلۆتەو.

وَيَحْرُمُ نَقْلُ الْمَيِّتِ إِلَى بَلَدٍ آخَرَ، وَقِيلَ يُكْرَهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ بِقُرْبِ مَكَّةَ أَوِ الْمَدِينَةِ أَوْ يَسْتَأْذِنَ الْمُقَدِّسُ نَصًّا عَلَيْهِ، وَتَبَشُّهُ بَعْدَ دَفْنِهِ لِلثَّقَلِ وَغَيْرِهِ حَرَامٌ إِلَّا لِضَرُورَةٍ: بِأَنْ دُفِنَ بِلَا غُسْلِ

مردوه ما نيعام (أحمد بن حنبل) ده فرموی: هر کاتیک چونه گورستان، سوپه تی (فاتیمه) (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) و مردوو (قُلْ أَعُوذُ) ه کان بخوینن و خیره کش بدنه مردوو کان، چونکه خیره که ده یانگاتی، مردوک له (تَذَكُّرُ الْقُرْطُوبِيِّ) و (إرشاد العباد) و (هدایة المرتاب) دا گپراویه تیانه وه.

که واته: به خویندنن شو چور سوپه تانه، یان ته نها به کتیکان، سوننه ته که به جی دی، چونکه له کاتی خویندنن قورئاندا په حمه تی خوا نیته خوار وه، مردوک پیغه مبرر ﷺ له حدیسه که ی سوپه تی (الکف) دا ده فرموی: ﴿تِلْكَ السَّكِينَةُ نَزَلَتْ بِأَقْرَانٍ﴾ رواه الشيخان، نه وه په حمه تی خواجه دلفرولونی تن دلیه و به هوی خویندنن قورئان نیته خوار وه.

﴿گوازتنه وهی مردوو و هه لکه ندنه وهی گور﴾

(وَيَحْرُمُ) حه پامه: (نَقْلُ الْمَيِّتِ) گوازتنه وهی مردوو، پیش ناشتنی له شوینی مردنی (إِلَى بَلَدٍ آخَرَ) بق شویننکی تر، هر چه ند مردوو که ش تیک نه چي و نه گورئ (وَقِيلَ) له فرموو ده که ی بی هیژدا (يُكْرَهُ) ناپه سنده بگوازتنه وه (إِلَّا أَنْ يَكُونَ بِقُرْبِ مَكَّةَ) مه گور مردوو که له نزیک (مَكَّةَ) ی پیروز بی (أَوِ الْمَدِينَةِ) یان له نزیک (مَدِينَةِ) ی پیغه مبرر ﷺ (أَوْ بَيْتِ الْمُقَدَّسِ) یان له نزیک (بیت المقدس) بی، نه و کاته سوننه ته: بگوازتنه وه بق به کتیک له و سییانه (نَصًّا عَلَيْهِ) نیما می شافیعی وه های فرموو، چونکه نه و سی جیگایانه پرزی تاییه تیایان مه په.

که وایو: نه گور مردوو که وه سیی تی کرد: بگوازتنه وه بق به کتیک له و سییانه، واجبه: وه سییته که ی جی به جی بکری، به و مه رجی لاشه که ی نه گورئ و بون نه بی، مردوک له (نهایه) و (مغنی) دا فرموویانه.

به لام نه گور بق شویننکی تر - جگه له و سییانه - وه سیی تی کرد: بگوازتنه وه، دروست نیه وه سییته که ی جی به جی بکری، مردوک له (المجموع) و (تحفة) دا فرموویانه.

نینجا بزانه: له هر حاله تیکدا گوازتنه وهی مردوو که دروست بی، واجبه: له پیش گوازتنه وه دا بشورئ و کفن بکری و نوژی له سهر بکری، مردوک له زوریه ی سهرچاوه کانداه فرموویانه.

(وَتَبَشُّهُ) هه لکه ندنه وهی گور (بَعْدَ دَفْنِهِ) له نوای ناشتنی مردوو که (لِلثَّقَلِ) بق گوازتنه وهی مردوو که بق شویننکی تر (وَغَيْرِهِ) مردوها له بهر هویه کی تری ناشه رعیش (حَرَامٌ) گشتی حه پامه، چونکه سوکایه تی کرنه به مردوو که (إِلَّا لِضَرُورَةٍ) ته نها له بهر ناچاری نه بی، نه و کاته دروسته (بِأَنْ يُفْنِ بِلَا غُسْلِ) وه که به بی غوسل نیشترایی، واته: نه شوریایی و

أَوْ فِي أَرْضٍ أَوْ ثَوْبٍ مَفْصُومَيْنِ أَوْ وَقَعَ فِيهِ مَالٌ

تهیه مومیش نه کرابن به تهیه مومیکی دروستبوو، نهو کاته واجبه: مریووه که بهیندریته دهره وهو بشوریو نویژی جه نازه ی له سر بکری، بهو مریجه ی لاشه ی تیک نه چوبیو بون نبوی، نه گینا: واجب نه، ههروه که له سرچاوه کاندایوون کرلوه ته وه.

(أَوْ فِي أَرْضٍ أَوْ ثَوْبٍ مَفْصُومَيْنِ) یان له خاکیکی داگیر کرلودا نیشتراین، یان به کفنیکی داگیر کرلو، یان بزلو کفن کرابن، لهو حاله تانه شدا واجبه: مریووه که بهیندریته دهره وه، هه چنده لاشه که شی تیک چوبیو بون بوی، تاکو مافه که بدریته وه خاوه ن ماف، جا نه گهر خاوه ن مافه که چاوپوشی کردو گهرده نی نازاد کرد، یان به توله وه گرگرتن پازی بوو، نهو کاته چه پامه: بهیندریته دهره وه، ههروه که له زوریه ی سرچاوه کاندایوون کرلوه ته وه.

(أَوْ وَقَعَ فِيهِ مَالٌ) یان گهره که مالیکی بگه ویته ناو: جا پاره بی، یان شتیکی تر، نهو کاته - نه گهر خاوه ن ماله که دلوا بکا- واجبه: گهره که هه لیکه ندریو ماله که بهیندریته دهره وه، ههروه ها نه گهر مریووه که له کاتی زیندووه تی دا پاره، یان زوری که سبکی تری قووتداییو خاوه نه که شی داوای بکا، واجبه: بهیندریته دهره وهو، وورگی هه لیدریو ماله که ی لیده ریپیننو بیده نه وه خاوه ن ماف، به لام نه گهر پاره که، یان زپره که، یان هه مالیکی تری خوی به زیندووه تی قووتدایی، نهو کاته دروست نه: نه بهیندریته دهره وهو نه وورگی شی هه لیدری بۆ دهره یسانی ماله که ی، ههروه که له سرچاوه ماندا فرمویانه، واته: تا مریووه که به ته ولوی دهری، نهو کاته دروسته: ماله که له گهره که دهریپینن، ههروه که له (تحفة) دا فرمویه تی.

﴿ نَاگاداری ﴾ یه کهم: لهو مهسه له یه بۆمان پوون بۆوه: که دروست نه لاشه ی مریووی موسولمان، یان نه ندایکی لهت بکری تاکو وانه ی پزیشکی له سر بخویندری، یان بۆ نه وه ی پلاتینو نهو جوړه شته به نرخانه له لاشه ی مریووه که دهریپیندری، چونکه له تکرینی لاشه ی مریووه به بینه قیقی شهرعی چه پامه، له (المجموع) دا به لگی به وه میناوه ته وه: که پیغه مبه رَیِّدَ ده فرموی: ﴿ کَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ کَکْسْرِ حَيًّا ﴾ رواه ابوداود بسند صالح، شکاندنی ئیسقانی مریووه، وهکو شکاندنی ئیسقانه که یه تی به زیندووه تی. واته: چه پامه. ئینجا بزانه: دروسته دهره یسانی ددانی زپره له ده می مریووه، چونکه نهو له تکرینو نازاردانه ی تی دانه، رَافَعُ اعْلَمَ.

دووه م: هه کاتی تیک نافرته تیک مریووه که یه کی زیندووی له زگی دا بوو، نهو دوو حاله تی هه نه: حاله تی یه کهم: نه گهر زینی کورپه که ی په چاو ده کرا: وه که ته مه نی شش مانگو به سره وه تر بی، نهو کاته واجبه: زگی نافرته ته که هه لیدریو کورپه که ی لیده ریپینن، چونکه پزگار کردنی ناده میزادی بی گوناوه له مردن واجبه، خوی گهره ده فرموی:

أَوْ دُفِنَ لِغَيْرِ الْقَبْلَةِ لَا لِلتَّكْفِينِ فِي الْأَصَحِّ، وَيُسْنُ أَنْ يَقِفَ جَمَاعَةٌ بَعْدَ دَفْنِهِ عِنْدَ قَبْرِهِ سَاعَةً يَسْأَلُونَ لَهُ:

﴿وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكُلَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾ هر كه سيك تاده ميزاديتك له مردن پزگار بكا، خيري وه كه هموو خه لكی پزگار كرديني وايه.

حاله تي دووهم: نه گهر ژيني كورپه كه ي په چاو نه ده كرا: وه كه ته مه ني له شه ش مانگ كه متر بي، نه و كاته دروست نيه: زكي تافره ته كه مه لېسري و كورپه كه ي بهي ندرتته دهره وه، چونكه سو كايه تي كرديكي بين سووده به مربوه كه، هروه ها دروستيش نيه: تافره ته كه بني شترئ تا كورپه كه ي له ناو زكي دا به خوي له جوله ده كه وي و ده مرئ، واته: نابي به هيچ هويه ك كورپه كه ي بمريندري، چونكه به هيچ شيوه يه ك كوشتني تاده ميزادي بين گونا م دروست نيه، هروه كه له سهر چاوه كاندا نه و مه سه له يه پوون كرلوه ته وه.

(أَوْ دُفِنَ لِغَيْرِ الْقَبْلَةِ) يان مربوه كه به ره ولايه كي تري - جگه له قبيله - ني شترابي، نه و كاته ش واجبه: كورپه كه هه ليكه ندرئ و مربوه كه پوو له قبيله بكرئ، به و مرجه ي تيك نه چوي، نه گينا: واجب نيه، هروه كه له باسي ناشتندا پوونمان كرده وه.

(لَا لِلتَّكْفِينِ) به لام بق كلن كردن ناهي ندرتته دهره وه، واته: نه گهر به كفننه كراوي ني شترابي (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ي راستردا، چونكه مه به ست له كفن كردن داپوشيني مربوه كه يه، وا ني ستاش به هوي ژي رخا ك كردن داپوشراوه.

ئينجا بزانه: نه گهر كورپه كه لا قاي ده گي شتن، يان نيماوي لس په يدا بوو، يان هر هويه كي تري شرعي هه بي، دروسته: مربوه كه دهره ي ندرئ و له كورپي تردا بني شترئ، هروه كه له سهر چاوه كاندا فرموديانه ﴿عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: دُفِنَ مَعَ أَبِي رَجُلٍ آخَرُ فِي قَبْرِ، ثُمَّ لَمْ تَطْبُ نَفْسِي أَنْ أَلْزَمَهُ مَعَ الْآخَرِ، فَاسْتَخْرَجْتُهُ بَعْدَ سِتَّةِ أَشْهُرٍ فَإِذَا هُوَ كَيَوْمٍ وَضَعْتُهُ هَيْئَةً غَيْرَ أَذْنِهِ﴾ رواه البخاري، وفي رواية له: ﴿فَجَعَلْتُهُ فِي قَبْرِ أَبِي حَذَفَةَ﴾. له يه ك كوردا پياويك له گهل (عبدالله ي باوكم ني شتر - واته: له شه هيده كانئ) (أحد) - منيش دلم به وه خوش نه بو نه وها واز له باوكم بينم، ئينجا له دوي شه ش مانگ باوكم له كورپه كه دهره ي تاو به ته نهايي له كورپي تردا ناشتمه وه، لاشه ي باوكم هروه كه نه و پژه ي ناشتبوم ساغ بوو، جگه له كوي يه كي نه بي.

ئينجا بزانه: نه و حه ديسه ش به لگه يه: كه لاشه ي شه ميدان ناپزي، هروه كه له (تَذْكِرَةُ الْقُرْطُبي) دا پوون كرلوه ته وه، وَاللَّهُ اعْلَمَ.

﴿بِاسِي (تَلْقِينِ) ي مردوو﴾

(وَيُسْنُ) سوننه ته: (أَنْ يَقِفَ جَمَاعَةٌ) كومه ليك بهي ننه وه (بَعْدَ دَفْنِهِ) له دوي ناشتني مربوه كه (عِنْدَ قَبْرِهِ) له لاي كورپه كه ي (سَاعَةً) سه عاتيك، واته: ماوه يه كه (يَسْأَلُونَ لَهُ

التَّشِيَّتْ، وَلَجِرَانِ أَهْلِهِ تَهْنِئَةُ طَعَامِ

التَّشِيَّتْ) بق مریووه که له خوا بیارینه وه: تاکو وه لاسی پرسیاره کانی ناو قه بر بداته وه، واته: بلّین: خواجه له گوناوه کانی خوش بیه، خواجه وه لاسی راست بیته سهر زویانی، خواجه وه لاسه کانی پی بلّی ﴿عَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا فَرَّغَ مِنْ ذَفْنِ الْمَيِّتِ وَقَفَ عَلَيْهِ فَقَالَ: اسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ وَاسْأَلُوا لَهُ التَّشِيَّتَ فَإِنَّهُ الْآنَ يُسْأَلُ بِرَوَاهِ ابودلود وغيره یاسناد جید، که پیغه مبرر ﷺ له ناشتنی مریوو ته ولو ده بو، له سهر گۆره که ی راده وه ستاو ده یغرموو: تکای لیخوشبوونی گوناوه بق براتان بکه نوله خوا بیارینه وه: وه لاسی راست بهیئینه سهر زویانی، چونکه نیستا پرسیری لی ده کری.

ههروه ها سوننه ته: نه ختیك قورئانیش له لای گۆره که ی بخوینن، نیمامی (شافعی) ده هه رموی: (نه گهر هه موو قورئان له لای گۆره که ی ختم بکه ن جوانه خیرتره). هه روه که له (المجموع) و (الانکار) دا گتړلویه تیه وه.

هه م ﴿وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: أَلَّهُ اسْتَحَبَّ أَنْ يُقْرَأَ عَلَى الْقَبْرِ بَعْدَ الذَّفْنِ أَوَّلُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَخَاتِمَتُهَا ﴿رواه البيهقي ياسناد حسن، (ابن عمر) به خیری ده زانی: سهره تای سوورته ی (البقرة) و کوتاییه که ی له دواى ناشتنی مریوو که - له سهر گۆره که ی بخویندری.

ئینجا بزانه: هه ر مریووک بالغ و عاقل بوپی، سوننه ته: له دواى ناشتن (تلقین) بدری، واته: به لام نه گهر مندالتک بمری، یان یه کیک له مندالتیه وه شیت بوپی و به شیتی بمری، سوننه تیه (تلقین) بدری.

ئینجا هه ر چه ند هه دیسه که ی (تلقین) بی هیزه، به لام له چه ند هه دیسیکی (صحیح) دا (شاهد) ی هه یه: وه که هه دیسه که ی (عثمان) ی پابروو، جگه له وهش هه دیسی بی هیز بق کرده وه ی چاک په فتاری پی ده کری، له سهر چاوه کاندانه هه مه سه له ی (تلقین) پوون کرلو ته وه له (المجموع) و (مغنی) دا هه رمویانه: یه کیک له لای سهری مریوو که داده نیشتی، واته: پوو له پوو مریوو که ده کاو ده لی: (يَا عَبْدَ اللَّهِ ابْنُ أُمِّ اللَّهِ أَذْكَرَ الْعَهْدَ الَّذِي خَرَجْتَ عَلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَأَنَّ النَّارَ حَقٌّ وَأَنَّ الْبَيْتَ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، وَأَنَّكَ رَضِيتَ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا وَبِالْقُرْآنِ إِمَامًا وَبِالْكَعْبَةِ قِبْلَةً وَبِالْمُؤْمِنِينَ إِخْوَانًا، رَبِّيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ).

﴿خوارده مه نه ی تازی﴾

(ولجیرانِ اهلِه) بق دراوسیه کانی که س وکاری مریوو که وه هه م بق خزمه دورده کانیشتی سوننه ته: (تهنئة طعام) خوارده مه نه ی دروست بکه ن بق که س وکاری مریوو که، به

يُشَبِّعُهُمْ يَوْمَهُمْ وَلَيْلَتَهُمْ، وَيُلْحُ عَلَيْهِمْ فِي الْأَكْلِ، وَيَحْرُمُ تَهْنِئَتَهُ لِلنَّائِحَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

نەندازەیهکی وەها: (يُشَبِّعُهُمْ يَوْمَهُمْ وَلَيْلَتَهُمْ) خواردنەکه لە پۆژێک و شەویکی ماتەمینی دا تێریان بکا، واتە: لە مردنیەو پۆژو شەوێک دەست پێدەکا.

(وَيُلْحُ عَلَيْهِمْ فِي الْأَكْلِ) زۆر دلوایان لێدەکرێ: تاكو خواردنەکه بخۆن، نەوێك شەرم بکەن ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: لَمَّا جَاءَ نَعْيُ جَعْفَرٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اصْنَعُوا لَّالِ جَعْفَرٍ طَعَامًا فَإِنَّهُ قَدْ جَاءَهُمْ مَا يَشْفُلُهُمْ﴾ رواه الترمذي وابودلود بسند صحيح، که هەوایی شەهیدبوونی (جعفر) گەیشته (مدینه)، پیغه مەبردا ﷺ فەرمووی: خواردنەمەنیەك بۆ مالتو مندالەکانی (جعفر) دروست بکەن، چونکە پوودلوێکی وەهایان تووش بوو: ماوێ دروستکردنی خواردنیان نیە.

ئینجا بزانی: سوننتە دەست بە سەری یەتیمەکاندا پێنێ و پێزیان لێپێن، هەروەها لە نوای تەولووینی سێ پۆژەکی تازێ، کولتوخاویێ بۆ تازێ دەرەکان بکری و سەری تێرینەکانیان بپاشی، بە بەلگەی هەبێسەکی مندالەکانی (جعفر): که لە پاشکۆی دەستتوێژدا پوونمان کردووە (وَيَحْرُمُ تَهْنِئَتَهُ) هەپامە: دروستکردنی خواردنەمەنی (لِلنَّائِحَاتِ) بۆ ئەو ئافەرەتانەی گریه و شین دەگێن، چونکە یارمەتیدانە لە سەر تاوانباری (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

ئینجا بزانی: (بدعة) یەکی ناپەسندە: کەس و کاری مردووەکە خواردن دروست بکەن، تاكو خەلکی کۆ بکەن و نەو بۆ خواردنی، هەروێک لە سەرچاوەکاندا فەرموویانە، کە وابو: ئامادەبوونیش بۆ ئەو خواردنە هەر ناپەسندە، هەروێک لە (تحفة) دا فەرموویەتی ﴿عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ: كُنَّا نَعُدُّ الْإِجْمَاعَ إِلَى أَهْلِ الْمَيِّتِ وَصَنَعَهُمُ الطَّعَامَ مِنَ النَّائِحَةِ﴾ رواه احمد وابن ماجه ياسناد صحيح، ئێمە کۆبوونەویمان لە لای کەس و کاری مردووەکە و دروستکردنی خواردنەمەنی ئەوانمان بە گریه و زاری دادەنا. واتە: لە سەردەمی پیغه مەبردا ﷺ.

ئینجا بزانی: ئەو ناپەسندیە لە کاتێکدا یە: کە خواردنەکه بە مالتیکی وەها دروست نەکرای: کە بەشی شێت و یەتیمی تێدا بێ، ئەگینا: هەپامە، کە وابو: چارە ی ئەو مەسەلە یە ئەمە: دروست و خزمە دوورەکانی مردووەکە خواردنەمەنی دروست بکەن و ببەخشە ژن و مندال و خزمە نزیکەکانی مردووەکە، جا ئەگەر ئەوان بیدەنە مێوانەکانی تازێ ناپەسند نیە، هەروێک لە (تحفة) دا فەرموویەتی.

ئەوێش وادەگەین: ئەگەر خەلکی گەرەکه، یان دێیەکه بە خۆشی خۆیان خواردن بدەنە مێوانەکانی تازێ، ئەوێش ناپەسند نیە، چونکە دانیشتن بۆ تازێ - کە ناپەسندە - مەسەلە یە، نان دانیش مەسەلە یەکی ترە، وَاللَّهُ أَكْبَرُ.

ئىنجا بزانە: چلە، واتە: بىرەۋەرى بى تازىيە ئۆي كىرىدەۋە لە دىۋاي چىل پۇڭ (بىدئە) يەككى
ناشېرنە، ھەروەك لە (بىجىرمى) دا ھەرموۋىيەتى.

﴿پاشكۇ: دەريارمى سەردانى نەخۇش﴾

سۈننەت سەردانى نەخۇشى مۇسۇلمان بىكا، جا نەخۇشەكە: خىزم بى، يان نا، دۈست
بى، يان نا، بېناسى، يان نا، پېئەمبەر ﷺ دە ھەرموۋى: ﴿إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ
لَمْ يَزَلْ فِي خُرَافَةِ الْجَنَّةِ﴾ رۋاھ مۇسلىم ۋالترمىزى ۋاللفظ لە، ھەر كاتىك مۇسۇلمان سەردانى
نەخۇشىكى مۇسۇلمان بىكا، تا دەگەر تەۋە ھەر لە مېۋە چىنىنى بەھەشتدا دەيى.

ھەروەھا سەردانى نەخۇشى (أهل الذمة) - جۈلەكە ۋاۋرېش سۈننەتە، ئەگەر خىزم بى،
يان درۋىسى بى، يان چارۋىۋانى ئىسلامىۋىنى ئېكرى، ئەگەر نا: سەردانەكە سۈننەت
نىيە، بەلكى دوستە ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَرَضَ، فَعَادَهُ
النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ لَهُ: أَسْلَمَ. فَأَسْلَمَ﴾ رۋاھ البخارى، كۆپتىكى جۈلەكە خىزمەتى پېئەمبەر ﷺ
دەكرد، ئىنجا نەخۇش كەۋتو پېئەمبەر ﷺ سەردانى كىرى ھەرموۋى: بىيە مۇسۇلمان.
ئەۋرېش مۇسۇلمان بوو.

ئىنجا بزانە: سۈننەت نىيە سەردانى نەخۇشى ستەمكارو بېدئەچى بىكا، ئەگەر تۆبە يان ئى
پەچاۋ نەكرى، ھەروەھا ئەگەر نەخۇشەكە بە ھۆى سەردان توۋشى ئازلۇ ناخۇشى
دەبو، ئەۋ كاتە سەردانى ناپەسندە، ھەروەھا سۈننەتە: سەردانەكە جار جارە بى،
مەگەر خىزم، يان دۈستى نەخۇشەكە بىۋ نەخۇشەكە دلى پىۋى خۇش بىيى، ئەۋ كاتە
گىشت پۇڭىك سۈننەتە، ھەروەھا ناپەسندە: زۆر لە لاي نەخۇشەكە بىيىتەۋە، مەگەر
نەخۇشەكە دىۋاي مانەۋەى ئىبكا، ئەۋ كاتە سۈننەتە بىيىتەۋە.

ھەروەھا سۈننەتە: دلى نەخۇشەكە خۇش بىكاۋ بلى: ﴿لَا بَأْسَ ظَهَرَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ﴾ رۋاھ
البخارى، ھېچ نىيە إِنْ شَاءَ اللَّهُ ئەم نەخۇشەكە پاككە ۋەۋەى گوناھەكەنتە. ھەروەھا دىۋاي
شىفائى بىۋ بىكاۋ ھەفت جار بلى: ﴿أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ﴾ رۋاھ
أصحاب السنن بسند حسن، لە خۋاي گەۋرەى خاۋەنى عەرشى گەۋرە دەپارنەۋە شىفات
بداتى. جا ئەۋ دىۋا بۇكرىدە لە حالە تىكدايە: كە نەخۇشەكە زىانى مۇسۇلمانانى نەيى،
ئەگىنا: نابى دىۋاي بىۋ بىكا، بەلكى دىۋر نىيە سۈننەت بى: دىۋاي مەردى ئىبكا.

ئىنجا بزانە: ناپەسند نىيە نەخۇشەكە نالە نال بىكا، بەلام ۋا سۈننەتە: زىكرى خۋا
بىكاۋ قوربان بخۋىنى دىۋا بىۋ خۋى بىكا ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اشْتَكَى
يَقْرَأُ عَلَى نَفْسِهِ بِالْمُعَوِّذَاتِ وَيَتَفَسَّحُ﴾ رۋاھ الشىخان، كە پېئەمبەر ﷺ نەخۇش
دەبو، ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ لە سەرخۋى

(کتابُ الزَّکَاةِ)

(بَابُ زَكَاةِ الْحَيَوَانِ)

إِنَّمَا تَجِبُ مِنْهُ فِي النَّعَمِ: وَهِيَ الْإِبِلُ وَالْبَقَرُ وَالْفَنَمُ،

دهخویندن و فووی ده کرده خزی. ههروهه نه گه ریه کیکیش نه خوش کهوتبا، پیغه مبه رﷺ نهو سن سورته نهی له سر دهخویندن و فووی لیده کرد. جا ناوه پوکی نه م پاشکویه له زوریه ی سرچاوه کان وهرگیروه.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ يُّهْدِيَ لَنَا اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ.

﴿ كِتَابُ الزَّكَاةِ: پەرتووکی زەكات ﴾

زەكات سەنە مەن پوکنی ئیسلامه، له مانگی (شوال)ی سالی نووه می کۆچی دا واجب کرله، خوای گه وهر دهه رموی: ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ نوێز بکه نو زکات به ده. پیغه مبه رﷺ دهه رموی: ﴿بَنِي الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ﴾ رواه الشيخان، ئایینی ئیسلام له پینج پوکن پیک هاتوه: شاده هیتان، نوێز کړن، زه کاتدان، هه ج کړن، به پوځوویونی په مه زان.

که وایو: هه که سیک له ناو موسلمانان گه وهره بوی و باوه پی به واجب بوونی زه کات نه بی، نهوه کافره و هکو موسلمانان کافریو و پیری کوشتنی له سر دهه ری، به لام نه گه باوه پی به واجب بوونی زه کات هه بو و له بهر به خیلی زه کاتی نه ده دا، نهوه کافر نابی، به لام به زور زه کاته که ی لوه ده گیر.

جا نه گه ریه کیک، یان کومه ئیک به پشتیوانی جهنگو چه که هه رقه کاری کردو زه کاتی نه دا، واجبه: موسلمانان جهنگی له گه ل بکه نو زه کاته که ی لوه مرگین، ههروه که (ئیمامی) (أبو بکر) و سه هابه کان ﷺ جهنگیان له گه ل زه کاتنه ده ره کان کردو (بزاری و مسلم) گزیره تیانه وه، له زوریه ی سرچاوه کاند پوون کرله ته وه.

ئینجا بزانه: نه گه که سیک تازه موسلمان بوو، یان له شوینیکی نوور له موسلمانان پینگه یشتبو، بۆی باوه پی به واجب بوونی زه کات نه بو، نهوه یه که مجار کافر نابی، به لکو پنی ده گوتی: زه کات واجبه، ئینجا نه گه له مه ودا باوه پی نه بو، نهو کاته کافر ده بی، ههروه که له (المجموع) و (نهاية) دا هه رمویانه.

﴿ بَابُ زَكَاةِ الْحَيَوَانِ: بای زەكاتی ئاژەل ﴾

(إِنَّمَا تَجِبُ) زەكات واجبه (مِنْهُ) له چینی ئاژەل، ته نه (فِي النَّعَمِ) له و چوار جۆره ی پ له نیعمه تن (وَمِی) نهو چوارانه: (الْإِبِلُ) ووشتره و (الْبَقَرُ) په شه و لاغه و (وَالْفَنَمُ)

لَا الْخَيْلُ وَالرَّقِيقُ وَالْمُتَوَلَّدُ مِنْ غَنَمٍ وَظَبَاءَ، وَلَا شَيْءٌ فِي الْإِبِلِ حَتَّى تُبْلَغَ خُمْسًا فَعِيهَا شَاةٌ، وَفِي عَشْرِ شَاتَانِ، وَخُمْسَ عَشْرَةَ ثَلَاثًا، وَعَشْرِينَ أَرْبَعًا، وَخُمْسَ عَشْرِينَ بَنْتٌ مَخَاضٍ، وَسِتٌّ وَثَلَاثِينَ بَنْتٌ لَبُونٌ، وَسِتٌّ وَأَرْبَعِينَ حَقَّةً، وَإِحْدَى وَسِتِّينَ جَذَعَةً، وَسِتٌّ وَسِتِّينَ بَنْتًا لَبُونٌ، وَإِحْدَى وَتِسْعِينَ حَقَّتَانِ، وَمِائَةً وَإِحْدَى وَعَشْرِينَ ثَلَاثُ بَنَاتٍ لَبُونٌ،

کاره گله، واته: بز و مهر، که و ابو: جگه له و چوار جودره له هیچ نازده لیکی تردا زه کات واجب نیه، هر و ده ده فرموی:

(لَا الْخَيْلُ) له و ولاغه به زده د- واته: نه سپو ماین- زه کات واجب نیه، هر و ده ها له که رو میستریشدا زه کات واجب نیه (وَالرَّقِيقُ) هر و ده ها له که یله شدا زه کات واجب نیه، پیغه مبه ع ده فرموی: ﴿لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عَبْدِهِ وَلَا فَرَسِهِ صَلَاةٌ﴾ رواد الشیخان، له سر موسلمان واجب نیه: له که یله یو له و ولاغه به زه کانی دا زه کات بدا. (وَالْمُتَوَلَّدُ) هر و ده ها له و نازده له شدا واجب نیه: که (مِنْ غَنَمٍ وَظَبَاءَ) له کاره گله لو ناسک له دایک بوئی، یان له مانگای که یی و گای کیوی له دایک بوئی، یان له نیتری که یی و بز نه کیوی له دایک بوئی.

ئینجا بزانه: نه گهر و ولاغه به زده و نازده له کانی تریش یی باز دگانی بکرین، نه و کاته زه کاتی باز دگانیا ن تردا واجب، هر و ده له سر چاوه کاند ا فرموی وانه.

﴿ زه کاتی ووشتر ﴾

(وَلَا شَيْءٌ فِي الْإِبِلِ) هیچ زه کات واجب نیه له ووشتردا (حَتَّى تُبْلَغَ خُمْسًا) تا ژماره یان ده کاته پینچ ووشتر (فَعِيهَا شَاةٌ) له و پینچ ووشترانه دا مهریک، یان بزنیك واجب: له زه کات بدری (وَفِي عَشْرِ) له ده ووشتردا (شَاتَانِ) دوو مهر، یان دوو بز و واجب (وَخُمْسَ عَشْرَةَ) له پانزه ووشتردا (ثَلَاثًا) سئ مهر، یان سئ بز و (وَعَشْرِينَ) له بیست ووشتردا (أَرْبَعًا) چوار مهر، یان چوار بز و، پیغه مبه ع ده فرموی: ﴿فِي أَرْبَعٍ وَعَشْرِينَ مِنَ الْإِبِلِ لَمَّا ذُوْنَهَا الْقَنَمُ: فِي كُلِّ خُمْسٍ شَاةٌ﴾ رواد البخاری، له بیست و چوار ووشتر به ره و خولتر، کاره گله له زه کات ده بدری: له هر پینچ ووشتری کدا مهریک، یان بزنیك واجب.

(وَخُمْسٍ وَعَشْرِينَ) له بیست و پینچ ووشتردا (بَنْتٌ مَخَاضٍ) فرخه ووشتری کی می ی به ک ساله واجب (وَسِتٌّ وَثَلَاثِينَ) له سئ و شش ووشتردا (بَنْتٌ لَبُونٍ) ووشتری کی می ی دوو ساله واجب (وَسِتٌّ وَأَرْبَعِينَ) له چلو و شش ووشتردا (حَقَّةً) ووشتری کی می ی سئ ساله واجب (وَإِحْدَى وَسِتِّينَ) له شهست و یه ک ووشتردا (جَذَعَةً) ووشتری کی می ی چوار ساله واجب (وَسِتٌّ وَسِتِّينَ) له هفتاد و شش ووشتردا (بَنْتًا لَبُونٍ) دوو ووشتری می ی دوو ساله واجب (وَإِحْدَى وَتِسْعِينَ) له نه و ده و یه ک ووشتردا (حَقَّتَانِ) دوو ووشتری می ی سئ ساله واجب (وَمِائَةً وَإِحْدَى وَعَشْرِينَ) له سه د و بیست و یه ک ووشتردا (ثَلَاثُ بَنَاتٍ لَبُونٍ) سئ ووشتری می ی دوو ساله واجب.

ثُمَّ فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بَنَتْ كَبُونَ وَكُلَّ خَمْسِينَ حَقَّةً، وَبَنَتْ الْمَخَاضَ لَهَا سَنَةً، وَاللَّبُونَ سَنَتَانِ، وَالْحَقَّةُ ثَلَاثٌ، وَالْجَذْعَةُ أَرْبَعٌ، وَالشَّاةُ جَذْعَةٌ صَانٌ لَهَا سَنَةٌ وَقِيلَ سَنَةٌ أَشْهُرٌ، أَوْ ثِيَمَعَزٌ لَهَا سَنَتَانِ وَقِيلَ سَنَةٌ، وَالْأَصَحُّ أَنَّهُ مُخَيَّرٌ بَيْنَهُمَا، وَلَا يَتَعَيَّنُ غَالِبُ عَمِّ الْبَلَدِ،

(كَمْ) نینجا كه ژماره‌ی ووشره‌كان گه یشته سه‌دو سی‌و به سه‌روه‌تر (قِي كُلُّ اَرْبَعَيْنِ) له
گشت چل ووشره‌كدا (بَنْتُ لَبُونِ) ووشره‌یكى مئى دوو سالة ده‌درئى (وَقِي كُلُّ خَمْسَيْنِ) له
گشت په‌نجا ووشره‌یكىشدا (حَقَّة) ووشره‌یكى مئى سئ سالة ده‌درئى، هه‌روه‌ك له‌هه‌نیسی
(البخاري وأصحاب السنن) دا گنځ‌پرلوه‌ته‌وه، بۆ وینه: له‌ سه‌دو سی‌دا: دوو (بنت لبون) و
یه‌ك (حقة) واجبن، چونكه‌ دوو چل و یه‌ك په‌نجای تئ‌دایه، هه‌روه‌ها له‌ سه‌دو چل دا: دوو
(حقة) و یه‌ك (بنت لبون) واجبن، چونكه‌ دوو په‌نجاو یه‌ك چلی تئ‌دایه‌و، له‌ سه‌دو په‌نجا‌دا:
سئ (حقة) واجبن، چونكه‌ سئ یه‌نجای تئ‌دانه...یه‌و جوړه.

(وَيَنْتُ الْمَخَاضِ) فخرخه ووشتری یه ک ساله نه مه یه: (أَلْهَا سَنَةً) ته مه نی سالی ک بوبی و گه یشتبیته سالی بووم، واته: لهو ته مه نه که متر بروس ت نیه له زه کاتدا بدری (وَاللُّبُونِ) ووشتری دوو ساله ش (سَنَتَانِ) ته مه نی دوو سال ته ولو بوبی و گه یشتبیته سالی سپی هم (وَالْحَقَّةُ) سن ساله ش (ثَلَاثُ) سن سالی ته ولو کر بی و گه یشتبیته سالی چوارهم (وَالْجَذْعَةُ) حور ساله ش (أَرْبَعُ) حوری ته ولو کر بی و گه یشتبیته سالی پینجه م.

(وَالْأَشْأَةُ) مهرو بزنی زهکات ته مەنیان ئەمەیه: (جَذَعَةُ ضَنَانٍ) یان کاو پێکی مێیه: که (لَهَا سَنَةٌ) سالتیکی ته ولو کردین، یان ددانەکانی پیشەوهی که وتبن، واتە: مه‌ری له‌و ته‌مه‌نه که‌تر دروست نیه له‌ زه‌کاتدا بدرئ (وَقِيلَ) له‌ فهرموده‌یه‌کی بێ‌هێزدا (سِنَةٌ أَشْهُرٍ) شه‌ش مانگی ته‌واو کردبن (أَوْ ثِنْتِيَّةٌ مَعَرٍ) یان چوشتیریك، واتە: بزنیك (لَهَا سَنَتَانِ) دوو سالتی ته‌واو کردبن، واتە: بزنی له‌و ته‌مه‌نه که‌تر دروست نیه له‌ زه‌کاتدا بدرئ (وَقِيلَ) له‌ فهرموده‌یه‌کی بێ‌هێزدا (سَنَةٌ) سالتیکی ته‌واو کردبین.

(وَالْأَصْحٰ) فرموده‌ی راست‌تر: (اِنَّهُ مُخَيَّرٌ بَيْنَهُمَا) زه‌کات‌دهر سهرپشکه له نیوان کاوپره یه‌ک سالیه‌کهو چوشتیره نوو سالیه‌که: کامه‌یان له زه‌کات بدا نروست ده‌بین (وَلَا يَتَعَيْنُ) بیاری ناکرئ، واته: مارج نیه (غَالِبٌ غَنَمِ الْبَلَدِ) ئهو جوړه مه‌پو بزنه‌ی به ئه‌غله‌بی له شاری زه‌کاتدا هه‌نه له زه‌کات بدا، به‌لکو هه‌ر جوړه مه‌پو بزنیکی شاره‌که له زه‌کات بدا، نروست ده‌بین، به‌لام نروست نیه: جوړنکی جیاوازی شویننکی‌تر له زه‌کات بدا، مه‌گه‌ر به‌نرختر بی، بیان وه‌کو به‌کتر بن، ئهو کاته نروسته، هه‌روه‌ک له سهرجاه‌کاتدا فرموویاته.

ئىنجا بزانە: ئەو چولار چىنە ووشترەي پايرو-كە لە زەكاتدا دەريڤن- مەرجه: گشتيان مەي بن، مەرەك لە سەرھاوەكاندا فەرموويانە، بەلام ئەو مەرەوزنەي لە زەكاتي ووشترەي

وَأَلَّهُ يُجْزَى الذَّكَرُ، وَكَذَا بَعِيرُ الزَّكَاةِ عَنْ دُونَ خَمْسٍ وَعَشْرِينَ، فَإِنْ عَدِمَ بَنَتُ الْمَخَاضِ
فَابْنُ لَبُونٍ، وَالْمَعْيِيَةُ كَمَعْدُومَةٍ، وَلَا يُكَلَّفُ كَرِيمَةٌ لَكِنْ تَمْنَعُ ابْنُ لَبُونٍ فِي الْأَصَحِّ،

ده درین مهرج نیه: می بن، به لکو (وَأَنَّهُ) له فہرموودہی راستہ (يُجْزَى الذَّكَرُ) نیرینہی
کارہ گہل دروستہ له زہکاتی ووشتردا بدری، واتہ: یان کاوہ نیریک، یان نیریک له
زہکات بدا، ہرچہند ووشترہکانیش گشتی می بن.

(وَكَذَا) ہروہا دروستہ (بَعِيرُ الزَّكَاةِ) ووشترہ می بہ کی زہکات بہ تہولوی بدری: جا بہ ک
سالہ بی، یان زیاتر (عَنْ دُونَ خَمْسٍ وَعَشْرِينَ) له زہکاتی کہ متر له بیست و پینج ووشتردا:
له جیاتی چوارہ ہ، یان سن ہ، یان دو ہ، یان یک ہ، ہرچہند نرخہ
ووشترہ کہش نہ گاتہ نرخہ یک ہ، چونکہ ووشتری می ی بہ ک سالہ له زہکاتی بیست و
پینج ووشتردا دروست ہو، کہوابو: له زہکاتی کہ متردا باشتر دروست دہ بی، بہ لام بوی
شہر ہ، یان بزنی دانابو، تاکو زہرہرو زیان تووشی خاوندہ کہی نہ بی، جا نہ گہر نہو
دلی بی: ووشتریکی می بدا، نہوہ باشترہو تہولوی ووشترہ کہش بہ ہر واجب دہ کہوی،
ہروہک له سہرچاوہ کاندہ ہون کرلوہ تہوہ.

(فَإِنْ عَدِمَ بَنَتُ الْمَخَاضِ) جا نہ گہر خاوندہی بیست و پینج ووشترہ کہ له کاتی واجبہوونی
زہکاتدا - ووشتری می ی بہ ک سالہی نہ ہو له زہکات بدا (فَابْنُ لَبُونٍ) نہو گاتہ دروستہ:
ووشتریکی نیری دوو سالہ له جیاتی بدا، ہرچہندہ نرخیشی له بہ ک سالہ می بہ کہ
کہ متر بی، ہروہا دروستیشہ: می بہ کی بہ ک سالہ بکریو له زہکاتی بدا، جا نہ گہر نرخہ
نیرہ دوو سالہ کہ زیاتر ہوو: نابی خاوندہ کہی دلوی نہ دلازہی زیدہ بیہ کہ بکا، ہروہک له
(المجموع) دا، بہ بہ لگہی حہ دیسی (البخاری) فہرموویہ تی.

(وَالْمَعْيِيَةُ) ووشتری می ی بہ ک سالہی عہیدلر: وہک نہ خوش، یان شہلہ، یان کویر
(كَمَعْدُومَةٍ) وہکو نہ ہووی وایہ، واتہ: نہ گہر عہیدلریکی می ی بہ ک سالہی ہ بی، وہک
نہ بیی وایہ، کہوابو: نیرہ دوو سالہ کہ دہدا، چونکہ عہیدلر نابیتہ زہکات.

(وَلَا يُكَلَّفُ كَرِيمَةٌ) دلوی ووشتری می ی بہ ک سالہی پزیدلر له خاوندہ کہی ناگری، لہو حالہ تہی
ووشترہکانی لاوازین، چونکہ پیغہ مہر ﷺ بہ (معانی) فہرموو: ﴿إِلَّا بِكَ وَكَرَّائِمَ أَمْوَالِهِمْ﴾ رواہ
الشیخان، ناگادلیہ: ناوالہ پزیدلرہکانیان له زہکاتدا لی مستیتہ. (لَكِنْ تَمْنَعُ) بہ لام نہو می بہ
بہ ک سالہ پزیدلرہی ہہی تی، قہدہغہ دہکا (ابْنُ لَبُونٍ) ووشترہ نیری دوو سالہ له زہکاتدا
بدا (فِي الْأَصَحِّ) له فہرموودہی راستہدا، کہوابو: ولجیہ: ووشتریکی می ی بہ ک سالہ بکریو
له جیاتی بہ ک سالہ پزیدلرہ کہی له زہکات بدا، بہ لام نہ گہر بہ خوشی خوی بہ ک سالہ
پزیدلرہ کہی له زہکات بدا، نہوہ خیرترہ، ہروہک له (المجموع) دا فہرموویہ تی.

وَيُؤْخَذُ الْحَقُّ عَنْ بِنْتِ الْمَخَاضِ، لَا كَبُونٍ فِي الْأَصْحَ، وَلَوْ اتَّفَقَ فَرَضَانِ: كَمَا تَنِي بَعِيرٍ
فَالْمَنْزَبُ لَا يَتَعَيَّنُ أَرْبَعُ حَقَاقٍ، بَلْ هُنَّ أَوْ خَمْسُ بَنَاتٍ كَبُونٍ، فَإِنْ وَجَدَ بِمَالِهِ أَحَدَهُمَا
أَخَذَ، وَإِلَّا فَلَهُ تَحْصِيلُ مَا شَاءَ، وَقِيلَ يَجِبُ الْأَغْبَطُ لِلْفُقَرَاءِ،

همروه ما نه گهر ووشتره کانی گشتی پزدار بون، نهو کاتهش واجبه: مئی بهک سالیه
پزداره که که له زهکات بدا، همروه که له زقریهی سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَيُؤْخَذُ الْحَقُّ) دروسته: ووشتره نیری سئی سالیه له زهکات وهریگرئی نه گهر خاوه نه که ی
به خوشی خوی پیدا (عَنْ بِنْتِ الْمَخَاضِ) له جیاتی ووشتره مئی بهک سالیه، بهو مهرجهی
بهک سالیه مئی به که ی نه یی، چونکه نیره سئی سالیه که له نیره نوو سالیه که ی پراپریو
خیرتره (لَا كَبُونٍ) به لام دروست نیه: ووشتره نیری سئی سالیه، له جیاتی ووشتره مئی نوو
سالیه بدری (فِي الْأَصْحَ) له فهرمووده ی راستردا، چونکه نازده لی نوو سالیه وهک سئی سالی
به هیزه، مئینهش له نیرینه چاکتره.

(وَلَوْ اتَّفَقَ فَرَضَانِ) نه گهر له زهکاتی ووشتردا نوو جوره واجب پیک کهوتن (كَمَا تَنِي بَعِيرٍ)
وهک نووسده ووشتر: که پینچ چل، یان چوار په نجای تی دیه، لهو حالته دا (فَالْمَنْزَبُ)
فهرمووده ی راستی مه زه به نه مه یه: (لَا يَتَعَيَّنُ أَرْبَعُ حَقَاقٍ) نیار ناگرئی، واته: واجب نیه چوار
ووشتری مئی سئی سالیه بدا (بَلْ هُنَّ) به لکو: یان نهو چوارته ده دا: به حیسابی چوار
په نجایه کان (أَوْ خَمْسُ بَنَاتٍ كَبُونٍ) یان پینچ ووشتری مئی نوو سالیه ده دا: به حیسابی پینچ
چله کان (فَإِنْ وَجَدَ) جا نه گهر زهکاتوهرگر دهستی کهوت (بِمَالِهِ) له مالی زهکاتوهر که دا
(أَحَدَهُمَا) ته نها جوریک لهو دیوانه ی پراپریو به ته ولوی، واته: یان چواری ته لو، یان پینچی
ته لو (أَخَذَ) واجبه: زهکاتوهرگره که نهو جوره وهریگرئی نابی دلوی ودهسته یانی
جوره که یتری لی بکا، هرچند سوویشی زقرتر بی.

همروه ما نه گهر جوریکی به ته ولوی هه بو و جوره که ی تریشی به ناته ولوی، یان به
عهیداری هه بو، نهو کاتهش واجبه: جوره ته ولوه که وهریگرئی، چونکه ناته ولو و عهیدار
به نه بووی داده ندرین، همروه که له (المجموع) و (مغنی) دا فهرموویانه.

(وَالْأَمْرُ) به لام نه گهر له مالی زهکاتوهر که دا هیچ جوریک لهو دیوانه - به ته ولوی نه بون،
واته: هر نه بیون، یان هیچ جوریک ژماره ی ته ولو نه ده بو، یان عهیدار بون، لهو حاله تانه دا
(قُلُّهُ تَحْصِيلُ مَا شَاءَ) بق زهکاتوهر که دروسته: کامه یان حز ده کا وه دهستی بیی، یان
ژماره ی جوریکیان ته ولو بکا، به کرین، یان به قهرز، جا واجبه: زهکاتوهرگره که ش پئی
پازی بی و وهریگرئی (وَقِيلَ) له فهرمووده یه کی بی هیزدا: (يَجِبُ الْأَغْبَطُ لِلْفُقَرَاءِ) کامه یان
باشتره بق هه ژاران واجبه: نه ویان ودهسته بیی.

وَإِنْ وَجَدَهُمَا فَالصَّحِيحُ تَعَيْنُ الْأَغْبَطِ، وَلَا يُجْزَى غَيْرُهُ إِنْ دَلَّسَ أَوْ قَصَرَ السَّاعِي، وَإِلَّا فَيُجْزَى، وَالْأَصَحُّ وَجُوبُ قَدْرِ التَّفَاوُتِ، وَيَجُوزُ إِخْرَاجُهُ ذَرَاهِمَ، وَقِيلَ يَتَعَيَّنُ تَحْصِيلُ شَقْصٍ بِهِ، وَمَنْ لَزِمَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ فَعَدِمَهَا وَعِنْدَهُ بِنْتُ لَبُونٍ دَفَعَهَا وَأَخَذَ شَاتَيْنِ أَوْ عَشْرَيْنِ ذَرَاهِمًا، أَوْ بِنْتَ لَبُونٍ فَعَدِمَهَا دَفَعَ بِنْتَ مَخَاضٍ مَعَ شَاتَيْنِ أَوْ عَشْرَيْنِ ذَرَاهِمًا،

(وَإِنْ وَجَدَهُمَا) نه گهر هردوو جوره که ی پابردوی له ماله که ی دا به تهلوی دهست که و تن (فَالصَّحِيحُ) فهرموده ی راست: (تَعَيْنُ الْأَغْبَطِ) کامه یان بق هه ژران باشتره نه ویان بیاری ده کریو لی یوه ورده گیریو (وَلَا يُجْزَى غَيْرُهُ) جگه له باشتره که، جوری کی تر دروست نابو به بهر زه کات ناکه وئ (إِنْ دَلَّسَ) نه گهر زه کاتو ده که فیلی کر بی: وه که باشتره که ی شار بیته وه (أَوْ قَصَرَ السَّاعِي) یان زه کاتو ده رگره که که مته رغه می و کر بی: وه که هه ولی نه دابی باشتره که وه ریگری، که و ابو: نه مه یان ده که پرتندریته وه بق خاوه نه که ی و یه کیکی باشتری لی و ورده گیری.

(وَإِلَّا) به لام نه گهر هیچ لایه که مته رغه می و فیلی نه کر بیو (فَيُجْزَى) نه و کاته دروست ده بی و به بهر زه کات ده که وئ، به لام ناته ولوه، که و ابو: (وَالْأَصَحُّ) فهرموده ی راستتر (وَجُوبُ قَدْرِ التَّفَاوُتِ) واجبه: خاوه نه که ی نه ندازه ی جیاوازی نرخ ی نه مه یان و باشتره که بدا؟ تا کو ناته ولویه که پر بگریته وه (وَيَجُوزُ إِخْرَاجُهُ ذَرَاهِمَ) دروسته: به نه ندازه ی جیاوازی که پاره ی شوینه که بداته زه کاتو ده رگره که (وَقِيلَ) له فهرموده یه کی بی میژدا (يَتَعَيَّنُ تَحْصِيلُ شَقْصٍ بِهِ) واجبه: به نه ندازه ی جیاوازی که به شیکی ووشتری که پیدا بکاو ته سلیمی زه کاتو ده رگره که ی بکا.

ئینجا بزانه: نه گهر زه کاتو ده ووشتری له و ته مه نه ی نه بو: که واجبه له زه کاتو ده پیدا، نه و کاته بقی دروسته: پله یه که به سه ره وه تر بدلو (جُبْرَانٍ): پرکردنه وه یه که له زه کاتو ده رگره که وه ریگریته وه، یان پله یه که به ره و خوارتر بدلو (جُبْرَانٍ): پرکردنه وه یه کیش بداته زه کاتو ده رگره که، هر پرکردنه وه یه کیش بریتی یه: یان له نوو مه، یان له بیست بیرمه می زیو، که و ابو:

(وَمَنْ لَزِمَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ) هر که سیک له سه ری واجب بوو: ووشتری کی می ی یه که ساله له زه کاتو ده بدا (فَعَدِمَهَا) ووشتره که شی نه بو، به لام (وَعِنْدَهُ بِنْتُ لَبُونٍ) ووشتری کی می ی نوو ساله ی هه بو (دَفَعَهَا) دروسته: ووشتره نوو سالی که بدلو (وَأَخَذَ شَاتَيْنِ) پرکردنه وه ش: یان نوو مه و ریگریته وه (أَوْ عَشْرَيْنِ ذَرَاهِمًا) یان بیست بیرمه م.

هه روه ما (أَوْ بِنْتُ لَبُونٍ) یان نه گهر ووشتری کی می ی نوو ساله ی له سه ر واجب بوو (فَعَدِمَهَا) ووشتره که شی نه بو (دَفَعَ بِنْتَ مَخَاضٍ) دروسته پله یه که دابه زیو ووشتری کی می ی یه که ساله بدا (مَعَ شَاتَيْنِ) پرکردنه وه ش: یان نوو مه و له گال بدا (أَوْ عَشْرَيْنِ ذَرَاهِمًا)

أَوْ حَقَّةً وَأَخَذَ شَاتَيْنِ أَوْ عَشْرَيْنِ دَرَاهِمًا، وَالْخَيْارُ فِي الشَّاتَيْنِ وَالْدَرَاهِمِ لِدَاهِمَهَا، وَفِي الصُّعُودِ وَالنُّزُولِ لِلْمَالِكِ فِي الْأَصَحِّ، إِلَّا أَنْ تَكُونَ إِبْلَةً مَعِيَّةً، وَلَهُ صُعُودُ دَرَجَتَيْنِ وَأَخْذُ جُبْرَانَيْنِ وَنُزُولُ دَرَجَتَيْنِ مَعَ جُبْرَانَيْنِ بِشَرَطِ تَعَدُّرِ دَرَجَةٍ فِي الْأَصَحِّ، وَلَا يَجُوزُ أَخْذُ جُبْرَانٍ مَعَ ثَنِيَّةٍ بَدَلَ جَدْعَةٍ عَلَى أَحْسَنِ الْوَجْهَيْنِ، قُلْتُ: الْأَصَحُّ عِنْدَ الْجُمْهُورِ الْجَوَارُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

یان بیست دیرهم (أو حَقَّةً) یان پله یه سهرکه وی ووشتریکی می سی سئ ساله بدا (وَأَخَذَ شَاتَيْنِ) پرکردنه وهش: یان دوو مهر وهریگریته وه (أَوْ عَشْرَيْنِ دَرَاهِمًا) یان بیست دیرهم، هر وهك له حه بیسی (البخاری) دا گتیردرلوه ته وه.

(وَالْخَيْارُ) سهریشکی (فِي الشَّاتَيْنِ وَالْدَرَاهِمِ) له نیوان دوو مهر که و بیست دیرهمه که دا: (لِدَاهِمَهَا) بق نهو که سه یه: که پرکردنه وه که ده دا: جا زه کاتدهر بن، یان زه کاتدهر گر، واته: سهریشکه: یان دوو مهر که ده دا، یان بیست دیرهمه که ده دا، به لام (وَفِي الصُّعُودِ) له سهرکه و تنی پله یه کو (وَالنُّزُولِ) له دابه زینی پله یه کدا (لِلْمَالِكِ) سهریشکی بق زه کاتدهر که یه (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ی راستردا (إِلَّا أَنْ تَكُونَ إِبْلَةً مَعِيَّةً) مه گهر ووشتره کانی عه بیدار بن، نهو کاته دروست نیه: پله یه سهرکه وی بق ووشتریکی عه بیدارو دلاوی پرکردنه وهش بکا.

(وَلَهُ) بق زه کاتدهر که دروسته: (صُعُودُ دَرَجَتَيْنِ) دوو پله سهرکه وی: وهك له جیاتی ووشتری یهك ساله، ووشتریکی سئ ساله بدلو (وَأَخْذُ جُبْرَانَيْنِ) دوو پرکردنه وهش وهریگری، واته: یان چوار مهر، یان چل دیرهم (وَنُزُولُ دَرَجَتَيْنِ) هر وهها بقی دروسته: دوو پله دابه زئی: وهك له جیاتی سئ ساله: یهك سالیهك بدا (مَعَ جُبْرَانَيْنِ) دوو پرکردنه وهش له گهك بدا، به لام سهرکه و تنو دابه زینه که (بِشَرَطِ تَعَدُّرِ دَرَجَةٍ) بهو مهرجه ی پله ی نزیکتر نه بی (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ی راستردا، که واته: نه گهر دوو سالیه ی هه بی، دروست نیه: سهرکه وی بق سئ ساله و دروستیش نیه: دابه زئی بق یهك ساله.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (أَخْذُ جُبْرَانٍ) زه کاتدهر که پرکردنه وه یهك وهریگریته وه (مَعَ ثَنِيَّةٍ) که له گهك ووشتریکی می پینج ساله دابه و له زه کاتدا دلاویه تی (بَدَلَ جَدْعَةٍ) له جیاتی ووشتری چوار ساله (عَلَى أَحْسَنِ الْوَجْهَيْنِ) له سهر جوانترینی دوو فهرمووده کان، به لام (قُلْتُ) نیمامی (النواوی) ده فهرمووی (الْأَصَحُّ عِنْدَ الْجُمْهُورِ) فهرمووده ی راستر له لای کومه له زوره که ی زانا یان (الْجَوَارُ) دروسته: پینج سالیه که له جیاتی چوار سالیه که بدلو پرکردنه وهش وهریگریته وه، بهو مهرجه ی چوار سالیه که ی نه بی (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) که وایو: نه گهر بن وهریگریتی پرکردنه وه بیدا، خیری زیاتره، به لام دروست نیه: فهرخه ووشتریکی

وَلَا تُجْزَى شَاةٌ وَعَشْرَةٌ دَرَاهِمَ، وَتُجْزَى شَاتَانِ وَعَشْرُونَ لُجْبَرَاتَيْنِ. وَلَا الْبَقَرُ حَتَّى تَبْلُغَ ثَلَاثِينَ فَفِيهَا تَبِيعُ ابْنُ سَنَةٍ، ثُمَّ فِي كُلِّ ثَلَاثِينَ تَبِيعٌ، وَكُلُّ أَرْبَعِينَ مُسِنَّةٌ لَهَا سَنَتَانِ.

وہا بدا: کہ تہ منی لہ سالتک کہ متر بن، ہرچہ ند پرکردنہ وہ ش لہ گہل بدا، ہر وہ ک لہ زڈریہی سرچا وہ کاندہ فرموویانہ.

(وَلَا تُجْزَى) دروست نابن: لہ یہ ک پرکردنہ وہ دا زہ کاتدہر (شَاةٌ وَعَشْرَةٌ دَرَاهِمَ) مہرٹکو دہ دیرہم بدا، چونکہ دروست نیہ: یہ ک پرکردنہ وہ پارچہ بکری، بہ لام نہ گہر پرکردنہ وہ کہ لہ لایہن زہ کاتوہر گرہ کہ دہ درلوہ، زہ کاتدہر کہ ش پی پی ہازی بوو، نہو کاتہ دروستہ پارچہ بکری، ہر وہ ک لہ سرچا وہ کاندہ فرموویانہ.

ہر وہ ہا دروستہ: نوو پرکردنہ وہ لیک جیاواز بن، کہ وایو: (وَتُجْزَى) دروست دہ بی: (شَاتَانِ) نوو مہر لہ لایہ کو (وَعَشْرُونَ) بیست دیرہم لہ لایہ کی تر (لُجْبَرَاتَيْنِ) بقی نوو پرکردنہ وہ، ٹینجا بزائہ: نہو پرکردنہ وہ یہ تابیہ تہ بہ زہ کاتی ووشر، واتہ: لہ زہ کاتی پڑشہ وولاغ و مہر بڑندا نیہ، ہر وہ ک لہ سرچا وہ کاندہ فرموویانہ.

﴿زہ کاتی پڑشہ وولاغ﴾

(وَلَا الْبَقَرُ) ہیچ زہ کات واجب نیہ لہ پڑشہ وولاغدا (حَتَّى تَبْلُغَ ثَلَاثِينَ) تا دہ کاتہ سی سر، جیاوازی نیہ: گشتی مانگا بی، یان گامیش بن، یان لہو دووانہ تیکہ ل بی (فَفِيهَا) واجبہ: لہ زہ کاتی سی سہر دا (تَبِيعٌ) گوٹلکیکی نیر بدری، کہ (ابْنُ سَنَةٍ) سالتکی تہو لو کردبی و گہیشتبیتہ سالی دووہم، واتہ: لہو تہ منہ کہ متر دروست نابن، جا نہ گہر گوٹلکہ مہیہ ک بہو تہ منہ لہ زہ کات بدا خیرترہ، ہر وہ ک لہ سرچا وہ کاندہ فرموویانہ.

(ثُمَّ) ٹینجا (فِي كُلِّ ثَلَاثِينَ) لہ گشت سی سہر نکدا: (تَبِيعٌ) گوٹلکہ نیرک واجبہ و (وَكُلُّ أَرْبَعِينَ) لہ گشت چل سہر نکدا: (مُسِنَّةٌ) مینگوینیک واجبہ لہ زہ کاندہ بدری: کہ (لَهَا سَنَتَانِ) دوو سالی تہو لو کردبن و گہیشتبیتہ سالی سی یہم ﴿عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ وَأَمَرَنِي أَنْ أَخَذَ مِنْ كُلِّ ثَلَاثِينَ بَقَرَةً: ثِيْبًا أَوْ ثِيْبَةً، وَمِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ: مُسِنَّةً، رَوَاهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ بِسَنَدٍ حَسَنٍ، بِتَفْهِيمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نَارِدَمِي يَقُولُ (يَمَنُ) وَفَرَمَانِي دَامِي: لہ گشت سی پڑشہ وولاغ نکدا: گوٹلکیکی یہ ک سالہی نیر، یان مہر وریگرم، لہ گشت چل پڑشہ وولاغ نکدا مینگوینیکی دوو سالہ وریگرم.

کہ وایو: لہ شہست سہر دا: دوو گوٹلک واجب، لہ حہفتادا: گوٹلکیکو مینگوینیک واجب، جا نہ گہر دوو چڈرہ واجب پڑک کہ وتن: وہ ک سہو بیست پڑشہ وولاغ، نہوہ نہ گہر حہز دہکا: چوار گوٹلک دہدا بہ حیسابی چوار سی یہ کان، یان سی مینگوین دہدا بہ حیسابی سی چلہ کان، ہر وہ ک لہ سرچا وہ کاندہ فرموویانہ.

وَلَا أَلْقَمَ حَتَّى تَبْلُغَ أَرْبَعِينَ فَشَاةٌ جَذَعَةٌ ضَانٌ أَوْ ثَنِيَّةٌ مَعَزٌ، وَفِي مِائَةٍ وَإِخْدَى وَعِشْرِينَ شَاتَانِ، وَمِائَتَيْنِ وَوَاحِدَةٍ ثَلَاثٌ، وَأَرْبَعِمِائَةٍ أَرْبَعٌ، ثُمَّ فِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةٌ.

﴿ زهکاتی مه‌و بزنی ﴾

(وَلَا أَلْقَمَ) هیچ زهکات واجب نیه له بزنی و مه‌و (حَتَّى تَبْلُغَ أَرْبَعِينَ) تا دهگاته چل سهر، جیاواری نیه: گشتی بزنی بن، یان گشتی مه‌و بن، یان لهو دووانه تیکه‌ل بن، نیر بن، یان مئ بن (فَشَاةٌ) یه ک مه‌و، یان یه ک بزنی واجبه له زهکاتی چل سهره‌گدا بدری، واته: (جَذَعَةٌ ضَانٌ) کاوریکی مئ یه ک ساله (أَوْ ثَنِيَّةٌ مَعَزٌ) یان چوشتیریکی دوو ساله، واته: لهو دوو ته‌مه‌نه که‌متر هیچیان دروست نابن، هه‌روه ک پوونمان کرده‌وه.

(وَفِي مِائَةٍ وَإِخْدَى وَعِشْرِينَ) له سه‌دو بیست و یه ک سهردا (شَاتَانِ) دوو مه‌و، یان دوو بزنی له زهکاتدا واجبن (وَمِائَتَيْنِ وَوَاحِدَةٍ) له دووسه‌دو یه ک سهردا (ثَلَاثٌ) سئ مه‌و، یان سئ بزنی واجبن (وَأَرْبَعِمِائَةٍ) له چوارسه‌د سهردا (أَرْبَعٌ) چوار مه‌و، یان چوار بزنی واجبن (ثُمَّ) ئینجا هه‌ر به‌و شیوه‌یه (فِي كُلِّ مِائَةٍ) له هه‌ر سه‌دیگدا (شَاةٌ) مه‌ویک، یان بزنی‌ک واجبه، واته: له پینچ سه‌ددا: پینچ، له شه‌شه‌ددا: شه‌ش... هتد.

﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ فِي صَدَقَةِ الْفَتَمِ فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ: شَاةٌ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ: شَاتَانِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ: ثَلَاثٌ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِمِائَةٍ: فَبِئْسَ كُلُّ مِائَةٍ شَاةٌ﴾ رواء البخاري وأصحاب السنن، له زهکاتی مه‌و بزنی له‌وه‌رلودا پیغه‌مه‌ر ﷺ له سهر موسلمانانی واجب کړیوه: له چل سهر تا سه‌دو بیست سهر: ته‌نها یه ک سهر زهکات بدری، له سه‌دو بیست سهر زیاتر تا دووسه‌د سهر: ته‌نها دوو سهر بدری، له دووسه‌د سهر زیاتر تا سئ سه‌د سهر: ته‌نها سئ سهر بدری، ئینجا له سئ سه‌د زیاتر: له هه‌ر سه‌دیگدا سهریک له زهکات ده‌دری.

﴿ ناکاداری ﴾ یه‌که‌م: نه‌گه‌ر خاوه‌نی‌ک ناژه‌له‌کانی له چه‌ند شوینیگدا په‌رت بون، نه‌و کاته‌ش هه‌روه‌ک له یه‌ک شوینداین په‌فتار ده‌کا، بو وینه: نه‌گه‌ر بیست مه‌وی له وولاتیکدا هه‌بو، بیستی‌تری‌شی له وولاتیکدا ترده‌ه‌بو، نه‌وه واجبه: زهکات بدا، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر چل مه‌وی له وولاتیکدا هه‌بو، چلی‌تری‌شی له وولاتیکدا ترده‌ه‌بو، نه‌وه‌ش ته‌نها یه‌ک مه‌و زهکاتی له سهره، هه‌رچه‌ند وولاته‌کانیش لیک دوور بن، هه‌روه‌ک له (نهایه‌و) (مغنی) دا فهرموویانه.

دووه‌م: له زهکاتی ناژه‌لدا نه‌و ژماره‌ی ده‌که‌ویته نیتوان پاده‌کانی زهکات: وه‌ک نیتوان پینچ و ده: له زهکاتی ووشتردا، نیتوان چلو سه‌دو بیست و یه‌ک: له زهکاتی کاره‌گ‌لدا،

(فَصَلِّ) إِنْ اتَّخَذَ نَوْعُ الْمَاشِيَةِ أَخْذَ الْفَرَضِ مِنْهُ، فَلَوْ أَخَذَ عَنْ ضَنْ مَعْرَا أَوْ عَكْسَهُ جَازَ فِي الْأَصَحِّ بِشَرْطِ رِعَايَةِ الْقِيَمَةِ، وَإِنْ اخْتَلَفَ كَضَنْ وَمَعْرَفِي قَوْلٌ يُؤْخَذُ مِنَ الْأَكْثَرِ، فَإِنْ اسْتَوَيَا فَلَا غَبْطَ، وَالْأَظْهَرُ أَنَّهُ يُخْرَجُ مَا شَاءَ مُقْسَطًا عَلَيْهِمَا بِالْقِيَمَةِ، فَإِذَا كَانَ ثَلَاثُونَ عَنْرًا وَعَشْرُ نَعَجَاتٍ أَخَذَ عَنْرًا

نیوان سی و چل: له زه کاتی ره شه و ولاغدا نه وانه گشتی لی یووردلوهو زه کاتی تیدا نیه، که وایو: نه گهر تق ووشتری هه بن، چواریان بمرن هیج کار له زه کاته که ناکاو مه پیک هه واجب ده بن، هه روه که له (المجموع) و (تحفة) دا پوون کرلوه ته وه.

﴿فَصَلِّ: له باسی چونییه تی زه کاتدانی نازله﴾

(إِنْ اتَّخَذَ نَوْعُ الْمَاشِيَةِ) نه گهر نازله کانی یه که جور بون: وه که گشت ووشتره کانی یه که پوزی بن، یان گشتی دوو قه پوزی بن، یان په شه و ولاغدا کان گشتی مانگا بن، یان گشتی گامیش بن، یان کاره که له که گشتی مه پ ب، یان گشتی بز بن، نه وه (أَخَذَ الْفَرَضَ مِنْهُ) زه کاتوه رگره که هه له و جور نه نازله زه کات و مرده گری، هه روه ها دروستیشه: له جیاتی جوریک جوریک تر وهریگری.

که وایو: (فَلَوْ أَخَذَ عَنْ ضَنْ مَعْرَا) نه گهر له جیاتی جور ی مه پ، بزنی وهرگرت (أَوْ عَكْسَهُ) یان پیچه ولنه که ی: له جیاتی جور ی بز، مه پ وهرگرت، یان له جیاتی جور ی مانگا، گامیشی وهرگرت، یان پیچه ولنه که ی، نه وه (جَازَ) گشتی دروسته (فِي الْأَصَحِّ) له هه رموده ی پاستردا، چونکه مه پو بز یه که په گزن، مانگا و گامیش یه که په گزن، به لام (بِشَرْطِ رِعَايَةِ الْقِيَمَةِ) به مهرجی په چاو کړنی نرخ ی نازله وهرگرلوه که، واته: نرخه که ی بگاته نرخ ی نه و نازله ی له جور ی خوی واجب بووه وهرنه گبرلوه.

(وَإِنْ اخْتَلَفَ) نه گهر جور ی نازله کان جیواو بوو: (كَضَنْ وَمَعْرَفِي) وه که کاره که له که ی له مه پو بز تیکه ل ب، یان گارانه که ی له مانگا و گامیش تیکه ل ب، یان په و ووشتره کانی له دوو قه پوزی و یه که پوزی تیکه ل ب (فَلْيُؤْخَذُ مِنَ الْأَكْثَرِ) له هه رموده یه کدا (يُؤْخَذُ مِنَ الْأَكْثَرِ) زه کاته که له و جور وهرده گبرئ: که ژماره ی زورتړه.

(فَإِنْ اسْتَوَيَا) جا نه گهر هه ربوو جور وهره که ژماره یان یه کسان بوو (فَلَا غَبْطَ) نه و کاته کامه یان بقی هه ژران باشتره، نه و یان وهرده گبرئ، به لام (وَالْأَظْهَرُ) به هه رموده ی به هیزتر: (أَنَّهُ يُخْرَجُ مَا شَاءَ) زه کاتده رکه کامه جور حه ز بکا: نه و یان له زه کاتدا ده دا (مُقْسَطًا) زه کاته که ش به ش ده کا (عَلَيْهِمَا) له سه هه ربوو جور وهره که (بِالْقِيَمَةِ) به گویره ی نرخه که یان، واته: هه جور و به شه نرخ ی خوی تیپینی ده کا:

بق وینه: (فَإِذَا كَانَ ثَلَاثُونَ عَنْرًا) هه کاتیک سی بزنی هه پون (وَعَشْرُ نَعَجَاتٍ) ده مهریشی هه پون، نه وه ده کاته چل سه ر، که وایو: (أَخَذَ عَنْرًا) زه کاتوه رگره که، یان بزنی وهرده گری

أَوْ نَفْعَةٌ بِقِيَمَةِ ثَلَاثَةِ أَرْبَاعِ عَشْرٍ وَرَبْعِ نَفْعَةٍ، وَلَا تُؤْخَذُ مَرِيضَةٌ وَلَا مَعِيَّةٌ إِلَّا مِنْ مِثْلِهَا، وَلَا ذَكَرٌ إِلَّا إِذَا وَجَبَ وَكَذَا لَوْ تَمَحَّضَتْ ذُكُوراً فِي الْأَصَحِّ،

(أَوْ نَفْعَةٌ) یان مهرێك وهردهگرێ (بِقِيَمَةِ ثَلَاثَةِ أَرْبَاعِ عَشْرٍ) نرخی بزنهكه، یان نرخی مهرهكه به ئەندازهی سێ چارێگی بزنێك بێو (وَرَبْعِ نَفْعَةٍ) به چارێکی مهرێك بێ، واته: نهگهر نرخی بزنهكه سه د دینار بوو و نرخی مهرهكه دوو سه د دینار بوو، واجبه ئه مهره، یان ئه بزنهكه له زهكاتدا دهیدا: نرخهكه ی سه د و بیست و پینج دینار بێ، چونكه ههفتاو پینج دینار سێ چارێگی نرخی بزنهكه یه و په دجا دیناریش چارێگی نرخی مهرهكه یه.

﴿ثُمَّ لَوْ نَازَلَهُ لَأَنَّهُ يَدْرُسُ نِيَهَ لَه زَهَكَاتُهَا بِدَرِيْنٍ﴾

یهكم: (وَلَا تُؤْخَذُ مَرِيضَةٌ) نازهلێ نهخوش له زهكاتدا وهرناگیرێ. دوهم: (وَلَا مَعِيَّةٌ) نازهلێ عهیدار له زهكاتدا وهرناگیرێ، واته: ئه دوو ناتهولوانه وه بهر زهكات ناكهون (إِلَّا مِنْ مِثْلِهَا) تهنها له زهكاتی ئه نازهلانهدا نه بێ: كه گشتیان ناتهولوبن: به ههوی نهخوشی، یان عهیداری، ئه و كاته له نهخوشهكاندا نهخوش ده بێ، له عهیدارهكاندا عهیدار ده بێ، پێغه مبهی ﷺ ده فرموی: ﴿وَلَا يُخْرَجُ فِي الصَّدَقَةِ هَرَمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ وَلَا تَيْسٌ إِلَّا مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ﴾ رواه البخاري، له زهكاتدا: نازهلێ پیر ناسرێ، نازهلێ عهیدار ناسرێ، نیریش ناسرێ، مهگهر زهكاتوهرگرهكه ههز بكاو بێ ههژران باشتر بێ.

ئینجا بزانه: نهگهر نازهلێ كان گشتیان نهخوش، یان عهیدار نه بون، بهلكو نازهلێ ساغیشیان تیدا هه بو، ئه و كاته واجبه: نازهلێ ساغ له زهكاتدا بدرێ، لهگهڵ پهچاوگردنی نرخ، واته: نهگهر له چل سهر بیستیان ساغ و بیستیان نهخوش بوو، واجبه: نازهلێکی ساغ له زهكاتدا بدا: كه نرخهكه ی به ئەندازهی نیوهی ساغێكو نیوهی نهخوشێك بێ، جا نهگهر هاتوو: له ناو نازهلێكاندا تهنها یهك سهر ساغ بوو، واجبه: نازهلێکی ساغ بدا.

ههروهها نهگهر دوو نازهلێ زهكاتی له سهر بون بهلام تهنها دوو نایان ساغ بون، واجبه: دوو نازهلێ ساغ بدلو نرخهكهشیان پهچاو دهگرێ، ههروهها نهگهر دوو نازهلێ زهكاتی له سهر بوو، بهلام تهنها یهكێکی ساغی هه بو، ئه و كاته ساغێكو نهخوشێك له زهكاتدا ده دلو نرخی ساغهكهش پهچاو دهكا، ههروهك له سهراوهكاندا پوون كرلوهتهوه.

سێیهم: (وَلَا تُكُنْ نَازَهْلِي نِيَرٍ لَه زَهَكَاتُهَا وَهَرَنَاقِيَرِي) به بهر ناكهوێ (إِلَّا إِذَا وَجَبَ) تهنها لهو حالهتهدا نه بێ كه نیر واجبه بێ: وهك گوتلێكه نیرێك له سێ پهشه و لاغدلو، وهك كارگهلی نیر له زهكاتی كه متر له بیست و پینج ووشر، كه باسماں كردن (وَكَذَا) ههروهها دروسته: نازهلێ نیر له زهكاتدا بدرێ (لَوْ تَمَحَّضَتْ ذُكُوراً) نهگهر گشت نازهلێكانی نیر بون (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی پاستردا.

وَفِي الصَّغَارِ صَغِيرَةً فِي الْجَدِيدِ، وَلَا رُبِّي وَأَكُوْلَةً وَحَامِلٌ وَخِيَارٌ إِلَّا بِرِضَا الْمَالِكِ،

به لّام نه گهر گشتی نيز نه بون، به لکو ناژه له کانی له نيز و من تیکه ل بون، نه و کاته واجبه: ناژه لی من له زه کاتدا بدا، واته: نه گهر له ناو ناژه له کانددا ته نها په کیک من هه بی، واجبه: ناژه لیکی من له زه کاتدا بدا، هه روه که له زقریه ی سرچاوه کانددا پوون کرلوه ته وه.

چوارهم: ناژه لی بچوک واته: که نه گه یشتبیتته ته منی زه کات، له زه کات وهرناگیرئ، له و حاله ته ی ناژه له کانی گشتی گه وره بن، یان له گه وره و بچوک تیکه ل بن، واته: هه چنده ش ته نها په ک ناژه ل له ناویاندا گه وره بن، واجبه: ناژه لیکی گه وره له زه کاتدا بدا، له گه ل په چاوکردنی نرخه که ی، هه روه که له (المجموع و) (الشروانی) دا فهرموویانه.

به لّام نه گهر ناژه له کان گشتی بچوک بون، نه و کاته (وَفِي الصَّغَارِ) له زه کاتی ناژه لی بچوکدا (صَغِيرَةً) ناژه لیکی بچوک ددها (فِي الْجَدِيدِ) له فهرمووده ی نوئیدا، وک چل کاره منی هه بی و سالیکی نیسلا می به سردها سوپا بیتته وه ته منیان نه بوبیتته دوو سال، یان گشت مه په کانی بمرن و به رخه کانیان له پاش به جی بمینئ، له و حاله تانه دا کاریکی بچوک، یان به رخیکی بچوک ددها، هه روه که له زه کاتی بیچوودا پوونی ده که ینه وه، **إِنْ سَأَلَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَوْ مَنَعُونِي عَنَّا كَانُوا يُؤْذُونَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنَعِهَا** رواه الشيخان، سویند به خوا نه گهر له زه کاتدا کاریل په ک له من قه دهغه بکه: که ته منی له سالیکی که متر بی و کاتی خوی ده یاندا پیغه مبه ر **ﷺ**، من جه نگیان له گه ل ده که م له سر نه و نه دانه.

پینجهم: جوړی خراپ له زه کات وهرناگیرئ، مه گهر گشتی خراپ بن: وه که گشتی بز بن، نه و کاته بز وهرده گیرئ، به لّام نه گهر له باش و خراپ تیکه ل بون، نه و کاته زه کاتدهر به خوښی خوی جوړیک ددهلو نرخه که شی په چاو دهکا، هه روه که له باسی چونیته ی زه کاتدانی ناژه لدا پوون کرلوه (وَلَا رُبِّي) نابی ناژه لی تازه زایی له زه کاتدا وهریگیرئ، تا دوو مانگ به سر زانی دا تیده په پئ، چونکه بیچووه که ی په روره دهکا.

(وَأَكُوْلَةً) نابی ناژه لی قه له وکولو بق خواردن له زه کاتدا وهریگیرئ (وَحَامِلٌ) نابی ناژه لی شاوس له زه کاتدا وهریگیرئ، چونکه شاوس به دوو ناژه ل ده ژمیردرئ، هه روه که له سرچاوه کانددا فهرموویانه، که وایو: نابی ناژه ل به بیچووه وه له زه کاتدا وهریگیرئ (وَخِيَارٌ) نابی ناژه لی زقر باش له زه کاتدا وهریگیرئ (إِلَّا بِرِضَا الْمَالِكِ) ته نها به په زامه ندی خاوه نه که یان نه بی، واته: نه گهر خاوه نه که یان پلزی بی، نه و کاته دروسته: نه وانه ی تازه پابروو گشتیان له زه کاتدا وهریگیرئ، پیغه مبه ر **ﷺ** به (معانی) فهرموو: **﴿فَبِأَيِّكَ وَكَرَاهِمَ أَمْوَالِهِمْ﴾** رواه الشيخان، ناگادار به: ناژه له پیزداره کانیان له زه کاتدا لیتمه سینته.

وَلَوْ اشْتَرَكَ أَهْلُ الزَّكَاةِ فِي مَاشِيَةِ زَكِيًّا كَرَجُلٍ، وَكَذَا لَوْ خَلَطًا مُجَاوِرَةً بِشَرِّطٍ أَنْ لَا تَمَيَّزَ فِي الْمَشْرَبِ وَالْمَسْرَجِ وَالْمُرَاحِ وَمَوْضِعِ الْحَلْبِ، وَكَذَا الْفَحْلُ وَالرَّاعِي فِي الْأَصْحِ، لَا نِيَّةَ الْخُلْطَةِ فِي الْأَصْحِ، وَالْأَظْهَرُ تَأْثِيرُ خُلْطَةِ الثَّمَرِ وَالزَّرْعِ وَالنَّقْدِ

نينجا بزانه: نه گهر ناژه له كان گشتيان پيژدلوو قه لهو بون، نهو كاته ناژه له پيژدلوو قه لهو له زهكات وهرده گيرئ، به لام نه گهر گشتيان ناوس بون، نابئ بق زهكات دلوای ناوسی لي بکريئ، مه گهر به خوئی خوی بيذا، نهو كاته دروسته، هه روهك له سه رچاوه كاندا فهرموويانه.

﴿ زهكاتي مالي هاويهش و تيكهال ﴾

(وَلَوْ اشْتَرَكَ أَهْلُ الزَّكَاةِ) نه گهر نهو كه سانهی زهكاتيان له سه ر واجبه، بونه هاويهش (في مَاشِيَةٍ) له كومه له ناژه ليكدا (زَكِيًّا كَرَجُلٍ) وهك يهك خاوهن زهكات ددهن، بهو سئ مهرجانه: يه كه م: ماله هاويه شه كه يان له يهك په گهر بئ. دووهم: كوی به شه كانی هه موويان بگاته رادهی زهكات، يان كوی به شه كان نه گاته رادهی زهكات، به لام يهك له هاويه شه كان هه نديك مالي تري هه بيئو له گهل به شه كهی هاويهش بگاته رادهی زهكات، وهك له ناگادرئ يه كه مدا وينه ي بق لينين، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى. سئ يه م: سائيكي ئيسلامي تهو او هاويه شه كه بهر دهوام بئ، نه گهر ماله كه زهكات كهی سالانه بئ، جياوازی نيه هاويه شه كه يان: به هوئ ميراث بئ، يان به هوئ كرين، يان به هوئ كي تري بئ.

(وَكذَا) هه روهها وهك يهك خاوهن زهكات ددهن (لَوْ خَلَطًا مُجَاوِرَةً) نه گهر به جياكار لوهی ناژه له كانيان تيكهال كريدن، واته: خودی مالی گشت خاوه نيك لهوی تري ديار بوو، نهو تيكه لكر دنهش وهك هاويه شي كار له واجبيوونی زهكات دهكا، بهو سئ مهرجانه ي پابريو، هه م (بِشَرِّطٍ أَنْ لَا تَمَيَّزَ) بهو مهرجاش ناژه له كانی هيج خاوه نيك له واني تري جيا نه كرينه وه، له م حاله تانه ي داهاتوو: (في الْمَشْرَبِ) له شويني ناو خور دنه وه دلو (وَالْمَسْرَجِ) له مؤلگه ي پوژئو، هه م له له وه په گه شدا (وَالْمُرَاحِ) له شويني له مانه وهی شهوئ دلو (وَمَوْضِعِ الْحَلْبِ) له شويني در شيني دلو (وَكَذَا الْفَحْلُ) هه روهها نيره ي په رينيشيان يهك بئ، واته: بئ جياوازی نيره كه بيه ريته سه ر مئ يه ي گشتيان، به لام نه گهر جوری ناژه له كانيان جياوازی بون: وهك مهرو بزن، نهو كاته جياوازی نيره كه زياني نيه (وَالرَّاعِي) هه روهها شوانيشيان يهك بئ، واته: شوانتيك، يان چه ند شوانتيك گشت ناژه له كان پيكه وه بله ومريتن، نهك ته نها ته نها (في الْأَصْحِ) له فهرمووده ي راستردا (لَا نِيَّةَ الْخُلْطَةِ) به لام نيه تي تيكه لكر دن مهرج نيه (في الْأَصْحِ) له فهرمووده ي راستردا.

(وَالْأَظْهَرُ) فهرمووده ي به ميترت: (تَأْثِيرُ خُلْطَةِ الثَّمَرِ) كار له واجبيوونی زهكات دهكا: تيكه لي ي ميوه جاتو (وَالزَّرْعِ) تيكه لي ي داجان دني دانه ويتهو (وَالنَّقْدِ) تيكه لي ي پارهو

وَعَرْضِ التَّجَارَةِ، بِشَرْطِ أَنْ لَا يَتَمَيَّزَ النَّاطُورُ وَالْجَرِينُ وَالِدُكَّانُ وَالْحَارِسُ وَمَكَانُ الْحِفْظِ وَنَحْوُهَا،

پولو (وَعَرْضِ التَّجَارَةِ) تیکه‌لی ی که لوپه لی بازرگانی، جیاوازی نیه: تیکه‌لیه که به شیوه‌ی هاویه‌شی بئی، یان به شیوه‌ی جیاکرویه‌ی، هه‌روه‌ها به هوی میرات، یان کرین، یان هویه‌کی‌تر بئی، بهو سئ مهرجانه‌ی له هاویه‌به‌شی نازده‌لدا رابران.

هم (بِشَرْطِ أَنْ لَا يَتَمَيَّزَ النَّاطُورُ) بهو مهرجه‌ش پاسه‌وان لیک جیا نه‌کرینه‌وهو (وَالْجَرِينُ) مشتاق و خه‌رمان لیک جیا نه‌کرینه‌وهو (وَالِدُكَّانُ) شوینی شت لی‌تفرۆشتن لیک جیا نه‌کرینه‌وهو (وَالْحَارِسُ) چاودیر لیک جیا نه‌کرینه‌وهو (وَمَكَانُ الْحِفْظِ) شوینی لی‌پاراستن لیک جیا نه‌کرینه‌وهو (وَنَحْوُهَا) نه‌وانه‌ی وه‌ک نه‌وانه‌ش لیک جیا نه‌کرینه‌وهو: وه‌ک فرۆشیارو ته‌رازوو و په‌و ناودان و دروینه‌و کیلان و ژمیریار...هتد.

ئینجا بزانه: به‌لگه‌ی زه‌کاتی مالی هاویه‌شو تیکه‌ل نه‌م چه‌دیسه‌یه، پتفه‌میه‌ر بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُتَّفَرِّقٍ وَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الْفُضْلَةِ، وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِلَهُمَا يَتَرَجَّعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسُّوَيْتِ﴾ رواه البخاري وأصحاب السنن، نابئ له ترسی زه‌کات: مالی په‌رتکرو تیکه‌ل بکریو نابئ مالی تیکه‌ل په‌رت بکری، جا هه‌ر مالیکی تیکه‌لکرو زه‌کاتی لیدرا، خاوه‌نه‌کانیان ده‌گه‌رینه‌وه سه‌ر په‌کتر: به‌گویره‌ی نه‌ندازه‌ی به‌شی خویان.

﴿ناگاداری﴾ یه‌که‌م: نه‌و چه‌دیسه واده‌گه‌یه‌نئ: که هاویه‌شیو تیکه‌لکردن، هه‌ندئ جار بارسووکیه‌ی بق خاوه‌نه‌کان: وه‌ک نوو خاوه‌ن هه‌شتا مه‌ر به‌یه‌کسانی-هه‌ر په‌که‌و چل-تیکه‌ل بکه‌ن، یان سئ خاوه‌ن سه‌دو بیست مه‌ر به‌یه‌کسانی-هه‌ر په‌که‌و چل-تیکه‌ل بکه‌ن، نه‌وانه له حاله‌تی هاویه‌شیو تیکه‌لی‌دا ته‌نها یه‌ک مه‌ر ده‌ده‌ن، به‌لام نه‌گه‌ر ته‌نها ته‌نها بن، واجبه: هه‌ر په‌که‌و مه‌رێک زه‌کات بدا.

هه‌ندئ جاریش بارگرانی‌یه: وه‌ک نوو خاوه‌ن چل مه‌ر به‌یه‌کسانی-هه‌ر په‌که‌و بیست-تیکه‌ل بکه‌ن، له حاله‌تی هاویه‌شیو تیکه‌لی‌دا واجبه مه‌رێک بده‌ن، به‌لام ته‌نها ته‌نها هه‌یجان له سه‌ر واجب نیه.

هه‌ندئ جاریش بق یه‌کێک بارسووکیه‌یو بق یه‌کێک بارگرانی‌یه: وه‌ک نوو خاوه‌ن به‌یه‌کسانی بیست مه‌ر-هه‌ر په‌که‌و ده‌-تیکه‌ل بکه‌ن، به‌لام یه‌کێکیان سی مه‌رپی‌تری هه‌بئو تیکه‌لی نه‌کرین، نه‌وه له حاله‌تی هاویه‌شیو تیکه‌لی‌دا واجبه: پیکه‌وه مه‌رێک بده‌ن، واته: پینجیکی له سه‌ر خاوه‌نی ده‌یه‌که‌یه، به‌لام ته‌نها ته‌نها خاوه‌نی ده‌یه‌که‌هه‌یچی له سه‌ر نیه‌و نه‌وی‌تر به‌ته‌نهایش مه‌رپیکی ته‌واوی هه‌ر له سه‌ره؟ چونکه له راستی‌دا خاوه‌نی چل سه‌ره.

.....
 ټینجا بزانه: هاویه‌شی و ټیکه‌لی میوه و دانه‌وټل و پارو و بازرگانی ته‌نھا بارگرانی ډینئ، چونکه نه‌وانه و ډکو ناژه‌ل لیټوړدنیان تی‌دانیه، ه‌روه‌ک هر یه‌کو له شوټنی خویاندا پوونیان ده‌که‌ینه‌وه، *إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى*.

دوهم: هر به به‌لگي حه‌دیسه‌که، دروسته: یه‌کټک له هاویه‌شه‌کان، یان له خاوه‌نه‌کان به بی‌ټیزنی نه‌وانی تر زه‌کات بدلو نیه‌تی زه‌کات‌دانی‌ش بی‌نی: هم بق خوی و هم له جیاتی نه‌وانی تر، ه‌روه‌ک له (تحفة)و (نهایه)دا فرموویانه، جا نه‌گر له خودی مال له هاویه‌شه‌که زه‌کاتی دا، نه‌وه هر یه‌کو به نه‌ندازه‌ی به‌شی خوی زه‌کاتی لټوړده‌چی، ه‌روه‌ک له (الشروانی)دا پوون کرلوه‌ته‌وه، به‌لام نه‌گر له مالی یه‌کټکیان زه‌کاته‌که درا، نه‌وه خاوه‌نه‌که‌ی به نه‌ندازه‌ی به‌شه‌کانی نه‌وانی تر نرخه‌که‌یان لټوړده‌گریته‌وه، ه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا پوون کرلوه‌ته‌وه.

سټی‌یه‌م: هر به به‌لگي حه‌دیسه‌که، هر کاتیک خاوه‌نه‌کان مال‌که‌یان لټک جیا‌کرده‌وه و به ته‌نھا به‌شه‌که‌ی خویان برد، نه‌وه له وکاته‌وه هاویه‌شی و ټیکه‌لی کوتایی ډئ، که‌وابو: هر یه‌که‌یان- به جیا- زه‌کاتی به‌شه‌که‌ی خوی دده‌ا نه‌گر بگاته پاده‌ی زه‌کات، نه‌گر نا: نا، به‌لام سه‌ره‌ساله‌که‌شی له وکاته‌وه ده‌ست پټ‌ده‌کا: که بووه‌ته خاوه‌نی نه‌وه به‌شه، ه‌روه‌ک له (المجموع)دا فرموویه‌تی.

جا نه‌گر به پیچه‌ولنه‌وه بوو، ولته: سه‌ره ساله‌که‌یان به ته‌نھا ته‌نھا دامه‌زرايو، ټینجا بونه هاویه‌ش، یان ټیکه‌لیان کرد، نه‌وه ته‌ماشا ده‌کړئ: نه‌گر سه‌ره ساله‌که‌یان و ډکو یه‌کټری بوو: و ډک گشتیان له مانگی (مُحَرَّم)دا بوبنه خاوه‌نی مال‌که‌ی له مانگی (صَفَر)ش بونه هاویه‌ش، یان ټیکه‌لیان کرد، نه‌وه له کوتایی سالی یه‌که‌مدا هر خاوه‌نټک زه‌کاتی خوی به جیا دده‌ا، ټینجا له کوتایی سالی نووه‌مو ډلوه‌تر، و ډکو یه‌ک خاوه‌ن زه‌کاتی ټیکه‌لاوی دده‌ن، ه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فرموویانه، به‌لام نه‌گر سه‌ره ساله‌که‌یان لټک جیا بوو: و ډک یه‌کټکیان له (مُحَرَّم)دلو نه‌وی‌تریش له (صَفَر)دا بوبیته خاوه‌ن، ټینجا له مانگی مه‌لوددا ټیکه‌لیان کرد، نه‌وانه‌ش هر یه‌کو له کوتایی ساله‌که‌ی خوی دا ولجه: به ته‌نھا زه‌کات بدا، ټینجا له کوتایی سالی نووه‌مو ډلوه‌تر ه‌موویان و ډکو یه‌ک خاوه‌ن زه‌کات دده‌ن، به‌لام به‌شیکی زه‌کاته‌که له (مُحَرَّم)دا له سه‌ر خاوه‌نټکه به گوټړه‌ی به‌شه‌که‌ی خوی و به‌شیکی‌تریش له (صَفَر)دا له سه‌ر خاوه‌نټکه به گوټړه‌ی به‌شه‌که‌ی خوی، ه‌روه‌ک له (المجموع)و (الشروانی)دا پوون کرلوه‌ته‌وه.

چوارهم: ووشه‌ی (أهل الزکاة) وا ده‌که‌یه‌نئ: که هاویه‌شی و ټیکه‌لی له‌گه‌ل نه‌وه خاوه‌نانه‌ی زه‌کاتیان له سه‌ر نیه، و ډک ته‌نهایی وایه، واته: نه‌گر یه‌کټک له خاوه‌نه‌کانی

وَلَوْ جُوبَ زَكَاةُ الْمَاشِيَةِ شَرَطَانِ: مُضِيَّ الْحَوْلِ فِي مِلْكِهِ، لَكِنْ مَا تُتَجَّ مِنْ نَصَابٍ يُزَكَّى بِحَوْلِهِ،

ماله هاویه شه که، یان تیگه له که: کافر بوو، یان مزگهوت بوو، یان (بیت المال) بوو، یان مال له که می وه سیت و خیراتی گشتی بوو، له و حاله تانه دا شه هاویه شی و تیگه لیه کار له زه کات ناکا، چونکه شه و جوړه خاوه نانه زه کاتیان له سر واجب نیه، که وایو: نه گهر به شی شه و خاوه نه ی که زه کاتی له سر واجب، به تنه ا ده گه یشته پاده ی زه کات، شه و تنه ا زه کاتی به شه گه ی خوی دده ا، نه گهر به تنه ا نه ده گه یشته پاده ی زه کات، شه ویش زه کاتی له سر نیه، هره وک له سر چاوه کاند ا پوون کرلوه ته وه.

﴿زه کاتی بیچوو﴾

(وَلَوْ جُوبَ زَكَاةُ الْمَاشِيَةِ) بُو واجبیوونی زه کاتی ناژه له (شَرَطَانِ) - جگه له مهرجه کانی پابردو - دوو مهرجی تر هه نه:

مهرجی یه که م: (مُضِيَّ الْحَوْلِ) سالتکی نیسلا می به سر د ا بپولو (فی مِلْكِهِ) ناژه له که ش مهر له ملکایه تی خاوه نه که ی دلین ﴿عَنْ أَبِي بَكْرٍ وَعُثْمَانَ وَعَلِيٍّ﴾: اَللهُ لَا زَكَاةَ فِي مَالٍ حَتَّى يَحُولَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ اثر صحیح رواه البیهقی وغیره، له هیچ مالیکدا زه کات واجب نابئ تا سالی به سر د ا ده سو پرت ه وه.

که وایو: بیچووی ناژه له کان - که ته مه نیان له سالتک که متر بی - چونکه سالتکیان به سر د ا نه سو پلوه ته وه، زه کاتیان تی دا نیه، تنه ا له دوو حاله تدا نه بی:

حالتی یه که م: (لَكِنْ مَا تُتَجَّ مِنْ نَصَابٍ) به لام شه و بیچوانه ی له و دایکانه ی پاده ی زه کات پیدا بونه (يُزَكَّى بِحَوْلِهِ) مهر به سو پلوه ی سالی پاده ی دایکه کان زه کاتیان لی ده درئ، واته: له نوای ته و او یوونی پاده ی یه که می زه کات، مهر بیچوو یگ پیدا بیئ، شه و بُو ته و او کردنی پاده ی نوو می زه کات و سی یه می و چواره می و... هتد، له گه ل دایکه کانیان سر ژمیژ ده کرئ و دوو زه کات، یان زیاتریان لی ده درئ، به به لگه ی فرموده که ی نیمامی (عن) داهاتوو.

بُو وینه: نه گهر سه د مه پی هه بون و بیست و یه که به رخ، یان زیاتریان لی پیدا بون، هره وها نه گهر سی مانگای هه بون و ده گو یلک، یان زیاتریان لی پیدا بون، شه و بیچوانه ش له گه ل دایکه کانیان سر ژمیژ ده کرئ و پاده ی نوو می زه کات و به سر وه تریان پی ته و او ده کرئ: نوو مه پ، یان زیاتر، هره وها مینگوینیک، یان زیاتر، له زه کاتیان ده درئ، به لام به و مهرجه ش: پیش سو پلوه ی سال شه و بیچوانه له دایکیان پیدا بون. هره وک له سر چاوه کاند ا فرمودیانه.

وَلَا يُضْمُّ الْمَمْلُوكُ بِشَرَاءٍ أَوْ غَيْرِهِ فِي الْحَوْلِ،

ئینجا بزانه: سودی کز کردنه وی بیچووه کان له گه ل دایکاندا له و حالته دا دهرده که وی: که پیکه وه بگه نه راده یه کی تر: زه کات، ههروه ک پوونمان کرده وه، که واته: نه گهر پیکه وه نه گه نه راده یه کی تر: وه ک سه د مه ر ته نها بیست بهرخی لی بیی، له و حالته دا بیچووه کان سودیان نیه و ته نها یه ک زه کاتیان تی دا واجب ده یی.

ههروه ها بزانه: راده ی یه که می زه کات به بیچووه کان ته ولو ناکرئی، که واته: نه گهر ته نها بیست مه ری هه یی و ته نها بیست بهرخیان لی بیی، یان بیست و نو مانگای هه یی و بیست و نو گوتکیان لی بیی، نه وه له م ساله دا زه کاتی له سه ر نیه، به لکو له و کاته وه: که ژماره یان به بیچووه کان یان ته ولو بووه، سه ره سالیکی نوئی ده ست پی ده کا.

ههروه ها نه گهر له دوی سو پرانه وی سالی بیچووه کان یان لی بون نه و کاته ش بق سالی پابردو سه ر ژمیتر ناکرئی، به لکو بق سالی داهاتو-له گه ل دایکه کان یان- سه ر ژمیتر ده کرئی، ههروه ک له سه ر چاوه کاند ا نه و مه سه لانه یان پوون کردنه وه.

ههروه ها بزانه: له و حالته تانه ی ناژه له کان له دایکه کان و بیچووه کان یان تیکه لئ، واجبه: ناژه لی ته مه نی زه کات له زه کاتدا بدا، به لام نرخه که شی په چاو ده کرئی، ههروه ک له (المجموع) و (الشروانی) دا فهرموویانه.

حاله تی دووهم: نه گهر دایکه کان گشتیان بمرن، یان هه نیکیان بمرن، له و حالته شدا بیچووه کان یان له جی داده ندرینه وه و زه کاتیان لی ده درئی: وه ک ته نها چل مه ری به بهرخیه وی هه بنو گشت مه ره کان بمرن، نه و کاته بهرخیه کان له جی دایکه کان یان داده ندرینه و بهرخیکی بچوک له زه کاتدا ده درئی، یان ته نها له و چله بیست مه ره بمرن، نه و کاته ش بیست بهرخیان له جی داده ندرئی، به لام مه ریک-به گویره ی نرخ- له زه کاتدا ده درئی، ههروه ک له سه ر چاوه کاند ا فهرموویانه، به به لگه ی حه دیسه که ی نیمامی (أبی بکر الصدیق) ی پابردو، هه م ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لِسَاعِيهِ: إِعْتَدُ عَلَيْهِمْ بِالسَّخْلَةِ الَّتِي يَرُوحُ بِهَا الرَّاعِي عَلَى يَدَيْهِ﴾ رواه الإمامان مالك والشافعي بإسنادهما الصحيح، بق زه کات نه و بهرخیه ساویه ش سه ر ژمیتر بکه: که شوان له سه ر ده سه کانی خوی ده یی نیتنه وه.

ئینجا بزانه: نه و بیچووه نی سالیکیان به سه ردا ده سو پرینه وه نه شگه یشتونه ته مه نی زه کات، له ژماره چواره می باسی ناژه لی بچووکدا پوون کرانه وه، وَالْخَنْدَقُ مَالٌ.

(وَلَا يُضْمُّ الْمَمْلُوكُ) نه و ناژه له ی وه ده سه تی هیناوه، کۆ ناکرینه وه له گه ل نه و ناژه لانه ی پێشدا هه یه تی، جا وه ده سه ته پتانه که ی: (بشراو) به کپین بی (أَوْ غَيْرِهِ) یان به هویه کی تر: وه ک میراتو به خشین، ههروه ها جیاوازی گه و ره و بیچووش نیه (فِي الْحَوْلِ) له سو پرانه وی سالد ا، واته: له کۆتایی سالی ناژه له کانی پێشدا، زه کاتی نه م ناژه له

فَلَوْ ادَّعَى النَّجَاحُ بَعْدَ الْحَوْلِ صُدُقَ، فَإِنْ أَتَاهُمْ حُلْفَ، وَلَوْ زَالَ مِلْكُهُ فِي الْحَوْلِ

ده سستکوتووانه نادا، به لّام بق ته ولویوونی پادهی زهکات، گشتیان پیکه وه کړو ده کړینه وه، واته: هم پادهی به که می پي ته ولو ده کړي: وه ک سى و نو مېرى هېښو مېړنکى تریش بکړي، نه وه له کاتى کړپنیه وه سهره ساله که یان ده ست پي ده کا، هه روه ک له (بجیرمی) دا پوون کړلوه ته وه.

هم پادهی نو وه م به سهره وه تریشی پي ته ولو ده کړي: وه ک له (محرم) دا سى مانگا بکړي نو له (صفر) دا ده مانگای تر بکړي، نه وه که سال ته ولو بوو، له (محرم) دا گوښکى له زهکاتى سى به که دا ده دلو له (صفر) دا: چوارکى مینگوینکى له زهکاتى ده به که ده دا، ئینجا بق سالتکى تر: سى چوارکى مینگوین له (محرم) دا ده دلو چوارکى مینگوینکى له (صفر) دا ده دا... به و جوړه، هه روه ک له سهرچاوه کانداهه رمویانه.

ئینجا بزانه: نه گهر ناژه له ده سستکوتووهرکان به ته نها پادهی زهکات بوون، به لّام له گه ل ناژه له کانی پيشدا نه ده که پشته پادهی به کى ترى زهکات، نه وه له سالى به که مده وه ک ناژه لى تیکه لکړو رفتار یان له گه ل ده کړي، بق وینه: له مانگى (محرم) دا چل مېرى هېښو، ئینجا له مانگى (صفر) دا چل مېرى ترى کړي، ئینجا له مانگى (مه ولود) دا چل مېرى ترى کړي، نه وه که سال ته ولو بوو، له (محرم) دا به که مېر زهکاتى چله که ی به که م ده دلو له (صفر) دا نیو مېر زهکاتى چله که ی نو وه م ده دلو له (مه ولود) دا: سییه که مېړک زهکاتى چله که ی سى به م ده دا، چونکه چله که ی به که م به ته نها یی سهره سالى دامه زلوه و سى نو وه م به هاویه شى ی به که م دامه زلوه و سى سى به م به هاویه شى ی به که م نو وه م دامه زلوه، ئینجا له سالى نو وه م به سهره و تردا هه رسیک چله کان لیک ده کړینه وه، له سهره سالى چله که ی به که م وه ساله که به رده وام ده پي و وه ک به ک مالى به ک خاوه ن زهکاتى لى ده کړي، هه روه ک له (المجموع) دا پوون کړلوه ته وه.

(فَلَوْ ادَّعَى) جا نه گهر خاوه ن ناژه له که ئیدیعای کړبو گوتى: (النَّجَاحُ بَعْدَ الْحَوْلِ) پاش سورانه وه ی سال بیچووه کان له دایکیان بونه، یان گوتى بیچووه کان هى نه م دایکانه نینه و کړیونم، یان پیم به خشرلون (صُدُقَ) باوه پى پي ده کړي نو بیچووه کان له گه ل دایکه کان سهر زمیز ناکړين (فَإِنْ أَتَاهُمْ) جا نه گهر خاوه نه که تومه تى دروى پي ده کړا (حُلْفَ) سوننه ته: سویند بدری، جا نه گهر سویندى نه خوارد وازى لى ده هیندری نو له سهر سویندنه خولردنه که سزا ندری.

ئینجا بزانه: گوتمان: هرچه: سالتکى ته ولو ناژه له کان له ملکایه تى خاوه نه که یان دابن، که وایو: (وَلَوْ زَالَ مِلْكُهُ فِي الْحَوْلِ) نه گهر له ناو ساله که دا ملکایه تى ماله که ی نه ما: وه ک

فَعَادَ أَوْ بَادَلَ بِمِثْلِهِ اسْتَأْنَفَ.

بیفرقستن، یان بیبہ خستن (فَعَادَ) ټینجا سوویاړه مالہ که ی هاته وه ژیر ملکایه تی خقی: وهک بیکړیتنه وه، یان به میرات بقی بیتنه وه (أَوْ بَادَلَ بِمِثْلِهِ) یان نهو مالہ ی به مالکی تر گړی په وه، نهو ساله که ی ده پچړی، که وایو: (اسْتَأْنَفَ) لهو حاله تانه دا سهره سالیکی نوی د هس پت ده کاته وه، لهو کاته وه: که گه پراوه تته وه ژیر ملکایه تی خقی.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ یه که م: هر مالیک زه کاتی سالانه بڼ، نهویش وهکو نازهل مهرجه: سالیکی تولو له ملکایه تی خاوه نه که ی دا بڼ، که وایو: نه گهر خاوه ن نازهل لیک، یان بازرگان لیک، یان خاوه ن زړو زیو و پاره یه ک پیش ته ولویوونی سال مرد، نهو ساله که ی ده پچړی، که وایو: میراتگره کانیان له پړی مردنیان وه سهره سالیکی نوی د هس پت ده کتن، هره وه نه گهر خاوه نه که خقی کافر کرد، نهو کاته چاوه پوان ده که بڼ: نه گهر بڼو موسلمان، نهو ساله که ی نا پچړی له کتایی ساله که ی دا زه کاته که ی له سهر واجبه، به لام نه گهر به کافری مرد، نهو دهرده که وی: له کافریو ونیه وه ساله که ی پچراوه زه کات له مالہ که ی دا واجب نیه، هره وه له سهر چاوه کانداهرموینانه.

دوهم: هر کاتیک مالہ که زه کاتی تی دا واجب بوو: وهک بگاته پاده ی زه کاتو سالیکی به سهر دا بسوړیتنه وه، نهو یه کسهر-بڼ نواخستن- واجبه زه کاته که ی بدا، جا نه گهر گونجا زه کاته که ی بدا: وهک مالہ که ی له بهر ده ستردایو زه کاتوهرگیش د هس بکه وی، نهویش به قه سدی زه کاته که ی نه داو مالہ که ش له ناو چوو، نهو ده بیت زامینو واجبه: زه کاته که ی بدا، به لام نه گهر له دوا ی سال سوړانه وه بڼ نه گونجا زه کاته که بدل مالہ که ش به بڼ که متهرغمی گشتی له ناو چوو، نهو ناییت زامینو هیچ زه کاتی له سهر نیه، به لام نه گهر به شیکي له ناو چوو و به شیکیش مایه وه، نهو کاته به گویره ی نهو نه ندازه یی ماوه تته زه کاتی له سهر واجبه، بڼ وینه: نه گهر سی مانگای ه بڼ و پاش سوړانه وه ی سال پینجیان له ناو چوون، نهو له زه کاتی بیستو پینجه که ی مایه وه پینج شه شیکي گویلکیکی له سهر واجبه، نهک گویلکیکی تولو.

ټینجا بزانه: نهو ی پابروو لهو حاله تدا بوو: که مالہ که به بڼ که متهرغمی به خقی له ناو بچن، به لام نه گهر-له دوا ی سوړانه وه ی سال- خاوه نه که به خقی مالہ که له ناو بیا، نهو ده بیت زامینو واجبه: زه کاته که ی بدا، هرچه ندش بڼ نه گونجا بڼ زه کاته که ی بدا، چونکه که متهرغمی ی کړوه، هره وه نه گهر یه کیکی تری-جکه له خاوه نه که- مالہ که له ناو بیا، نهو توله ی لږ ورده گیرئو لهو توله یه ش نه ندازه ی زه کاته که دهریتنه گه دلو مهرلران، هره وه له (المجموع) دا هم مه سه له یه نهو ها به دریزی پوون کړلوه تته وه.

وَكُونَهَا سَائِمَةً فَإِنْ عُلِفَتْ مُعْظَمَ الْحَوْلِ فَلَا زَكَاةَ، وَإِلَّا فَلَا أَصَحُّ إِنْ عُلِفَتْ قَدْرًا تَعِيشُ بِدُونِهِ بِلَا ضَرَرٍ بَيْنَ وَجَبَتْ وَإِلَّا فَلَا، وَلَوْ سَامَتْ بِنَفْسِهَا أَوْ اِعْتَلَفَتْ السَّائِمَةَ، أَوْ كَانَتْ عَوَامِلَ فِي حَرْثٍ وَتَضَحَّ وَتَخَوَّهَ

(و) مهرجی دووهمی زه کاتی نازله: (کُونَهَا سَائِمَةً) نازله کان له وهرلو بن، واته: خاوه نه که، یان جیگری خاوه نه که له پووش و گیای گشتی دا بیانله وهرتتی، به به لگه ی هه دیسه که ی (أنس) ی پابردو له زه کاتی مهرلو بزندا.

که و ابو: (فَإِنْ عُلِفَتْ) نه گهر نازله کان نه لقیان درایی (مُعْظَمَ الْحَوْلِ) زووترینی سال شه و پوژ (فَلَا زَكَاةَ) زه کاتیان تیدا نیه، چونکه نه رکي به ختوکردنی زوگران بووه (وَإِلَّا) به لام نه گهر زووترینی سال نه لقیان نه درایی، شهوه (فَلَا أَصَحُّ) هه رمووده ی راستتر: (لِنْ عُلِفَتْ قَدْرًا) نه گهر نه ندازه یه کی وه ها نه لف دران: که (تَعِيشُ بِدُونِهِ) له و ماوه یه دا به بی نه لف ده زیان (بِلَا ضَرَرٍ بَيْنَ) به بی زیانکی ناشکرا (وَجَبَتْ) شهوه زه کاتیان تیدا واجبه (وَإِلَّا) به لام نه گهر له و ماوه یه دا به بی زیانکی ناشکرا، بی نه لف نه ده زیان (فَلَا) زه کاتیان تیدا واجب نیه، چونکه نه رکي به ختوکردنیان زوگر قورس بووه.

﴿لَاكَادَارِي﴾ پوخته ی ده رکه وتنی قورسایي به ختوکردنی نازله کان نه مه یه: نه گهر به پاره نه لفو که لای درهخت و پووش و گیای ده رخواورد دان، شهوه تیبینی ده کری: نه گهر کوی نرخی شه و خورندنه ی پابردو، که متر بوو: له نرخی به رویومی نازله کان، یان له نرخی خودی نازله کان نه گهر به رویومیان نه بو، واته: یان به نه ندازه ی ته نها یه کیک له و دووانه بوو، شهوه هه ر به له وه پاو داده ندری و زه کاته که یان واجبه، به لام نه گهر نرخی شه و خورندنه ی پابردو زوگرتر بوو: له به رویومه که، یان له نرخی خودی نازله کان نه گهر به رویومیان نه بو، شه و کاته زه کات واجب نیه، مه به ستیش له به رویوم لیتره دا: بیچوه کان و شیر و خوری و مووه که یانه به تیکرایی، هه روه که له سه رچاوه کاند هه رموویانه و، له (شرح المنهج) و (تحفة) و چه ند کتیبکی تر دا ناوه پوکی شه م پوونکردنه وه یان به به هیز داناوه.

(وَلَوْ سَامَتْ بِنَفْسِهَا) نه گهر نازله کان به خویان له وه ران، واته: خاوه نه که، یان جیگری خاوه نه که، نه یناردنه له وه رگه: وه که لای و ن بوین، یان نزا بن، یان داگیر کرابن (أَوْ اِعْتَلَفَتْ السَّائِمَةَ) یان نازله له وه پاره کان به خویان نه لقیان خورلد به نه ندازه یه کی وه ها زوگر: کاری له واجب بوونی زه کات ده کرد، له و مهرلو حاله تانه دا زه کات واجب نیه.

(أَوْ كَانَتْ عَوَامِلَ) یان نه گهر نازله کان کاریان پی ده کرا به کری، یان به خوپایی (فِي حَرْثٍ) له کیلاندا (أَوْ تَضَحَّى) یان له ناوه تاندا (وَتَخَوَّهَ) یان له کاریکی تری شه وادا: وه که بارکردنو

فَلَا زَكَاةَ فِي الْأَصْح، وَإِذَا وَرَدَتْ مَاءٌ أَخَذْتَ زَكَاةَهَا عِنْدَهُ وَإِلَّا فَعِنْدَ يَبُوتِ أَهْلِهَا، وَيَصَدَّقُ الْمَالِكُ، فِي عَدَدِهَا إِنْ كَانَ ثَقَةً، وَإِلَّا فَتُعَدُّ عِنْدَ مَضِيقٍ.

(بَابُ زَكَاةِ الثَّبَاتِ)

سولری (فَلَا زَكَاةَ) نهوانهش زهکاتیان تی‌دا واجب نیه (فِي الْأَصْح) له فهرمووده‌ی پاستردا، چونکه نهوانه بق به کارهاتن ناماده کرلون وهکو جلویه‌رگو که لوپه لی خانوو ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ﴾ لَيْسَ فِي الْبَقَرِ الْعَوَامِلِ صَدَقَةٌ روایه ابودلود وصححه ابن حبان، له مانگای کارکردن‌دا هیچ زهکات واجب نیه.

﴿ناگاداری﴾ نهو پوونکردنه‌وه‌ی پابرسو به‌لگه‌یه: که ئوتوق‌مبیلی تاییه‌تی و ئوتوق‌مبیلی کارپیکرنی به کریتی خانووی به‌کریدان و نامیرو که رسته‌ی کارکردن، نهوانه هیچیان زهکاتیان تی‌دا واجب نیه، به‌و مهرجه‌ی بق بازرگانی نه‌بن، به‌لام نه‌گر پاره‌ی به‌رهمه‌که‌یان گه‌یشته پاره‌ی زهکات و سالتیکی به‌سردا سوپاوه، نهو کاته زهکات له پاره‌ی به‌رهمه‌که‌یاندا واجب. وَاللَّهُ اعْلَمُ.

(وَإِذَا وَرَدَتْ مَاءٌ) مهر کاتیک نازده‌له‌کان هاتنه سهر ئاوێک (أَخَذْتَ زَكَاةَهَا عِنْدَهُ) سوننه‌ته: له لای ناوه‌که زهکاته‌که‌یان وه‌ریگیرئ، چونکه بق گشت لایه‌که نه‌وها ئاسانتره (وَإِلَّا) به‌لام نه‌گر نه‌هاتنه سهر ئاو: وه‌ک وه‌رزه‌که به‌هار بی‌و پیوستیان به‌ئو نه‌بی (فَعِنْدَ يَبُوتِ أَهْلِهَا) نهو کاته له لای ماله‌کانی خاوه‌نه‌کانیان زهکاتیان لی‌وه‌رده‌گیرئ.

(وَيَصَدَّقُ الْمَالِكُ) خاوه‌نی نازده‌له‌کان و جیگره‌که‌شی باوه‌ری پی‌ده‌کرئ (فِي عَدَدِهَا) له ژماره‌ی نازده‌له‌کاندا (إِنْ كَانَ ثَقَةً) نه‌گر باوه‌ری‌پیکرو بی (وَإِلَّا) به‌لام نه‌گر باوه‌ری‌پیکرو نه‌بو، یان گوئی: نازام ژماره‌یان چه‌نده (فَتُعَدُّ) واجب: نازده‌له‌کان بژمی‌ردن، ئینجا وا باشه (عِنْدَ مَضِيقٍ) له لای شوپینیکی ته‌سکدا داریکی نرژ به‌ده‌سته‌وه بگرن و بیانژمیرن، تا‌کو مه‌له نه‌کن.

ئینجا بزانه: نه‌رکی ناماده‌کردن و هینانی نازده‌له‌کی زهکات بق لای زهکات‌وه‌رگر، له سهر خاوه‌نی نازده‌له‌کانه، مهره‌ک له زۆریه‌ی سهرچاوه‌کاندا فهرموویانه.

﴿بَابُ زَكَاةِ الثَّبَاتِ: بِاسْمِ زَهْكَاتِي مَيُومُو دَانِهْوَيْلَه﴾

پیشه‌کی بزانه: له زهکاتی میوه‌و دانه‌وێله‌دا مهرج نیه: سالتیک به‌سهریاندا بسوپیتته‌وه، به‌لکو مهر به‌ه‌بوونیان زهکات واجب ده‌بی، مهره‌ک له (المجموع)‌دا فهرموویه‌تی، چونکه خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿وَأَتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ زهکاتی میوه‌و دانه‌وێله‌بدن له کاتی برینه‌وه‌ی‌دا. که‌وابو: مهر به‌لگه‌ی ئه‌م نایه‌ته: میوه‌و دانه‌وێله‌ته‌نها یه‌ک جار زهکاتیان تی‌دا واجب، واته: نه‌گر جارێک زهکاتیان لی‌ترا، سوپاره زهکاتیان تی‌دا واجب

تَخْتَصُّ بِالْقُوتِ، وَهُوَ مِنَ النَّعَامِ: الرُّطْبُ وَالْعَنْبُ، وَمِنَ الْحَبِّ: الْحِنْطَةُ وَالشُّعِيرُ
وَالْأَرْزُ وَالْعَدَسُ وَسَائِرُ الْمُقَاتَاتِ اخْتِيَارًا، وَفِي الْقَدِيمِ تَجِبُ فِي الزَّيْتُونِ وَالزُّعْفَرَانِ
وَالْوَرْسِ وَالْقُرْطُمِ وَالْفَسَلِ، وَنِصَابُهُ خَمْسَةُ أَوْسُقٍ:

نابئ، هرچند ماوهی زږد سالیښ له لای خاوه نه کښی بمینیتوه، هر وه له
سهرچاوه کاندې فرمویانه.

(تَخْتَصُّ بِالْقُوتِ) زهکات تاییه ته بهو جوړه خوارښه ی شاده میزاد پی ی ده ژبی (وَهُوَ) نهو
خوارښه ی شاده میزاد پی ی ده ژبی (مِنَ النَّعَامِ) له چینی میوه: (الرُّطْبُ) خورمایو
(وَالْعَنْبُ) تریه. (وَمِنَ الْحَبِّ) له چینی دانه ویله ش (الْحِنْطَةُ) گهنه (وَالشُّعِيرُ) جویه
(وَالْأَرْزُ) برجه (وَالْعَدَسُ) نیسکه (وَسَائِرُ الْمُقَاتَاتِ اخْتِيَارًا) هم گشت دانه ویله یه کی تریش
که له حاله تی هر زانی دا بق پی زیان بخوړی: وهک نوکو پاقله فاسولیو هر زنو هر
شتی کی تری بق پی زیان دابچیندری.

که وایو: زهکات واجب نیه: له گوله به پوړه و گندوړه شفتی و خیارو ته ریوی ته ماته و
کوڅی، هر وه ها ه نارو گوړو توو و سټو و قه یسی و لیمو پرته قالو هر منو نهو جوړه
شتانه، هر وه ها زهکات واجب نیه: لهو جوړه شتانه ی له حاله تی گرانۍ دا ده خوړی:
وهکو به پوو و گوړه و قه لوکو تقوی که نگرو نهو دهنکو گیایانه ی له دهشت و چیدا به
خویان ده پوین، هر وه له سهرچاوه کاندې پوون کراوه ته وه.

(وَفِي الْقَدِيمِ) له فرموده ی کوندا (تَجِبُ فِي الزَّيْتُونِ) زهکات واجبه: له زهیتونو
(وَالزُّعْفَرَانِ) له زهغفرانو (وَالْوَرْسِ) له بهری وهرس: که پهنگی لیروسست ده کریو
(وَالْقُرْطُمِ) له دهنکی قوړتوم: که پهنگی لیروسست ده کریو (وَالْفَسَلِ) له ههنگوین، به لام
له فرموده ی نوی به هیژدا: له وانه شدا زهکات واجب نیه.

ثینجا بزانه: هر خوارده مهنه ک: که زهکاتی تی دا واجب نه بی، نه گهر به پاره فروشتی،
یان بازرگانی پی کردو پاره که شکی گیشه پاده ی زهکاتو سالیکی به سهردا سوپاوه،
نهو کاته زهکات له پاره که دا واجبه، هر وه له زهکاتی پاره و بازرگانی دا پوونی
ده که ینه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(وَنِصَابُهُ) سهره تای پاده ی زهکاتی میوه و دانه ویله (خَمْسَةُ أَوْسُقٍ) پینج باره، هر
باریکش شست ساعه، کوی دهکاته سئ سده ساع، پیغه مبرک ده فرموی: «لَيْسَ
فِيهَا ذُوْنَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنْ ثَمَرٍ وَلَا حَبٍّ صَدَقَةً» رواه الشيخان، له پینج بار که متر
قه سپو ده غل زهکاتی تی دا نیه. ثینجا بزانه: له زهکاتی میوه و دانه ویله دا لیبورن نیه،
واته: هر کامه یان له پینج بار زیاتر بی، به گوړه ی زیده یه که ش زهکاته که ده بی،
هر وه له (المجموع) (الشروانی) دا فرمویانه.

وَهِيَ أَلْفٌ وَسِتُّمِائَةُ رَطْلٍ بَغْدَادِيَّةٌ، وَبِالدَّمَشْقِيِّ ثَلَاثُمِائَةٌ وَسِتَّةٌ وَأَرْبَعُونَ رَطْلًا وَتَلْفَانِ، قُلْتُ: الْأَصَحُّ ثَلَاثُمِائَةٌ وَأَتْنَانٌ وَأَرْبَعُونَ رَطْلًا وَسِتَّةٌ أَسْبَاعٌ رَطْلٍ لِأَنَّ الْأَصَحَّ أَنَّ رَطْلَ بَغْدَادٍ مِائَةٌ وَتَمَانِيَةٌ وَعِشْرُونَ دِرْهَمًا وَأَرْبَعَةُ أَسْبَاعٍ دِرْهَمٍ، وَقِيلَ بِلَا أَسْبَاعٍ وَقِيلَ وَتَلَاثُونَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَيُعْتَبَرُ ثَمَرًا أَوْ زَبِيًّا إِنْ تَمَرَّ

(وهي) کیشی ئەو پینج باره (ألف وستمئة رطل بغدادية) هه زارو شه شسه د پیتلی به غدایی به (وبالدمشقي) به پیتلی دیمه شقی ده کاته (ثلاثمئة وستة وأربعون رطلاً وتلفان) سئ سه دو چلو شهش پیتلو دوو سئیه کی پیتلیک.

(قلت) نیمامی (النواوی) ده فهرموی (الأصح) فهرموده ی راستر: (ثلاثمئة وأثنان وأربعون رطلاً وستة أسباع رطل) به دیمه شقی ده کاته سئ سه دو چلو دوو پیتلو شهش حه فنتیکی پیتلیک (لأنَّ الأصح) چونکه فهرموده ی راستر: (أنَّ رطلَ بغدادٍ) کیشی پیتلی به غدایی (مِائَةٌ وَتَمَانِيَةٌ وَعِشْرُونَ دِرْهَمًا) سه دو بیست و هشت دیرهمی زیوه و (أَرْبَعَةُ أَسْبَاعٍ دِرْهَمٍ) چوار حه فنتیکی دیرهمه میکه (وقيلَ بلا أسباعٍ) له فهرموده به کدا: به بن چوار حه فنتیک (وقيلَ وتلاثون) له فهرموده به کدا: سه دو سی دیرهمه (والله أعلم).

﴿پوونگرو نه وه﴾ ئەندازه ی پینج باره که به پێوانه ی تهنه که ی نه فت: ده کاته چل تهنه که ی سه رکومه لکرو، واته: هه ر باریک ههشت تهنه که یه، به لام ته که ر تهنه که کان دارمال بکری، ئەو کاته ده بیته چلو پینج تهنه که ی دارمال لکرو، هه روه ها به کیشانه ی کیلو: ده کاته نزیکه ی (٧٢٥) حه فته سه دو بیست و پینج کیلو، واته: هه ر باریک (١٤٥) سه دو چلو پینج کیلویه، ئینجا بزانه: له راده ی زه کاتی مبه وه دانه وێله دا، پێوان په چاو ده کری، به لام بق پارێزکاری و پوونبوونه وه ی واجبه که، زانایان به کیشانی ش ئەندازه یان داناوه، هه روه که له سه رچاوه کانداه فهرموویانه.

ئینجا ئاگاداریه: منیش له لیکدانه وه ی ساع و مستی زه کات و حه ج و پۆژوودا پارێزکاریم کردوه: ئەو غرامانه ی ده شکینه وه به زیاده م ژماردون، ئەگینا: به پیتلی به غدایی پینج باره کان-بێ پارێزکاری- ده که نه (٧٢٠) حه فته سه دو بیست کیلو؟ چونکه کیشی پیتلی به غدایی (٩٠) نه وه د میسقاله-هه روه که له (المجموع) و (مغنی) دا فهرموویانه-که ده کاته (٤٥٠) چوار سه دو په نجا غرام، که وابو: هه ر مستیک ده کاته (٦٠٠) شه شسه د غرام، ساعیش ده کاته (٢٤٠٠) دوو کیلو چوار سه د غرام، هه ر باریکیش ده کاته (١٤٤) سه دو چلو چوار کیلو، والله اعلم.

(ويُعْتَبَرُ) ئەو پینج باره ی خورماو ترێ به روشکرویه ی حساب ده کری، واته: (تَمَرًا) له حاله تی بوونه قه سپ (أو زَبِيًّا) یان له حاله تی بوونه میوژ (إِنْ تَمَرَّ) ته که ر خورما به که

وَتَرْتَّبَ، وَإِلَّا فَرُطِبًا وَعَنْبًا، وَالْحَبُّ مُصْفًى مِنْ تِبْنِهِ، وَمَا أُذْخِرَ فِي قَشْرِهِ كَالْأَرْزِ وَالْفَلَسِ
فَعَشْرَةُ أَوْسُقٍ، وَلَا يُكْمَلُ جِنْسٌ بِجِنْسٍ،

بیته قهسپو (وَتَرْتَّبَ) ترئییه کهش بیته میوژ، به به لگهی حه دیسه که ی پلیرنو، هروده ها
واجبه: میوژ قهسپیش له زه کاتیاندا بدرئی، واته: نهو ترئیو خورمایه ی ده بنه میوژو
قهسپ دروست نیه: ترئیو خورما له زه کاتیاندا بدرئیو به بهر زه کات ناکه وئی، که واته:
نه گهر وهرگیران، واجبه: ترئییه کهو خورمایه که بق خاوه نه که یان بگه پیتنرینه و هو نوویاره
میوژو قهسپ له زه کاته که دا وهرگیرئی، جا نه گهر ترئیو قهسپه که نه مابون، واجبه توله یان
بدریته خاوه نه که یان، هروده که له (المجموع) و (تحفة) دا فرموویانه.

(وَإِلَّا) به لام نه گهر نه ده بنه قهسپو میوژ؟ چونکه نه گهر ووشک کرابانه وه رهق ده بون،
یان تیک ده چون (فَرُطِبًا) نهو کاته پینج باره که حیساب ده کرین له حالته ی خورمایه ی دلو
(وَعَنْبًا) له حالته ی ترئییه ی دا، هر نهو ده مهش بی خواستن زه کاته که یان به ته پی ده بدرئی،
هروده که له سهرچاوه کاند ا فرموویانه.

﴿وَوَيْتَرْدَنَهْوَه﴾ نه گهر خودی نهو خورمایه ی نابیته قهسپو خودی نهو ترئییه ی نابیته
میوژ به ته پی - پینج بار ته ولو بوو، زه کاتی تی دا واجب ده بی، له سهر فرمووده ی
پاستر، هروده که له (شرح الوجین) و (روضه) و (المجموع) دا پوون کرلوه ته وه، به لام
ناگاد لریه: له (الشبرا ملسی) و (الشروانی) دا نه م مه سه له یه له سهر فرمووده ی بی میژ پوون
کرلوه ته وه، که ده فرموی: وه ما لیک ده بدریته وه: نه گهر نهو خورمایه ووشک کرابا وه پینج
بار قهسپ درده چوو؟ یان نه گهر نهو ترئییه ووشک کرابا وه پینج بار میوژ درده چوو؟
نه گهر در بیچ: زه کاتی واجبه، نه گهر نا: نا.

(وَالْحَبُّ) دانه ویتلهش پینج باره که ی حیساب ده کرئی (مُصْفًى مِنْ تِبْنِهِ) لهو حالته دا: که پاک
کرلوه ته وه له کاو کوته که ی، واته: لهو تو یکه ی له گه لی دا ناخوری، که ولبو: (وَمَا أُذْخِرَ فِي
قَشْرِهِ) نهو دانه ویتله یه ی له ناو تو یکه که ی دا هه لده گیرئیو له گه لیشی ناخوری: (كَالْأَرْزِ) وه کو
برنج له ناو تو یکه که ی دا - که پی ی ده گوتری چه لتوک - (وَالْفَلَسِ) هه م وه کو گهنه سنعانی،
که هه ر تو یکه ی نوو، یان سی ده نک ی تی دایه، نهویش وه کو چه لتوک - به هارینی ده ستار
تو یکه که ی له سهر لاده چی، هروده که له (المجموع) دا فرموویته ی (فَعَشْرَةُ أَوْسُقٍ) پاده ی
زه کاتی نهو نووانه: ده باره، جگه لهو نووانهش هیج دانه ویتله یه کی تر له تو یکه که ی دا
هه لده گیرئی، که ولبو: هه ر به تو یکه وه زه کاته که یان وهرده گیرئیو له سهر خاوه نه که یان واجب
نیه: تو یکه که یان له سهر لایبا، هروده که له زوری ی سهرچاوه کاند ا فرموویانه.

(وَلَا يُكْمَلُ) له زه کاتی میوه و دانه ویتله دا، ته ولو ناکرئی (جِنْسٌ) پاده ی زه کاتی په گه زیک
(بِجِنْسٍ) به په گه زیکی تر، واته: پاده ی زه کاتی قهسپ به میوژ ته ولو ناکرئی، پاده ی

وَيُضَمُّ التُّوْعُ إِلَى التُّوْعِ، وَيُخْرِجُ مِنْ كُلِّ بَقِصَتِهِ، فَإِنْ عَسَرَ أَخْرَجَ الْوَسَطَ، وَيُضَمُّ
الْعَلَسَ إِلَى الْحِنْطَةِ لِأَنَّهُ تَوْعٌ مِنْهَا، وَالسُّلْتُ جِنْسٌ مُسْتَقِلٌّ، وَقِيلَ شَعِيرٌ وَقِيلَ حِنْطَةٌ، وَلَا
يُضَمُّ ثَمَرُ عَامٍ وَزَرْعُهُ إِلَى آخَرِ،

زهکاتی گه نم به جۆ تهولو ناکرئ، نۆک به نیسک تهولو ناکرئ، برنج به ماش تهولو ناکرئ،
کهواته: نه گهر په گه زه که مهر به خوی گه یشته پاده ی زه کات، شهوه زه کاتی لده درئ،
نه گهر نا: به په گه زکی تر تهولو ناکرئ و زه کاتی واجب نابن.

به لام (وَيُضَمُّ التُّوْعُ إِلَى التُّوْعِ) جۆری په گه زک کۆ ده کرتته وه له گه ل جۆر زکی تری هه مان
په گه زو پاده ی زه کاتی پئ تهولو ده کرتئ: واته: میوژی په شو سووړو گشت جۆر زکی تری
میوژ، پیکه وه حیساب ده کرتئ، چونکه یه ک په گه زن، گهنمی قه نده هاری و په شگول و گشت
جۆر زکی تری گهنم، پیکه وه حیساب ده کرتئ، چونکه یه ک په گه زن، جۆی په شو سپیو
گشت جۆر زکی تری جۆ، پیکه وه حیساب ده کرتئ، چونکه یه ک په گه زن... هتد.

ئینجا نه گهر نوو جۆره میوه، یان نوو جۆره دانه ویلله هه بون و پیکه وه گه یشته پاده ی
زه کات، شهواته (وَيُخْرِجُ) زه کاته که یان ددها (مِنْ كُلِّ) له مهر جۆر زکیان (بِقِصَّةٍ) به
گویره ی به شی خوی، بۆ ویلله: نه گهر نیوه ی گهنمی په شگول بوو نیوه یشی قه نده هاری
بوو، شهوه نیوه ی زه کاته که ی له په شگول ددهاو نیوه یشی له قه نده هاری، به لام (فَإِنْ
عَسَرَ) نه گهر زه حمت بوو؟ له بهر شهوه ی جۆره کان زۆر بون و بهر مه که شیان که م بوو
(أَخْرَجَ الْوَسَطَ) شهواته جۆره ناوه نچی یه که له زه کاتدا ددها، واته: نه زۆر باشه که و نه
زۆر خرابه که.

(وَيُضَمُّ الْعَلَسُ إِلَى الْحِنْطَةِ) گهنمه سه نغانی کۆ ده کرتته وه له گه ل گهنم (لَأَنَّهُ تَوْعٌ مِنْهَا)
چونکه سه نغانیش جۆر یه که له په گه زی گهنم (وَالسُّلْتُ) شهیله می شهووی (جِنْسٌ مُسْتَقِلٌّ)
په گه زکی سه ریه خوی و له گه ل هیج په گه زکی تر کۆ ناکرئته وه بۆ تهولو کردنی پاده ی
زه کات (وَقِيلَ) له فهرمووده یه کی بن هیژدا: (شَعِيرٌ) شهیله م له په گه زی جۆیه (وَقِيلَ) له
فهرمووده یه کی تری بن هیژدا (حِنْطَةٌ) له په گه زی گهنمه، به لام فهرمووده ی یه که م راسته:
که سه ریه خوی، نه گهنمه و نه جۆیه.

(وَلَا يُضَمُّ) کۆ ناکرئته وه: بۆ تهولو کردنی پاده ی زه کات (ثَمَرُ عَامٍ) میوه ی سالتیک (و)
ههروه ها کۆ ناکرئته وه (زَرْعُهُ) دانه ویلله ی سالتیک (إِلَى آخَرِ) له گه ل میوه و دانه ویلله ی
سالتیک تر، کهواته: نه گهر میوه ی مهر سالتیک به تهنها، دانه ویلله ی مهر سالتیک به تهنها،
گه یشته پاده ی زه کات، زه کاتی لده درئ، نه گهر نا: نا، به لکو نه گهر پوو بدا:
دارخورمایه کانی، یان دارمیوه کانی له یه ک سالدا نوو جار بهر بگرن، شهواته ش هیچیان

وَيُضَمُّ ثَمَرُ الْعَامِ بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ وَإِنْ اخْتَلَفَ إِذْرَاكُهُ، وَقِيلَ إِنَّ طَلْعَ الثَّانِي بَعْدَ جَذَاذِ الْأَوَّلِ لَمْ يُضَمَّ، وَزَرْعَا الْعَامِ يُضَمَّانِ، وَالْأَظْهَرُ اِغْتِبَارُ وَقُوعِ خَصَاذَتِهِمَا فِي سَنَةٍ، وَوَاجِبُ مَا شَرِبَ بِالْمَطَرِ أَوْ غُرُوقَهُ بِقُرْبِهِ مِنَ الْمَاءِ مِنْ ثَمَرٍ وَزَرْعٍ:

له گهال نهوی تر کړ ناکړتته وه، واته: هر بهرېک به میوه ی سالیکی تر داده ندری، هروک له سرچاوه کاند ا فرموویانه.

به لام (وَيُضَمُّ ثَمَرُ الْعَامِ) کړ ده کړتته وه گشت میوه کانی په ک سال (بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ) هه نديکی له گهال هه نديکی تر (وَإِنْ اخْتَلَفَ إِذْرَاكُهُ) هرچه ندهش پیگه یشتنی هه نديکی له وی تر جیاواز بی: به هوی جیاوازی جوړه کانیان، یان به هوی جیاوازی گهرمی و ساردی و شویتنه کانیان: وهک هه نديکی له عړه بستان بی و هه نديکی تریش له باکوړی کوردستان بی، که واته: له هر شویتنیکدا هر جوړه میوه په کی په ک په گزوی هه بی و له ماوه ی دوازه مانگدا پی بگا، گشتی پیگه وه حیساب ده کړی و زه کانی لیده نری، هروک له سرچاوه کاند ا پرون کرلوته وه.

(وَقِيلَ) له فرمووده په کی بی میژدا (إِنَّ طَلْعَ الثَّانِي) نه گهر دووه مه که بهر بگری (بَعْدَ جَذَاذِ الْأَوَّلِ) له دوی برینه وه ی میوه ی په که مه که (لَمْ يُضَمَّ) کړ ناکړتته وه، چونکه وهک میوه ی دوو سال وایه، به لام له بهر بی میژی په فتاری پی ناکړی.

ثینجا هروک گشت میوه کانی په ک سال پیگه وه کړ ده کړتته وه، هروه ماش (وَزَرْعَا الْعَامِ) دوو دانه ویله ی په ک سال و زیاتریش (يُضَمَّانِ) پیگه وه کړ ده کړتته وه بی ته و او کړدنې راده ی زه کات، به و هرجه ی په ک په گز بن (وَالْأَظْهَرُ) فرمووده ی به میژتر: (إِغْتِبَارُ وَقُوعِ خَصَاذَتِهِمَا فِي سَنَةٍ) هرجه: دروینې گشت دانه ویله کان بکه ویتنه په ک سال، واته: نیوان دروینې په که مه که و ناخیره که له دوازه مانگ که متر بی، مه به ستیش خودی دروینې نیه، به لکو مه به ست نه وه یه: دانه که به جوړیکی وه ها په ق بی: که بگونجی بدرویتته وه، نیر هرجه نیه: دانه ویله کان له په ک سالدا چیتندرابن، چونکه هر دروینې مه به ست و له و کاتدا واجیبوونی زه کات جیگیر ده بی، هروک له زریه ی سرچاوه کاند ا فرموویانه.

﴿ نُهَنْدازمې زمکاتې میومو دانه ویله ﴾

(وَوَاجِبُ مَا شَرِبَ) نه ندازمې نه و زه کاتې واجب ده بی: له و میوه و دانه ویله ی ناوی خواریدتته وه (بِالْمَطَرِ) له ناوی باران و به فرو ته زده، یان ناوی پویار، یان سرچاوه، یان ناوه زئی په کانی تر (أَوْ غُرُوقَهُ) یان په که کانی بی ناودان ناویان خواریدتته وه (بِقُرْبِهِ مِنَ الْمَاءِ) به هوی نزیکي له ناو: وهک که ناره کانی ده ریاو پویار (مِنْ ثَمَرٍ وَزَرْعٍ) له میوه و دانه ویله:

الْعَشْرُ، وَمَا سَقِيَ بَنُضِحٍ أَوْ ذُولَابٍ أَوْ بِمَا اشْتَرَاهُ نَصْفُهُ، وَالْقَتَرَاتُ كَالْمَطَرِ عَلَى الصَّحِيحِ، وَمَا سَقِيَ بِهِمَا سَوَاءٌ ثَلَاثَةُ أَرْبَاعِهِ، فَإِنْ غَلَبَ أَحَدُهُمَا فَقِيلَ قَوْلٌ يُعْتَبَرُ هُوَ، وَالْأَظْهَرُ يُقْسَطُ بِاعْتِبَارِ عَيْشِ الزَّرْعِ وَنَمَائِهِ،

نەندازەى زەكات (الْعَشْرُ) دەيهەكە، واتە: لە چل تەنەكەدا: چوار تەنەكە، لە پەنجادا: پێنج، لە سەدا: دە... هتد، پێغەمبەر ﷺ دەفرموى: ﴿فِيمَا سَقَتِ الْأَنْهَارُ وَالْغَيْمُ الْعُشُورُ، وَلِيَمَّا سَقِيَ بِالسَّائِيَةِ نِصْفُ الْعُشْرِ﴾ رواه الشيخان، لەو ميوەو دانەوتلەيهەدا كە پويارو هەور ئاويان دلەو: دەيهەك زەكاتە، لەو هەشدا كە بە هۆى ئازەل ئاو دلەو: نيوەى دەيهەك زەكاتە.

جا هەر بە بەلگەى ئەو حەبەسە: (وَمَا سَقِيَ) هەر ميوەو دانەوتلەيهەكى ئاو درابى (بَنُضِحٍ) بەو ئاوەى كە لە پويار، يان لە بىر بۆى هتندرلەو: بە ئازەل، يان بە ئوتومبيل (أَوْ ذُولَابٍ) يان بە هۆى ذۆلاب: كە ئازەل دەيسوو پێتو ئاو لە پويارو بىر دەريپێت، يان بە هۆى ناعورە: كە ئاو بە خۆى دەيسوو پێتو ئاو فرى دەداتە دەرەو، هەروەك لە سەرچاوەكاندا فرموويانە (أَوْ بِمَا اشْتَرَاهُ) يان بەو ئاوەى: كە كڕيويتى، يان پێى بەخشەرلەو، نەندازەى زەكاتى ئەوانەش: (نِصْفُهُ) نيوەى دەيهەكە، واتە: لە چل تەنەكەدا: دوو تەنەكە، لە پەنجادا: دوو و نيو... هتد، چونكە ئەرکى زۆرەو هەندىكيش پێويستى بە چااكردنەو هەيه ئەگەر بشكى، هەروەك لە (الشروانى)دا فرموويەتى.

ئەو هەش وا دەگەيەن: كە ئەو ميوەو دانەوتلەى بەو ئامێزانە ئاو دەدرى: كە بە كارەبا، يان بە گازو بەنزين كار دەكەن، ئەويش زەكاتەكەيان نيوەى دەيهەكە، بەلام (وَالْقَتَرَاتُ) ئاوى كارپز، هەم ئەو جۆگانهى لە پويارەو ئاويان تێكروە (كَالْمَطَرِ) وەكو باران، واتە: دەيهەكێكى زەكاتە (عَلَى الصَّحِيحِ) لە سەر فرموودەى پاست، چونكە خودى ئاو هێنانەكە ئەرکى نيوە بەخۆى دەپوا، هەروەك لە سەرچاوەكاندا فرموويانە.

(وَمَا سَقِيَ بِهِمَا سَوَاءٌ) ئەو ميوەو دانەوتلەيهەى بە يەكسانى بەو دوو جۆرەى پايروو ئاو درابى: وەك بە باران و ناعورە (ثَلَاثَةُ أَرْبَاعِهِ) نەندازەى زەكاتەكەى سێ چوارێكى دەيهەكە، واتە: لە چل تەنەكەدا: سێ تەنەكە، تاكو هەر جۆرێك بە گوێرەى واجبى خۆى پەفتارى پێ بکړئ (فَإِنْ غَلَبَ أَحَدُهُمَا) جا ئەگەر جۆرێكىيان لە جۆرەكەى تر زۆتر بوو، واتە: يان بە باران زۆتر ئاو درابو، يان بە ناعورە زۆتر ئاو درابو (فَقِيلَ قَوْلٌ) لە فرموودەيهەدا: (يُعْتَبَرُ هُوَ) كامەيان زۆترە ئويان پەفتارى پێ دەكړئ، بەلام (وَالْأَظْهَرُ) فرموودەى بەهێزتر: (يُقْسَطُ) زەكاتەكە بەش دەكړئ بە سەر هەردوو جۆرەكەدا (بِاعْتِبَارِ عَيْشِ الزَّرْعِ) بە گوێرەى ژينى دانەوتلە، يان ميوەكەو (وَنَمَائِهِ) هەم بە گوێرەى ماوەى گەورەبوونى دانەوتلەكە، يان ميوەكە.

وَقِيلَ بَعْدَ السَّقَيَاتِ، وَتَجِبُ بُدُوُ صَلاَحِ الثَّمَرِ وَاشْتِدَادِ الْحَبِّ،

بِقِيَّتِهِ: نه گهر ماوهی دانه ویله که له داچاندنیوه تا پیگه یشتنی، ههشت مانگ بوو و له ماوهی شهش مانگا پتو یستی به نوو ناودان هه بو و نهو نوو ناوه شی برایی به هوی باران، به لام نوو مانگه که یتر پتو یستی به سنی ناودان هه بو و نهو سنی ناوه شی به هوی ناعوره برایی، نهوه زه کاته که ی: سنی چوارنکی ده یه که له جیاتی شهش مانگه که یه، چوارنکی نیوهی ده یه کیش می نوو مانگه که یه. (وَقِيلَ) له فهرمووده یه کی بن هیژدا: (بَعْدَ السَّقَيَاتِ) به گوژی دهی ناودانه کان به سهریاندا بهش ده کری.

(وَتَجِبُ) زه کاتی میوه و دانه ویله واجب ده بی (بُدُوُ صَلاَحِ الثَّمَرِ) به هوی ناشکرا بوونی پیگه یشتنی به شیکی میوه: وه که خورمایه که سۆر بیی، تریی که ناوی شیرنی بکه ویتی، یان پهش بیی (وَاشْتِدَادِ الْحَبِّ) هم به هوی پهقبوونی به شیکی دانه ویله که، واته: مرج نیه: میوه که به تهوای پی بگاوه دهنکی دانه ویله کهش به تهوای پهق بیی، ههروه ها مرج نیه: هه موو میوه کهش پیگه یشتنی ناشکرا بیی و هه موو دانه ویله کهش دهنکی پهق بیی.

ئینجا بزانه: مه بهست به واجبیوون، نهوه نیه: لهو کاتدا زه کات بدا، به لگو مه بهست نهوه یه: لهو کاتدا زه کاتی میوه و دانه ویله ی له سهر جیگیر ده بی، تا کو له نوای ووشکر دهنه و میوه له نوای پاککر دهنه و دانه ویله زه کاته که بدا.

کهوابو: هه کاتی که پیگه یشتنی میوه ناشکرا بوو، یان دهنکی دانه ویله پهق بوو، دروسته: پیش برینه وه و درونه وه - میوه یه کی تری ووشکو دانه ویله یه کی تری پاککر وه - له زه کاتدا بدلو به بهر زه کاتی نهو میوه و دانه ویله یه ده که وی، ههروه که له سهرچاوه کاند له باسی وه پیشخستنی زه کاتدا بهون کر وه ته وه.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ یه کهم: نه گهر یه کیک چه ند درهختیکی به بهر وه کری، یان به میراتی گرت، ئینجا له لای نهوی پیگه یشتنی میوه که یان ناشکرا بوو، نهوه زه کاته که له سهر نهوی واجب ده بی، چونکه له لای نهوی هویه که ی واجبیوون پهیدا بووه، ههروه که له سهرچاوه کاند فهرموویانه، که واته: دانه ویله ی چاندرلویش هه مان بریاری بق ده بری.

دووهم: لهو کاته وه: که پیگه یشتنی میوه ناشکرا ده بی و دهنکی دانه ویله پهق ده بی - نه گهر بگه نه راده ی زه کات - پیش زه کاتدان و قرساندنی میوه، له سهر خاوه نه که یان چه رهامه: به شیکی گوله دانه ویله کان، یان تری، یان خورما بدنه هه ژاران و خه لکانی تر، ههروه ها چه رهامه: به خوی و منداله کانی لییان بخۆن و چه رهامه: بیانفرۆشی، جا هه کارنکی له وانه ی پر بریوو کرد، واجبه: له لای خوی زه کاتی نهو نه ندازه یه بدا: که پیش زه کاتدان له دهستی داوه، ههروه که له (المجموع) و (تحفة) دا فهرموویانه.

وَيُسْنُ خَرْصُ الثَّمَرِ إِذَا بَدَأَ صَلَاحُهُ عَلَى مَالِكِهِ، وَالْمَشْهُورُ إِذْ خَالَ جَمِيعَهُ فِي الْخَرْصِ،
وَأَنَّهُ يَكْفِي خَارِصٌ، وَشَرْطُهُ الْعَدَالَةُ، وَكَذَا الْحُرِّيَّةُ وَالذُّكُورَةُ فِي الْأَصْحَ، فَإِذَا خَرْصَ
فَالْأَظْهَرُ أَنَّ حَقَّ الْفُقَرَاءِ يَنْقَطِعُ مِنْ عَيْنِ الثَّمَرِ وَيَصِيرُ فِي ذِمَّةِ الْمَالِكِ

به لام نه گهر خوی (تقلید) می مه زه بی نیمام (احمد) بکا، نه و کاته بقی دروسته: خوی و
منداله کانی به گویره عادهت بخون، هم بؤیشی دروسته: به خه لکیش بیه خشیو له
سه ری نازمیردئ، هه روه که (تحفة) و (الشروانی) دا بوون کرلوه ته وه.

(وَيُسْنُ) سوننه ته: (خَرْصُ الثَّمَرِ) قرساندن نه میوه یه زه کاتی تئ دا واجبه (إِذَا بَدَأَ
صَلَاحُهُ) هر کاتیک پیگه یشتنی ناشکرا بوو (عَلَى مَالِكِهِ) له سر خاوه نه که ی، واته:
خورمایه که و تری به که له سر دره خته که یانه وه ته خمین بکری: که له لوی ووشکردنه وه
نه وهنده باره میوز، یان نه وهنده باره قه سپه ی لی دیته وه ﴿عَنْ عَثَابِ بْنِ أَصِيدٍ عَنْ
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ يُخْرِصُ الْعَنْبَ كَمَا يُخْرِصُ الثَّغْلَ، وَتُؤْخَذُ زَكَاةُ زَيْبٍ كَمَا تُؤْخَذُ صَدَقَةُ
الثَّغْلِ ثَمَرًا﴾ رواه أصحاب السنن بسند حسن، پیغه مبه ر ﷺ فه رمانی دلوه: تری بقرسیندرئ
هه روه کو خورما ده قرسیندرئ، زه کاته که شی به میوزی وهریگری هه روه کو زه کاتی خورما
به قه سب وهرده گیری. که وایو: هر به به لکه ی نه م حه دیسه: دانه ویله ناقرسیندرئ،
هه روه که له سرچاوه کانداهه رموویانه.

(وَالْمَشْهُورُ) فه رمووده ی ناسراوی مه زه ب: (إِنْ خَالَ جَمِيعَهُ فِي الْخَرْصِ) گشت میوه که
ده قرسیندرئو زه کاتی گشتی له سر خاوه نه که ی ترمار ده کریو هیچی بق خاوه نه که
جیا ناکریته وه، ئینجا بزانه: له حه دیسیکی (صحیح) دا هاتوه: ﴿هَر كَاتِيك مِيوَه تَان
قِرْسَانْد، زَه كَاتِه كَفِي وَهَر بَگَرَن وَسِيَه كِي، يَان چَوَارِيكِي وَز لِي بِيْنَن﴾. به لام وه لام
درلوه ته وه که مه به ست نه وه یه: سیبه کی، یان چواریکی زه کاته که ی بق خاوه نه که واز
لی بینن تا کو به خوی بیداته هه ژاره کانی خزمو درلوسی، هه روه که له زقریه ی
سه رچاوه کانداهه رموویانه.

(وَأَنَّهُ يَكْفِي خَارِصٌ) هه روه ها یه که قرسیندریش به سه بق قرساندن (وَشَرْطُهُ) مه رجی
قرسیندر: (الْعَدَالَةُ) دابه روه ری به (وَكَذَا الْحُرِّيَّةُ) هه روه ها مه رجه: نازاد بیو (وَالذُّكُورَةُ)
نۆزینه ش بی (فِي الْأَصْحَ) له فه رمووده ی راستردا، هه روه ها مه رجه: قرساندن که ش
بزانی، هه روه که له زقریه ی سه رچاوه کانداهه رموویانه.

(فَإِذَا خَرْصَ) جا هر کاتیک میوه که ی قرسانو نه ندازه که ی خسته نه ستقی خاوه نه که ی
(فَالْأَظْهَرُ) به فه رمووده ی به میزتر (أَنَّ حَقَّ الْفُقَرَاءِ) مانی که دلو هه ژاران (يَنْقَطِعُ مِنْ عَيْنِ
الثَّمَرِ) له خودی میوه که ده پچئو (وَيَصِيرُ فِي ذِمَّةِ الْمَالِكِ) ده که ویته نه ستقی خاوه نه ی

الْتَمُرُ وَالزَّيْبُ لِيُخْرِجَهُمَا بَعْدَ جَفَافِهِ، وَيُشْتَرَطُ التَّصْرِيعُ بِتَضْمِينِهِ وَقَبُولُ الْمَالِكِ عَلَى الْمَذْهَبِ، وَقِيلَ يَنْقَطِعُ بِنَفْسِ الْخَرْصِ، فَإِذَا ضَمِنَ جَارَ تَصَرُّفُهُ فِي جَمِيعِ الْمَخْرُوصِ بَيَّعًا وَغَيْرُهُ،

میوه که: (الْتَمُرُ وَالزَّيْبُ) نه اندازه‌ی نهو قه‌سپ و میوژه‌ی بۆ زه‌کات له سه‌ری تو‌مار کرلوه (لِیُخْرِجَهُمَا) تا‌کو له زه‌کاتی میوه قه‌ساوه‌که‌ی بیاندا (بَعْدَ جَفَافِهِ) پاش ووش‌ک‌کردنه‌وه‌ی میوه‌که، که‌وابو: دروسته: له خودی نهو میوه‌یه زه‌کاته‌که بدلو هم دروسته: له میوه‌یه‌کی‌تر بیدا، هه‌روه‌ک له (تحفة) دا‌فرموویه‌تی.

(وَيُشْتَرَطُ) بۆ نهو پ‌چ‌ران و‌که‌وتنه نه‌ستویه، به‌مه‌رج داندرلوه: (التَّصْرِيعُ بِتَضْمِينِهِ) قه‌سینه‌ره‌که، یان جی‌گه‌ره‌که‌ی به‌ناش‌کرای‌ی به‌خاوه‌نه‌که بۆ: تو‌م کرده زامینی نه‌وه‌نده قه‌سپ، یان نه‌وه‌نده میوژه: له زه‌کاتی نه‌م میوه‌یه. (وَقَبُولُ الْمَالِكِ) هه‌روه‌ها مه‌رجه: خاوه‌نه‌که‌ش، یان جی‌گه‌ره‌که‌ی نهو زامینی قبول بکا (عَلَى الْمَذْهَبِ) له سه‌ر فرمووده‌ی پاستی مه‌زهب (وَقِيلَ) له فرمووده‌یه‌کی بی‌ه‌یزدا: (يَنْقَطِعُ) مانی هه‌ژاران ده‌پ‌چ‌ڕێ (بِنَفْسِ الْخَرْصِ) به‌خودی قه‌سانده‌که.

(فَإِذَا ضَمِنَ) جا هه‌ر کاتیک خاوه‌نه‌که کرا زامین و زامینی‌که‌شی قبول کرد (جَارَ تَصَرُّفُهُ فِي جَمِيعِ الْمَخْرُوصِ) دروسته: ده‌ستکاری گشت میوه قه‌ساوه‌که بکا (بَيَّعًا) به‌فروشتن و (وَغَيْرُهُ) به‌ده‌ستکاری‌تریش: وه‌ک خواردن و به‌خ‌ش‌ین، واته: پ‌یش زامینی، نهو ده‌ستکاریانه دروست نینه، که‌وابو: نه‌گه‌ر کاربه‌ده‌ست قه‌سینه‌ری نه‌نارد، یان کاربه‌ده‌ست نه‌بو، یان قه‌سینه‌ر نه‌بو، نهو کاته خاوه‌نه‌که بوو پ‌یاوی دادبه‌روه‌رو لی‌زان ده‌کاته (حَکَمٌ)؟ تا‌کو میوه‌که‌ی له سه‌ر بقه‌سینه‌ن و بیکه‌نه زامین و نه‌ویش قبول بکا، تا‌کو مانی هه‌ژاران له میوه‌که بپ‌چ‌ڕێ و بگه‌و‌یتته نه‌ستوی خ‌وی و بتوانی ده‌ستکاری میوه‌که بکا، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا نه‌وها پ‌وون کرلوه‌ته‌وه.

﴿ نَاگاداری ﴾ یه‌که‌م: نه‌گه‌ر پ‌یش ده‌نک په‌قبوون، یان پ‌یش ناش‌کرایوونی پ‌ی‌گه‌یشتن، دان‌ه‌و‌یل‌ه‌که، یان میوه‌که‌ی فروشت، یان خواردی، یان به‌ه‌ویه‌کی‌تر له‌ناوی برد، نه‌وه تو‌ل‌ه‌ی له سه‌ر نه‌و زه‌کاتی نا‌که‌و‌یتته سه‌ر، هه‌روه‌ک له (المجموع) و (الشروانی) دا فرموویانه. به‌لام نه‌گه‌ر له‌ناوی ده‌نک په‌قبوون، یان له‌ناوی ناش‌کرایوونی پ‌ی‌گه‌یشتن، دان‌ه‌و‌یل‌ه‌که، یان میوه‌که‌ی له‌ناو برد، نهو کاته تو‌ل‌ه‌ی له سه‌ره، واته: واجبه: زه‌کاتی نهو دان‌ه‌و‌یل‌ه‌یه، یان نهو میوه‌یه بدا: که له ده‌ستی د‌وه‌و له‌ناوی بریوه، هه‌روه‌ک با‌سمان کرد. نینجا تو‌ل‌ه‌ی زه‌کاتی میوه دوو‌حاله‌تی هه‌نه:

حاله‌تی یه‌که‌م: نه‌گه‌ر پاش قه‌ساندن و زامینی له‌ناوی بیا، نهو کاته واجبه: میوژو قه‌سپی ووش‌ک له تو‌ل‌ه‌ی زه‌کاته‌که بدا.

وَلَوْ ادَّعَى هَلاكَ الْمَخْرُوصِ بِسَبَبِ خَفَى كَسْرَقَةٍ، أَوْ ظَاهِرِ عُرْفٍ صُدَّقَ بِيَمِينِهِ، فَإِنْ لَمْ يُعْرِفِ الظَّاهِرُ طَوْلَبَ بَيِّنَةً عَلَى الصَّحِيحِ، ثُمَّ يُصَدِّقُ بِيَمِينِهِ فِي الْهَلَاكِ بِهِ، وَلَوْ ادَّعَى خَيْفَ الْخَارِصِ أَوْ غَلَطَهُ بِمَا يَبْعُدُ لَمْ يَقْبَلْ،

حالتی دووم: نه گهر پېش قرساندنو زامینی له ناوی بیا، نو کاته له فرموده راستردا واجبه: میوه ی نه پر له تولی زه کاته که بدا، له فرموده به کیشدا واجبه: میوه ی وشکراوه بدا، هروه که له (المجموع) و (تحفة) دا پوون کرلوته وه.

دووم: نه گهر میوه که پېش وشکړنه وه به هوی پوولونک له ناو چوو، یان له سر برهخته کوه، یان له مشتاخدا بزرا، هیچ که مترغه میش له خاوه نه که ی نه بو، نو کاته هیچ تولو زه کاتی ناکوئته سر خاوه نه که ی، به لام نه گهر به شیکی مایه وه له ناو نه چوو، نو کاته واجبه: زه کاتی نو به شه بدا، هرچند به نه ندازه ی پاده ی زه کاتیش نه مای، هروه که له سرچاوه کاند ا پوون کرلوته وه، هروه ما نه گهر خاوه نه که شی که مترغه می کرېی: وه که بهرگری نه کرېی، یان له شوئیکي نه پارېزو دایناي، نو کاته ش تولی زه کاته که ی له سر واجب ده ی، هروه که له (المجموع) دا فرموده ی.

سوییم: نه گهر له ناوی قرساندنو زامینی - جگه له خاوه نه که - به کیکی تر میوه که ی له ناو برد، نو وه تولی لوه ورده گرې، خاوه نه که ش نه ندازه ی زه کاته که له تولی به ده دا، واته: له سهری واجب نیه میوه ی وشک بق هزاران بکړی، هروه که له (تحفة) دا فرموده ی.

(وَلَوْ ادَّعَى هَلاكَ الْمَخْرُوصِ) نه گهر خاوه نه که ئیددیعای کړو گوئی: میوه قرساوه که گشتی، یان به شیکی له ناو چوو (بِسَبَبِ خَفَى) به هوی کی شاراو: (كَسْرَقَةٍ) وکو نزی (أَوْ ظَاهِرِ) یان به هوی کی ناشکرا: که (عُرْفٍ) له ناو خه لکی دا زاندر ا بوو: وه کو سوتانو سه رماو کلو فرمود (صُدَّقَ بِيَمِينِهِ) به سوئند خوارنی باوه ی پی ده کړی: که به و هوی میوه که ی له ناو چوو.

(فَإِنْ لَمْ يُعْرِفِ الظَّاهِرُ) جا نه گهر نو هوی ناشکرایه له ناو خه لکی دا نه زاندر ابو (طَوْلَبَ بَيِّنَةً) دوا ی شاهیدی لده کړی: که نو هوی پووی دلو (عَلَى الصَّحِيحِ) له سر فرموده ی راست (ثُمَّ) ئینجا له دوا ی شاهیدی دانه که ش (يُصَدِّقُ بِيَمِينِهِ) به سوئند خوارنی باوه ی پی ده کړی: (فِي الْهَلَاكِ بِهِ) که میوه که ی به و هوی شاهیدی له سر لرلو له ناو چوو؟ چونکه ده کوئچ میوه که ی سه لامه ت بوئو شاهیده کان نه یان زانیی.

(وَلَوْ ادَّعَى خَيْفَ الْخَارِصِ) نه گهر ئیددیعای کړو گوئی: قرستنه ره که سته می کړوه و زیادی داناوه (أَوْ غَلَطَهُ) یان گوئی: هه له ی کړوه (بِمَا يَبْعُدُ) به نه ندازه ی که وه ما: به گویره ی عاده ت دور بوو نو هه له یه وو بدا (لَمْ يَقْبَلْ) به بی شاهید ده عوایه که ی

أَوْ بِمُحْتَمَلٍ قَبْلَ فِي الْأَصَحِّ.

وهرناگیرئ (أَوْ بِمُحْتَمَلٍ) یان ده عوایه کئی به نه ندازه یه کی و هها بئو ده گونجا پوو بدا (قَبْلَ) ده عوایه کئی و ورده گیرئ و نه ندازه کئی له سر لاده درئ (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی راستردا.

ئینجا بزانه: نه وه ی پرابرئو له و حاله ته دا بئو: که قرساوه که نه مایی، وات: نه گهر مایی، نووباره ده پیوریتته وه، هروه که له سرچاوه کانداه فرموویانه.

﴿پاشکۆ﴾ یه کم: هروه که واجبه زه کاتی میوه به ووشککرومی بدرئ، نه وهاش واجبه: دانه ویله -جگه له برنچو گهنه سنعانی- له کاو کۆت پاک بکریته وه، ئینجا له زه کاتدا بدرئ، ئینجا بزانه: کرئئ برینه وه ی میوه و ووشککرینه وه ی کرئئ دروینه و گیره و پاککرینه وه و بارکردن و پاراستن و گشت نه رکه کانی تریش، هه مووی له کیسه ی خاوه نه که ده درئ دروست نیه: هیچی له میوه و دانه ویله که بدرئ، هروه که له سرچاوه کانداه فرموویانه، جا نه گهر کرئئ شو نه رکانه ی پرابرئو له میوه و دانه ویله که دایی، له سر خاوه نه که واجبه: له مالی خۆی زه کاتی شو به شش بدا: که له کرئئ دلو، هروه که له (المجموع) دا فرموویته، که وات: له سر خاوه نه که واجبه: زه کاتی شو به شش دانه ویله یه ش بدا: که له کرئئ دروینه دلو یه تیه سه پانه کان، یان دلو یه تیه خاوه نی (نَاسَة) -نامیری دروینه، وَاللهُ أَكْبَرُ.

هروه ها نه گهر زه ویه که به کرئئ نرابو- به نیوه تۆو، یان به بنه تۆو- دروست نیه: کرئیه کئی له پیش زه کاتدا له دانه ویله که بدرئ، که وات: نه گهر خاوه ن زه ویه که کرئیه کئی پیش زه کاتدان له دانه ویله که وهرگرت، نه وه نه ندازه ی زه کات نابیتته ملکی نه وی و واجبه: نه ندازه کئی لۆه ریگریته وه، هروه که له (تحفة) دا فرموویته.

دووه: شو خهرجی یه به ستم و ژوردری له خاوه ن دانه ویله کان و ورده گیرئ، به بهر زه کات ناکه وی، هروه که له سرچاوه کانداه فرموویانه، وات: وه که شو سییه که، یان چولۆکه، یان ده یه کئی ناغا و ژورداره کان به ناهق له جووتیارانی ده ستین.

سئیه م: میوه و به ره می زه وی (وقف) کراو بۆ سر پووی گشتی: وه که مزگه وت و خویندگا و (مجاهد) ان و هه ژاران و شو جوړه پوو گشتیانه، هیچی زه کاتی تدا نیه، چونکه خاوه نیکی دیارکروی نیه، هروه که له سرچاوه کانداه فرموویانه، به لام نه گهر بۆ سر دیارکروئیک، یان کومه ئیکی دیارکراو (وقف) کرا بون و گه یشتنه پاده ی زه کات، شو کاته واجبه: زه کاتیان بده ن.

ئینجا بزانه: نه گهر له زه ویه کی (وقف) کراو، یان دلگیرکراو، دانه ویله بچیتئ، شو کاته ش زه کات له سر خاوه نی دانه ویله که واجبه، هروه که له (تحفة) دا فرموویته؟ چونکه

(بَابُ زَكَاةِ التَّقْدِ)

نَصَابُ الْفِضَّةِ مِائَتَا دِرْهَمٍ، وَالذَّهَبِ عِشْرُونَ مِثْقَالًا بِوِزْنِ مَكَّةَ، وَزَكَاةُهَا رُبْعُ عَشْرِ، تَقْرِيهِي سَهْرَچَاوَهْ کَانَ لَهُ بَاسِي (المساقاة) دَا فَرَمُوِيَانَه: (کَشْتُو کَالِ پَابَهَنْدِي تَوُوَهْ کَهِيَه).
نَمُوَشِ وَادَهْ گَهِيَتِي: نَهْ گَر بَه سَه پَانِي - بَه نِيُوَه تَوُو، يَان بَه بَنَه تَوُو - لَه زَهْوِي کَه سِي کَدَا
لَنَمُوِيَلَه بَجِيَتِي، نَمُوَه زَه کَاتِي بَه شَه کَهِي هَر مَوُو کِيَان لَه سَهْر خَاوَه نِي تَوُوَه کَهِيَه، کَه وَاتَه:
نَه دَا زَهِي زَه کَاتَه کَه تَه نَهَا لَه بَه شَه کَهِي يَوِي دَه رَدَه کَرِي، جِيَاوَزِي نِيَه خَاوَه نِي تَوُوَه کَه:
سَه پَانَه کَه يِي، يَان خَاوَه ن زَهْوِيَه کَه يِي، وَاللّٰهُ اَعْلَم.

﴿ بَابُ زَكَاةِ التَّقْدِ: بَاسِي زَه کَاتِي زِيُوُو زِيُوُو پَارَه ﴾

(نِصَابُ الْفِضَّةِ) سَه رَه تَاي پَادَهِي زَه کَاتِي زِيُو (مِائَتَا دِرْهَمٍ) دُوو سَه د بِيَرَه مَه: کَه بَه کِيَشَان
دَه کَاتَه (١٤٠) سَه دُوو چَل مِيسْقَال، وَاتَه: (٧٠٠) حَه فَتَسَه د غَرَام (وَالذَّهَبِ) سَه رَه تَاي پَادَهِي
زَه کَاتِي زِيُو (عِشْرُونَ مِثْقَالًا) بِيَسْت مِيسْقَالَه، وَاتَه: (١٠٠) سَه د غَرَام.
نِيِنجَا بَزَانَه: کِيَتِي سَه مِيسْقَالِيک (٧٢) حَه فَتَار دُوو دَه نَه کَه جَوِيَه: کَه لَه هَر مَوُو لَای
دَه نَه کَه زَلَه بَارِي کَه کَهِي قَرَتَابِي، هَر وَه کَه لَه تَقْرِيهِي سَهْرَچَاوَه کَانَدَا فَرَمُوِيَانَه.

(بِوِزْنِ مَكَّةَ) بَه کِيَشَانِي (مَكَّة) ي پِيَرُوُز پَادَهِي زَه کَاتِي زِيُوُو زِيُو پَه چَاو دَه کَرِي (وَزَكَاةُهَا)
نَه دَا زَهِي زَه کَاتِي وَاجِب: لَه زِيُوُو زِيُو دَا (رُبْعُ عَشْرِ) چَوَارِي کِي دَه يَه کِي کَه، وَاتَه: لَه بِيَسْت
مِيسْقَالِي زِيُو دَا: نِيُو مِيسْقَال، لَه دُوو سَه د بِيَرَه مِي زِيُو دَا: پِيَنج بِيَرَه مَه، کَه وَاتَه: نَه دَا زَهِي
زَه کَاتِي هَر مَوُو کِيَان لَه سَه دَا: دُوو وَ نِيُوَه، هَم لَه هَزَار دَا: بِيَسْت وَ پِيَنجَه.

پِيَنجَه مَبَرَكِي دَه فَرَمُوِي: ﴿فَإِذَا كَانَتْ لَكَ مِائَتَا دِرْهَمٍ وَحَالَ عَلَيْهَا الْحَوْلُ فَفِيهَا خُمْسَةٌ
دِرَاهِمٌ، وَلَيْسَ عَلَيْكَ شَيْءٌ حَتَّى تُكَوْنَ لَكَ عِشْرُونَ دِينَارًا فَإِذَا كَانَ لَكَ عِشْرُونَ دِينَارًا وَحَالَ
عَلَيْهَا الْحَوْلُ فَفِيهَا نِصْفُ دِينَارٍ، لَمَّا زَادَ فَبِحِسَابِ ذَلِكَ﴾ حَدِيثُ حَسَنِ رَوَاهُ ابُو دَلُوْد وَغِيَرَه،
هَر کَاتِيک دُوو سَه د بِيَرَه مِي زِيُوْت هَبُو وَ سَالِي بَه سَه رَدَا سَوُپَلُوَه پِيَنج بِيَرَه مَه زَه کَاتِي
تِي دَا وَاجِبَه، هَر کَاتِي کِيَش بِيَسْت دِينَارِي زِيُوْت هَبُو وَ سَالِي بَه سَه رَدَا سَوُپَلُوَه نِيُو دِينَار
زَه کَاتِي تِي دَا وَاجِبَه، نِيِنجَا هَر کَامَه يَان لَه پَادَهِي زَه کَاتِي خَوِيَان زِيَا تَر بُون، نَمُوَه بَه
گُوِيَرَه ي زِيَدَه مِيَه کَه - بَه نَه دَا زَه ي پَارِي دُوو - زَه کَاتِيَان تِي دَا وَاجِبَه.

﴿ نَاگَا دَارِي ﴾ يَه کَه م: نَمُو حَه دِيَسَه بَه لَه گَهِيَه: کَه لَه زَه کَاتِي زِيُوُو زِيُو وَ پَارَه دَا مَه رَجَه:
پَادَهِي زَه کَاتَه کَه يَان تَا سَالِي کِي تَه لَوِي بَه سَه رَدَا دَه سَوُپَرِي تَمُوَه هَر لَه مَلْکِي خَاوَه نَه کَه ي دَا
يِي، وَاتَه: نَه گَر لَه مَوُو يَه کِي کَه م لَه نَاو سَال دَا پَادَهِي زَه کَاتَه کَه يَان کَه م بَوُوَه، نِيِنجَا دُوو يَارَه
کَه يَشْتَمُوَه پَادَهِي زَه کَات، نَمُوَه سَالِي يَه کَه م دَه پَجِيُوُو لَه کَاتِي بَوُوَه نَمُوَه پَادَهِي زَه کَاتَه مَوُو
سَه رَه سَالِي کِي نَوِي دَه سَت پِي دَه کَا، هَر وَه کَه لَه (المجموع) دَا فَرَمُوِيَه تِي.

جا هر به به لگه‌ی حه‌دیه‌که: له زه‌کاتی زێڤو زیو و پارهدا لی‌بوردن نیه، واته: له راده‌ی زه‌کات به سه‌رده‌تر هرچه‌ند زیاد بێ، به‌گوێره‌ی زنده‌یه‌که: چوارێکی ده‌یه‌ک زه‌کاتی لی‌ده‌درێ، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا هه‌رموویانه.

دووهم: زه‌کاتی زێڤو زیو و پارهدش -وه‌کو زه‌کاتی ئازده‌ل- هه‌موو سالتیک بووباره ده‌بیته‌وه، هه‌روه‌ک له (تحفة)دا هه‌رموویه‌تی، واته: هرچه‌ند زێڤو زیو و پارهدکه‌شی به بێ‌نیش دانابی و زیادی‌شی نه‌کردبێ، چونکه خوای‌گه‌وره ده‌فه‌رموێ: ﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُوهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ ئه‌وانه‌ی زێڤو زیو ده‌که‌نه گه‌نجینه: کۆی ده‌که‌نه‌وه و دایده‌نێن و له‌ ڕێگه‌ی خوا زه‌کاتی لی‌تاده‌ن، مژده‌یان بدێ به سه‌زایه‌کی زۆر به‌نازل له‌ قیامه‌تدا. واته: نه‌گه‌ر زه‌کاتی لی‌بدرێ هه‌ره‌شه‌که نایگرته‌وه، چونکه پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموێ: ﴿مَا بَلَغَ أَنْ تُؤْذَى زَكَاةُ فَرْكَيْ فَلَيْسَ بَكُنْزٍ﴾ رواه ابوداود و غیره یاسناد حسن، هه‌ر مالتیک بگاته راده‌ی زه‌کات و زه‌کاتی لی‌درا، ئه‌وه گه‌نجینه نیه.

سه‌ی‌یه‌م: پارو دراوی ئه‌م سه‌رده‌مه -وه‌کو زێڤو زیو- زه‌کاتی تی‌دا واجبه؟ چونکه پارهی ئه‌م سه‌رده‌مه جیگه‌ی زێڤو زیوه، به‌لام بۆ زانیینی راده‌ی زه‌کات ته‌نها به‌رامبه‌ری زیو داده‌ندرێ؟ چونکه ئه‌وها زووتر ده‌گاته راده‌ی زه‌کات و به‌رژه‌وه‌ندی هه‌ژلانی زیاتر تی‌دايه، زه‌کاتیش بۆ به‌رژه‌وه‌ندی هه‌ژلانی‌ش داندرلو، هه‌روه‌ک له باسی قه‌ساردنی مالتی بازه‌گانی‌دا پوونی گه‌وه‌یه‌وه، جگه له‌مه‌ش: پێغه‌مبه‌ر ﷺ زیوی به‌ پارهی‌کی پاسته‌قینه‌و سه‌ره‌کی داناوه بۆ زانیینی نرخ‌ی زێڤو شتی‌تریش:

بۆ نموونه: ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا يُغْنِيهِ؟ قَالَ خَمْسُونَ دِرْهَمًا أَوْ قِيمَتَهَا مِنَ الذَّهَبِ﴾ رواه أصحاب السنن بأسانيد حسنة، گوته‌را: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری‌خوا ﷺ چی مرقۆ ده‌وله‌مه‌ند ده‌کا له‌ ده‌رۆزه‌کردن؟ هه‌رمووی: په‌نجا دهره‌می زیو، یان نرخ‌ی ئه‌و په‌نجا دهره‌مه‌ زێڤی هه‌بێ.

هه‌م له‌ حه‌دیه‌تکی‌تردا پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموێ: ﴿مَنْ سَأَلَ وَلَهُ قِيمَةُ أُوقِيَّةٍ فَقَدْ أَخْخَفَ﴾ رواه ابوداود بسند صالح، هه‌ر که‌سێک ده‌رۆزه‌ بکا له‌و حاله‌ته‌ی به‌ نرخ‌ی چل دهره‌م مالتی هه‌بێ، بێگومان زنده‌پۆیی کردوه و ئاوانباره.

که‌وابو: هه‌ر که‌سێک به‌ نرخ‌ی (۱۴۰) سه‌دو چل میسقال، واته: (۷۰۰) غرامی زیو، یان زیاتر پارهی ئه‌م سه‌رده‌مه‌ی هه‌بێ، زه‌کاتی له‌ سه‌ره‌و، واجبه: ئه‌ندازه‌ی له‌ چلدا: یه‌ک، له‌ سه‌دا: دوو و نیو، له‌ هه‌زلدا: بیست و پێنج، له‌ زه‌کاتدا بدا، رَافِعُ اعْلَمَ.

چوارهم: زێڤ په‌گه‌زێکی سه‌ریه‌خویه‌و زیویش په‌گه‌زێکی سه‌ریه‌خویه، که‌وابو: راده‌ی زه‌کاتی هه‌چیان به‌وی‌تر ته‌واو ناکرێ، به‌لام به‌ جوړه‌کانی هه‌ر په‌گه‌زێک زه‌کاتی

وَلَا شَيْءَ فِي الْمَفْشُوشِ حَتَّى يَبْلُغَ خَالِصُهُ نَصَابًا، وَلَوْ اخْتَلَطَ إِنَاءٌ مِنْهُمَا وَجُهِلَ أَكْثَرُهُمَا
زُكِّيَ الْأَكْثَرُ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً أَوْ مِيزَ، وَيُزَكَّى الْمُحَرَّمُ مِنْ حُلِيِّ وَغَيْرِهِ،

جۆړيکي تری هه مان په گز ته ولو ده کړئ، هه رچه ند نرخیښیان لیک جیاولز بڼ، که واته:
زړې چاکو زړې خراب پاده ی زه کاتی په کتری ته ولو ده که ن؟ چونکه په ک په گه زن،
هه روه ها زیوی چاکو زیوی خراب پاده ی زه کاتی په کتری ته ولو ده که ن؟ چونکه په ک
په گه زن، ټینجا بزانه: زه کاته که ش به سر جوره کاند ا به ش ده کړئ: به گوړه ی نه ندازه ی
خویان، واته: دروست نیه جوری خراب له جیاتی جوریکی باش له زه کاتدا بدا، به لām
دروسته: جوریکی باش له جیاتی جوریکی خراب له زه کاتدا بدا، هه روه ها دروست نیه:
ورده له جیاتی لرشته بدرئ، به لām به پیچه وانه وه دروسته، هه روه ک له سرچاوه کاند ا
پوون کړوه ته وه.

پینجه م: هر له و پوونکړنه وه یه ش ده فامیته وه: که پاره ی نه م سرده مه ش - باش و
خراب - گشتی پاده ی زه کاتی نه وی تر ته ولو ده کا، جیاولزیش نیه گشت پاره باشه که، یان
گشت پاره خرابه که: هی ولاتیکی بڼ، یان هی چه ند ولاتی جوریو جوری بڼ؟ چونکه گشتی
به په گه زی زیو ده قپسیندرئ، که واته: پاده ی زه کاتی پاره ی ولاتیکی به پاره ی
ولاتیکی تر ته ولو ده کړئ، هه روه ها له پاره شدا دروست نیه: ورده له جیاتی لرشته له
زه کاتدا بدرئ به پیچه وانه ش دروسته، رَأَى أَظْمَ.

(وَلَا شَيْءَ) هیچ زه کات واجب نیه (فِي الْمَفْشُوشِ) له زړېو زیوی غه ش تن داکړلو: وه که له
زړېو سفر تنیک له کرابڼ، یان له زیو مس تنیک له کرابڼ (حَتَّى يَبْلُغَ خَالِصُهُ) تا پوخته ی
زړه که به تنها، یان زیوه که به تنها ده گاته (نَصَابًا) پاده ی زه کات (وَلَوْ اخْتَلَطَ إِنَاءٌ
مِنْهُمَا) نه گه قاپیکي چیتشت له زړېو زیو به تنیک له دروست کرابو و هه روه کیان به تنها
تنها ده گه یشتنه پاده ی زه کات، به لām (وَجُهِلَ أَكْثَرُهُمَا) نه زاندر: کامه یان زورتره، له و
حاله ته دا (زُكِّيَ الْأَكْثَرُ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً) زه کاتی زوره که ده درئ، هم له زړېو هم له زیو:

بُوِیْنَهُ: نه گه کیشی قاپه که به هه روه کیان هه زار بوو، په کیکیان شه شسه د بوو،
په کیکیشیان چوار سه د بوو، به لām نه زاندر: کامه یان شه شسه ده که یه، نه وه واجبه:
زه کاتی زړه که شو هی زیوه که ش له سر حیسابی شه شسه د بدرئ (أَوْ مِيزَ) یان ده بڼ
به هی ناگر لیک جیابکریته وه، تاکو نه ندازه ی زه کاتی هر یه که یان بزاندري.

﴿بِاسِي زَرْو و زِيُو حه لال و حه پام﴾

(وَيُزَكَّى الْمُحَرَّمُ) به (إجماع) زانایانی ئیسلام واجبه: زه کاتی زړېو زیوی حه پامکړلو بدرئ
(مِنْ حُلِيِّ) جا حه پامکړلو که له چینی خشل بڼ (وَغَيْرِهِ) یان چینیکي تر بڼ: وه که

لَا الْمُبَاحُ فِي الْأَظْهَرِ، فَمِنْ الْمُحَرَّمَ: الْإِنَاءُ وَالسَّوَارُ وَالْخَلْخَالُ لِلْبَيْسِ الرَّجُلِ،

که لوپه لی چیشت (لَا الْمُبَاحُ) به لām زتپو زیوی حه لالکرو زه کاتی تن دا واجب نیه (فی الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به میزتری نیمامی (الشافعی) و هم له مه زه بی نیمام (مالک) و نیمام (احمد) دا ﴿وَعَنْ عُمَرُو بْنِ دِينَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْخَلْسِيِّ: أَلَيْهِ زَكَاةٌ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: وَإِنْ كَانَ يَبْلُغُ أَلْفَ دِينَارٍ؟ قَالَ: وَإِنْ كَثُرَ﴾ رِوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ بِإِسْنَادِهِ الصَّحِيحِ ﴿وَصَحَّ عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مِثْلَهُ﴾ رِوَاهُ مَالِكٌ، بِإِثْبَاتٍ كَثِيرَةٍ لَهُ حَه زه تی (جابر) کرد- که سه حابه ی کی پیغه مبه ر بوو ﴿عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: نَابَا زَهَكَاتُ لَهْ خَشَلَى ثَاغَرَه تَدَا وَاجِبَه؟ فَهَرَمُووِي: نَا، كُوتِي: ثَهْ كَر هَه زَار مِيسْقَالِيشْ بِي؟ فَهَرَمُووِي: ثَهْ كَر زَدْرِيشْ بِي هَه وَاجِبْ نِيَه. هَه رَوَهَا زَهَكَاتُ نَهْدَانْ لَهْ خَشَلَى ثَاغَرَه تَانْدَا لَهْ حَه زه تی (ابْنُ عُمَرَ) وَ حَه زه تی (عَائِشَةُ) شْ كِيتِرْ دِرْ لَوَه تَه وَه.

ئینجا بزانه: له مه زه بی نیمامی (حنفی) دا: زه کات له خشلی ثاغر تانیش واجب، به به لگه ی چهند حه دیسیکی (صحیح)، به لām ئه و نیمامانه ی ده فرمودن: له خشلی ثاغر تاندا زه کات واجب نیه، وه لāmی حه دیسه کانیان دلوه ته وه: که له سه ره تای ئیسلامدا خشلی زتپ له سه ر ثاغر تانیش حه پام بوو، ئینجا که بۆ ثاغر تان حه لال کرا، زه کاتی له سه ر هه لگیرا، ده شکو دجی: حه دیسه کان ده ره قی ئیسرائف هاتبن، هه روه که له زوری ی سه رچاوه کاندا فرمودیانه، له پیش کوتایی ئه م باسه دا به لگه که دیتین، إِنَّ دَاءَ اللَّهِ تَعَالَى.

که واته: هه ر شتیک له زتپ، یان له زیو سروس کرای: ئه گه ر شه ریه تی ئیسلام ناپه سندن، یان حه پامی کردبی به کار به یئندری، یان ده به ر بکری، یان هه لگیر، ئه وه زه کاتی تن دا واجب، به لām ئه گه ر حه لالی کردبی، ئه وه زه کاتی تن دا واجب نیه، جیاوازی پیاو و ثاغر تیش نیه، چونکه ئه و (صحابه) به پزانه سه ریه خق وایان نه فرموده.

بۆ وینه: قاپو که لوپه لی چیشت له زتپ بِن، یان له زیو، هه لگرتن و هم به کاره ی تانیشی حه پامه: بۆ پیاو و بۆ ثاغر ت، که واته: به هوی حه پامیه که گونا مبار ده بن، جا ئه گه ر قاپه که ش بگاته پاده ی زه کات، واجب: زه کاتی لپه دن، هه روه که له سه رچاوه کاندا فرمودیانه.

(فَمِنْ الْمُحَرَّمَ) هه ندیک له و زتپو زیوه ی حه پامه، ئه مانه یه: (الْإِنَاءُ) قاپو که لوپه لی تری چیشت: بۆ پیاو و بۆ ثاغر ت، هه روه که له (کِتَابُ الطَّهَارَةِ) دا پوونمان کرده وه (وَالسُّوَالُ) هه روه ها حه پامه: بازن (وَالْخَلْخَالُ) خَلْخَالِیشْ و گشت خَشَلِیکی تری ثاغر تان (لِلْبَيْسِ الرَّجُلِ) بۆ پیاو، به و مه به سته ی به خوی ده به ری بکا، به به لگه ی حه دیسه که ی دها توو، چونکه مه به سته که ی حه پامه.

فَلَوْ اتَّخَذَ سَوَارًا بَلَا قَصْدٍ أَوْ بَقَصْدٍ إِجَارَتَهُ لَمَنْ لَهُ اسْتِعْمَالُهُ فَلَا زَكَاةَ فِي الْأَصْحِ، وَكَذَا لَوْ
انْكَسَرَ الْحُلِيُّ وَقَصَدَ إِصْلَاحَهُ، وَيَحْرُمُ عَلَى الرَّجُلِ حُلِيُّ الذَّهَبِ إِلَّا الْأَلْفَ وَالْأُمْلَةَ وَالسَّنَّ،

کهوایو: (فَلَوْ اتَّخَذَ سَوَارًا) نه‌گه‌ر پی‌اوژک بازنی‌ک، یان چه‌ند پارچه‌ خشل‌یکی‌تری کرده
ملکی خ‌وی‌و داینا (بَلَا قَصْدٍ) به‌ بی‌هیچ‌ مه‌به‌ستی‌ک (أَوْ بَقَصْدٍ إِجَارَتَهُ) یان به‌و مه‌به‌ستی‌ی
به‌ کری‌ی بداته (لَمَنْ لَهُ اسْتِعْمَالُهُ) نه‌و که‌سه‌ی که‌ ب‌وی‌ دروست بی‌ خشل‌که‌ به‌کار بی‌نی‌:
وه‌ک‌ ثافره‌ت (فَلَا زَكَاةَ) له‌و‌ حاله‌تانه‌دا زه‌کات له‌ خشل‌که‌دا واجب‌ نیه‌ (فِي الْأَصْحِ) له‌
فرموده‌ی‌ راستردا، چونکه‌ به‌ مه‌به‌ستی‌کی‌ چه‌پام‌ خشل‌که‌ی‌ دانه‌ناوه‌.

(وَكَذَا لَوْ انْكَسَرَ الْحُلِيُّ) مه‌روه‌ما نه‌گه‌ر خشل‌که‌ شکا (وَقَصَدَ إِصْلَاحَهُ) پی‌اوه‌که‌ مه‌به‌ستی‌
بوو چاکی‌ بکاته‌وه‌، نه‌ویش‌ زه‌کاتی‌ تی‌دا نیه‌، مه‌رچه‌ند‌ سالی‌شی‌ به‌ سه‌ردا بسووپ‌ته‌وه‌و
می‌شتا چاک‌ نه‌کرای‌ته‌وه‌.

﴿فَاكْفَادَارِي﴾ نه‌گه‌ر پی‌او خشل‌ی‌ زی‌پو‌ زی‌وی‌ به‌و مه‌به‌سته‌ دانابو: که‌ ثافره‌ته‌کانی‌، یان
منداله‌کانی‌ بی‌ برازی‌تی‌ته‌وه‌، نه‌وه‌ له‌و‌ حاله‌ته‌شدا زه‌کات له‌ خشل‌که‌دا واجب‌ نیه‌، به‌لام‌
نه‌گه‌ر به‌ مه‌به‌ستی‌ گه‌نجینه‌ی‌ داینابو- وه‌ک‌ نه‌و که‌سه‌ی‌ خشل‌که‌ دابنی‌ تا‌کو له‌ کاتی‌
پی‌وی‌ستی‌دا بی‌فروشی‌- نه‌وه‌ له‌و‌ حاله‌ته‌دا زه‌کاتی‌ تی‌دا واجب‌، مه‌روه‌ک‌ له‌
سه‌رچاوه‌کاندا مه‌روو‌ حاله‌ت‌ پوون‌ کرلونه‌وه‌، جا له‌م‌ مه‌سه‌له‌ی‌ گه‌نجینه‌دا جیاوازی‌ پی‌او
و ثافره‌ت‌ نیه‌، مه‌روه‌ک‌ له‌ (الشُّبْرَامَلْسِي)دا فرموده‌تی‌.

(وَيَحْرُمُ عَلَى الرَّجُلِ) چه‌پامه‌ له‌ سه‌ر پی‌او و هم‌ نی‌راموک‌ (حُلِيُّ الذَّهَبِ) پازاندنه‌وه‌: به‌ هر
جوړه‌ خشل‌یکی‌ زی‌پ‌ ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَخَذَ خَرِيرًا وَذَهَبًا ثُمَّ قَالَ: إِنَّ هَذَيْنِ
حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحيح زاد الترمذي: ﴿وَأَحِلُّ
لِإِنَائِهِمْ﴾. پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ناوری‌شم‌و زی‌پ‌ی‌ به‌ ده‌سته‌وه‌ گرتنو فرمودی‌: نه‌م‌ ن‌وانه‌ له‌
سه‌ر نی‌رینه‌ی‌ نوممه‌تم‌ چه‌رام‌نو بی‌ می‌ینه‌کانی‌شیان‌ چه‌لال‌ کرلون‌.

(إِلَّا الْأَنْفَ) ته‌نها لووت‌ نه‌بی‌و (وَالْأُمْلَةَ) سه‌ره‌په‌نجه‌ نه‌بی‌و (وَالسَّنَّ) ددان‌ نه‌بی‌، واته‌:
نه‌گه‌ر لووتی‌، یان سه‌ره‌په‌نجه‌ی‌ لی‌کرای‌وه‌، یان ددانی‌ هه‌لکه‌ندرابو، دروسته‌: له‌ زی‌پ‌
دروستیان‌ بکاته‌وه‌و له‌ شوینی‌ نه‌ندامه‌که‌ دایب‌نی‌ته‌وه‌ ﴿عَنْ عَرَفَةَ ﷺ: أَصِيبَ أَلْفَى يَوْمَ
الْكَلَابِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَأَتَّخَذْتُ أَلْفًا مِنْ وَرَقٍ فَأَتَّعْتُ عَلِيَّ، فَأَمَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ: أَنْ أَخْذَ أَلْفًا مِنْ
ذَهَبٍ﴾ رواه أصحاب السنن بسند حسن، له‌ سه‌رده‌می‌ نه‌فامی‌ پی‌یش‌ نی‌سلامدا، له‌ جه‌نگی‌
(کولاب‌)دا لووت‌م‌ له‌ ده‌ست‌ چوو، منیش‌ لووت‌یک‌م‌ له‌ زی‌و دروست‌ کردو لی‌م‌ ب‌وگه‌ن‌ بوو،
پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فرمائی‌ پی‌کردم‌: لووت‌یک‌ له‌ زی‌پ‌ له‌ خ‌وم‌ بنی‌م‌. واته‌: سه‌ره‌په‌نجه‌و ددان‌
(قیاس‌) کرلونه‌ سه‌ر‌ لووت‌، مه‌روه‌ک‌ له‌ سه‌رچاوه‌کاندا فرمودی‌انه‌.

لَا الْأَصْبَحَ، وَيَحْرُمُ سِنُ الْخَاتَمِ عَلَى الصَّحِيحِ، وَيَحِلُّ لَهُ مِنَ الْفِضَّةِ الْخَاتَمُ،

(لَا الْأَصْبَحَ) به لām په دجہی تهولو له زېږ دروست نيه، چونکه کار ناکا، که وایو: دهستی زېږیش هرپامه، هر وړه له زږ بهی سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَيَحْرُمُ) له سر پیاو هرپامه (سِنُ الْخَاتَمِ) ددانی نهنگوستیله کی زېږ بن: که له گلینهی نهنگوستیله دا موری به کی پښ راده گیری (عَلَى الصَّحِيحِ) له سر هرموده ی راست، که وایو: نه گهر ثالثو نهنگوستیله ش له زېږ بن، نه وانیش وه کو خشله کانی تر-بینگومان- له سر پیاوان هرپامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: اصْطَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ، فَأَصْطَفَعَ النَّاسُ الْخَوَالِيمَ مِنْ ذَهَبٍ، فَرَفِيَ الْمُنِيرُ وَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ: إِنْ كُنْتُ اصْطَفَعْتُ وَأَلَسِي لَا أَلْبَسُهُ. فَنَبَذَهُ، فَتَبَذَ النَّاسُ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ نهنگوستیله به کی زېږی خسته په دجہی و خه لکیش نهنگوستیله ی زېږیان خسته په دجہیان، نیجا که زېږ له پیاوان هرپامه کړا، پیغه مبرر ﷺ روتاری دلو هرمودی: له موبوا من نهنگوستیله ی زېږ ناخمه په دجہی و نهنگوستیله کی فری دا، خه لکیش نهنگوستیله کانیان فری دان.

(وَيَحِلُّ لَهُ) بز پیاو حاله: (مِنَ الْفِضَّةِ الْخَاتَمُ) نهنگوستیله ی زیو بخاته په دجہی به (اجماعی) زانیانی نیسلام، به لکو سوننه ته، وه هاش خیرتره: له په دجہی قلیجی دهستی راستی بکا ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَبَسَ خَاتَمَ لِضَّةٍ فَمِنْهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَصْحَابُ السُّنَنِ،﴾ پیغه مبرر ﷺ نهنگوستیله به کی زیوی خسته په دجہی دهستی راستی.

هر وړه له چه په شدا خیرہ ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ خَاتَمُ النَّبِيِّ ﷺ فِي هَذِهِ الْخِنَصْرِ مِنَ الْيُسْرَى﴾ رواه مسلم، نهنگوستیله ی پیغه مبرر ﷺ له قلیجی دهسته چه پیلو. که وایو: ناپه سنده: بیخاته په دجہی کانی تری - جگه له قلیجی - هر وړه له (تحفة) و (مغنی) دا هرمودیانه ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَهَانِي النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَكْتَحِمَ فِي إِبْهَيْ هَذِهِ وَهَذِهِ: الْوُسْطَى وَالْيَسَى لَهَا﴾ رواه مسلم، پیغه مبرر ﷺ قه ده غی کریم: نهنگوستیله بخمه په دجہی دقوله بریزو په دجہی شاده.

نیجا بزانه: حاله ثالثه بخاته په دجہی، چونکه نه ویش نهنگوستیله به کی بن گلینه یه، هر وړه له (تحفة) و (نهاية) دا هرمودیانه.

هر وړه ها دروسته: پیاو دوو نهنگوستیله زیاتریشی ه بی، تا کو به توبه ده په دجہی بکا، به لām له لای چه ند زانیایک نه و هرمودی به به هیزه: که هرپامه: پیاو له یه ک کاتدا دوو نهنگوستیله، یان زیاتر بخاته په دجہی دهستی کی، یان په دجہی هر دوو دهسته کانی، چونکه له هیچ دهستی کی (صحيح) دا زیاتر له نهنگوستیله به ک نه هاتوه، هم زیاتر له یه نهنگوستیله بووه ته دروشمی ثافره تان و کم عه قلّه کان، هر وړه له (تحفة) دا پروون کړاوه ته وه.

وَكَذًا إِسْرَافُهُ فِي آلَةِ الْحَرْبِ، وَجَوَازُ تَحْلِيَةِ الْمُصْحَفِ بِفِضَّةٍ، وَكَذًا لِلْمَرْأَةِ بِذَهَبٍ، وَشَرْطُ زَكَاةِ الثَّقَدِ الْحَوْلِ،

يُسَوِّرُكَ اللَّهُ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سِوَارَيْنِ مِنْ نَارٍ؟ (رواه أصحاب السنن وقال النووي: هذا إسناد حسن، وقال ابن القطان: صحيح، ثافره تيك هاته لای پیغه مبه ر^ع نوو بازنی زپی گه وره له دهستی کیژده کی دا بون، پیغه مبه ر^ع فهرمووی: زه کاتی نه م بازنانه ده دهی؟ گوتی: نا. فهرمووی: پیث خوشه به هوی نه م بازنانه خوی گه وره له پوژی قیامت نوو بازنی ناگر ده ده ست بکا. واته: له ووشه ی (غلیطتان) دهرده که وی: که ئیسراف کرده، نه گینا: خشلی ثافره تان زه کاتی تی دا نیه، هه روه که به لگه مان بق هیتاوه.

(وَكَذًا إِسْرَافُهُ فِي آلَةِ الْحَرْبِ) هه روه ها له سه ر پیاویش هه ریه ئیسراف بکا له پزاننده وهی که رهسته ی جهنگی دا هه رچه ند ئیسرافه که ش زور نه بی (وَجَوَازُ تَحْلِيَةِ الْمُصْحَفِ بِفِضَّةٍ) هم بق پیاو و بق ثافره ت دروسته: بق ریژ لیئان به رگو په ره کانی قورپان به زیو جوان بکه، واته: خودی په ره کان زیوین، یان نووسینه که زیو بی.

(وَكَذًا لِلْمَرْأَةِ) هه روه ها بق ثافره تیش دروسته: (بِذَهَبٍ) قورپان به زپ جوان بکا، هه روه ها بق پیاو و بق ثافره ت دروسته: قورپان به زپ بنووسنه وه، به لام جوانگرینی به رگی قورپان به زپ-بق ثافره تیش- دروست نیه، هه روه ها جوانگرینی کتیه کانی ئایینی-نه به زیو نه به زیو- بق پیاو و بق ثافره تیش دروست نیه، هه روه که له (المجموع) (مغنی) دا فهرموویانه.

(وَشَرْطُ زَكَاةِ الثَّقَدِ) هه رگی واجبوونی زه کاتی زیو و پاره نه مه یه: (الْحَوْلِ) سالیکی به سه ردا بسووپته وه هه ر له ملکایه تی خاوه نه که ی دای، هه روه که له سه ره تای نه م باسه دا به لگه مان هیتاوه، واته: هه رچه نده ش له لای خوی نه بی:

بق ویغه: نه گه ر به راده ی زه کات پاره ی هه بی، ئینجا له دوی شه ش مانگ به قه رز بیداته یه کیکی تر، نه وه ساله که ی ناچرئ، چونکه له ملکایه تی وی دهرته چوه، که وایو: له دوی شه ش مانگی تر ساله که ی ته ولو ده بی و واجب: زه کاته که ی لیبدا، هه روه که له (تحفة) دا پوون کرلوه ته وه.

هه روه ها نه گه ر قه رزداره که ش سالیکی ته ولو خودی پاره که ی له لا بعییتته وه، نه ویش له سه ری واجب: زه کاتی پاره که بدا، هه روه که له (اعانة) دا فهرموویته، واته: چونکه له ر حاله ته دا به که جینه داده ندرئ، هه روه که له (ناگادری) ی سه ره تاو پیش ئیره دا پوونمان کرده وه.

ئینجا بزانه: هه ر قه رزیک له پیش وه رگرتنه وه دا- واجب بی زه کاتی بدرئ، نه وه راده ی زه کاتی نه و پاره یه شی پی ته ولو ده کرئ: که له لای خویته، ئینجا که سالیکیان

وَلَا زَكَاةَ فِي سَائِرِ الْجَوَاهِرِ كَاللُّؤْلُؤِ.

(بَابُ زَكَاةِ الْمَعْدِنِ وَالرَّكَازِ وَالتَّجَارَةِ)

مَنْ اسْتَخْرَجَ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً مِنْ مَعْدِنٍ لَزِمَهُ رُبْعُ عَشْرِهِ، وَفِي قَوْلِ الْخُمْسِ وَفِي قَوْلِ إِنْ حَصَلَ بِتَعَبٍ فَرُبْعُ عَشْرِهِ

به سهردا سوږاوه، واجبه: زهكاتي همدووكيان بدا، به لام نه گهر زهكاتي قهرزه كه نښتا واجب نه بښ، نه وه تنها زهكاتي پاره كې لای خوی ددلو كه قهرزه كشي وه رگرتوه، نه و كاته زهكاتې كې ددهدا:

بُو وینه: نه گهر سهد دیره می زوی به قهرز دابو و سهدی تریشی له لای خوی بوو، نه وه پاده ی زهكاتیان به به كتری ته ولو ده بښو واجبه: پېنچ دیره م له زهكات بدا، نه گهر قهرزه كې له سهر مړو ټیكي هه بووی بښو بیداته وه، به لام نه گهر له سهر به كیكي نه بووی بښ، یان نه بیداته وه، نه وه تنها له زهكاتې كې سهد دیره می لای خوی دوو دیره م و نیو ددهدا، زهكاتې كې سهد دیره مې كې قهرزیش هر كاتيك وری گرتوه ددهدا، هه روك له (المجموع) دا پوښ كراو ته وه.

(وَلَا زَكَاةَ فِي سَائِرِ الْجَوَاهِرِ) زهكات واجب نه یه له هېچ گه وه رېكي تری به نرخ و جواندا جگه له زېږو زیو (كَاللُّؤْلُؤِ) وهك لوئلو و یا قوت و مرجان و نه لاس و زویه رجه د و ستیل و ناسنو مسو شوشه و نه و جوره شتانه، به لام نه گهر مائی بازرگانی بون، نه و كاته زهكاتی بازرگانیان تڼدا واجبه، هه روك له باسی بازرگانی دا پوښی ده كه پنه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿بَابُ زَكَاةِ الْمَعْدِنِ وَالرَّكَازِ وَالتَّجَارَةِ: زَكَاتِي كَانْگِه و گه نېينه و بازرگانی﴾

۱- (زهكاتي كانگه ی زېږو زیو)

(مَنْ اسْتَخْرَجَ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً) هه كه سيك زېږ، یان زیو به پښتته دهره وه (مِنْ مَعْدِنٍ) له كانگه یه ك، كانگه كهش له ملكی خوی دابو، یان له شوپښیكي گشتی ی بښ خاوه ندابو، نه وه زېږو زیوه كه ده بیته ملكی خوی، كه وایو: (لَزِمَهُ) زهكاتي نه و زېږو زیوه ی له سهر واجبه، به به لگې (اجماع)، هه روك له (المجموع) دا فرمووی ته، هم به به لگې حه دیسه كې داهاتووش، نیجا نه ندازه ی زهكاتې كهش له سهر فرمووده ی پاست: (رُبْعُ عَشْرِهِ) چولړیكي ده یه كې دهره ټنډر لوه كه یه، واته: له بیست میسقالی زېږدا: نیو میسقال، له دوو سهد دیره می زیودا: پېنچ دیره م، به به لگې حه دیسه كې پېر دوو له زېږو زیودا.

(وَفِي قَوْلِ) له فرمووده یه كدا (الْخُمْسُ) پېنچيكي دهره ټنډر لوه كه واجبه: له زهكاتي دا بدری (وَفِي قَوْلِ) له فرمووده یه كې تردا (إِنْ حَصَلَ بِتَعَبٍ) نه گهر دهره ټنډر لوه كه به ماندووبوون وه ده ست بكه وئ (فَرُبْعُ عَشْرِهِ) نه وه چولړیكي ده یه كې له زهكاتي دا ده بدری.

وَالْأَفْخُمُسَةُ، وَيُشْتَرَطُ النَّصَابُ لَا الْحَوْلُ عَلَى الْمَذْهَبِ فِيهِمَا، وَيُضْمُ بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ
إِنْ تَتَابَعَ الْعَمَلُ،

(وَالْأَفْخُمُسَةُ) به لام نه گهر بن ماندوویون وه ده سستی بکه وی (فَخُمُسُهُ) نه و کاته پینجیکی له
زه کاتی دا ده بری.

(وَيُشْتَرَطُ) بق واجبونی زه کاتی دهرهیندرلوی کانگه به مهرج داده ندری: (النَّصَابُ)
زیره که، یان زیوه که بگاته پادهی زه کات (لَا الْحَوْلُ) به لام سورپانه وی سال له زه کاتی
کانگه دا- به مهرج داناندری، به لکو مهر به خودی وه ده سستگوتن زه کاتی واجب ده بی
(عَلَى الْمَذْهَبِ فِيهِمَا) له سر فرموده ی پاستی مه زه بی له مهر دو مه سه له که دا.

نینجا له سر دهرهینه ره که واجبه: به مالی خوی زیره زیوه که له خلتو خول جیا بگاته و هو
پوخته ی بگاو له زه کاتدا پیدا، مهره که له سرچاوه کاتدا فرمودیانه ﴿عَنْ بَلَّالِ بْنِ الْحَرْثِ
الْمُرِّيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَخَذَ مِنْ مَعَادِنِ الْقَبْلَةِ الصَّدَقَةَ﴾ رواه مالك والشافعي وأبو داود
وصححه الحاكم، پیغمبر ﷺ له کانگه کانی (القبليّة) زه کاتی وهرگرت.

﴿فَاكْادَارِي﴾: نه گهر کانگه که له زه وی که سیکی تر دا بو، نه و کاته نه و زیره زیوه ی
دهری هیناوه، هی خاوه نی زه وی به که یه واجبه بیداته وه نه وی، نینجا که نه ویش
وهری گرت وه، واجبه: زه کاته که ی بدا، به لام نه گهر موسلمانیک زه وی که له یه کیکی تر
کپی، نینجا کانگه که ی تر دا وه ده کت، نه و کانگه یهش ده بیته ملکی کپیاره که، جا
نه گهر ههز بکا دهری بیتن، نه گهر نا: وازی لی دیتن، واته: که سی تر مانی به سر دا نیه،
مهره که له (المجموع) دا نه و دو مه سه له یه پوون کرلونه وه.

مهره ها بزانه: جگه له زیره زیو، هیچ شتیکی تری دهرهیندرلو له کانگه کاتدا زه کاتی
تر دا نیه، مهرچند زور به نرخیش بی، مهره ها نه گهر دهرهینه ره که زه کاتی له سر
نه بو: وه کو کافرو کویله، نه وانه زه کاتی کانگه شیان له سر نیه، مهره که له
سرچاوه کاتدا فرمودیانه، واته: به مهرجه ی کافره که پیش قه دهغه کردن کانگه که ی
دهریتابی، چونکه نابی کافری په یمان له نه سستوش ریگه ی بدریتن له (دلای الاسلام) دا
که نجینه، یان کانگه دهریبتن، جا بزانه: نه گهر دو که س، یان زیاتر به پاده ی زه کات له
کانگه یه که دهریبتن، نه و کاته واجبه: پیکه وه- وه مالی تیکه لاو- زه کاته که ی بدن،
مهره که له سرچاوه کاتدا نه و مه سه لانه پوون کرانه وه.

(وَيُضْمُ) بق ته ولو کردن پاده ی زه کات کزده کرتیه وه (بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ) به شتیکی
دهریندرلو که له گه ل به شتیکی تر (إِنْ تَتَابَعَ الْعَمَلُ) به مهرجه ی: کارکردن له کانگه که دا
به نوای یه کتر دا بی و دهرهیندرلو که ش یه که په گز بی و شویتنی لی دهرهیندرانه که ش یه که
شوین بی، مهره که له زیره ی سرچاوه کاتدا فرمودیانه

وَلَا يُشْتَرَطُ اتِّصَالُ التِّلِّ عَلَى الْجَدِيدِ، وَإِذَا قُطِعَ الْعَمَلُ بِغَيْرِ ضَمٍّ، وَإِلَّا فَلَا يَضُمُّ الْأَوَّلُ إِلَى الثَّانِي، وَيَضُمُّ الثَّانِي إِلَى الْأَوَّلِ كَمَا يَضُمُّهُ إِلَى مَا مَلَكَهُ بِغَيْرِ الْمَقْدَنْ فِي إِكْمَالِ النَّصَابِ. وَفِي الرُّكَازِ الْخُمْسُ، يُصْرَفُ مُصْرَفُ الزَّكَاةِ عَلَى الْمَشْهُورِ، وَشَرْطُهُ النَّصَابُ،

(وَلَا يُشْتَرَطُ اتِّصَالُ التِّلِّ) به مهرج داناندری: بینچران پادهی زهکاتهکی دهست بکهوی (عَلَى الْجَدِيدِ) له سهر فهرمودهی نوی.

(وَإِذَا قُطِعَ الْعَمَلُ بِغَيْرِ) هر کاتیک به هوی عوزیک وازی له کارکردن هینا، نینجا دهستی به کار کردهوه (ضَمٍّ) نهو کاتهش به شهکان له گهال به کتری کۆ ده کرتیهوه: بۆ تهو لوکردنی پادهی زهکات (وَإِلَّا) به لام نه گهر واز له کارهینانهکی به عوز نه بو (فَلَا يَضُمُّ الْأَوَّلُ إِلَى الثَّانِي) نهو کاته به شی جاری به کهم له گهال جاری نووه مدا کۆ ناکرتیهوه، به لام (وَيَضُمُّ الثَّانِي إِلَى الْأَوَّلِ) به شی جاری نووه له گهال به شی جاری به کهم کۆ ده کرتیهوه: بۆ تهو لوکردنی پادهی زهکات:

بۆ وینه: نه گهر جاری به کهم په نجا بیرهمی زیوی دهست کهوت، جاری نووه میش سهو په نجای دهست کهوت، نهوه په نجایهکی جاری به کهم نیستا زهکاتی تیدا نیه، به لام سهو په نجایهکی جاری نووه به نه نازهی خوی هر نیستا زهکاتی تیدا واجبه.

(كَمَا يَضُمُّهُ) ههروهك دهرهیندرلوهکی کانگه کۆ دهکاتهوه (إِلَى مَا مَلَكَهُ) له گهال نهو زپه، یان زیوهی ههیهتی (بِغَيْرِ الْمَقْدَنْ) به هویهکیتری جگه له کانگه: وهك کرین، یان میرات (فِي إِكْمَالِ النَّصَابِ) له تهو لوکردنی پادهی زهکاتدا:

بۆ وینه: نه گهر له مالهوه سهو بیرهمی زیوی هه بو، له کانگهش سهدیتری دهست کهوت، نهوه پادهی زهکاتی سهدهکی کانگه به سهدهکی مالهوه تهو لو ده کرتیهوه هر نیستا زهکاتی سهدهکه دهدا، نینجا که سالتیک سوپاره زهکاتی سهدهکی مالهوهش دهدا، ههروهك له (المجموع) و (الشروانی) دا پوون کرلوه تهوه.

۲- (زهکاتی گه نجینهی دۆزراوه)

﴿وَلِی الرُّكَازِ الْخُمْسُ﴾ رواه الشيخان، له گه نجینهی دۆزراوه دا: پینجیک واجبه له زهکاتی دا بدری. (يُصْرَفُ مُصْرَفُ الزَّكَاةِ) نهو پینجیکهش - وهكو کانگه - ده بریته نهو ههشت جۆرانهی زهکات (عَلَى الْمَشْهُورِ) له سهر فهرمودهی ناسرلوی مهزهه (وَشَرْطُهُ) مهرجی واجبوونی زهکاتی گه نجینهی دۆزراوه، نهوهیه: (النَّصَابُ) بگاته پادهی زهکات، جا هر به خوی بگاته پادهی زهکات، یان به هوی کۆ کردنهوهی له گهال گه نجینهی کیتر، یان له گهال نهو زپه زیوهی له مالهوه ههیهتی، وهك نهو دریزه پیدانهی له کانگه دا پوون کرلوه، ههروهك له سهر چاوه کانداهه موویاته.

وَالْتَقَدُّ عَلَى الْمَذْهَبِ، لَا الْحَوْلُ، وَهُوَ الْمَوْجُودُ الْجَاهِلِيُّ، فَإِنْ وَجَدَ إِسْلَامِيٌّ عِلْمَ
مَالِكُهُ قَلَهُ، وَإِلَّا فَلَقَطَهُ، وَكَذَا إِنْ لَمْ يُعْلَمْ مِنْ أَيِّ الضَّرِيَّتَيْنِ هُوَ، وَإِنَّمَا يَمْلِكُهُ الْوَاجِدُ
وَيَلْزَمُهُ الزَّكَاةُ إِذَا وَجَدَهُ فِي مَوَاتٍ أَوْ مَلِكٍ أَحْيَا،

(وَالْتَقَدُّ) ههروهه مه رجه: گه نجینه دوزلوه که ش: زڼې، یان زیو بڼې (عَلَى الْمَذْهَبِ) له سره
فهرموده دی پاستی مه زه به، واته: جگه له گه نجینه ی زڼېو زیو هیچ گه نجینه به کی تر
زه کانی تنی دانیه (لَا الْحَوْلُ) به لاه به به لگه ی (اجماع): سوپانه وهی سال مه رجه نیه، واته:
هر نه و کاته ی گه نجینه که ی دوزیه وه، واجبه: پیچکی له زه کاتی دا بدا.

(وَهُوَ) گه نجینه ی دوزلوه (الْمَوْجُودُ الْجَاهِلِيُّ) زڼېو زیوی ده سته و تووی سرده می
نه فامی پیښ هاتی نیسلا مه: که له زه میندا شاردرایتته وه، که واپو: (فَإِنْ وَجَدَ إِسْلَامِيٌّ)
نه گهر گه نجینه به کی سرده می نیسلا مه دوزلوه: وه ک قورښانی له سره نوو سربای، یان
ناوی پاشایه کی موسولمانی لی نوو سربای، یان نیشانه به کی تری له سره ی، نه وه نه گهر
(عِلْمَ مَالِكُهُ) زاندر: خاوه نی گه نجینه که کی به (قَلَهُ) نه وه می خاوه نه که به تی و واجبه
بیدریته وه (وَإِلَّا) به لاه نه گهر نه زاندر: خاوه نی کی به، نه وه (فَلَقَطَهُ) وه ک مالی ونېو
په فتاری له گه ل ده کری، واته: سالتک بانگه ولزی ی بق ده کا، ټینجا نه گهر خاوه نه که ی
ده ست نه که وت، دروسته بی کاته ملکی خوی.

(وَكَذَا) ههروهه مه رجه که: وه ک مالی ونېو په فتاری له گه ل ده کری (إِنْ لَمْ يُعْلَمْ مِنْ أَيِّ
الضَّرِيَّتَيْنِ هُوَ) نه گهر نه زاندری: له کام سرده مه دروست کرلوه، وه ک خشل بڼې، یان
پارچه به کی بڼې نیشانه بڼې.

ټینجا بزانه: نه وه ی پېرېو گشتی درباره ی نه و گه نجینه به بوو: که نیسلا می بڼې و له
شوینه گشتیه کانی بڼې خاوه ندا بدوزریته وه، چونکه نه گهر گه نجینه ی نیسلا می له ملکی
که سیکدا بدوزریته وه، نه و کاته گه نجینه که می خاوه نی ملکه که به و واجبه: بقی پیاړیزی
تا ده بیدریته وه، جا نه گهر خاوه نه که ی ده ست نه که وت لی ی بڼې نومید بوین، نه و کاته
گه نجینه که ره ک مالی بڼې خاوه ن - ده بیته می (بیت المال)، ههروهه له (المجموع) و
(تحفة) دا فهرمو یانه.

(و) ههروهه مه رجه: گه نجینه ی سرده می نه فامی پیښ نیسلا میښ (إِنَّمَا يَمْلِكُهُ الْوَاجِدُ)
هر به و مه رجه ده بیته ملکی نه و که سه ی دوزیه به و (وَيَلْزَمُهُ الزَّكَاةُ) زه کاتیشی له
سره واجب ده بڼې: (إِذَا وَجَدَهُ فِي مَوَاتٍ) هر کاتیک له شوپنکی گشتی وه هادا
بیدریته وه: که مرېو بڼې، واته: هیچ موسولمانیک نه و شوپنه ی نه کربیته ملکی خوی، یان
له کاولگه و قه لات و گورستانی کافره کاندا بیدریته وه (أَوْ مَلِكٍ أَحْيَا) یان له شوپنکی

فَإِنْ وَجِدَ فِي مَسْجِدٍ أَوْ شَارِعٍ فَلْقِطَةً عَلَى الْمَذْهَبِ، أَوْ فِي مَلِكٍ شَخْصٍ فَلِلشَّخْصِ
إِنْ ادَّعَاهُ، وَإِلَّا فَلِمَنْ مَلَكَ مِنْهُ وَهَكَذَا حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى الْمُخَيِّ، وَلَوْ تَنَازَعَهُ بَائِعٌ
وَمُشْتَرٍ أَوْ مُكْرٍ وَمُكْتَرٍ أَوْ مُعِيرٍ وَمُسْتَعِيرٍ صَدَقَ ذُو الْيَدِ يَمِينِهِ.

وهادا بیدوزوخته وه: که به خزی زیندوی کردبیته وهو کردبیتیه ملکی خزی، واته: تهنه
لهو دوو حالته دا که نجینه که ده بیتیه ملکی خزی، که وایو: نه گهر شوینه که (وقف) کرابوه
سه ر مزگه وت، یان پروتکی تری گشتی، نه و کاتهش که نجینه که بق مزگه وت و پروه
گشتیه که سه ر ده کری، ههروه که له (تحفه) دا هه رمویه تی.

به لام (فَإِنْ وَجِدَ) نه گهر که نجینه که ی سه رده می نه فامی دوزلوه (فِي مَسْجِدٍ) له
مزگه وتیکدا (أَوْ شَارِعٍ) یان له پزگه یه کدا (فَلْقِطَةً) نه وهش وه که نجینه ی نیسلامی - به
مالی ونبوو داده ندری (عَلَى الْمَذْهَبِ) له سه ر هه رموده ی راستی هه زه به، که واته: سَالِئِک
بانگه وازی بق ده کا، جا نه گهر خاوه نه که ی ده ست نه که وت دروسته بیکاته ملکی خزی،
به لام له هه رموده یه کی بی هیزدا: نه مهش به که نجینه ی دوزلوه داده ندری.

(أَوْ فِي مَلِكٍ شَخْصٍ) یان که نجینه که ی سه رده می نه فامی له ملکی که سیکدا دوزلایه وه
(فَلِلشَّخْصِ) نه وه که نجینه یهش وه کو که نجینه ی نیسلامی - هی خاوه نی ملکه که یه (إِنْ
ادَّعَاهُ) نه گهر دلوی بکا: به بی سویند ده یدرتیه وه (وَإِلَّا) به لام نه گهر دلوی نه کرد، وه که
بلی: نامه وی، یان هی من نیه، نه و کاته (فَلِمَنْ مَلَكَ مِنْهُ) که نجینه که هی نه وه که سه یه: که
ملکه که ی لی وه رگیرلوه، جا نه گهر مردبو: میراتگره کانی ده بیه جیگری، نه گهر نه وانیش
دلویان نه کرد، که نجینه که هی نه وه که سه یه: که له پیش نه واندا خاوه نی ملکه که بووه
(وَهَكَذَا) هه ر به و جوره به لوی خاوه نه کدا ده گهری (حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى الْمُخَيِّ) تا ده گاته
نه وه که سه ی یه که مجار ملکه که ی زیندو کردبته وه، یان میراتگره کانی.

نینجا نه گهر خاوه نه که ی یه که میش نه دوزلوه و لی بی نومید بون، نه و کاته پیشه وای
موسولمانان - یان هه ر نه وه که سه ی دوزیویه تیه وه - ده یکاته خیر، ههروه که له زوریه ی
سه رچاوه کانددا هه رمویانه، جا نه گهر نه وه که سه ی دوزیویه تیه وه مالی له (بیت المال) دا
هه بو، دروسته: وه کو هه ژاریک به شیکیش بق خزی دابنی، ههروه که له (الشروانی) دا پروو
کرلوه ته وه.

(وَلَوْ تَنَازَعَهُ) نه گهر له ملکیکدا له سه ر که نجینه که بووه کیشه یان: (بَائِعٌ وَمُشْتَرٍ)
کریاریک و فروشیاریک (أَوْ مُكْرٍ وَمُكْتَرٍ) یان به کریدرو به کریر (أَوْ مُعِيرٍ وَمُسْتَعِيرٍ) یان نه و
که سه ی ملکه که ی به خواستن داوه و نه وه ی به خواستن وه ری گرتوه (صَدَقَ ذُو الْيَدِ) نه وه
خاوه ن ده ست: که کریارو به کریرگو به خواستن وه رگره، باوه پی پی ده کری (يَمِينِهِ) به
سویند خورلدن، وَاللَّهِ أَغْلَمُ.

(فَصْلٌ) شَرْطُ زَكَاةِ التِّجَارَةِ الْحَوْلُ وَالنَّصَابُ مُعْتَبَرًا بِآخِرِ الْحَوْلِ، وَفِي قَوْلِ بَطْرِيقِهِ، وَفِي قَوْلِ بَجْمِيعِهِ، فَعَلَى الْأَظْهَرِ لَوْ رُدُّ إِلَى التَّقْدِ فِي خِلَالِ الْحَوْلِ وَهُوَ دُونَ النَّصَابِ وَاشْتَرَى بِهِ سِلْعَةً فَلَا صَحَّ أَنْهُ يَنْقَطِعُ الْحَوْلُ وَيَتَدَأُ حَوْلُهَا مِنْ شِرَائِهَا،

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِيَ زَهَكَاتِي بَازَرِگَانِي﴾

واته: نالوگدیرکردنی مال به مهربستی قازانچ کردن. نینجا بزانه: به (اجماع)ی تقدیرینی زانایانی نیسلام: زهکاتی که لوپه‌لی باززرگانی واجبه، پیغه مبرر علیه السلام ده فرموده: ﴿فِي الْإِبِلِ صَدَقَتُهَا وَفِي الْغَنَمِ صَدَقَتُهَا وَفِي الْبَقَرِ صَدَقَتُهَا وَفِي الْبُرْ صَدَقَتُهَا﴾ رواه الدارقطني والبيهقي وصححه الحاكم على شرط الشيخين، ووشتر زهکاتی خوی تی‌دایه، کاره گهل زهکاتی خوی تی‌دایه، مانگا زهکاتی خوی تی‌دایه، جلو بهرگی باززرگانیش زهکاتی خوی تی‌دایه.

(شَرْطُ زَكَاةِ التِّجَارَةِ) مهرجی واجبیوونی زهکاتی باززرگانی نه‌مه‌یه: (الْحَوْلُ) سالتیکی نیسلامی به سهردا بسورپیتته‌وهو (وَالنَّصَابُ) بشکاته پاده‌ی زهکات، واته: نرخ‌ی نووسده بیرهم‌ی زیو، که ده‌کاته (۱۶۰) سه‌و چل میسقالی زیو (مُعْتَبَرًا) له سر فرموده‌ی به‌هیزتر: پاده‌ی زهکات په‌چاو ده‌کری (بِآخِرِ الْحَوْلِ) له ناخیری سالدآ، چونکه کزتایی سالت کاتی واجبیوونی زهکاته، واته: نه‌گر له سهرتاو له ناوه‌ندی سالدآ نرخ‌ی که لوپه‌که له پاده‌ی زهکات که‌متر بوو، به‌لام له کزتایی سالدآ نرخ‌ه‌که‌ی گه‌یشته پاده‌ی زهکات، نه‌وه زهکاتی تی‌دا واجبه، هه‌روه که له (المجموع) دا فرموده‌ی تی (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده‌ی به‌کدا (بِطَرَفِيهِ) له سهرتاو ناخیری سالدآ په‌چاوده‌کری (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده‌ی به‌کی‌تدا (بِجَمِيعِهِ) له هه‌موو سالدآ که‌دا په‌چاو ده‌کری، به‌لام نه‌و دووانه بین‌هیزن.

(فَعَلَى الْأَظْهَرِ) جا له سر فرموده‌ی به‌که‌می به‌هیزتر: (لَوْ رُدُّ إِلَى التَّقْدِ) نه‌گر گشت که‌لوپه‌لی باززرگانی کراره پاره (فِي خِلَالِ الْحَوْلِ) له ناوه‌وه‌ی سالدآ، واته: پیش سوپانه‌وه‌ی سالت گشتی به‌و جزره پاره‌یه فروشته‌وه: که پی‌ی ده‌قرسیندری (وَهُوَ ثَوْنُ النَّصَابِ) پاره‌که‌ش له پاده‌ی زهکات که‌متر بوو، جگه له‌و پاره‌یه‌ش هیچ پاره‌ی‌تری نه‌بو پاده‌ی زهکاتی پی‌ ته‌ولو بکا، نینجا (وَاشْتَرَى بِهِ سِلْعَةً) هر به‌و پاره‌یه‌ش که‌لوپه‌لی‌کی‌تری بۆ باززرگانی کرپه‌وه (فَالْأَصَحُّ) به فرموده‌ی راستر (أَنَّهُ يَنْقَطِعُ الْحَوْلُ) نه‌م سالدآ ده‌پچرپو (وَيَتَدَأُ حَوْلُهَا مِنْ شِرَائِهَا) سهره سالتی که‌لوپه‌له نوتیه‌که له کرپنیه‌وه ده‌ست پی‌ده‌کاته‌وه.

به‌لام نه‌گر گشت که‌لوپه‌لی باززرگانی نه‌کرده‌وه پاره، به‌لکو به‌ شیکی که‌می میشته‌وه، یان گشتی کرده‌وه پاره، به‌لام پاره‌که‌ی گه‌یشته پاده‌ی زهکات، یان نه‌و پاره‌یه به‌ ته‌نها نه‌گه‌یشته پاده‌ی زهکات به‌لام جگه له‌و پاره‌یه هه‌ندیک پاره‌ی‌تری هه‌بو

وَلَوْ تَمَّ الْحَوْلُ وَقِيمَةُ الْغَرَضِ دُونَ النَّصَابِ فَلَا صَحَّ أَنَّهُ يُتَدَّ حَوْلٌ، وَيَنْطُلُ الْأَوَّلُ، وَيَصِيرُ غَرَضُ التَّجَارَةِ لِلْقَنِيَةِ بَيْنَهَا، وَإِنَّمَا يَصِيرُ الْغَرَضُ لِلتَّجَارَةِ إِذَا اقْتَرَنَتْ نِيَّتُهَا بِكُسْبِهِ بِمَعَاوَضَةٍ كَثِيرَةٍ،

له گهال نهو هی تر ده گه یشتنه پاده ی زه کات، له و حاله تانه دا ساله کی ناپچړتو هر برده وام ده بئ، هرو هک له (بجرمی) دا پوون کرلو هتو ه.

(وَلَوْ تَمَّ الْحَوْلُ) نه گهر سالی بازرگانی ته ولو بوو (وَقِيمَةُ الْغَرَضِ دُونَ النَّصَابِ) نرخ ی که لوپه لی بازرگانی ه که ش له پاده ی زه کات که متر بوو: وه ک قازاجی نه کر دبی، یان نرخ ی بازل دابه زی بئ و زهره ی کر دبی، له گهال نهو هدا هیچ پاره ی تریشی نه بو پاده ی زه کاتی پئ ته ولو بکا (فَالْأَصَحُّ) هرو مووده ی راستر (أَنَّهُ يُتَدَّ حَوْلٌ) لیره وه دوپاره سالی کی تر ده ست پئ ده کاته وهو (وَيَنْطُلُ الْأَوَّلُ) ساله کی په کمی به تال ده بیتو ه، واته: زه کاته کی سالی په کم واجب نیه، به لکو که سالی کی تر سوپاره و نرخه کی گه یشته پاده ی زه کات، نهو کاته زه کاتی لیده دا، به لام نه گهر له سره تالی سالی په که مه وه هندی پاره ی تری هبو و له گهال نرخه کی که لوپه لی بازرگانی پاده ی زه کاتی پئ ته ولو ده بو، نهو کاته ساله کی به تال نابئ و واجب: زه کاته کی بدا، هرو هک له سرچاوه کاند ا هرو مو یانه.

(وَيَصِيرُ غَرَضُ التَّجَارَةِ لِلْقَنِيَةِ) که لوپه لی بازرگانی ده بیتو که لوپه لی راگرتن و زه کاتی له سر لاده چئ (بَيْنِيَّهَا) به نیه تی راگرتنه که، واته: هر کاتیک نیه تی هئنا: گشت که لوپه له کی بازرگانی دابی بئ بق به کاره یان و سود لیره رگرتن، نهو له و کاته وه ساله کی ده پچړتو زه کات له سر گشتی لاده چئ، هرو هها نه گهر نیه تی دانانی به شیکی که لوپه له که ش بیئ بق به کاره یان و سود لیره رگرتن، نهو سالی نهو به شه ده پچړتو زه کات له سر نهو به شه لاده چئ، هرو هک له زوره ی سرچاوه کاند ا پوون کرلو هتو ه.

به لام نه گهر که لوپه لی کی بازرگانی به کار بیئ و نیه تی راگرتن نه بئ، نهو هر به مالی بازرگانی داده ندرتو زه کاتی له سر لانا چئ، هرو هک له (مغنی) و (الشروانی) دا هرو مو یانه، ئینجا نه گهر بیه یئ: ماله داندرو که بکاته وه مالی بازرگانی، نهو پیویسته له گهال ئالوگو پکړنی دا دوپاره نیه تی بازرگانی لی بیتو ه، هرو هک له (المجموع) و (نهایه) دا هرو مو یانه.

(وَإِنَّمَا يَصِيرُ الْغَرَضُ لِلتَّجَارَةِ) به لام که لوپه لی ده بیتو مالی بازرگانی، ته نها (إِذَا اقْتَرَنَتْ نِيَّتُهَا) به و مرجه ی نیه تی بازرگانی ه که به رامبه ر بئ (بِكُسْبِهِ) له گهال وده سته یانانی که لوپه له که (بِمَعَاوَضَةٍ) وده سته یان ه که ش له به رامبه ر شتیک بئ (كثِيرَةٍ) وه کو کړنی

وَكَذَا الْمَهْرُ وَعَوَضُ الْخُلْعِ فِي الْأَصَحِّ، لَا بِالْهَبَةِ وَالْإِحْتِطَابِ وَالْإِسْتِزَادِ بَعْبٍ،

كهلوپه له كه به مه به سستی بازرگانی: جا به قهرز بڼ، يان هر شو دهم پاره كه بدا، يان كړينه كه به كهلوپه ليكي تری جگه له پاره بڼ.

(وَكَذَا الْمَهْرُ) هه روه هاش ماره يي: وهك نافرته كه له كاتي ماره بڼي دا مه به سستی بڼ: بازرگانی به ماره ييه كه ي بكا (وَعَوَضُ الْخُلْعِ) هه روه هاش شو ماله ي له به رامبه ر ته لاقدانى ژنه كه ي وهرده كړئ: وهك له كاتي ته لاقداندا مه به سستی بڼ: بازرگانی به ماله كه بكا (فِي الْأَصَحِّ) له فهرموده ي راستردا، چونكه شو نووانه ش له به رامبه ر شتيك وهرگرولون.

(لَا بِالْهَبَةِ) نهك شو ماله ي به به خشين وده سستی كه وتوه (وَالْإِحْتِطَابِ) هم به داره يتان و پووش هيتان و پاو كړدن و ميراث وهرگرتن و شو جوړه كارانه (وَالْإِسْتِزَادِ بَعْبٍ) هم به مال وهرگرتنه وه به هوى عه بداري، نه وانه هيچيان نابنه مالي بازرگانی، هرچند نه تي بازرگانيشي هه بڼ، چونكه له به رامبه ر هيچ شتيك وهرنه گړلون.

كه واپو: نه گهر شو ماله ي به و هويانه ي پرابړنو ده سستی كه وتوه - به مه به سستی بازرگانی - به شتيكي تری فروشت، شو كاته شته كه ي تر ده بيته مالي بازرگانی، يان نه گهر به و هويانه ي پرابړنو پاره ي وده سست كه وتو ساليكي به سهردا سوپړوه، شو كاته واجبه: زه كاتي پاره كه بدا، هه روهك له شويني خوي دا پوون كراوه.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ يه كه م: نه گهر مروفنيك - به مه به سستی بازرگانی - خودى خوي به كړئ بدا، يان ماتيكي خوي به كړئ بدا، يان مالي كه سيكي تر به كړئ بگريو به مه به سستی بازرگانی به كړئ بداته وه، نه وانه ش گشتي به بازرگانی داده نسرين، هه روهك له سهرچاوه كاندا فهرموويانه، كه واپو: هر كاتيك سال سوپړوه و كړئ په كوش هر له ملكايه تي خوي داپو، واته: سهرقي نه كړدې و ده شگه يشته پاده ي زه كات، نه وه واجبه: زه كاتي كړئ په كه بدا، جياوازي نه: كړئ په كه ي وهرگرتې، يان قهرز بڼ، به لام نه گهر پيش ته واپووني سال كړئ په كه ي سهرف كړدې و له ملكايه تي پدا نه مابو، يان به نه ندازه ي پاده ي زه كات نه مابو، شو كاته زه كاتي تي دا نيه.

ئينجا بزانه: نه گهر خانوويك، يان زه ويه كي به كړئ گرتبو تاكو به مه به سستی بازرگانی به كړئ بداته وه، به لام سال ته ولو بو و هيشتا به كړئ نه داپو، له و حاله ته شدا واجبه: زه كاتي بازرگانی بدا، واته: كړئ هاووينه ي شو خانوه، يان شو زه ويه بى ماوه ي ساليك چنده؟ زه كاتي شو نه ندازه ي ددها، هه روهك له (تحفة) (الشرواني) دا ناوه پوكي شو ناكاداري به پوون كراوه ته وه.

دوهم: نه گهر سبوغى كړي تاكو شتومه كي خلكي - به پاره - پي سبوغ بكا، نه وه ش ده بيته مالي بازرگانی و واجبه: زه كاتي لي بدا، به لام نه گهر سابووني كړي تاكو جلويه رگي

وَإِذَا مَلَكَهُ بِتَقْدِ نَصَابٍ فَحَوْلُهُ مِنْ حِينَ مَلَكَ التَّقْدِ، أَوْ دَوْلُهُ أَوْ بَعْرَضِ قَتِيَّةٍ فَمَنْ الشَّرَاءِ، وَقِيلَ إِنَّ مَلَكَهُ بِنَصَابٍ سَائِمَةٍ بَنَى عَلَى حَوْلِهَا، وَيُضَمُّ الرِّبْحُ إِلَى الْأَصْلِ فِي الْحَوْلِ إِنْ لَمْ يَنْضُ،

خه لکی پښ بشوا، نه وه زه کات له سابوونه که دا نيه؟ چونکه خودی سابوونه که ناکه ویتته دهستی کپړار، هره وه له زوړبه یی سرچاوه کانداهرموویاته.

که وایو: دارو بزمارو شوشه یی دارتاش و ناسنی ناسنگه رو گشت که لوپه لی وه ستاو سنعه تکاران: که دهرگو په نجه ره و صندوقو شتی تریان لی دړوست ده کړئ، نه وانه ش گشتی به مالی بازرگانی داده ندرین و واجبه: زه کاتیان لی بدرئ، چونکه ده که ونه ده ست کپړار، به لام نامیرو که ره سته یی پیشه سازی و کارپیکردن زه کاتی تی دا نيه، چونکه نه وانه ش - وه کو سابوون - ناکه ونه دهستی کپړارو، هم له کوتایی زه کاتی ناژه لدا پوونمان کرده وه، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَعَالَى.

(وَإِذَا مَلَكَ) هر کاتیک که لوپه لی بازرگانی یی کپړی (بِتَقْدِ نَصَابٍ) به پاره یه کی وه ها: که ده که یشته پاده یی زه کات، یان نه ده که یشتی به لام پاره یی تری هه بو و به ویه وه ده که یشتی، نه وه (فَحَوْلُهُ) سهره تای سالی بازرگانی که داده مه زړئ (مِنْ حِينَ مَلَكَ التَّقْدِ) له و کاته وه که پاره کی هه بو وه، بقی وینه: له په مه زاندا به نرخي دوسه د بیرهمی زیو پاره یی هه بو، ښجا له مانگی مه ولوددا که لوپه لیکي بازرگانی یی به و هه موو پاره یی، یان به به شتیکی نه و پاره یی کپړی، نه وه سهره ساله کی نه و بازرگانی له په مه زانده دامه زړلوه.

(أَوْ نُونُهُ) یان که لوپه لی بازرگانی یی به پاره یه کی که متر له پاده یی زه کات کپړی و هیچ پاره یی تریشی نه بو (أَوْ بَعْرَضِ قَتِيَّةٍ) یان به که لوپه لی مال وه یی که لوپه لی بازرگانی یی کپړی، یان به قهرزی کپړی، نه وه (فَعِنَ الشَّرَاءِ) له هه رسیک مه سه له دا له کړینیه وه سهره سال ده ست پښ ده کا (وَقِيلَ) له هه رموده یه کی بی هیژدا (إِنَّ مَلَكَهُ بِنَصَابٍ سَائِمَةٍ) نه گهر که لوپه له که یی کپړی بی: به پاده یی زه کاتی ناژه لی له وه پلو (بَنَى عَلَى حَوْلِهَا) سالی بازرگانی له سر سالی ناژه له کان داده مه زړئ، به لام له بهر بی هیژی په فتاری پښ ناکړئ.

(وَيُضَمُّ الرِّبْحُ) ککو ده کړیتته وه: قازانجی که لوپه لی بازرگانی (إِلَى الْأَصْلِ) له که ل سهرمایه که و پیکه وه زه کاتیان لی ده درئ (فِي الْحَوْلِ) له کاتی ته و لوپوونی سالی بازرگانی دا (إِنْ لَمْ يَنْضُ) نه گهر قازانجه که گشتی نه بو ییتته پاره:

بقی وینه: له مانگی (محرم) دا شتیکی کپړی به نرخي دوسه د بیرهمی زیو، ښجا له ناو سالدا، یان پیش ته و لوپوونی سال به سه عاتیک، نرخي بووه سی سده د بیرهم، نه وه واجبه: زه کاتی سی سده د بیرهمه که بدا، ښتر جیاوازی نيه قازانجه که: به هری بهر زیوونه وه یی

لَا إِنْ نَصَّ فِي الْأَظْهَرِ، وَالْأَصَحُّ أَنْ وَلَدَ الْفَرَضِ وَتَمَرَهُ مَالُ تِجَارَةٍ، وَأَنْ حَوْلَهُ حَوْلُ الْأَصْلِ، وَوَجِبَها رُبْعُ عَشْرِ الْقِيَمَةِ،

نرخى بازار پى، يان به هوى خودى كه لويه كه بى: وهك ناژه له كانى بازار گاني گوره قه له و بوين، هه روه كه له سهرچاوه كان نهو مه سه له به پوون كرلوه ته وه.

(لَا إِنْ نَصَّ) نهك نه گهر قازانجه كه گشتى بويته پاره؟ نهو كاته له گه له سهرمايه كه كۆ ناكرتته وه، به لكو سهر به خوى زه كاتى لئده درى (فِي الْأَظْهَرِ) له فهرمووده ي به هيزتردا:

بِقِ وَيَنْه: به نرخى دووسه ديره همى زيو شتى كى كپى، چا له نوای شهش مانگ هه موو شته كه ي به سئسه ديره هم فروشتو پاره كه شى هه لگرت، يان شتى كى ترى پى كپيه وه، نهو كه سال سوپاره زه كاتى سهرمايه كه ي - كه دووسه ديره هم - ده دلو، له نوای شهش مانگى تریش زه كاتى قازانجه كه ي - كه سه ديره هم - ده دا.

چا بزانه: نه گهر سال سوپاره و بازار گانيه كه هيچ قازانجى نه بو، نهو ته نها زه كاتى سهرمايه كه ده دا نه گهر بگاته راده ي زه كات، ئينجا نه گهر له نوای سوپارنه وه ي سال قازانجى كرد، نهو كاته قازانجه كه بق سالى پابريو له گه له سهرمايه كه كۆ ناكرتته وه، به لكو بق سالى ئيستا كۆ ده كرتته وه، هه روه كه له (المجموع) دا فهرموويه تى.

ئينجا بزانه: نه گهر مالى بازار گانيه كه ي ناژه له، يان ميوه و خوارده مه نيه كانى تر بوو، نهو دوو حاله تى هه نه، يه كه م: وا ده بى زه كات له خودى ناژه له كه و ميوه كه و دانه و تله كه دا هه به، نه مه يان له پيش كۆتايى نه م باسه دا پوون ده كه ينه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

دووه م: وا ده بى زه كات له خودى ناژه له كه و ميوه كه و خوارده مه نيه كانى تر دا نيه: وه كو نه سپو هيستر، يان هه نارو سئو، يان په تاته و ته ماته و خه يارو... هتد، نه وانه ته نها زه كاتى بازار گانيان تى دا واجبه.

به لام (وَالْأَصَحُّ) فهرمووده ي راستر نه مه به: (أَنْ وَلَدَ الْفَرَضِ) بيچووى ناژه لى بازار گاني و (وَتَمَرَهُ) ميوه ي دره ختى بازار گاني، هه م به رى گياى بازار گاني و، هه م كاو كۆتو گشت به ره مئى كى تريان (مَالُ تِجَارَةٍ) هه موويان مالى بازار گاني و زه كاتيان تى دا واجبه (وَأَنْ حَوْلَهُ) ته ولو بوونى سالى هه ر يه كى كيان (حَوْلُ الْأَصْلِ) ته ولو بوونى سالى بنچينه كه به، واته: دايكه كه و دره خته كه، كه واته: هه ر كاتيك سالى بازار گاني به سهر دايكه كان و به سهر دره خته كاندا سوپاره، هه ر نهو كاته ش - له گه له نه واند - زه كاتى بيچوو و ميوه به ره كه ده درى.

(وَوَجِبَها) نه ندازه ي نهو زه كاته ي له بازار گاني دا واجبه ده بى (رُبْعُ عَشْرِ الْقِيَمَةِ) چوارتى ده به كى نرخه كه يه تى، واته: له چل ديره مدا: يهك ديره هم، له سه دا: دوو و نيو، له

فَإِنْ مُلْكٌ يَنْقُدُ قَوْمَ بِهِ إِنْ مُلْكٌ بِنَصَابٍ، وَكَذَا دُونُهُ فِي الْأَصَحِّ، أَوْ بَعْرَضٍ فَبِغَالِبٍ نَقْدِ
الْبَلَدِ، فَإِنْ غَلَبَ نَقْدَانِ وَبَلَغَ بِأَحَدِهِمَا نَصَابًا قَوْمَ بِهِ، فَإِنْ بَلَغَ بِهِمَا قَوْمَ بِالْأَنْفَعِ لِلْفُقَرَاءِ،

هه زاردا: بیست و پینج، کهوابو: دروست نیه: خودی که لوپه لی بازرگانی له زه کاتدا بدا،
ههروه که له سهراچاوه کانداهرموویانه، نینجا بزانه: هه رچه ندی له پادهی زه کات زیاتر
بین، به گویرهی زنده بیه که ش زه کاتی لیده درئی، چونکه له زه کاتی بازرگانی دا لیبوردن
نیه، ههروه که له (المجموع) دا ههرموویه تی.

ههروه ها مه به سستیش له نرخی بازرگانی: نرخی فرو شسته وهیه تی، نه که نرخی کرپنی،
ههروه ها نهو نرخی له کورتایی سالد پهاو ده کرئی، ههروه که له سه رتهای نه م باسه و له
باسی قازانجدا پوونمان کرده وه، ههروه ها بزانه: مه به سستیش به نرخی فرو شسته وه نهو
نرخیه: که خه لک له و ده مه دا وینهی نهو که لوپه له بهو نرخی بکرئی، ههروه که له
(الشبرا ملسی) دا پوون کرلوه ته وه.

کهوابو: نه گهر بازرگانه که له دواي سوپانه وهی سال- پیتش زه کاتدان- به شیکي
که لوپه له که ی بازرگانی به خشن، یان بیکاته مارهی ژن، یان له تو لهی شتیک بیدا، یان
له بهر خاترانه به که متر له نرخی خوی بیفروشیتته وه، نه وه له سه ر بازرگانه که واجبه:
زه کاتی نهو که لوپه لانه ش بدا، چونکه نهو ده ستکاریانه له نه ندازهی زه کاتدا دروست
نه بونه، ههروه که له زوری سهراچاوه کانداهرموویه تی.

﴿قرساندن مالی بازرگانی﴾

نینجا بق زانینی نرخی که ش واجبه: که لوپه له که ی بازرگانی بقرسیندرئی، کهوابو: (فَإِنْ مُلْكٌ
يَنْقُدُ) نه گهر که لوپه له که ی بازرگانی ی به جور پاره یه که کرپی بو (قَوْمَ بِهِ) هه ر به هه مان
پاره ش که لوپه له که ده قرسیندرئی (إِنْ مُلْكٌ يَنْصَابُ) نه گهر کرپنه که به پاره یه کی پادهی
زه کات بوین (وَكَذَا دُونُهُ) ههروه ها نه گهر له پادهی زه کاتیش که متر بوین، هه ر به هه مان
پاره ده قرسیندرئی (فِي الْأَصَحِّ) له ههرمووده ی پاستردا (أَوْ يَعْزُضُ) یان نه گهر
که لوپه له که ی بازرگانی ی به که لوپه لیکی تر کرپی بو، نهو کاته (فَبِغَالِبٍ نَقْدِ الْبَلَدِ) به پاره ی
شاری بازرگانی که ده قرسیندرئی، نهو پاره یه ی به زوری معامله ی پی ده کرئی.

(فَإِنْ غَلَبَ نَقْدَانِ) جا نه گهر له شاره که دا دو جور پاره هه بون و به زوری به
ههروکیان به یه کسان معامله ده کرا (وَبَلَغَ بِأَحَدِهِمَا نَصَابًا) نرخی بازرگانی که ته نها
به یه کیکیان ده گیشته پادهی زه کات (قَوْمَ بِهِ) نهو کاته هه ر به وی ده قرسیندرئی
(فَإِنْ بَلَغَ بِهِمَا) جا نه گهر به ههروکیان نرخی که ده گیشته پادهی زه کات، نهو کاته
(قَوْمَ بِالْأَنْفَعِ لِلْفُقَرَاءِ) کامه یان به سوودتره بق هه زاران: به وی ده قرسیندرئی

وَقِيلَ يَتَخَيَّرُ الْمَالُكَ، وَإِنْ مُلِكَ بِنَقْدٍ وَعَرَضَ قَوْمٌ مَا قَابِلَ النُّقْدِ بِهِ وَالْبَاقِي بِالْأَلْبَابِ، وَتَجِبُ فِطْرَةُ عَيْدِ التَّجَارَةِ مَعَ زَكَّاتِهَا، وَلَوْ كَانَ الْعَرَضُ سَائِمَةً، فَإِنْ كُمِلَ نَصَابُ إِحْدَى الزَّكَّاتَيْنِ فَقَطُّ وَجِبَتْ، أَوْ نَصَابُهُمَا فَرَكَاةُ الْعَيْنِ فِي الْجَدِيدِ،

(وَقِيلَ) له فرموده‌ی کدا: (يَتَخَيَّرُ الْمَالُكَ) خاوه‌نی بازرگانی‌که سهریشکه: به کامه‌یان بقرسینئ بروسه ده‌بی.

ئینجا بزانه: له چۆنیته‌ی ئهو قرساندنه‌دا ناشکرا بوو: که پاره‌ی ئهم سهرده‌مه‌ی ئیمه‌ش به زیو ده‌قرسیندرئ، چونکه-به زیو- زووتر ده‌گاته پاده‌ی زه‌کات و بۆ هه‌زاران به سووتره، هه‌روه‌ک له زه‌کاتی پاره‌و پولدا پوونمان کرده‌وه.

(وَإِنْ مُلِكَ بِنَقْدٍ وَعَرَضَ) نه‌گه‌ر مالی بازرگانی‌که‌ی کپی‌بو به پاره‌و به که‌لوپه‌لیکی‌تری جگه له پاره، ئهو کاته (قَوْمٌ مَا قَابِلَ النُّقْدِ بِهِ) ئه‌وه‌ی به پاره‌که‌لوپه، هه‌ر به هه‌مان پاره ده‌قرسیندرئ (وَالْبَاقِي) ئه‌وه‌ی به که‌لوپه‌لیکی‌تری کپیوه (بِالْأَلْبَابِ) به پاره‌ی شاره‌که‌ی ده‌قرسیندرئ (وَتَجِبُ فِطْرَةُ عَيْدِ التَّجَارَةِ) له سه‌ر بازرگانه‌که‌ی واجبه: سهرفیه‌ی کۆپه‌کانی بازرگانی بدا (مَعَ زَكَّاتِهَا) هه‌روه‌ها واجبه: زه‌کاتی بازرگانی‌که‌ش بدا، چونکه هه‌ی زه‌کاتی بازرگانی و سهرفیه‌ی لێک جیاوازن.

(وَلَوْ كَانَ الْعَرَضُ سَائِمَةً) نه‌گه‌ر که‌لوپه‌لی بازرگانی ئاژه‌لی له‌وه‌پاو بوو، یان خورماو ترئ‌ی به دره‌خته‌وه بوو، یان دانه‌وێله‌ی داچیندرلو بوو، ئه‌وه ته‌نها یه‌ک جوړه زه‌کاتی تئ‌دا واجبه، که‌وابو: (فَإِنْ كُمِلَ نَصَابُ إِحْدَى الزَّكَّاتَيْنِ فَقَطُّ) نه‌گه‌ر ته‌نها پاده‌ی زه‌کاتیک ته‌واو بوو (وَجِبَتْ) زه‌کاتی ته‌واو بووه‌که واجب ده‌بی:

بۆ وێنه: نه‌گه‌ر چل مه‌پی بازرگانی نرخی سه‌ه‌و نه‌وه‌د بیره‌می زیو بوو، ئه‌وه له کۆتایی سالی مه‌په‌کاندا واجبه: کاوپێک له زه‌کات بدرئ، به پێچه‌وانه‌وه‌ش: نه‌گه‌ر سی و نۆ مه‌پی بازرگانی نرخی دوو سه‌د بیره‌م بوو، ئه‌وه له کۆتایی سالی بازرگانی‌دا چوارێکی ده‌یه‌کی نرخی مه‌په‌کان-واته: له سه‌دا: دوو و نیو- واجبه: له زه‌کاتدا بدرئ.

ئینجا بزانه: نه‌گه‌ر ئاژه‌له‌کانی دابه‌ستن و نه‌یله‌وه‌پاندن، واته: نه‌لفی دانئ، ئهو کاته ته‌نها زه‌کاتی بازرگانی‌که‌ی واجب ده‌بی، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا ئاماژه‌ی بۆ کرله‌وه.

(أَوْ نَصَابُهُمَا) یان نه‌گه‌ر پاده‌ی زه‌کاتی هه‌ر دووکیان ته‌واو بوو: وه‌ک چل مه‌پ نرخی دوو سه‌د بیره‌می زیو بئ، یان چل ته‌نه‌که گه‌نمی داچیندرلو نرخی دوو سه‌د بیره‌می زیو بئ، ئه‌وه (فَرَكَاةُ الْعَيْنِ) ته‌نها زه‌کاتی که‌لوپه‌له‌که‌ی واجبه، نه‌ک بازرگانی (فِي الْجَدِيدِ) له فرموده‌ی نوێ‌دا، که‌واته: واجبه کاوپێک له زه‌کاتی مه‌په‌کاندا بدا، چوار ته‌نه‌که‌ش له زه‌کاتی گه‌نمه‌که‌ی بدا، هه‌م واجبه: دره‌خته‌کان و کاوکۆته‌که‌ش بۆ بازرگانی بقرسینئ.

فَعَلَىٰ هَذَا لَوْ سَبَقَ حَوْلُ التَّجَارَةِ: بَأَنِ اشْتَرَىٰ بِمَالِهَا بَعْدَ سِتَّةِ أَشْهُرٍ نَصَابَ سَائِمَةٍ
فَالْأَصَحُّ وَجُوبُ زَكَاةِ التَّجَارَةِ لِتَمَامِ حَوْلِهَا ثُمَّ يَفْتَحُ حَوْلًا لِّزَكَاةِ الْغَنِيِّ أَبَدًا، وَإِذَا قُلْنَا:
عَامِلُ الْقِرَاضِ لَا يَمْلِكُ الرِّبْحَ بِالظُّهُورِ فَعَلَى الْمَالِكِ زَكَاةُ الْجَمِيعِ، فَإِنْ أَخْرَجَهَا مِنْ
مَالِ الْقِرَاضِ حُسِبَتْ مِنَ الرِّبْحِ

ثینجا بزانه له هر حاله تیگدا زهکات له نازده کاندای بدری، بیچووه کانیشیان له گهل
سهرمژمیر ده کریئن، وهکو له باسی زهکاتی بیچودا پوونمان کرده وه، به لام نه گهر زهکاتی
بازرگانیان لی بدری، نهو کاته بیچووه کان و خوری و شیر له گهل دایکه کان ده قرسی بندری و،
برده خته کان و میوه که و هروه هاش دانه ویله و کاوکی ته که و هرچی نرخی هه بن، گشتی
پیکه وه ده قرسی بندری و که سالی بازرگانی ته و او بوو، زهکات له گشتی ده بدری، هروه که
له (المجموع) دا به درژی و له سهرچاوه کانی تریشدا پوون کرلوه ته وه.

(فَعَلَىٰ هَذَا) هر له سهر فرموده ی نوی: (لَوْ سَبَقَ حَوْلُ التَّجَارَةِ) نه گهر سالی بازرگانی
پیش سالی که لویه له که ته و او بوو: (بَأَنِ اشْتَرَىٰ بِمَالِهَا بَعْدَ سِتَّةِ أَشْهُرٍ نَصَابَ سَائِمَةٍ) وه که
به مالی بازرگانی که - له دوی شهش مانگ - چل مه پ بکری و له سهر له وه پاندنه که ش
به رده و ام بی (فَالْأَصَحُّ) فرموده ی راستر (وَجُوبُ زَكَاةِ التَّجَارَةِ) یه که م جار زهکاتی
بازرگانی که واجبه (لِتَمَامِ حَوْلِهَا) که سالی بازرگانی که ته و او بوو (ثُمَّ) ثینجا که سالی
بازرگانی ته و او بوو (يَفْتَحُ حَوْلًا) له و کاته وه سهره سالیکی تر ده کاته وه (لِزَكَاةِ الْغَنِيِّ
أَبَدًا) بق زهکاتی که لویه له که ی بازرگانی هه تا هه تایه، که واته: که سالی بازرگانی
سوپلوه، زهکاتی بازرگانی له سه دا: دوو و نیو ده دا، ثینجا له دوی سالیکی تر کاوړیک له
زهکاتی چل مه پره کان ده دلو زهکاتی بازرگانی نادا.

﴿ زهکاتی مامله تی قازانجی هاویه ش ﴾

ثینجا بزانه: هر کاتیک موسولمانیک پاره ی دایه موسلمانیک تر: تاکو بازرگانی ی پی
بکاو قازانجیش له نیوانیاندا هاویه ش پی، نه وه که سال ته و او بوو، زهکات له و
بازرگانی ده واجب ده پی، که و ابو: (وَإِذَا قُلْنَا) هر کاتیک له سهر فرموده ی راستر
بلین: (عَامِلُ الْقِرَاضِ) نهو کریکاره ی به پاره ی خه لکی بازرگانی ده کا (لَا يَمْلِكُ الرِّبْحَ
بِالظُّهُورِ) به شه قازانجه که ی خوی نابیته ملکی خوی به ته نها ناشکر ابوونی قازانجه که،
به لکو ده پی بهش بکری ثینجا ده بیته ملکی خوی (فَعَلَى الْمَالِكِ زَكَاةُ الْجَمِيعِ) نه وه له سهر
فرموده ی راستر: له سهر خاوه ن پاره که واجبه زهکاتی گشت بازرگانی که بدا: به
سهرمایه و قازانجه وه؟ چونکه گشتی ملکی خاوه ن پاره که به.

ثینجا (فَإِنْ أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِ الْقِرَاضِ) نه گهر خاوه نه که له خودی پاره ی بازرگانی که
زهکاته که ی دا (حُسِبَتْ مِنَ الرِّبْحِ) نهو زهکاته له قازانجه که حیساب ده کری، نه که له

فِي الْأَصْحَ، وَإِنْ قُلْنَا يَمْلِكُ بِالظُّهُورِ لَزِمَ الْمَالِكُ زَكَاةُ رَأْسِ الْمَالِ وَحِصَّتِهِ
مِنَ الرَّيْحِ، وَالْمَذْهَبُ أَكْثَرُ يُلْزَمُ الْعَامِلُ زَكَاةُ حِصَّتِهِ.

(بَابُ زَكَاةِ الْفِطْرِ)

تَجِبُ بِأَوَّلِ لَيْلَةِ الْعِيدِ فِي الْأَظْهَرِ،

سرمایه که (فی الاصح) له فرموده‌ی راست‌تردا، که ولته: کرئکاره که ش به گویره‌ی به‌شه
قازانجه که‌ی خوی زه‌کاتی له سر حیساب ده‌کری، هه‌روه که (بجیرمی) دا فرموده‌ی تی.
به‌لام نه‌گر خاوه‌ن پاره‌که له پاره‌یه‌کی‌تری جگه له پاره‌ی بازوگانیه که زه‌کاته که‌ی دا،
نه‌وه گشتی له کیس خوی ده‌چن و بروسه نیه هیچی له کرئکاره که‌و له قازانج و هریگریته‌وه،
هه‌روه که (الشهراملسی) و (بجیرمی) دا فرموده‌ی تانه.

(وَإِنْ قُلْنَا) نه‌گر به فرموده‌ی بی‌هیز بلین: (يَمْلِكُ بِالظُّهُورِ) کرئکاره که به‌شه
قازانجه که‌ی ده‌بیته ملکی خوی به تانه‌ها ناشکرابوون (لَزِمَ الْمَالِكُ) نه‌و کاته له سر
خاوه‌ن پاره‌که واجب: (زَكَاةُ رَأْسِ الْمَالِ وَحِصَّتِهِ مِنَ الرَّيْحِ) زه‌کاتی سرمایه که‌و زه‌کاتی
به‌شه قازانجه که‌ی خوی بدا (وَالْمَذْهَبُ) مه‌زه‌بی سر نه‌و فرموده بی‌هیزه: (أَنَّهُ يُلْزَمُ
الْعَامِلُ زَكَاةُ حِصَّتِهِ) له سر کرئکاره که ش واجب: زه‌کاتی به‌شه قازانجه که‌ی خوی بدا،
چونکه ملکی خویه‌تی.

ئینجا بزانه: نه‌گر خاوه‌ن پاره‌که زه‌کاتی له سر نه‌بو: وه‌کو مزگه‌وت و کافر، نه‌و کاته
زه‌کات له بازوگانیه که‌دا واجب نیه، به‌لام نه‌گر به پیچه‌وانه‌وه: خاوه‌ن پاره‌که زه‌کاتی
له سر بوو و کرئکاره که له سهری نه‌بو، چونکه کافر بوو، نه‌و کاته گشت زه‌کاته که له
سر خاوه‌ن پاره‌که‌یه، وه‌ک باسما‌ن کرد، هه‌روه که له (المجموع) دا بوون کرلوته‌وه.

﴿بَابُ زَكَاةِ الْفِطْرِ: بِأَسَى زَه‌کاتی سهرفیتره‌ی په‌مه‌زان﴾

(تَجِبُ) زه‌کاتی سهرفیتره‌ی په‌مه‌زان واجب ده‌بین (بِأَوَّلِ لَيْلَةِ الْعِيدِ) به‌گه‌یشتنه سهره‌تای
شه‌وی جه‌ژنی په‌مه‌زان و به‌شیک‌ی په‌مه‌زانیش (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده‌ی به‌هیزتردا ﴿عَنْ
ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ: عَلَى
الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالْأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا: أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ
خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ﴾ هه‌رواه الشیخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ زه‌کاتی سهرفیتره‌ی واجب کره‌وه:
ساعتیک له قه‌سپ، یان له جۆ، له سر کویله و نازاد، نیرو من، مندا‌ل و گه‌وره، نه‌گر
نه‌وانه موسلمان بن، هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمانی دلوه: پیتش چوونه نو‌یزنی جه‌ژن
سهرفیتره بدری.

فَخَرَجَ عَنْ مَاتِ الْغُرُوبِ دُونَ مَنْ وَلَدَ، وَيَسْنُ أَنْ لَا تُؤَخَّرَ عَنْ صَلَاتِهِ، وَيَحْرَمُ تَأْخِيرُهَا عَنْ يَوْمِهِ، وَلَا فِطْرَةَ عَلَى كَافِرٍ إِلَّا فِي عَبْدِهِ وَقَرِيبِهِ الْمُسْلِمِ فِي الْأَصْحَ، وَلَا رَقِيقٍ

که واپو: (فَخَرَجَ) واجبه: سهرفیتره بدری (عَمَّنْ) له جیاتی نو موسلمانن له ناخیر پښی پهمه زان له ژياندا بو، ټینجا (مَاتِ الْغُرُوبِ) له دوی پښتواوایون - واته: له شوی جه ژندا - مردبې؟ چونکه له به شیکی پهمه زاندا هه بووه وگه یشتوته سهره تای شوی جه ژنیش (لَوْنٌ مِّنْ وَلَدٍ) به لام سهرفیتره له جیاتی نو منداله نادرې: که له دوی پښتواوایون - واته: له شوی جه ژندا - له دایک بوبې، هه روه ها له سر نو کافره ش واجب نیه: که له شوی جه ژندا ده بیته موسلمان، چونکه نو دوانه له به شیکی پهمه زاندا به ته ولوی نه بونه.

هه روه ها نه گهر موسلمانیش له ناخیری پهمه زاندا پښ پښتواوایون بمرې، نه ویش سهرفیتره له جیاتی نادرې، چونکه نه گه یشتوته سهره تای شوی جه ژن، هه روه ک له (تحفة) (نهایه) دا ناماژهی بې کرلوه، به لام نه گهر به ماوه یه کی که م پښ پښتواوایون له دایک بېنو یه کسر له دوی پښتواوایون بمرې، واجبه: سهرفیتره ی بې بدرې، هه روه ک له (المجموع) دا فرموده تی، چونکه له به شیکی پهمه زان و له سهره تای شوی جه ژندا هه بوه (وَيَسْنُ) سوننه ته: (أَنْ لَا تُؤَخَّرَ عَنْ صَلَاتِهِ) زه کاتی سهرفیتره نه خړته دوی نویژی جه ژن، به لکو سوننه ته: له پښ چوونه نویژدا بدرې، به به لگهی حه دیسه که ی پابردو

هه روه ها دروسته: له یه که می پهمه زاندا سهرفیتره بدرې، هم له پښی جه ژندا تا پښ ټاوا ده بې، کاتی زه کاتی سهرفیتره ده مینې، که واپو: (وَيَحْرَمُ تَأْخِيرُهَا عَنْ يَوْمِهِ) حه پامه: زه کاتی سهرفیتره بخاته دوی پښی جه ژن، نه گهر هیچ عوزیکی نه بې، که واپو: نه گهر پښی جه ژن ټاوا بو و سهرفیتره نه دا، گونا هبار ده بېو واجبه: به په له قه زای بکاته وه، هه روه ک له سهرچاوه کاندا نو مه سه لانه پوون کرلونه وه.

(وَلَا فِطْرَةَ عَلَى كَافِرٍ) سهرفیتره له سر کافری بڼه پره تی واجب نیه، به به لگهی حه دیسه که ی پابردو (إِلَّا فِي عَبْدِهِ) ته نها سهرفیتره ی کویله که یو (وَقَرِيبِهِ الْمُسْلِمِ) نو خزمه موسلمانن له به خیتو کردنی له نه ستویه تی و، هم ژنه موسلمانن که شی - له ماوه ی (عدة) - واجبه (فِي الْأَصْحَ) له فرموده ی راستردا، که واپو: کافره که سهرفیتره ی نه وانه ده دلو نیه ته که ش دینې، به لام هم نیه ته نیه تی خواپه رستی نیه، به لکو نیه تی جیا کردنه وه یه، هه روه ک له (الشبرا ملسی) و (الشروانی) دا فرمودیه اته.

(وَلَا رَقِيقٍ) هه روه ها له سر کویله واجب نیه: سهرفیتره ی خوی و ژنه که یو خزمه کانی بدا، به لکو واجبه: گه وره که ی سهرفیتره ی وی بدا.

وَفِي الْمَكَاثِبِ وَجْهٌ، وَمَنْ بَغَضَهُ حُرٌّ يَلْزَمُهُ قِسْطُهُ، وَلَا مُعْسِرَ فَمَنْ لَمْ يَفْضُلْ عَنْ قُوَّتِهِ وَقُوَّتِ مَنْ فِي نَفَقَتِهِ لَيْلَةُ الْعِيدِ وَيَوْمُهُ شَيْءٌ فَمُعْسِرٌ، وَيُشْتَرَطُ كَوْنُهُ فَاضِلًا عَنْ مَنْسَكِنٍ وَخَادِمٍ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ فِي الْأَصَحِّ، وَمَنْ لَزِمَهُ فِطْرَتُهُ لَزِمَهُ فِطْرَةُ مَنْ تَلَزَمَهُ نَفَقَتُهُ

(وَفِي الْمَكَاثِبِ وَجْهٌ) ده‌رباره‌ی کویله‌ی نووسرلوپیدرو فرموده‌یه‌کی بی‌میزه‌یه: که واجبه: سرفیت‌ره‌کانی بدا (وَمَنْ بَغَضَهُ حُرٌّ) هر کویله‌یه‌ک به‌شیتی‌کی نازاد بی‌و به‌شیتی‌کی کویله‌ی بی (يَلْزَمُهُ قِسْطُهُ) واجبه: به‌نه‌نداره‌ی نازادیه‌کی سرفیت‌ره‌ی خوی بدا.

(وَلَا مُعْسِرَ) زه‌کاتی سرفیت‌ره‌له‌سەر مرقفی نه‌بووی واجبه‌نیه، که‌وابو: (فَمَنْ لَمْ يَفْضُلْ) هر که‌سیک زیاده‌ی نه‌بی: (عَنْ قُوَّتِهِ وَقُوَّتِ مَنْ فِي نَفَقَتِهِ) له‌خوارنی خوی و نه‌و که‌سانه‌ی به‌ختوکردنیانی له‌نه‌ستویه‌تی (لَيْلَةُ الْعِيدِ وَيَوْمُهُ) له‌شهو و پوژی جه‌ژندا (شَيْءٌ) هیچی زیاد نه‌بو (فَمُعْسِرٌ) نه‌وه مرقفی‌کی نه‌بووی‌یه‌و سرفیت‌ره‌ی له‌سەر واجبه‌نیه، به‌لام نه‌گەر ته‌نها یه‌ک ساعی زیاتر ه‌بی، نه‌وه مرقفی‌کی ه‌بووی‌یه، واته: سرفیت‌ره‌ی له‌سەر واجبه، ه‌روه‌ک له‌سەرچاوه‌کاندا فرمودیانه.

(وَيُشْتَرَطُ كَوْنُهُ فَاضِلًا) ه‌روه‌ها به‌مەرچ داده‌ندری: نه‌وه‌ی ده‌یداته سرفیت‌ره، زیادبی (عَنْ مَنْسَكِنٍ) له‌شوینی تیدا حاوانه‌وه، که‌واته: نه‌گەر خانوه‌که‌ی به‌کری بی، واجبه: سرفیت‌ره‌که‌له‌کری خانوو زیادبی (وَخَادِمٍ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ) ه‌روه‌ها زیادبی له‌کری خرمه‌تکاریک که‌پیوستی پی‌ه‌بی (فِي الْأَصَحِّ) له‌فرموده‌ی راستردا.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ له‌و پیناسه‌یه‌دا ده‌رکوت: که‌مرقفی نه‌بووی جیابه‌له‌مرقفی که‌دلو ه‌زار، واته: مرقفی نه‌بووی له‌ه‌ردوکیان حالی نزم‌تره، که‌واته: ده‌گونجی مرقفی‌ک له‌سرفیت‌ره‌داندا ه‌بووی بی، به‌لام له‌زه‌کات وه‌رگرتندا که‌دا، یان ه‌زار بی، ه‌روه‌ک له‌باسی نه‌وه‌شت که‌سانه‌ی زه‌کاتیان ده‌دریتی پیناسه‌یان ده‌که‌ین، إِنْ هَاءُ اللَّهِ تَعَالَى.

که‌وابو: دروسته: مرقفی‌کی که‌دا، یان ه‌زار سرفیت‌ره‌ی خوی بداته مرقفی‌تری وه‌ک خوی، نینجا که‌سرفیت‌ره‌که‌ی ئوه‌رگرتو قبولی کرد، دروسته: نه‌مه‌ش سرفیت‌ره‌ی خوی بداته نه‌و، نه‌ویش ئی قبول بکا، چونکه‌ه‌ردوکیان سرفیت‌ره‌یان له‌سهره‌و ه‌ردوکیشیان دروسته: زه‌کات وه‌ریگرن، ه‌روه‌ک له‌(مغنی)و (الشروانی)دا نه‌وه‌سه‌له‌یه‌په‌وون کرلوه‌ته‌وه.

(وَمَنْ لَزِمَهُ فِطْرَتُهُ) هر که‌سیک سرفیت‌ره‌ی خوی له‌سەر واجبه‌بی (لَزِمَهُ فِطْرَةُ مَنْ تَلَزَمَهُ نَفَقَتُهُ) له‌سهری واجبه: سرفیت‌ره‌ی نه‌و که‌سانه‌ش بدا که‌به‌ختوکردنیانی له‌نه‌ستویه‌تی: وه‌ک ژنه‌که‌ی و مندا له‌کانی و دلیکی و باوکی... ه‌تد، به‌لام نه‌گەر نه‌وانه‌سهره‌خو -بی‌نیزی به‌ختوکه‌ره‌که‌- سرفیت‌ره‌ی خویان بدنه‌ن، نه‌وه سرفیت‌ره‌کیان دروست ده‌بی، ه‌روه‌ک له‌(تحفة)و (الشروانی)دا په‌وون کرلوه‌ته‌وه.

لَكِنْ لَا يَلْزَمُ الْمُسْلِمَ فِطْرَةُ الْعَبْدِ وَالْقَرِيبِ وَالزَّوْجَةِ الْكُفَّارِ، وَلَا الْعَبْدَ فِطْرَةُ زَوْجَتِهِ، وَلَا الْإِنِّ فِطْرَةُ زَوْجَةِ أَبِيهِ، وَفِي الْإِنِّ وَجَّةٌ، وَلَوْ أَعْسَرَ الزَّوْجُ أَوْ كَانَ عَبْدًا فَلَا ظَهْرَ أَلْفَةٍ يَلْزَمُ زَوْجَتَهُ الْحُرَّةَ فِطْرَتَهَا، وَكَذَا سَيِّدَ الْأَمَةِ، قُلْتُ: الْأَصْحُ الْمَنْصُوصُ لَا يَلْزَمُ الْحُرَّةَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَلَوْ انْقَطَعَ خَبَرُ الْعَبْدِ فَلَا مَذْهَبَ وَجُوبُ إِخْرَاجِ فِطْرَتِهِ فِي الْحَالِ، وَقِيلَ إِذَا عَادَ وَفِي قَوْلٍ لَا شَيْءَ، وَالْأَصَحُّ أَنَّ مَنْ أَيْسَرَ بَعْضَ صَاعٍ يَلْزَمُهُ،

نينجا بزانه: مهرجه: نهو به خيتوكرلوانه موسلمان بن، ههروه كه دهه رموي (لكن لا يلزم المسلم) به لام له سه رموسلمان واجب نيه (فطرة العبد والقريب والزوجة الكفاري سهرفيتره كويله كافره كه وخزمه كافره كه و نه كافره كه ي بدا، به به لگه ي هه نيسه كه ي پابردو، مهرچهندهش به خيتوكرديان واجب بي (ولا العبد فطرة زوجته) هم له سه كويلهش واجب نيه: سهرفيتره ي نه كه ي خوي بدا، چونكه كويله سهرفيتره ي خويشي له سه نيه.

(ولا الإن فطرة زوجة أبيه) ههروه ها له سهر كوپ واجب نيه: سهرفيتره ي نه ي باوكي خوي بدا، مهرچهند واجبيش بي به خيتويان بكا، ههروه ها له سهر باوك واجب نيه: سهرفيتره ي نه ي كوپره كه ي بدا (وفي الإن وجبة) به لام دهرياره ي كوپ هه رمووده يه كي بينه يه يه: كه سهرفيتره ي نه ي باوكي له سهره.

(ولو أعسر الزوج) نه گهر ميترده يچي نه بو له سهرفيتره ي نه كه ي بدا (أو كان عبداً) يان ميترده كه كويله بو (فلا ظهن) هه رمووده ي به ميتر (أنه يلزم زوجته الحرة) له سهر نه نازاده كه ي واجبه (فطرتها) به خوي سهرفيتره ي خوي بدا (وكذا سيد الأمة) ههروه ها له سهر گه ورده ي جاريه كه ش واجبه: سهرفيتره ي جاريه به شوو درلوه كه بدا.

(قلت) نيمامي (النلوي) دهه رموي (الأصح المنصوص) دهه ققي هه رمووده ي پاستر نه مه يه (لا يلزم الحرة) له سهر نه نازاده كه ي واجبه نيه: سهرفيتره ي خوي بدا، به لكو سوننه ته (والله أعلم)، به لام نه گهر نه كه (ناشيزه) بو، نهو كاته ش له سهر ميترده كه ي واجبه نيه، كه و ابو: واجبه به خوي سهرفيتره ي خوي بدا، ههروه كه له سهر چاوه كاند هه رموويانه.

(ولو انقطع خبر العبد) نه گهر كويله يه ك بينه و ال بو (فالمذهب) هه رمووده ي پاستي مه زه ب (وجوب إخراج فطرته في الحال) واجبه: گه ورده كه ي له جه ژندا- بين دواخستن سهرفيتره كه ي بدا (وقيل) له هه رمووده يه كي بينه يه يه: (إذا عاد) ههر كاتيك گه پاره سهرفيتره كه ي ده دا (وفي قول) له هه رمووده يه كدا (لا شيء) هيچ سهرفيتره ي واجبه نيه.

(والأصح) هه رمووده ي پاستر (أن من أيسر بفض صاع) ههر كه سيك ته نها به شه ساعتيكي زيادي هه بو له شه و پوي جه ژندا (يلزمه) واجبه: نهو به شه بداته سهرفيتره.

وَأَنَّهُ لَوْ وَجَدَ بَعْضَ الصَّبَّاحِ قَدَّمَ نَفْسَهُ ثُمَّ زَوْجَتَهُ ثُمَّ وَلَدَهُ الصَّغِيرَ ثُمَّ الْأَبَ ثُمَّ الْأُمَّ
ثُمَّ الْكَبِيرَ، وَهِيَ صَاعٌ: وَهُوَ سِتُّمِائَةُ دِرْهَمٍ وَثَلَاثَةُ وَتِسْعُونَ دِرْهَمًا وَثَلَاثُ
قُلْتُ: الْأَصْحُ سِتُّمِائَةُ وَخَمْسَةُ وَثَمَانُونَ دِرْهَمًا وَخَمْسَةُ أَسْبَاعٍ دِرْهَمٍ لِمَا سَبَقَ فِي زَكَاةِ
النَّبَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

(وَأَنَّهُ لَوْ وَجَدَ بَعْضَ الصَّبَّاحِ) نه گەر که سبک ته‌نجا چه‌ند ساعیتی ده‌ست که‌وت بقی
سهرقیتره (قَدَّمَ نَفْسَهُ) واجبه: پێشدا سهرقیتره‌ی خۆی بدا (ثُمَّ زَوْجَتَهُ) ئینجا
سهرقیتره‌ی ژنه‌که‌ی (ثُمَّ وَلَدَهُ الصَّغِيرَ) ئینجا مندا له‌ بجوکه‌کانی (ثُمَّ الْأَبَ) ئینجا باوکی
خۆی (ثُمَّ الْأُمَّ) ئینجا دایکی خۆی (ثُمَّ الْكَبِيرَ) ئینجا مندا له‌ گه‌وره‌که‌ی: که‌ هه‌ژار بیه‌و
توانای کارکردنی نه‌بی.

﴿ نه‌ندازه‌ی سهرقیتره ﴾

(وَهِيَ) نه‌ندازه‌ی سهرقیتره‌ی یه‌ك كه‌س: (صَاعٌ) یه‌ك ساعه به‌ به‌لگه‌ی هه‌بسه‌که‌ی
پا‌بردو (وَهُوَ) کیشی یه‌ك ساع (سِتُّمِائَةُ دِرْهَمٍ وَثَلَاثَةُ وَتِسْعُونَ دِرْهَمًا وَثَلَاثُ
نَوْدُو سَيِّ دِرْهَمٍ) سێهه‌م و سێهه‌میکی دیره‌میكه (قُلْتُ) ئیمامی (النولوی) ده‌فه‌رموئ (الأصح)
فه‌رمووده‌ی راستر (سِتُّمِائَةُ وَخَمْسَةُ وَثَمَانُونَ دِرْهَمًا وَخَمْسَةُ أَسْبَاعٍ دِرْهَمٍ) شه‌شسه‌و
هه‌شتاو پێنج دیره‌م و پێنج هه‌فتیکی دیره‌میكه (لِمَا سَبَقَ فِي زَكَاةِ النَّبَاتِ) له‌به‌ر نه‌و
لێکدانه‌وه‌ی له‌ زه‌کاتی دانه‌وێله‌ دا پا‌را (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

ئینجا بزانه: کیشی یه‌ك ساع- به‌ پا‌ریزکاری یه‌وه- ده‌کاته (٢٤٢٠) گرام، واته: نوو کیلوو
چوارسه‌و بیست گرام.

﴿ ناگاداری ﴾ له‌ مه‌زه‌بی ئیمامی (حنفی) دا: کیشی یه‌ك ساع- به‌ پا‌ریزکاری یه‌وه-
ده‌کاته (٣٦٢٠) گرام، واته: سێ کیلوو شه‌شسه‌و سێ گرام، ئینجا نه‌گه‌ر له‌
سهرقیتره‌ دا: گه‌م، یان ئاردی گه‌م بدرئ، نه‌و کاته نیو ساع واجبه، که‌ ده‌کاته
(١٨١٥) گرام، واته: یه‌ك کیلوو هه‌شسه‌و پا‌نزه‌ گرام، به‌لام نه‌گه‌ر قه‌سپ، یان جۆ، یان
ئاردی جۆ بدرئ، نه‌و کاته ساعیتی ته‌ولو واجبه.

ئینجا بزانه: له‌ مه‌زه‌بی ئیمامی (حنفی) دا دروسته: سهرقیتره‌ بدریته ته‌نجا یه‌ك گه‌دا،
یان یه‌ك هه‌ژار، هه‌م دروسته له‌ جیاتی دانه‌وێله: نرخی دانه‌وێله‌ که‌ له‌ سهرقیتره‌ دا بدرئ،
هه‌روه‌ك له‌ (المجموع) و (الشروانی) و کتێبه‌کانی مه‌زه‌بی خۆیاندا پوون کرلوه‌ ته‌وه.

که‌وابو: نه‌گه‌ر یه‌كێك بیه‌وئ له‌ سه‌ر مه‌زه‌بی (حنفی) سهرقیتره‌ی خۆی بدا، نه‌وه نرخی
نزیکه‌ی نوو کیلوو گه‌م له‌ جیاتی هه‌ر نه‌فه‌رێك ده‌داته هه‌ژارێك، به‌گوێره‌ی نرخی بازا‌ر له‌
په‌ژدی جه‌ژنی په‌مه‌زادا.

وَجَنَسُهُ الْقَوْتُ الْمُعَشَّرُ، وَكَذَا الْأَقْطُ فِي الْأَظْهَرِ، وَتَجِبُ مِنْ قُوْتِ بَلَدِهِ، وَقِيلَ قُوْتُهُ وَقِيلَ
يَتَخَيَّرُ بَيْنَ الْأَقْوَاتِ، وَيُجْزَى الْأَعْلَى عَنِ الْأَدْنَى وَلَا عَكْسَ، وَالْإِعْتِبَارُ بِالْقِيَمَةِ فِي وَجْهِهِ،
وَبِزِيَادَةِ الْإِقْتِيَّاتِ فِي الْأَصَحِّ، فَالْبَرُّ خَيْرٌ مِنَ الثَّمَرِ وَالْأَرْزُ، وَالْأَصَحُّ أَنَّ الشَّعِيرَ خَيْرٌ مِنَ
الثَّمَرِ وَأَنَّ الثَّمَرَ خَيْرٌ مِنَ الزَّيْبِ، وَلَهُ أَنْ يُخْرِجَ عَنْ نَفْسِهِ مِنْ قُوْتِهِ وَعَنْ قَرِيْبِهِ أَعْلَى مِنْهُ،

(وَجَنَسُهُ) په گهزی نهو خوارده مهنیه واجب له سرفیتره دا بدری (الْقَوْتُ الْمُعَشَّرُ) نهو
خوارده مهنیه: که له زه کاتی دا دهیک واجب بوو، هر وک له باسی میوه و دان و ټله دا
پلبرا، چونکه له هه دیسه که ی پلر دبو ناوی به شیکی نهو خوارده مهنیه هاتو و
نه وانی تریش (قیاس) کړاونه سر نه و ان هر وک له (نهایه یو) (مقنی) دا فرمودیانه.

(وَكَاذَا الْأَقْطُ) هر ودهاش دروسته: که شک له سرفیتره دا بدری (فِي الْأَظْهَرِ) له
فرموده ی به میژ تر دا، چونکه له (بخاری و مسلم) دا هاتو.

(وَتَجِبُ) له فرموده ی راستر دا واجب: سرفیتره بدری (مِنْ قُوْتِ بَلَدِهِ) له خوارده مهنی
شاری سرفیتره بقرلو وک: که به نه غله بی بقری زیان ده یخو، که واته: نه گهر
سرفیتره دهر وک له شوینیک بوو، سرفیتره بقرلو وک ش له شوینیک تر بوو، نه و کاته
واجب: خوارده مهنی شوینی سرفیتره بقرلو وک په چاو بکړی، هر وک له (تحفة) دا
فرموده ی (وَقِيلَ) له فرموده یه کی بی میژ دا (قُوْتِهِ) له و خوارده مهنیه به خوی به
نه غله بی ده یخو (وَقِيلَ) له فرموده یه کی تری بی میژ دا (يَتَخَيَّرُ بَيْنَ الْأَقْوَاتِ)
زه کات دهر وک سرفیتره ده بی له نیوان هه موو خوارده مهنیه کان په کیکیان له سرفیتره
ده دا، شینجا بزانه: نه م سنی هه: مه زه بی تیمامی (حنفی) یه، هر وک له (المجموع) یو
(تحفة) دا فرمودیانه.

(وَيُجْزَى الْأَعْلَى عَنِ الْأَدْنَى) دروسته: خوارده مهنی باشت، له جیاتی خوارده مهنی
نزم تر بدا (وَلَا عَكْسَ) به لام به پیچه وانه و دروست نیه (وَالْإِعْتِبَارُ بِالْقِيَمَةِ) باشی و نرمی
خوارده مهنی به نرخه که ی په چاو ده کړی (فِي وَجْهِ) له فرموده یه کی بی میژ دا (وَبِزِيَادَةِ
الْإِقْتِيَّاتِ فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی راستر دا: به زیاتر خوارده ی بقری زیان په چاو ده کړی
(فَالْبَرُّ خَيْرٌ مِنَ الثَّمَرِ) که وایو: که نم باشته له قهسپو له میوژ (وَالْأَرْزُ) هه م له برنجیش و
له جوش (وَالْأَصَحُّ) فرموده ی راستر: (أَنَّ الشَّعِيرَ خَيْرٌ مِنَ الثَّمَرِ) جق له قهسپ باشته
(وَأَنَّ الثَّمَرَ خَيْرٌ مِنَ الزَّيْبِ) قهسپ له میوژ باشته (وَلَهُ) بقری زه کات دهر وک دروسته: (أَنْ
يُخْرِجَ عَنْ نَفْسِهِ مِنْ قُوْتِهِ) سرفیتره ی خودی خوی له خوارده مهنی کی واجب خوی بدلو
(وَعَنْ قَرِيْبِهِ أَعْلَى مِنْهُ) سرفیتره ی نه وانه ی تریش، واته: خزم و ژنه کانی له
خوارده مهنیه کی باشت بدا.

وَلَا يُعْضُ الصَّاعُ، وَلَوْ كَانَ فِي بَلَدٍ أَقْوَاتٌ لَا غَالِبَ فِيهَا تَخِيرَ، وَالْأَفْضَلُ أَشْرَفُهَا،
وَلَوْ كَانَ عَبْدُهُ بَلَدٌ آخَرَ فَلَا صَحَّ أَنْ الْإِعْتِبَارَ بِقُوَّتِ بَلَدِ الْعَبْدِ، قُلْتُ: أَلَوَاجِبُ الْحَبِّ
السَّلِيمِ، وَلَوْ أَخْرَجَ مِنْ مَالِهِ فِطْرَةَ وَلَدِهِ الصَّغِيرِ الْفَنِيِّ جَارَ كَأَجْنَبِيٍّ أَدْنَى،

(وَلَا يُعْضُ الصَّاعُ) دروست نيه: يهك ساع بكرتته دوو بهش، يان زياتر: وهك ساعيتك به
گهنو به جق تهواو بكاو له جياتي يهك كهس بيذا (وَلَوْ كَانَ فِي بَلَدٍ أَقْوَاتٌ) نه گهر له
شويتنيكدا چهند په گهر خورده مهنی هه يون: گشتيان بځ پيژيان ده خورانو (لَا غَالِبَ
فِيهَا) هيچيان له هيچيان به نه غلبه تر نه ده خوران (تَخِيرَ) زه كاتده ره كه سهرپشك ده بيت:
كامه يان بدا دروسته، به لام (وَالْأَفْضَلُ) وهما خيرتره: (أَشْرَفُهَا) باشتره كه يان بدا (وَلَوْ
كَانَ عَبْدُهُ يَبْلُغُ أَخْرَ) نه گهر كويله كه ي له شويتنيكي تر بوو (فَلَا صَحَّ) فهرموده ي پاستر:
(أَنْ الْإِعْتِبَارَ بِقُوَّتِ بَلَدِ الْعَبْدِ) خورده مهنی شويتني كويله كه په چاو ده كړي.

(قُلْتُ) نيمامي (النلوي) ده فهرموي (أَلَوَاجِبُ) نهو خورده مهنی و اجبه: له سهرفيتره
بدرئ (أَلَحَبُّ السَّلِيمِ) ده نكي ساغه، واته: نارو ساوارو بپوشو گهنه كو ترلو و پوچه لو،
هه روه ها نو شاو و سرکه، نه وانه هيچيان دروست نينه له سهرفيتره دا بدرين.

(وَلَوْ أَخْرَجَ مِنْ مَالِهِ فِطْرَةَ وَلَدِهِ الصَّغِيرِ الْفَنِيِّ) نه گهر باوك له مالي خوي سهرفيتره ي
منداله بچو كه ده وله مهنه كه ي بدا، يان سهرفيتره ي منداله شيتته ده وله مهنه كه ي بدا
(جَانَّ) هه رويكي دروسته، چونكه باوك ده تواني سهره خق شتيك بكاته ملكي مندالي
بچو كو شيت، نينجا بزانه: نه گهر باوك نه بو، باپره جيگه ي باوك ده گرته وه.

به لام نه گهر مندالو شيتته كه سهره رشتكار يان نه بو، نهو كاته بځ چاو ديرو
به رپوه به ره كانيان دروست نيه: به بي نيزني قازي له مالي خويان سهرفيتره ي مندالو
شيتته كه بدن، هه روهك له سهرچاوه كاندا فهرمو يانه، جا نه گهر سهره رشتكار نه بو،
شويتنه كه ش (قازي) نه بو، نهو كاته دروسته: چاو ديرو به رپوه به ره كانيان سهرفيتره يان
بځ بدن، هه روهك له (تحفة) و (الشرواني) دا پوون كرلوه ته وه.

(كَأَجْنَبِيٍّ أَدْنَى) هه روهك نه گهر مروفيكي بيگانه يه كيكي نيزن بدا، دروسته: نيزن درلوه كه له
مالي خوي سهرفيتره ي بځ بدا، واته: وهك سهرفيتره كه ي به قهرز دليبيتي، نهو ها دروسته
لوي وه ريگرته وه، به لام نه گهر بيگانه نيزني نه دا، دروست نيه سهرفيتره ي بځ بدا، چونكه
زه كاتي سهرفيتره خوا به رستيه و پتويستي به نيهت هيه، كه واته: نهو خوا به رستيه به
بي نيزن له سهر مروفي لاناچي، هه رچند زه كاتده ره كه ش به پياوه تي به خيوي بكا، كه واپو:
نه گهر سهرفيتره كه ي به بي نيزن بدا، به بهر سهرفيتره ناكه ويو بځي دروسته وه ي
بگرته وه، هه روهك له حاشيه كاني (الشبراملسي) و (الشرواني) دا پوون كرلوه ته وه.

بِخِلَافِ الْكَبِيرِ، وَلَوْ اشْتَرَكَ مُوسِرٌ وَمُعْسِرٌ فِي عَبْدٍ لَزِمَ الْمُوسِرُ نِصْفَ صَاعٍ، وَلَوْ
أَيَّسَرَا وَاخْتَلَفَ وَاجِبُهُمَا أَخْرَجَ كُلُّ وَاحِدٍ نِصْفَ صَاعٍ مِنْ وَاجِبِهِ فِي الْأَصَحِّ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ.

(بَابُ مَنْ تَلَزَّمَهُ الزَّكَاةُ وَمَا تَجِبُ فِيهِ)

شَرَطُ وَجُوبِ زَكَاةِ الْمَالِ: الْإِسْلَامُ وَالْحُرِّيَّةُ،

(بِخِلَافِ الْكَبِيرِ) به لَام دروست نیه: باو کو باپیره - به بی نین - سهر فیره ی مندالی گهره و
هه بووی بدن، چونکه نه باو کو نه باپیره ناتوانن شتیک بکه نه ملکی مندالی گهره، واته:
بالغو عاقل، که وابو: بق دروست بوونی سهر فیره، مهرجه: کوپو کچی گهره و هه بووی
- وه کو بیگانه - نین بدن سهر فیره یان بق بدری، نه گینا: سهر فیره که یان دروست نابی؟
چونکه پیویستی به نیهت هه یه، هه روه تازو پوونمان کرده و.

نینجا بزانه: لیره دا مه به ست له مندالی گهره و هه بووی نه مه یه: له شو و پووی جه ژندا
نه و نه ده هه بووی بی: له کاتدا به ختو کرنی له سر باو کو باپیره واجب نه بی، هه روه
له (المجموع) دا پوونی کر بو ته وه، چونکه نه گهر نه بووی بی، نه کاته به ختو کرنی واجب
ده بی و پیویستی به نینندان نا کا، هه روه له (بجیر می) دا فرمووی ته.

﴿فَاكْفَارِي﴾: نه گهر سهر فیره که ی به مهرمه بی (حنفی) بدا، نه کاته دروسته: به
بی نین سهر فیره ی منداله گهره کانیشی بدا، به مهرجه ی نه وانیش له گهل ژنو منداله
بچو که کانی دا بنو یه که خیزان بنو پی که وه به ختو یان بکا، هه روه له (مجمع الأنهر) ی
مهرمه بی (حنفی) دا پوون کر لوه ته وه، به لام به هیچ جزیک دروست نیه: به بی نین
سهر فیره ی برلو برلزو برلانو ژنی کوپی بدا، چونکه نه وانه گشتی بیگانه، راف اعظم.

(وَلَوْ اشْتَرَكَ مُوسِرٌ وَمُعْسِرٌ) نه گهر هه بووی که نه بووی که بونه هاویه ش (فی عبیر) له
کو یله یه کدا (لَزِمَ الْمُوسِرُ نِصْفَ صَاعٍ) له سر هه بووه که واجبه: نیو ساعی به شه
کو یله که ی خوی سهر فیره بدا، هیچیش له سر نه بووه که واجب نیه (وَلَوْ أَيَّسَرَا) نه گهر
هه روه هاویه شه کان هه بووی بون، به لام (وَاخْتَلَفَ وَاجِبُهُمَا) واجبه که یان جیاواز بوو:
وه که یه کیک گهنمی له سر بوو، نه وی تریش جق (أَخْرَجَ كُلُّ وَاحِدٍ نِصْفَ صَاعٍ) نه کاته
هر یه که یان نیو ساع سهر فیره ده دا (مِنْ وَاجِبِهِ) له خورده مه نیه که ی خوی (فِي الْأَصَحِّ)
له فرمووده ی راستردا (وَاللَّهُ أَكْبَرُ).

﴿بَابُ مَنْ تَلَزَّمَهُ الزَّكَاةُ وَمَا تَجِبُ فِيهِ﴾

(بِاسِیْ نُهَو که سانه ی زه کاتیان له سر واجبه و نه و حاله ثانیه ی تیناندا واجبه)

(شَرَطُ وَجُوبِ زَكَاةِ الْمَالِ) مهرجی واجب بوونی زه کاتی مال، نه وه یه: (الْإِسْلَامُ) خاوهن ماله که
موسلمان بی (وَالْحُرِّيَّةُ) هم تازاد بی، که وابو: کو یله زه کاتی له سر نیو هه روه هاش کافری

وَتَلْزَمُ الْمُرْتَدُّ إِنْ أَبْقَيْنَا مِلْكَهُ، دُونَ الْمَكَاتِبِ، وَتَجِبُ فِي مَالِ الصَّبِيِّ وَالْمَجْنُونِ، وَكَذَا عَلَى مَنْ مَلَكَ يَبْغِضُهُ الْخُرُّ نَصَاباً فِي الْأَصَحِّ، وَلِي الْمَقْصُوبِ وَالضَّالِّ وَالْمَجْخُودِ فِي الْأَظْهَرِ، وَلَا يَجِبُ دَفْعُهَا حَتَّى يَعُودَ،

بنه‌رته‌ی زه‌کاتی له سهر نیه، واته: که بیوه موسلمان زه‌کاتی پلبربووی له سهر لاده‌چی، به‌لام (وَتَلْزَمُ الْمُرْتَدُّ) زه‌کات له سهر موسلمانی کافریوو واجب (إِنْ أَبْقَيْنَا مِلْكَهُ) نه‌گهر بلتین: ملکایه‌تی ده‌میتنی، به‌لام له فرموده‌ی راستردا ملکایه‌تی‌که‌ی پاده‌گیری: نه‌گهر بیته‌وه موسلمان، ملکایه‌تی ده‌میتنی واجب: زه‌کاته‌که‌ی بدا، نه‌گهر نا: نا، ه‌روه‌ک له سهر‌چاوه‌کاندا فرمویانه.

(تُونِ الْمَكَاتِبِ) به‌لام له سهر کزیله‌ی نووسرلو پی‌درو واجب نیه، ه‌روه‌ها له سهر کزیه‌ی ناو زگیش واجب نیه، چونکه ه‌بوونی بیگومان نیه، ه‌روه‌ها مالی (وقف) کرلو بق سهر پوویکی گشتی زه‌کاتی تدا نیه، ه‌روه‌ک له سهر‌چاوه‌کاندا فرمویانه.

(وَتَجِبُ) زه‌کات واجب (فِي مَالِ الصَّبِيِّ وَالْمَجْنُونِ) له مالی مندالو شیتدا، چونکه له حه‌دیسه‌که‌دا هاتوه: ﴿هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ﴾ رواه البخاري وأصحاب السنن، نه‌مه نه‌ندازه‌ی نه‌و زه‌کاته‌یه: که پیته‌مبه‌ر ﷺ له سهر موسلمانانی واجب کردوه. واته: (الْمُسْلِمِينَ) مندالو شیتیش ده‌گریته‌وه.

ئینجا بزانه: واجب: سهر‌په‌رشتکاره‌که‌ی شیت و مندال زه‌کاته‌کیان بق بدا، جا نه‌گهر نه‌یدا، گونا‌ه‌بار ده‌بی و ه‌ر کاتی‌کیش منداله‌که‌ی بلوغی بوو، شیت‌که‌ش چاک بقوه، واجب: زه‌کاته‌که‌ی گشت ساله‌کانی پلبربوو بده‌ن، ه‌روه‌ک له زوری سهر‌چاوه‌کاندا فرمویانه (وَكَذَا) ه‌روه‌ها زه‌کات واجب: (عَلَى مَنْ مَلَكَ يَبْغِضُهُ الْخُرُّ نَصَاباً) له سهر نه‌و کزیله به‌شکرلو‌ه‌ی، به‌به‌شه‌ نازامیه‌که‌ی پاده‌ی زه‌کاتی وه‌ده‌ست میتاوه (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده‌ی راستردا.

﴿بَاسِ زَه‌کَاتِی قَه‌رِزُو مالی داگیر‌کراو﴾

(وَفِي الْمَقْصُوبِ) زه‌کات واجب: له مالی داگیر‌کرلودو (وَالضَّالِّ) له مالی ونبوودو (وَالْمَجْخُودِ) له مالی ئینکار‌کرلودا: وه‌ک به‌نه‌مانه‌ت له لای‌که‌سیکی دلنابی، که‌سه‌که‌ش بلتی: له لای من داتنه‌ناوه. شاهیدیش نه‌بو، ه‌روه‌ها له مالی نزلودو له مالی شار‌برلو‌ه‌دا: که شوینه‌که‌ی نه‌ناسیت‌وه (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده‌ی به‌هیزتردا، به‌لام (وَلَا يَجِبُ دَفْعُهَا) واجب نیه: پیش وه‌ده‌ست‌که‌وتنه‌وه‌ی نه‌و مالی پلبربوو زه‌کات بدا، به‌لکو چاوه‌پوان ده‌کا (حَتَّى يَعُودَ) تا ماله‌که‌ی بق ده‌گریته‌وه، نه‌و کاته زه‌کاتی گشت ساله‌کانی پلبربوو ده‌دا، که‌واته: نه‌گهر نه‌و جوره مالان‌ی پلبربوو-پاش چند سالی‌ک-

وَالْمُشْتَرَى قَبْلَ قَبْضِهِ، وَقِيلَ فِيهِ الْقَوْلَانِ، وَتَجِبُ فِي الْحَالِ عَنِ الْغَائِبِ إِنْ قَدَرَ عَلَيْهِ، وَإِلَّا فَكَمْفُصُوبٍ، وَالْأَلَيْنِ إِنْ كَانَ مَاشِيَةً أَوْ غَيْرَ لَازِمٍ كَمَالِ كِتَابَةٍ فَلَا زَكَاةَ، أَوْ عَرْضًا أَوْ نَقْدًا فَكَذَا فِي الْقَدِيمِ،

بفوتیتزو نه که ونهوه بهر دهستی خاوه نه که یان، نهو کاته زه کاتی نهو مالانهی له سهر لاده چی، ههروه که (المجموع) دا فهرموویه تی.

ئینجا بزانه: زه کاتی گشت ساله کانی پابردوو، لهو حاله ته دا واجبه: که ماله که ی له پادهیه کی زه کات زیاتر بی، یان ته نها پادهیه ک بیو له لای خوی هندی مالی تری لهو په گه زه ی هه بی، چونکه نه گهر ته نها پادهیه ک بیو هیچی تریشی نه بی، نهو کاته ته نها زه کاتی سالی به کم واجب ده بی، چونکه بقی ساله کانی تر پاده ی زه کات که م ده بیته وه، ههروه که له سهرچاوه کاندایا فهرموویانه.

﴿لَا كِفَايَةَ﴾: له مه زه بی نیام (مالک) دا: مالی داگیر کرلو—که چاوه پروانی که پاننه وه ی ده کا—هم مالی ونبوو—هر کاتیک بقی گه پلوه—هر یه که یان زه کاتی ته نها یه ک سالی تی دا واجبه بقی گشت نهو سالانه ی به سهری دا پابردوو، ههروه که له (شرح الموطأ) دا پوون کراوه ته وه.

(وَالْمُشْتَرَى قَبْلَ قَبْضِهِ) ههروه ها زه کات لهو ماله شدا واجبه: که کریویه تی و هیشتا نه یقه بلاندوه و هری نه گرتوه، واته: که له کریویه وه سالتیک ته ولو بوو، واجبه زه کاته که ی بدا (وقیل) له فهرمووده یه کی بی میژدا (فیه الْقَوْلَانِ) لهو کراوه شدا نوو فهرمووده که هه نه: به میژو بی میژ، وه که نهو مالانه ی پابردوو.

(وَيَجِبُ فِي الْحَالِ) هر نهو ده مه ی کاتی زه کات هات، واجبه: زه کاته که بدا (عَنِ الْغَائِبِ) لهو مالی له لای خوی نیه (إِنْ قَدَرَ عَلَيْهِ) نه گهر ده سه لاتی به سهر دا هه بی: وه که به ناسانی بیگانی (وَالْأَلَيْنِ) به لام نه گهر ده سه لاتی به سهر دا نه بی: وه که ریگه که به ترس بی، یان هه وائی ماله که ی نه زانی (فَكَمْفُصُوبٍ) نه وهش وه مالی داگیر کرلو په فتاری له گه ل ده کری، واته: هر کاتیک که وته وه ژیر ده سه لاتی خوی واجبه: زه کاتی ساله کانی پابردوو بدا.

(وَالْأَلَيْنِ) مالی به قهرز بدلو (إِنْ كَانَ مَاشِيَةً) نه گهر ناژده ل بی: وه که چل مه ی به قهرز بدلو سالتیکی له سهر بسوپیتته وه (أَوْ غَيْرَ لَازِمٍ) یان قهرزه که داننه وه ی واجب نه بی (كَمَالِ كِتَابَةٍ) وه کو مالی نوسرلو پیدان: وه که بلیته کویله که ی نووسه د میرهمم بقی بیته ناژادت ده که م (فَلَا زَكَاةَ) نهو نوو جوره قهرزانه زه کاتیان تی دا واجبه نیه، چونکه به خوی ناژده له کانی نه له وه پاندوه، کویله که ش ده توانی نوسرلو پیدانه که ی هه لپوه شینیتته وه (أَوْ عَرْضًا) یان قهرزه که ی که لپوه لی بازرگانی بوو (أَوْ نَقْدًا) یان پاره بوو (فَكَذَا) نه وانه ش زه کاتیان تی دا نیه (فِي الْقَدِيمِ) له فهرمووده ی کوندا.

وَفِي الْجَدِيدِ إِنْ كَانَ حَالًا وَتَعَذَّرَ أَخْذُهُ لِإِغْسَارٍ وَغَيْرِهِ فَكَمْفُصُوبٍ، وَإِنْ تَيْسَّرَ وَجَبَتْ تَرْكِتُهُ فِي الْحَالِ، أَوْ مُؤَجَّلًا فَلَا مَذْهَبَ أَنَّهُ كَمْفُصُوبٍ، وَقِيلَ يَجِبُ دَفْعُهَا قَبْلَ قَبْضِهِ،

به لām (وَفِي الْجَدِيدِ) له فرموده‌ی نوئ‌دا، که به به کده‌نگی زانایانی مه‌زهب به به می‌ز داندرلوه: (إِنْ كَانَ حَالًا) نه‌گه‌ر قه‌رزده‌که‌ی کاتی دان‌ه‌وی هاتبو، به لām (وَتَعَذَّرَ أَخْذُهُ) نه‌ده‌کرا وه‌ری بگریته‌وه (لِإِغْسَارٍ) چونکه قه‌رزداره‌که هیچی نه‌بو (وَغَيْرِهِ) یان له به‌ر هویه‌کی‌تر: وه‌ک ئینکاری بکاو بلئی: قه‌رزدارت نیم. شاهیدیش نه‌بو، یان به رقه‌کاری نه‌یداته‌وه، یان خوی شاربیته‌وه (فَكَمْفُصُوبٍ) نه‌و جوره قه‌رزده وه‌کو مالی داگیرکرلوه، واته: هرکاتیک قه‌رزده‌که‌ی وه‌رگرتنه‌وه، واجبه: زه‌کاتی گشت ساله‌کانی پابروی لئ‌ده‌دا، به‌ر شیوه‌یه‌ی له باسی مالی داگیرکرلودا پوونمان کرده‌وه.

(وَإِنْ تَيْسَّرَ) به لām نه‌گه‌ر وه‌رگرتنه‌وه‌ی قه‌رزده‌که ئاسان بوو: چونکه قه‌رزداره‌که مالی هه‌بو و دانی به قه‌رزده‌که‌شدا هینا، یان شاهید هه‌بو، نه‌وه که کاتی زه‌کاتی قه‌رزده‌که داهات (وَجَبَتْ تَرْكِتُهُ فِي الْحَالِ) واجبه: خاوه‌ن قه‌رزده‌که له لای خوی به‌کسه‌ر زه‌کاتی قه‌رزده‌که بدا، هر چه‌ند قه‌رزده‌که‌شی وه‌رنه‌گریته‌وه.

(أَوْ مُؤَجَّلًا) یان نه‌گه‌ر قه‌رزده‌که هیشتا کاتی دان‌ه‌وی نه‌هاتبو و سالیسی سوپلوه (فَالْمَذْهَبُ) فرموده‌ی پاستی مه‌زهب نه‌مه‌یه (أَنَّهُ كَمْفُصُوبٍ) نه‌و جوره قه‌رزده‌ش وه‌کو مالی داگیرکرلوه، واته: هر کاتیک وه‌ری گرتنه‌وه زه‌کاته‌که‌ی پابروی لئ‌ده‌دا (وَقِيلَ) له فرموده‌یه‌کی بی‌می‌زدا (يَجِبُ دَفْعُهَا قَبْلَ قَبْضِهِ) واجبه پیش وه‌رگرتنه‌وه‌ی زه‌کاته‌که‌ی بدا.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ یه‌که‌م: هر کاتیک سالتیک، یان چه‌ند سالتیک به سه‌ر مال به‌قه‌رزدارلوه‌که‌دا سوپلوه، ئینجا خاوه‌نه‌که‌ی گه‌رده‌نی قه‌رزداره‌که‌ی ئازاد کرد، نه‌وه له نه‌ندازه‌ی زه‌کات گه‌رده‌نی ئازاد نابئی، چونکه نه‌ندازه‌ی زه‌کات له گشت سالتیک‌دا ده‌بیته ملکی گه‌دلو هه‌ژلان، هه‌روه‌ک له زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا پوون کرلوه‌ته‌وه.

دووه‌م: نه‌گه‌ر خاوه‌نه‌که به قه‌رزداره‌که‌ی بلئی: قه‌رزده‌که‌م لئ‌ت وه‌رناگره‌وه‌و به به‌ر زه‌کاتی بیخ‌م. یان بلئی: نه‌وه‌نده‌م کرده زه‌کاتی قه‌رزده‌که‌م. قه‌رزداره‌که‌ش قبول بکا، نه‌وه دروست نابئی و به به‌ر زه‌کات ناکه‌وئ، هه‌روه‌هاش دروست نیه: به‌و مه‌رجه زه‌کات بداته قه‌رزداره‌که‌ی: که لئی قبول بکا، ئینجا له‌جیاتی قه‌رزده‌که‌ی بیداته‌وه، هه‌روه‌ک له (المجموع) (تحفة)‌دا نه‌و دوو مه‌سه‌لانه پوون کرلونه‌وه.

سئ‌یه‌م: له مه‌زه‌بی شیعام (مالک)‌دا: قه‌رزی وه‌رگیرایه‌وه له دوا‌ی چه‌ند سالتیک زه‌کاتی ته‌نها یه‌ک سالی واجبه لی‌بدرئ، هر چه‌ند زۆر سالتیش له لای قه‌رزداره‌که مایته‌وه، به لām قه‌رزی بازگانی هه‌لسوپننه‌ر-که له بری که‌لوپه‌لی بازگانیه‌که‌به- وه‌ک که‌لوپه‌لی بازگانیه‌که‌ به‌یاری

وَلَا يَمْنَعُ الدِّينُ وَجُوبَهَا فِي أَظْهَرِ الْأَقْوَالِ، وَالثَّالِثُ يَمْنَعُ فِي الْمَالِ الْبَاطِنِ: وَهُوَ التَّقْدُّ وَالْعَرَضُ، فَعَلَى الْأَوَّلِ لَوْ حُجِرَ عَلَيْهِ لَدَيْنِ فَحَالَ الْحَوْلُ فِي الْحَجَرِ فَكَمَفْصُوبٍ، وَلَوْ اجْتَمَعَ زَكَاةٌ وَدَيْنٌ آدَمِيٌّ فِي تَرْكَةِ قَدَمَتٍ، وَفِي قَوْلِ الدِّينِ وَفِي قَوْلِ يَسْتَوِيَانِ، وَالْغَنِيمَةُ قَبْلَ الْقِسْمَةِ إِنْ اخْتَارَ الْغَانِمُونَ تَمْلُكَهَا

بقی ده بری و واجبه: زه کاتی گشت ساله کانی لیذا، هه روه که له کتیه کانی مه زه می (مالکی) دا پوون کرلوه ته وه.

(وَلَا يَمْنَعُ الدِّينُ وَجُوبَهَا) قه زرداری پئیگی واجیبوونی زه کات ناگری (فِي أَظْهَرِ الْأَقْوَالِ) له قه رمووده بی هیزتردا، جیاوژی نیه قه زه که: قه ززی خوای گه وره بی، یان هی ئاده میزاد بی، کاتی دانه وهی هاتبی، یان نا، له هه موو حاله تی کدا واجبه: قه زرداری که زه کاتی مالی خوی بدا. له قه رمووده بی دووهدا پئیگی ده گری.

(وَالثَّالِثُ) قه رمووده بی سئیه م: (يَمْنَعُ فِي الْمَالِ الْبَاطِنِ) له مالی نادیاردا پئیگی ده گری (وَهُوَ التَّقْدُّ وَالْعَرَضُ) مالی نادیار پاره و که لوپه لی بازرگانی به، به لام له مالی به رچاودا پئیگی ناگری: وه که نازده لو میوه و دانه ویله و کانگه.

(فَعَلَى الْأَوَّلِ) له سه ر قه رمووده بی یه که می به هیزتر (لَوْ حُجِرَ عَلَيْهِ) نه گه ر قه زرداری که (حجری) له سه ر دانبرا، واته: قه دهغه کرا ده ستکاری مالی خوی بکا (لَدَيْنِ) به هوی قه زریک (فَحَالَ الْحَوْلُ فِي الْحَجَرِ) ئینجا سال به سه ر ماله که ی دا سوپلوه هه ر له ئیز (حجری) دا بوو (فَكَمَفْصُوبٍ) نه وه گشت ماله که ی وه کو مالی داگر کرلوه، واته: نه گه ر گه رده نی نازاد کرا، یان یه کیک قه زه که ی له جیاتی دلو، نه و کاته ماله که ی بقی ده گه ر پئیته وه واجبه: زه کاتی رابریوی بدا، به لام نه گه ر ماله که ی قه ززی پئی برلوه خاوه ن قه زه کان و هیچی نه ماوه، نه و کاته زه کاتی نه و مالی له سه ر لا ده چی.

(وَلَوْ اجْتَمَعَ زَكَاةٌ وَدَيْنٌ آدَمِيٌّ) نه گه ر زه کات و قه ززی ئاده میزادیک کوی بونه وه (فِي تَرْكَةِ) له میراتی کدا: وه که یه کیک زه کاتی نه دایی و قه زرداری ئاده میزادیکش بی، ئینجا به بری و میراته که شی به شی قه ززی زه کاته که نه بی (قَدَمَتٍ) زه کاته که وه پیش قه زه که بیخری، هه روه ها حه و که فها پرت و نه زریش وه پیش قه ززی ئاده میزادان بیخری، چونکه پیغه مبه ر ﷺ ده قه رموی: ﴿لَدَيْنِ اللَّهِ أَحَقُّ بِالْقَضَاءِ﴾ رواه الشیخان، قه ززی خوای گه وره له پیشتره: که بدریته وه. (وَفِي قَوْلِ) له قه رمووده یه کدا (الدِّينِ) قه ززی ئاده میزاد له پیشتره (وَفِي قَوْلِ) له قه رموویه کی تردا (يَسْتَوِيَانِ) قه ززی زه کات هه ربوویان یه کسان و ماله که یان به سه ردا به ش ده گری.

(وَالْغَنِيمَةُ) تالان، واته: نه و مالی له جهنگی کافراندا ده ست ده که وی (قَبْلَ الْقِسْمَةِ) پیش نه وهی به ش بکری: (إِنْ اخْتَارَ الْغَانِمُونَ تَمْلُكَهَا) نه گه ر جه نگا وه ره موسولمانه کان

وَمَضَى بَعْدَهُ حَوْلٌ وَالْجَمِيعُ صَنَفٌ زَكَوِيٌّ وَيَبْلَغُ نَصِيبُ كُلِّ شَخْصٍ نَصَابًا أَوْ يَبْلَغُهُ
الْمَجْمُوعُ فِي مَوْضِعٍ ثُبُوتِ الْخُلْطَةِ وَجَبَتْ زَكَاةُهَا، وَإِلَّا فَلَا، وَلَوْ أَصْدَقَهَا نَصَابٌ
سَائِمَةً مُعَيَّنًا لَزِمَهَا زَكَاةُ إِذَا تَمَّ حَوْلٌ مِنَ الْإِصْدَاقِ،

نه وەیان هەلبژارد: بیکەنە ملکی خۆیان (وَمَضَى بَعْدَهُ حَوْلٌ) لە پاش هەلبژاردنەکش
سالتیک تەواو بوو (وَالْجَمِيعُ صَنَفٌ زَكَوِيٌّ) گشت تالانەکش لەو جۆرە بوو: کە زەکاتی
تێدا واجب بوو (وَيَبْلَغُ نَصِيبُ كُلِّ شَخْصٍ نَصَابًا) بەشی هەر نەفەرێکیش گەیشتە پادەیی
زەکات (أَوْ يَبْلَغُهُ الْمَجْمُوعُ) یان کۆی بەشی هەموویان گەیشتە پادەیی زەکات (فِي مَوْضِعٍ
ثُبُوتِ الْخُلْطَةِ) لەو حالەتەیی مەرجەکانی مالی تیکە لاوی لێدیتەجێ (وَجَبَتْ زَكَاةُهَا)
واجبە: زەکاتی تالانەکشە بدرێ (وَإِلَّا) بەلام ئەگەر مەرجێک لەو مەرجانەیی پێربوو نەبوو
(فَلَا) زەکاتی تێدا واجب نیە.

﴿ زەکاتی ماریی ژن ﴾

(وَلَوْ أَصْدَقَهَا نَصَابٌ سَائِمَةً) ئەگەر مێرد پادەییەکی زەکات نازدەلی لەوەرپۆلی کردە ماریی
ژنەکی (مُعَيَّنًا) پادە زەکاتەکش دیارکراو بێ: وەك بۆی: ئەم چل مەپەم ماریی تو بێ
(لَزِمَهَا زَكَاةُ) لە سەر ژنەکش واجبە: زەکاتی پادەیی زەکاتەکشە بدا (إِذَا تَمَّ حَوْلٌ) هەر
کاتیک سالتیک تەواو بوو (مِنَ الْإِصْدَاقِ) لەو کاتەو: کە نازدەلەکان کرۆنەتە ماریی،
جیاوازی نیە: وەریگرتبێ، یان نا، جیماعی لەگەڵ ژنەکی کرێبێ، یان نا، هەر دەبێ
ژنەکش زەکاتی بدا.

بەلام ئەگەر چل مەپەکی دیاری نەکرد: وەك بۆی: چل مەپ ماریی تو بێ. ئەو کاتە
زەکاتی مەپەکان لە سەر ژنەکش واجب نیە؟ چونکە لەوەرپاندنی دیار نیە، هەروەك لە
سەرچاوەکاندا پوون کرۆتەو.

ئینجا بزانە: ئەگەر زیو، یان زیو، یان پارەیی کردە ماریی ژنەکی یو گەیشتە پادەیی
زەکات و سالتیکی بە سەردا سوپاوە، ئەویش هەر لە سەر ژنەکش واجبە: زەکاتەکی بدا،
هەر چەند زیو زیو و پارەکش دیارنەکرۆین و ژنەکش وەری نەگرتبێ و جیماعی لەگەڵ
نەکرێبێ، هەروەك لە سەرچاوەکاندا پوون کرۆتەو.

کەواتە: ئەگەر گەردەنی مێردەکی نازاد بکا، ئەو لە ئەندازەیی زەکات گەردەنی نازاد
نابێ و هەر دەبێ زەکاتەکی پێربوو بدا، هەروەك لە ئاگاداریەکی پێربوویدا پوونمان کرێو.

ئینجا ئەگەر ژنەکش دلاوی ماریی لە مێردەکی کرد، مێردەکش ماریی نەدای، ئەو
کاتە ماریەکش وەك مالی داگیرکراوە، واتە: هەر کاتیک لێی وەرگرتەو، واجبە: زەکاتی
سالانی پێربوو گشتی بدا، هەروەك لە (نهایة) و (مغنی) دا پوون کرۆتەو.

وَلَوْ أَكْرَى دَارًا أَرْبَع سِنِينَ بِشَمَانِينَ دِينَارًا وَقَبَضَهَا فَلَا ظَهْرَ أَثَرٍ لَا يَلْزَمُهُ أَنْ يُخْرِجَ إِلَّا زَكَاةَ مَا اسْتَقَرَّ، فَيُخْرِجُ عِنْدَ تَمَامِ السَّنَةِ الْأُولَى زَكَاةَ عَشْرِينَ، وَلِتَمَامِ الثَّانِيَةِ زَكَاةَ عَشْرِينَ لِسَنَةِ وَعَشْرِينَ لِسَنَتَيْنِ، وَلِتَمَامِ الثَّلَاثَةِ زَكَاةَ أَرْبَعِينَ لِسَنَةِ وَعَشْرِينَ لِثَلَاثِ سِنِينَ، وَلِتَمَامِ الرَّابِعَةِ زَكَاةَ سِتِّينَ لِسَنَةِ وَعَشْرِينَ لِأَرْبَعِ، وَالثَّانِي يُخْرِجُ لِتَمَامِ الْأُولَى زَكَاةَ الثَّمَانِينَ. (فَصْلٌ تَجِبُ الزَّكَاةُ عَلَى الْفَقْرِ إِذَا تَمَكَّنَ: وَذَلِكَ بِحُضُورِ الْمَالِ وَالْأَصْنَافِ،

(وَلَوْ أَكْرَى دَارًا) نه گهر خانووێکی به کرێ دا (أَرْبَع سِنِينَ) بۆ ماوهی چوار سالان (بِشَمَانِينَ دِينَارًا) به ههشتا دینار (وَقَبَضَهَا) ههشتا دیناره کهشی یه کسه هه موو وه رگرتو تا کوتایی چوار ساله کانیش له لای مابوو (فَلَا ظَهْرَ أَثَرٍ) به فرموده ی به هیژتر (أَثَرٌ لَا يَلْزَمُهُ أَنْ يُخْرِجَ) له سه خاوهن خانوو که واجب نیه زه کاتی هه موو کرێ یه که نیستا بدا، به لکو (إِلَّا زَكَاةَ مَا اسْتَقَرَّ) ته نه زه کاتی نهو به شه کرێ یه ده دا: که جیگیر بووه و به تهوای بووه ته ملکی خۆی.

که وایو: (فَيُخْرِجُ عِنْدَ تَمَامِ السَّنَةِ الْأُولَى زَكَاةَ عَشْرِينَ) که سالی یه کهم تهوای بوو، زه کاتی بیست دینار ده دا، چونکه تازو بیست دیناره که به تهوای بووه ملکی خۆی (وَلِتَمَامِ الثَّانِيَةِ) که سالی دووهم تهوای بوو (زَكَاةَ عَشْرِينَ لِسَنَتَيْنِ) بیست دیناره که ی سالی یه کهم زه کاتی سالیکی تریشی لێ ده داو (وَعَشْرِينَ لِسَنَتَيْنِ) بیسته که ی سالی بووه میس - که هیچ زه کاتی لێ نه درلوه - زه کاتی دوو سالی پابرووی پێکه وه لێ ده دا (وَلِتَمَامِ الثَّلَاثَةِ) که سالی سێ یه تهوای بوو (زَكَاةَ أَرْبَعِينَ لِسَنَتَيْنِ) زه کاتی چار دینار بۆ سالیکی تریش ده دا، واته: بیسته که ی یه کهم و دووهم (وَعَشْرِينَ لِثَلَاثِ سِنِينَ) بیسته که ی سالی سێ یه میس - که هیچ زه کاتی لێ نه درلوه - زه کاتی سێ سالی پابرووی پێکه وه لێ ده دا (وَلِتَمَامِ الرَّابِعَةِ) که سالی چواره تهوای بوو (زَكَاةَ سِتِّينَ لِسَنَتَيْنِ) زه کاتی شه ست دینار بۆ سالیکی تر ده دا، واته: بیسته که ی یه کهم و دووهم و سێ یه (وَعَشْرِينَ لِأَرْبَعِ) بیسته که ی سالی چواره میس زه کاتی چوار سالی پابرووی پێکه وه لێ ده دا، جا نه مه یان له سه فرموده ی یه کهمی به هیژتر بوو (وَالثَّانِي) فرموده ی دووهم: (يُخْرِجُ لِتَمَامِ الْأُولَى زَكَاةَ الثَّمَانِينَ) هه که سالی یه کهم تهوای بوو، واجبه: زه کاتی هه موو ههشتا دیناره که بدا.

﴿ فَصْلٌ: لَهُ بَأْسَى شَيْئِي زَهَكَاتِدَانِ ﴾

(تَجِبُ الزَّكَاةُ عَلَى الْفَقْرِ) واجبه: ده موده ست زه کات بدرێ هه کاتیک سالی تهوای بوو، هه (إِذَا تَمَكَّنَ) هه کاتیک بۆی گونجا زه کاته که ی بدا (وَذَلِكَ) گونجانی زه کاتیدان (بِحُضُورِ الْمَالِ) به وه یه: ماله که ی له لای خۆی بێو (وَالْأَصْنَافِ) نهو چینه نه ی زه کاتیش وه رده گرن

وَلَهُ أَنْ يُؤْذِيَ بِنَفْسِهِ زَكَاةَ الْمَالِ الْبَاطِنِ وَكَذَا الظَّاهِرِ عَلَى الْجَدِيدِ، وَلَهُ التَّوَكُّلُ وَالصَّرْفُ إِلَى الْإِمَامِ،

ناماده بن، یان جیگری نهوان ناماده بی، که واته: نه گهر ماله که ی له لای خوی نه بو، یان که سی ده ست نه که ووت زه کاته که ی بداتی، نه و کاته چاوه پوان ده کاو گونا هبار نابیی، به لام نه گهر گونجا زه کاته که بداو به قه سدی نه یداو ماله که شی فه وتا، نه وه گونا هبار ده بی و زه کاتی له سر لا ناچی و هر واجبه زه کاته که بدا.

هر وده ها نه گهر خاوه ن ماله که بشمری، هر واجبه: له میراته که ی زه کاته که ی نه دراو بدری، به لکو نه گهر چند سالتیک زه کاتی نه دابی، واجبه: زه کاتی گشت ساله کان بدری، جا خاوه نه که زیندو بی، یان مربیی، هر وده که له (المجموع) دا پوون کرلوه ته وه، به به لکه ی حدیسه که ی ﴿لَقَدْ نَزَّلَ اللَّهُ الْحَقَّ بِالْقَضَاءِ﴾ ی پرابریدو.

(وَلَهُ) بق زه کاتده ره که دروسته: (أَنْ يُؤْذِيَ بِنَفْسِهِ زَكَاةَ الْمَالِ الْبَاطِنِ) هر به خوی زه کاتی مالی نادیار بداو به شی بکا: وه زه کاتی پارو و بازرگانی و سرفیتره (وَكذَا الظَّاهِرِ) هر وده ها بقی دروسته: زه کاتی مالی به رچاویش به خوی بدلو به شی بکا: وه زه کاتی ناژده لو میوه و دانه ویله (فِي الْجَدِيدِ) له فرموده ی نوی دا.

(وَلَهُ التَّوَكُّلُ) هر وده ها بق زه کاتده ره که دروسته به کیک بکاته وه کیلی خوی: تا کو زه کاته که ی بق به ش بکا (وَالصَّرْفُ إِلَى الْإِمَامِ) هر وده ها بقی دروسته: زه کاته که ی بداته ده ست پیشه وای موسولمانان، یان جیگری پیشه وای، چونکه پیشه وای جیگری نه وه هشت که سانه یه: که زه کاتیان ده دریقی.

﴿نَاكَادَارِي﴾ هر کاتیک زه کاتده ره زه کاته که ی دایه ده ست پیشه وای، یان جیگری پیشه وای، نه وه زه کاته که ی له سر لا ده چی، هر چند زه کاته که ش له لای نه وان بفه وتی و به شی نه کن، به لام نه گهر بیداته وه کیلو له لای وه کیله که بفه وتی و به شی نه کردبی، نه و کاته زه کاته که ی له سر لا ناچی و واجبه: دیسان زه کاته که ی بدا، هر وده که له زوری ی سرچاوه کاندای پوون کرلوه ته وه.

نیججا نه گهر پیشه وای، یان جیگره که ی که مترغه مییان کردبی: وه زه کاته که یان نه پاراستبی، یان به شکر بنیان خواستی، واجبه: نه وان تو له ی زه کاته که بدنه ه زلران، نه گهر نا، نا، هر وده ها نه گهر وه کیله که ش - جگه له خواستی به شکر بن - که متر غه می تری کردبی، واجبه تو له ی زه کاته که بداته وه زه کاتده ره که، به لام نه گهر که مترغه می نه کردبی، تو له ی له سر نیه، هر چند به شکر بنی زه کاته که شی خواستی، چونکه وه کیله که به شکر بنی زه کاته که ی له سر واجب نیه، هر وده که له (المجموع) دا پوون کرلوه ته وه.

وَالْأَظْهَرُ أَنَّ الصَّرْفَ إِلَى الْإِمَامِ أَفْضَلُ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ جَائِرًا، وَتَجِبُ النَّيَّةُ: فَيَنْوِي هَذَا فَرَضَ زَكَاةٍ مَالِيٍّ، أَوْ فَرَضَ صَدَقَةٍ مَالِيٍّ وَنَحْوَهُمَا، وَلَا يَكْفِي هَذَا فَرَضُ مَالِيٍّ وَكَذَا الصَّدَقَةُ فِي الْأَصَحِّ،

(وَالْأَظْهَرُ) فەرموده‌ی به می‌تر: (أَنَّ الصَّرْفَ إِلَى الْإِمَامِ أَفْضَلُ) وەها خیرتره: زه‌کاته‌کی بیداته پیشه‌وای موسولمانان؟ چونکه نه‌گەر پیشه‌وا زه‌کاته‌کی لست‌وهریگرت: بیگومان زه‌کاته‌کی له‌ نه‌ستو لاده‌چی، نه‌گەر پیشه‌وا به‌ پیگه‌یه‌کی شه‌رعیش به‌شی نه‌کا، خاوه‌نه‌که به‌پرسیار نیه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِذْ لَفُوا صَدَقَاتِكُمْ إِلَى مَنْ وَلَّاهُ اللَّهُ أَمْرَكُمْ، فَمَنْ بَرَّ لِنَفْسِهِ وَمَنْ أَلِمَ فَلَيْسَ بِكَارِهِ دَه‌سته‌کانتان، جا مهر کاریه‌ده‌ستیک له‌ به‌شکردنی زه‌کاتدا چاکه‌ی کرد، نه‌وه خیری چاکه‌کی بق خۆیه‌تی، نه‌گەر تاوانباری کرد، تاوانه‌کی له‌ سەر خۆیه‌تی. (إِلَّا أَنْ يَكُونَ جَائِرًا) مه‌گەر پیشه‌وا به‌که، یان جیگره‌کی سته‌کار بی له‌ زه‌کاتدا، نه‌و کاته وەها خیرتره: به‌خۆی زه‌کاته‌کی به‌ش بکا.

﴿ نیه‌تی زه‌کات ﴾

(وَتَجِبُ النَّيَّةُ) واجبه: له‌ زه‌کاتدانا نیه‌تی زه‌کات به‌یئدری، چونکه زه‌کات خواپه‌رسته‌ی، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فرموی: ﴿أَلْمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه الشيخان، مهر کرده‌وه‌یه‌کی خواپه‌رستی بی به‌ نیه‌ته‌وه نه‌بی دانامه‌زری. که‌وابو: نه‌گەر هه‌موو مالی خۆی بیه‌خشێ و بیکاته خیری نیه‌تی زه‌کاتیشی لی‌نه‌هینن، نه‌وه زه‌کاتی له‌ سەر لا ناچن، هه‌روه‌ک نه‌گەر نوێژنکی واجبی له‌ سەر بی‌و سه‌د په‌که‌ت سوننه‌ت بکا، به‌ به‌ر نوێژه واجبه‌که ناکه‌وی، هه‌روه‌ک له‌ (المجموع) دا فەرموده‌یه‌تی.

که‌وابو: (فَيَنْوِي) به‌ دل نیه‌ت بێنێ و ده‌لی: (هَذَا فَرَضُ زَكَاةٍ مَالِيٍّ) نه‌مه واجبی زه‌کاتی مالی‌خۆمه (أَوْ فَرَضُ صَدَقَةٍ مَالِيٍّ) یان نه‌مه واجبی سه‌ده‌قه‌ی مالی‌خۆمه (وَنَحْوَهُمَا) وێنه‌ی نه‌و بووانه‌ش، وه‌ک بلی: نه‌مه زه‌کاته واجبه‌کی مالی‌خۆمه (وَلَا يَكْفِي) به‌لام دروست نیه و به‌ به‌ر ناکه‌وی بلی: (هَذَا فَرَضُ مَالِيٍّ) نه‌مه واجبی مالی‌خۆمه، چونکه نه‌و ووشه‌یه که‌لفا‌رته‌و نه‌زیش ده‌گرتته‌وه (وَكَذَا الصَّدَقَةُ) هه‌روه‌ها دروست نیه بلی: نه‌مه سه‌ده‌قه‌ی مالی‌خۆمه، چونکه خیرکردنیش ده‌گرتته‌وه (فِي الْأَصَحِّ) له‌ فەرموده‌ی پاستردا.

ئینجا بزانه: مهرج نیه له‌ نیه‌ته‌کی یه‌که‌مو سێ‌یه‌مدا له‌ گه‌ل ووشه‌ی زه‌کاتدا، نیه‌تی واجبیش بێنن، به‌لکو سوننه‌ته، که‌وابو: نه‌گەر به‌ دل بلی: نه‌مه زه‌کاتی مالی‌خۆمه، یان نه‌مه زه‌کاته. نه‌و نیه‌ته دروست ده‌بی، چونکه زه‌کات ته‌نها بق واجب به‌کار دی، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا فەرموویه‌ته.

وَلَا يَجِبُ تَعْيِينُ الْمَالِ، وَلَوْ عَيْنٌ لَمْ يَقَعْ عَنْ غَيْرِهِ، وَيَلْزَمُ الْوَلِيَّ النَّيَّةُ إِذَا أَخْرَجَ زَكَاةَ الصَّبِيِّ وَالْمَجْثُونِ، وَكَفَى نِيَّةُ الْمُؤَكَّلِ عِنْدَ الصَّرْفِ إِلَى الْوَكِيلِ فِي الْأَصَحِّ، وَالْأَفْضَلُ أَنْ يَنْوِيَ الْوَكِيلُ عِنْدَ التَّفْرِيقِ أَيْضًا،

(وَلَا يَجِبُ تَعْيِينُ الْمَالِ) واجب نيه: له نيه ته که یی دا نه و ماله دیاری بکا: که زه کاتی لی دده دا، وه ک بلئی: نه مه زه کاتی فلانه ماله م بین (وَلَوْ عَيْنٌ) به لام نه گهر ماله که یی دیاری کرد (لَمْ يَقَعْ عَنْ غَيْرِهِ) به بهر زه کاتی مالتیکی تر ناکه وی، بؤ وینه: نه گهر دو سده دیرهمی لیژره هه بو، دو سده دی تریشی له وی هه بو، نه وه دروسته: ده دیرهم زه کات بدلو دیاریش نه کا: نه م پینجه بؤ نه و دو سده بی و نه مهش بؤ نه وی تر، هه روه ها دروسته: ته نها پینچ دیرهم بدلو دیاریش نه کا: پینجه که زه کاتی کام دو سده ده؟ که ولته: نه گهر یه کی که له و دو سده دانه هه و تا، ده توانی: پینچ دیرهمه که بکاته زه کاتی نه و دو سده ده ی ماوه، به لام نه گهر دیاری کردبو: که پینجه که زه کاتی نه م دو سده ده بی، نه وه نابیته زه کاتی دو سده ده کی تر، هه روه که له (المجموع) دا پرونی کردوته وه.

(وَيَلْزَمُ الْوَلِيَّ النَّيَّةُ) له سهر سهر بهر شتکار واجبه: نیه تی زه کات بیئی (إِذَا أَخْرَجَ زَكَاةَ الصَّبِيِّ وَالْمَجْثُونِ) هه کاتی که زه کاتی مندال، یان شیت بدا، وه که به دل بلئی: نه مه زه کاتی فلانه مندال، یان فلانه شیت به، که و ابو: نه گهر به بین نیه تهیتان زه کاته که یان بدا، به بهر زه کات ناکه وی و توله شی ده که وینه سهر، هه روه که له سهر چاوه کاند ا فرموویانه.

(وَتَكْفِي نِيَّةُ الْمُؤَكَّلِ) نیه تی وه کیلگره که به سه، ولته: نه گهر زه کاته ده ره که وه کیلک بگری بؤ به شکردنی زه کات، نه وه دروسته نیه تی زه کاته که یی بیئی (عِنْدَ الصَّرْفِ إِلَى الْوَكِيلِ) له و کاته ی زه کاته که یی ده داته ده ست وه کیله که یی (فِي الْأَصَحِّ) له فرمووده ی راستردا، جا نه گهر وه کیله که نیه تیش نه هیتی هه دروست ده بی، به لام (وَالْأَفْضَلُ) نه وها خیرتره (أَنْ يَنْوِيَ الْوَكِيلُ) وه کیله که ش نیه تی بیئی (عِنْدَ التَّفْرِيقِ أَيْضًا) له کاتی به شکردنی زه کاته که، به لام نه گهر وه کیلگره که نیه تی نه هیتی، نه وه زه کاته که دروست نابی، هه چه ند وه کیله که ش نیه تی بیئی، هه روه که له سهر چاوه کاند ا فرموویانه.

نینجا بزانه: له و کاته ی زه کاته که یی ده داته زه کاته ده رگره که، دروسته: نیه تی زه کات بیئی، هم پیشداش دروسته، هه روه که له (المجموع) دا فرموویه تی.

که و ابو: نه گهر نه ندازه ی زه کاتی جیا کرده وه له و کاند ا نیه تی زه کاتی لی هیتا، یان له مه و با- پیش بیداته زه کاته ده رگره که - نیه تی هیتا، نه و نیه ته شی دروست ده بی، هه روه که له سهر چاوه کاند ا فرموویانه، هه روه ها بزانه: نه گهر نه ندازه یه کی بؤ زه کات جیا کرده وه، مه رج نیه: هه ر نه و نه ندازه یه ش له زه کاند ا بدا، هه روه که له (تحفه) و (نهایه) دا فرموویانه، ولته: دروسته: نه و نه ندازه یه بؤ خوی دل بیتیته وه نه ندازه یه کی تر له زه کاند ا بدا.

وَلَوْ دَفَعَ إِلَى السُّلْطَانِ كَفَّتِ النَّيَّةُ عِنْدَهُ، فَإِنْ لَمْ يَتَوَلَّ لَمْ يُجْزِئْ عَلَى الصَّحِيحِ وَإِنْ
 نَوَى السُّلْطَانُ، وَالْأَصَحُّ أَنَّهُ يَلْزَمُ السُّلْطَانَ النَّيَّةُ إِذَا أَخَذَ زَكَاةَ الْمُتَمَتِّعِ وَأَنَّ نِيَّتَهُ تَكْفِي.
 (فَصْلٌ) لَا يَصَحُّ تَعْجِيلُ الزَّكَاةِ عَلَى مِلْكِ النَّصَابِ، وَيَجُوزُ قَبْلَ الْحَوْلِ، وَلَا تَعْجَلُ
 لِعَامَيْنِ فِي الْأَصَحِّ،

(وَلَوْ دَفَعَ إِلَى السُّلْطَانِ) نه گهر زه کاته که ی دایه ده ست گهرده ی موسولمانان، یان
 جیگره که ی (كَفَّتِ النَّيَّةُ عِنْدَهُ) لهو کاته ی دهیداته دهستی وی، نیه ته که ی به سهو دروست
 ده بی، هر چه ند کاریه دهسته که ش نیه ت نه میئن.

(فَإِنْ لَمْ يَتَوَلَّ) به لام نه گهر خاوه نه که لهو کاتدا نیه ت نه میئن (لَمْ يُجْزِئْ) زه کاته که ی
 دروست نابی (عَلَى الصَّحِيحِ) له سر فهرموده ی راست (وَإِنْ نَوَى السُّلْطَانُ) هر چه ند
 کاریه دهسته که ش نیه تی زه کات بیئن، هر دروست نابی.

(وَالْأَصَحُّ) فهرموده ی راستر: (أَنَّهُ يَلْزَمُ السُّلْطَانَ النَّيَّةُ) له سر کاریه ده ست واجبه:
 نیه تی زه کات بیئن (إِذَا أَخَذَ زَكَاةَ الْمُتَمَتِّعِ) لهو کاته ی زه کات له زه کاتنه در ده ستیئن
 (وَأَنَّ نِيَّتَهُ تَكْفِي) نهو نیه تی کاریه ده ست به سهو به بهر نیه تی زه کاتنه در ده که ش
 ده که وی: بۆ دونیوا قیامت، به لام ثیمامی (الغزالی) له (احیاء العلوم) دا ده فهرموی: بۆ
 قیامت زه کاته که ی هر له نه ستودا ده میئن.

ثینجا بزانه: نه گهر لهو کاته ی زه کاته که ی لی ده ستیئدری، نیه ت بیئن، نهو بیگومان له
 دونیوا قیامت زه کاتی له سر لا ده چن، هر وهك له سر چاوه کاندا فهرموویانه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسٍ وَهَيْشِخْستنی زه کات﴾

(لَا يَصَحُّ) درسته نیه (تَعْجِيلُ الزَّكَاةِ) زه کات وه پیش بیخری (عَلَى مِلْكِ النَّصَابِ) له سر
 هه بوونی پاده ی زه کات، وهك نیستا سهو دیره می زیوی هه بی، یان سی بزنی هه بی،
 ثینجا پیئنج دیره م، یان بزنیك زه کات بدا، تاكو نه گهر بووه دووسد دیره م، یان چل
 بز، نهو ی داویتی بیئته زه کات، نهو زه کاته دروست نابیو به بهر نا که وی.

به لام (وَيَجُوزُ) دروسته زه کاته که ی بدا (قَبْلَ الْحَوْلِ) پیش تهو لو بوونی سال، بهو مهرجه ی
 ماله که ی گیشتبیتته پاده ی زه کاتو ساله که ش دامه زرابن، واته: دروسته: هر له سره تایی
 ساله وه بیدا، هر وهك له (المجموع) دا فهرموویته ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ الْعَبَّاسَ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ
 فِي تَعْجِيلِ صَدَقَتِهِ قَبْلَ أَنْ تَحُلَ؟ فَرَّخَصَ لَهُ فِي ذَلِكَ﴾ رواه ابودلود والترمذی باسناد حسن،
 ثیمامی (عباس) پرسیری له پیئقه مبه ر ﷺ کرد: نایا دروسته پیش تهو لو بوونی سال
 زه کاته که ی بدا؟ پیئقه مبه ر ﷺ نیزنی دا. به لام (وَلَا تَعْجَلُ لِعَامَيْنِ) دروست نیه: بۆ دوو سال،
 یان زیاتر زه کات وه پیش بیخری (فِي الْأَصَحِّ) له فهرموده ی راستردا، چونکه زه کاته که ی
 سالی دووه م به سهروه تر، هیشتا ساله که یان دانمه زروه.

وَلَهُ تَعَجِيلُ الْفِطْرَةِ مِنْ أَوَّلِ رَمَضَانَ، وَالصَّحِيحُ مَنْعُهُ قَبْلَهُ، وَأَلَّهُ لَا يَجُوزُ إِخْرَاجُ زَكَاةِ
الْشَّعْرِ قَبْلَ بُدْؤِ صَلَاتِهِ، وَلَا الْحَبَّ قَبْلَ اشْتِدَادِهِ، وَيَجُوزُ بَعْدَهُمَا، وَشَرَطُ إِجْرَاءِ الْمُعْجَلِ
بَقَاءُ الْمَالِكِ أَهْلًا لِلْوُجُوبِ إِلَى آخِرِ الْحَوْلِ، وَكَوْنُ الْقَابِضِ فِي آخِرِ الْحَوْلِ مُسْتَحَقًّا،
وَقِيلَ إِنَّ خَرَجَ عَنِ الْإِسْتِحْقَاقِ فِي أَثْنَاءِ الْحَوْلِ لَمْ يُجْزِهِ،

(وَلَهُ) بِزَهَكَاتِهِ در روسته (تَعَجِيلُ الْفِطْرَةِ) سهرفیتره‌ی پره‌مه‌زان وه‌پیش جه‌ئن بیخی‌و
(مِنْ أَوَّلِ رَمَضَانَ) هر له یه‌که‌می پره‌مه‌زانه‌وه دروسته سهرفیتره‌که‌ی بدا ﴿عَنْ ابْنِ عُثْمَرَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ وَكَأَنَّهُمْ يُغْطَوْنَهَا قَبْلَ الْفِطْرِ يَوْمَ أَوْ يَوْمَيْنِ ﴿رواه البخاري، بِهَذَا﴾ یان دوو یق‌ذ
پیش جه‌ئن، خه‌ک سهرفیتره‌یان ده‌دا.

(وَالصَّحِيحُ) فهرموده‌ی راست (مَنْعُهُ قَبْلَهُ) دروست نیه: پیش پره‌مه‌زان سهرفیتره بدری،
چونکه هیچ مؤیه‌کی واجب‌بوونی نه‌هاته‌و.

(وَأَلَّهُ) هر له فهرموده‌ی پراستدا (لَا يَجُوزُ إِخْرَاجُ زَكَاةِ الشَّعْرِ) دروست نیه زه‌کاتی میوه‌ بدا
(قَبْلَ بُدْؤِ صَلَاتِهِ) پیش ناشکرا‌بوونی پی‌گه‌یشتنی میوه‌که (وَلَا الْحَبَّ) هه‌روه‌ها دروست
نیه زه‌کاتی دانه‌ویله‌ش بدا (قَبْلَ اشْتِدَادِهِ) پیش پره‌قبوونی ده‌نکه‌که‌ی، به‌لام (وَيَجُوزُ
بَعْدَهُمَا) دروسته: له دوا‌ی ناشکرا‌بوونی پی‌گه‌یشتنی میوه‌که‌و له دوا‌ی پره‌قبوونی ده‌نکی
دانه‌ویله‌که، زه‌کاته‌که‌یان بدا، که‌واته: پیش برینه‌وه‌و دروینه، هه‌م پیش ووشک‌کردنه‌وه‌و
پاک‌کردنه‌وه، دروسته میوه‌یه‌کی ووشک‌و دانه‌ویله‌کی پاک‌کروه، له زه‌کاتیاندا بدا، نیجا
نه‌گه‌ر ده‌رکه‌وت: که‌می دوه‌ه‌و واجب‌ه‌و ته‌ولوی بکا، نه‌گه‌ر زیادی دابو بقوی به‌خیر ده‌چی،
هه‌روه‌ک له (تحفه)‌دا پرون کروه‌ته‌وه.

(وَشَرَطُ إِجْرَاءِ الْمُعْجَلِ) هرچی دروست‌بوونی زه‌کاتی وه‌پیش‌خسترو نه‌مه‌یه: (بَقَاءُ الْمَالِكِ
أَهْلًا لِلْوُجُوبِ) خاوه‌نی ماله‌که هر له‌وانه‌ بین: زه‌کاتی له سهر واجب‌ بی (إِلَى آخِرِ الْحَوْلِ)
تا کۆتایی سال، هه‌م ماله‌که‌شی تا کۆتایی سال بعینن، واته: نه‌گه‌ر خاوه‌ن ماله‌که‌ مرد،
یان ماله‌که‌ی فه‌وتا، نه‌و زه‌کاته‌ی درلوه دروست نابن، واته: به‌ به‌ر زه‌کات ناکه‌وی.

(و) هه‌روه‌ها هرجه: (كَوْنُ الْقَابِضِ) نه‌وه‌ی زه‌کاتی وه‌رگرتوه (فِي آخِرِ الْحَوْلِ مُسْتَحَقًّا)
له کۆتایی سالدا مسته‌حق‌ی زه‌کاتوه‌رگرتن بین، واته: دروست بین زه‌کاتی بدریتن،
که‌واته: نه‌گه‌ر پیش کۆتایی سال زه‌کاتوه‌رگره‌که‌ مردین، یان کافر بوین، یان ده‌وله‌م‌ند
بوین، نه‌و زه‌کاته‌ی درلوه‌یتن دروست نابن (وَقِيلَ) له فهرموده‌یه‌کی بین‌ه‌یزدا (إِنْ خَرَجَ
عَنِ الْإِسْتِحْقَاقِ فِي أَثْنَاءِ الْحَوْلِ) نه‌گه‌ر له ناوه‌وه‌ی سالدا زه‌کاتوه‌رگره‌که‌ وای لی‌هات
زه‌کاتی بین‌ته‌چی‌و له کۆتایی سالیشدا زه‌کاتی بین‌ده‌چوو (لَمْ يُجْزِهِ) نه‌م زه‌کاته‌ش
دروست نابن.

وَلَا يَضُرُّ غِنَاهُ بِالزَّكَاةِ، وَإِذَا لَمْ يَقْعِ الْمُعْجَلُ زَكَاةَ اسْتَرَدَّ إِنْ كَانَ شَرْطَ الْإِسْتِرْدَادِ إِنْ عَرَضَ مَانِعٌ، وَالْأَصَحُّ أَنَّهُ إِنْ قَالَ: هَذِهِ زَكَاتِي الْمُعْجَلَةُ فَقَطَّ اسْتَرَدَّ، وَأَلَّهُ إِنْ لَمْ يَتَعَرَّضْ لِلتَّعْجِيلِ وَلَمْ يَعْلَمْهُ الْقَابِضُ لَمْ يَسْتَرَدْ، وَأَلَّهُمَا لَوْ اخْتَلَفَا فِي مُثَبِّتِ الْإِسْتِرْدَادِ صُدِّقَ الْقَابِضُ بِيَمِينِهِ، وَمَتَى ثَبَتَ وَالْمُعْجَلُ تَأَلَّفَ وَجَبَ ضَمَانُهُ، وَالْأَصَحُّ إِبْتِئَارُ قِيمَتِهِ وَقَسَتْ الْقَبْضُ، وَأَلَّهُ لَوْ وَجَدَهُ نَاقِصًا فَلَا أَرْضَ، وَأَلَّهُ لَا يَسْتَرَدْ زِيَادَةً مُنْفَصِلَةً،

(وَلَا يَضُرُّ زِيَانُ لَهُ دُرُوسَتُوْنِي زَهْكَاتِي وَهَيْشَخُسْتَرَلُوْ نَادَا (غِنَاهُ بِالزَّكَاةِ) دَهْوَلَهْ مَهْ نَدَبُوْنِي زَهْكَاتُوْ مَرْگِرَهْ كِهْ بَهْ زَهْكَاتِي وَهَيْشَخُسْتَرَلُوْ: وَهْكَ زَهْدَرُ زَهْكَاتِي وَهَيْشَخُسْتَرَلُوْ وَهَرْگِرَتَبِي، يَانْ زَهْكَاتِهْ كِهْ زَاوَزِيْ كِرْدِي، يَانْ بَاَزَرْگَانِيْ پِيْ كِرْدِي.

(وَإِذَا لَمْ يَقْعِ الْمُعْجَلُ زَكَاةً) ثَيْنِجَا هَر كَاتِيْكَ زَهْكَاتِهْ وَهَيْشَخُرَاوَهْ كِهْ نَهْيْتَهْ زَهْكَاتِ، چُونَكِهْ مَهَرْجِيْ كِيْ پَرَبَرِيْ نَاهَاوْ بُوْ (اسْتَرَدْ) دُرُوسْتَهْ: خَاوَهْنَهْ كِهْ زَهْكَاتِهْ كِيْ وَهَرْگِرَتَهْ وَهْ (إِنْ كَانَ شَرْطُ الْإِسْتِرْدَادِ) نَهْگَر لَهْ كَاتِيْ زَهْكَاتِدَانْدَا بَهْ مَهَرْجِيْ دَلَنَابِيْ زَهْكَاتِهْ كِهْ وَهَرْگِرَتَهْ وَهْ (إِنْ عَرَضَ مَانِعٌ) نَهْگَر قَهْدَهْ غَهْ پَهْ كِيْ دُرُوسَتُوْنِيْ پَهْ يَدَا بِيْ.

(وَالْأَصَحُّ) فَهْرَمُوْدَهْ پَاسْتَر (أَنَّهُ إِنْ قَالَ) نَهْگَر خَاوَهْنَهْ كِهْ لَهْ كَاتِيْ زَهْكَاتِدَانْدَا بَلِيْ: (هَذِهِ زَكَاتِي الْمُعْجَلَةُ) نَهْ مَهْ زَهْكَاتِهْ وَهَيْشَخُسْتَرَلُوْ كِهْ مَهْ (فَقَطَّ) هِيْچِيْ تَرِيْ نَهْ گُوْت (اسْتَرَدْ) لَهْ حَالَهْ تَهْ شِدَا دُرُوسْتَهْ وَهَرْ پَرگِرَتَهْ وَهْ.

(وَأَنَّهُ) هَر بَهْ فَهْرَمُوْدَهْ پَاسْتَر (إِنْ لَمْ يَتَعَرَّضْ لِلتَّعْجِيلِ) نَهْگَر خَاوَهْنَهْ كِهْ بَاسِيْ وَهَيْشَخُسْتَنِيْ زَهْكَاتِيْ نَهْ كِرْدِي (وَلَمْ يَعْلَمْهُ الْقَابِضُ) زَهْكَاتُوْ مَرْگِرَهْ كِهْ شْ نَهْ زِيَانِيْ نَهْ مَهْ زَهْكَاتِيْ وَهَيْشَخُسْتَرَاوَهْ (لَمْ يَسْتَرَدْ) دُرُوسْتِ نِيْ وَهَرْ پَرگِرَتَهْ وَهْ.

(وَأَلَّهُمَا لَوْ اخْتَلَفَا) هَر بَهْ فَهْرَمُوْدَهْ پَاسْتَر: نَهْگَر خَاوَهْنَهْ كِهْ زَهْكَاتُوْ مَرْگِرَهْ كِهْ بُوْهْ كِيْشَهْ يَانْ (فِي مُثَبِّتِ الْإِسْتِرْدَادِ) لَهْ وَهْدَا: مَافِيْ وَهَرْگِرَتَهْ وَهْ هِيْهْ، مَافِيْ وَهَرْگِرَتَهْ وَهْ نِيْهْ (صُدِّقَ الْقَابِضُ) زَهْكَاتُوْ مَرْگِرَهْ كِهْ بَاوَهْ پِيْ پِيْ دَهْ كَرِيْ (بِيَمِينِهِ) بَهْ وَهْ سُوْپِنْدَ بَخَاوَا: خَاوَهْنَهْ كِهْ پِيْ نَهْ گُوْتُوْهْ نَهْ مَهْ زَهْكَاتِيْ وَهَيْشَخُسْتَرَلُوْ، نَهْ وِيْشْ نَهْ زِيَانِيُوْهْ.

(وَمَتَى ثَبَتَ) هَر كَاتِيْكَ مَافِيْ وَهَرْگِرَتَهْ وَهْ بَقْ هَبُوْ، بَهْ لَامْ (وَالْمُعْجَلُ تَأَلَّفَ) زَهْكَاتِهْ وَهَيْشَخُسْتَرَلُوْ كِهْ نَهْ مَافِيْ (وَجَبَ ضَمَانُهُ) وَاجِبَهْ زَهْكَاتُوْ مَرْگِرَهْ كِهْ تَوَلَهْ يْ بَدَا (وَالْأَصَحُّ) بَهْ فَهْرَمُوْدَهْ پَاسْتَر (إِبْتِئَارُ قِيمَتِهِ يَوْمَ الْقَبْضِ) لَهْ تَوَلَهْ دَا نَرَخَهْ كِيْ پُوْژِيْ وَهَرْگِرَتَنِيْ پَهْ چَاوْ دَهْ كَرِيْ (وَأَنَّهُ لَوْ وَجَدَهُ نَاقِصًا) نَهْگَر خَوْدِيْ زَهْكَاتِهْ كِهْ مَافِيْ، بَهْ لَامْ خَاوَهْنَهْ كِهْ بَهْ كِهْ مْ وَكُوْپِيْهْ وَهْ وَهْدَهْ سَتِيْ كِهْ وَهْ (فَلَا أَرْضَ) تَوَلَهْ يْ كِهْ مْ وَكُوْپِيْهْ كِيْ نِيْهْ، وَتَهْ: بَهْ بِيْ تَوَلَهْ وَهَرْ پَرگِرَتَهْ وَهْ.

(وَأَنَّهُ) هَر بَهْ فَهْرَمُوْدَهْ پَاسْتَر: نَهْگَر خَوْدِيْ زَهْكَاتِهْ كِيْ وَهَرْگِرَتَهْ وَهْ (لَا يَسْتَرَدْ زِيَادَةً مُنْفَصِلَةً) دُرُوسْتِ نِيْهْ نَهْ زِيَدَهْ يِيَانَهْ وَهَرْ پَرگِرَتَهْ وَهْ: كِهْ لَهْ زَهْكَاتِهْ كِهْ جِيَا بُوْنَهْ تَهْ وَهْ: وَهْكَ

وَتَأْخِيرُ الزَّكَاةَ بَعْدَ التَّمَكُّنِ يُوجِبُ الضَّمَانَ وَإِنْ تَلَفَ الْمَالُ، وَلَوْ تَلَفَ قَبْلَ التَّمَكُّنِ فَلَا، وَلَوْ تَلَفَ بَعْضُهُ فَلَا ظَهَرَ أَنَّهُ يَغْرُمُ قِسْطَ مَا بَقِيَ، وَإِنْ أَتْلَفَهُ بَعْدَ الْحَوْلِ وَقَبْلَ التَّمَكُّنِ لَمْ تَسْقُطِ الزَّكَاةُ،

شیرو خوری و بیچو، به لام نه گهر گه و ره و قه لو بوبی، نه وها وهری ده گریته و ره و تولی به خیر کردنیشی ده داته زه کاتوهر گره که، هه روه که له (الشروانی) دا پوون کرلوته و ره.

﴿فهو تانی مالی زه کات﴾

ئینجا بزانه: هر کاتیک زه کاتی له سر واجب بوو، واجبه: ده موده ست-بی دواخستن- زه کاته که ی بدا، به و مرجه ی بوی بگوئین، هه روه که له سره تایی زه کات داند پوونمان کرده و ره، که و ابو: (وَتَأْخِيرُ الزَّكَاةَ) دواخستنی زه کات داند (بَعْدَ التَّمَكُّنِ) له دوی نه وهری بوی گونجا پیدا، به لام دوی خست (يُوجِبُ الضَّمَانَ) تولی له سر واجب ده که، واته: واجبه نه ندازه ی زه کاته که ی هر بدا (وَإِنْ تَلَفَ الْمَالُ) هر چند گشت ماله که شی فه و تابی، یان فه و تیندرایی، به لام (وَلَوْ تَلَفَ) نه گهر ماله که ی فه و تا (قَبْلَ التَّمَكُّنِ) پیش نه وهری بوی بگوئین زه کاته که بدا (فَلَا) نه و کاته تولی له سر نیو گونا ماریش نابی، به و مرجه ی که مته رغه می نه کردین، نه گینا: تولی ده که ویته سر، هه روه که له زوریه ی سر چاره کانداهه رمو یانه.

(وَلَوْ تَلَفَ بَعْضُهُ) نه گهر له دوی ته و ابو بونی سالو پیش بؤگونجان به شیکی ماله که ی فه و تاو به شیکیشی مایه و ره (فَلَا ظَهَرَ) به هه موده ی به هیرتر (أَنَّهُ يَغْرُمُ قِسْطَ مَا بَقِيَ) خاوه نه که به شه زه کاتی نه و نه ندازه یه ده دا: که ماوه ته و ره، هر چند به نه ندازه ی پاده ی زه کاتیش نه مایی، بؤ ویتنه: پینج ووشتری هه بون، له دوی ته و ابو بونی سالو پیش بؤگونجان یه کیکیان مرد، واجبه له زه کاتی نه و چواره ی ماوه ته و ره: چوار پینجیکی مه ریک بدا.

(وَإِنْ أَتْلَفَهُ) نه گهر خاوه نه که به خوی هه موو ماله که ی به و تینن (بَعْدَ الْحَوْلِ وَقَبْلَ التَّمَكُّنِ) له دوی ته و ابو بونی سالو پیش بؤگونجان (لَمْ تَسْقُطِ الزَّكَاةُ) زه کاته که ی له سر لاناچی و واجبه: هه موو زه کاته که ی بدا، چونکه که مته رغه می گریه.

ئینجا بزانه: نه گهر-جگه له خاوهن ماله که- یه کیکی تر ماله که ی فه و تاند، نه و کاته مانی زه کاتوهر گره کان له سر خاوه نه که لا ده چی و ده که ویته لای تولی ماله که، واته: تولی نه ندازه ی زه کات له تاوانکاره که ده ستیندری بؤ زه کاتوهر گره کان، جا نه گهر خاوهن ماله که تولی هه موو ماله که ی لیه و رگرت، نه و کاته واجبه: نه ندازه ی زه کات له و تولی به داته زه کاتوهر گره کان، هه روه که له (تحفة) (الشروانی) دا پوون کرلوته و ره.

وَهِيَ تَتَعَلَّقُ بِالْمَالِ تَعَلُّقَ شَرِكَةٍ، وَفِي قَوْلِ تَعَلُّقِ الرِّهْنِ وَفِي قَوْلِ بِالذَّمَّةِ، فَلَوْ بَاعَهُ قَبْلَ إِخْرَاجِهَا فَلَا أَظْهَرَ بَطْلَانَهُ فِي قَدْرِهَا وَصَحَّتْهُ فِي الْبَاقِي.

(وَهِيَ) زکات (تَتَعَلَّقُ بِالْمَالِ) په یوه نډی به خودی مالی زکاتونه هیه (تَعَلُّقَ شَرِكَةٍ) وهک په یوه نډی هاو به شی، واته هر مالیک زکاتی تیدا واجب بین، نه وه زکاتونه رگره کان به نه ندازه ی زکات د بینه هاو به شی خاوهن ماله که.

(وَفِي قَوْلِ) له فرموده په کدا (تَعَلُّقِ الرِّهْنِ) وهک په یوه نډی مالی په منکرو (وَفِي قَوْلِ) له فرموده په کی تردا (بِذِمَّتِهِ) زکات په یوه نډی به نه ستوی خاوهن ماله که وهیه.

(فَلَوْ بَاعَهُ) جا نه گره خاوهن که گشت ماله که ی فرقشت (قَبْلَ إِخْرَاجِهَا) پیش نه وهی زکات که بدا (فَلَا أَظْهَرَ) به فرموده ی به میتر (بُطْلَانُهُ فِي قَدْرِهَا) فرقشتنه که له نه ندازه ی زکاتدا به تال د بینه وروست نابین (وَصَحَّتْهُ فِي الْبَاقِي) له ی تریشدا وروست د بینه، که واته: واجبه کریاره که نه ندازه ی زکات بگرېښته وه بق خاوهن ماله که، تا کو له زکاتی دا پیدا، جا نه گره خاوهن ماله که له مالیک ی تری-جگ له فرقشرو که- زکات که ی بدا، نه و زکات وروست د بینه، به لام کریاره که مای په شیمان بوونه وهی هر دهمیتن، چونکه نه ندازه ی زکات نابینه ملکی نه و، هر وهک له سرچاوه کاندای پوون کرلوته وه.

﴿ نَاكِدَارِي ﴾: هر چنه زکات په یوه نډی به خودی ماله که وهیه، به لام نه و په یوه نډی به تنها له نه ندازه ی زکاتدا یه، واته: ناکاته نه و زیده بیانه ی له دوی واجب بوونی زکات پیدا د بینه:

بِقَوْلِهِ: نه گره چل مه ی هه بو و سال به سر مه په کانی دا سوپاره و زکات که ی نه دا، ټینجا مه په کان بیچوویان لئ بو، هم شیرو خوری لئ وه د دست که وتن، ټینجا ویستی زکات که ی بدا، نه وه تنها مه ریک واجبه و خوری و شیرو بیچووه کان بق خزی دهمیتنه وه، هر وهک له (تحفة) دا پوون کرلوته وه.

﴿ پاشکو: له باسی دابه شکردنی زکات به سر زکاتونه رگره کاندای ﴾

نهم باسه له پیش (کتاب النکاح) دا نیمای (النلوی) نووسیویه تی، به لام نیمه ش لیره دا کورته به ک پوون ده که ینه وه، بزانه: واجبه زکات بدریته نه و هشت چینانه ی خوی گوره دیاری کرون، که ده فرموی: ﴿ اَلْمَالُ الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَةَ قُلُوبُهُمْ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾ زکات تنها د دریته هه ژاران و گدایان و کرکارانی زکات و نوی موسولمانه کان و کویله کان و قهرزداره کان و جه نگاوه ی پرگه ی خولو پېښوار، خوی گوره نه وهای واجب کړوه و خوی گوره زانایه و کار له جی یه.

۱- (الْفَقِير) واته: هه ژار، كه سټكه نه وه نده ماله ي نه بټو كارنكي وای پټ نه كړئ: نيوه ي پټويستيه كانی ژيانی پر بگه نه وه، بټ وټنه: پټويستی به ده دینار هه بټ، به لām نه و ته نها سټ دینار، یان چوار دیناری ده ست بگه وئ.

۲- (الْمُسْكِين) واته: گه دا، كه سټكه نه وه نده ماله ي هه بټ، یان كارنكي وه ها بكا: كه پټويستيه كانی ژيانی له نيوه زیاتر پر بگاته وه، به لām هه موویانی پر نه كاته وه، وه ك پټويستی به ده دینار هه بټ، به لām ته نها هه شت، یان تډ دیناری ده ست بگه وئ.

۳- (الْعَامِل) واته: كړنكاری زه كات، نه و كه سه يه: به فهرمانی پټشه وای موسولمانان زه كات كړ ده كاته وه و به شی ده كا.

۴- (الْمَوْلَاةُ قُلُوبُهُمْ) واته: نوی موسولمانه كان، نه و كه سه يه: تازه موسولمان بووه و نيه ته كه ی بټ هټزه، یان نيه ته كه ی به هټزه، به لām مړونكی پړزداره و نه گهر به زه كات پړزی لټ بندړئ، كه سانی تریش وه كه نوی موسولمان ده بن.

۵- (الرَّقَاب) نه و كزیلانه يه: كه نووسراویان درلوه تن: نه گهر پاره بټ گوره كه یان بیتن، نازاد ده بن.

۶- (الْفَارِمِين) قهرزداره كان، كه سټكه: بټ كاروباری خوی- به بټ گوناهاكاری- تووشی قهرزدار ی بوبټ: وه خانوو كړدن و ژن هټنان و تووشبوونی كار ه ساتيك، یان بټ نه هټشتنی نازلویه ك تووشی قهرزدار ی بوبټ.

۷- (سَبِيلُ اللَّهِ) جه نكاوهری پړگه ی خوا، نه و كه سه يه: كه به بټ موچه له پړگه ی خوا جه نك ده كا.

۸- (ابْنُ السَّبِيل) پړبور، نه و كه سه يه: نه يه وئ- به بټ گوناهاكاری- بټ شوینك بچټ، یان بگه پړته وه، پټويستی به پاره هه يه.

﴿لَا كَادَارِي﴾ يه كه م: واجبه خودی زه كاته كه بداته نه و هه شت چینانه، كه واته: دروست نيه زه كاته كه ی بفروشی، چونكه زه كاته كه ملكی زه كاتوهرگره كانو هه ر نه وانیش به رزه وه ندی خویان ده زانن، هم بټ هټچ كه سټكیش دروست نيه- به بټ نټین- مالی كه سټكی تر بفروشی، واته: نه گهر ته نها يه ك مه پ زه كاتی له سر بوو، دروست نيه بیفروشی و پاره كه ی به سر زه كاتوهرگره كاندا به ش بكا، به لكو كزیان ده كاته وه و مه پره كه یان به هاویه شی ده داتټ، هه روه كه له (المجموع) دا فهرمووی ته ي.

دووه م: به هټچ مزه ه بټك دروست نيه: به پاره ی زه كات مزگه وتو پردو پړگه و به رزه وه ندی ه گشتیه كان نه نجام بدرین، چونكه پټغه مبه رﷺ به پیاوړی فهرموو: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَرْضَ بِحُكْمِ نَبِيٍّ وَلَا غَيْرِهِ فِي الصَّدَقَاتِ، حَتَّى حَكَمَ فِيهَا هُوَ فَجَزَاهَا ثَمَانِيَةً

(کتابُ الصَّیامِ)

أَجْزَاءٍ، فَإِنْ كُنْتَ مِنْ تِلْكَ الْأَجْزَاءِ أَغْطَيْتَكَ حَقَّكَ) رواه ابو داود بسند صالح، خواجه گوره له به شكرنى زه كاته كاندا به بريارى هيچ پيغه مبريك و هيچ كه سينيكي تر پلازى نه بو، تا به خوى بريارى داو زه كاتوه رگړه كاني كړنه هه شت به ش، جا نه گره تو په كيك بى له و به شانه مافه كه ي زه كات دده مئ.

كه واته: نه گره كه سيك خوى به زانا، يان به پياو ما قول دابني و ما قى نه و هه شت چينانه - به پيچه وانه وى بريارى خوا- له پرؤزه به كدا سهرف بكا، نه و دزايه تى شريعتى خواجه گوره ده كا.

سنى يهم: نه و كه سى زه كات وهرده گري، مەرجه: موسلمان و بالغ و عاقل بن، كه واته: شيت و مندالى يه تيم دهبى سهرپه رشتكاره كه يان زه كاتيان بق قبول بكاو وهرى بگري.

ئينجا بزانه: نه و كه سى له لاي دايك و باوك، يان كوپو كيژ، يان له لاي ميړدى به خيو ده كرى و پتويستيه كاني ژيانى دابن ده كرين، دروست نيه: زه كات وهرى گري، هروها نه و ژنه ي (ناشيزه) يه و له ميړده كه ي تو رواه، دروست نيه زه كاتى بدرتئ، هروك له باسى به شكرنى زه كاتدا پوون كراوه ته وه.

چوارهم: له مەزه بى نيمامى (حنفى) دا دروسته: زه كات بدرتته نه نها يه ك كه س له و هه شتانه، هروها دروسته زه كات له شوينيك بق شوينيكى تر بنيربرئ، هروك له كتيبه كاني مەزه بى (حنفى) دا پوون كراوه ته وه.

هروها له فرموده يه كى بن ميژدا دروسته: زه كات بدرتته سعيده كان به و مەرجه ي پتيجيكيان نه درتئ، زور له زلنا يانيش به و فرموده بن ميژده پلزينه، نيت له باسى به شكرنى زه كاته كاندا ناوهرى كى نه م پاشكويه درتتر پوون ده كه پنه وه، اِنْ هَاتِهِ تَمَالَى. ئينجا اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ پهرتووكى (زه كات) كوتايى هاتو پهرتووكى (پؤژوه كان) ي به نوادا دئ، اِنْ هَاءُ اللّٰهُ تَمَالَى.

﴿کتابُ الصَّیامِ: پهرتووكى پؤژوه كان﴾

پؤژووى په مەزان چوارهمين پوكنى نيسلامه، له مانگى (شعبان) ي سالى نووه مى كړچى دا واجب كړاوه، خواجه گوره ده فرموى: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾ تا ﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ مانگى پؤژووتان مانگى په مەزانه، كه قورئان تى دا هاتوته خواره وه... - تا- هر كه سيك تاماده ي نه م مانگه بو، با تىيدا به پؤژوو بئ. هم به به لگه ي حه ديسه كه ي ﴿بَنِي الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ﴾ ي پلبروو له سهره تاي زه كاتدا.

كه وابو: هر كه سيك له ناو موسلمانان گوره بوبئ و باوه پى به واجبيوونى پؤژووى په مەزان نه بئ، نه و كافر و وكو موسلمانى كافر يوو بريارى كوشتنى له سر دهرئ،

يَجِبُ صَوْمُ رَمَضَانَ يَأْكُمَالِ شَعْبَانَ ثَلَاثِينَ، أَوْ رُؤْيَا الْهَلَالِ، وَكُتِبَتْ رُؤْيَا بَعْدَلٍ، وَفِي قَوْلِ عَدْلَانَ، وَشَرَطُ الْوَاحِدِ صِفَةُ الْعُدُولِ فِي الْأَصَحِّ، لَا عَبْدٌ وَأَمْرَأَةٌ،

به لأم نه گهر تازه موسلمان بوبی، یان له شویننکی دور له زانایانی نیینی گه وده بوبی، نه وه به که مجار کافر نابی، به لکو تیده که به ندری: که پښووی په مهزان واجبه، جا نه گهر له مه ودها باوه پی نه بی، نه و کاته کافر ده بی.

نیجا بزانه: هر که سیکش باوم پی به پښووی په مهزان ه بی و به بی عوزنکی شهرعی - به په کاری - به پښو نه بی، نه وه له به نديخانه دا به ند ده کړی و خواردن و خوارنه وه شی له پښی دا له قه ده غه ده کړی، هره وک له (نهاية) و (مغني) دا فرمويانه.

(يَجِبُ صَوْمُ رَمَضَانَ) پښووی په مهزان واجب ده بی (يَأْكُمَالِ شَعْبَانَ ثَلَاثِينَ) به ته ولو کړنی سی پښی مانگی شعبان (أَوْ رُؤْيَا الْهَلَالِ) یان به دیتنی مانگی په کشه وهی په مهزان له دواي پښی ناوابوونی بیست و نږی شعبان، پیغه مبه ر ځي ده فرموی: ﴿صُومُوا لِرُؤْيَاهِ وَأَفْطَرُوا لِرُؤْيَاهِ، فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا الْعِدَّةَ ثَلَاثِينَ﴾ رواه الشيخان وأصحاب السنن بألفاظ متقاربة، که مانگی په کشه وهی په مهزان دیت به پښو بی، که مانگی په کشه وهی شه شلانتان دیت بی که نه جهن، جا نه گهر هور بوو و مانگ نه دیترا، سی پښی شعبان و سی پښی په مهزان ته ولو بکن.

(وَكُتِبَتْ رُؤْيَا) نیسباتبوونی دیتنی مانگی په کشه وهی په مهزان بډ نه و که سانه ی به خویان نه یان دیتوه (بَعْدَلٍ) به شاهیدی داپه روه ریک ده بی، که له لای (قازی) شاهیدی بدلو بلی: (شاهیدی ددهم: من مانگی په کشه وهی په مهزانی نه م سالم دیتوه).

نیجا (قازی) ش بلی: (بوم نیسبات بوو، یان بلی: بریارم دا: سبهینی بیته په مهزان). واته: به م بریاره پښووی په مهزان له سر خه لکی تریش واجب ده بی، که به خویان مانگیان نه دیتوه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَخْبَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: أَلَسَى رَأَيْتُ الْهَلَالَ فَصَامَ وَأَمَرَ النَّاسَ بِصِيَامِهِ﴾ حديث صحيح رواه ابوداود وغيره، به پیغه مبه ر ځي را که یاند: من مانگی په کشه وهی په مهزانم دیتوه، جا پیغه مبه ر ځي به پښو بوو و فرمانیشی دا خه ک به پښو بی. (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده به کدا (عَدْلَانَ) پیویسته دو داپه روه شاهیدی بدهن.

(وَشَرَطُ الْوَاحِدِ) مه رجی به ک داپه روه که شاهیدی لږ ودرده گیرئ نه مه به (صِفَةُ الْعُدُولِ) سیفه تی داپه روه رانی لپیته جی (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی پاستردا (لَا عَبْرَ وَأَمْرَأَةٌ) نه ک سیفه تی کړیله و شافره ت، که واته: نه و دوانه شاهیدی مانگ دیتنیان لږ ودرنا گیرئ، هره وک له پیای (فاسق) ش ودرنا گیرئ.

وَإِذَا صُمْتُمْ بَعْدَ لَيْلٍ لَمْ تَرِ الْهَيْلَالَ بَعْدَ ثَلَاثِينَ أَفْطَرْنَا فِي الْأَصْحَ وَإِنْ كَانَتِ السَّمَاءُ مُصْحِيَةً

(وَإِذَا صُمْتُمْ بَعْدَ لَيْلٍ) هر کاتیک به شاهیدی دادی که روزی که به پوزو بوین (وَلَمْ تَرِ الْهَيْلَالَ بَعْدَ ثَلَاثِينَ) به لام له دوی ته ولوبوونی سی پوزی په مه زان مانگی یه کشه وهی شه شه لانمان نه دیت (أَفْطَرْنَا) واجبه: بکهینه جه زن، واته: هیچی تر به پوزو نه بین (فِي الْأَصْحَ) له فهرمودی راستردا (وَإِنْ كَانَتِ السَّمَاءُ مُصْحِيَةً) هر چه ند ناسمانیش سامال بیو هور نه بی، چونکه به به لکه به کی شهرعی ژماره مان ته واور کربوه.

﴿ناگاداری﴾ یه کهم: به به لکه چه دیسه کهی ﴿صُومُوا لِرُؤْيَا﴾ ی روبروو، هر که سیک به ته نها مانگی یه کشه وهی په مه زانی دیت، واجبه: به پوزو بی، هر وه هاش نه گهر به ته نها مانگی یه کشه وهی شه شه لان ببینی، واجبه: بکاته جه زن، به لام به په نهانی؟ تا کو ترمه تی پی نه کریو سزا نه درئ، تیر جیاوای نیه: له لای (قازی) شاهیدی لئو ریگری، یان نا، هر وه له (المجموع) دا پوون کراوه ته وه، هر وه ها هر که سیکیش باوه پ به یه کیکی تر بکا: که مانگی دیتوه، واجبه: نه ویش به پوزو بی، هر چه ند مانگ بین که کش نافرهت بی، یان کویله بی، یان فاسق بیو له لای قازیش شاهیدی لئو رنه گبرایی، هر وه له سهرچاوه کاند ا پوون کراوه ته وه.

دووه: نه گهر له شه وی سی شه عیان مانگ نه دیترو سبه ینی به پوزو نه بو، نینجا به پوزو نیسبات بو: که مانگی په مه زان دیترو، واجبه: نه و پوزو قهزا بکریته وه، هر وه ها واجبه: تا پوزو ناوا ده بی- له بهر پوزلینانی په مه زان- (امساك) بکا، واته: خوی قه ده غه بکا له خواردن و خوارنه وه و دزه کانی تری پوزو، جیاوای نیه خوارده مه نی خوارد بی، یان نا، جا به م (امساك) کردنه خیری ده گاتی، به لام بوی نابیته پوزو، هر وه له (المجموع) دا فهرمودیه تی.

هر وه هاش نه گهر پوزی سی په مه زان نیسبات بو: مانگ دیترو، واجبه: پوزو بشکینن ﴿عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ اخْتَلَفَ النَّاسُ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ رَمَضَانَ فَقَدِمَ أَغْرَابِيَانِ فَشَهِدَا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّهِ: لِأَهْلِ الْهَيْلَالَ أَمْسَ عَشِيَّةً، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النَّاسَ: أَنْ يَفْطَرُوا وَأَنْ يَقْدُوا إِلَى مُصَلَّاهُمْ﴾ رواه أبو داود و احمد بسند صحيح، له پوزی سی په مه زان دوو کهس له دهر وهی (مدینه) وه هاتن له لای پیغه مبه ر ﷺ شاهیدیان دا: که دوتنی شه مانگی یه کشه وه یان دیتوه، جا پیغه مبه ر ﷺ فرمانی دا: پوزو بشکینن و سبه ینی وهر نه نویژی جه زن.

سني يه م: هر چه: مانگی یه کشه وه له دوی پوزو ناوا بوونه وه بدیترو، واته: نه گهر به پوزو بدیترو هیچ بریاریکی پی ندرئ: نه بی په مه زان و نه بی جه زن، نه له روبروو و نه له

وَإِذَا رُؤِيَ بِلَدٍ لَزِمَ حُكْمُهُ الْبَلَدَ الْقَرِيبَ دُونَ الْبَعِيدِ فِي الْأَصَحِّ، وَالْبَعِيدُ مَسَافَةُ الْقَصْرِ، وَقِيلَ بِاخْتِلَافِ الْمُطَالِعِ، قُلْتُ: هَذَا أَصَحُّ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

داهاتوودا، ههروهه مانگ ئیسبات نابێ به حیسابی حسابکه ران و ئهستیره ناسان، چونکه پیتغه مبهه ع ووشه (رؤیة)، واته: دیتنی فهرمووه، ههروهه -جگه له مانگی په مه زان- په کشهوهی مانگه کانی تر به تهنها بهک دانیه روهه ئیسبات نابێ، به لکو پتویستی به دوو دانیه روهه هیه، ههروهه له (المجموع) دا ئهوه مهسه لانه پوون کرلونه وه.

(وَإِذَا رُؤِيَ بِلَدٍ) ههه کاتی که مانگی په کشهوه له شویتیک دیترا (لَزِمَ حُكْمُهُ الْبَلَدَ الْقَرِيبَ) بریاری دیتنی ئهوه شویته واجب دهی: له سهه گشت شویتیکی نزیکي ئهوه شویته، واته: بۆ په مه زان و بۆ جه ئه له سهه دانیش تووانی نزیک واجب دهی به دیتنی ئهوه شویته په هفتار بکه (لِزِمَ الْبَعِيدَ) به لام له سهه شویتنی دوو واجب نابێ (فِي الْأَصَحِّ) له فهرموودهی راستردا، چونکه ههروهه کاتی پۆژه لاتن و ئاوبوون و کاتی نوێزه کانیان لیک جیاوازن، ئهوه اش دهگودجی سههه تایی مانگه کانیشیان لیک جیاواز بی.

(وَالْبَعِيدُ) شویتنی دوو (مَسَافَةُ الْقَصْرِ) ئه ندازهی سههه ری نوێژ کور تکرده وهیه: که هه شتا کیلومترو به سههه وه تهره (وَقِيلَ) له فهرمووده یه کدا (بِاخْتِلَافِ الْمُطَالِعِ) دوری به گوێرهی جیاوازی هه لاتن و ئاوبوونی پۆژو مانگی ئهستیره کانه: وهه (حجان و عراق)، ههروهه له زۆری سههه چاوه کاندای فهرموویانه (قُلْتُ) ئیمامی (النسولی) دههه رموی (هَذَا) ئهوه فهرمووده یه یه دووهم (أَصَحِّ) راستره (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) به به لگهی ئهوه مه دیسه:

«عَنْ كُرَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَدِمْتُ الشَّامَ فَرَأَيْتُ الْهَلَالَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، ثُمَّ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَسَأَلَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا؟ فَقُلْتُ: رَأَيْتَاهُ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ وَصَامَ النَّاسُ وَصَامَ مُعَاوِيَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. فَقَالَ: لَكُنَّا رَأَيْنَاهُ لَيْلَةَ السَّبْتِ فَلَا تَزَالُ نَصُومُ حَتَّى نُكْمَلَ ثَلَاثِينَ أَوْ ثَرَاةً. فَقُلْتُ: أَوَّلًا تُكْتَفَى بِرُؤْيَا مُعَاوِيَةَ وَصَامِهِ؟ قَالَ: لَا، هَكَذَا أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَصْحَابُ السَّنَنِ، (كُرَيْبٌ) فهرمووی: چوومه (شام) لهوئ له شهوی ههینی مانگی په کشهوهی په مه زانمان دیت، که گه رهمه وه (مدینه) ی پیرۆز، (ابن عباس) پرسایاری لی کردم؟ منیش گووتم: شهوی ههینی مانگمان دیتو (معاویة) و خه لکه کهش به پۆژوو بون. (ابن عباس) فهرمووی: به لام ئیمه له شهوی شه مه مه مانگمان دیت، بۆی هه به پۆژوو ده بین تا سی پۆژو ته ولو ده کهین، یان به خۆمان مانگی شه شه لان ده بینین. منیش گووتم: چۆن دیتنی (معاویة) و به پۆژوو بوونه کهی بهس نیه؟ فهرمووی: نا، پیتغه مبهه ع ئهوه فهرمانی پت کره بین. واته: چونکه (شام) و (مدینه) له پۆژه لاتن و ئاوبووندا لیک جیاوازن، بۆی بریاری دیتنی مانگ له (شام)، له سهه (مدینه) واجب نابێ.

﴿ ئاڭسادارى ﴾ يەكەم: مەبەست بە (اِخْتِلَافُ الْمَطَالِيعِ)، واتە: جىياۋزى ھەلاتىنى ئاۋابوۋنەكە، ئەۋەيە: جىياۋزى نىۋان پۇژئاۋابوۋنى ئەم شوپىنە ئەۋ شوپىنە، لە ھەشت (نَرْجَة)، واتە: سىۋىۋو دەقىقە زىاتىر بى، چونكى ئەگەر سىۋىۋو دەقىقە بى، يان كەمىر بى، بە جىياۋزى داناندى، ھەروەك لە (بَغِيَّةُ الْمَسْتَرَشْدِينَ) دا پوۋن كرلۈەتەۋە.

جا ھەر كاتىك جىياۋزىيەكە ھەبو: ئەگەر مانگ لە شوپىنكى پۇژ ھەلاتى بىدىتى، پىۋىستە: لە شوپىنەكە پۇژئاۋاش بىدىتى، بەلام بە پىچەۋانەۋە نابى، چونكى لە لاي پۇژ ھەلاتەۋە زوۋتر شەۋ دادى-كەۋاتە: مانگ فرىا ئاگەۋى خۇي بۇ دىتن ئامادە بگا-ھەروەك لە ھەدىسەكە پابىرۋودا (مَدِينَة) دەكەۋىتە پۇژ ھەلاتى (شام) و، لە زۆرىيە سەرچاۋەكاندا پوۋن كرلۈەتەۋە.

دوۋم: جگە لە مەزھەبى (شافىي) سى مەزھەبەكانى تر: ئەۋ جىياۋزىيە پابىرۋو پەچاۋ ئاكەن، واتە: لە ھەر شوپىنكى مانگى يەكشەۋە بىدىتى، بىرپارەكە لە سەرگىشت مۇسلىمانانى تر واجب دەبى، ھەروەك لە (المجموع) و (مجمع الأنهر) و (میزان الشعراني) دا پوۋن كرلۈەتەۋە.

كەۋابو: ئەگەر لە ھالەتى جىياۋزىيە پابىرۋودا (قازى) بە مەزھەبىكى تر-ۋەكو (حنفى)- بىرپارىدا: بىتتە پەمەزان، ئەۋ كاتە ھەر كەسىك لە ژىر دەسەلاتى ئەۋ (قازى) يەدا بى، واجبە: گۈتپايەلى بىرپارەكە بىز بەپۇژۋو بى، ھەرچەند ئەۋ كەسانە مەزھەبىيان (شافىي) ش بى، ھەروەك لە فەرمۇدە (المجموع) ۋەردەگىرى، كەۋاتە: ھەر كەسىك بەپۇژۋو نەبى، واجبە: پۇژۋەكە قەزا بكانەۋە، ھەروەك لە (تحفة) دا پوۋن كرلۈەتەۋە.

بەلام ئەگەر لە ژىر دەسەلاتى ئەۋ (قازى) يەدا نەبون، ئەۋ كاتە لە سەريان واجب نابى، چونكى (قازى) تەنھا لە شوپىنە دەسەلاتى خۇي دا بىرپارى جى بەجى دەكرىۋە لە شوپىنەكانى دەرەۋە دەسەلاتى خۇي دا جى بەجى ئاكرى، ھەروەك لە (بَغِيَّةُ الْمَسْتَرَشْدِينَ) و لە زۆرىيە سەرچاۋەكانىش لە باسى (قازى) دا پوۋن كرلۈەتەۋە.

سىيەم: ھەۋلادانى دىتنى مانگى يەكشەۋە (فَرْضُ الْكِفَايَةِ) يە، جا ئەگەر شوپىنكى (قازى) لى تەبو، پىۋاماقولاتى شوپىنەكە يەككە دەكەنە (حَكَم) بۇ ئەۋەي لە جىياتى (قازى) شاھىدى مانگ دىتن ۋەرىگىرى، يان بە پىنگەيەكى شەرى پىر بار بكانە پەمەزان، چونكى ئەگەر لە شوپىنكى نىزىكىش مانگ بىدىتى، پىۋىستە: نوۋ شاھىد لەۋىۋە بىزۋ لىرە شاھىدى بەدن، كەۋاتە: ئەگەر كەسىكى ۋەھا نەبى: شاھىدىيەكە ۋەرىگىرى، يان ھەبى، بەلام بە رەكارى شاھىدىيەكە ۋەرنەگرت، ئەۋ كاتە دىتنى مانگ بۇ ئەم شوپىنە ئىسبات نابى، مەگەر كەسىك بارەۋ بە ھەۋلادەرەكە بگا، ئەۋ كاتە لە سەر ئەۋى واجب دەبى بەپۇژۋو بى، ھەروەك لە (تحفة) دا ئەۋ مەسەلەيە پوۋن كرلۈەتەۋە.

وَإِذَا لَمْ تُوجِبْ عَلَى الْبَلَدِ الْآخَرَ فَسَافَرَ إِلَيْهِ مِنْ بَلَدِ الرُّوْيَةِ فَلَا صَحَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامِ فِي الصُّومِ
آخِراً، وَمَنْ سَافَرَ مِنَ الْبَلَدِ الْآخِرِ إِلَى بَلَدِ الرُّوْيَةِ عَيَّدَ مَعَهُمْ وَقَضَى يَوْمًا، وَمَنْ أَصْبَحَ
مُعَيِّداً فَسَارَتْ سَفِينَتُهُ إِلَى بَلَدَةٍ بَعِيدَةٍ أَهْلُهَا صِيَامٌ فَلَا صَحَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامِ بَقِيَّةُ الْيَوْمِ.

(وَإِذَا لَمْ تُوجِبْ) هر کاتیک- به شهر- بگذرو واجب نه که این (عَلَى الْبَلَدِ الْآخِرِ) له سر
شوینه که یتر؟ چونکه بگذر ه لاتن و ناوابونی جیاواز بوو و مانگیش له وی نه دیترا بو
(فَسَافَرَ إِلَيْهِ مِنْ بَلَدِ الرُّوْيَةِ) جا له و شوینه وه: که مانگی لی دیترا وه، به کی که به سه فر
چوه نه وی (فَلَا صَحَّ) فرموده ی راستر: (أَنَّهُ يُوَفِّقُهُمْ فِي الصُّومِ آخِراً) واجبه: له
کوتایی په مه زاندا له گه ل نه وان به بگذرو بیی، هر چه ند به بریاری دیتنی
شوینه که ی خوی سی بگذری ته ولو کردن، چونکه به و سه فر وه بووه ته دانیشتوویکی
نه و شوینه.

به لام نه گهر شوینه که ی تریش به شهر بگذرویان له سر واجب بوو؟ چونکه بگذر ه لاتن و
ناوابونیان وه کو به کتری بوو، له و حاله ته دا هر کاتیک پیتوار وه که سی بگذری خوی ته ولو
کرد، واجبه: به په نهانی بیکاته جه زن، ینجا نه گهر دانیشتووانی شوینه که ش به شاهیدی
پیتوار وه، یان به پیکه به کی تر بویان نیسبات بو بی: که له شوینه نزیکه که مانگ
دیترا وه، واجبه: نه و انیش بکنه جه زن و بگذرویی به که میش قهزا بکنه وه، هره وه له
(المجموع) و (تحفة) دا فرمودیانه.

به لام نه گهر پیتوار وه که له بگذری به که می په مه زاندا بجیته شوینه که، نه و کاته نابین
بگذرو وه که ی بشکیتن، هره وه له (تحفة) دا فرمودی ته.

(وَمَنْ سَافَرَ مِنَ الْبَلَدِ الْآخِرِ) هر که سیک له و شوینه وه: که مانگی لی نه دیترا وه، به سه فر
بچن (إِلَى بَلَدِ الرُّوْيَةِ) بچ نه و شاره ی مانگی لی دیترا وه (عَيَّدَ مَعَهُمْ) واجبه: له گه ل نه و اندا
بکاته جه زن و (وَقَضَى يَوْمًا) هم واجبه: بگذروویکیش قهزا بکاته وه، نه گهر بیست و
هشت بگذرویی گرتن، به لام نه گهر بیست و نوی گرتن، قهزا کردن وه ی له سر نیه،
هره وه له سه رچا وه کاند ا فرمودیانه.

(وَمَنْ أَصْبَحَ مُعَيِّداً) هر که سیک به پیکه به کی شهر ی له شوینی خوی کردی به جه زن
(فَسَارَتْ سَفِينَتُهُ إِلَى بَلَدٍ بَعِيدَةٍ) ینجا به هوی که شتی، یان فرق که به سه فر چوه
شوینیکی نور: که (أَهْلُهَا صِيَامٌ) دانیشتووانی شوینه که به بگذرو بون (فَلَا صَحَّ)
فرموده ی راستر: (أَنَّهُ يُفْسِكُ بَقِيَّةَ الْيَوْمِ) واجبه: نه ویش تا بگذر ناوا ده بی (إِمْسَاك) بکا،
چونکه بووه ته دانیشتووی شوینه که و هم واجبه: پیز له په مه زان بنی.

(فَصْلٌ) النَّيَّةُ شَرْطٌ لِلصَّوْمِ وَيُشْتَرَطُ لِفَرْضِهِ التَّيَبُّ،

﴿پاشکۆ﴾ پیغه مبرک ﷺ هر کاتیک مانگی به کشفه وی ده نیت، ده یفرموو: ﴿اللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُمَّ اِهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ وَالتَّوْفِيقِ لِمَا نَحِبُهُ وَتَرْضَى، رَبَّنَا وَرَبُّكَ اَللَّهُ﴾ رواه الدارمي وحسنه الترمذي من طريق آخر.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسَى نِيَه تَى پُژُوو﴾

(النَّيَّةُ) نيه ته پټنان (شَرْطٌ لِلصَّوْمِ) مهرجه: بۆ دروستېوونی پُژُوو، جياوازی پُژُووی واجب و سوننه نيه، هم جياوازی گه وړه و مندالیش نيه، هه روهك له (المجموع) دا فرموو یه تی، پیغه مبرک ﷺ ده فرموو: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه الشيخان، هر کرده و هیه کی خوا په رستی بڼ به نيه ته وه نه بڼ دانامه زږی. که وایو: خوارنی پاشیو به بهر نيه ته پټنان ناکه وږی، نه گهر له و کاتدا پُژُووی به سر دلدا نه بڼ، هه روهك له سرچاوه کانداه فرموویانه.

(وَيُشْتَرَطُ لِفَرْضِهِ) به مهرج داده ندری بۆ نيه تی پُژُووی واجب (التَّيَبُّ) نيه ته که به شه و به پندری، واته: له نیوان پُژُوواو یوون و ده رکه و تنی به یاندا، جياوازی نيه پُژُووه که: په مه زان بڼ، نه ز بڼ، که ففاره ت بڼ، نه دا بڼ، یان قه ز بڼ، پُژُووگره که ش: گه وړه بڼ، یان مندال بڼ، پیغه مبرک ﷺ ده فرموو: ﴿مَنْ لَمْ يُجْمِعِ الصِّيَامَ قَبْلَ الْفَجْرِ فَلَا صِيَامَ لَهُ﴾ رواه أصحاب السنن یا سناد صحیح، هر که سڼک له پیش ده رکه و تنی به یان نيه تی پُژُوو نه هښی، پُژُووی دروست نابڼ.

﴿لُاگاداری﴾ بۆ هر پُژُوک واجب: نيه تیکی سره یه خو- به شه و- به پندری، نیجا بزانه: له مه زه بی نیامی (حنفی) دا: بۆ پُژُووی په مه زان و بۆ نه زری دیارکلو، هم به شه و هم به پُژُویش تا پیش کاتی نیوه پُژُوو دروسته: نيه ت بیڼی، به لام بۆ نه زره کانی ترو بۆ که ففاره ته کان و بوقه زاگردنه وهی په مه زان- وه کو مه زه بی شافعی- واجب: به شه و نيه ت بیڼی: هه روهك له (المجموع) و کتبیبه کانی (حنفی) دا پوون کرلو ته وه.

که وایو: نه گهر له په مه زاندا که سڼک- به شه و- نيه تی له بیر چوو، بوی دروسته: خو (تقلید) ی نیامی (حنفی) بکاو پیش کاتی نیوه پُژُوو نيه تی پُژُوو بیڼی، پُژُووه که ی دروست ده بڼ.

هه روه ها له مه زه بی نیام (مالک) دا دروسته: له شه وی یه که می په مه زاندا نيه تی هه مو په مه زان بیڼی، جا نه گهر هه مو شه ویکیش نيه ت نه هښی، پُژُووه کانی دروست ده بڼ، به و مهرجه ی به دوا یه کتری دا به پُژُوو بیڼی، واته: نه گهر پُژُوک به پُژُوو نه بڼ، واجب: بۆ نه و پُژُوانه ی ماون، نيه ته که ی نوی بکاته وه، هه روه ها پُژُووه کانی تری

وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ لَا يُشْتَرَطُ النَّصْفُ الْآخَرُ مِنَ اللَّيْلِ، وَأَنَّهُ لَا يَضُرُّ الْأَكْلُ وَالْجَمَاعُ بَعْدَهَا، وَأَنَّهُ لَا يَجِبُ التَّجْدِيدُ إِذَا نَامَ ثُمَّ تَنَبَّهَ، وَيَصِحُّ النَّفْلُ بَيْنَهُ قَبْلَ الزَّوَالِ وَكَذَا بَعْدَهُ فِي قَوْلٍ، وَالصَّحِيحُ اشْتِرَاطُ حُصُولِ شَرْطِ الصَّوْمِ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ،

که ففاره ته کانیش: که واجب به دوائی به کتری دا بن، نه وانیش-وه کو په مه زان-دروسته: له شهوی به که می ده ست پیکردنیان نیه تی به پښوویونی هردوو مانگه که بیتنی، هرهوک له (شرح الموطأ) دا پوون کرلوته وه.

جا نه گهر به کیک بیهوی له نیه ته تیان نه دا (تقلید) ی نیمام (مالک) بکا، پتویسته تیبینی بکا: له مه زه بی نیمام (مالک) دا: نه گهر کل ده چاوی خوی بکا و ناسه واری بگاته ناو گه رووی، یان به هوی ده ستبازی و ماچ کردن (مذی) ی بیتنه دهر وه، پښووه که ی به تال دهبی، هرهوک له (المجموع) دا هرموویه تی، له (فتح المعین) و (الشروانی) دا نه و (تقلید) کرینه یان به پتویست داناوه.

(وَالصَّحِيحُ) به هرمووده ی راست: (أَنَّهُ لَا يُشْتَرَطُ) بق دروستبوونی نیه ت به مه رج داناندی (النَّصْفُ الْآخَرُ مِنَ اللَّيْلِ) له نیوه ی ناخیری شه ودا نیه تی پښووی بیتنی، به لکو هر له سهره تایی شه ووه دروسته (وَأَنَّهُ) هر به هرمووده ی راست (لَا يَضُرُّ الْأَكْلُ وَالْجَمَاعُ) زیان له پښوو نادا: خورلدن و جیماح کردن و دزه کانی تری پښوو، به شو و پوو بدهن (بَعْدَهَا) له دوائی نیه ته تیان (وَأَنَّهُ) هر به هرمووده ی راست (لَا يَجِبُ التَّجْدِيدُ) واجب نیه: نیه ته که ی نوی بگاته وه (إِذَا نَامَ) هر کاتیک به شو له دوائی نیه ته تیان خورتو (ثُمَّ تَنَبَّهَ) ینجا له خه هه لسا، چونکه نوستن نرایه تی له گه ل پښوودا نیه.

به لام نه گهر به شو له دوائی نیه ته تیان کافر بوو، واته: کوفریکی کرد، ینجا بووه وه موسلمان، واجب: دوباره نیه تی پښوو بیتنه وه، هرهوک له زوړبه ی سرچاوه کاندای هرموویانه.

(وَيَصِحُّ النَّفْلُ) پښووی سوننه ت دروسته: (بَيْنَهُ قَبْلَ الزَّوَالِ) به نیه ته تیانیک: که له پیش کاتی نیوه پښووا به یندری، له هرمووده ی به ینتردا (وَكذَا بَعْدَهُ) هره وها دروسته: له دوائی کاتی نیوه پښووش نیه ته که بیتنی (فِي قَوْلٍ) له هرمووده یه کدا، به لام هر به یه که مه که ی به ینتر په فتار ده کری.

(وَالصَّحِيحُ) هرمووده ی راست بق دروستبوونی نیه ته که (اِشْتِرَاطُ حُصُولِ شَرْطِ الصَّوْمِ) به مه رج داده ندری: مه رجی پښوو له مرقه که دا بیتنه جی (مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ) له سهره تایی پښووه- واته: له دهرکه و تنی به یانه وه- هیچ نژکی پښووی لی پوو نه دلبی، که واته: نه گهر پیش نیه ته تیان نه که: کافر بووی، یان جیماعی کریدی، یان شیت بووی، یان له حه یز، یان

وَيَجِبُ التَّغْيِينُ فِي الْفَرَضِ، وَكَمَالُهُ فِي رَمَضَانَ: أَنْ يَنْوِيَ صَوْمَ غَدٍ عَنْ أَدَاءِ فَرَضِ رَمَضَانَ هَذِهِ السَّنَةِ لِلَّهِ تَعَالَى.

له نیفاسدا بویئ، یان شتیکی خواردبئ، یان خواردبیتیه وه، شه وه پښووه که ی دروست نابئ، نه گهر نا: دروست ده بئ و له سهره تاي پښه که وهش خیري پښووه که ی بق ده نووسئ، به لگه ش شه حه بیسه یه: ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ؟ قُلْنَا: لَا، قَالَ: فَإِنِّي إِذَا صَائِمٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَصْحَابُ السَّنَنِ، يَتَفَهَّمُونَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَوَيْتُكَ هَاتِهِ مَا لَوْ هُوَ فَرَمَوْهُ: جِئْتَانِ هَاهُنَا بِيَخْوَمٍ؟ كُوتَمَان: نَا. فَرَمَوْهُ: كِه و ابو: من شه بق به پښووه، واته: به پښوو ده بم.

﴿ناگاداري﴾: واجبه: نيه تی پښوو به دل بهیندرئ، به تهنه زوبان دروست نابئ، به لام سوننه ته: به دل و به زوبان نيه تی پښوو بیئئ، ههروه که له (المجموع) دا فرمویه تی، واته: به به لگه ی ﴿فَإِنِّي إِذَا صَائِمٌ﴾ ی پیردو.

(وَيَجِبُ التَّغْيِينُ فِي الْفَرَضِ) له نيه تی پښی واجدا واجبه: پښووه که دیاری بکا: وه که هه مو شو ی که نيه تی بیئئ: سبه یئ به پښوو ده بم له پښوی په مه زان، یان له پښوی نه زره که م، یان له پښوی که ففاره ته که م. پتفه مبه ر ﷺ ده فرموی: ﴿وَأَلِمَّا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى﴾ رواه الشیخان، هه مرقفیک تهنه خیری شه کرده وه یه ی بق ده نووسئ: که نيه تی بق هیتاوه.

ئینجا بزانه: له نيه تی پښوی سوننه تدا، واجب نيه: پښووه که دیاری بکا، به لکو شه ونده به سه نيه تی بیئئ: (به پښوو ده بم)، ههروه ها نه گهر ده یزانی پښوویکی واجبی له سهره، به لام نهیده زانی: ثایا هی په مه زانه، یان نه زره، یان که ففاره ته، شه کاته ش شه ونده به سه: نيه تی بیئئ: (سبه یئ به پښوو ده بم له پښوویکی واجب)، ههروه که له سهرچاوه کانداه فرمویانه.

ههروه ها نه گهر قه زای شو په مه زانی له سهر بون، یان شو جوړه نه زره، یان شو که ففاره تی له سهر بون، شه کاته ش واجب نيه: په مه زانه که، یان نه زره که، یان که ففاره ته که دیاری بکا، به لکو شه ونده به سه: (نيه تمه سبه یئ به پښوو ده بم له قه زای په مه زانم)، یان (له نه زرم)، یان (له که ففاره تم). جا نه گهر دیاری کردن و به هه لدا چوو، شه کاته پښووه که ی دروست نابئ، ههروه که له (المجموع) و (نهاية) دا پوون کرلوه ته وه.

(وَكَمَالُهُ) ته ولوی دیار کردن (فِي رَمَضَانَ) له نيه تی پښوی په مه زاندا (أَنْ يَنْوِيَ) شه وه به دل نيه تی بیئئ: (صَوْمٌ غَيْرَ عَنْ أَدَاءِ فَرَضِ رَمَضَانَ هَذِهِ السَّنَةِ لِلَّهِ تَعَالَى) سبه یئ به پښوو ده بم له واجبی په مه زانی شه سال به ته دا بق خوی گهره.

وَفِي الْأَدَاءِ وَالْفَرْضَةِ وَالْإِصَافَةِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى الْخِلَافُ الْمَذْكُورُ فِي الصَّلَاةِ، وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ لَا يُشْتَرَطُ تَعْيِينُ السَّنَةِ، وَلَوْ نَوَى لَيْلَةَ الثَّلَاثِينَ مِنْ شَعْبَانَ صَوْمَ غَدٍ عَنْ رَمَضَانَ إِنْ كَانَ مِنْهُ فَكَانَ مِنْهُ لَمْ يَقَعْ عَنْهُ إِلَّا إِذَا اعْتَقَدَ كَوْنَهُ مِنْهُ بِقَوْلٍ مَنْ يَقُولُ بِهِ: مَنْ عَبْدٌ أَوْ امْرَأَةٌ أَوْ صَبِيٌّ رُشْدَاءً، وَلَوْ نَوَى لَيْلَةَ الثَّلَاثِينَ مِنْ رَمَضَانَ صَوْمَ غَدٍ إِنْ كَانَ مِنْ رَمَضَانَ أَجْزَأُهُ إِنْ كَانَ مِنْهُ، وَلَوْ اشْتَبَهَ صَامَ شَهْرًا بِالْإِجْتِهَادِ:

(وَفِي الْأَدَاءِ) دهریاره گوتنی به ئەدا، هەم (وَالْفَرْضَةِ) گوتنی واجب، هەم (وَالْإِصَافَةِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى) گوتنی بۆ خوای گەوره، له گوتنی هەرسێکیاندا (الْخِلَافُ الْمَذْكُورُ فِي الصَّلَاةِ) ئەو فەرمووده جیاوازانە هەنە: کە له نوێژدا پابزان، کەواتە: له نیهتی پەمەزاندا — له سەر فەرمووده پراستەر — واجب نیه بڵێ: به ئەدا، له واجب، بۆ خوای گەوره، به لکو هەرسێکیان سوونەتن، هەروەک له سەرچاوهکاندا پوون کرلوتهوه.

(وَالصَّحِيحُ) به فەرمووده پراست: (أَنَّهُ لَا يُشْتَرَطُ تَعْيِينُ السَّنَةِ) به مەرج دناندری: سالی پەمەزانە که دیاری بکا، واتە: واجب نیه: بڵێ پەمەزانی ئەم سال، یان پەمەزانی ئەو ساله. ئینجا بزانه: مەرجه: نیه ته که به پهلوهی بیستی، که وایو: (قَلَوْ نَوَى لَيْلَةَ الثَّلَاثِينَ مِنْ شَعْبَانَ) ئەگەر له شهوی سیه می شه عبادا نیه تی هینا: (صَوْمٌ غَدٍ عَنْ رَمَضَانَ إِنْ كَانَ مِنْهُ) سبهینی له پەمەزان به پهلوو بیی، ئەگەر پەمەزان بی. ئینجا (فَكَانَ مِنْهُ) سبهینی پەمەزان بوو (لَمْ يَقَعْ عَنْهُ) ئەم پهلوو به بهر پەمەزان ناکهوی، چونکه به پهلوهی نیه ته که ی نه هیناوه (إِلَّا إِذَا اعْتَقَدَ كَوْنَهُ مِنْهُ) مەگەر باوهی وایی: سبهینی پەمەزانە (بِقَوْلٍ مَنْ يَقُولُ بِهِ) به گوتی ئەو که سهی باوهی پێ دهکا (مِنْ عَبْدٍ) له کۆیله (أَوْ امْرَأَةٍ) یان ئافروته، یان پیاوی فاسق (أَوْ صَبِيٍّ رُشْدَاءً) یان منداڵانی تاقیکرایوه به پراستگویی، ئەو کاته نیه ته که ی دروست دهبی، ئەگەر سبهینی پەمەزان بوو پهلوو که ی به بهر پەمەزان دهکهوی.

ئەم جاره (وَلَوْ نَوَى لَيْلَةَ الثَّلَاثِينَ مِنْ رَمَضَانَ) ئەگەر له شهوی سیه می پەمەزاندا نیه تی هینا: (صَوْمٌ غَدٍ إِنْ كَانَ مِنْ رَمَضَانَ) سبهینی له پەمەزان به پهلوو بیی، ئەگەر پەمەزان بی (أَجْزَأُهُ) دروسته به بهر پەمەزان دهکهوی (إِنْ كَانَ مِنْهُ) ئەگەر پەمەزان بی، چونکه لێره دا بنچینه ئەوهی پەمەزان مابن.

(وَلَوْ اشْتَبَهَ) ئەگەر مانگی پەمەزان شتورا: له به دیلگیرلوێک، یان له به ندکروێک، یان له هەر که سێکی تری له م جۆره (صَامَ شَهْرًا بِالْإِجْتِهَادِ) واجبه: بیر بکاته وهو مانگیک به (اجتهاد)ی خۆی به پهلوو بیی، واته: ئەگەر به بی (اجتهاد) به پهلوو بیی، به بهر پەمەزان ناکهوی، هەرچه ند ئاشکراش بیی: کە له پەمەزاندا به پهلوو بووه، هەروەک له سەرچاوهکاندا فەرموویانه، ئینجا ئەم سەر لێشیلوه چوار حالتی هەنە:

فَإِنْ وَافَقَ مَا بَعْدَ رَمَضَانَ أَجْزَأُهُ وَهُوَ قَضَاءٌ عَلَى الْأَصَحِّ فَلَوْ نَقَصَ وَكَانَ رَمَضَانُ تَامًا لَزِمَهُ يَوْمَ آخَرٍ، وَلَوْ غَلَطَ بِالتَّقْدِيمِ وَأَذْرَكَ رَمَضَانَ لَزِمَهُ صَوْمُهُ وَإِلَّا فَالْجَدِيدُ وَجُوبُ الْقَضَاءِ،

حاله‌تی یه‌که‌م: (فَإِنْ وَافَقَ مَا بَعْدَ رَمَضَانَ) نه‌گه‌ر نه‌و مانگه‌ی تی‌یدا به‌پۆژوو بووه، که‌وتبیته‌ نوای په‌مه‌زان (أَجْزَأُهُ) مانگه‌که‌ی هه‌موو دروست ده‌یی (وَهُوَ قَضَاءٌ) پۆژوو نه‌و مانگه‌ی بۆ به‌قه‌زای په‌مه‌زان داده‌ندری (عَلَى الْأَصَحِّ) له‌ سه‌ر فه‌رمووده‌ی پاستر، که‌وابو: (فَلَوْ نَقَصَ) نه‌گه‌ر له‌ مانگه‌که‌دا-به‌که‌می - بیست و نه‌و پۆژوو گرتبنو (وَكَانَ رَمَضَانُ تَامًا) په‌مه‌زانی نه‌و سه‌له‌ش سی پۆژ ته‌ولو بوو (لَزِمَهُ يَوْمَ آخَرٍ) واجبه: پۆژووکی‌تریش قه‌زا بکاته‌وه، هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر له‌ مانگی شه‌شه‌لان، یان له‌ مانگی قوریاندا سی پۆژیش به‌پۆژوو بویی و په‌مه‌زانی‌ش سی ته‌ولو بویی، واجبه: پۆژوو‌ه‌کانی جه‌ژن و سی پۆژه‌کانی نوای جه‌ژنی قوریان قه‌زا بکاته‌وه، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا پوون کرلوه‌ته‌وه.

حاله‌تی دووه‌م: (رَلَوْ غَلَطَ بِالتَّقْدِيمِ) نه‌گه‌ر هه‌له‌ی کردبێ: له‌ مانگیکی پێش په‌مه‌زاندا به‌پۆژوو بویی (وَأَذْرَكَ رَمَضَانَ) بۆی ناشکرا بوو هه‌له‌ی کردوو گه‌یشته‌ مانگی په‌مه‌زان (لَزِمَهُ صَوْمُهُ) واجبه: له‌ په‌مه‌زاندا به‌پۆژوو بیی (وَإِلَّا) به‌لام نه‌گه‌ر نه‌گه‌یشته‌ په‌مه‌زان، به‌لکو له‌ نوای په‌مه‌زان هه‌له‌که‌ی ناشکرا بوو (فَالْجَدِيدُ) به‌ فه‌رمووده‌ی نوێ (وَجُوبُ الْقَضَاءِ) واجبه: هه‌موو په‌مه‌زانه‌که‌ قه‌زا بکاته‌وه، چونکه‌ خواپه‌رستیه‌که‌ی له‌ پێش کاتی خۆی‌دا کرپوه.

حاله‌تی سێ‌یه‌م: ناشکرا بیی نه‌و مانگه‌ی تی‌یدا به‌پۆژوو بووه: په‌مه‌زان بووه، نه‌وه پۆژوو‌ه‌کانی دروستن.

حاله‌تی چواره‌م: سه‌ر لیشتیوانه‌که‌ی به‌رده‌وام بێ و هه‌چی بۆ ناشکرا نه‌بێ، نه‌و کاته‌ش پۆژوو‌ه‌کانی دروست ده‌بن و قه‌زا کردنه‌وه‌ی له‌ سه‌ر نیه، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رموویانه.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ یه‌که‌م: نه‌گه‌ر سه‌ری لیشتیوانه‌ی نه‌یزانی که‌ی نه‌ی شه‌وه‌و که‌ی نه‌ی پۆژه؟ نه‌و کاته‌ش واجبه‌ بیر بکاته‌وه‌و به‌پۆژوو بیی، ئینجا نه‌گه‌ر بۆی ناشکرا نه‌بو: ئایا له‌ شه‌ویدا به‌پۆژوو بووه، یان له‌ پۆژیدا؟ نه‌وه قه‌زا کردنه‌وه‌ی له‌ سه‌ر نیه، به‌لام نه‌گه‌ر بۆی ناشکرا بوو له‌ شه‌ویدا به‌پۆژوو بووه، واجبه: قه‌زا بکاته‌وه، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رموویانه.

دووه‌م: جگه‌ له‌ پۆژوو په‌مه‌زان هه‌چ پۆژووکی‌تر له‌ په‌مه‌زاندا دروست نابێ، که‌واته: نه‌گه‌ر نه‌خۆشیک، یان پێیولێک، یان هه‌ر که‌سیکی‌تر له‌ په‌مه‌زاندا نیه‌تی پۆژوو سونته‌ت، یان نه‌ز، یان که‌ففاپه‌ت، یان قه‌زای په‌مه‌زانیکی‌تر بیی، نه‌و پۆژوو‌ه‌ هه‌چیان دروست نابن و به‌ به‌ر پۆژوو په‌مه‌زانه‌که‌ش ناکه‌ون، هه‌روه‌ک له‌ (المجموع) و (تحفة) دا فه‌رموویانه.

وَلَوْ نَوَتِ الْخَائِضُ صَوْمَ غَدٍ قَبْلَ الْقِطَاعِ ذِمَّهَا ثُمَّ انْقَطَعَ لَيْلًا صَحٌّ إِنْ تَمَّ
لَهَا فِي اللَّيْلِ أَكْثَرُ الْحَيْضِ، وَكَذَا قَدَرُ الْعَادَةِ فِي الْأَصَحِّ.
(فَصْلٌ) شَرَطُ الصَّوْمِ الْإِمْسَاكُ عَنِ الْجِمَاعِ

(وَلَوْ نَوَتِ الْخَائِضُ) نه‌گەر ئافره‌تی زه‌یسانی، یان هه‌یزدار-شه‌وئ-نیه‌تی هه‌تا (صَوْمَ غَدٍ) سبه‌ینی به‌پۆڤوو بئ (قَبْلَ انْقِطَاعِ ذِمَّهَا) پێش شه‌وه‌ی خوینی زه‌یسانی، یان هه‌یزی بوه‌ستی (ثُمَّ) ئینجا له‌ دوا‌ی نیه‌ته‌یتانه‌که‌ (انْقَطَعَ لَيْلًا) له‌ شه‌وئ‌دا خوینه‌که‌ی وه‌ستا (صَحٌّ) به‌م نیه‌ته‌ پۆڤووه‌که‌ی دروسته‌ (إِنْ تَمَّ لَهَا فِي اللَّيْلِ أَكْثَرُ الْحَيْضِ) به‌و مه‌رجه‌ی له‌ شه‌وئ‌دا زۆرت‌ریی ماوه‌ی هه‌یزی بۆ ته‌ولو بوو، واته‌: پانزه‌ پۆڤو شه‌و (وَكَذَا) هه‌روه‌ها پۆڤووه‌که‌ی دروست ده‌بێ (قَدَرُ الْعَادَةِ) نه‌گەر نه‌ندازه‌ی عاده‌تی هه‌یزی خۆی له‌و شه‌وه‌دا ته‌ولو بوو (فِي الْأَصَحِّ) له‌ فهرمووده‌ی پاستردا، چونکه‌ له‌ هه‌ردوو مه‌سه‌له‌دا نیه‌ته‌که‌ی به‌ بپاوه‌یی هه‌تاوه‌، که‌وابو: نه‌گەر له‌ پێش به‌یاندا خوینی بوه‌ستی و نیه‌تی نه‌هه‌تایی، واجبه‌: یه‌کسه‌ر نیه‌تی پۆڤووی پهمه‌زان بێنێ، هه‌رچه‌ند تا دوا‌ی به‌یانیش خۆی نه‌شوا، هه‌روه‌ک له‌ باسی هه‌یزدا پوونمان کرده‌وه‌.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي لُهُو شَتَانِي پۆڤوو به‌تال ده‌گه‌ن﴾

یه‌که‌م: جیماع کردن (شَرَطُ الصَّوْمِ) مه‌رجی دروستبوونی پۆڤوو (الْإِمْسَاكُ عَنِ الْجِمَاعِ) خۆقه‌ده‌گه‌رینه‌: له‌ جیماع کردن، واته‌: هه‌ر که‌سێک جیماع بکا، پۆڤووه‌که‌ی به‌تال ده‌بێ و که‌فپاره‌تیشی ده‌که‌وێته‌ سه‌ر، به‌و مه‌رجه‌ی به‌ ویستی خۆی به‌ قه‌سدی جیماعه‌که‌ بکا و بشزانێ جیماع کردن له‌ پۆڤوودا هه‌پامه‌.

جا له‌و به‌تالبوونه‌شدا جیاوازی ئافره‌ت و پیاو نیه‌و جیاوازی نیه‌: ئاویان بێ، یان نا، هه‌م جیاوازی نیه‌: جیماعه‌که‌ به‌ حالێ بێ، یان به‌ هه‌پامی، له‌ کونی پێشه‌وه‌دا بێ، یان له‌ پشته‌وه‌دا، له‌گه‌ڵ ئاده‌میزادا بێ، یان له‌گه‌ڵ ئاژه‌لدا، خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌قه‌رموئ: ﴿أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيَامِ الرَّفْتُ إِلَى نِسَائِكُمْ﴾ بۆتان هه‌لان کرلوه‌: له‌ شه‌وی پۆڤووه‌کاندا جیماع له‌گه‌ڵ ژنه‌کانتان بکه‌ن. واته‌: به‌لام له‌ پۆڤوودا هه‌ر هه‌پامه‌، هه‌م به‌ به‌لگه‌ی هه‌پسه‌که‌ی داها‌تووش له‌ که‌فپاره‌تدا.

به‌لام نه‌گەر نه‌یده‌زانی جیماع له‌ پۆڤوودا هه‌پامه‌، چونکه‌ تازه‌ موسلمان بوو، یان له‌ شوێنێکی دوور له‌ زانایان گه‌وره‌ بوو، یان له‌ بیرێ چووبێ: که‌ به‌پۆڤووه‌، یان به‌ ویستی خۆی نه‌بێ: وه‌ک به‌ زۆرلیکردن جیماعیان له‌گه‌ڵ کردبێ، یان له‌ خه‌ودا جیماعیان له‌گه‌ڵ کردبێ، له‌و حاله‌تانه‌دا پۆڤوویان به‌تال نابێ، به‌لام پۆڤووی به‌ ئاگایه‌کو زۆرداره‌که‌ به‌تال ده‌بێ، هه‌روه‌ک له‌ (المجموع) و (الشروانی)دا پوون کرلوه‌ته‌وه‌.

وَالْإِسْتِقَاءَ، وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ لَوْ تَقَنَّ أَكْهَ لَمْ يَرْجِعْ شَيْءٌ إِلَى جَوْفِهِ بَطْلًا، وَإِنْ غَلَبَهُ الْقَيْءُ فَلَا بَأْسَ، وَكَذَا لَوْ اقْتَلَعَ نُخَامَةٌ وَلَفْظُهَا فِي الْأَصَحِّ، فَلَوْ نَزَلَتْ مِنْ دِمَاغِهِ وَحَصَلَتْ فِي حَدِّ الظَّاهِرِ مِنَ الْقَمِّ فَلْيَقْطَعْهَا مِنْ مَجْرَاهَا وَلْيَمُجِّهَا فَإِنْ تَرَكَهَا مَعَ الْقُدْرَةِ فَوَصَلَتْ الْجَوْفَ أَفْطَرَ فِي الْأَصَحِّ،

دووه: خورشاندهوه (وَالْإِسْتِقَاءَ) ههروهه مارجيکي تري دروستبوئي پښتو: خورقه دهغه کرښه له خورشاندهوه (وَالصَّحِيحُ) به ههرووده ي پاست (أَنَّهُ لَوْ تَقَنَّ) نه گهر بيگومانيش بزاني (أَنَّهُ لَمْ يَرْجِعْ شَيْءٌ إِلَى جَوْفِهِ) له و پشانه وه به هيچي نه گهر پلوه ته وه بڼو ناوه وهی (بَطْلًا) پښتووه که ي هه به تال دهبي، به لام (وَإِنْ غَلَبَهُ الْقَيْءُ) نه گهر پشانه وه به سهري دا زال بوو، واته: به بي ويستي خوي پشاوه (فَلَا بَأْسَ) نه وه هيچ نيه و پښتووه که ي به تال نابي، پيغه مېهريک ده ههرووي: ﴿مَنْ ذَرَعَهُ الْقَيْءُ وَهُوَ صَائِمٌ فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ وَإِنْ اسْتَقَاءَ فَلْيَقْضِ﴾ رواه اصحاب السنن بسند حسن، هه که سيک پشانه وه ي به سهري دا زال بوو قه زاکړنه وه ي پښتووه که ي له سهري نيه، هه که سيکيش به قه سدي خوي برپشينيته وه با پښتووه که ي قه زاکاته وه.

(وَكَذَا) ههروهه پښتووه که ي به تال نابي (لَوْ اقْتَلَعَ نُخَامَةٌ) نه گهر مرقفه که به خوي چلميک، يان به لغه ميکي هه لکه ندو (وَلَفْظُهَا) فرېي دا دهر وه (فِي الْأَصَحِّ) له ههرووده ي پاستردا، به لام نه گهر چلمه که، يان به لغه مه که بگاته بوشايي ده مي و تواناي هه بي فرېي بداته دهر وه، له گه ل نه وه شدا قوتي دلو، نه وه پښتووه که ي به تال دهبي، به لام نه گهر تواناي فرېداني نه بو و به خوي پويشته خواره وه، نه و کاته پښتووه که ي به تال نابي، جا مه به ستيش به بوشايي ده م: شويي دهرچووني پيبي (ح) و به سهري وه تره، ههروه که له سهري چاوه کانداهوون کرلوه ته وه.

(فَلَوْ نَزَلَتْ مِنْ دِمَاغِهِ) نه گهر چلمه که به خوي له ميشکيه وه هاته خواره وه (وَحَصَلَتْ فِي حَدِّ الظَّاهِرِ مِنَ الْقَمِّ) گه يشته سنووي بوشايي ده مي (فَلْيَقْطَعْهَا) با چلمه که بيچريني (مِنْ مَجْرَاهَا) له و شويته وه که لويه دي (وَلْيَمُجِّهَا) با فرېي بداته دهر وه (فَإِنْ تَرَكَهَا) جا نه گهر فرېي نه دا دهر وه (مَعَ الْقُدْرَةِ) له گه ل نه وه ي تواناي فرېدانيشي هه بو (فَوَصَلَتْ الْجَوْفَ) به خوي پويشته ناو بوشايي (أَفْطَرَ فِي الْأَصَحِّ) پښتووي ده شکي، له ههرووده ي پاستردا، چونکه که مته رغه مي کرښه، به لام نه گهر تواناي فرېداني نه بو و به خوي پويشته خواره وه، نه و کاته پښتووه که ي ناشکي، ههروه که له سهري چاوه کانداههروويانه.

﴿نَاگاداري﴾: له مه زه بي نيمامي (حنفي) دا: به قوتدانه وه ي چلوه به لغه مي خوي پښتووي ناشکي، ههروه که له کتيبه کاني خوياندا ههروويانه.

وَعَنْ وُصُولِ الْعَيْنِ إِلَى مَا يُسَمَّى جَوْفًا، وَقِيلَ يُشْتَرَطُ مَعَ هَذَا أَنْ يَكُونَ فِيهِ قُوَّةٌ تُحِيلُ
الْغَذَاءَ أَوِ الدَّوَاءَ، فَعَلَى الْوَجْهَيْنِ بَاطِنُ الدِّمَاغِ وَالْبَطْنُ وَالْأَمْعَاءُ وَالْمَثَانَةُ مُفْطِرٌ
بِالِاسْتِعَاظِ أَوِ الْأَكْلِ أَوِ الْحَقْنَةِ أَوِ الْوُصُولِ مِنْ جَائِفَةٍ أَوْ مَأْمُومَةٍ وَتَحْوِيهِمَا،

سَمِّيَ بِهِم: تَتَنَانِي شَتِيكَ دِهْناو بۆشاییه کانی لاشه (وَعَنْ وُصُولِ الْعَيْنِ) ههروهه
مهرجیکی تری دروستبوونی پۆژوو، خۆقه دهغه کردنه: له گه یاندنی شتی که لاشه هه
(إِلَى مَا يُسَمَّى جَوْفًا) بۆ ناو بۆشایی لاشه پۆژووگره که، خوای گه وره دهفه رموی:
﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ
إِلَى اللَّيْلِ﴾ له شهوی پۆژوودا شتی هه لال بخۆن و بخۆنهوه، تا تاروی پۆزی به یانی لیک جیا
دهبنهوه، ئینجا له و کاتهوه پۆژووه که تان تهلو بکه تان ده بیته شهو.

ئیترا جیاوازی نیه: ئەو شتهی ده بیاته بۆشایی: خواردنه مه نی بۆ، یان شتیکی تر بۆ، زۆر
بۆ، یان که م بۆ: وهکو یه که ده نکی هه نجیر، شل بۆ، یان په یه بۆ، پیس بۆ، یان پاک
بۆ: تێیدا به میقیتتهوه، یان لای بیته دهروهوه: وهکو په جبه، یان دارێک، یان شتیکی تر
ده کویتکی لاشه خۆی بۆ، چونکه پێغه مبه رﷺ دهفه رموی: ﴿وَبَالِغٌ فِي الْإِسْتِشْقِ إِلَّا
أَنْ تَكُونَ صَالِحًا﴾ روه اصحاب السنن بسند صحیح، له دهستنوێژدا ناو له لووتت وهریکهو
بهروه سهروهوش هه لیمژه، مه گهر به پۆژوو بۆ. واته: له حاله تی پۆژوودا هه لینه مژێ؟
چونکه ده چیتته ناو بۆشایی و پۆژووه که ده شکێ.

(وَقِيلَ) له فهرمووده یه کی بۆ هیزدا: (يُشْتَرَطُ مَعَ هَذَا) به مه رج داده ندری له گه له شهوش
که بۆشایی بۆ: (أَنْ يَكُونَ فِيهِ قُوَّةٌ) ئەو بۆشایی به ش هیزکی وه های تێدا بۆ: که (تُحِيلُ
الْغَذَاءَ أَوِ الدَّوَاءَ) ئاسه واری خواردن و خواردنهوه، یان دهرمان، بگوارتتهوه بۆ لاشه مرقه
(فَعَلَى الْوَجْهَيْنِ) جیا له سه ره رهووه فهرمووده که ی به هیزو بۆ هیز: (بَاطِنُ الدِّمَاغِ) ناو
میشکه سه رو (وَالْبَطْنِ) ناو زگو (وَالْأَمْعَاءِ) ناو پێخۆله کانی (وَالْمَثَانَةُ) ناو میزدان (مُفْطِرٌ)
هه ره یه که یان پۆژوو ده شکێن: (بِالِاسْتِعَاظِ) به تیکردن و هه لمزینی شتی که: له پێگه ی
لووتتهوه بۆ ناو بۆشایی سه ر (أَوِ الْأَكْلِ) یان به هۆی خواردن بۆ ناو زگ (أَوِ الْحَقْنَةِ) یان به
تیکردنی دهرمانیک: له کونی پشتهوه بۆ ناو پێخۆله، یان له پێشهوه بۆ ناو میزدانه
(أَوِ الْوُصُولِ) یان شته که بگاته بۆشایی (مِنْ جَائِفَةٍ) له برینیکی نووده رهوه: وه که زگی
کون بووێ و دهرمانی له کونه کهوه تێ بکری (أَوْ مَأْمُومَةٍ) یان له برینیکی میشکه سه ر:
وه که ئیسقانی سه ری شکابو و دهرمانه که له برینه کهوه بگاته بۆشایی سه ر (وَتَحْوِيهِمَا)
هه رچی وه که ئەو نوو برینه ش بۆ، که وابو: ئەگهر به خۆی، یان یه کیکی تر به ئیزنی وی
خه نه ره ی که، یان شتیکی تری لێداو بگاته بۆشاییه کی لاشه ی، پۆژووه که ی به تال ده بی،
هه ره که له زۆربه ی سه رچاوه کاندایه ره رموویانه.

وَالْقَطِيرُ فِي بَاطِنِ الْأُذُنِ وَالْإِخْلِيلِ مُفْطَرٌّ فِي الْأَصْحَى، وَشَرْطُ الْوَأَصْلِ كَوْنُهُ مِنْ مَتَفَذٍ
مَفْتُوحٍ، فَلَا يَصْرُ وَصُولُ الدَّهْنِ بِتَشْرُبِ الْمَسَامِ، وَلَا الْإِكْحَالُ وَإِنْ وَجَدَ طَعْمَهُ بِحَلْقِهِ،

(وَالْقَطِيرُ) تیکردنی دلوپه دهرمان و ناو و شتی تر (فِي بَاطِنِ الْأُذُنِ) ده ناوه وهی گوئیو
(وَالْإِخْلِيلِ) ناو نه ندای میزکردن (مُفْطَرٌّ) پۆژوو ده شکیتنی (فِي الْأَصْحَى) له فهرمووده ی
پاستردا، واته: هرچه ند کونی گوئی به کانیش بووده رنینه و ناگاته هیچ بوشاییه کی تر؟
چونکه له فهرمووده ی پاستردا: مهرج نیه: بوشاییه که هیزی گولزتنه وهی خوراکو
دهرمانی هه یئ.

(وَشَرْطُ الْوَأَصْلِ) مهرجی نه و شتی ده گاته ناو بوشایی له شو پۆژووش ده شکیتنی، نه وهیه:
(كَوْنُهُ مِنْ مَتَفَذٍ مَفْتُوحٍ) له کونیک کی کرلوهر پپواته ناو بوشاییه که، وه که نه و کونانه ی
باسمان کردن، کهوابو: (فَلَا يَصْرُ زِيَانُ لَهُ پۆژوو نادا (وَصُولُ الدَّهْنِ بِتَشْرُبِ الْمَسَامِ) پهن،
یان دهرمان بگاته ناو بوشایی به هژی کونه ووردیله کانی پیست، ههروه که نه گهر ئاسه ولری
ئاو- له کاتی خوشۆردن- به کونه ووردیله کاند پپواته ناو بوشایی، زیان نادا ﴿عَنْ بَعْضِ
أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ: لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَبُّ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ وَهُوَ صَائِمٌ مِنَ الْحَرِّ
أَوْ الْعَطَشِ﴾ رواه ابودلود و غیره بسند صحیح، پیغه مبهرم ﷺ بینی به پۆژوو بوو، له بهر
گه رما، یان له تینووه تی ناوی به سه ری خۆی داده کرد.

(وَلَا الْإِكْحَالُ) ههروه ها کل ده چاو کردن زیان نادا (وَإِنْ وَجَدَ طَعْمَهُ بِحَلْقِهِ) هرچه ند
پهنگ، یان تامی کله کهش له گهرووی بی، چونکه چاو کونی کرلوه ی نیه، به لکو له کونه
ووردیله کانی دا ده پواته ناو گهروو، به لام له مهزه بی نیمام (مالک) دا نه گهر کل بگاته
گهروو، پۆژوو ده شکیتنی، ههروه که له (المجموع) و (تحفة) دا فهرموویانه.

﴿ نَاگاداری ﴾ یه کهم: مهر نه و هه دیسه ش به لگه یه: نه گهر دهرمان، یان خوین، یان
ئاوی زیاندهر به هژی دهرزی شروقه له پئی پیسته وه، یان له پئی ده ماره وه ده ناو
لاشه ی مرقه بکرتن، پۆژووی ناشکی، ههروه که له (الأنوار) وهرده گیرئ، واته: چونکه
نه وانه ش- وه کو ناوی خوشۆردن- له کونیک کی کرایه وه پ ناچنه ناو بوشایی، ئاسه ولریش
به ته نها زیانی نیه.

دووهم: نه و دهرمانانه ی به هیزی هه و ده خرتنه ناو بوشایی، نه وانیش پۆژوو به تال
ده کهن، بۆ وینه- وه (بَخاخ)- نه و دهرمانانه ی له ناو قۆبیه کدا له گه ل هه و داده گیرئو
به هیزی هه وایه که دهرده چئو نه خۆشه پشووته نگه کان به کاری نین؟ چونکه دهرمانه که
لاشه ی هه یه نه گهر له سه ر ده ست پووی بکی لاشه کی ناشکرا ده بی، ههروه که نوکه لی
جگهره ش له ناو قه لنه که دا قیره که ی ناشکرا ده بی و هه ر به هژی نه و قیره ش جگهره که
پۆژوو به تال ده کاته وه، ههروه که له (الشروانی) و (إعانة) دا پوون کرلوته وه.

وَكُونَهُ بَقْصَدَ فَلَوْ وَصَلَ جَوْفَهُ ذُبَابٌ أَوْ بَعُوضَةٌ أَوْ غُبَارُ الطَّرِيقِ أَوْ غَرَبْلَةٌ الدَّقِيقِ لَمْ يُفْطَرْ، وَلَا يُفْطَرُ بِلَعِ رِيْقِهِ مِنْ مَعْدِنِهِ، فَلَوْ خَرَجَ عَنِ الْقَمِّ ثُمَّ رَدَّهُ وَابْتَلَعَهُ أَوْ بَلَّ خَيْطًا بِرِيْقِهِ وَرَدَّهُ إِلَى قَمِهِ وَعَلَيْهِ رُطُوبَةٌ تَنْفَصِلُ أَوْ ابْتَلَعَ رِيْقَهُ مَخْلُوطًا بِغَيْرِهِ أَوْ مُتَجَسِّسًا أَفْطَرَ، وَلَوْ جَمَعَ رِيْقَهُ فَابْتَلَعَهُ لَمْ يُفْطَرْ فِي الْأَصَحِّ، وَلَوْ سَبَقَ مَاءُ الْمَضْمَضَةِ أَوْ الْإِسْتِشْقِ إِلَى جَوْفِهِ فَالْمَذْهَبُ أَنَّهُ إِنْ بَالَعَ

(وَكُونَهُ بَقْصَدَ) هر دوها مخرجی نهو شتهی ده چینه بوشایی و پښووه ده شکین، نهو به به قه سدی بینو به هر کردنی خوی بین، که وایو: (فَلَوْ وَصَلَ جَوْفَهُ ذُبَابٌ) نه گهر میشیک چووه ناو گه رووی (أَوْ بَعُوضَةٌ) یان پیتشوله یه ک (أَوْ غُبَارُ الطَّرِيقِ) یان توژی پتگه (أَوْ غَرَبْلَةُ الدَّقِيقِ) یان توژی له هیله نگدانی نارد (لَمْ يُفْطَرْ) به وانه یاپریدوو پښووه ناشکی. نینجا بزانه: نه گهر که سیک تووشی نه خوشی مایسیری بوبیو قینگی بیته دهره وه، دروسته قینگه که ی بباته وه ژووره وه و پښووه که شی به تال نابیته وه، هر وه که له زویره ی سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَلَا يُفْطَرُ بِلَعِ رِيْقِهِ مِنْ مَعْدِنِهِ) پښووی ناشکی به وه ی تغه خوی به ته نهاو به پاکی له ناو ده می خویه وه قوت بداته وه، که وایو: (فَلَوْ خَرَجَ عَنِ الْقَمِّ) نه گهر تفه که ی له ده می هاته دهره وه (ثُمَّ رَدَّهُ وَابْتَلَعَهُ) نینجا گهراندیه وه و قوتی دا (أَوْ بَلَّ خَيْطًا بِرِيْقِهِ) یان دلوکی به تغه خوی ته پ کرد، یان سیواکی به تفه که ی خوی ته پ کرد، یان به ناو ته پی کرد (وَرَدَّهُ إِلَى قَمِهِ) دلوه که ی، یان سیواکه که ی خسته وه ناو ده می خوی (وَعَلَيْهِ رُطُوبَةٌ تَنْفَصِلُ) دلوه که، یان سیواکه که ته راپه تیه که ی به شپوه یه کی وه ها پتوه مایو: لی جیاده بقوه و قوتی دا (أَوْ ابْتَلَعَ رِيْقَهُ مَخْلُوطًا بِغَيْرِهِ) یان تفه که ی تیکه لی شتیکی تر بوبیو قوتی بدا (أَوْ مُتَجَسِّسًا) یان تفه که ی به خوین، یان به شتیکی تر پیس بوبیو قوتی بدا، یان تغه که سیک تر قوت بدا (أَفْطَرَ) له وه موو حاله تانه دا پښووی ده شک، به لام نه گهر به رده وام خوین له ده و پوکه ی ده هاتو نهیده توانی خوی یپاریزئی، نهو ته نها تف فپئی دانه که به سه، واته: هرچند ناوده میشی پیس بووه، لی ده بوردرئی، هر وه که له (نهایه ی) (و) (معنی) دا فرموویانه.

(وَلَوْ جَمَعَ رِيْقَهُ) نه گهر به قه سدی تفه که ی له ناو ده می دا کو کرده وه (فَابْتَلَعَهُ) نینجا قوتی دا (لَمْ يُفْطَرْ) پښووی ناشکی (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی راستردا (وَلَوْ سَبَقَ) نه گهر به بیروستی خوی پیتشپر که ی لی کرد (مَاءُ الْمَضْمَضَةِ أَوْ الْإِسْتِشْقِ) ناوی له ده موهرکردن، یان له لووت وهرکردن له غوسلی واجب و له ده ستونیزدا (إِلَى جَوْفِهِ) چووه ناو بوشایی گه رووی، یان بوشایی سه ری (فَالْمَذْهَبُ) به فرموده ی راستی مذهب (أَنَّهُ إِنْ بَالَعَ)

أَفْطَرَ إِلَّا فَلَا، وَلَوْ بَقِيَ طَعَامٌ بَيْنَ أَسْنَانِهِ فَجَرَى بِهِ رِيْقُهُ لَمْ يُفْطَرْ إِنْ عَجَزَ عَنْ تَمْيِيزِهِ وَمَجْهِ، وَلَوْ أُوجِرَ مُكْرَهُهَا لَمْ يُفْطَرْ، وَإِنْ أَكْرَهَ حَتَّى أَكَلَ أَفْطَرَ فِي الْأَظْهَرِ، قُلْتُ: الْأَظْهَرُ لَا يُفْطَرُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

نه گەر له سنوور زنده پوڤی کردین (أَفْطَرَ) پوڤووی دهشکی، چونکه به دژی هه دیسه که ی
﴿إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَائِمًا﴾ پیردوو پهفتاری کردوه.

(وَالْإِلَّا) به لām نه گەر له سنوور دهر نه چووین، یان نه یزانیبێ حه پامه، یان له بیرى چووین که به پوڤووه (فَلَا) له وه حاله تانه دا پوڤووی ناشکی، به لām نه گەر له کارێکی تری جگه له دهستووێژو غوسلی واجیدا ناوه که چوووه ناو دهمو لووتی، یان له غوسلی واجیدا خۆی نقومی ناو ناو کردو ناوه که چوووه ناو دهمو لووتی، شه وه له وه حاله تانه دا پوڤووی به تال دهیی، ههروهک له زۆریه ی سه رچاوه کاتدا پوون کراره ته وه.

ئینجا بزانه: هه ر کاتی که مرقو فی به پوڤوو ناوی له ده می خۆی وه رکرد، ته نها واجبه: ناوه که فری بداته دهر وه، واته: واجب نه ی: ده می خۆی وشک بکاته وه، که واته: نه گەر له دوا ی ناو فریدانه که تفی خۆی قووت بداته وه، پوڤووی ناشکی، ههروهک له (المجموع) (الشروانی) دا فهرموویانه، ههروه ها نه گەر له کاتی گوێ شۆردن له غوسلی هه یزو جه نابه تدا، به بی یوستی خۆی ناو بکه ویته ناو گوێ یه کانی، پوڤووی ناشکی، ههروهک له (تحفة) و (نهاية) دا پوون کراره ته وه.

(وَلَوْ بَقِيَ طَعَامٌ بَيْنَ أَسْنَانِهِ) نه گەر خوار ده مه نه یه که له نیتوان ددانه کانی دا مایه وه (فَجَرَى بِهِ رِيْقُهُ) به بی کرداری یی تفه که ی خوار نه که ی پویانده خواره وه (لَمْ يُفْطَرْ) پوڤووی ناشکی (إِنْ عَجَزَ عَنْ تَمْيِيزِهِ وَمَجْهِ) نه گەر توانای نه بی: له تفه که ی جیا ی بکاته وه و فری بداته دهر وه، به لām نه گەر به قه سد ی قو تی بدا، یان توانای جیا کردنه وه و فریدانی هه بی و فری ندان، نه و کاته پوڤووه که ی دهشکی، ههروهک له (تحفة) دا فهرموویه تی.

(وَلَوْ أُوجِرَ مُكْرَهُهَا) نه گەر به زۆر لیکردن شتیکی خسترا ناو گه رووی: وه که ده می لیک بکه نه وه و شتیکی برژینه ناو گه رووی (لَمْ يُفْطَرْ) پوڤووی ناشکی، ههروه ها ش نه گەر له حاله تی خه وتندا، یان له حاله تی بی هوشی دا خواردن، یان دهرمانی تی بکری، یان جیماعی له گه ل بکری، پوڤووی ناشکی، ههروهک له (المجموع) دا فهرموویه تی.

(وَإِنْ أَكْرَهَ) نه گەر زۆری لی کرا (حَتَّى أَكَلَ) نا شتیکی خوارد (أَفْطَرَ فِي الْأَظْهَرِ) پوڤووی دهشکی له فهرمووده ی به می زتر دا (قُلْتُ) ئیمامی (النووی) ده فهرمووی (الْأَظْهَرُ) فهرمووده ی به می زتر نه مه یه: (لَا يُفْطَرُ) مرقو فی زۆر لیکراو پوڤووی ناشکی (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) چونکه پیغه مبه ر ﷺ ده فهرمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَا وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ﴾ حدیث حسن رواه

وَأَنْ أَكَلَ نَاسِيًا لَمْ يُفْطَرْ إِلَّا أَنْ يَكْثَرَ فِي الْأَصْحَ، قُلْتُ: الْأَصْحُ لَا يُفْطَرُ وَاللَّهُ أَغْلَمُ.
وَالْجَمَاعُ كَالْأَكْلِ عَلَى الْمَذْهَبِ، وَعَنِ الْإِسْتِمْنَاءِ فَيُفْطَرُ بِهِ، وَكَذَا خُرُوجُ الْمَنِيِّ بِلَمْسٍ
وَقَبْلَةٍ

ابن ماجه وغيره، خواجه گهره تاوانی به مهله داجوون و له بیرچوون و زورلیکردن، له سر
نوممته منی لادوه. که وایو: نه گهر به زورلیکردن جیماعیان پی کرد پزئووی ناشکی،
جیاوانی پیاو و نافرده تیش نیه، ههروه که (المجموع) و (مغنی) دا پوون کرلوه ته وه.

(وَأَنْ أَكَلَ) نه گهر شتیکی خوارد، یان خورادی وه (نَاسِيًا) لهو حاله ته دا: که له بیر
چوبی به پزئووه (لَمْ يُفْطَرْ) پزئووی ناشکی، پیته مبه رَکَّعَ ده فره رموی: (مَنْ لَسِيَ وَهُوَ
صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ فَلَيْتُمْ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ) رواه الشيخان، هه که سیک
به پزئوو بوو و له بیر چوب: شتیکی خوارد، یان خورادی وه، با پزئووه که ی ته ولو بکا،
چونکه خواجه گهره نهو شته ی دهر خوارد دلووه. (إِلَّا أَنْ يَكْثَرَ فِي الْأَصْحَ) مه گهر زور بی،
له فره مووده ی راستردا (قُلْتُ) نیامی (النواوی) ده فره رموی (الاصح) فره مووده ی راستر
نه مه یه: (لَا يُفْطَرُ) پزئووه که ی ناشکی، هه رچند خواردن و خوارنده وه که ش زور بی (والله
أَعْلَمُ) چونکه حه دیسه که، که م و زور ده گرتته وه.

(وَالْجَمَاعُ) جیماع کردن لهو حاله ته ی له بیر چوبی به پزئووه (كَالْأَكْلِ) وه کو خوارنده،
پزئووی پی ناشکی (عَلَى الْمَذْهَبِ) له سر فره مووده ی راستی مه زه ب، ههروه ها گشت
پزئووشکینه کانی تریش وه کو خواردن و جیماعن، له حاله ته ی زورلیکردن و له بیرچووندا
پزئوو ناشکین.

ههروه ها موقی نه زان نه گهر نه زانی: کردنی پزئووشکینه کان هه پامه ؟ چونکه تازه
موسلمان بوو، یان له شویتیکی بوور له زانایان گهره بوبی، نهویش پزئووی ناشکی، به لام
نه گهر بزانی هه پامه و نه زانی پزئوو ده شکین، یان له ناو موسلمانان گهره بوبی، نهو کاته
پزئووه که ی ده شکی، ههروه که له زوری سهرچاوه کاند اثم مه سه لانه پوون کرلوه ته وه.

چوارهم: هیتانه وه ی ناوی خوی، واته: خق په حه تکردن، ههروه که ده فره رموی (وَعَنِ
الْإِسْتِمْنَاءِ) مه رچیکی تری دروستبوونی پزئوو نه وه یه: خوی قه دهغه بکا: له هیتانه وه ی
ناوی خوی (فَيُفْطَرُ بِهِ) به هیتانه وه ی ناوی خوی پزئووی ده شکی، به به لگی حه دیسه که ی
داهاتوو، جیاوانی نیه: ناو هیتانه وه که ی به شیوه یه کی حه لال بی: وه که به نه ندای
ژنه که ی خوی، یان هه پام بی: وه که به نه ندایکی خوی، یان به که سیک تری جگه له
ژنه که ی خوی.

(وَكَذَا خُرُوجُ الْمَنِيِّ) ههروه ها نه گهر ناوه که ی به خویشی بهیته دهر وه، پزئووی ده شکی:
نه گهر (بِلَمْسٍ) به موی دهست لیدانی نافرده تیک، یان نه ندایکی خوی بی (وَقَبْلَةٍ) یان به

وَمُضَاجَعَةٌ، لَا فِكْرَ وَنَظَرَ بِشَهْوَةٍ، وَتُكْرَهُ الْقُبْلَةُ لِمَنْ حَرَّكَتْ شَهْوَتُهُ، وَالْأُولَى لِغَيْرِهِ تَرْكُهَا، قُلْتُ: هِيَ كَرَاهَةٌ تَحْرِمُ فِي الْأَصَحِّ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

هوى ماچ کردن بین (وَمُضَاجَعَةٌ) یان به هوى له گهال پالدانه وه بین، به به لگه ی حدیسه که ی داماتوو (لَا فِكْرَ) به لام نه گهر به هوى بیرکردنه وهو (وَنَظَرَ بِشَهْوَةٍ) ته ماشاکردنی به شه هوهت ناوی بهیته دهره وه، پوژووی ناشکی.

(وَتُكْرَهُ الْقُبْلَةُ) ماچ کردنی نافرهت و پیاو ناپه سنده، به ناپه سندیه کی چه پام (لِمَنْ) بق نهو مرقه به پوژووه ی (حَرَّكَتْ شَهْوَتُهُ) ماچ کردن شه هوهتی بجولیتنی (وَالْأُولَى لِغَيْرِهِ تَرْكُهَا) نه وه ی شه هوهتیشی به ماچ کردن ناجولی، وا باشتره ماچ نه کا.

(قُلْتُ) نیمامی (النولوی) ده فرموی (هِيَ كَرَاهَةٌ تَحْرِمُ) نهو ناپه سندیه ناپه سندى چه پامکردنه (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی راستردا (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) چونکه مه ترسی تووشبوونی چه پامی لیده کړئ، که وایو: گشت ده ستبازی و ده ست له ملانیش وه کو ماچ کردن - بق نهو جوړه که سانه چه پامه، هه روه که له (المجموع) و (تحفة) دا فرمویانه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْمُبَاشَرَةِ لِلصَّائِمِ؟ فَرُخِصَ لَهُ، وَسَأَلَهُ آخَرُ: فَتَهَا، فَأِذَا الَّذِي رَخِصَ لَهُ شَيْخٌ، وَالَّذِي تَهَا شَابٌ﴾ رواه ابودلود والبيهقي ياسناد جيد، پیاوکی پیر پرسیری له پیغه مبه رﷺ کرد: دهراره ی ده ستبازی مرقی به پوژوو له گهال ژنی خو ی دا؟ پیغه مبه رﷺ ړنگه ی داین، به کیکی تری گه نج هه مان پرسیری لیکرد؟ پیغه مبه رﷺ ړنگه ی نه دا، وات: چونکه پیر مه ترسی ناوهاتنی لیکړئ و گه نج مه ترسی لیده کړئ.

نیجا بزانه: نه گهر به هوى ماچ کردن و ده ستبازی نه دنامه که ی هه لساو (مَذِي) ی لتهاته دهره وه، پوژووی ناشکی به لام له مه زه بی نیمام (مالك) دا ده شکي، هه روه ها نه گهر له خه ودا (احتمال) ی بی و ناوی بیته دهره وه پوژووی ناشکی، هه روه که له (المجموع) و (تحفة) دا نهو مه سلانه پوون کراوه ته وه.

هه روه ها نه گهر له شه ودا جیماع بکا، یان (احتمال) ی بین، یان له هیز، یان له زه یسانی پاک بییته وه، نه وانه نهیته ی پوژوو دینن، جا نه گهر تا دواى به یانیش خویان نه شون، گشتیان پوژوو که یان دروست ده بین، هه روه که له (المجموع) دا فرمویه تی، به به لگه ی نه م حدیسه ﴿عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ يُصْبِحُ جُبًّا مِنْ جِمَاعٍ لِيَقْسِلَ وَيَتَوَمَّ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ به هوى جیماع کردن به جهتابت ده بو، به یان دهره که وت، نیجا غوسلی ده کړئو به پوژووش ده بو.

پیئجه م: شیتبوون. شه شه م: کافر بوون. چه فتم: هیز. هه شتم: مندا ل لیوون و زه یسانی. هر په کی که له وانه ش له به شیکي پوژئ دا پوو بدن، پوژوو که به تال ده بیته وه،

وَلَا يُفْطِرُ بِالْفَصْدِ وَالْحِجَامَةِ، وَالْإِحْتِيَاظُ أَنْ لَا يَأْكُلَ آخِرَ النَّهَارِ إِلَّا بِقَيْنٍ، وَيَحِلُّ بِالْإِجْتِهَادِ فِي الْأَصَحِّ، وَيَجُوزُ إِذَا ظَنَّ بَقَاءَ اللَّيْلِ، قُلْتُ: وَكَذَا لَوْ شَكَّ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَلَوْ أَكَلَ بِالْإِجْتِهَادِ أَوَّلًا أَوْ آخِرًا وَبَانَ الْفَلْطُ بَطَلَ صَوْمُهُ،

ههروهك له سهچاوه كاندا فهرموویانه، ههچه ند کافر یوه کهش له بیرى چوبن: که به پښتووه و هه نهو دهمیش بیته وه موسلمان، پښتووه کهى هه ده شکى، ههروهك له (تحفة) و (الشروانی) دا فهرموویانه و له مەرجه کانی واجیبوونی پښتوودا درېژتر پوونی ده که یته وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(وَلَا يُفْطِرُ) پښتووی ناشکى (بِالْفَصْدِ) به هوى خوین لټورگرتن له ده ماروهو (وَالْحِجَامَةِ) به هوى خوین لټورگرتن له پیسته وه، جا به هه جوره نامیرک یې (عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِحْتَجَمَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ صَالِمٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَأَصْحَابُ السُّنَنِ، يَتَفَهَّمُ بِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَوِي گرت لهو حالت تهى که به پښتوو بوو. ټینجا بزانه: له چه ند هه بیسی (صحیح) دا هاتوه: (به هوى خوین لټورگرتن پښتوو ده شکى). به لام هه بیسه کان به م هه بیسه و چه ند هه بیسیکى تر (نسخ) بوینه وه، ههروهك له سهچاوه كاندا فهرموویانه.

ټینجا بزانه: نه گه به پښتوو بوو، ټینجا له پښتو دا نیته هیئا: پښتووه کهى بیچ پښتو و به پښتو نه بى، نه وه بهو نیته تهنانه پښتووی ناشکى، ههروهك له (المجموع) دا فهرموویته. (وَالْإِحْتِيَاظُ) پارېزکارى له پښتوودا نه وه یه: (أَنْ لَا يَأْكُلَ آخِرَ النَّهَارِ) له کوتایى پښتو دا - واته: له به ربانگدا - هیچ نه خولو نه خواته وه (إِلَّا بِقَيْنٍ) ته نها تا بیگومان ده بى: که پښتو ناوا بووه (وَيَحِلُّ بِالْإِجْتِهَادِ) دروسته خورلن و خورلنه وه له به ربانگدا: به (اجتهاد) و هم به گوئى لیبونى بانگى داپه روه رېک و هم به خه به ردانى داپه روه رېک (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ی پاستردا.

(وَيَجُوزُ) له پاشیودا خورلن و خورلنه وه دروسته (إِذَا ظَنَّ بَقَاءَ اللَّيْلِ) هه کاتیک و اتیگا: شه و ماوه (قُلْتُ) ټیمامى (النولوى) ده فهرموى (وَكَمَا لَوْ شَكَّ) ههروه ها نه گه به شک و ټته گومان: ټایا شه و ماوه، یان نا، هه دروسته: له پاشیودا خورلن و خورلنه وه (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) چونکه لیتردها بنچینه نه وه یه: شه و ما بى، که و ابو: نه گه به وېر کولوېک پتى پراگه یاند: که به یان ده رکه و توه، واجبه: و ز له خورلن بیتى، ههروهك له زږیه ی سهچاوه كاندا فهرموویانه.

(وَلَوْ أَكَلَ بِالْإِجْتِهَادِ) نه گه خورلدى، یان خورلیدیه وه، به (اجتهاد) ټیک (أَوَّلًا) له پاشیودا (أَوْ آخِرًا) یان له به ربانگدا (وَبَانَ الْفَلْطُ) ټینجا ناشکرا بو: هه لى کردوه، واته: له پاشیودا له دواى به یان خورلیدوى، له به ربانگدا پتېش پښتو و ابوون خورلیدوى (بَطَلَ صَوْمُهُ) له

أَوْ بِلَا ظَنٍّ وَلَمْ يَبَيِّنِ الْحَالَ صَحَّ إِنَّ وَقَعَ فِي أَوَّلِهِ وَيَبْطُلُ فِي آخِرِهِ، وَلَوْ طَلَعَ الْفَجْرُ وَفِي قِمِهِ طَعَامٌ فَلَفَظَهُ صَحَّ صَوْمُهُ، وَكَذَا لَوْ كَانَ مُجَامِعًا فَتَزَعَّ فِي الْحَالِ، لِإِنْ مَكَثَ بَطُلٌ.

هر ديوو حالتدا پڙووهه کي به تال ده بئ و واجبه: قه زاي بکاته وه، چونکه له هر ديوو حالتدا له پڙئى دا خوار ديوه تى ﴿عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَفْطَرْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ غَيْمٍ ثُمَّ طَلَعَتِ الشَّمْسُ. قِيلَ لِهَشَامٍ: فَأَمِّرُوا بِالْقَضَاءِ؟ قَالَ: لَا بُدَّ مِنْ قَضَاءٍ﴾ رواه البخاري، له سهرده مى پيغه مبه رﷺ له پڙئى کي هوردا به ريانگمان شکاند-واته: فه تارمان کرده وه- ئينجا له ژئر هوردا پڙ به دهر کهوت، به (هشام) ي هه ديسگير وه گوترا: فرمانيان پئ کرا پڙووهه که قه زاي بکه نه وه؟ فه رمووى: واجبه: قه زاي بکريته وه.

(أَوْ بِلَا ظَنٍّ) يان نه گهر بئ نه وه ي و تتيگا شه و ماوه، هيژشى کړيو خوار دى، يان خوار ديوه (وَلَمْ يَبَيِّنِ الْحَالَ) حالت ته که ش ناشکرا نه بو: ثابا له شه وئيدا خوار ديوه، يان له پڙئى دا (صَحَّ) پڙووهه کي دروست ده بئ (إِنْ وَقَعَ فِي أَوَّلِهِ) نه گهر خوار ديوه کي له پاشيدو دا بوئ، چونکه ليړه دا بنچينه نه وه يه: شه و ما بئ (وَيَبْطُلُ فِي آخِرِهِ) نه گهر خوار ديوه که ش له بهر بانگدا بوئ، پڙووهه کي به تال ده بئ، چونکه ليړه دا بنچينه نه وه يه: پڙ ما بئ، به لام -له هر ديوو مه سه له دا- له هره يه کيکياندا ناشکرا بئ هه له ي کړيوه، واجبه: پڙووهه کي قه زاي بکاته وه، نه گهر ناشکراش بئ خوار ديوه کي له شه وئيدا بووه پڙووهه کي دروست ده بئ، هه روه که له زږيه ي سهرچاوه کانداهه رموويانه.

ئينجا بزانه: له و مه سه لانه ي پاشيو و بهر بانگدا، گشت پڙووشکيڼه کاني تريش وه کو خوار ديوه برياريان بډ ده بئ، هه روه که له (المجموع) دا فه رموويه تى.

﴿خوار ديو و خوار ديوه نه گهل بانگي به ياني﴾

(وَلَوْ طَلَعَ الْفَجْرُ) نه گهر به يان دهر کهوت-بانگي سبه يني درا (وَفِي قِمِهِ طَعَامٌ) له و حالتدا خوار ديوه مه نيه کي له ناو ده مى دا بوو (فَلَفَظَهُ) جا ده موده ست فه ئى دا دهر وه، نه وه (صَحَّ صَوْمُهُ) پڙووهه کي دروست ده بئ، به لام نه گهر به ويستى خوى قوتى بدا، پڙووهه کي به تال ده بئ، به به لگه ي هه ديسه کي (إِنْ بِلَا ظَنٍّ) داهاتوو.

(وَكَذَا لَوْ كَانَ مُجَامِعًا) هه روه ها نه گهر له حالت ي بانگدان-دهر کهوتنى به ياندا خه ريکي جيماع کړدن بوو (فَتَزَعَّ فِي الْحَالِ) جا ده موده ست نه دما هه کي له نه دما ي ژنه کي دهر ميتا، نه وه ش پڙووى دروست ده بئ، هه رچند ناويشى به يته وه (فَإِنْ مَكَثَ) جا نه گهر له دواى دهر کهوتنى به يان هه ر له سهر جيماع کړدن ما بيوه (بَطُلَ) پڙووهه کي به تال و دروست نابئ، هه رچند نه شيزاني بئ به يان دهر کهوتوه، هه روه که له (المجموع) و (الشرواني) دا فه رموويانه.

(فصل) شَرْطُ الصُّومِ: الْإِسْلَامُ وَالْعَقْلُ وَالنَّقَاءُ عَنِ الْخَيْضِ وَالنَّفَاسِ جَمِيعَ النَّهَارِ،

جا نه گهر له و مهسه له یه دا زانیبیتتی به یان دهرکه وتوهو به قهسدی دهری نه میتابن، نهو کاته (کفارة) شی دهکه ویتنه سر، ههروهک له زۆریه ی سهرچاوه کانداهرموویانه.

﴿ناگاداری﴾: له هه دیستیکدا پیغه مبه رﷺ دهفرموی: ﴿إِذَا سَمِعَ أَحَدُكُمْ النَّدَاءَ وَالْإِنَاءَ عَلَى يَدِهِ فَلَا يَضَعُهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ مِنْهُ﴾ حدیث صحیح رواه الحاكم والبيهقي، هه رکاتی به کتیکتان گوی لیه بانگ بوو و جامه ناویشی له سهر دهستی بوو، با جامه که دانهنی تا پیوستی خوی لی به جی دیتی. لیره دا مه بهست بانگی به که مه - که له پیش به یاندا دهبرئ - نهک بانگی دووهم؟ چونکه بۆ نوژی سبه ینی دوو بانگ سوخته تن، به که میان: پیش به یان. دووهمیان: له نوای دهرکه وتنی به یان. ههروهک له (باسی بانگو نیقامهت) دا رابرا، جا پیغه مبه رﷺ به خوی نه م مه بهستی ناشکرا کردوه دهفرموی: ﴿إِنْ بَلَّالٌ يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنَ أُمِّ مَكْتُومٍ - وَلِي رِوَايَةٍ - فَإِنَّهُ لَا يُؤَذِّنُ حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ﴾ رواه الشيخان، (بلال الحبشي) له پیش به یاندا به شهوی بانگ ده دا، ئیوه له پاشیودا بخونو بخونهوه تا (عبدالله ابن أم مكتوم) بانگ ده دا؟ چونکه (عبدالله) بانگ نادا تا به یان دهرده که وی. نیمامی (البیهقی) له (السنن الکبری) دا نهوا رهونی کردوته وهو نیمامی (النواوی) ش له (المجموع) دا گپړلویه تیه وه، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَعَالَى.

﴿فصل: له باسی مه رجه کانی پۆژووگرو، کاته کانی پۆژوو﴾

(شَرْطُ الصُّومِ) مه رجی دروستبوونی پۆژوو، به که م: (الْإِسْلَامُ) ئیسلامه تی به، واته: پۆژووی هیچ جوړه کافریک دروست نابن. دووهم: (وَالْعَقْلُ) عاقلی به، واته: پۆژووی شیتو مندالی نه فام دروست نابن، به لام پۆژووی مندالی فامیده دروست ده بی. سنی به م: (وَالنَّقَاءُ عَنِ الْخَيْضِ وَالنَّفَاسِ) پاکیه: له هه یزو نیفاس، واته: پۆژووی ئافره تی زه یسانی و هه یزدار دروست نابن، به (إجماع) ی زانایانی ئیسلام.

ئینجا پتویسته نهو سنی مه رجان به رده وام بن (جَمِيعَ النَّهَارِ) له هه موو پۆژئ دا، واته: له دهرکه وتنی به یانه وه تا پۆژ ئاوا ده بی، که وایو: نه گهر له به شیک پۆژئ دا: (کف) ټک بکا، یان شیت ببی، یان هه یز، یان نیفاسی تووش ببی، یان مندالی ببی، نه وه پۆژووه که ی به تال ده بی و - جگه له شیت - له سهر گشتیان واجبه: پۆژووه که قهزا بکه نه وه، هه رچه ند کافریووه که ش هه نهو دم ببیتته وه موسلمان، ههروهک له (فصل) ی داهاتووشدا رهونی ده که ینه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿ناگاداری﴾: دروسته ئافرهت ده مان به کار بیتن بۆ نه هاتنی خویتی هه یز، تا کو (طواف) ی هه ج به پاکي بکا، ههروهک (ابن حجر) له (حاشية الإيضاح) دا فرموویه تی،

وَلَا يَضُرُّ التَّوْمُ الْمُسْتَفْرِقُ عَلَى الصَّحِيحِ، وَالْأَظْهَرُ أَنَّ الْإِغْمَاءَ لَا يَضُرُّ إِذَا أَفَاقَ لَحْظَةً مِنْ نَهَارِهِ، وَلَا يَصِحُّ صَوْمُ الْعِيدِ وَكَذَلِكَ التَّشْرِيقُ فِي الْجَدِيدِ، وَلَا يَحِلُّ التَّطَوُّعُ يَوْمَ الشُّكِّ بِلَا سَبَبٍ، فَلَوْ صَامَهُ

نهوش وادهگهینن: که دروسته دهرمان به کار بینن بۆ خواستنی حهیز له په مه زاندا، تا کو په مه زانه که به ته ولوی بگری و قه زاکردنه وهی نه که ویتته سر، والله أعلم.

(وَلَا يَضُرُّ التَّوْمُ الْمُسْتَفْرِقُ) زیان له پۆڤوو نادا: خه وئنی به رده وامی پۆڤی، که له به یانه وه تا پۆڤئاوایون به ناگا نه یی (عَلَى الصَّحِيحِ) له سره فرموده ی پرست (وَالْأَظْهَرُ) فرموده ی به میتر (أَنَّ الْإِغْمَاءَ) بۆ هوشبوون (لَا يَضُرُّ) زیان له پۆڤوو نادا (إِذَا أَفَاقَ لَحْظَةً مِنْ نَهَارِهِ) به وهرجه ی له پۆڤه که ی دا ده میکی که م به هوش بیتته وه، به لام نه گهر له به یانه وه تا پۆڤئاوایون بۆ هوش بوئی، پۆڤوه که ی به تاله و واجبه: قه زای بکاته وه، ههروه که له (المجموع) دا فرموده ی تی.

ئینجا بزانه: نه گهر بۆ پیوستی دهرمانیکی بۆ هوشکه ی به کار هینا و بۆ هوش بوو، نهوش - وه کو بۆ هوشبوون - نه گهر سه رتاسه ی پۆڤی بۆ هوش بی، پۆڤوه که ی به تاله و واجبه: قه زای بکاته وه، به لام نه گهر ده میکی که م - له پۆڤه که ی دا - هوشی هه بوئی، نه و کاته پۆڤوه که ی دروست ده بی، ههروه ها نه گهر له شه وئ دا شه رابو تریاکو شه و جۆره شتانه به کار بینن و له پۆڤی دا سه رخوش بی، نه ویش - له هه ربوو حاله دا - وه کو بۆ هوشی بریاری بۆ ده درئ، ههروه که له سه رچاوه کاندانه و مه سه لانه پوون کراونه وه.

﴿ نه و پۆڤانه ی پۆڤویان تێ دا حه رامه ﴾

(وَلَا يَصِحُّ) دروست نه و حه رامه: (صَوْمُ الْعِيدِ) له جه ئنی په مه زان، یان قوریاندا به پۆڤوو بی، هه رچه ند نه زویشی کردی، واته: له و نوو پۆڤانه دا هیه جۆره پۆڤوه که دروست نابن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ صِيَامِ يَوْمَيْنِ: يَوْمِ الْأَضْحَى وَيَوْمِ الْفِطْرِ﴾ روه الشیخان، پیغه مبه ر ﷺ قه ده غه ی کردوه: له جه ئنی قوریان و له جه ئنی په مه زاندا به پۆڤوو بی. (وَكَذَلِكَ التَّشْرِيقُ فِي الْجَدِيدِ) ههروه ها حه رامه: له (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ) دا - واته: له سن پۆڤه که ی دوا ی جه ئنی قوریاندا - به پۆڤوو بی، جا له و سن پۆڤه دا هیه جۆره پۆڤوه که دروست نابن، پیغه مبه ر ﷺ ده فرموی: ﴿أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامُ أَكْلِ وَشُرْبٍ وَذِكْرِ اللَّهِ تَعَالَى﴾ روه احمد و مسلم، سن پۆڤه که ی (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ) دوا ی جه ئنی قوریان پۆڤانی خواردن و خواردنه وه و زیکی خوی گه ورنه.

(وَلَا يَحِلُّ التَّطَوُّعُ) حه لال نه و حه رامه: پۆڤوی سونته (يَوْمَ الشُّكِّ) له پۆڤی به گوماندا (بِلَا سَبَبٍ) به بۆ هیه هۆیه که له هۆیه کانی داهاتوو (فَلَوْ صَامَهُ) جا نه گهر له پۆڤی به گوماندا

لَمْ يَصِحْ فِي الْأَصَحِّ، وَلَهُ صَوْمُهُ عَنِ الْقَضَاءِ وَالنَّذْرِ، وَكَذَا لَوْ وَافَقَ عَادَةً تَطَوُّعَهُ، وَهُوَ يَوْمُ الثَّلَاثِينَ مِنْ شَعْبَانَ إِذَا تَحَدَّثَ النَّاسُ بِرُؤْيِيهِ أَوْ شَهِدَ بِهَا صَبِيَّانَ أَوْ عَبِيدَ أَوْ فَسَقَةً،

به پښتو ویکی سوننه تېرو (لَمْ يَصِحْ) پښتو ده کي دروست نابي و گونا هېارېش ده بي (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده يې استردا ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَنْ صَامَ يَوْمَ الشُّكِّ فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ ۖ﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحيح، هر که سيک له پښتو به گوماندا به پښتو بي، به راستي تاواني به رامېر به پيغه مېر ۖ کړوه.

(وَلَهُ صَوْمُهُ) بڼي دروسته: له پښتو به گوماندا به پښتو بي (عَنِ الْقَضَاءِ) له پښتو قهزا کړوه (وَالنَّذْرِ) له پښتو نه زکړلو و له پښتو که فغاړه ت.

(وَكَذَا) هره ما دروسته: له پښتو به گوماندا به پښتو سوننه تېرو (لَوْ وَافَقَ عَادَةً تَطَوُّعَهُ) نه گهر پښتو به گومانه که له گه ل عاده تي پښتو سوننه ته کاني تېک بکاته وه، وه عاده تي واي: نوو شه مېر پېنچ شه مېر به پښتو بي، به گومانه که ش بکويه ته يه کيک له نوو پښتانه، يان عاده تي واي: پښتک نا پښتک به پښتو بي، يان مانگي شعبان به ته واي به پښتو بي، لهو حاله تانه دا دروسته له به گومانه که دا به پښتو بي، پيغه مېر ۖ ده فرموي: ﴿لَا تَقْدُمُوا رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ إِلَّا رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمًا فَلْيَصُومْهُ﴾ رواه الشيخان، وه پيش پهمه زان مه کون به به پښتو ويوني پښتک، يان نوو پښتو، ته نها نهو که سه نه بي: که به عاده تي خوي به پښتو ده بي.

﴿ثَاكِلَادَارِي﴾ نه گهر له پيش نيوه يه که مي شعباندا به پښتو نه بوي، نهو کاته حه رامه: له شانزه دلو بهو لوه تردا به پښتو سوننه تېرو، نه گهر يه کيک له هوي کاني پېرېو نه بي، هره که له سرچاوه کاندې فرموي يانه، پيغه مېر ۖ ده فرموي: ﴿إِذَا اتَّصَفَ شَعْبَانُ فَلَا تَصُومُوا﴾ رواه أصحاب السنن بسند صحيح، هر کاتيک شعبان به نيوه يې بو، هېچي تر به پښتو سوننه تېرو.

(وَهُوَ) پښتو به گومان (يَوْمُ الثَّلَاثِينَ مِنْ شَعْبَانَ) پښتو سي شعبانه (إِذَا تَحَدَّثَ النَّاسُ بِرُؤْيِيهِ) هر کاتيک کومه له خه کيک بلين: مانگ ليرلوه. نه شرا نري: کي نيتويه تي.

(أَوْ شَهِدَ بِهَا صَبِيَّانَ أَوْ عَبِيدَ أَوْ فَسَقَةً) يان مندا له کان، يان کويله کان، يان فاسقه کان، يان ثافره تان شاهيدي بدهن: که مانگيان نيتوه واتي بگا راست ده کون، جا له بهر نه وه ي به شرع نيسبات نه بوه: که نهو پښتو پهمه زانه، دروست نابي: به نيه تي پهمه زان تي يدا به پښتو بي، مه گهر که سيک باوه بهو که سانه يې پېرېو بکا، نهو کاته له سر نه وي ولجيه: به نيه تي پهمه زان تي يدا به پښتو بي، هره که له زږيه ي سرچاوه کاندې فرموي يانه.

وَلَيْسَ إِطْبَاقُ الْقِيَمِ بِشَكٍّ، وَيُسَنُّ تَعْجِيلُ الْفِطْرِ عَلَى تَمْرِ، وَإِلَّا فَمَاءٌ، وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ مَا لَمْ يَقَعْ فِي شَكٍّ،

به لام (وَلَيْسَ إِطْبَاقُ الْقِيَمِ بِشَكٍّ) سهرتاپا هور له ناسمان نابيته هژی گومان، چونکه له حالتی هوردا، پیتغه مبه رﷺ فهرمانی دلو: ﴿سَيِ رُؤْيَى شَهْعَبَانَ تَهَوَاو بَكَهَيْن﴾ هوروك له سهره تاي ديتنی مانگدا پوونمان كرده وه.

﴿پاشيو و بهريانگ﴾

(وَيُسَنُّ تَعْجِيلُ الْفِطْرِ) له كاتی بهريانگ سوننه ته: زوو- پيش نويز كردن- فه تار بکاته وه، نه گهر بيگومان دهيزانی پوز ناوا بووه، پیتغه مبه رﷺ ده فهرموي: ﴿لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَلُوا الْفِطْرَ﴾ رواه الشيخان، زاد الإمام احمد: ﴿وَأَخْرَجُوا السُّحُورَ﴾، خه لك بهرده وام بهرهو چاكه دهين تا بهرده وام زوو فه تار بکاته وه و درهنگ پاشيو بخقن.

(عَلَى تَمْرِ) سوننه ته: به خورما، يان به قهسپ فه تار بکاته وه (وَإِلَّا) نه گهر قهسپو خورما نه بو (فَمَاءٌ) سوننه ته: به ناو فه تار بکاته وه، پیتغه مبه رﷺ ده فهرموي: ﴿إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهُورٌ﴾ رواه اصحاب السنن بسند صحيح، هر كاتيگ يه كيكتان فه تاري كرده وه، با به قهسپ فه تار بکاته وه، چونكه قهسپ پيتو بهر كهت ده داته مرقف، جا نه گهر قهسپ نه بو، با به ناو فه تار بکاته وه، چونكه ناو پاكه ره وه يه. ثينجا بزانه: واجبه: تَوَزَيْكَ خَوِي رَابِغِي تا بيگومان بيبي پوز ناوا بووه، ثينجا سوننه ته: به سي داننه قهسپ، يان سي قومه ناو فه تار بکاته وه، هوروك له زوييه ي سه رچاوه كاندا فهرمو يانه.

(وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ) سوننه ته: درهنگ پاشيو بخوا، به بهلگي حه ديسه كه ي نيمام (احمد ي) رابردو (مَا لَمْ يَقَعْ فِي شَكٍّ) تا نهو كاته ي ناكه ويته گومان: له درهكه وتني به يان، واته: نه گهر كه وته گومان، دواختني پاشيو سوننه ته نيه.

كه واته: لاي كه م ده دهقيقه بعيني بق درهكه وتني به يان- كه نيتستا پي ده لين: نيمساك- سوننه ته دواختن وه ده ست ديني، له (نهايه) دا بهلگي به م حه ديسه هيتاوه ته وه: ﴿عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: تَسَعَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ، قُلْتُ كَمْ كَانَ قَدْرَ مَا يَتَهَمَانِ؟ قَالَ: خَمْسِينَ آيَةً﴾ رواه الشيخان، له گه ل پیتغه مبه رﷺ پاشيو مان خورلد، ثينجا هه لسا بق نويز كردن، نيوان پاشيو و بانگدان به قهه خويتندي په نجا ثايه بو.

ثينجا بزانه: كاتي پاشيو له نيوه ي شه وه وه ده ست پي ده كا، پاشيو سوننه ته و به كه ميگ خورلدن، يان ناو، پيگ دي، نه گهر به بي پاشيو خورلدن به پوزوو بيبي، هيچ گونا هبار نابي، هوروك له (المجموع) دا فهرمو يه تي.

وَلْيَصُنْ لِسَانَهُ عَنِ الْكُذْبِ وَالغِيْبَةِ وَنَفْسَهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ، وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يَحْتَسِلَ عَنِ الْجَنَابَةِ قَبْلَ الْفَجْرِ، وَأَنْ يَحْتَرِزَ عَنِ الْحِجَامَةِ وَالْقُبْلَةِ وَذَوَقِ الطَّعَامِ وَالْعَلَّكَ، وَأَنْ يَقُولَ عِنْدَ فِطْرِهِ: اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ. وَأَنْ يُكْثِرَ الصَّدَقَةَ وَتِلَاوَةَ الْقُرْآنِ فِي رَمَضَانَ،

(وَلْيَصُنْ لِسَانَهُ) پیویسته: پښتوگر زویانی خوی بیاریزی (عَنِ الْكُذْبِ) له سوکردن (وَالْغِيْبَةِ) له غهیهه کردن (وَنَفْسَهُ) ههروهه سوننه ته: گیانی خوی بیاریزی (عَنِ الشَّهَوَاتِ) له هه زکردنه کان: وهک دهنگی خوشو بونی خوشو نهو جوړه هه لالانه. (وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (أَنْ يَحْتَسِلَ) عَنِ الْجَنَابَةِ قَبْلَ الْفَجْرِ غوسلی جه نابته و هه یزو نیفاس له پتیش به یاندا بکا (وَأَنْ يَحْتَرِزَ) سوننه ته: خوی بیاریزی به روژ (عَنِ الْحِجَامَةِ) له خوین له خوگرتنو (وَالْقُبْلَةِ) له ماچ کردنو (وَذَوَقِ الطَّعَامِ) له تامکردنی خورده مه نی به زویانیو (وَالْعَلَّكَ) له بنیشت جوین، بهم هه رجی نهو تفه ی تیکه لی بووه: قووتی نه داته وه، ههروهه له (تحفة) دا هه رموویه تی، نه گینا: پښتووی ده شکي.

(وَأَنْ يَقُولَ عِنْدَ فِطْرِهِ) سوننه ته: له کاتی هه تارکردنه وه دا (بِسْمِ اللَّهِ) بکا، نینجا له دوی هه تارکردنه وه ش بلئ: ﴿اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ﴾. نینجا بلئ: ﴿ذَهَبَ الظَّمْأُ وَأَبْطَلَتِ الْعُرُوقُ وَكَثَبَ الْأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ﴾. رواه ابو داود بسند صالح.

ههروهه سوننه ته: له کاتی هه تاردا پښتوگره کان به خواردن تیر بکا، جا نه گه دهسه لاتی نه بو، با به ربانگ بداته پښتوگره کان، هه رچه ند ته نها قومه ناوړک، یان دانه هه سپیک بئ، پیغه مبه رﷺ ده هه رموی: ﴿مَنْ فَطَرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْئًا﴾ رواه الترمذي بسند صحیح، هه رکه سپیک به ربانگ بداته پښتوگرک وهک پښتوگره که خیری بؤ ده نو سرئ، هیچیش له خیری پښتوگره که کم ناکاته وه.

(وَأَنْ يُكْثِرَ الصَّدَقَةَ) سوننه ته: زور خیرو به خشین بکا له په مه زاندا، به تاییه تی به فراوانی خواردن بداته خیزان و منداله کانی و چاکه له گه ل خزم و جیرانه کانی بکا (وَتِلَاوَةَ الْقُرْآنِ) سوننه ته زور قورئان بخوینئ (فِي رَمَضَانَ) له په مه زاندا ﴿عَنْ أَبِي عُبَّاسٍ جِرَاءَ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ ﷺ كُلُّ لَيْلَةٍ حَتَّى يَنْسَلَخَ فِعْرُضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ الْقُرْآنُ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ له هه موو که س هه خی تر بوو بؤ خیرو چاکه، له په مه زانیدا له هه موو کاته کانی تر سه خی تر بوو، که هه موو شه ویک (جبرائیل ﷺ) ده هاته لای و پیغه مبه رﷺ ده رسی قورئانی له لای ده گوتوه تا په مه زان ته ولو ده بو.

وَأَنْ يَغْتَكِفَ لَا سِيَّمَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ مِنْهُ.
(فَصَلِّ) شَرَطُ وَجُوبِ صَوْمِ رَمَضَانَ: الْعَقْلُ وَالْبُلُوغُ وَإِطَاقُهُ، وَيُؤَمَّرُ بِهِ الصَّبِيُّ لِسَبْعِ
إِذَا أَطَاقَ، وَيُبَاحُ تَرْكُهُ لِلْمَرِيضِ إِذَا وَجَدَ بِهِ ضَرَرًا شَدِيدًا،

(وَأَنْ يَغْتَكِفَ) سوننه ته: له په مه زاندا (اعتكاف) بكا له مزگه وتدا (لَا سِيَّمَا فِي الْعَشْرِ
الْأَوَّلِ مِنْهُ) به تاييه تي له ده شه وه كه ي ناخبري په مه زاندا، تاكو (ليلة القدر) ي ده ست
بكه وي، هه روه ك له باسي (اعتكاف) دا پووني ده كه ي نه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿ فَصَلِّ: له باسي مه رجه كاني واجبيووني پښووي په مه زان ﴾

(شَرَطُ وَجُوبِ صَوْمِ رَمَضَانَ) مه رجي واجبيووني پښووي په مه زان، چوارن، يه كه م:
نيسلامه تي به. دوهم: (الْعَقْلُ) عاقلۍ به. سئ يه م: (وَالْبُلُوغُ) بالغۍ به. چوارم: (وَإِطَاقُهُ)
تواناي به پښوويوونه. به شرع و به هه ستركوي، كه وايو: مرقفي (كافن) دلاوي به پښوويووني
لي تاكړي له نونيدا، چونكه پښو پوگنكي نيسلامه، هه روه ها پښو له سر مندالو شيت
واجب نيه، چونكه دلاواكاري شرع نايانگريته وه، هه روه ها له سر بي تواناي وه كو پيو
نه خوش واجب نيه، چونكه به هه ستركوي تواناي پښويان نيه، هه روه ها له سر نافرته تي
زه يساني و هه يزار واجب نيه، چونكه به شرع تواناي پښويان نيه، هه روه ك له دواي
نيزه به لكه ي گشتيان پيښنه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(وَيُؤَمَّرُ بِهِ الصَّبِيُّ) مندالي فاميده هه رماني به پښوويووني پي ده كړي (لِسَبْعِ) له ته مه ني
هفت سالي وه (إِذَا أَطَاقَ) هه ر كانيك تواناي به پښوويووني هه بي، له ده ساليش له سر
نه گرتني پښو سهر په رشتكاره كه ي لي ده دا به (قياس) له سر نويز، هه روه ك له وي دا
به لگه مان پوون كرده وه.

ئينجا بزانه: هه پامه: موسلمان له پښاني په مه زاندا خواردن و خوارنه وه بداته نه و
كه سانه ي پښويان له سر واجب و به بي عوذ به پښو نابن، هه رچه ند پښوونه گره كه
كافريش بي، چونكه يارمه تيدانه له سر تاوانكردن، هه روه ك له (تحفة) و (الشرواني) دا
پوون كراوه ته وه، خواي گه وره ده فهرموي: ﴿وَلَا تَعَارَظُوا عَلَى الْإِيمِ وَالْأَمْرِ﴾ يارمه تي
يه كترى مه دن له سر گوناو نوژمنكاري.

﴿ پښووي نه خوش و پيوار ﴾

(وَيُبَاحُ تَرْكُهُ) دروسته: به پښوونه بووني په مه زان (لِلْمَرِيضِ) بقر مرقفي نه خوش (إِذَا وَجَدَ
بِهِ ضَرَرًا شَدِيدًا) نه گه به هوي پښو زيانكي به ميزي بگاتي: كه زيانكه ته يه مومي بقر
دروست بكا، كه وايو: نه گه نه خوشيه كه ي كه م بي: وه كو زانه سهر و گوي نيشان، نه وه
دروست نيه به پښو نه بي.

وَلِلْمُسَافِرِ سَفَرًا طَوِيلًا مُبَاحًا، وَلَوْ أَصْبَحَ صَائِمًا فَمَرِضَ أَفْطَرَ، وَإِنْ سَافَرَ فَلَا، وَلَوْ أَصْبَحَ الْمُسَافِرُ وَالْمَرِيضُ صَائِمَيْنِ ثُمَّ أَرَادَا الْفِطْرَ جَازًا، فَلَوْ أَقَامَ وَشَفِيَ حَرَمُ الْفِطْرِ عَلَى الصَّحِيحِ، وَإِذَا أَفْطَرَ الْمُسَافِرُ وَالْمَرِيضُ قَضِيًّا،

(وَلِلْمُسَافِرِ) ههروهه بئ پيولریش دروسته به پۆژوو نهی، بهو مهرجهی (سَفَرًا طَوِيلًا) سه فیره که ی ههشتا کیلومتر درۆ بینو (مُبَاحًا) هه لالیش بین، ههروهه به درۆی له نوێی پيولردا پوونمان کردهوه، ئیتر جیاوازی نه: بهردهوام له سه فیردلی، یان نا، ههروهه له (تحفة) و (مغنی) دا فهرموویانه. خوی گهره ده فهرمووی: ﴿وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ هه که سیك له په مهزاندانه خوش بوو، یان له سه فیردا بوو- نه گهر به پۆژوو نه بو- واجبه: به ژماره ی نهو پۆژانه ی نه یگرتون قهزا بکاتهوه.

ئینجا بزانه: نه گهر نه خوشیه که ی به شهو و به پۆژ بوو، نهوه بۆی دروسته: هه له شهو ئیدا نهی پۆژوهه که نه هیئتی، نه گهر نا: واجبه به شهو نهی پۆژوو بیئتی، ئینجا نه گهر به رۆژ نه خوش بۆوه، دروسته: پۆژوهه که ی بشکێئتی، ههروهه له زۆریه سهرچاوه کاندایه فهرموویانه.

ههروهه (وَلَوْ أَصْبَحَ صَائِمًا) نه گهر یه کیکی ساغ به پۆژوو بوو (فَمَرِضَ) ئینجا له پۆژیدا نه خوش بوو (أَفْطَرَ) دروسته: پۆژوهه که ی بشکێئتی، چونکه به بیویستی خوی نه خوشی تووش بووه، که وابو: (وَإِنْ سَافَرَ) نه گهر مرقفیکی به پۆژوو له پۆژیدا به سه فیر چوو (فَلَا) دروست نهی پۆژوهه که ی بشکێئتی، چونکه به ویستی خوی بۆ سه فیر ده پوا، به لام نه گهر پیش ده رکوتنی به یان بۆ سه فیر ده ریچی، نهو کاته بۆی دروسته پۆژوهه که ی بشکێئتی، ههروهه له سهرچاوه کاندایه فهرموویانه.

ههروهه (وَلَوْ أَصْبَحَ الْمُسَافِرُ وَالْمَرِيضُ صَائِمَيْنِ) نه گهر مرقفی پيولرو نه خوش به شهو نه تیان هیئاو به پۆژوو بوون (ثُمَّ أَرَادَا الْفِطْرَ) ئینجا به پۆژ ویستیان پۆژوهه که یان بشکێتن (جَازًا) بۆیان دروسته، چونکه له شهو ئیوه عۆزده که یان بهردهوامه (فَلَوْ أَقَامَ) به لام نه گهر پيولره که هه به پۆژوو بوو و هاتهوه ماله وهی، یان بووه نیشته جی (وَشَفِيَ) ههروهه نه گهر نه خوشی به پۆژوو شیفای بۆ هات (حَرَمُ الْفِطْرِ) له ههردوکیان هه پامه: پۆژوهه که یان بشکێتن (عَلَى الصَّحِيحِ) له سه فیرمووده ی راست، چونکه هۆیه که نه ماوه.

(وَإِذَا أَفْطَرَ الْمُسَافِرُ وَالْمَرِيضُ) هه کاتیك پيولرو نه خوش به پۆژوو نه بون (قَضِيًّا) له سه ههردوکیان واجبه: پۆژوهه کانیان قهزا بکه نهوه، به به لگهی ئایه ته که ی پاپربوو، ئینجا بزانه: مه به ست به نه خوش- لیژده- نه خوشی کاتی به، چونکه نه خوشی بهردهوام- وه کو پیر- قهزا کردنه وهی له سه ر نهی، به لکو (فدیة) ده دا، ههروهه له باسی (فدیة) دا پوونی ده که ی نه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

وَكَذَٰلِكَ الْحَاِئِضُ

﴿ناگاداری﴾ یه کهم: هر که سیک به ئەندازەیه کی وەها برسی ببی، یان تینوو ببی: مەترسی لە ناوچوون و نەمانی لێبکری، واجبه: پۆڤوه که ی بشکین، لەو حالەتەدا جیاوازی ساغو نەخۆش و پێیواری نیشته جی نیه، بەلام واجبه: پۆڤوه که ی قەزا بکاتەو، له (المجموع) و (مغنی) دا بەلگەیان بەم ئایەتە هیناوەتەو: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ خۆتان بە گوشت مەدەن، خۆی گەورە لەگەڵتان بە پەحمە.

دووم: بۆ سرویتە چیه کان و جوتیارەکان و کارکەرەکانی خانوو و کێلگەو باغو کاسبکارەکانی ترو گشت ئەو کەسانە یتر: کە بۆیان ناگونجی بە شوو کار بکەن و بۆ بەخیوکردنی خۆیان و خیزانیان پێویستیشیان بەو کارە هیه، بۆ گشتیان دروسته: پۆڤوه که یان بشکین، جیاوازی نیه: ئەو کارانە ی پاریدوو بە کرێ بن، یان بە خۆپایی بن، بەلام واجبه: بە شوو نیەتی پۆڤوه که بێن، ئینجا ئەگەر بە پۆڤ بێ هیز بون، ئەو کاتە دروسته: پۆڤوه که یان بشکین و لە کاتیکی تردا پۆڤوه که یان قەزا بکەنەو، هەروەک له (تحفة) و (نهاية) و حاشیه کانیاندا پوون کرلەتەو. واتە: بەلام ئەگەر دەگونجا بە شوو ئەو کارە بکری، یان بۆ بەخیوکردنی خۆیان و خیزانیان پێویستییان پێنەبو، ئەو کاتە دروست نیه: بە پۆڤوو نەبن، والله اعلم.

سێیەم: -بۆ وێتە- ئەگەر کافرەکان هێرش بێننە سەر وڵاتی موسلمانان و موسلمانەکانیش بە هۆی بە پۆڤوو پوون توانای بەرگریان نەبو، دروسته پۆڤوو بشکین، بەلکو ئەگەر مەترسی سەرکەوتنی کافرەکان هەب، ئەو کاتە واجبه: پۆڤوه که یان بشکین، واتە: ئینجا لە دواي کۆتایی جەنگ قەزای بکەنەو، هەروەک له (الشیراملسی) دا پوون کراوەتەو: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ فِي سَفَرٍ لَصَامَ بَعْضُ، وَأَفْطَرَ بَعْضُ، فَتَحَزَّمَ الْمُفْطِرُونَ وَعَمِلُوا وَضَعَفَ الصَّوْمُ عَنْ بَعْضِ الْعَمَلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ذَهَبَ الْمُفْطِرُونَ الْيَوْمَ بِالْأَجْرِ﴾ رواه الشيخان، پێغه مبهرو ﷺ (صحابه) کان لە سەفەرتکی غەزادا بون، هەندیکیان پۆڤوو یان شکاندو بە هیز بون و کاری پێویستیان کرد، هەندیکیشیان بە پۆڤوو بون و بۆ هەندیک کاری پێویست بێ هیز بون، جا پێغه مبهرو ﷺ فەرمووی: پۆڤوو شکینەکان ئەم پۆ پاداشی گەورەیان بۆ خۆیان برد.

(وَكَذَٰلِكَ الْحَاِئِضُ) هەروەها لە سەر ئافەرتی حەیزدارو زەیسانی و مندال لێبوو، واجبه: پۆڤوه کانیان قەزا بکەنەو: ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ يُصَيَّنَا ذَلِكَ- أَيِ الْحَيْضِ- لَنُؤْمَرَ بِقِصَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقِصَاءِ الصَّلَاةِ﴾ رواه الشيخان، لە سەردەمی پێغه مبهردا ﷺ حەیز تووشمان دەبو، ئینجا فەرمانمان دەدرا ی پۆڤوه کان قەزا بکەینەو، فەرمانمان نەدەدرا ی نۆیژ قەزا بکەینەو

وَالْمُفْطِرُ بِلَا عُذْرٍ وَتَارِكُ النَّيَّةِ، وَيَجِبُ قَضَاءُ مَا فَاتَ بِالْإِعْمَاءِ وَالرَّدَّةِ، دُونَ الْكُفْرِ الْأَصْلِيِّ وَالصَّبَا وَالْجُنُونِ، وَإِذَا بَلَغَ بِالنَّهَارِ صَائِمًا وَجَبَ إِتْمَامُهُ بِلَا قَضَاءٍ، وَلَوْ بَلَغَ فِيهِ مُفْطَرًا أَوْ أَفَاقَ أَوْ أَسْلَمَ فَلَا قَضَاءَ فِي الْأَصَحِّ،

(وَالْمُفْطِرُ بِلَا عُذْرٍ) هَرُوها نهو كهسهش كه بئعووز پۆژوو كهى شكانبئ، واجبه: قهزا بكاتوه (وَتَارِكُ النَّيَّةِ) هَرُوها نهو كهسهش كه له شهوئدا نيهتى نههتايئ: به قهسدى، يان له بئرى چوبئ، واجبه: پۆژوو كهى قهزا بكاتوه.

(وَيَجِبُ قَضَاءُ مَا فَاتَ بِالْإِعْمَاءِ) واجبه نهو پۆژوانه قهزا بكاتوه: كه به هوى بئهوئى فهوتاون (وَالرَّدَّةِ) هَرُوها واجبه: نهو پۆژوانهش قهزا بكاتوه كه به هوى كافرييون فهوتاون، چونكه به هوى ئيسلامهتى پۆژووى له سهر واجب بووه، كهوابو: به كافرييون له سهرى لا ناچئ.

(دُونَ الْكُفْرِ الْأَصْلِيِّ) جگه له كوفرى بنچينهئى، واته: نهو كافرهئى له بنچينهدا كافره، كه بووه موسلمان واجب نيه پۆژوو قهزا بكاتوه، چونكه خوائى گهوره دهفرموى: ﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾ به كافرهكان بلئ: نهگهراز له كوفر بئئنو ببئنه موسلمان، له پابردوويان دهبوردرئ.

ئينجا بزانه: له مهزهبئى ئيمامئ (حنفى) دا موسلمانئى كافريووش - نهگهز ببئتهوه موسلمان - قهزاكرينهوهئى پۆژوو كهانى ماوهئى كافريوونئى له سهرنيه، هروهك له (المجموع) دا فرمويهتى.

(وَالصَّبَا) هَرُوها نهو پۆژوانهئى له كاتئى مندالى دا نه يگرتون، واجب نيه: قهزا يان بكاتوهو (وَالْجُنُونِ) هَرُوها پۆژوو كهانى ماوهئى شيتئيش واجب نيه: قهزا بكاتوه، پئغه مبه رﷺ دهفرموى: ﴿رَفَعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنْ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَبْلُغَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَفْقَهُ﴾ رواه ابودلود وغيره باسناد صحيح، نووسينئ تاوان له سهر سئ كهسان هه لگيراوه، له سهر خهوتوو تا ههشيار دهبئتهوه، له سهر مندال تا بلوغى دهبئ، له سهر شيت تا چاك دهبئتهوه.

(وَإِذَا بَلَغَ بِالنَّهَارِ) ههز كاتئيك له په مهزاند: مندال له پۆژئدا بلوغئى بوو (صَائِمًا) لهو حاله تيشدا به پۆژوو بوو (وَجَبَ إِتْمَامُهُ) واجبه: پۆژوو كهئى تهولو بكا (بِلَا قَضَاءٍ) قهزاكرينهوهئى نهو پۆژوو هئى له سهرنيه (لَوْ بَلَغَ فِيهِ) هَرُوها نهگهز له په مهزاند مندال له پۆژئدا بلوغئى بوو (مُفْطَرًا) لهو حاله تيشدا به پۆژوو نهبو (أَوْ أَفَاقَ) يان شيت له پۆژئدا چاك بووه (أَوْ أَسْلَمَ) يان كافره له پۆژئدا موسلمان بوو (فَلَا قَضَاءَ) قهزاكرينهوهئى نهو پۆژوو له سهر هيچئيكيان واجب نيه (فِي الْأَصَحِّ) له فرمودهئى پاستردا.

وَلَا يَلْزَمُهُمْ إِمْسَاكُ بَقِيَّةِ النَّهَارِ فِي الْأَصْحَ، وَيَلْزَمُ مَنْ تَعَدَّى بِالْفِطْرِ أَوْ نَسِيَ النَّيَّةَ، لَا مُسَافِرًا أَوْ مَرِيضًا زَالَ عَذْرُهُمَا بَعْدَ الْفِطْرِ، وَلَوْ زَالَ قَبْلَ أَنْ يَأْكُلَا وَلَمْ يَنْوِيَا لَيْلًا فَكَذًا فِي الْمَذْهَبِ، وَالْأَظْهَرُ أَنَّهُ يَلْزَمُ مَنْ أَكَلَ يَوْمَ الشُّكِّ ثُمَّ ثَبَتَ كَوْنُهُ مِنْ رَمَضَانَ، وَإِمْسَاكُ بَقِيَّةِ الْيَوْمِ مِنْ خَوَاصِّ رَمَضَانَ، بِخِلَافِ النَّذْرِ وَالْقَضَاءِ.

(وَلَا يَلْزَمُهُمْ) هه‌رو‌ه‌ا له سهر هيجيكيان واجب نيه (إِمْسَاكُ بَقِيَّةِ النَّهَارِ) نه‌وه‌نده‌ى له پوژئى ماوه نيمساک بکهن، واته: تا پوژئ‌اوا ده‌بى خويان له نژده‌کانى پوژئ‌وه‌ده‌غه بکهن (فِي الْأَصْحَ) له فهرمووده‌ى راستردا.

(وَيَلْزَمُ مَنْ تَعَدَّى بِالْفِطْرِ) نيمساک واجب: له سهر نه‌و که‌سه‌ى که به بى‌عوزد پوژئ‌وه‌ده‌ى شکاندوه (أَوْ نَسِيَ النَّيَّةَ) يان له‌بىرى چووه: به شه‌و نيهت بيتى، يان وای‌ده‌زانى شه‌و ماوه‌و خواردى، يان خوارديه‌وه، نينجا ناشکرا بوو: به‌يان بووه، چونکه که‌مترغه‌ميان کردوه (لَا مُسَافِرًا أَوْ مَرِيضًا) به‌لام له سهر پيوارو نه‌خوش واجب نيه نيمساک بکهن (زَالَ عَذْرُهُمَا بَعْدَ الْفِطْرِ) که له دواى پوژئ‌وشکاندن عوزى سه‌فه‌رو نه‌خوشييان نه‌مايى.

(وَلَوْ زَالَ) نه‌گهر عوزى نه‌خوشى و پيوارى نه‌ما (قَبْلَ أَنْ يَأْكُلَا) پيش نه‌وه‌ى بخون، واته: پوژئ‌و بشکيننو (وَلَمْ يَنْوِيَا لَيْلًا) به شه‌ويتش نيه‌تيان نه‌هيتابو (فَكْذًا) له‌و حاله‌ته‌ش نيمساکيان له سهر واجب نيه (فِي الْمَذْهَبِ) له فهرمووده‌ى راستى مه‌زه‌به‌دا، به‌لام نه‌گهر به شه‌و نيه‌تيان هيتابو و پوژئ‌وه‌که‌شيان نه‌شکاندبو و عوزده‌که‌شيان نه‌ما، واجب: پوژئ‌وه‌که‌يان ته‌واو بکهن، هه‌روه‌ک پوونمان کردوه.

نينجا بزانه: له سهر نافرته‌ى زه‌يسانى و حه‌يزداريش واجب نيه نيمساک بکهن، به‌لکو نه‌گهر به نيه‌تى عيبادهت نيمساک بکهن حه‌پامه‌و گونا‌ه‌بار ده‌بن، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فهرموويانه.

(وَالْأَظْهَرُ) فهرمووده‌ى به‌هيزتر (أَنَّهُ يَلْزَمُ مَنْ أَكَلَ يَوْمَ الشُّكِّ) نيمساک له سهر نه‌و که‌سه‌ش واجب: که له پوژئى به‌گوماندا شتيکى خواردبو (ثُمَّ ثَبَتَ كَوْنُهُ مِنْ رَمَضَانَ) نينجا ناشکرا بوو: پوژئ‌ه‌که به‌که‌مى په‌مه‌زان بووه.

(وَإِمْسَاكُ بَقِيَّةِ الْيَوْمِ) نيمساک کردن له‌و به‌شه‌دا: که له پوژئى ماوه (مِنْ خَوَاصِّ رَمَضَانَ) تاييه‌ته به مانگى په‌مه‌زان؟ بو پيژلينيانى پوژئ‌ه‌که‌يه، نه‌و نيمساک‌که‌ره‌ى فهرمانى نيمساکى پى‌کراوه خپرى ده‌گاتى، به‌لام بوى ناييته پوژئ‌ويکى شه‌رى، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فهرموويانه.

(بِخِلَافِ النَّذْرِ وَالْقَضَاءِ) به‌لام له پوژئ‌وى نه‌زرو قه‌زاکراوه‌دا - نه‌گهر شکاندى - نيمساک کردن واجب نيه: چونکه پوژئ‌ه‌کانى‌تر شه‌په‌فو پيژى په‌مه‌زانيان نيه.

(فَصَلِّ مَنْ فَاتَهُ شَيْءٌ مِنْ رَمَضَانَ فَمَاتَ قَبْلَ إِمْكَانِ الْقَضَاءِ فَلَا تَدَارُكَ لَهُ وَلَا إِلَيْهِمْ، وَإِنْ مَاتَ بَعْدَ التَّمَكُّنِ لَمْ يَصُمْ عَنْهُ وَلَيْتَهُ فِي الْجَدِيدِ بَلْ يُخْرِجُ مِنْ تَرَكِّهِ لِكُلِّ يَوْمٍ مَدَّةً طَعَامٍ، وَكَذَا التَّنْذُرُ وَالْكَفَّارَةُ،

﴿فصل: له باسی (فدیة) ی پۇڭوۋ﴾

(مَنْ فَاتَهُ شَيْءٌ مِنْ رَمَضَانَ) ھەر كەسنىڭ پۇڭوۋىڭ، يان زىياتى-بە عوزىڭكى شەرىعى-لىقەۋتا: لە پۇڭوۋەكانى پەمەزان (فَمَاتَ) ئىنجا مرد (قَبْلَ إِمْكَانِ الْقَضَاءِ) پېتىش ئەۋەى بۆى گونجاسى قەزاي بكانەۋە: ۋەك لە پەمەزانەكەدا مردىي، يان لە نۋاي پەمەزانەكە ماۋەى قەزاكرىنەۋەى نەبويى: ۋەك نەخۇشەيكەى، يان ھەيزەكەى، يان زەيسانىكەى تا مردن بەردەۋام بويى، لەو ھالەتەندە (فَلَا تَدَارُكَ لَهُ) ھېچ بۆكرىنەۋەى واجب نىيە-ۋاتە: نە قەزاكرىنەۋەى نە (فِدْيَةُ)-چۈنكە كەمتەرغەمى نەبۈە.

(وَلَا إِلَيْهِمْ) ھەرۋەھا مردۋەكە گوناھبارىش نابى، بەلام ئەگەر بە بىئەۋز لە پەمەزاندا پۇڭوۋى شكاندىي، يان ھەر بەپۇڭوۋ نەبويى، ئەۋە ھەم گوناھبار دەبىي ھەم واجىبە: يان (فِدْيَةُ) بۆ بىرى، يان بۆى قەزا بگىتەۋە، ھەرۋەك لە زۆرىيەى سەرچاۋەكاندا ھەرموۋيانە.

(وَإِنْ مَاتَ بَعْدَ التَّمَكُّنِ) بەلام ئەگەر لە نۋاي بۆگونجان مرد: ۋەك لە نۋاي پەمەزانەكە ماۋەى قەزاكرىنەۋەى ھەبويى ھېچ عوزىڭكىشى نەبويى قەزاي نەكرىيىتەۋە مردىي، جا لەم بەشەدا جياۋلى نىيە: لە پەمەزاندا بە عوزى، يان بە بىئەۋز بەپۇڭوۋ نەبويى، كەۋلبۈ: لەو ھالەتەدا (لَمْ يَصُمْ عَنْهُ وَلَيْتَهُ) دروست نىيە: خزمىكى پۇڭوۋەكانى لە جياتى بگىتەۋە (فِي الْجَدِيدِ) لە ھەرموۋەى نۋىدا (بَلْ يُخْرِجُ مِنْ تَرَكِّهِ) بەلكو واجىبە: خزمەكەى لە مىراتەكەى (فِدْيَةُ) بۆ دەرىكا (لِكُلِّ يَوْمٍ مَدَّةً طَعَامٍ) بۆ ھەر پۇڭوۋىڭ مستىڭ، ۋاتە: (۶۰۵) شەشسەنۈ پېتىنچ غرام دانەۋىلە.

بەلام لە ھەرموۋەى كۇندا: بۆ گشت خزمىكى بالىۋ عاقل دروستە: (فِدْيَةُ) بۆ مردۋەكەى بدا، ھەم دروستە: لە جياتىشى بەپۇڭوۋ بىي، چۈنكە پېتغەمبەر ﷺ دەھەرمۈى: ﴿مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ عَنْهُ وَلَيْتَهُ﴾ رواه الشيخان، ھەر كەسنىڭ مردىي پۇڭوۋى لە سەرىي، خزمەكەى لە جياتى بەپۇڭوۋ دەبى.

(وَكَذَا التَّنْذُرُ) ھەرۋەھا پۇڭوۋى نەزىكرۋ (وَالْكَفَّارَةُ) پۇڭوۋەكانى كەففارەت ۋەكو پۇڭوۋەكانى پەمەزان: لە گشت بېيارەكانى پراپرىۋدلو ھەم لە ھەرموۋەى كۇندا: بۆ خزمەكەى دروستە (فِدْيَةُ) بۆ بدلو ھەم دروستە لە جياتىشى بەپۇڭوۋ بىي، بە بەلكەى ھەيسەكەى پراپرىۋو ھەيسەكەى داھاتۈر.

قُلْتُ: الْقَدِيمُ هُنَا أَظْهَرَ، وَالْوَلِيُّ كُلُّ قَرِيبٍ عَلَى الْمُخْتَارِ، وَلَوْ صَامَ أَجَنِّي بِإِذْنِ الْوَلِيِّ صَحَّ، لَا مُسْتَقْلًا فِي الْأَصَحِّ،

(قُلْتُ) نيعامی (النولوی) ده فەرموی (الْقَدِيمُ هُنَا أَظْهَرَ) فەرموودە ی کۆن لێرەدا بە ھێزترە لە فەرموودە ی نوێ، چونکە ھەنێسە کە ی پابردوو و ھەنێسە کە ی داھاتوو بە لگە یە تی، بە لām فەرموودە ی نوێ بە لگە کە ی ھەنێسکی بێ ھێزە، ھەروە ک لە سەرچاوە کاندای فەرموویانە.

جا بزانی: ئەو پۆڤووانە ی بە دوا ی یە کتردا لە سەر مردووە کە واجب بوینە -وہ پۆڤووە کانی کە ففاپەت- لە سەر زیندووە کە واجب نیە: بە دوا ی یە کتردا بۆ ی قەزا بکاتە وە، ھەروە ک لە (نهایە)دا فەرموویە تی.

ئینجا بزانی: ئەگەر مردووە کە میراتی لە پاش بە جێ ما بێ، ئەو وە واجبە: یان (فدیە) ی بۆ بدرێ، یان پۆڤووە کانی لە جیاتی قەزا بکێنە وە، بە لām ئەگەر میراتی نە بو، ئەو کاتە ھێچێک لەو دواوە واجب نین، بە لکو سوننەتە: خزمە کە ی یە کێکی لەو دواوە بۆ بکا، ھەروە ک لە (تحفة) و (نهایە)دا فەرموویانە.

(وَالْوَلِيُّ) مەبەست بەو خزمە ی بۆ ی دروستە: لە جیاتی مردووە کە بە پۆڤووە بێ: (كُلُّ قَرِيبٍ) گشت خزمێکی مردووە کە یە، ھەرچەند میراتگیرش نە بێ، جیاوازی نێر و مێ نیە (عَلَى الْمُخْتَارِ) لە سەر فەرموودە ی ھە لێژاوردلو ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَتْ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمٌ نَذَرٌ، أَفَأَصُومُ عَنْهَا؟... قَالَ: فَصُومِي عَنْ أُمِّكَ﴾ رواه الشيخان، ئافەرە تێک گوتی: دایکم مردووە و پۆڤووی نە زکرای لە سەر بوو، ئایا لە جیاتی بە پۆڤووە بێم؟ پێتە مەبەست (فەرموی: لە جیاتی دایکت پۆڤووە نە زەرە کان بگرە وە.

ئینجا بزانی: دروست نیە بێگانە یە ک-سەر بە خۆ- بە بێ ئیزنی خزمی مردووە کە (فدیە) ی پۆڤووە بۆ مردووە کە بدا، بە لām بە ئیزنی وی دروستە، ھەروە ک لە (تحفة) و (نهایە)دا پوون کرێوە تە وە.

ھەروە ھا (وَلَوْ صَامَ أَجَنِّي) ئەگەر لە سەر فەرموودە ی کۆن: بێگانە یە کێ بالغ و عاقل لە جیاتی مردووە کە بە پۆڤووە بوو (بِإِذْنِ الْوَلِيِّ) بە ئیزنی خزمە کە، یان بە ئیزنی مردووە کە: وە ک لە ژیا نی دا وە سبیتی پێ کرد بێ (صَحَّ) لە ھەردوو حالە تدا بە پۆڤووە بوونە کە دروست دە بێ، جیاوازی نیە: بە کرێ بێ، یان بە خۆ پایی.

(لَا مُسْتَقْلًا) بە لām ئەگەر بێگانە کە سەر بە خۆ- بە بێ ئیزن- بە پۆڤووە بوو دروست نابێ (فِي الْأَصَحِّ) لە فەرموودە ی پاستردا.

ئینجا بزانی: ئەگەر مردووە کە سی پۆڤووی لە سەر بێ، سی کەس لە یە ک پۆڤدا لە جیاتی بە پۆڤووە بێ، گشتی دروست دە بێ، ھەروە ک لە سەرچاوە کاندای فەرموویانە.

وَلَوْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صَلَاةٌ أَوْ اغْتَسَاغَ لَمْ يُفْعَلْ عَنْهُ وَلَا فِدْيَةٌ، وَفِي الْإِغْتِسَاغِ قَوْلٌ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

ههروه ها بزانه: دروست نيه: هيچ كه سيك له جياتي مړوئيكي زيندو به پوژوو بښي، ههچند تواناي پوژووشي نه مابښ، ههروهك له سرچاوه كاندا ههرموويانه. ههروه ها دروست نيه: شيتو مندالي نه بالغ له جياتي مړدو به پوژوو بښ، ههروهك له (الشرواني) و (بجبرمي) دا پوون كراوه ته وه.

(وَلَوْ مَاتَ) نه گهر يه كيك مرد (وَعَلَيْهِ صَلَاةٌ) نويزي واجبى له سر بون و قه زاي نه كړد بونه وه (أَوْ اغْتَسَاغَ) يان ثيغتياكي نه زركراوى له سر بوو و نه يكرديو (لَمْ يُفْعَلْ عَنْهُ) نه خرم نه بښگانه، نويزو ثيغتياكه كه ي له جياتي ناكاو (وَلَا فِدْيَةٌ) هه م (فدية) شى بق نادا، به لام (وَفِي الْإِغْتِسَاغِ قَوْلٌ) ده رياره ي ثيغتياك ههرمووده يه كي ثيمامى (شافعي) هه يه: كه خرمه كه ي له جياتي ده يكا، يان مسته گه نميكي (فدية) ي بق ده دا: له جياتي ثيغتياكي شو و پوژوكو كه متر له شو و پوژوك (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

ههروه ها ههرمووده يه كي تری هه يه: كه دروسته نويز له جياتي مړدو قه زاي بكرتته وه، هه م ههرمووده يه كي تری زانايانښ هه يه: كه دروسته له جياتي هه ر نويزك مسته گه نميكي (فدية) ي بق بدرئ، زور له زاناياني مه زه يي (شافعي) به و دوو ههرموودانه پازينه، ههروهك له (تحفة) دا پوون كراوه ته وه.

﴿لَا كَادَارِي﴾ له مه زه يي ثيمامى (حنفي) دا دروسته: (فدية) ي نويزيش بق مړدو بدرئ، به لام (فدية) ي هه ر نويزكي واجب، يان هه ر پوژوويكي واجب، له مه زه يي (حنفي) دا: نيو ساع گه نمه، كه ده كاته (۱۸۱۵) غرام، واته: يه ك كيلو هه شتسه دو پانزه غرام، ههروه ها دروسته: نرخى نه و نيو ساعه ش بدرئ، كه و ابو: دروسته: خرمى مړدوه كه خوي (تقليد) ي مه زه يي (حنفي) بكاو نه و (إِسْقَاطُ الصَّلَاةِ) ي له لاي نه وان هه يه، بق مړدوه كه ي بكا، ههروهك له (الشرواني) دا ههرموويته، به لام نه گهر مړدوه كه وه سيپتي كړبښ، نه و كاته (إِسْقَاطُ الصَّلَاةِ) واجب ده يي و له سيپه كي ميراته كه ي بقى ده كړئ، كه و ابو: نويزه كان و پوژووه كان و كه ففاره تي سوينده كانى گشتي حيساب ده كړئ، له جياتي هه ر نويزك نيو ساع، يان نرخه كه ي و له جياتي هه ر پوژوويك نيو ساع، يان نرخه كه ي ده دريته هه ژاران، به لام كه ففاره تي سوينده كان واجب ده دريته ده كه سي هه ژار.

ئينجا بزانه: نه و (إِسْقَاطُ) كړدنه بق مړدويكه كه چهند نويزك و پوژوويكي هه وتا بښو قه زاي نه كړد بڼه وه، چونكه نه گهر مړدوه كه گوپرايه لي شه يتان بوښو نويزو پوژووي نه كړد بڼ، ئينجا له كوتاي ته مه ني دا توبه ي كړد بڼو وه سيپتي كړد بڼ: (إِسْقَاطُ) ي بق بكرئ، نه و (إِسْقَاطُ الصَّلَاةِ) هه دروست نابښ، ههروهك له (مجمع الأنهر) و كتيب هه كانى تری مه زه يي (حنفي) دا پوون كراوه ته وه.

وَالْأَظْهَرُ وَجُوبُ الْمُدِّ عَلَى مَنْ أَفْطَرَ لِلْكَبِيرِ، وَأَمَّا الْحَامِلُ وَالْمُرْضِعُ فَإِنْ أَفْطَرَا خَوْفًا عَلَى نَفْسِهِمَا وَجَبَ الْقَضَاءُ بِلَا فِدْيَةٍ، أَوْ عَلَى الْوَلَدِ

﴿بِاسْمِ (فِدْيَةِ) يَ پيرو نه خوښ و ټاوس و شیردر﴾

(وَالْأَظْهَرُ) به فرموده ی به میزتر (وُجُوبُ الْمُدِّ) مستیک دانو ویله بق (فدیه) ی هر پښوویک واجب: (عَلَى مَنْ أَفْطَرَ) له سر نه و که سه ی پښووی شکانده، یان به پښو نه بوه (لِلْكَبِيرِ) به هوی پیری و بی میزی، یان به هوی نه خوښه کی به رده وام: که چاوه پوانی چاکیونه وه ی نه کړی، هروه که له سر چاوه کاند ا فرموویانه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ). هِيَ لِلشَّيْخِ الْكَبِيرِ وَالْمَرْأَةِ الْكَبِيرَةِ لَا يَسْتَطِيعَانِ أَنْ يَصُوماً قِطْعِمَانِ مَكَانَ كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا﴾ رواه البخاري و ابوداود، واته: خوی گوره ده فرموی: له سر نه و که سانه ی توانای به پښوویونیان نه ماوه، واجب بق هر پښیک (فدیه) ی بده نه هه ژاریک.

ټینجا بزانه: نه گهر پیره که، یان نه خوښه که له دوی به پښوونه بوون توانایان په یدا بوو، واجب نیه: قهزا بکه نه وه، به لام نه گهر له ورزیکدا توانایان نه بو و له ورزیکشدا توانایان ه بو، نه و کاته واجب: له م ورزه دا پښووه کان قهزا بکه نه وه، هروه که له (تحفة) و (نهاية) دا فرموویانه، چا له و پیرانه ی پابردوش جیاوازی پښووی په مزانو نه زرو که فغاړت نیه، هروه که له سر چاوه کاند ا فرموویانه.

﴿لَا كُفَّادَارِي﴾ له موزه بی ټیمامی (حنفی) دا: (فدیه) ی هر پښوویک نیو ساع گهنم له سر پیر واجب، واته: (۱۸۱۵) غرام، یان نرخه که ی، ټینجا دروسته: هر له سره تایی په مزانو وه (فدیه) ی ه موو په مزانو که بدا، هروه که له (شرح الملتقی) و (ابن عابدین) دا فرموویانه.

به لام له موزه بی ټیمامی (الشافعی) دا واجب: له کتایی په مزان (فدیه) که بدری و دروستیښه: له شه وی دا (فدیه) ی پښووی سبه ینی بدری، دروست نیه: زیاتر وه پېش بخړی، چا نه گهر (فدیه) که ش دوا بیخن هیچیان له سر نیه، هروه ها نه گهر پیرو نه خوښی به رده وام به پښووی بین، پښووه که یان دروست ده بی و (فدیه) ی ناوی، هروه که له (نهاية) و (مغنی) دا نه و مه سلانه پوون کراونه وه.

(وَأَمَّا الْحَامِلُ) به لام ټافره تی ټاوس و (وَالْمُرْضِعُ) ټافره تی شیردر، هر دووک بقیان دروسته به پښو نه بن، ټینجا (فَإِنْ أَفْطَرَا) نه گهر ټافره تی ټاوس و ټافره تی شیردر به پښو نه بوون (خَوْفًا عَلَى نَفْسِهِمَا) له ترسی خویان: نه وه که زیانیکیان پی بگا (وَجَبَ الْقَضَاءُ) واجب: پښووه کان قهزا بکه نه وه (بِلا فِدْيَةٍ) به بی (فدیه) دان (أَوْ عَلَى الْوَلَدِ) یان له

لَزِمَتْهُمَا الْفِدْيَةُ فِي الْأَظْهَرِ، وَالْأَصَحُّ أَنَّهُ يُلْحَقُ بِالْمُرْضِعِ مَنْ أَفْطَرَ لِإِقَادِ مُشْرِفٍ عَلَى هَلَاقِهِ، لَا الْمُتَعَدِّي بِفَطْرِ رَمَضَانَ بِغَيْرِ جَمَاعٍ،

ترسی منداله که یان به پۆژوو نه بون: نه وهک زیانیک به منداله که یان بگا، نه و کاته (لَزِمَتْهُمَا الْفِدْيَةُ) واجبه: (فِدْيَةُ) ش بدهن و پۆژوو که ش قهزا بکه نه وه (فِي الْأَظْهَرِ) له فهرمووده ی به هیزتردا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: الْحَبْلَى وَالْمُرْضِعُ إِذَا خَالَفَا أَفْطَرَ كَمَا وَأَطْعَمَا﴾ رواه ابوداود بسند حسن، ثافره تی ئاوس و ثافره تی شیردهر نه گهر ترسان، پۆژوو ده شکیننو (فِدْيَةُ) ده دهن.

ئینجا بزانه: له مهره بی ئیمامی (حنفی) دا: ههروه ئافره ته کان ته نها قهزا کردنه وه یان له سهه واجبه و (فِدْيَةُ) یان له سهه نهیه، ههروهک له (مجمع الانهر) دا فهرموویه تی، ههروه ها بزانه: نه گهر ثافره ته ئاوسه که بترسی منداله که ی له بار بچن، یان ترسا منداله که ی له برسان بمری، واجبه: پۆژوو که ی بشکینن و به پۆژوو نه ین، ههروهک له (مفنی) دا فهرموویه تی.

(وَالْأَصَحُّ) فهرمووده ی راستر: (أَنَّهُ يُلْحَقُ بِالْمُرْضِعِ) وهکو ثافره تی شیردهر بریار ی بۆ ده بری (مَنْ أَفْطَرَ) نه و که سه ی پۆژوو که ی شکاندی (لِإِقَادِ مُشْرِفٍ عَلَى هَلَاقِهِ) بۆ پزگار کردنی که سیك: که نزیک ی به هیلاکچوون بی، به و مهرجه ی به بی پۆژوو شکاندن نه گونجی پزگاری بگا، وهک خه ریک بی: بسوتن، یان بخنک، یان بپنده بیخوا، له و حاله تانه دا واجبه: پۆژوو که بشکینن و پزگاری بگا، هم واجبه: قهزای بکاته وه و (فِدْيَةُ) ش بدا، چونکه وهکو شیرده ره که له به رخاتری که سیکی تر پۆژوو که ی شکاندوه، ههروهک له سهه چاوه کانددا فهرموویانه.

ئینجا بزانه: نه گهر پۆژوو که ی بشکینن تاکو گیانی خۆی، یان مالی خۆی پزگار بگا، نه وه ته نها قهزا کردنه وه ی له سهه، به لام نه گهر پۆژوو که ی بشکینن تاکو مالی که سیکی تر پزگار بگا، یان ئاژه لی خۆی، یان ئاژه لی که سیکی تر پزگار بگا، نه و کاته واجبه: قهزا بکاته وه و (فِدْيَةُ) ش بدا، ههروهک له (تحفه) دا پوون کراره ته وه.

(لَا الْمُتَعَدِّي بِفَطْرِ رَمَضَانَ) به لام (فِدْيَةُ) واجب نهیه: له سهه نه و که سه ی به بی عوزر پۆژوو ی په مه زانی شکاندوه، یان به پۆژوو نه بوه، به لکو ته نها قهزا کردنه وه ی له سهه واجبه، هم له سهه کار به ده ستانیش واجبه: ته مبی ی بکه ن به گویره ی گه وره یی نه و تاوانه، ههروهک له (تحفه) و (نهایه) دا فهرموویانه.

(بِغَيْرِ جَمَاعٍ) به و مهرجه ی پۆژوو شکاندنه که ی به شتیکی جگه له جیماع کردن بی، چونکه نه گهر به جیماع پۆژوو که ی بشکینن، که ففاره تیشی ده که ویتته سهه، ههروهک له (فصل) ی داهاتوودا پوونی ده که ی نه وه، إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

وَمَنْ أَخَّرَ قَضَاءَ رَمَضَانَ مَعَ إِمْكَانِهِ حَتَّى دَخَلَ رَمَضَانٌ آخَرَ لَزِمَهُ مَعَ الْقَضَاءِ لِكُلِّ يَوْمٍ مُدٌّ، وَالْأَصَحُّ تَكَرُّرُهُ بِتَكَرُّرِ السَّنِينَ، وَأَنَّهُ لَوْ أَخَّرَ الْقَضَاءَ مَعَ إِمْكَانِهِ

ئینجا بزانه: هر که سیتک پۆژووی پهمه زانی له سەر بون دروسته: له گشت پۆژه کانی سالتی دا قه زایان بکاته وه، جگه له پۆژانی پهمه زان و جهژنه کان و سنی پۆژه کانی نوای جهژنی قوربان، ئینجا وهما سوننه ته: به نوای به کتری دا قه زایان بکاته وه، جیا جیاش دروسته، ههروهما سوننه ته: په له بکا له قه زا کردنه وهی پۆژووه کاند، ههروهک له (المجموع) دا فهرموویه تی،

که وابو: (وَمَنْ أَخَّرَ قَضَاءَ رَمَضَانَ) ههکه سیتک قه زا کردنه وهی پۆژووه کانی پهمه زان دوا بخا (مَعَ إِمْكَانِهِ) له گه ل نه وهش بۆی گونجاو قه زایان بکاته وه، به لام به بی عوز قه زای نه کردنه وه (حَتَّى دَخَلَ رَمَضَانٌ آخَرَ) تا پهمه زانیکی تر داهات (لَزِمَهُ مَعَ الْقَضَاءِ) له سهری واجبه: - له گه ل قه زا کردنه وه پۆژووه کاند - (لِكُلِّ يَوْمٍ مُدٌّ) بۆ هه پۆژیکیش مستیتک دانه وێله (فدية) ی دواخستن بدا، به لام له مهزه بی ئیمامی (حنفی) دا: ته نها قه زا کردنه وهی له سهر واجبه و (فدية) ی له سهر نیه، ههروهک له (المجموع) دا فهرموویه تی.

نهمه ش به لگی (فدية) یه: ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ عُمرَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالُوا لِمَنْ عَلَيْهِ صَوْمٌ فَلَمْ يَصُمْ حَتَّى أَذْرَكَهُ رَمَضَانٌ آخَرُ: يَصُومُ الَّذِي أَذْرَكَهُ، ثُمَّ يَصُومُ الشَّهْرَ الَّذِي أَفْطَرَ فِيهِ، وَيُطْعِمُ مَكَانَ كُلِّ يَوْمٍ مِسْكِينًا﴾ رواء الدارقطني باسناد صحیح، ههکه سیتک پۆژووی پهمه زانی له سهر بون و به پۆژووه نه بو تا پهمه زانیکی تر داهات، نه وه نه م پهمه زانه به پۆژووه ده بی، ئینجا نه و پۆژووهی قه زارداره به پۆژووه ده بی و له گه ل هه پۆژوویکیش (فدية) ده داته هه ژاریک.

ئینجا بزانه: به م دواخستنه گونا هباریش ده بی، به لام نه گه به هۆی عوزیکی شهرعی قه زا کردنه وهی دواخست: وهک هه نه خۆش بو بی، یان ئاوس، یان شیردهر بو بی، له و حاله تانه دا (فدية) ی له سهر نیه، ههروهک له سه رچاوه کاند فهرموویانه.

(وَالْأَصَحُّ) فهرمووده ی پاستر: (تَكَرُّرُهُ) نه و (فدية) یه دووباره ده بیته وه (بِتَكَرُّرِ السَّنِينَ) به دووباره بوونه وهی ساله کان، واته: نه گه ر دوو پهمه زان بێن و قه زای نه کرد بیته وه، واجبه: بۆ هه پۆژیک دوو مست (فدية) بدا، به لام له فهرمووده یه کی تر دا: دووباره نابیته وه بۆ هه موو ساله کان مستیتک بۆ هه پۆژیک به سه، ههروهک له زۆریه ی سه رچاوه کاند فهرموویانه.

(وَأَنَّهُ) هه به فهرمووده ی پاستر: (لَوْ أَخَّرَ الْقَضَاءَ مَعَ إِمْكَانِهِ) نه گه ر قه زا کردنه وهی پهمه زانی دوا خست، له گه ل نه وهش بۆی گونجاو قه زا بکاته وه و قه زای نه کردنه وه

فَمَاتَ أَخْرَجَ مِنْ تَرْكِهِ لِكُلِّ يَوْمٍ مُدَّانٍ: مُدٌّ لِلْفَوَاتِ وَمُدٌّ لِلتَّأْخِيرِ، وَمَصْرَفُ الْفِدْيَةِ
الْفُقَرَاءُ وَالْمَسَاكِينُ، وَلَهُ صَرَفُ أَمْدَادٍ إِلَى شَخْصٍ وَاحِدٍ، وَجَنَسُهَا جِنْسُ الْفِطْرَةِ.
(فَصْلٌ) تَجِبُ الْكَفَّارَةُ بِإِفْسَادِ صَوْمِ يَوْمٍ مِنْ رَمَضَانَ بِجَمَاعٍ أَثِمَ بِهِ بِسَبَبِ الصَّوْمِ،
فَلَا كَفَّارَةَ عَلَى نَاسٍ،

(فَمَاتَ) ثینجا مرد (أَخْرَجَ مِنْ تَرْكِهِ لِكُلِّ يَوْمٍ مُدَّانٍ) واجب له میراته که ی دو مست
دانه وئله له جیاتی گشت پوژنیک بدرین: (مُدٌّ لِلْفَوَاتِ) مستیک له جیاتی فهوتانی پوژنوه که و
(وَمُدٌّ لِلتَّأْخِيرِ) مسته که ی تریش له جیاتی دواخستننه که. ثینجا بزانه لیتره شدا له
فرموده یه کی تر دا: مستیک به سه: له جیاتی فهوتانی پوژنوه که.

(وَمَصْرَفُ الْفِدْيَةِ) نهو که سه ی (فدیه) ی ده دریتن (الْفُقَرَاءُ وَالْمَسَاكِينُ) ته نه ا گه داو
هه ژاره کانن، جیاوازی هیچ (فدیه) کیش نیه، چونکه خوا ی گه و ره له قورئاندا
فرموده تی: ﴿لَذِيَّةٌ طَعَامٌ مِسْكِينٍ﴾ فیدی ی له سه ره بداته گه دایه ک. واته: هه ژاریش
ده گرتنه وه، چونکه دهستی کورتره (وَلَهُ صَرَفُ أَمْدَادٍ إِلَى شَخْصٍ وَاحِدٍ) بقی دروسته:
چه ند مستیکی (فدیه)، یان هه موو (فدیه) که بداته ته نه ا یه ک نه فر.

(وَجَنَسُهَا) په گه زی (فدیه) ی واجب (جِنْسُ الْفِطْرَةِ) ره گه زی سه رفیتره یه، واته: دهنکی ساغ
بی، و نارو ساوارو پرورش نه بی و عیب داریش نه بی، به لام له مه زه بی نیمای (حنفی) دا:
گشت (فدیه) کان نه ندازه یان نیو ساع گه نه، واته: (۱۸۱۵) غرام، هه روه ا دروستیشه
نرخ ی نیو ساعه که له (فدیه) دا بدری، هه روه ک له (مجمع الأنهر) دا فرموده تی.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بِاسِي (كَفَّارَةُ) ي جيماعى رهمه زان﴾

پیشه کی بزانه: (فِدْيَةُ) نه وه یه: له جیاتی نه کردنی خوا په رستنیک واجب بی، هه روه ک
له مه و پیش پوون کرلوه. به لام (كَفَّارَةُ) نه وه یه: به هوی گونا هیک واجب بی، هه روه ک له
(الاشباه والنظائر، للسيوطي) دا فرموده تی.

(تَجِبُ الْكَفَّارَةُ) که ففاره ت واجب ده بی له سه نهو که سه ی له پوژنیک په مه زاندا جیماع
بکا: (بِإِفْسَادِ صَوْمِ يَوْمٍ مِنْ رَمَضَانَ) به هوی تیکدانی پوژنوی پوژنیک په مه زان (بِجَمَاعٍ
أَثِمَ بِهِ) به جیماع کردنیک ودها: که بهو جیماعه گونا هیا بوبی (بِسَبَبِ الصَّوْمِ) به هوی
پوژنوه که، به به لگه ی حه دیسه که ی داهاتوو، ثینجا جیاوازی نیه: خودی جیماعه که ش
حه لال بی، یان حه رام بی، له کونی پیشه وه دا بی، یان له کونی پشته وه دا، له گه ل
ناده میزاد بی، یان له گه ل نازده دا، له گه ل زیندودا بی، یان له گه ل مردودا، ثاوی بیته
ده روه، یان نا، هه روه ک له سه رچاوه کاند ا پوون کرلوه ته وه.

(فَلَا كَفَّارَةَ عَلَى نَاسٍ) که ففاره ت واجب نیه: له سه نهو که سه ی له بی بی چوبی به پوژنوه،
یان به زور لیکردن جیماعی پی کرابی، یان نه یزانی بی جیماع له پوژنوی په مه زاندا حه رامه،

وَلَا مُفْسِدٌ غَيْرَ رَمَضَانَ، أَوْ بَغْيِ الْجَمَاعِ، وَلَا مُسَافِرٌ جَامِعٌ بَنِيَّةَ التَّرْخُصِ وَكَذَا بَغْيِهَا فِي الْأَصَحِّ، وَلَا عَلَى مَنْ ظَنَّ اللَّيْلَ قَبْلَ نَهَارًا، وَلَا عَلَى مَنْ جَامِعٌ بَعْدَ الْأَكْلِ نَاسِيًا وَظَنَّ أَنَّهُ أَفْطَرَهُ بِهِ وَإِنْ كَانَ الْأَصَحُّ بَطْلَانِ صَوْمِهِ،

چونکه نه وانه پڙووه که یان به تال نابیته وه، هروه که له باسی پڙووشکیته کاندایه به لگه وه پوونمان کرده وه (ولا مفسد غیر رمضان) هروه که ففارهت له سر نه و که سه ش واجب نیه: که له پڙووشکیتری- جگه له په مه زاندا- پڙووه که ی به جیماع به تال بکاته وه: وه که پڙووی سوننه، یان نه زو، یان که ففارهت، یان قه زای په مه زان، چونکه نه و گونا مه به هوی پڙداری مانگی په مه زانه.

(أو بَغْيِ الْجَمَاعِ) هروه که له سر نه و که سه ش واجب نیه: که پڙووه که ی به شتیکیتری- جگه له جیماع- به تال بکاته وه: وه که خواردن و ناو میتانه وه... هتد، چونکه فرمانی حه نیسه که ی داهاتو ته نها دهره ق جیماع هاتوه.

(وَلَا مُسَافِرٍ) هروه که ففارهت له سر نه و جوړه نه خوړو پښوراش واجب نیه: که (جَامِعٌ بَنِيَّةَ التَّرْخُصِ) جیماعی کردبی به مه به سستی پوخسه تی نه خوړی و سه فر (وَكُذًا بَغْيِهَا) هروه که نه گهر به بئ مه به سستی پوخسه تیش جیماعیان کردبی، که ففاره تیان له سر نیه (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی راستردا: چونکه شرع پښگی پڙووشکاندنې داوه ته نه خوړو پښوار.

(وَلَا عَلَى مَنْ ظَنَّ اللَّيْلَ) هروه که ففارهت له سر نه و که سه ش واجب نیه: که وا تیگه یشتبئ شو ماوه و له پاشیودا جیماع بکا، یان له بهر بانگدا و تیبگا: پڙ ناو ابوه و جیماع بکا (قَبْلَ نَهَارًا) ټینجا له په کی که له و دوو حاله تانه دا ناشکرا بی له پڙویدا جیماعی کرده، چونکه به و جیماعه گونا مېار نه بوه، به لام له هردوو حاله تدا پڙووه که ی به تال ده بی و واجبه: قه زای بکاته وه، جا نه گهر له حاله تی جیماع کردندا ناشکرا بی: پڙه، واجبه: په کسه ر واز له جیماع کردن بی، نه گینا: که ففاره تی ده که ویته سر، هروه که له کوتایی پڙووشکیته کاندایه پوونمان کرده وه.

(وَلَا عَلَى مَنْ جَامِعٌ) هروه که ففارهت له سر نه و که سه ش واجب نیه: که جیماعی کردبی (بَعْدَ الْأَكْلِ) له دواي خواردن، یان خواردنه وه یه که: که (نَاسِيًا) له حاله تی له بیر چووندا خواردبیتی و (وَظَنَّ أَنَّهُ أَفْطَرَهُ بِهِ) و تیگه یشتبئ: به و خواردنه پڙووی شکاوه (وَإِنْ كَانَ الْأَصَحُّ بَطْلَانِ صَوْمِهِ) هر چه ند فرموده ی پاستریش نه وه یه: به م جیماعه پڙووی به تال ده بیته وه، وه کو مه سه له ی پاشیو و بهر بانگه که ی پابردو، که و ابو: نه گهر به قه سدی خواردنی خواردبی، ټینجا جیماع بکا، نه و کاته ش که ففاره تی له سر نیه، چونکه پڙووه که ی به خواردن به تال بۆته وه.

وَلَا مَن رَزَى نَاسِيًا، وَلَا مُسَافِرَ أَفْطَرَ بِالزَّوْجِ عَلَى الزَّوْجِ عَنْهُ وَفِي قَوْلِ
عَنْهُ وَعَنْهَا وَفِي قَوْلِ عَلَيْهَا كَفَّارَةٌ أُخْرَى، وَتَلَزَمَ مَن انْفَرَدَ بِرُؤْيَا الْهَلَالِ وَجَمَاعَ فِي
يَوْمِهِ، وَمَن جَمَاعَ فِي يَوْمَيْنِ لَزِمَهُ كَفَّارَتَانِ،

(وَلَا مَن رَزَى نَاسِيًا) هر ودها كه ففارهت له سر نه و كه سه ش واجب نيه: كه زيناي كرديش
لهو حاله ته دا: كه له بيرى چوبن به پښتووه (وَلَا مُسَافِرَ أَفْطَرَ بِالزَّوْجِ) له سر نه و پيپولدهش
واجب نيه: كه رڼووه كه ي به زينا شكاندې (مُتَرَحَّصًا) به مه به ستي پوخستى سه فو،
چونكه به هوى زينا گونا مېار بووه، نهك به هوى پښتووشكندن.

(وَالْكَفَّارَةُ) كه ففارهتې جيماعې په مه زان (عَلَى الزَّوْجِ) ته نها له سر ميرده كه يه، واته: له
سر جيماعه كره كه واجبه (عَنْهُ) له جياتى خوى بيدا، جياوازي نيه: جيماعه كه ي ه لال
بن، يان هر پام، چونكه له حد يسه كه ي داهاتوودا فرمان به مېرده كه كړاوه: كه ففارهت
بدا، كه واوې: نه گهر مېرده كه شېت بن، يان مندا ل بن، كه ففارهت له سر هيچيكيان
واجب نابې، هر وده كه له (المجموع) دا فرمويي ته، هر وده ها كه ففارهت له سر جيماع
ليكړاوه كه ش واجب نيه، جياوازي نيه جيماع ليكړاوه كه: پياو بې، يان ثافرهت بې، له
كوني پيشه وه ي دا جيماعې له گه ل كرابې، يان له كوني پشته وه ي دا، هر وده كه له (نهايه) و
(مغنى) و (الشرواني) دا پوښ كړاوه ته وه.

جا بزانه: نه گهر جيماع ليكړاوه كه ش به خوشى خوى پيگه بدا جيماعې له گه ل بكرې، نه وه
پښتووه كه ي ده شكې و واجبه: قه زاي بكاته وه، به لام نه گهر به زږولې كړدن جيماعې له گه ل
بكرې، يان له خه ودا بې، نه و كاته پښتووه كه ي ناشكې، هر وده ها نه گهر جيماعه كره كه ش
خه وتبې و ثافرهت يك نه دنامه كه ي وى ده خو بنې، پښتوي خه وتووه كه ناشكې و
كه ففارهت يشى ناكه وپته سر، هر وده كه له (المجموع) دا نه و مه س لانه پوښ كړلونه وه.

(وَفِي قَوْلِ) له فرموده يه كدا (عَنْهُ وَعَنْهَا) كه ففارهت ته كه له جياتى خوى وڅنه كه يه تې
(وَفِي قَوْلِ) له فرموده يه كه تردا (عَلَيْهَا كَفَّارَةٌ أُخْرَى) له سر څنه كه ش واجبه:
كه ففارهت يكي تر بدا (وَتَلَزَمَ مَن انْفَرَدَ بِرُؤْيَا الْهَلَالِ) كه ففارهت واجب ده بې له سر نه و
كه سې به ته نها مانگي به كشه وه ي په مه زاني ديتوه به رڼووه بووه (وَجَمَاعَ فِي يَوْمِهِ)
له پښتووه كه ي دا جيماعې كړبوه، چونكه به شهرع له لاي وى بوته په مه زان.

(وَمَن جَمَاعَ فِي يَوْمَيْنِ) هر كه سيك له نوو پښتو په مه زاندا جيماع بكا (لَزِمَهُ كَفَّارَتَانِ) نوو
كه ففارهتې ده كه ونه سر، به لام نه گهر له پښتوكدا نوو جيماع، يان زياتر بكا، نه وه ته نها
كه ففارهتې جيماعې يه كه مى له سر واجب ده بې، هر چنده له گه ل چولړ څنه كانيشي جيماع
بكا، هر وده كه له سر چاوه كاندا فرمويانه.

وَحُدُوثُ السَّفَرِ بَعْدَ الْجَمَاعِ لَا يُسْقَطُ الْكُفَّارَةَ، وَكَذَا الْمَرَضُ عَلَى الْمَذْهَبِ، وَيَجِبُ مَعَهَا قَضَاءُ يَوْمِ الْإِفْسَادِ عَلَى الصَّحِيحِ، وَهِيَ عِتْقُ رَقَبَةٍ مُؤَمَّنَةٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فِإِطْعَامُ سِتِينَ مِسْكِينًا،

(وَحُدُوثُ السَّفَرِ بَعْدَ الْجَمَاعِ) پویشتن بۆ سه‌فه‌ر له‌ د‌وای جی‌ماع کردن له‌ پوژی په‌مه‌زاند‌ا (لَا يُسْقَطُ الْكُفَّارَةَ) که‌ ففاره‌تی له‌ سه‌ر لانا‌دا (وَكَاذَا الْمَرَضُ) هه‌روه‌ها نه‌خوشبوونیش له‌ د‌وای جی‌ماعه‌که‌، که‌ ففاره‌تی له‌ سه‌ر لانا‌دا (عَلَى الْمَذْهَبِ) له‌ سه‌ر فه‌رمووده‌ی پاستی مه‌زه‌ب. (وَيَجِبُ) له‌ سه‌ر می‌رده‌که‌ واجبه‌ (مَعَهَا) له‌ گه‌ل که‌ ففاره‌ته‌که‌دا (قَضَاءُ يَوْمِ الْإِفْسَادِ) نه‌و پوژووه‌شی قه‌زا بکاته‌وه‌: که‌ به‌ جی‌ماع کردن به‌تالی کریوته‌وه‌ (عَلَى الصَّحِيحِ) له‌ سه‌ر فه‌رمووده‌ی پاست.

(وَهِيَ) که‌ ففاره‌تی جی‌ماعی په‌مه‌زان به‌گوێره‌ی نه‌م پیزه‌ واجبه‌: به‌که‌مجار (عِتْقُ رَقَبَةٍ مُؤَمَّنَةٍ) ئازادکردنی کویله‌یه‌کی موسولمانه‌، ئینجا (فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) نه‌گه‌ر کویله‌ی ده‌ست نه‌که‌وت (فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ) واجبه‌: دوو مانگ به‌ د‌واییه‌که‌تردا-به‌ بی‌نیوان- به‌پوژوو بی‌ن، ئینجا (فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ) نه‌گه‌ر له‌ به‌ر پیری، یان نه‌خوشی توانای پوژووی نه‌بو (فِإِطْعَامُ سِتِينَ مِسْكِينًا) واجبه‌: خواریده‌مه‌نی بداته‌ شه‌ست گه‌دا، یان هه‌ژار: هه‌ر نه‌فه‌رێک مستێک دان‌ه‌وێله‌ی ساخ، واته‌: تا توانای پوژووی هه‌بی، دروست نیه‌ دان‌ه‌وێله‌ بد‌ا، هه‌روه‌ک له‌ که‌ ففاره‌تی (ظها‌ر)دا به‌ درێژی پوونی ده‌که‌ینه‌وه‌، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: هَلَكْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ ﷺ: وَمَا أَهْلَكَ؟ قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي فِي رَمَضَانَ. قَالَ ﷺ: هَلْ تَجِدُ مَا تُعْتِقُ رَقَبَةً؟ قَالَ: لَا. قَالَ ﷺ: فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟ قَالَ: لَا. قَالَ ﷺ: فَهَلْ تَجِدُ مَا تُطْعِمُ بِهِ سِتِينَ مِسْكِينًا؟ قَالَ: لَا. ثُمَّ جَلَسَ فَاتَى النَّبِيَّ ﷺ يَبْعَثُ فِيهِ نَمْرَ فَقَالَ: تَصَدَّقْ بِهَذَا. فَقَالَ الرَّجُلُ: أَعْلَى أَفْقَرٍ مِنَّا؟ فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ قَالَ: إِذْهَبْ فَأَطْعِمَهُ أَهْلَكَ﴾ رواه الشيخان، پیاویک گوتی: به‌ هیلاک چوم، پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: چی به‌هیلاکی د‌ای؟ گوتی: له‌ په‌مه‌زاند‌ا جی‌ماع له‌ گه‌ل ژنه‌که‌م کرد. پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ئایا ده‌ستت ده‌که‌وێ کویله‌یه‌ک ئازاد بکه‌ی؟ گوتی: نا. جا فه‌رمووی: ده‌توانی دوو مانگ به‌ د‌وای یه‌کدا به‌پوژوو بی‌ی؟ گوتی: نا. جا فه‌رمووی: ده‌ستت ده‌که‌وێ خۆراک بد‌ه‌یه‌ شه‌ست گه‌دا؟ گوتی: نا. ئینجا پیاوه‌که‌ دان‌یشتو فه‌رده‌ قه‌سپێکیان هی‌نا لای پێغه‌مبه‌رو ﷺ فه‌رمووی: نه‌م فه‌رده‌ قه‌سبه‌ له‌ که‌ ففاره‌ته‌که‌ت بد‌ه‌. پیاوه‌که‌ گوتی: ئایا له‌ خۆم هه‌ژار تر هه‌یه‌ بیده‌م؟ پێغه‌مبه‌ر ﷺ پێکه‌نیو فه‌رمووی: بۆی بیده‌ مند‌اله‌ کانت.

﴿لَا كَادَارِي﴾ له‌ مه‌زه‌بی نی‌مامی (حنفی)دا که‌ ففاره‌تی جی‌ماع کردنی په‌مه‌زان نی‌و ساع که‌نمه‌، واته‌: (١٨١٥) غرام بۆ هه‌ر هه‌ژاریک، هه‌روه‌ها دروستیشه‌ نرخی نه‌و نه‌ندازه‌یه‌

فَلَوْ عَجَزَ عَنِ الْجَمِيعِ اسْتَقَرَّتْ فِي ذِمَّتِهِ فِي الْأَطْهَرِ، فَإِذَا قَدَرَ عَلَى خَصْلَةِ فَعَلَهَا، وَالْأَصَحُّ أَنَّ لَهُ الْعُدُولَ عَنِ الصَّوْمِ إِلَى الْإِطْعَامِ لِشِدَّةِ الْعُلْمَةِ، وَأَنَّهُ لَا يَجُوزُ لِلْفَقِيرِ صَرْفُ كَفَّارَتِهِ إِلَى عِيَالِهِ.
(بَابُ صَوْمِ التَّطَوُّعِ)

يُسْنُ صَوْمُ الْإِثْنَيْنِ، وَالْخَمِيسِ،

بدی، واته: نه گهر توانای پښووی نه بو، دروسته: نرخى سى ساع گه نم بداته شه ست گدا، یان مه ژار، هرهوك له كتيبه كانی خویندا فرموویانه.

(فَلَوْ عَجَزَ عَنِ الْجَمِيعِ) جا نه گهر كه ففاره تدهره كه توانای هیچيكی له و ستيانه ی نه بو (اسْتَقَرَّتْ فِي ذِمَّتِهِ) كه ففاره ته كه ی هره له سه رده مینى (فی الأطهر) له فرموده ی به میز تر دا، چونكه پیاوه كه ی پر ابرودو توانای هیچيانی نه بو و پیغه مبه ر ﷺ فرمانی پی كرد: به فرده قه سپه كه كه ففاره ت بدا، كه و ابو: (فَإِذَا قَدَرَ عَلَى خَصْلَةٍ فَعَلَهَا) هره كاتيك توانای په كيكی له و ستيانه ی هره بو، واجبه: بېكا (وَالْأَصَحُّ) فرموده ی راستر (أَنَّ لَهُ الْعُدُولَ عَنِ الصَّوْمِ) بقى دروسته له پښووكرتن لابدا (إِلَى الْإِطْعَامِ) بقى به خشینی دانه و ټله (لِشِدَّةِ الْعُلْمَةِ) به هو ی نقد پتويستی حه ز بقوونی جیماع كردن.

(وَأَنَّهُ) هره له فرموده ی راستردا (لَا يَجُوزُ لِلْفَقِيرِ) بقى كه ففاره تدهره ی هره ژار دروست نيه (صَرْفُ كَفَّارَتِهِ إِلَى عِيَالِهِ) كه ففاره ته كه ی خوى بداته منداله كانی و خیزانه كه ی خوى، نینجا بزانه: كه له حه ديسه كه ی پر ابرودا پیغه مبه ر ﷺ فرمووی: ﴿لَا طَعْمَ لَهُ أَهْلَكَ﴾ بیده منداله كانت. مه به سستی كه ففاره ت نه بو، چونكه ئو پیاوه نه وه نده هره ژار بو: توانای به خيوكردنی منداله كانی نه بو، شتيكى ناشكراشه: به خيوكردنی منداله كان له پيشتره: له كه ففاره تدان، بوي پیغه مبه ر ﷺ فرمانی پی كرد: به فرده قه سپه منداله كانی به خيوكا، كه ففاره ته كه ش له نه ستوی دا ده مینى تا توانای ده بی، هرهوك له (المجموع) دا نه وهای پوون كردو ته وه.

﴿بَابُ صَوْمِ التَّطَوُّعِ: بَابُ رُؤُوسِ سَوْنَهَاتٍ﴾

۱- (يُسْنُ) سوننه ته (صَوْمُ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ) پښانی نووشه ممه و پينج شه ممه به پښووی بی ﴿عَنْ أَسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ صَوْمِ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ؟ قَالَ: إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ، فَأَحَبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ﴾ رواه اصحاب السنن بسند حسن، پرسيار له پیغه مبه ر ﷺ كرا: بوی له پښانی نووشه ممه و پينج شه ممه دا به پښووی ده بی؟ فرمووی: له و دوو پښووا كرده وه كانی به نده كان دهر بریتنه لای خوی گه وده، جا پتم خوشه له و حاله ته ی من به پښوومه، كرده وه كانم بېریتنه لای خوی گه وده.

وَعَرَفَةٌ، وَعَاشُورَاءُ، وَكَاسُوعَاءُ، وَأَيَّامُ الْبَيْضِ،

۲- (وَعَرَفَةٌ) ههروهه سوننه ته پۆژی عالفه، واته: تۆیه می (ذی الحجة) به پۆژوو ببی، نه گهر له هه ج کردندا نه بی، پیتغه مبه رزیه ده فهرموئ: ﴿صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ إِلَى أَحْتِسَبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ وَالسَّنَةَ الَّتِي بَعْدَهُ﴾ رواه مسلم، به پۆژوو بوونی پۆژی عالفه تکام له خوایه: گوناوه بچوکه کانی سالی دایردوو و سالی داهاتوو لایبا. به لام یو نه و که سه ی به هه ج کردن خه ریکه، وهه سوننه ته به پۆژوو نه بی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَفْطَرَ بِعَرَفَةَ﴾ رواه الشيخان، پیتغه مبه رزیه له وهستانی عه ره فهدا به پۆژوو نه بو.

جا بزانه: پۆژی عالفه له گشت پۆژه کانی سالی گهره تره، واته: له پۆژی هه بینیش گهره تره. ههروهه سوننه ته: ههشت پۆژه که ی پیتش عالفهش به پۆژوو ببی، چونکه له هه دیستیکی (صحیح) - له (أبو داود) و (أحمد) - دا هاتوه: ﴿بِئْتِغَمْبَرٍ ﷺ﴾ له هه ر نو پۆژه کانی (ذی الحجة) دا به پۆژوو بووه. ههروهه له (المجموع) و (تحفه) دا فهرموویانه، جا به م نو پۆژانه ده گوتری: (تۆمینه ی حاجیان)، له (صحیح البخاری) له باسی (ایام التشریق) دا گهره می نه و پۆژانه دیار کراوه.

۳- (وَعَاشُورَاءُ) ههروهه سوننه ته له (عاشوراء) دا، واته: پۆژی ده یه می (محرم) به پۆژوو ببی، پیتغه مبه رزیه ده فهرموئ: ﴿صِيَامُ يَوْمِ عَاشُورَاءَ إِنْ لَمْ يَحْتَسِبْ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ﴾ رواه مسلم، به پۆژوو بوونی ده یه می (محرم) تکام له خوایه: گوناوه بچوکه کانی سالی دایردوو لایبا.

۴- (وَتَّاسُوعَاءُ) ههروهه سوننه ته: له (تاسوعاء) دا، واته: تۆیه می (محرم) به پۆژوو ببی، پیتغه مبه رزیه ده فهرموئ: ﴿لَنْ يَقِيَتْ إِلَى قَابِلٍ لِأَصُومَنَّ الْيَوْمَ التَّاسِعَ﴾ رواه مسلم، نه گهر تا سالی داهاتوو بعیتم، پۆژی تۆیه می به پۆژوو ده ب.

جا بزانه: پیتغه مبه رزیه ده فهرموئ: ﴿مَنْ وَسَّعَ عَلَى عِيَالِهِ فِي يَوْمِ عَاشُورَاءَ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي السَّنَةِ كُلِّهَا﴾ رواه الطبرانی والبيهقي بسند ضعيف، لکن له طرق اکتسبت قوة بضم بعضها لبعض، هه ر که سیک له پۆژی (عاشوراء) دا به فرلوانی خواردنی خویش بداته خیرانی و منداله کانی، خوی گهره له گشت نه و سالی دا پۆژی فرلوان ده کا.

ئینجا بزانه: له پۆژی (عاشوراء) دا: کل ده چاو کردن و ده ست له خه نه نان و نوپژکردنی تاییه تی و خوجوان کردن و کولاندنی دانه و پله ی تیکه لاو، گشتی (بدعة) یه و بکوژه کانی ئیمامی (الحسین) دایانناوه، ههروهه له (الشروانی) دا پوون کراوه ته وه.

۵- (وَأَيَّامُ الْبَيْضِ) سوننه ته: سی پۆژه که ی شه وه سپیه کان، واته: سیزده و چوارده و پانزده ی گشت مانگیك - جگه له سیزده ی (ذی الحجة) - به پۆژوو ببی ﴿عَنْ مِلْحَانَ ﷺ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُنَا أَنْ نَصُومَ الْبَيْضَ: ثَلَاثَ عَشْرَةَ وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ وَخَمْسَ عَشْرَةَ، قَالَ:

وَسَيَّةٌ مِنْ شَوَالٍ وَتَتَابُعُهَا أَفْضَلُ، وَيُكْرَهُ إِفْرَادُ الْجُمُعَةِ وَإِفْرَادُ السَّبْتِ،

مَنْ كَهَيْئَةِ الدُّهْرِ ﴿رواه اصحاب السنن بسند حسن، پیغمبر ﷺ فرمائی ده داینبی: له (ایام البیض): سیزده و چوارده و پانزده مانگدا به پۆژوو بیی، فرموی: نه و سئ پۆژده وهك سهرتاسهری سال خیریان ههیه. جا بۆی به سپی ناو ده برین؟ چونکه شه وه کانیان به پۆناکی مانگ سپی ده بن.

ئینجا بزانه: نه گهر له و سئ پۆژده شدا به پۆژوو نه بی، ههر سوننه ته: سئ پۆژ له گشت مانگیکدا به پۆژوو بی و خیری سهرتاسهری سالی ههر ده گاتی، پیغمبر ﷺ ده فرموی: ﴿صُمِّمِ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَإِنَّ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا﴾ رواه الشیخان، سئ پۆژ له گشت مانگیکدا به پۆژوو بی، چونکه چاکه: یهك به دهیه.

٦- (وَسَيَّةٌ مِنْ شَوَالٍ) سوننه ته: شهش پۆژیش له مانگی شه شه لان به پۆژوو بی، پیغمبر ﷺ ده فرموی: ﴿مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سَائًا مِنْ شَوَالٍ فَكَأَنَّمَا صَامَ الدُّهْرَ﴾ رواه مسلم، ههر كه سیک له په مه زاندا به پۆژوو بی و شهش پۆژیش به نوای په مه زاندا له مانگی شه شه لان به پۆژوو بی، وهك سهرتاسهری سال به پۆژوو بی، وهها خیری ده گاتی. واته: په مه زان به ده مانگ، نه و شه شهش به دوو مانگ، چونکه چاکه: یهك به دهیه.

(وَتَتَابُعُهَا أَفْضَلُ) له نوای جه زن نه و شهش پۆژوو به نوای یه كتردا بگری خیرتره، جیا جیاش دروسته و سوننه ته كه وه ده ست دینی، ههروه ها نه گهر له (شوال) دا شهش پۆژوو نه زر بگری، یان قهزا بكاته وه، خودی سوننه ته كه ی ده ست ده كه وی، ههروهك له زۆریه سهرچاوه كان فرموویانه.

(وَيُكْرَهُ) ناپه سنده: (إِفْرَادُ الْجُمُعَةِ) ته نها له پۆژی ههینی دا به پۆژوو بی، ته نها بۆ نه و كه سه نه بی: كه له گهل عادی پۆژوو كه ی تیک بكاته وه، یان پۆژۆك له پێشدا، یان پۆژۆك له نوای دا به پۆژوو بی (وَإِفْرَادُ السَّبْتِ) ههروه ها ناپه سنده ته نها له پۆژی شه مه مه دا به پۆژوو بی، مه گهر له گهل ههینی دا، یان له گهل یهك شه مه مه دا به پۆژوو بی، یان له گهل عاده تی پۆژوو كه ی تیک بكاته وه، ههروهك له سهرچاوه كاندا فرموویانه و، گشتی به لگهی خۆی ههیه.

ئینجا بزانه: نه گهر له پۆژی ههینی دا، یان شه مه مه دا پۆژوو قهزا، یان نه زر بگری، یان ههینی، یان شه مه له گهل نه و جۆره پۆژانه دا تیک بكاته وه: كه به پۆژوو یونیان سوننه ته، وهك (عالفه) و (تاسوعاء) و (عاشوراء) و (شه شه لان)، نه و كاته ناپه سند نه، ههروهك له (نهایه) و (الشروانی) دا فرموویانه، پیغمبر ﷺ ده فرموی: ﴿لَا تَخْصُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِصِيَامٍ إِلَّا أَنْ يَكُونَ فِي صَوْمٍ يَصُومُهُ أَحَدُكُمْ﴾ رواه مسلم، به تاییه تی له پۆژی ههینی دا به پۆژوو مه بن، مه گهر له پۆژوو كه وهها دابی: به عاده ته یهككتان به پۆژوو ده بو.

وَصَوْمُ الدَّهْرِ غَيْرُ الْعِيدِ وَالتَّشْرِيقِ مَكْرُوهٌ لِمَنْ خَافَ بِهِ ضَرَرًا أَوْ قُوْتَ حَقٍّ، وَمُسْتَحَبٌّ لِقَبْرِهِ، وَمَنْ تَلَبَّسَ بِصَوْمٍ تَطَوُّعٍ أَوْ صَلَاتِهِ فَلَهُ قَطْعُهُمَا وَلَا قَضَاءَ، وَمَنْ تَلَبَّسَ بِقَضَاءٍ حَرَّمَ عَلَيْهِ قَطْعُهُ إِنْ كَانَ عَلَى الْقَوْرِ، وَهُوَ صَوْمٌ مَنْ تَعَدَّى بِالْفِطْرِ،

(وَصَوْمُ الدَّهْرِ) به پڑووبوونی سهرتاسه ری سال (غیر العید و التشریق) جگه له پڑوه کانی جهن و (ایام التشریق)، (مکروه) ناپه سنده (لِمَنْ خَافَ بِهِ ضَرَرًا) بقی نه و که سهری بترسی زیانگی پی بگا (أَوْ قُوْتَ حَقٍّ) یان مافیک بغه ویتینی، چونکه پیغه مبه رﷺ ده فرموی: «صُمْ وَأَفْطِرْ وَقُمْ وَكَمْ، فَإِنْ لَجَسَدَكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنْ لَعَيْنُكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنْ لِرُؤُوسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنْ لِرُؤُوسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا» رواه الشيخان، هندی جار به پڑوو ببو هندی جاریش پی مبه، شه نو پیژ بگو بخوه، لاشه ی خوت مافیکی له سهر تق هیه، چاوه کانت مافیکی له سهر تق هیه، ژنه که ت مافیکی له سهر تق هیه، میوانت مافیکی له سهر تق هیه. (وَمُسْتَحَبٌّ لِقَبْرِهِ) بقی خه لکی تریش که له زیان نه ترسی و هیچ مافیک نه فیه ویتینی، سوننه ته، به لام جهن و (ایام التشریق) هه رامن، هه روه ک پوونمان کرده وه.

(وَمَنْ تَلَبَّسَ بِصَوْمٍ تَطَوُّعٍ) هه ر که سیک دهستی به پڑوویکی سوننه ت کرد (أَوْ صَلَاتِهِ) یان دهستی به نو پیژکی سوننه ت کرد (فَلَهُ قَطْعُهُمَا) بقی لروسته: پڑووه که ی بشکینی و نو پیژ که ش بی پی (وَلَا قَضَاءَ) قه زاکردنه وه ی هیچیکیان له سهر نیه، چونکه پیغه مبه رﷺ ده فرموی: «الصَّائِمُ الْمُتَطَوُّعُ أَمِيرُ نَفْسِهِ إِنْ شَاءَ صَامَ وَإِنْ شَاءَ أَفْطَرَ» رواه اصحاب السنن بسند جید، پڑوویگری سوننه ت گه وره ی خویه تی، نه گه ر هه ز ده کا پڑووه که ی ته و او ده کا و نه گه ر هه ز ده کا ده یشکینی.

ئینجا بزانه: گشت خولپرستی سوننه ته کانی تریش - جگه له هه ج و عومره - وه کو پڑووی سوننه ت لروسته و زیان لسی بیینی، به لام هه ج و عومره ی سوننه ت واجبه ته و او بکرین، ئینجا بزانه: به بی عوزر ناپه سنده: واز له خولپرستی سوننه ته کان بیینی، چونکه خوی گه وره ده فرموی: «وَلَا تُبْطَلُوا أَعْمَالُكُمْ» کرده وه کانتان به تال مه که نه وه. که و ابو: نه گه ر به عوزر، یان به بی عوزر وازی له خولپرستی که هینا، سوننه ته قه زای بکاته وه، هه روه که له سهر چاوه کاند ا نه و مه سه لانه پوون کرلونه وه، هه روه ها پڑووه سوننه ته کانی دامه زلویش - نه گه ر له کاتی خویاتدا نه یگرتن - سوننه ته: قه زایان بکاته وه، هه روه که له (تحفة) و (نهاية) و حاشیه کانیاندا پوون کرلونه وه.

(وَمَنْ تَلَبَّسَ بِقَضَاءٍ) هه ر که سیک دهست به قه زاکردنه وه ی پڑوویک بکا (حَرَّمَ عَلَيْهِ قَطْعُهُ) له سهری هه رامه بی پی (إِنْ كَانَ عَلَى الْقَوْرِ) نه گه ر قه زاکردنه وه که ی به په له واجب بی (وَهُوَ) نه وه ی به په له واجبه (صَوْمٌ مَنْ تَعَدَّى بِالْفِطْرِ) پڑووی نه و که سهریه: که

وَكَذَا إِنْ لَمْ يَكُنْ عَلَى الْقُورِ فِي الْأَصَحِّ: بَأَنْ لَمْ يَكُنْ تَعْدَى بِالْفِطْرِ.

(كِتَابُ الْإِغْتِكَافِ)

هُوَ مُسْتَحَبُّ كُلِّ وَقْتٍ، وَفِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ أَفْضَلُ لَطَلَبِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ،

به بن عوزد پڙووه که ی شکاندوه (وگذا) ههروهه حه پامه پڙووه قه زایه که بېږی (إِنْ لَمْ يَكُنْ عَلَى الْقُورِ) نه که ر قه زا کړدنه وه که ش به په له نه بې (فِي الْأَصَحِّ) له هه رمووده ی پاستردا (بَأَنْ لَمْ يَكُنْ تَعْدَى بِالْفِطْرِ) وه که به عوزد پڙووه که ی شکاندې، چونکه ده سستی به واجب کړدوه، واجبه: واجب ته ولو بکړی، ههروهه حه پامه: واز له (جهاد) ش به ټیښی، هه رچند (فرض الکفایه) ش بې، ههروهه له (تحفة) دا هه رموویه تی.

﴿ناگاداری﴾ حه پامه: ژن - بېن ټیښی میړده که ی - پڙووی سوننه ت بگړی، له و کاته ی میړده که ی له ماله وه یه، به لام پڙووی قه زلو که ففاره ت و نه ز دروستن، ههروهه له سه رچاوه کاند ا هه رموویانه، ههروهه نو ټیښی سوننه ت و نه و پڙووه سوننه تانه ی له سالت جارک پرو ده دهن: وه کو (عرفة) و (تاسوعاء) و (عاشوراء)، نه وانیش دروستن، ههروهه له (نهاية) و (مغنی) دا هه رموویانه، پیغه مبه رﷺ ده هه رموی: ﴿لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ رواه الشيخان، حه لال نیه: ژن به پڙووی سوننه ت بېی، له و کاته دا: که میړده که ی له ماله وه یه، ته نها به ټیښی میړده که ی نه بې.

ټینجا بزانه: هه رچند پڙووه که ی داده مه زږی، به لام حه پامه و به گوږه ی مه زه ب خیریشی ناگاتې، ههروهه له (المجموع) دا هه رموویه تی.

﴿كِتَابُ الْإِغْتِكَافِ﴾: په رتووکي نیعتیکاف و (لَيْلَةُ الْقَدْرِ)

(هُوَ) نیعتیکاف، واته: مانوه له مزگه وتدا به نیه تی خواپه رستی (مُسْتَحَبُّ كُلِّ وَقْتٍ) له گشت کاتیکدا خیره، به به لگه ی نایه ت و هه دیسه کانی داهاتو، به لام (وَفِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ) نیعتیکاف له ده شه وه که ی ناخبرې په مه زاندا (أَفْضَلُ) له نیعتیکاف گشت کاته کانی تر خیری گوره تره (لَطَلَبِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ) بڼ هه ولدانی وه ده سته ټیښانی خیری (لَيْلَةُ الْقَدْرِ): که له گشت شه وه کانی سالت گوره تره، واته: له شه وی هه ټیښ گوره تره، خوی گوره ده هه رموی: ﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ خواپه رستی له (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) دا خیره تره: له خوا په رستی هزار مانگی وه ها: که (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) تی دا نیه. پیغه مبه رﷺ ده هه رموی: ﴿مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾ رواه الشيخان، هه ر که سیک له (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) دا خواپه رستی بکا و باوه پی به و شه وه هه ی و پزی بوی خوی بوی، له گونا مه بچو که کانی پابرسوی خوش ده بې.

ټینجا بزانه: سوننه ته له و ده شه وانه دا زور نو ټیږ بکا و زور قوړشان بخو ټیږ و زور دوعا بکا و... هتد خواپه رستیه کانی تر، ههروهه له زوری ی سه رچاوه کاند ا هه رموویانه، به لکو

وَمِثْلُ الشَّافِعِيِّ رَحِمَهُ اللهُ إِلَى أَثْنَا لَيْلَةَ الْحَادِي أَوِ الثَّلَاثِ وَالْعِشْرِينَ، وَإِنَّمَا يَصِحُّ
الْإِعْتِكَافُ فِي الْمَسْجِدِ،

نه گهر نهو خوابه رستیانه ی پابروو له و ده شه وانه دا- له ماله وه، یان له هر
شویننکی تردا بکا، خیری (لیلة القدر) ده سنگیر ده بی، چونکه جگه له (طواف) و
(اعتکاف) و (تحية المسجد)، هیچ خوابه رستننه کی تر پتویستی به مزگوت نیه، هر وهك له
(نهایه) و (مغنی) دا هر موویانه .

هر وه ها بزانه: (لیلة القدر) له هر شویننکدا به گویره ی شوی شویننه که یه، هر وهك له
(الشبراملسی) دا هر موویه تی، ماوه که شی له پوژنا وایونه وه تا درکه وتنی به یانه، به
به لگه ی ﴿حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾. هر وه ها سوننه ته: له (لیلة القدر) دا زور بلن: ﴿اللَّهُمَّ اِلَيْكَ
عَفْوُ حُبِّ الْعَفْوِ فَاعْفُ عَنِّي﴾ رواه الترمذی و صححه، نینجا نه گهر (لیلة القدر) ی دیت، و
باشه له لای خه لکی یاس نه کا.

هر وه ها بزانه: له و ده شه وانه ش تا که کان زیاتر جینگه ی نومیدن، به به لگه ی
حه دیسه که ی داهاتوو و چند ه دیسینکی تر، نینجا له ه دیسی (صحیح) شدا هاتوه: که
(لیلة القدر) ده که ویته شوی بیست و هفتی په مه زان، هر وه ها (وَمِثْلُ الشَّافِعِيِّ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى
إِلَى أَثْنَا) دلی نیما می (الشافعی) بق نهو چوه: که (لیلة القدر) ده که ویته (لَيْلَةُ الْحَادِي
أَوِ الثَّلَاثِ وَالْعِشْرِينَ) شوی بیست و یه کی په مه زان، یان بیست و سئ په مه زان، به
به لگه ی نه م ه دیسه:

﴿...ثُمَّ آتَيْتُ قَبِيلَ لِي: إِثْنَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ... وَأَنِّي أَرَيْتُهَا لَيْلَةً وَثَرٌ وَأَنِّي أَسْجُدُ صَبِيحَتَهَا
فِي طِينٍ وَمَاءٍ. فَأَصْبَحَ مِنْ لَيْلَةٍ إِحْدَى وَعِشْرِينَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ فَمَطَرَتْ السَّمَاءُ فَوَكَّفَ
الْمَسْجِدُ فَأَبْصُرْتُ الطِّينَ وَالْمَاءَ﴾ وفي رواية: ﴿فَمَطَرْنَا لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ فَصَلَّى بِنَا رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ وَأَثَرُ الْمَاءِ وَالطِّينِ عَلَى جَنْبَيْهِ وَأَنْفِهِ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رﷺ هر مووی: نینجا
(وحي) م بق هات: که (لیلة القدر) له ده شه وه که ی تاخیری په مه زانه و... من له شه وینکی
تا که د نیشانم درا، هم له به یانیه که ی دا سوجه له قور و ناودا ده به م. نینجا بق نویژی
سبه یی باری و مزگوت دلویه ی کردو پیغه مبه رﷺ پیتشنویژی کرد، ناسه واری
قور و ناو به ته ویتل و لووتیه وه دیار بوو، نهو شه وه ش بیست و یه کی په مه زان بوو، له
پویا به یتیکدا: بیست و سئ په مه زان بوو.

(وَإِنَّمَا يَصِحُّ الْإِعْتِكَافُ) نیتیکاف کردن که دروست ده بی، ته نها (فی المسجد) له
مزگوتدا دروست ده بی، چونکه خوی گهره ده هر مووی: ﴿وَلَا تَبَاشِرُوهُمْ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ
فِي الْمَسَاجِدِ﴾ ده ستبازی و جیماع له گه ل ژنه کانتان مه کن له و حاله ته دا: که نیتوه
نیتیکاف له مزگوته کانداه کن.

وَالْجَامِعُ أَوَّلِي، وَالْجَدِيدُ أَثْلُهُ لَا يَصِحُّ اغْتِكَافُ امْرَأَةٍ فِي مَسْجِدٍ بَيْنَهَا وَهُوَ الْمُعْتَزَلُ الْمُهِئًا لِلصَّلَاةِ، وَلَوْ عَيْنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فِي نَذْرِهِ الْإِغْتِكَافُ تَعَيْنٌ، وَكَذَا مَسْجِدُ الْمَدِينَةِ وَالْأَقْصَى فِي الْأَظْهَرِ، وَيَقُومُ الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ مَقَامَهُمَا، وَلَا عَكْسَ، وَيَقُومُ مَسْجِدُ الْمَدِينَةِ مَقَامَ الْأَقْصَى،

(وَالْجَامِعُ أَوَّلِي) ثبوتیکاف لهو مزگوتهدا: که جومعهی تیدا دهکری، خیری گه ورده تره له ثبوتیکافی مزگوتهدا کانی تر، چونکه بق جه ماعت قهره بالفتره.

(وَالْجَدِيدُ) فهرموده ی نوی (أَنَّهُ لَا يَصِحُّ اغْتِكَافُ امْرَأَةٍ) دروست نابیی: شافرهت ثبوتیکاف بکا (فِي مَسْجِدٍ يَنْتَهَى) له مزگوتی مالیه وهی دا (وَهُوَ) مه به ست به مزگوتی مالیه وهی (الْمُعْتَزَلُ الْمُهِئًا لِلصَّلَاةِ) نهو شوینه به که له خانوه که به جیا- بق نویژ تی دا کردن ناماده کرلوه، چونکه نهوه مزگوتیکی شرعی نیه، که وابو: هرجه شافره تیش وه کو پیانو- له مزگوتدا ثبوتیکاف بکا، هروهک ژنه کانی پیغه مبه رﷺ له مزگوتدا ثبوتیکافیان ده کرد، به لام هرپامه: ژن به بینرزی میرده که ی ثبوتیکاف بکا، که واته: بق میرده که ی دروسته: له دوا ی میزند انیش له ثبوتیکافی سونتهت بیهینتیه دهره وه، هروهک له (المجموع) دا رهون کرلوه ته وه.

(وَلَوْ عَيْنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) نه گهر یه کیک (الْمَسْجِدُ الْحَرَامِ) ی (مکه) ی دیاری کرد (فِي نَذْرِهِ الْإِغْتِكَافُ) له نه زرکردنی ثبوتیکافدا (تَعَيْنٌ) نهوه له سهری واجب ده بی له (المسجد الحرام) دا ثبوتیکاف بکا (وَكَذَا مَسْجِدُ الْمَدِينَةِ) هروه ها نه گهر مزگوتی پیغه مبه رﷺ له (مدینه)، دیاری بکا ثبوتیکافی تیدا بکا، واجبه: له ویدا ثبوتیکاف بکا (وَالْأَقْصَى) هروه ها نه گهر (مَسْجِدُ الْأَقْصَى) له (فلسطین)، دیاری بکا: واجبه له ویدا ثبوتیکاف بکا (فِي الْأَظْهَرِ) له فهرموده ی به میزتردا، چونکه پیغه مبه رﷺ ده فهرمودی: ﴿لَا كُشْدَ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ ﷺ، وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى﴾ رواء الشیخان، بارگه ناپیچرینه وه- واته: سه فهر نا کری- بق خواپه رستی، نه نها بق سن مزگوت نه بی: بق (المسجد الحرام) و بق مزگوتی پیغه مبه رﷺ بق (مسجد الاقصی).

که واته: نه گهر له نه زره که ی دا- جگه لهو سن مزگوتانه- مزگوتیکی تر دیاری بکا، نهو مزگوته دیار کرلوه ی له سهر واجب نابیی دروسته له مزگوتیکی تر دا ثبوتیکاف بکا، هروهک له زوربه ی سهرچاوه کاند فهرمودیانه.

(وَيَقُومُ الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ مَقَامَهُمَا) له نه زرکردنی (المسجد الحرام) ی (مکه) جیگه ی هرهو مزگوته که ی تر ده گریته وه، چونکه له هرهوکیان گه ورده تره (وَلَا عَكْسَ) به پیچه وانوه نابیی هیچیک له دوه که ی تر جیگه ی (المسجد الحرام) ناگر نهوه (وَيَقُومُ مَسْجِدُ الْمَدِينَةِ مَقَامَ الْأَقْصَى) هروه ها مزگوتی پیغه مبه رﷺ جیگه ی (مسجد الاقصی) ده گریته وه، چونکه

نه و گه وره تره (وَلَا عَكْسَ) به لام به پیچه وانه وه نابیره (الاقصى) جيگه ی مزگه وتی پیغه مبه رﷺ ناگرتته وه، پیغه مبه رﷺ ده فرموی: ﴿صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ﴾ رواه الشيخان، زاد ابن ماجه: ﴿وَصَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ مِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ﴾ زاد البزار والبيهقي: ﴿وَفِي يَتِ الْمَقْدِسِ خُمْسُمِائَةِ صَلَاةٍ﴾ يهك نويژ له م مزگه وتی مندا خيرتره له هه زار نويژي له مزگه وتی کانی تره، جگه له (المسجد الحرام)، چونکه يهك نويژ له (المسجد الحرام) دا خيرتره له سه د هه زار نويژي له مزگه وتی کانی تره، يهك نويژ له (مسجد الاقصى) دا خيرتره له يتنحسه د نويژي له مزگه وتی کانی تره.

(وَيَبْطُلُ بِالْجَمَاعِ) ئىعتىكاف بەتال دەرەپتەو بە جىماع كىرىش، جىاوازى نىيە: لە مزگەوتدا جىماع بكا، يان لە دەرەوۋى مزگەوتدا، بە بەلگەى ئايەتەكى پەربەرۋو (وَأَظْهَرَ الْأَقْوَالِ) بە ھىزىزىنى فەرمودەكان ئەمەيە: (أَنَّ الْمُبَاشَرَةَ بِشَهْوَةٍ) دەستبازى بە دەرەھەلسانەو: (كَلَمْسِي) وەك دەست لىدانو (وَقَبْلَةٍ) ماچ كىرىش ۋە جۆرە شىتانە (تُبْطُلُهُ) ئىعتىكاف بەتال دەرەكەنەو (إِنْ أَتَزَكَّ) نەگەر ناۋى بىتەو (وَالْأَمَّ) بەلام نەگەر ناۋى نەيتەو (فَلَمْ) ئىعتىكافەكەى بەتال نايىتەو، كەوابو: بە ھۆى بى دەستىۋىزى بچووك ئىعتىكاف بەتال نايىتەو بە بى دەستىۋىزى ھەو دىروست دەبى.

280

بَلْ يَصِحُّ اغْتِكَافُ اللَّيْلِ وَحَدَهُ، وَلَوْ نَذَرَ اغْتِكَافَ يَوْمٍ هُوَ صَائِمٌ لَزِمَهُ، وَلَوْ نَذَرَ أَنْ يَغْتِكَفَ صَائِمًا أَوْ يَصُومَ مُغْتِكَفًا لَزِمَاهُ، وَالْأَصَحُّ وَجُوبُ جَمْعِهِمَا، وَيُشْتَرَطُ نِيَّةُ الْإِغْتِكَافِ، وَيَتَوَيَّرُ فِي الْمُنْذُورِ: الْفَرْضِيَّةُ، وَإِذَا أُطْلِقَ كَفَتُهُ، وَإِنْ طَالَ مُكُنُّهُ، لَكِنْ لَوْ خَرَجَ وَعَادَ إِحْتَاجَ إِلَى الْإِسْتِنَافِ، وَلَوْ تَوَيَّرَ مَدَّةً فَخَرَجَ فِيهَا وَعَادَ، فَإِنْ خَرَجَ لِغَيْرِ قَضَاءِ الْحَاجَةِ لَزِمَهُ الْإِسْتِنَافُ، أَوْ لَهَا فَلَا،

پژوهشکندان و به پژوهشگران (بَلْ يَصِحُّ اغْتِكَافُ اللَّيْلِ وَحَدَهُ) به لگو دروسته: نه نه به شه ویدا نعتیکاف بکا.

(وَلَوْ نَذَرَ اغْتِكَافَ يَوْمٍ) نه گهر مرقه له سر خوی نه ز کرد پژژک نعتیکاف بکا، که (هُوَ فِيهِ صَائِمٌ) له پژده به پژوهش بیی (لَزِمَهُ) له سر و واجب ده بی: له پژژی به پژوهش ویدا نعتیکاف بکا (وَلَوْ نَذَرَ) نه گهر له سر خوی نه ز کرد: (أَنْ يَغْتِكَفَ صَائِمًا) نعتیکاف بکا له حاله تی به پژوهش ویدا (أَوْ يَصُومَ مُغْتِكَفًا) یان به پژوهش بیی له حاله تی نعتیکافی دا (لَزِمَاهُ) نعتیکافه که و پژوهه گی له سر واجب ده بن، نینجا (وَالْأَصَحُّ) فرموده ی راستر (وَجُوبُ جَمْعِهِمَا) واجبه: نعتیکافه که و پژوهه که له به ک کاتدا پیکه وه کو بکاته وه.

(وَيُشْتَرَطُ) به مرج داده ندری بق دروستی نعتیکاف (نِيَّةُ الْإِغْتِكَافِ) نیه تی نعتیکاف بیی، تا کو چونه ناو مزگه تی عاده تی و خوا پرستی لیک جیا بینه وه، پیغه مبر ع ده فرموی: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَّا لَوْى﴾ رواه الشیخان، هر کرده وه به کی خوا پرستی بی، به نیه ته وه نه بی دانامه زنی، گشت مرقفتیک نه نه خیری نه و کرده وه به ی بق ده نووسری: که نیه تی بق هینا وه.

(وَيَتَوَيَّرُ فِي الْمُنْذُورِ الْفَرْضِيَّةُ) واجبه: له نعتیکاف نه ز کرد: نیه تی نعتیکافی واجب بیی، تا کو له نعتیکاف سوننه جیا بیته وه (وَإِذَا أُطْلِقَ) هر کاتیک نیه تی نعتیکافه که به بی دیاری کردنی ماوه به ک هینا (كَفَتُهُ نِيَّتُهُ) نیه تی نعتیکاف کردن به سیه تی (وَإِنْ طَالَ مُكُنُّهُ) هر چه ند ماوه به کی زوریش بعینیتته وه، چونکه نیه ته که ده یگریته وه (لَكِنْ لَوْ خَرَجَ) به لام نه گهر له مزگه وت چوه دهره وه (وَعَادَ) دوباره گه پاره ناو مزگه وت (إِحْتَاجَ إِلَى الْإِسْتِنَافِ) پیوستی به نوی کردن وهی نیه ته که هه به.

(وَلَوْ تَوَيَّرَ مَدَّةً) نه گهر نیه تی ماوه به کی هینا: وه ک سعاعیتیک، یان پژژک (فَخَرَجَ فِيهَا) نینجا له و ماوه به دا له مزگه وت چوه دهره وه (وَعَادَ) گه پاره ناو مزگه وت، تماشا ده کری: (فَإِنْ خَرَجَ لِغَيْرِ قَضَاءِ الْحَاجَةِ) نه گهر چوبیته دهره وه بق کارتی جگه له میزو پیسایى کردن (لَزِمَهُ الْإِسْتِنَافُ) واجبه: نیه ته که ی نوی بکاته وه (أَوْ لَهَا) یان بق میزو پیسایى کردن چوبه دهره وه (فَلَا) واجبه نیه: نیه ته که ی دوباره بکاته وه.

وَقِيلَ إِنْ طَالَتْ مُدَّةُ خُرُوجِهِ اسْتَأْنَفَ، وَقِيلَ لَا يَسْتَأْنَفُ مُطْلَقًا، وَلَوْ نَذَرَ مُدَّةً مُتَّابِعَةً
فَخَرَجَ لَعُذِرَ لَا يَقْطَعُ التَّابِعَ لَمْ يَجِبِ اسْتِنَافُ النَّيَّةِ، وَقِيلَ إِنْ خَرَجَ لِغَيْرِ حَاجَةٍ وَغَسَلَ
الْجَنَابَةَ وَجَبَ، وَشَرَطُ الْمُعْتَكِفِ: الْإِسْلَامُ وَالْعَقْلُ وَالنَّقَاءُ عَنِ الْحَيْضِ وَالْجَنَابَةِ،
وَلَوْ ارْتَدَّ الْمُعْتَكِفُ أَوْ سَكَرَ بَطُلٌ، وَالْمَذْهَبُ بَطْلَانُ مَا مَضَى مِنْ اغْتِكَافِهِمَا الْمُتَّابِعِ، وَلَوْ
طَرَأَ جُنُونٌ أَوْ إِغْمَاءٌ لَمْ يَبْطُلْ مَا مَضَى إِنْ لَمْ يُخْرَجْ، وَيُخَسَّبُ زَمَنُ الْإِغْمَاءِ مِنَ
الْإِعْتِكَافِ دُونَ الْجُنُونِ،

(وَقِيلَ) له فرموده یه کی بن میزند (إِنْ طَالَتْ مُدَّةُ خُرُوجِهِ) نه گهر ماوهی چوونه
دوره وهی درین بین (اسْتَأْنَفَ) واجبه: نیه ته کی نوی بکاته وه (وَقِيلَ) له فرموده یه کی
بن میزند (لَا يَسْتَأْنَفُ مُطْلَقًا) به هیچ جوریک نیه ته کی نوی باره ناکاته وه.

(وَلَوْ نَذَرَ مُدَّةً مُتَّابِعَةً) نه گهر نه زدی کرد ماوه یه کی به دوا یه کتردا نیعتیکاف بکا (فَخَرَجَ
لَعُذِرَ) نیجا له نیعتیکافه کی چووه دوره وه، به هوی عوزریکی وه ها: که (لَا يَقْطَعُ
التَّابِعَ) عوزره که ماوه کی لیک نه ده پچراند: وه ک خواردن، میز، حیز، پیسای کیردن (لَمْ
يَجِبِ اسْتِنَافُ النَّيَّةِ) واجبه نیه: نیه ته کی نوی بکاته وه له و کاته ی ده گهر یتته وه بق
نیعتیکاف (وَقِيلَ) له فرموده یه کی بن میزند (إِنْ خَرَجَ) نه گهر چو یتته دوره وه (لِغَيْرِ
الْحَاجَةِ) بق کاریکی جگه له میزو پیسای کیردن (وَوُغَسِلَ الْجَنَابَةُ) جگه له غوسلی
جه نابهت (وَجَبَ) واجبه: نیه ته کی نوی باره بکاته وه.

(وَشَرَطُ الْمُعْتَكِفِ) مه رجی نه و که سه ی نیعتیکاف ده کا، یه که م: (الْإِسْلَامُ) نیسلامه تیه.
دوهم: (وَالْعَقْلُ) عاقلی یه. سن یه م: (وَالنَّقَاءُ) پاک یه: (عَنِ الْحَيْضِ وَالْجَنَابَةِ) له حه یزو
زه یسانی و جه نابهت، واته: به لام ده سنو یتزی بچووک مه رج نیه.

(وَلَوْ ارْتَدَّ الْمُعْتَكِفُ) نه گهر نیعتیکافه که له دین وه رگه پاو کوفریکی کرد (أَوْ سَكَرَ) یان
سه رخوش بوو (بَطُلَ) نیعتیکافه کی ماوه ی کافریوونه که ماوه ی سه رخوشیه کی به تال
ده بیته وه (وَالْمَذْهَبُ) فرموده ی پاستی مه زهب (بَطْلَانُ مَا مَضَى) نه وه ی پابر دوش
به تال ده بیته وه (مَنْ اغْتِكَافَهُمَا الْمُتَّابِعِ) له نیعتیکافه یان که ماوه کی به دوا یه کتردا
بووه، واته: بویان به بهر ناکه وی، به لام (وَلَوْ طَرَأَ جُنُونٌ) نه گهر له حاله تی نیعتیکافدا
شیت بوو (أَوْ إِغْمَاءٌ) یان بن هوش بوو (لَمْ يَبْطُلْ مَا مَضَى) نیعتیکافی ماوه ی پابر دویان
به تال نابیته وه (إِنْ لَمْ يُخْرَجْ) نه گهر شیتته که، یان بن هوشه که به بی عوزر نه بر یتته
دوره وه، واته: نه گهر به هوی عوزریک بر یتته دوره وه، نیعتیکافه کی یان به تال
نابیته وه، چونکه عوزریان به ده سته.

(وَيُخَسَّبُ زَمَنُ الْإِغْمَاءِ مِنَ الْإِعْتِكَافِ) ماوه ی بن هوشیه کی به نیعتیکاف بق حساب
ده کری (لَوْ الْجُنُونِ) به لام ماوه ی شیت بوونی بق حساب ناکری، چونکه مرقفی شیت

أَوَالْحَيْضُ وَجِبَ الْخُرُوجُ، وَكَذَا الْجَنَابَةُ إِذَا تَعَذَّرَ الْفُسْلُ فِي الْمَسْجِدِ، فَلَوْ أَمَكَّنَ جَارَ الْخُرُوجِ وَلَا يَلْزَمُ، وَلَا يُحْسَبُ زَمَنُ الْحَيْضِ وَلَا الْجَنَابَةِ. (فَصْلٌ) إِذَا نَذَرَ مُدَّةً مُتَابِعَةً لَزِمَهُ، وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ لَا يَجِبُ التَّابِعُ بِلَا شَرْطٍ، وَأَنَّهُ لَوْ نَذَرَ يَوْمًا لَمْ يَجْزُ تَفْرِيقُ سَاعَاتِهِ، وَأَنَّهُ لَوْ عَيَّنَ مُدَّةً كَأَسْبُوعٍ وَتَعَرَّضَ لِلتَّابِعِ وَقَاتَنَهُ لَزِمَهُ التَّابِعُ فِي الْقَضَاءِ.

خوابه رستی دروست نابین (أَوَالْحَيْضُ) بیان له حاله تی نیتیکافدا حهیز، بیان زه یسانی تووش بوو (وَجِبَ الْخُرُوجُ) واجبه: بپواته دهره وه، چونکه حه پامه: له مزگه وتدا بمینتیه وه (وَكَذَا الْجَنَابَةُ) هه روه ها نه گهر جه نابه تیشی تووش بوو، واجبه: بپواته دهره وه (إِذَا تَعَذَّرَ الْفُسْلُ فِي الْمَسْجِدِ) نه گهر نه گونجا له مزگه وتدا غوسلی جه نابه ت بکا (فَلَوْ أَمَكَّنَ) نه گهر گونجا له مزگه وتدا غوسله که بکا (جَارَ الْخُرُوجِ) نه وه بقی دروسته بپواته دهره وه (وَلَا يَلْزَمُ) به لام واجبیش نیه بپواته دهره وه، به لکو دروسته: له مزگه وتدا به په له غوسله که بکا (وَلَا يُحْسَبُ زَمَنُ الْحَيْضِ وَلَا الْجَنَابَةِ) ماوه ی حه یزو زه یسانی و جه نابه ت به نیتیکاف حساب ناکری، هه رچند وه هاش پیک بکه وی: به هوی عوزیک ماویه که به جه نابه ته وه، بیان به حه یزه وه له مزگه وتدا بمینتیه وه، چونکه نیتیکافی نه و جوره که سانه دروست نابین.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي نَيْتِيكَافِي نَه زِرْكَوْ﴾

(إِذَا نَذَرَ مُدَّةً مُتَابِعَةً) هه ر کاتیک مرؤذ نه زری کرد: ماویه کی به نوای په کتردا نیتیکاف بکا، وه ک بلن: له سهرم نه زری حه فته یه که به نوای په کتردا نیتیکاف بکه م (لَزِمَهُ) له سه ری واجب ده بی: به نوای په کتردا نیتیکاف که بکا (وَالصَّحِيحُ) فه رموده ی راست: (أَنَّهُ لَا يَجِبُ التَّابِعُ بِلَا شَرْطٍ) نیتیکاف به نوای په کتردا واجب نابین، نه گهر له سه رخوی نه کاته مه رج وه ک بلن: له سهرم نه زری حه فته یه که، بیان ده پؤذ نیتیکاف بکه م. نه وه نه گهر به مه رج دانه نی به نوای په کتردا نه و ماویه نیتیکاف بکا، دروسته: جیا جیاش نه و ماویه نیتیکاف بکاو به نوای په کتریشدا دروسته.

(وَأَنَّهُ) هه ر به فه رموده ی راست (لَوْ نَذَرَ يَوْمًا) نه گهر نه زری کرد یه که پؤذ نیتیکاف بکا (لَمْ يَجْزُ تَفْرِيقُ سَاعَاتِهِ) دروست نیه: کاته کانی نه و پؤذه لیک جیا بکاته وه به چه ند پؤذیک ته وای بکا، به لکو واجبه: له پیش به یانه وه تا نوای پؤذ ناوایون نیتیکاف بکا. (وَأَنَّهُ) هه ر به فه رموده ی راست (لَوْ عَيَّنَ مُدَّةً) نه گهر ماویه کی دیاری کرد (كَأَسْبُوعٍ) وه کو حه فته یه که (وَتَعَرَّضَ لِلتَّابِعِ) له نه زره که شدا باسی به نوای په کتری دای کرد، وه ک: له سهرم نه زری: نه م حه فته یه به نوای په کتردا نیتیکاف بکه م. (وَقَاتَنَهُ) نه و ماوه دیار کرلوه شی له وه و تاو نیتیکافی تی دا نه کرد (لَزِمَهُ التَّابِعُ فِي الْقَضَاءِ) واجبه: نیتیکافی

وَإِنْ لَمْ يَتَعَرَّضْ لَهُ لَمْ يَلْزَمْهُ فِي الْقَضَاءِ، وَإِذَا ذَكَرَ التَّابِعَ وَشَرَطَ الْخُرُوجَ لِلْعَارِضِ صَحَّ الشَّرْطُ فِي الْأَظْهَرِ، وَالزَّمَانُ الْمَضْرُوفُ إِلَيْهِ لَا يَجِبُ تَدَارُكُهُ إِنْ عَيَّنَ الْمُدَّةَ كَهَذَا الشَّهْرِ، وَإِلَّا فَيَجِبُ، وَيَنْقَطِعُ التَّابِعُ بِالْخُرُوجِ بِلَا عُذْرٍ، وَلَا يَضُرُّ إِخْرَاجُ بَعْضِ الْأَعْضَاءِ وَلَا الْخُرُوجُ لِقَضَاءِ الْحَاجَةِ، وَلَا يَجِبُ فِعْلُهَا فِي غَيْرِ دَارِهِ، وَلَا يَضُرُّ بَعْدُهَا إِلَّا أَنْ يَفْحَشَ فَيَضُرُّ فِي الْأَصَحِّ،

ثَو ماوه به دوايه كتردا قهزا بكا تهوه، به لام (وَإِنْ لَمْ يَتَعَرَّضْ لَهُ) نه گهر له نه زده كه دا باسي به دوايه كتردياي نه كريدو: وهك له سهرم نه زرين ته م ههفته يه ثيعتيكاف بكم. تهوه (لَمْ يَلْزَمْهُ فِي الْقَضَاءِ) له قهزا كرينه وهى تهو ماوه يه دا واجب نيه: به دوايه كتردا قهزايه كه بكا تهوه، به لكو واجب: ههفت پوژ قهزا بكا تهوه: يان جيا جيا، يان به دوايه يه كتردا، ثينجا بزانه: نه گهر ماوه يه كه ديارى نه كا، وهك بلى: مانگيك، يان ههفته يه كه تهوه به دريژاي ته مهنى نافه وتيرو واجب: تهو ماوه يه ثيعتيكاف بكا.

(وَإِذَا ذَكَرَ التَّابِعَ) هه كاتيك له نه زده كه دا باسي كرد: ماوه كه ي به دوايه كتردا بى (وَشَرَطَ الْخُرُوجَ لِلْعَارِضِ) به مارجى دلنا: به هوى پوودلويك له مزگوت بيته دهر وه (صَحَّ الشَّرْطُ) تهو مارج دلاناهى دروست ده بى (فِي الْأَظْهَرِ) له فهرمووده ي به هيتردا (وَالزَّمَانُ الْمَضْرُوفُ إِلَيْهِ) تهو ماوه يه ي لهو پوودلو وهى به سهر بربوه (لَا يَجِبُ تَدَارُكُهُ) واجب نيه بيكا تهوه (إِنْ عَيَّنَ الْمُدَّةَ) نه گهر ماوه ي ثيعتيكاف كه ي ديارى كرين (كَهَذَا الشَّهْرِ) وهك نه زرين ته مانگي په مازان ثيعتيكاف بكم (وَإِلَّا) به لام نه گهر ديارى نه كريدو: وهك نه زرين مانگيك ثيعتيكاف بكم (فَيَجِبُ) واجب: تهو ماوه يه ي له پوودلو كه دا به سهرى بربوه بيكا تهوه، تاكو نه دلازه ي مانگه كه تهولو بى. واته: سوودى مارج كه ي تهوه يه: چوونه دهر وه به هوى تهو پوودلو، ماوه كه ي لى تا پچرين.

(وَيَنْقَطِعُ التَّابِعُ) ماوه ي به دوايه كتردا ليك ده پچرين (بِالْخُرُوجِ بِلَا عُذْرٍ) به چوونه دهر وه له مزگوت به بى عوزر، به قه سدى و به ويسى خوى و بشزاني چوونه دهر وه هه راه، كه واپو: واجب: له سهره تاوه ده ست به ثيعتيكاف تهو ماوه يه بكا تهوه (وَلَا يَضُرُّ إِخْرَاجُ بَعْضِ الْأَعْضَاءِ) زيان له ثيعتيكاف نادا: بربونه دهر وه ي هه نديك ته دنامه كانى خوى: وهك سهرى، يان ده ستى، يان پى بباته دهر وه ي مزگوت (وَلَا الْخُرُوجُ لِقَضَاءِ الْحَاجَةِ) ههروه ها زيانى نيه، چوونه دهر وه بى ميز: يان پيسايى كردن (وَلَا يَجِبُ فِعْلُهَا فِي غَيْرِ دَارِهِ) واجب نيه: ميزو پيسايى له شوييني كرى جگه له خانوى خوى بكا (وَلَا يَضُرُّ بَعْدُهَا) زيانى نيه: دورى خانووه كه له مزگوت (إِلَّا أَنْ يَفْحَشَ) مه گهر نذر نذر دور بى و شوييني كرى نزيكترى ده ست بكه وي، تهو كاته (فَيَضُرُّ) چوونه خانوى خوى زيان له ثيعتيكاف كه ي ده دا (فِي الْأَصَحِّ) له فهرمووده ي راستردا، كه واپو: ده بى له

وَلَوْ عَادَ مَرِيضًا فِي طَرِيقِهِ لَمْ يَضُرَّ مَا لَمْ يُطَلَّ وَقُوفُهُ أَوْ يَعْدُلَ عَنْ طَرِيقِهِ وَلَا يَنْقَطِعُ
التَّابِعُ بِمَرَضٍ يُخْرِجُ إِلَى الْخُرُوجِ، وَلَا يَحْيِضُ إِنْ طَالَتْ مُدَّةُ الْإِعْتِكَافِ، فَإِنْ كَانَتْ
بَحِثٌ تَخْلُو عَنْهُ الْقَطْعُ فِي الْأَظْهَرِ، وَلَا بِالْخُرُوجِ نَاسِيًا عَلَى الْمَذْهَبِ، وَلَا بِخُرُوجِ
الْمُؤَذِّنِ الرَّائِبِ إِلَى مَنَارَةٍ مُتَفَصِّلَةٍ عَنِ الْمَسْجِدِ لِلْأَذَانِ فِي الْأَصَحِّ، وَيَجِبُ قَضَاءُ أَوْقَاتِ
الْخُرُوجِ بِالْأَعْدَالِ إِلَّا وَقْتُ قَضَاءِ الْحَاجَةِ.

شوئنه نزيكه كه دما ميزو پيسايي بكا، به لام نه گهر شوئينيكي نزيكي دهست نه كه وي، نهو
كاتنه چوونه خانوه زور نووره كه زيانى نيه.

(وَلَوْ عَادَ مَرِيضًا فِي طَرِيقِهِ) نه گهر له ريگه چوونه سهرلو، سهردانى نه خوشيكي كرد (لَمْ
يَضُرَّ) زيان له ثيعتيكافه كه نادا (مَا لَمْ يُطَلَّ وَقُوفُهُ) نه گهر ماوه به كي دريژ نه ميتيسته وه (أَوْ
يَعْدُلَ عَنْ طَرِيقِهِ) يان له ريگه سهرلو لانه دا، كه وايو: نه گهر به قهه نويژي جه نازه له لاي
نه خوشه كه پاره ستا، يان له ريگه سهرلو لايدا، نهو كاتنه سهرلانه كه زيان له
ثيعتيكافه كه ده دا.

(وَلَا يَنْقَطِعُ التَّابِعُ بِمَرَضٍ) ماوه به نوايه كداي ثيعتيكاف ليك نابچي به نه خوشيه كي
وه ها: كه (يُخْرِجُ إِلَى الْخُرُوجِ) پيويست بكا: نه خوشه كه بېربريسته دهره وهى مزگوت: وهك
بترسي مزگوت پيس بكا، يان پيويستي به پايه خو خرمهت هه يي (وَلَا يَحْيِضُ) ههروه ها
ماوه كه به هه يي نيفاسيش ليك نابچي (إِنْ طَالَتْ مُدَّةُ الْإِعْتِكَافِ) نه گهر ماوه
ثيعتيكافه كه دريژي، بق ويته: وهك مانگيك، چونكه به نه غله يي له مانگيكدا هه يز ده بيني.
به لام (فَإِنْ كَانَتْ بَحِثٌ تَخْلُو عَنْهُ) نه گهر ماوه كه ثيعتيكاف هه نه وهنده بوو: به نه غله يي
هه يي تدا نه ده ديت، وهك پانزه رور (لِالْقَطْعِ فِي الْأَظْهَرِ) له هه مووده ي به هه زتردا: ليك
دهه پچي، چونكه ده يتوانى له نواي پاكبونه وه ثيعتيكافه كه بكا (وَلَا بِالْخُرُوجِ نَاسِيًا)
ههروه ها ليك نابچي به چوونه دهره وه، نه گهر له بيري چوي: له ثيعتيكافديه، يان به
زورليكون دهر كرا دهره وه، يان نه يده زاني چوونه دهره وه هه پايه (عَلَى الْمَذْهَبِ) له سهر
هه مووده ي راستي مه زه ب، چونكه نهو حاله تانه ده بنه عوز.

(وَلَا بِخُرُوجِ الْمُؤَذِّنِ الرَّائِبِ) ههروه ها ليك نابچي به چوونه دهره وهى بانگدهري دامه زرو
(إِلَى مَنَارَةٍ مُتَفَصِّلَةٍ عَنِ الْمَسْجِدِ) بق سهر مه ناره كه: كه له مزگوت جيا كرايسته وه
(لِلْأَذَانِ) بق بانگدان (فِي الْأَصَحِّ) له هه مووده ي راستردا (وَيَجِبُ قَضَاءُ أَوْقَاتِ الْخُرُوجِ)
واجبه كاته كاني چوونه دهره وه قهزا بكا ته وه (بِالْأَعْدَالِ) كه به هوي نهو عوزانه ي پايرو
چويته دهره وه: كه ماوه كه ليك نابچي تدا (إِلَّا وَقْتُ قَضَاءِ الْحَاجَةِ) ته نها ماوه ي ميزو
پيسايي كردن واجب نيه قهزا بكا ته وه، ههروه ها ماوه ي بانگدان و غوسلي جه نابه تيش

(کتابُ الْحَجِّ)

هُوَ فَرَضٌ، وَكَذَا الْعُمْرَةُ فِي الْأَظْهَرِ،

واجب نيه قهزا بکاتمه. الحمد لله، لیره دا په پرتووکي (پښتووه کان) کړتاي هاتو په پرتووکي (حج و عومړي) به نوادا دي، اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى.

﴿کتابُ الْحَجِّ: په پرتووکي حج و عومړه﴾

(هُوَ) حج کردن (فَرَضٌ) واجب و پوکنی پینجه می نیسلامه، له سالی شه شمی کړچي دا واجب کړلوه، که وایو: هر که سیک باوهری به حج نه بین کافر ده بین، خوی گه وده ده فرموي: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾ خوی گه وده واجبکی له سر خه ک هیه: که حج کړنی مالی خویه - له (مکه) - له سر نه و که سه واجب: که توانای ږنگه ی هیه.

هر وده ما پیغه مبرک ﷺ ده فرموي: ﴿بَيْنَ الْإِسْلَامِ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامَ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ، وَصَوْمَ رَمَضَانَ، وَالْحَجَّ﴾ رواه الشيخان، ثابینی نیسلام له سر پینج پوکن نامه زراوه: شاده میتان، نوږ کړدن، زه کاتدان، پښتووی په مهزان، حج کردن. که وایو: هر که سیک باوهری به واجبوونی حج نه بین، نه وده کافر ده بین، به لام به (اجماع) ی زانایانی نیسلام: هر که سیک باوهری به واجبوونی حج هیه و توانای حج کړنی هیه و به قهس دی حجی نه کړی و مربی، نه وده کافر نیه، به لکو گونا هبار، هر وده له (المجموع) دا فرمویه تی.

(وَكَذَا الْعُمْرَةُ) هر وده ما عومړه واجب (فی الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به میتردا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِذَا لَقِيتَهَا فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى: وَأَتَمُّ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةُ لِلَّهِ﴾ رواه البخاري، عومړه له گه ل واجبوونی حج جووت کړلوه، که خوا ده فرموي: حج و عومړه به ته وایو بق خوا بکن. هر وده ما پیغه مبرک ﷺ به پیاوکی فرموي: ﴿حُجَّ عَنْ أَبِيكَ وَاعْتَمِرْ﴾ رواه اصحاب السنن بسند صحیح، له جیاتی باوکت حج بکو عومړه بکه.

ثینجا بزانه: به فرمانی شرع ته نها یه ک حج و یه ک عومړه له ږیژی ته مه ندا واجب، هر وده له سر چاوه کاند فرموویانه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ الْحَجُّ فِي كُلِّ سَنَةٍ، أَوْ مَرَّةً وَاحِدَةً؟ قَالَ: بَلْ مَرَّةً وَاحِدَةً فَمَنْ زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ﴾ رواه أبو داود وغيره بسند حسن، ورواه مسلم بلفظ آخر، ثایا حج کړدن هه موو سالی ک واجب، یان ته نها یه ک جار؟ پیغه مبرک ﷺ فرموي: ته نها یه ک جار واجب و زیاتر سوننه ته.

ثینجا بزانه: له مه زه به ی نیمامی (حنفی) و نیمام (مالک) دا: عومړه سوننه ته و واجب نیه، به به لگه ی نه م هدیسه: ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْعُمْرَةِ: أَوْاجِبَةٌ هِيَ؟ قَالَ: لَا، وَأَنْ

وَشَرَطُ صِحَّتِهِ: الْإِسْلَامُ فَلِلْوَلِيِّ أَنْ يُحْرِمَ عَنِ الصَّبِيِّ الَّذِي لَا يُعَيِّزُ وَالْمَجْثُونِ، وَإِلْمَا
تَصَحُّحُ مُبَاشَرَتِهِ مِنَ الْمُسْلِمِ الْمُمَيَّنِّ،

تَعْمُرُوا هُوَ أَفْضَلُ ﴿ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: صَحِيحٌ، لَكِنْ اتَّفَقَ الْحَفَازُ عَلَى أَنَّهُ ضَعِيفٌ، ثَابِتُ
عُومَرَةَ وَاجِبُهُ؟ بَيْتُهُ مَبْرُورٌ ﴿ فَرَمُوּی: نَا، بَه لُکُو عُومَرَةَ بَكَن خَیْرَتَرَه. ثَیْنَجَا بَزَانَه:
زَانَا یَانِی حَه دِیْس- جَگَه لَه (التِّرْمِذِی)- بَه کَدَه نَکَن کَه حَه دِیْسَه کَه بَنِی مَیْزَه، هَه رَوَه ک لَه
سَه رَچَاوَه کَا نَدَا فَرَمُو یَانَه، هَه رَوَه هَا حَه دِیْسَه کَه ی ﴿ اَلْعُمَرَةُ تَطَوُّعٌ ﴿ ش بَنِی مَیْزَه، هَه رَوَه ک
لَه (المَجْمُوع) دَا فَرَمُو یَه تِی.

﴿ حَه جِی مَن دَالُو شِیْت ﴾

(وَشَرَطُ صِحَّتِهِ) مَه رَجِی دِرُوسْتِیوونی حَه جِو عُومَرَه: (الْإِسْلَامُ) تَه نَهَا ثَیْسَلَامَه تِی یَه، وَاتَه:
عَا قَلِی وَبَالِقِی مَه رَج نِیَه، کَه وَابُو: (فَلِلْوَلِيِّ) بَق سَه رَه رَشْت کَارِی مَالِی دِرُوسْتَه: (أَنْ يُحْرِمَ)
نِیَه تِی ثَیْحِرَامِی حَه جِ، یَان عُومَرَه بَیْتِی (عَنِ الصَّبِيِّ الَّذِي لَا يُعَيِّزُ) لَه جِیَا تِی مَن دَالِی تَه قَا مَو
(وَالْمَجْثُونِ) لَه جِیَا تِی شِیْت، ثَیْنَجَا بَهو شِیَوَه دَا هَا تَوو حَه جِو عُومَرَه یَان پِی بَکَا ﴿ عَنِ ابْنِ
عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: رَفَعَتْ إِمْرَأَةٌ صَبِيًّا لَهَا فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِهَذَا حَجٌّ؟ قَالَ: نَعَمْ وَلَكَ أَجْرٌ ﴿
رَوَاهُ مُسْلِمٌ، ثَا فَرَه تِی کَ مَن دَالِی کِی خَوِی بَه رَز کَر دَه وِو گوتِی: ثَم مَن دَالَه حَه جِی بَق دَه بَنِی؟
بَیْتُهُ مَبْرُورٌ ﴿ فَرَمُوּی: بَه لَی، تَه تَوُش خَیْرَت دَه کَا تِی کَه حَه جِی پِی دَه کَه ی.

ثَیْنَجَا بَزَانَه: پِیوِیْسْتَه سَه رَه رَشْت کَارَه کَه لَه نِیَه تَه پِی نَا نَدَا بَلِی: (ثَم مَن دَالَه م، یَان ثَم
شِیْتَه م خَیْسْتَه ژِیْر ثَیْحِرَامِی حَه جِ، یَان ثَیْحِرَامِی عُومَرَه). یَان بَلِی: (ثَیْحِرَامِی
حَه جِ، یَان عُومَرَه م بَه سَت بَق ثَم مَن دَالَه، یَان بَق ثَم شِیْتَه). ثَیْنَجَا مَن دَالَه کَه، یَان
شِیْتَه کَه دَه کَه وِیْتَه ژِیْر ثَیْحِرَامِو وَاجِبَه: سَه رَه رَشْت کَارَه کَه ی لَه گَه لِی دَابِی بَق گِشْت شَوِیْنَو
وَاجِبَه کَا نَو گِشْت وَاجِبَه کَا نِی پِی بَکَا، هَه رَوَه هَا بَق رَه جِی شَه یَتَا نَه کَانِیْش بَه رَدَه کَا نِی
دَه دَا تَه دَه سَت، جَا تَه گَه ر نَه یَتَا نِی بَه رَدَه کَا ن بَه آوِی، تُو کَا تَه بَه خَوِی، یَان یَه کِی کِی تَر
بَه رَدَه کَا نِی لَه جِیَا تِی دَه هَا وِی.

هَه رَوَه هَا وَاجِبَه بَق تَه وَاف کَر دِن: مَن دَالُو شِیْتَه کَه پَا ک بَکَرِیْنَه وِو دَه سَتَنُو یِزِیَان بَق بَکَرِی،
هَه رَوَه هَا وَاجِبَه: لَه گِشْت قَه دَه غَه کَر لَوَه کَا نِی حَه جِ قَه دَه غَه بَکَرِی، جَا لَه وِو پَوو نَکَرِیْنَه وِو یَه دَا
جِیَا وِزِی مَن دَالِی نِیْر وِو نِیَه، هَه رَوَه ک لَه سَه رَچَاوَه کَا نَدَا پَوو ن کَر لَوَه تَه وِ.

(وَإِنَّمَا تَصَحُّحُ مُبَاشَرَتِهِ) حَه جِ کَر دِن کَه بَه خَوِی بَی کَا و دِرُوسْت بَی، تَه نَهَا (مِنَ الْمُسْلِمِ
الْمُمَيَّنِّ) لَه مَو سَو لَمَانِی فَا مِیْدَه دِرُوسْت دَه یِ.

کَه وَاتَه: دِرُوسْتَه: مَن دَالِی فَا مِیْدَه بَه خَوِی نِیَه تِی ثَیْحِرَامِی حَه جِ، یَان عُومَرَه بَیْتِی، بَه لَام
پِیوِیْسْتَه: سَه رَه رَشْت کَارَه کَه ی نِیْزَنِی بَدَا، تَه گِیْنَا: ثَیْحِرَامَه کَه ی دَا نَابَه سَتَرِی و دِرُوسْت
نَابِی، هَه رَوَه ک لَه سَه رَچَاوَه کَا نَدَا فَرَمُو یَانَه، ثَیْنَجَا هَر بَه خَوِی گِشْت رَو کَن و وَاجِبَه کَا نِی

وَأَيُّمَا يَقَعُ عَنْ حَاجَةِ الْإِسْلَامِ بِالْمُبَاشَرَةِ إِذَا بَاشَرَهُ الْمُكَلَّفُ الْحُرُّ، فَيُجْزَى حُجُّ الْفَقِيرِ
دُونِ الصَّبِيِّ وَالْعَبْدِ، وَشَرَطُ وَجُوبِهِ: الْإِسْلَامُ وَالتَّكْلِيفُ وَالْحُرِّيَّةُ

حهج و عومړه ده‌کا، هه‌روه‌ک له (شرح المنهج) دا فەرموویه‌تی، به‌لام نه‌گه‌ر منداله‌که
قه‌ده‌غه‌کرلوټکی کرد، نه‌و کاته‌گشت (فدیه) کان ده‌که‌ونه نه‌ستوی سهرپه‌رشتکاره‌که‌ی و
واجبه: له مالی‌خوی (فدیه) کانی منداله‌که‌ بډا.

جا بزانه: مندال‌ خیری‌ گشت‌ چاکه‌ خواپه‌رستی‌یه‌کانی‌ بډ ده‌نووسړی، به‌لام هیچ
گوناه‌ټکی له سهر نانووسړی، به‌ به‌لگه‌ی‌ ه‌دیس‌ه‌که‌ی‌پاړوونو وچ‌ند ه‌دیس‌ټکی‌تر،
هه‌روه‌ک له سهرچاوه‌کاندا نه‌و مه‌سه‌لانه‌ پروون کرلو‌نه‌وه.

(وَأَيُّمَا يَقَعُ عَنْ حَاجَةِ الْإِسْلَامِ بِالْمُبَاشَرَةِ) نه‌و ه‌ج و عومړه‌ی به‌خوی ده‌بکا، که‌ به‌ به‌ر
حه‌ج و عومړه‌ی پوکنی‌نیسلام ده‌که‌وئ، ته‌ن‌ها (إِذَا بَاشَرَهُ الْمُكَلَّفُ الْحُرُّ) ه‌ر کاتیک
موسولمان‌ټکی‌ بالغو عاقل‌و‌ نازاد ه‌ج و عومړه‌که‌ بکا، که‌واوې: (فَيُجْزَى حُجُّ الْفَقِيرِ) ه‌ج و
عومړه‌ی موسولمانی‌ که‌داو هه‌زار دروست ده‌بی‌و به‌ به‌ر پوکنی‌نیسلام ده‌که‌وئ، جا ه‌ر
کاتیک ده‌وله‌مند بوو، واجب‌ نیه‌ ه‌ج و عومړه‌یه‌کی‌تر بکا.

(نُونِ الصَّبِيِّ وَالْعَبْدِ) به‌لام ه‌ج و عومړه‌ی مندال‌و‌ کویله‌ به‌ به‌ر پوکنی‌ نیسلام ناکه‌وئ،
به‌لکو بویان به‌ ه‌ج و عومړه‌ی سوننه‌ت ده‌نووسړی، که‌واوې: ه‌ر کاتیک منداله‌که‌ بلوغی
بوو، یان کویله‌که‌ نازاد کرا-نه‌گه‌ر ه‌جیان له سهر واجب‌ بوو- واجبه: ه‌ج و عومړه‌ی
پوکنی‌نیسلام بکه‌ن، پی‌تفه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموئ: «أَيُّمَا صَبِيٍّ حَجَّ ثُمَّ بَلَغَ فَلَهُ حَاجَةٌ أُخْرَى،
وَأَيُّمَا عَبْدٍ حَجَّ ثُمَّ أَعْتَقَ فَلَهُ حَاجَةٌ أُخْرَى» رواه البيهقي وابن أبي شيبة بإسناد جيد، ه‌ر
مندال‌ټک ه‌جی کرد ټینجا بلوغی‌ بوو، با ه‌ج‌ټکی‌تر بکا، ه‌ر کویله‌یه‌ک ه‌جی‌ کرد
ټینجا نازاد کرا، با ه‌ج‌ټکی‌تر بکا.

ټینجا بزانه: له‌و پروونکر‌نه‌وانه‌ی‌پاړوودا ناشکراوې: ده‌ریاره‌ی‌ ه‌ج‌ کرښ‌ خه‌لک‌ پی‌نچ
به‌شن، یه‌که‌م: به‌ هیچ‌ جوړټک‌ ه‌جی‌ دروست‌ نابې: وه‌کو‌ کافر. دووهم: ه‌جی‌ دروست
ده‌بی‌و به‌و مه‌رجه‌ی‌ سهرپه‌رشتکاره‌که‌ی‌ ټی‌حرامی‌ بډ بیه‌ستی‌و له‌گه‌لی‌دابې: وه‌کو‌ شیت‌و
مندالی‌نه‌فام. سنی‌یه‌م: ه‌جی‌ دروست‌ ده‌بی‌و، که‌ به‌خوی‌ ه‌ج‌که‌ بکا: وه‌کو
موسولمانی‌ قامیده، هه‌رچ‌ند مندال‌یش‌ بی‌. چوارهم: ه‌جی‌ دروست‌ ده‌بی‌و به‌ به‌ر
پوکنی‌نیسلام ده‌که‌وئ: وه‌کو موسولمانی‌ بالغو عاقل‌و‌ نازاد. پی‌نجه‌م: ه‌جی‌ دروست
ده‌بی‌و واجبه: ه‌ج‌ بکا، هه‌روه‌ک ده‌فه‌رموئ:

(وَشَرَطُ وَجُوبِهِ) مه‌رجی‌ واجبی‌وونی‌ ه‌ج، یه‌که‌م: (الْإِسْلَامُ) نیسلامه‌تی‌یه، واته: کافر-له
دونیا‌دا- دلوا‌ی‌ ه‌جی‌ لی‌تاکرئ. دووهم: (وَالْتَّكْلِيفُ) دلوال‌ټکرښی‌ شه‌رعه، واته: له‌ سهر
مندال‌و‌ شیت‌ واجب‌ نیه. سنی‌یه‌م: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازادی‌یه، واته: له‌ سهر کویله‌ واجب‌ نیه.

وَالْإِسْطَاعَةُ وَهِيَ تَوْعَانُ، أَحَدُهُمَا: إِسْطَاعَةُ مُبَاشَرَةٍ وَلَهَا شُرُوطٌ، أَحَدُهَا: وَجُودُ الزَّادِ وَأَوْعِيَّتُهُ وَمُؤَنَّةُ ذَهَابِهِ وَإِيَابِهِ، وَقِيلَ إِنَّ لَمْ يَكُنْ لَهُ بَيْلَدُهُ أَهْلٌ وَعَشِيرَةٌ لَمْ تُشْتَرِطْ نَفَقَةُ الْإِيَابِ، فَلَوْ كَانَ يَكْتَسِبُ كُلُّ يَوْمٍ مَا يَفِي بِزَادِهِ وَسَفَرُهُ طَوِيلٌ لَمْ يُكَلَّفِ الْحَجَّ، وَإِنْ قَصُرَ وَهُوَ يَكْتَسِبُ فِي يَوْمٍ كِفَايَةَ أَيَّامٍ كُتِلَفَ. الثَّانِي: وَجُودُ الرَّاحِلَةِ لِمَنْ يَتَنَّهُ وَيَبْنِ مَكَّةَ مَرَحَلَتَانِ، فَإِنْ لَحِقَهُ بِالرَّاحِلَةِ مَشَقَّةٌ شَدِيدَةٌ اشْتَرِطَ وَجُودُ مَحْمِلٍ وَاشْتَرِطَ شَرِيكَ يَجْلِسُ فِي الشَّقِّ الْآخَرَ،

چوارهم: (وَالْإِسْطَاعَةُ) توانای حاج کردن، واته: له سر گه دلو مه ژار واجب نیه، به بلگهی نایه تی (مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا) می بریدو، (وَمَنْ) توانینی حاج کردن (تَوْعَانِ) دوو جورده: (أَحَدُهُمَا) به که میان: (إِسْطَاعَةُ مُبَاشَرَةً) توانینی حاج کردن به خوی (وَلَهَا شُرُوطٌ) توانینی حاج کردن به خوی پینج مرجی هه نه:

(أَحَدُهَا) به که هم مرجی توانین: (وَجُودُ الزَّادِ) هه بیونی خورده مه نی و ناوه (وَأَوْعِيَّتُهُ) هه بیونی نه و شته یه: که خورده مه نی و ناوی تیدا هه لده گیرئ، یان هه بیونی پاره ی نه وانه یو (وَمُؤَنَّةُ ذَهَابِهِ) هه بیونی نه کی بقیشتنه بئ (مَكَّةَ) و (وَأِيَابِهِ) هه بیونی نه کی گه رانه ویه تی بئ شاره که ی خوی (وَقِيلَ) له فهرموده یه کی بن هیژدا: (إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ بَيْلَدُهُ أَهْلٌ وَعَشِيرَةٌ) نه گه له شاره که ی خوی دا خیزان و خزم و که سی نه بن (لَمْ تُشْتَرِطْ نَفَقَةُ الْإِيَابِ) هه بیونی نه کی گه رانه و به مهرج داناندرئ.

(قُلُوْ) نه گه نه کی خوردن و چوون و هاتنه و ی نه بو، به لام (كَانَ يَكْتَسِبُ مَا) له ریگهی هه جدا که سابه تیکی وه های ده کرد: که (يَفِي بِزَادِهِ) به شی خوردن و نه که کانی تری سه فیری ده کرد: وه کو خزمه تکردن، یان بار کردن، یان شوفیری (وَسَفَرُهُ طَوِيلٌ) سه فیره که شی دوو قوناغ، یان زیاتر بریژ بو (لَمْ يُكَلَّفِ الْحَجَّ) نه وه دلوی چوونه حاجی لئناکرئ، به لام (وَإِنْ قَصُرَ) نه گه سه فیره که ی له دوو قوناغ کورتتر بوو (وَهُوَ) نه و که سه ش له ریگه دا (يَكْتَسِبُ فِي يَوْمٍ) له پوزتکدا که سابه تیکی وه های ده کرد: که (كِفَايَةَ أَيَّامٍ) به شی چه ند پوزتکی ده کرد (كُتِلَفَ) نه وه دلوی چوونه حاجی لئده کرئ و واجبه: بچن حاج بکا.

(الثَّانِي) دووهم مرجی توانین: (وَجُودُ الرَّاحِلَةِ) هه بیونی وولاغ، یان شتیکی تر بئ سولری: به ملکایه تی، یان به کرئ (لِمَنْ) بئ نه و که سی که (بَيْنَهُ وَبَيْنَ مَكَّةَ مَرَحَلَتَانِ) نیتوان شویتنه که ی ویو (مَكَّةَ)، دوو قوناغ، یان زیاتر بن (فَإِنْ لَحِقَهُ بِالرَّاحِلَةِ مَشَقَّةٌ شَدِيدَةٌ) جا نه گه به سولری وولاغ نازاریکی زوری تووش ده بو، نه و کاته (اُشْتَرِطَ وَجُودُ مَحْمِلٍ) به مهرج داندرلوه: داره لگرتک له سر پستی وولاغه که هه بن تیدا دابنیشی و (اُشْتَرِطَ) هه به مهرج داندرلوه: (شَرِيكَ) هاوپی یه کی هه بن (يَجْلِسُ فِي الشَّقِّ الْآخَرَ) له لایه که ی تری

وَمَنْ يَنْتَهَ وَيَنْتَهَا دُونَ مَرَحَلَتَيْنِ وَهُوَ قَوِيٌّ عَلَى الْمَشْيِ يَلْزَمُهُ الْحَجُّ، فَإِنْ ضَعُفَ فَكَالْبَعِيدِ، وَيُشْتَرَطُ كَوْنُ الزَّادِ وَالرَّاحِلَةِ فَاضِلَيْنِ عَنْ ذَيْبِهِ وَمَوْتُهُ مِنْ عَلَيْهِ نَفَقَتُهُمْ مُدَّةَ ذَهَابِهِ وَإِيَابِهِ، وَالْأَصَحُّ اشْتِرَاطُ كَوْنِهِ فَاضِلًا عَنْ مَسْكَنِهِ وَعَبْدٌ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ لِحَدَمَتِهِ،

دلره لکړه که دابنیشی، به لام (وَمَنْ يَنْتَهَ وَيَنْتَهَا دُونَ مَرَحَلَتَيْنِ) هر که سیک نیوان شوینه که وی (مکه) دوو قوناغ که متر بوو (وَهُوَ قَوِيٌّ عَلَى الْمَشْيِ) نهو که سه ش توانای هه بوو: به پټیان بپړا (يَلْزَمُهُ الْحَجُّ) نهو که جی له سر واجب، به لام (فَإِنْ ضَعُفَ) نه که بیهیز بوو توانای پوښتنی نه بو (فَكَالْبَعِيدِ) نهو که وکو دوری (مکه) یه و مرجه: وولاغ، یان شتیکی تری سوری هه بیهیز.

(وَيُشْتَرَطُ) به مرج دادندری (كَوْنُ الزَّادِ وَالرَّاحِلَةِ) هه بوونی خورده مهنی و ولاغ که وی سوری و گشت نه که کانی تر، یان هه بوونی پاره که یان (فَاضِلَيْنِ) زیاد بن (عَنْ يَنْتَهَ) لهو قهرزه ی له سریه تی، جیوازی نیه قهرزه که: کاتی دانده وی هاتیب، یان نا، که واته: نه که تهنه به نه ندازه ی قهرزه که مالی هه بو، یان زیاتری هه بو به لام به شی چوونه هه ج و هاتنه وی نه ده کرد، نهو که جی له سر واجب نیه، هه چنه داوه ن قهرزه که ش پازی ببی، هه روه که له (المجموع) و (تحفة) دا فرمویانه.

جا بزانه: نه که نهو قهرزی له سر که سیک تر هه بو و بوی ده گوجا نیستا وری بگریته وه، نهو که وها بپړا دندری: که نهو مالی له دهستی خوی دایه، هه روه که له سرچاوه کاندای فرمویانه.

﴿لَا كَادَارِي﴾: نهو که له باره ی واجب بوونی هه ج بوو، به لام نه که قهرزداره که هه بووی بپړ و کاتی قهرز دانده وی هاتیب، نهو کاته هه پاره بپړی خاوه ن قهرزه که ی بچپته سه فیری هه ج و جیهانو... هتد، هه روه که له زوری ی سرچاوه کاندای له باسی (جهاد) دا فرمویانه، واته: که جی درست ده بیهیز، به لام گونا هبار ده بیهیز.

(وَمَوْتُهُ مِنْ عَلَيْهِ نَفَقَتُهُمْ) هه روه به مرج دادندری: خورده مهنی و گشت نه که کانی تری سه فیری هه ج، زیاد بن له نه که به خپو کړنی نهو که سانه ی به خپو کړنیانی له نه ستویه تی: وه که ژنو مندالو دایکو باوکو تازه له کانی (مُدَّةَ ذَهَابِهِ وَإِيَابِهِ) لهو ماوه یه دا: که ده پولاته هه ج و ده گریته وه، واته: دروست نیه بپولاته هه ج، تا نه که به خپو کړنی نهو ماوه یه بپړ گشتیان به جی نیلی (وَالْأَصَحُّ) فرموده ی پاستر: (لِاشْتِرَاطِ كَوْنِهِ فَاضِلًا) مرجه: نه که چوونه هه ج زیاد بن (عَنْ مَسْكَنِهِ) له شوینی تی دا نیشته جی بوونو (وَعَبْدٌ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ لِحَدَمَتِهِ) له کویله یه که پتویستی پتی هه بیهیز خرمه تکرینی خوی.

ټینجا بزانه: نه که خانوی نه بو، به لام تهنه به شی خانویک پاره ی هه بو، نهو که بیهیز خانو بکړی، که جی له سر واجب نیه، هه روه که له زوری ی سرچاوه کاندای

وَأَنَّهُ يَلْزَمُهُ صَرْفُ مَالِ تِجَارَتِهِ إِلَيْهِمَا. الثَّالِثُ: أَمْنُ الطَّرِيقِ فَلَوْ خَافَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ مَالِهِ سَبْعًا أَوْ عَدُوًّا أَوْ رَصَدِيًّا وَلَا طَرِيقَ سِوَاهُ لَمْ يَجِبِ الْحَجُّ، وَالْأَظْهَرُ وَجُوبُ رُكُوبِ الْبَحْرِ إِنْ غَلَبَتِ السَّلَامَةُ، وَأَنَّهُ يَلْزَمُهُ أَجْرَةُ الْبَذْرِقَةِ، وَيُشْتَرَطُ وَجُودُ الْمَاءِ وَالزَّادِ فِي الْمَوَاضِعِ الْمُعْتَادِ حَمْلُهُ مِنْهَا بِشَمَنِ الْمِثْلِ،

فهرموویانه، به لام نه‌گەر خانووێ نه‌ده‌کړی، یان نه‌گەر خانووش بکړی هر له خانووې به‌کړی‌دا نیشته‌جن ده‌بو، نو کاته یق نه‌و که‌سه مه‌رج نیه: پارهی حج له خانوو زیاد بڼ، هر وه‌ک له (تحفة) و (الشروانی) دا پوون کرلوه‌ته‌وه.

(وَأَنَّهُ) هر به فهرمووده‌ی راستتر: (يَلْزَمُهُ) له سهر مړوؤ واجب: (صَرْفُ مَالِ تِجَارَتِهِ إِلَيْهِمَا) مالی بازرگانه‌که‌ی سهر ف بکا یق خورده‌مه‌نی و نه‌رکی ړنگه‌ی حج، هر وه‌ها واجب: باغ و زمین و دره‌خت و نه‌و جوړه شتانه‌ی پټیان ده‌ژی، گشتی بغروشی یق حج کردن، هر وه‌ک له سهرچاوه‌کاندا فهرموویانه.

نینجا بزانه: نه‌گەر پیاو حجی له سهر بوو، له هه‌مان کاتیشدا پټویستی به ژن هه‌بو، نه‌وه دروسته: نیستا ژن بټنی، به لام حجی هر له نه‌ستودا ده‌میټی و واجب: له مه‌ویدا حج بکا، هر وه‌ک له سهرچاوه‌کاندا فهرموویانه.

(الثَّالِثُ) سټ‌یه‌م مه‌رجی توانڼ: (أَمْنُ الطَّرِيقِ) ړنگه‌ی حج نه‌مین بڼ: ده‌ریاره‌ی مالو گیان و ناموس، که‌وايو: (فَلَوْ خَافَ عَلَى نَفْسِهِ) نه‌گەر ترسا له ړنگه‌دا: گیانی، یان نه‌ندامیکي بغه‌وتښدرئ (أَوْ مَالِهِ) یان ترسا مالی لی‌ستښدرئ، یان ترسا ناموسی بشکښدرئ، جیاوازی نیه نه‌وه‌ی لی‌ده‌ترسڼ: (سَبْعًا) ږنده‌یه‌ک بڼ (أَوْ عَدُوًّا) یان دوژمنیک بڼ: جا موسولمان بڼ، یان کافر بڼ (أَوْ رَصَدِيًّا) یان له ړنگړتک ټرسڼ له ړنگه‌دا به زږداری مالی لی‌ستښتن (وَلَا طَرِيقَ سِوَاهُ) هیچ ړنگه‌ی‌تریش جگه له‌و ړنگه‌یه نه‌بو (لَمْ يَجِبِ الْحَجُّ) له‌و حاله‌تانه‌دا حجی له سهر نیه.

(وَالْأَظْهَرُ) به فهرمووده‌ی به‌هیتر: (وَجُوبُ رُكُوبِ الْبَحْرِ) واجب: یق چوونه حج سوری که‌شتی‌ده‌ریا ببڼ (إِنْ غَلَبَتِ السَّلَامَةُ) نه‌گەر به نه‌غله‌بی ړنگه‌ی نه‌و ده‌ریایه سه‌لامه‌ت بڼ و هیچ ړنگه‌ی‌تریش له زه‌ویدا نه‌بڼ (وَأَنَّهُ) هر به فهرمووده‌ی به‌هیتر: (يَلْزَمُهُ) له سهری واجب: (أَجْرَةُ الْبَذْرِقَةِ) کرځی پاسه‌وانی ړنگه‌ بدا، هر وه‌ها واجب: کرځی نه‌و که‌سه‌ش بدا: که له ړنگه‌ شاره‌زای ده‌کا، واته: نه‌گەر پټویستی به پاسه‌وانو شاره‌زا که‌ره‌که هه‌بڼ.

(وَيُشْتَرَطُ) یق واجب‌وونی حج به مه‌رج داده‌ندځ (وَجُودُ الْمَاءِ وَالزَّادِ) ناو و خورده‌مه‌نی هه‌بڼ (فِي الْمَوَاضِعِ الْمُعْتَادِ حَمْلُهُ مِنْهَا) له‌و شوپنه‌نی که‌ عاده‌ته: ناو و خورده‌مه‌نی لی بار ده‌کړئ (بِشَمَنِ الْمِثْلِ) به پارهی هاوونڼه ناو و خورده‌مه‌نی‌که ده‌ست بکه‌وئ

وَهُوَ الْقَدَرُ اللَّائِقُ بِهِ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ، وَعَلَفَ الدَّابَّةُ فِي كُلِّ مَرَحَلَةٍ، وَفِي الْمَرْأَةِ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهَا زَوْجٌ أَوْ مَحْرَمٌ أَوْ نِسْوَةٌ ثَقَاتٌ، وَالْأَصَحُّ أَنَّهُ لَا يَشْتَرِطُ وَجُودُ مَحْرَمٍ لِإِحْدَاهُنَّ، وَأَنَّهُ يَلْزَمُهَا أَجْرَةُ الْمَحْرَمِ إِذَا لَمْ يَخْرُجْ إِلَّا بِهَا.

(وَهُوَ) پاره‌ی هاروینّه (الْقَدَرُ اللَّائِقُ بِهِ) نهو نه‌ندازه‌یه: که له تاوه‌که‌وه خوارده‌مه‌نیه‌که ده‌وه‌شیتته‌وه (فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ) له‌و‌کاته‌وه‌و‌شویتته‌دا، واته: هر چه‌ند نرخیه‌که‌شی له‌و‌شویتته‌دا زور گران بین، هه‌روه‌که له زوری‌هی سرچاوه‌کاندا هه‌رموویانه.
(وَعَلَفَ الدَّابَّةُ فِي كُلِّ مَرَحَلَةٍ) هه‌روه‌ها مهرجه: نالیکی وولاغیش له‌گشت قوناغیت‌کدا ده‌ست بکه‌وئ، که‌واته: نیتستاش مهرجه: به‌نزین‌و‌گازو گشت پیویستی‌یه‌کانی‌تری نوتومبیل له‌شویتته‌عاده‌تیه‌کاندا ده‌ست بکه‌ون، وَاظْ أَظْم.

﴿ مهرچی‌ه‌جی‌ی‌نافرته ﴾

(وَفِي الْمَرْأَةِ) ده‌ریاره‌ی واجیبوونی‌ه‌ج له‌سر‌نافرته به‌مهرج داندرلوه: (أَنْ يَخْرُجَ مَعَهَا زَوْجٌ) می‌رده‌که‌ی له‌گه‌لی‌دا بپواته‌ه‌ج (أَوْ مَحْرَمٌ) یان مه‌چه‌میکی‌خوی له‌گه‌لی‌دا بپوا: که ته‌ماشاکردنی‌یه‌کتریان‌ه‌لال بین: به‌هوی‌خزمایه‌تی، یان شیرخوردن، یان به‌زولو خه‌نورابه‌تی (أَوْ نِسْوَةٌ) یان سئ‌نافرته، یان زیاتر له‌گه‌لی‌دا بپونه‌ه‌ج: که (ثَقَاتٌ) نافرته‌که‌ان باوه‌پیکرلو بین، واته: نه‌گه‌ر‌یه‌کئکی له‌و‌سئ‌هاروینانه ده‌ست‌که‌وت، ه‌جی له‌سر‌واجبه، نه‌گه‌ر‌هیچیانی ده‌ست‌نه‌که‌وت، ه‌جی له‌سر‌واجب‌نیه، هه‌روه‌که له (المجموع)‌دا هه‌رموویته‌ی، چونکه پی‌تفه‌م‌بهره‌ر ع ده‌ه‌رموئ: ﴿لَا تُسَافِرُ امْرَأَةٌ يَوْمَئِذٍ إِلَّا وَمَعَهَا زَوْجُهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ﴾ رواه الشيخان، نابئ‌نافرته دوو‌پوژان بئ‌سه‌فه‌ر بپوا، ته‌نها نه‌گه‌ر می‌رده‌که‌ی، یان مه‌چه‌میکی‌خوی له‌گه‌لی‌دا بین.

(وَالْأَصَحُّ) به‌هه‌رمووده‌ی‌راستتر (أَنَّهُ لَا يَشْتَرِطُ وَجُودُ مَحْرَمٍ لِإِحْدَاهُنَّ) به‌مهرج داناندرئ: مه‌چه‌میك، یان می‌ردی‌نافرته‌تیک له‌و‌سئتیانه له‌گه‌لدا بین (وَأَنَّهُ) هه‌ر به‌هه‌رمووده‌ی‌راستتر (يَلْزَمُهَا) له‌سر‌نافرته‌واجبه (أَجْرَةُ الْمَحْرَمِ) کرئ‌ی مه‌چه‌مه‌که‌ی، یان می‌رده‌که‌ی‌بدا (إِذَا لَمْ يَخْرُجْ إِلَّا بِهَا) نه‌گه‌ر مه‌چه‌مه‌که، یان می‌رده‌که‌ی له‌گه‌لی‌دا نه‌ده‌چونه‌ه‌ج ته‌نها به‌کرئ‌نه‌بین، جا نه‌گه‌ر مه‌چه‌مه‌که، یان می‌رده‌که‌ی به‌کرئ‌ش له‌گه‌لی‌نه‌ده‌چون، نابئ‌نوریان‌لی‌بکرئ، هه‌روه‌که له‌زوری‌هی سرچاوه‌کاندا هه‌رموویانه، واته: چونکه له‌سهریان‌واجب‌نیه.

﴿ ناگاداری ﴾: نه‌وه‌ی‌پا‌بر‌دوو، گشتی‌ده‌ریاره‌ی واجیبوونی‌ه‌ج له‌سر‌نافرته‌بوو، به‌لام‌ده‌ریاره‌ی‌چونه‌ه‌ج: بئ‌نافرته‌دروسته له‌گه‌ل ته‌نها‌یه‌که‌نافرته‌تیشدا بچیتته‌ه‌جی‌پوکنی‌ئیسلام، یان نه‌زورکلو، یان قه‌زا‌کراوه، به‌لام بئ‌ه‌جی‌سونته‌ت-جگه له

الرَّابِعُ: أَنْ يَثْبِتَ عَلَى الرَّاحِلَةِ بِلَا مَشَقَّةٍ شَدِيدَةٍ، وَعَلَى الْأَعْمَى الْحُجُّ إِنْ وَجَدَ قَائِدًا وَهُوَ كَالْمَحْرَمِ فِي حَقِّ الْمَرْأَةِ، وَالْمَحْجُورُ عَلَيْهِ بِسَفَةِ كَثِيرِهِ لَكِنْ لَا يُدْفَعُ الْمَالُ إِلَيْهِ، بَلْ يَخْرُجُ مَعَهُ الْوَلِيُّ

میربو مه حرېم - له گال كه سى تردا دروست نيه، هرچند سى نافرده تيش بن، هـروهك له سرچاوه كاندا فرمويانه.

جا بزانه: هـرامه ژن بى نيزنى مېرده كهى بچيته هـج، هـروهك له زږوبه سرچاوه كاندا فرمويانه، كه واته: بى مېرده كه شى دروسته نيزنى نه دا بچيته هـج، جا نه گـر بى نيزنى مېرده كهى چووه هـج، نه وه هـجه كهى دروست ده بى، به لام گونا هـبار ده بى و بى مېرده كه شى دروسته: نـهرامى پى بشكـينى، هـروهك له كوتايى هـجدا پوونى ده كه يـنه وه، اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى.

هـروهـها بى دايكو باوكيشى دروسته: پڼگه نه دن كوپو كيژيان بچنه سـهـفرى هـجى سـونـهـت، به لام له هـجى پوكنى نـيـسلام نه زو قـهـزاكـلوه، بـويـان دروست نـيـه پڼگيان لى بگرن، هـروهك له (المجموع) دا فرمويـهـتى.

(الرَّابِعُ) چوارهم مرجى توانين: (أَنْ يَثْبِتَ عَلَى الرَّاحِلَةِ) تواناي هـبى: له سر وولاغ، يان نوتومبيل، يان فـړـوكه خوى پابگرى (بِلَا مَشَقَّةٍ شَدِيدَةٍ) به بى نازارو مانـدوبـوونـيـكى به مـيـز، واته: نه گـر نه و توانينهـى نه بو، نه و كاته واجبه: يـهـكـيـكى تر له جياتى خوى بنـيـرـيـته هـج، هـروهك له جـوړى دووهـدا پوونى ده كه يـنه وه، اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى.

(وَعَلَى الْأَعْمَى الْحُجُّ) له سر كـوړه - كوږد واجبه: هـج بكا (إِنْ وَجَدَ قَائِدًا) نه گـر - له گـال مرجـه كـانـي د پـرـبو دود - دهـسـتكـيـشـيـكى دهـسـت بـكـهـوى، له پڼگـو له شـوـيـنه كـانـي هـجـدا دهـسـتى پـاـبـگـيـشى (وَهُوَ) نه و دهـسـتكـيـشهـى كوږده كه (كَالْمَحْرَمِ فِي حَقِّ الْمَرْأَةِ) وهـكو مهـحرېـمه كه يـه دهـرهـق نـاـفـرهـتى د پـرـبو، كه واته: نه گـر دهـسـتكـيـشه كه د لوى كرى بكا، مرجـه: كوږده كه كرى يـه كهى نه ويشى هـبى، نه و جا هـجى له سر واجب ده بى.

هـروهـها په ككه و تـووش - كه هر چـوړپـه لى نـيـه - مرجـه: يـاـرمـه تـيـده رى كى هـبى، هـروهك له سرچاوه كاندا فرمويانه، واته: نه گـر كوږده كه دهـسـتكـيـشى دهـسـت نه كه و تـو نه و په ككه و تـووش يـاـرمـه تـيـده رى دهـسـت نه كه و ت، نه و كاته: واجبه: يـهـكـيـكى تر له جياتى خويان بنـيـرنه هـج، هـروهك له (المجموع) دا فرمويـهـتى.

(وَالْمَحْجُورُ عَلَيْهِ) نه و كه سى (حـجـرى) له سر دانـدـرلوه، واته: قـهـدغـه كرلوه له دهـسـتـكارى مـالى خوى (بِسَفَةٍ) به هـوى نه وهى مـالى خوى به فـيـرې دهـدا (كَثِيرِهِ) وهـكو خـهـلكى تر هـجى له سر واجب ده بى (لَكِنْ لَا يُدْفَعُ الْمَالُ إِلَيْهِ) به لام بى هـج كـرـن مـاله كهى نـاـرـيـته دهـسـتـه خوى (بَلْ يَخْرُجُ مَعَهُ الْوَلِيُّ) به لكو سـهـرپـه رـشـتـكاره كهى له گـلى

أَوْ يَنْصِبُ شَخْصًا لَهُ. الْتَوَعُ الثَّانِي: اسْتَطَاعَةُ تَحْصِيلِهِ بِغَيْرِهِ، فَمَنْ مَاتَ وَفِي ذِمَّتِهِ حَاجٌ وَجَبَ الْإِحْجَاجُ عَنْهُ مِنْ تَرْكِهِ،

ده رواته حج (أَوْ يَنْصِبُ شَخْصًا لَهُ) يان مروفيكى باوه پيكرلوي بو داده نئ، تاكو سهرپرشتي بكا.

مهرجي پيئجه مي توانين: ده بي گشت نهو مهرجانه ي واجبيووني حج له (أَشْهُرُ الْحَجِّ): مانگه كانى هجدا ه بن، له نوای هه بونيشيان نهونده ماوه بميتئ: كه بگونجي پرواته حج و فريای حج كردن بگوئ، كه واته: نه گهر له په مه زاندا توانای حج جي هه بو، به لام له شه شه لاند ا ماله كه مي فهوتا، يان به خوي مرد نهو حج جي له سهر واجب نايئ.

مهروه ها نه گهر له كاتي پزيشتني حاجيه كانيش توانای هه بزو نه چيته حج، به لام پيش نهو ه حاجيه كان -له (مكة)- حج تهولو بكن، نهو به خوي مرد، يان مالي فهوتا، بيسان حج جي له سهر واجب نايئ، به لام نه گهر نهو نه چووه حج و حاجيه كان چونو هاتنه وه، ئينجا مرد، يان شيت بوو، يان مالي فهوتا، يان حاجيه كان هه جيان تهولو كړو هه له (مكة) بونو تهو يش مرد، لهو حاله تانه شدا حج جي له سهر واجب ده بيئ و له نه سترى دا جيگر ده بيئ، مهروه كه له (المجموع) و (فتاوى ابن حجر) دا پوون كړلوه ته وه.

كه واته: واجبه مردووه كه حج جي له جياتي بكرئ و ماله و تاوه كه ش كه سابهت بكا، تاكو بو حج كردن مال كوكبكانه وه، مهروه كه له (تحفة) دا فهرموويه تي.

ئينجا بزانه: مهر كاتيك مهرجه كان هاتنه جيئ حج جي له سهر واجب بوو، سوننه ته: به په له هه جه كه بكاو له نه سترى خوي لاييا، مهروه ها دروستيشه سال به سال نوای بخا، بهو مهرجه ي نه ترسئ مالي بفهوتئ، يان په كي بگوئ، نه گينا: دروست نيه نوای بخا، ئينجا نه گهر حج جي له سهر واجب بوو و بزي گونجا حج بكاو هه جه كه ي نه كړو نوای خست، ئينجا مرد، يان په كي كهوت، نهو له ناخير ساله كانى بؤگونجانه وه به گونا هبار داده ندرئ، مهروه كه له (المجموع) دا نهو مه سه لانه پوون كړلوه ته وه.

﴿حج جي مروفي مردوو و په ككه وتوو﴾

(الْتَوَعُ الثَّانِي) جئري دووه مي توانين (اسْتَطَاعَةُ تَحْصِيلِهِ بِغَيْرِهِ) توانيني وده سته ئناني حج كردنه به هوي كه سيكي تر، جا نهو جؤره نوو كه سن:

يه كه م: (فَمَنْ مَاتَ) هر كه سيك مرديئ (وَفِي ذِمَّتِهِ حَجٌّ) پيش مردن حج، يان عومړه ي له سهر واجب بو بيئ و له نه سترى دا جيگر بو بيئ: وه كه له مانگه كانى هجدا توانای حج كړنى هه بو بيئ و حج نه كړبيئ، ئينجا له نوای حج كړنى خه لك مرديئ، يان حج جي نه زكړلو، يان قه زاي له سهر بو بيئ، نهو (وَجَبَ الْإِحْجَاجُ عَنْهُ) واجبه: حج و عومړه له جياتي نهو مردووه بكرئ (مِنْ تَرْكِهِ) له ميراته كه ي، هه م واجبه: حج كړنه كه ش و ه پيش

به شكرنى ميراته كه وه پيش قهرزدانه وهى ناده ميزادان بيخري، ههروه كه (المجموع) دا فرمويه تى ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَتْ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمِّي نَذَرَتْ أَنْ تُحْجَّ فَلَمْ تُحْجْ حَتَّى مَاتَتْ، أَفَأُحْجُّ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ حُجِّي عَنْهَا، أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ عَلَيْهَا ذَنْبٌ أَكُنْتُ قَاضِيَتُهُ؟ أَقْضَى اللَّهُ فَاللَّهُ أَحَقُّ بِالْقَضَاءِ﴾ رواه البخاري، دايكم مريوه وه جيكي نه زى له سر بوو، نايا هه جه كه ي له جياتى بكم؟ پيغه مبهري ﷺ فرموي: به ئى هه جي له جياتى بكه، نايا نه گهر قهرزى كه ناده ميزادانى له سه رياه، قهرزه كه ت بى ده دلوه؟ قهرزى خوا بده نه وه، خواى گه ووه له پيشتره قهرزى بدريغه وه.

ئينجا بزانه: نه گهر نه مريوه ي هه جي له سر واجب بووه، هيچ ميراتى به جي نه هيشنبو، نه و كاته هه جي له نه ستودا ده ميئو له سر ميراتگره كه ش واجب نيه هه جي بى بكا، به لكو سوننه ته، ئينجا هه كاتى كه ميراتگره كه به خوى حاج له جياتى مريوه كه ي بكا، يان كه سيك به كرى بگرى تاكو هه جي له جياتى بكا، يان بيگانه يه كه به بى نيزن - به خوى هه جي له جياتى بكا، يان به مالى خوى كه سيك به كرى بگرى تاكو هه جي له جياتى بكا، له هه چوار حالتدا هه جه كه دروست ده بى له سر مريوه كه لاده چى، ههروه كه له سه رچاوه كاندا فرمويانه.

﴿لَا كَادَارِي﴾: نه گهر يه كيك هه جي له سر واجب نه بو بى و مري بى، بى ميراتگره كه ي بى بيگانه ش سوننه ته: يان هه جي له جياتى بكه، يان يه كيك به كرى بگرى تاكو هه جي له جياتى بكا، جا نه و پرياره ده رياره ي هه جي پوكنى ئيسلام بوو، چونكه - نه گهر مريوه كه وه سيئى نه كر بى - دروست نيه هه جي سوننه تى له جياتى بكرى، ههروه كه له (تحفة) دا فرمويه تى.

به لام له فرموده يه كه بى هيذا: نه گهر مريوه كه وه سيئيشى نه كر بى، دروسته: ميراتگره كه ي وه هم بيگانه يه كيش به نيزنى ميراتگره كه ي، هه جي سوننه تى له جياتى بكا، ههروه كه له (شرح المنهج) دا فرمويه تى.

پيغاسه: مه به ست به هه ج و عومره ي پوكنى ئيسلام نه وه يه: كه بى يه كه مجار له ته مه نيا ده كرى، هه رچه نه له سه ريشى واجب نه بو بى، واته: هه ج و عومره كه ي يه كه مجار بوى به بهر پوكنى ئيسلام ده كه وى. به لام هه ج و عومره ي سوننه ت نه وه يه: كه له نوای هه ج و عومره ي پوكنى ئيسلام - بى نه زكر دن - نووياره ده كرى.

جا بزانه: نه گهر وه سيئى كرى گوتى فلانكه س به وه نده پاره يه بنيزن هه ج بى بكا. نه وه دروست نيه له نه ندازه يه كه مري بدرى، هه رچه نه كه سيكى تريش هه بى به كه متر هه جي بى بكا، به لام نه گهر هيچ كه سيكى ديارى نه كرى ته نها گوتى به وه نده پاره يه هه ج بى

وَالْمَغْضُوبُ الْعَاجِزُ عَنِ الْحُجِّ بِنَفْسِهِ إِنْ وَجَدَ أَجْرَةً مَنْ يَحُجُّ عَنْهُ بِأَجْرَةِ الْمِثْلِ لَزِمَهُ،
وَيُشْتَرَطُ كَوْنُهَا فَاضِلَةً عَنِ الْحَاجَّاتِ الْمَذْكُورَةِ فِيمَنْ حُجَّ بِنَفْسِهِ،

بګڼ. ښځا که سټګيان د هسټ کهوت به که متر له و نه ندلزه به حه جی بڼ د ه کرد، ښو کاته
دروسته به که متر به کرئې بګړن و پاشماوه که ش بڼ میرانګره کان ده ګرټه وه.

د یسان بزانه: ښه ګر وه سټګره که له وه سټته که ی دا په کیکی دیاری کرد حه جی بڼ بکا،
ښځا دیارکړلوه که ش په دی کرده وه و ګوتی: هه رګیز حه جی بڼ ناکه م. ښو کاته واجب
په کیکی تری بڼ به کرئې بګړن ټاکو حه جی بڼ بکا، به لām ښه ګر دیارکړلوه که ګوتی: ښم سال
ناتوانو له دواي سالیکی تر حه جی بڼ ده که م. ښو کاته ته ماشا ده که ین: ښه ګر له ژایانیا
حه جی له سهر واجب بوبی و به هڅی که مته رغه می حه جی نه ګر بیڼ، ښو کاته واجب:
په کیکی تری بڼ به کرئې بګړن ټاکو ښم سال حه جی بڼ بکا، به لām ښه ګر حه جی له سهر
واجب نه بوبی، ښو کاته دوا ښخړی ټاکو دیارکړلوه که ی خوی حه جی بڼ بکا، هه روه که له
زږیه ی سهر چاوه کاند له (باسی وه سټت) ښم باسه پوون کړلوه ته وه.

﴿ حه جی مروؤی په ککه وتوو ﴾

دوهم: (وَالْمَغْضُوبُ) په ککه وتوو (الْعَاجِزُ عَنِ الْحُجِّ بِنَفْسِهِ) که توانای نه بی: به خوی
به پواته حه ج و حه ج بکا؟ چونکه دهر دیکي به رده وای پیوه یه و تا مردن چاک نابیته وه:
وه که شه له په ته یی و پیری و نه خوشیه کی وه ما: چاوه پوانی چا ګوبونه وه ی نه کرئ، ښو
جوره که سه (إِنْ وَجَدَ أَجْرَةً مَنْ يَحُجُّ عَنْهُ) ښه ګر کرئې که سټګی د هسټ بکه وئ: که
حه جی واجبې له جیاتی بکا (بِأَجْرَةِ الْمِثْلِ) به کرئې هاوینته، یان که متر (لَزِمَهُ) واجب:
که سټک ښیږته حه ج، ټاکو حه جی واجبې له جیاتی بکا، چا به و حه ج کردنه حه ج
واجبه که ی له سهر لاده چئ، جیاوازی حه جی پوکنی نیسلام و نه زرو قه زا نیه، هه روه که له
(المجموع) دا فهرموویه تی.

چا بزانه: ښو که سه ی حه ج له جیاتی مریو و په ککه وتوو ده کا، مارج نیه له نیریه تی و
مییا په تی دا- له ګه ل ښوان په کسان بی، هه روه که له (الشروانی) دا فهرموویه تی ﴿عَنْ ابْنِ
عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَتْ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحُجِّ أَذْرَكَتْ أَبِي
شَيْخًا كَبِيرًا لَا يُثْبِتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ نَعَمْ. وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ﴾ رواه
الشيخان، له (حجة الوداع) دا ټافره ټیک ګوتی: ښی پیغه مبه ری خوا، باوکم حه جی له سهر
واجب بپوه و زږیش پیره، خوی له سهر وولاغ راناکړئ، ټایا حه جی له جیاتی بکه م؟
پیغه مبه رﷺ فهرمووی: به لئ. واته: حه جی واجب له جیاتی باوکت بکه.

(وَيُشْتَرَطُ) به مارج داده ندرئ: (كَوْنُهَا فَاضِلَةً) ښو کرئې په هاوینته یه ی پرابړیو، زیاد
بی (عَنِ الْحَاجَّاتِ الْمَذْكُورَةِ) له و پیو یستیان هی باس کران (فِيمَنْ حُجَّ بِنَفْسِهِ) له باسی ښو

لَكِنْ لَا يُشْتَرَطُ نَفَقَةُ الْعِيَالِ ذَهَابًا وَإِيَابًا، وَلَوْ بَذَلَ وَلَدُهُ أَوْ أَجْنَبِيٌّ مَالًا لِلْأُجْرَةِ لَمْ يَجِبْ قَبُولُهُ فِي الْأَصَحِّ، وَلَوْ بَذَلَ الْوَلَدُ الطَّاعَةَ وَجِبَ قَبُولُهُ، وَكَذَا الْأَجْنَبِيُّ فِي الْأَصَحِّ.

که سه‌دا: که به خقوی حه‌جی ده‌کرد: وه‌ک قه‌رزو شوینی نیسته‌جی بیون (لَکِنْ لَا يُشْتَرَطُ) به‌لام به‌مرج داناندی (نَفَقَةُ الْعِيَالِ) کرئی‌یه‌که زیاده‌بی له‌ئهرکی به‌ختوکرینی خیزان و منداله‌کانی (ذَهَابًا وَإِيَابًا) له‌ماوه‌ی چوونه‌حه‌ج و هاتنه‌وه‌دا، چونکه په‌ککه‌وتووه‌که به‌خقوی ناروا، به‌لکو له‌گه‌ل خیزانه‌که‌ی‌دا ده‌می‌نیتته‌وه‌و به‌چه‌ند ری‌گایه‌ک ده‌توانی به‌ختویان بکا.

(وَلَوْ بَذَلَ وَلَدُهُ) نه‌گهر کورپکی خقوی، یان کیژکی خقوی مالیان دایی (أَوْ أَجْنَبِيٌّ مَالًا) یان بیگانه‌یه‌ک مالی دایی (لِلْأُجْرَةِ) تاکو په‌ککی پی به‌کرئی بگری بۆ‌ئوه‌ی حه‌جی واجب له‌جیاتی بکا (لَمْ يَجِبْ قَبُولُهُ) واجب نه‌ی: په‌ککه‌وتووه‌که قبولی بکاو لیان وه‌ریگری (فی الْأَصَحِّ) له‌فهرموده‌ی راستردا، چونکه منه‌تباری تی‌دایه.

به‌لام (وَلَوْ بَذَلَ الْوَلَدُ الطَّاعَةَ) نه‌گهر کورپ‌که‌ی، یان کیژ‌که‌ی گورپ‌په‌لی خقوی دایی، واته: به‌خقوی بچئ حه‌جی واجب له‌جیاتی بکا (وَجِبَ قَبُولُهُ) واجب: په‌ککه‌وتووه‌که قبولی بکاو نیژنی بدا حه‌جی واجب له‌جیاتی بکا.

(وَكَذَا الْأَجْنَبِيُّ) هه‌روه‌ها بیگانه‌ش نه‌گهر بچئ حه‌جی واجب له‌جیاتی بکا، واجب: قبولی بکاو نیژنی بدا (فی الْأَصَحِّ) له‌فهرموده‌ی راستردا، چونکه منه‌تباریه‌که‌ی زځر نه‌ی.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾ نه‌گهر په‌ککه‌وتووه‌که هه‌جیشی له‌سه‌ر واجب نه‌بوئی، هه‌ر بۆی دروسته‌جیگزک دایی-به‌کرئی، یان به‌خوړایی- تاکو حه‌جی پوکنی نیسلا می له‌جیاتی بکا، هه‌م بۆ‌ئوه‌ش هه‌جی‌ک سوننه‌ت، یان دوو، یان زیاتریشی له‌جیاتی بکا، هه‌روه‌ک له‌(المجموع) و (الشروانی) دا پرون کړاوه‌ته‌وه.

﴿ پاشکو: دهرپاری هه‌ج کردن له‌جیاتی که‌سیکی‌تر ﴾

پیشه‌کی بزانه: هه‌ج و عومړه-واجب بی، یان سوننه‌ت بی-جگه له‌مړوو په‌ککه‌وتو، له‌جیاتی هیچ که‌سیکی‌تری‌توانا دروست نه‌ی، هه‌روه‌ک له‌(ابن قاسم) و (الشروانی) دا فهرموویانه، جا هه‌ج و عومړه‌ی له‌جیاتی که‌سیکی‌تر به‌گوریه‌ی نه‌م پوونکرښه‌وه‌ی:

یه‌که‌م: نه‌و که‌سه‌ی له‌جیاتی که‌سیکی‌تری‌مړوو، یان په‌ککه‌وتو، هه‌ج و عومړه ده‌کا -به‌کرئی، یان به‌خوړایی- مه‌رجه: بۆ خقوی حه‌جی پوکنی نیسلا می کړبئو هیچ حه‌جی نه‌رزو قه‌زای له‌سه‌ر نه‌بی، که‌واته: نه‌گهر بۆ خقوی حه‌جی پوکنی نیسلا می نه‌کړدو، یان حه‌جی نه‌رز، یان حه‌جی قه‌زای له‌سه‌ر بوو، ټینجا له‌جیاتی که‌سیکی‌تر نی‌هرامی حه‌جی به‌ست، نه‌و نی‌هرامه بۆ خقوی داده‌به‌ستریو هه‌جه‌که بۆ خقوی ده‌بیو ناییته حه‌جی

مربووه که، یان په ککه وتووه که، هروه که له (المجموع) دا فهرموویه تی. ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا يَقُولُ: لَبَّيْكَ عَنْ شُبْرُمَةَ. قَالَ: مَنْ شُبْرُمَةُ؟ قَالَ: أَخٌ لِي أَوْ قَرِيبٌ. قَالَ: حَاجَّجْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ، ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُبْرُمَةَ﴾ رواه ابوداود باسناد صحیح علی شرط مسلم، پیاوړیک ده یگوت: (لَبَّيْكَ) له جیاتی (شُبْرُمَةَ). پیغه مبهړ ﷺ فهرمووی: (شُبْرُمَةَ) کی یه؟ گوتی: برابیه کی خومه، یان خزمنیکمه. فهرمووی: بڼ خوت حاجت کړیوه؟ گوتی: نا. پیغه مبهړ ﷺ فهرمووی: بڼ خوت حاجت بکه، نینجا له جیاتی (شُبْرُمَةَ) حاجت بکه.

دووه: مروئی شیت وده کو په ککه وتوونه، که ولته: نه گهر که سیکه حاجی له سهر واجب بوو و حاجی نه کړد، نینجا شیت بوو، دروست نیه حاجی له جیاتی بکړی، چونکه له چاکوونه وهی بی نومید نین، که وایو: هر کاتیک شیتکه مرد حاجی له جیاتی ده کړی، هروه ها گشت نه خورشو بی هیزیک که له چاکوونه وهی بی نومید نه بین، نه ویش وده کو شیت بریاری پابرووی بڼ دهریو نابین حاجی له جیاتی بکړی. سنی یه: نه گهر په ککه وتووه که حاجی له جیاتی کړا، نینجا شیفای هاتو چاک بڼوه، نه و حاجه بڼ په ککه وتووه که دروست نابین و اجبه: به خوی حاج بڼ خوی بکا، هروه که له (المجموع) دا نه و مه سلانه پوون کرلونه وه.

﴿به کریگرتن بڼ حاج و عومره﴾

نینجا بزانه: به کریگرتن بڼ حاج کردن له جیاتی په ککه وتو، یان مربو، دوو جوره: یه که: به کریگرتنی له نه ستی، وه که بلن: به نه ونده کری یه خسته نه ستوت حاجیک بڼ من، یان بڼ نه و مربووه بکه ی.

دووه: به کریگرتنی خودی به کریگرلووه که، وه که بلن: به نه ونده کری یه ترم به کری گرت به خوت حاج له جیاتی بکه ی، یان به خوت حاج له جیاتی نه و مربووه بکه ی. نینجا نیمه لیره دا نه و جوره ی دووه پوون ده که پنه وه، چونکه زیاتر پوو ددها، که وایو: مه رجه: به کریگرتنی خودی به کریگرلووه که له و ساله دابین: که حاجی تن دا ده کا، نینجا نه گهر به کریگرلووه که له شاری (مکه) دا بوو، مه رجه: به کریگرتنه که له (أَشْهُرُ الْحَجِّ): مانگه کانی حاجه دابین، واته: له (مکه) ی پیروژدا له پیش (أَشْهُرُ الْحَجِّ) دا به کریگرتنه که دروست نابین.

به لام نه گهر له شوینه کانی تری جگه له (مکه) دا بوو، نه و مه رجه به کریگرتنه که له و کاته دابین: که خه لکه که خویان بڼ سه فیری حاج ناماده ده که ن، واته: پیش نه و کاته دا به کریگرتنه که دروست نابین، هروه که له (المجموع) دا پوونی کړیو ته وه.

ئىنجا بزانه: مەرجه: بە كۆنگىرلۈك بە كۆنگىرلۈك كىرىدەك كانى ھەج بزىن، بە لام مەرجه نىيە: (مىقات)، واتە: شۇنى ئىھرام ئېلىشنى بىلىش، چۈنكى ھەر كەسكىت-بە خۇپايى، يان بە كۆنگىر- ھەج لە جىياتى كەسكىت بىك، واجىبە: لە (مىقات) ئىككى شەرىئەت ئىھرام بىيەستى.

ھەروھە مەرجه: بە كۆنگىرلۈك كىرىدەك كانى ھەج بە خۇپايى بىك، واتە: ئىستىئە نىيە جىگىرگە- بۇ كىرىدەك كانى ھەج- لە جىيە خۇپايى دىيى.

ئىنجا ئەگەر لە سالى بە كۆنگىرلۈك بە كۆنگىرلۈك ھەجى نەكرد، ئەو بە كۆنگىرگە ھەلەو شىتەو، واتە: واجىبە كۆنگىرگە بىگىرگە، جىياوزى نىيە: عوزى ھەبىي، يان نا.

جا بزانه: ئەگەر بە ھۆى مەرجه ئىككى نەشەرى بە كۆنگىرگە ئىستىئە نىيە، يان كۆنگىرگە نەشەرى بىيە، بە لام لە گەل ئەو شەك بە كۆنگىرلۈك ھەجەكە بە تەلۈى كىرىدەك ھەجەكە- بۇ پەككەتەو، يان بۇ مەروھە- ئىستىئە نىيە، بە كۆنگىرلۈك كەش مالى كۆنگىر ھەروھە نىيە ھەبىي، ھەروھە لە (المجموع) دا پۈتۈن كۆلۈتەو.

﴿ مەردى ھاجى لە ھالەتى ھەج كۆنگىر ﴾

ئەگەر ئەو كەسە بۇ خۇپايى ھەج دەك، لە ھالەتى ھەج كۆنگىر، ئەو ھەجەكە بە تال دەپتەو، بە لام ئەو بەشە كۆنگىر بۇ دەنۈسرى، كەوابو: ئىستىئە نىيە يەككىتە ھەجەكە بۇ تەلو بىك، چۈنكى ھەج بە ئو كەسان تەلو ناكىر، ھەروھە ئۆتۈ پۈتۈش بە ئو كەسان تەلو ناكىر، كەوابو: ئەگەر ھەجى لە ئەستۇدا جىگىر بىيە، واجىبە: لە مەراتەكە لە سەرەتەو ھەجى بۇ بىك، بە لام ئەگەر ھەجى لە ئەستۇدا نەبو، يان ھەجەكە سۈننەت بو، واجىب نىيە: ھەجى بۇ بىك.

ئىنجا بزانه: لە ھەجەكە بە كۆنگىر مەروھە، يان پەككەتەو دەك، مەرجه: تەنھا يەك كەس تەلو ھەجەكە بىك، ئىستىئە نىيە: بە ئو كەسان، يان زىاتە ھەجەكە بىك، كەوابو: ئەگەر بە كۆنگىرلۈك مەرد، ئەو سى ھالەتى ھەنە:

يەكەم: پىش ئىھرامبەستى- لە پىگەدا- بىرى، ئەو ھىچ كۆنگىر ناكىر، چۈنكى ھىچ كۆنگىر ھەجى نەكردە.

دوھم: لە نەبى تەلو بىيە پۈككەك كانى ھەج بىرى، ئەو ھەجەكە ئىستىئە نىيە خۇپايى ئەو واجىبە نەبى مالى بە كۆنگىرلۈك دەك.

سەئىيەم: لە نەبى دەست پىكردى پۈككەكان پىش تەلو كۆنگىر بىرى، ئەو بە كۆنگىرگە ھەلەو شىتەو ئىستىئە نىيە: يەككىتە تەلو ھەجەكە تەلو بىك، بە لام بە كۆنگىرلۈك مالى بەشە كۆنگىر ئەو كۆنگىرلۈك ھەبىي: كە پىش مەرد كۆنگىر.

(بَابُ الْمَوَاقِيتِ)

وَقْتُ إِحْرَامِ الْحَجِّ: شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرُ لَيَالٍ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ، وَلَيْلَةُ النَّحْرِ وَجَنَّةٌ، فَلَوْ أَحْرَمَ بِهِ فِي غَيْرِ وَقْتِهِ انْعَقَدَ عُمْرَةٌ عَلَى الصَّحِيحِ، وَجَمِيعُ السَّنَةِ وَقْتُ لِإِحْرَامِ الْعُمْرَةِ،

نینجا بزانه: جگه له (المجموع)، به شیکي نه پاشکویه له (نهایة) و (مغنی) و (القلیوبی) و (بغیة) ش و هرگراوه، و الله اعلم.

﴿بَابُ الْمَوَاقِيتِ: بَاسِی کات و شوینه کانی نیحرامبه ستن﴾

(وَقْتُ إِحْرَامِ الْحَجِّ) کاتی نیحرامبه ستن به حج: هر دوو مانگه کی (شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ) به، هم (وَعَشْرُ لَيَالٍ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ) ده شه ویش له سهره تایی (ذی الحجة) وه، خوای گه و ره ده فهرموی: ﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ﴾ کاتی نیحرامی حج چند مانگیکی زاندرلون. هر وه ما (ابن عمر رضی الله عنهما) ده فهرموی: ﴿أَشْهُرُ الْحَجِّ: شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرُ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ﴾ رواه البخاری، مانگه کانی حج: (شَوَّالٌ) و (ذو القعدة) و ده شهوی (ذی الحجة) به.

(وَفِي لَيْلَةِ النَّحْرِ وَجَنَّةٌ) ده ریاره ی شهوی جه زنی قوریان فهرمووده کی بی میز هیه: که نیحرامی حجهی تئ دا دروست نه بی. به لام به فهرمووده کی (ابن عمر) ی پابر دوو ره د کرلوته وه، که و ابو: له دوو مانگو ده شه و دا، هر کاتیکی نیحرام به حج بیه ستن شه ده نیحرامه کی به حج داده به ستن، به لام (فَلَوْ أَحْرَمَ بِهِ) نه گهر نیحرامی به حج به ستن (فِي غَيْرِ وَقْتِهِ) له مانگیکی تری جگه له مانگه کانی حج، نه وه نیحرامه کی به حج دانابه ستن، به لکو (انْعَقَدَ عُمْرَةٌ) نیحرامه کی به عومره داده به ستن و به بهر عومره ی روکنی نیسلا میش ده که وی (علی الصَّحِيحِ) له سهر فهرمووده ی راست.

﴿دوو عومره و زیاتر له مانگیکدا﴾

(وَجَمِيعُ السَّنَةِ) هه موو کاته کانی سال (وَقْتُ لِإِحْرَامِ الْعُمْرَةِ) کاتی نیحرامی عومره به، واته: نیحرامبه ستن به عومره له مانگه کانی حجه داو له مانگه کانی تریشدا دروست ده بی، چونکه پیغه مبه رﷺ له مانگه کانی حجه دا عومره ی کردو، هر وه که له (بخاری و مسلم) دا گئردراوه ته وه. هم ده شفهرموی: ﴿عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَغْدِلُ حَجَّةً مَعِي﴾ رواه الشيخان، عومره به که له په مهراندا وه که حج کردنیکه له که ل مندا.

نینجا بزانه: له به که سالدا تنها به که حج ده کری، واته: دوو حج دروست نابزو ناقرین، به لام دوو عومره و زیاتریش له سالتیکدا، یان له مانگیکدا، یان له پوژیکدا ده کری، به لکو سوننه ته: زدر عومره بکا، به تایی ته له په مهراندا، به به لگی حه دیسه کی پابر دوو و هم ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا يَوْمَ التَّفَرُّ: يَسَعُكَ طَوَافُكَ لِحْجُكَ وَعُمْرَتُكَ، فَأَبَتْ، فَبَعَثَ بِهَا مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى التَّعْمِيمِ فَأَعْتَمَرَتْ مِنْهَا بَعْدَ الْحَجِّ﴾

وَالْمِيقَاتُ الْمَكَانِيُّ لِلْحَجِّ فِي حَقِّ مَنْ بِمَكَّةَ نَفْسُ مَكَّةَ، وَقِيلَ كُلُّ الْحَرَمِ،

رواه مسلم، وفي رواية له: ﴿قَالَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ: هَذِهِ مَكَانُ عُمْرَتِكَ﴾. حه زره تی (عائشة) نبحرامی به حج وعمره ی ویکرا به سنبو، جا پیغه مبه ر ﷺ پیئی فرموی: ته واته که ت بق حج وعمره که ت ویکرا ده بی، جا حه زره تی (عائشة) ش به عمره که ی که ل حج دلی خوش نه بو، بوی پیغه مبه ر ﷺ فرمائی دا (عبدالرحمن) ی برای (عائشة): له که ل خویا بریه (التنعیم) و له وی نبحرامی به عمره یه کی تر به ست، جا پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ثم عمره یه ش له شوین نه و عمره یه که ده تویت به ته نهایی بیکی. واته: حه زره تی (عائشة) له یه مانگدا دوو عمره ی کردن.

﴿ناگاداری﴾: نه و که سه ی خریکی حج کردن تا په جمی شه یقانه کان ته ولو نه کاو له (منی) نه پواته دهر وه، دروست نیه نبحرامی عمره بیه ستی، هروه که له زقریه ی سرچاوه کاندا فرموویانه، جا بزانه: عمره خیری گهره تره له ته واف له سر فرمووده ی به هیتره - نه گهر کاته کانیا یه کسان بی، هروه که له (تحفة) دا فرموویه تی.

﴿شوینه گانی نبحرامیه ستی﴾

(وَالْمِيقَاتُ الْمَكَانِيُّ لِلْحَجِّ) شوینی نبحرامیه ستی حج (فی حَقِّ مَنْ بِمَكَّةَ) دهره ق نه و که سه ی له ناو شاری (مکه) یه (نَفْسُ مَكَّةَ) خودی شاری (مکه) یه، جیاوازی نیه: خه لکی (مکه) بی، یان پیوار بیو له (مکه) دا دلی بیته سر حج کردن و بیه وی نبحرام بیه ستی، که واته: وها خیرتره: له دهرگی خانوه که ی خویه وه نبحرام بیه ستی، هروه که له (المجموع) دا پوون کراونه وه.

(وَقِيلَ) له فرمووده یه کی بی هیتره: (كُلُّ الْحَرَمِ) گشت (حَرَمُ مَكَّةَ) شوینی نبحرامی حه ج، به لام فرمووده یه که م به هیتره، چونکه له حه دیسه که دا ده فرموی: ﴿حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ﴾ رواه الشیخان، دانیشتوانی (مکه) له (مکه) وه نبحرام ده به ستی.

﴿ناگاداری﴾: نه وه دهریاره ی نه و که سه بو: که بق خوی حه ج ده کا، به لام نه گهر دانیشتنویکی شاری (مکه) له جباتی که سیکی تری دهره وه ی (مکه) حه ج بکا- به کری، یان به خورایی- نه وه له فرمووده ی به هیتره دا واجبه: بق نبحرامیه ستی حه ج و عمره بپواته دهره وه ی (مکه) و له (میقات) یکی شهرعی دا نبحرامی حه ج، یان عمره بیه ستی، نه گینا: خوینی ده که ویته سر، به لام له فرمووده که ی تره- که کومه له زانایه کی پیشوو په فتاریان پی کردوه و نیمام (الجمال الطبری) به به هیتری داناوه- دروسته: له ناو شاری (مکه) دا نبحرامی حه ج بیه ستی و بق نبحرامی عمره ش بپواته دهره وه ی (حَرَمُ مَكَّةَ)، خوینیشی نا که ویته سر، جا دروسته: (تَقْلِيدُ) ی نه و فرمووده نووه مه بکریو په فتاری

وَأَمَّا غَيْرُهُ فَمِيقَاتُ الْمُتَوَجَّهِ مِنَ الْمَدِينَةِ ذُو الْحُلَيْفَةِ، وَمِنَ الشَّامِ وَمِصْرَ وَالْمَغْرِبِ الْجُحْفَةُ، وَمِنَ تِهَامَةِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمُ، وَمَنْ تَجَدَّ الْيَمَنَ وَتَجَدَّ الْحِجَازَ قَرْنٌ، وَمِنَ الْمَشْرِقِ ذَاتُ عَرَقٍ، وَالْأَفْضَلُ أَنْ يُحْرِمَ مِنْ أَوَّلِ الْمِيقَاتِ، وَيَجُوزُ مِنْ آخِرِهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا لَا يَنْتَهِي إِلَى مِيقَاتٍ

پی بکری، جیاوازیش نیه دانیشته وه که ی (مکه): خه لکی (مکه) بی، یان پیواریی، هه روه که له (تحفة) و (الشروانی) دا پوون گراوه ته وه.

(وَأَمَّا غَيْرُهُ) به لَام نَو که سانه ی له ناو شاری (مکه) دا نینه، پیئج (مِیقَات) ی شه رعیان بق داندرلون: (فَمِيقَاتُ الْمُتَوَجَّهِ مِنَ الْمَدِينَةِ) شوئینی ئیحرام به ستنی نه وه که سه ی له (مدینه) ی پیروزه وه دئ: (ذُو الْحُلَيْفَةِ) به، که پی ی ده گوترئ: (بیری عه لی)، له نزیک (مدینه) به وه له گشت (مِیقَات) یکی تر له (مکه) دورتره (وَمِنَ الشَّامِ وَمِصْرَ وَالْمَغْرِبِ) نه وانه ی له شامو میسرو مه غریبه وه دئ، شوئینی ئیحرام به ستنیان: (الْجُحْفَةُ) به، (وَمِنَ تِهَامَةِ الْيَمَنِ) نه وه ی له لای نه ویایی به مه نه وه دئ، شوئینی ئیحرام به ستنی: (يَلْمَلَمُ) ه، (وَمِنَ تَجَدَّ الْيَمَنَ وَتَجَدَّ الْحِجَازَ) نه وانه ی له بلنداییه کانی به مه ن و حجازه وه دئ، شوئینی ئیحرام به ستنیان: (قَرْنٌ) چپای (قَرْنُ الْمَنَازِلِ) ه، (وَمِنَ الْمَشْرِقِ) نه وه ی له پوزمه لاتنه وه ش دئ: وه که عیپاق، یان ئیران، شوئینی ئیحرام به ستنی: (ذَاتُ عَرَقٍ) ه، که له دوا ی که لی (العقیق) ه.

﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: وَقَتَ النَّبِيِّ ﷺ لِأَهْلِ الْمَشْرِقِ الْعَقِيقَ﴾ روه ابودلود بسند حسن، پیغه مبه ر ﷺ بق ئیحرام به ستنی پوزمه لاتنه کان (العقیق) ی داناه.

هه روه ها ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ تَجَدُّ قَرْنُ الْمَنَازِلِ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمُ، وَقَالَ: هُنَّ لَهُمْ وَلِكُلِّ آتٍ أُنْسَى عَلَيْهِنَ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ، وَمَنْ كَانَ ذُوْنَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أُنْشَأَ، حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ﴾ روه الشیخان واصحاب السنن، پیغه مبه ر ﷺ نه و میقاتان ی پابردوی دیاری کردن و فهرمووی: نه وانه شوئینی ئیحرام به ستنن بق دانیشته وانی نه وولاتانه وه هم بق نه وه که سانه ی که به و ینگایانه دا دین و ده یانه وی حه ج، یان عومره بکه ن، هه ر که سیکیش دانیشته وی شوئینیکی نیوان (مِیقَات) و (مکه) بی، هه ر له شوئینه که ی خویزه ئیحرام ده به ستن، تا دانیشته وانی (مکه) هه ر له (مکه) وه ئیحرام ده به ستن.

(وَالْأَفْضَلُ) وه ها خیرتره (أَنْ يُحْرِمَ مِنْ أَوَّلِ الْمِيقَاتِ) له سه ره تای (مِیقَات) وه ئیحرام به ستنی (وَيَجُوزُ مِنْ آخِرِهِ) دروسته: له کورتایی (مِیقَات) ش ئیحرام به ستنی.

(وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا) هه ر که سیک بق چوونه حه ج به رینگه یه کی وه هادا پویشته: که (لَا يَنْتَهِي إِلَى مِيقَاتٍ) نه ده گیشته هیج (مِیقَات) یك، چونکه هیج (مِیقَات) یکی پابردو له و رینگه یه دا

فَإِنْ حَادَى مِيقَاتًا أُخْرِمَ مِنْ مُحَادَاتِهِ أَوْ مِيقَاتَيْنِ فَلَا صَحَّ أَنْ يُحْرِمَ مِنْ مُحَادَاةِ أَبْعَدِهِمَا، وَإِنْ لَمْ يُحَادِ أُخْرِمَ عَلَى مَرَحَلَتَيْنِ مِنْ مَكَّةَ، وَمَنْ مَسَّكَهُ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمِيقَاتِ فَمِيقَاتُهُ مَسَّكَهُ، وَمَنْ بَلَغَ مِيقَاتًا غَيْرَ مُرِيدٍ لُسْكَاً ثُمَّ أَرَادَهُ فَمِيقَاتُهُ مَوْضِعُهُ، وَإِنْ بَلَغَهُ مُرِيداً لَمْ تَجْزُ مُجَاوَزَتُهُ بَغَيْرِ إِحْرَامٍ، فَإِنْ فَعَلَ لَزِمَهُ الْعَوْدُ لِإِحْرَامٍ مِنْهُ

نه بو، نه وه (فَإِنْ حَادَى مِيقَاتًا) نه گهر له لای راسته ی، یان چه په ی بهرامبر (مِيقَات) ټیک نه بو، نه وه (أُخْرِمَ مِنْ مُحَادَاتِهِ) له بهرامبر (مِيقَات) ده که وه نیحرام ده به ستنی.

(أَوْ مِيقَاتَيْنِ) یان بهرامبر دوو (مِيقَات) ده بو، چونکه له نیوانیاندا ده پوښت، نه وه (فَلَا صَحَّ) نه رمووده ی راستر (أَنْهُ يُحْرِمُ مِنْ مُحَادَاةِ أَبْعَدِهِمَا) له بهرامبر دوو تره که یانه وه نیحرام ده به ستنی (وَإِنْ لَمْ يُحَادِ) نه گهر بهرامبر هیچ (مِيقَات) ټیک نه ده بو، نه وه (أُخْرِمَ عَلَى مَرَحَلَتَيْنِ مِنْ مَكَّةَ) نیحرام ده به ستنی له شویتنکی وه هاوه: که دوو قوناغ = (۸۰) هه شتا کیلومتر بمیتن بڼ (مکه)، چونکه هیچ (مِيقَات) ټیک له دوو قوناغ کورتر نه.

(وَمَنْ مَسَّكَهُ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمِيقَاتِ) هر که سټیک شویتنی نیشته جی بوونی له نیوان (مکه) و (مِيقَات) دا بوو (فَمِيقَاتُهُ مَسَّكَهُ) نه وه شویتنی نیحرام به ستنی وی شویتنی نیشته جی بوونیه تی، جی اوای نه: په شمال بڼ، یان دڼ بڼ، یان تاکه مال بڼ، به به لگه ی هه دیسه که ی ﴿وَمَنْ كَانَ ذُوْنُ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَتَى﴾ پابردو.

﴿سزای تپیه پوون به سهر شویتنی نیحرام به ستندا﴾

(وَمَنْ بَلَغَ مِيقَاتًا) هر که سټیک به (مِيقَات) ټیکې شهرعی دا تپیه پوون (غیرمُرید لُسْكَاً) له حاله تپیه پوون دا نه یده ویست هج، یان عومره بکا (ثُمَّ أَرَادَهُ) ټینجا له دوی تپیه پوون دلی گډپاو ویستی هج، یان عومره بکا (فَمِيقَاتُهُ) نه وه شویتنی نیحرام به ستنی وی (مَوْضِعُهُ) نه شویتنه یه: که دلی لږ یوه گډپاوه، واته: واجب نه: بڼ نیحرام به ستن بگه پښته وه لای (مِيقَات)، به به لگه ی هه دیسه که ی پابردو، به لام نه گهر که یشته ناو (حَرَمِ مَكَّةَ)، ټینجا دلی گډپاو ویستی عومره بکا، نه وه - بڼ نیحرامی عومره - واجبه: بپواته دهره وه ی (حَرَمِ مَكَّةَ)، هه روه که له (المجموع) و (تحفة) دا فرموویانه، به لام نه گهر دلی گډپاو ویستی هج بکا، نه وه واجبه: له ناو (حَرَمِ مَكَّةَ) دا نیحرامی هج به ستنی، هه روه که له مه وپښ پوونمان کرده وه.

(وَإِنْ بَلَغَهُ مُرِيداً) هر که سټیک که یشته (مِيقَات) ټیکو ده دیویست هج، یان عومره بکا (لَمْ تَجْزُ مُجَاوَزَتُهُ) بوی دروست نه: له (مِيقَات) ده که تپیه پوون (بَغَيْرِ إِحْرَامٍ) به ی نیحرام به ستن (فَإِنْ فَعَلَ) نه گهر وای کرد، واته: نیحرامی نه به ستو له (مِيقَات) تپیه پوون (لَزِمَهُ الْعَوْدُ) واجبه: پښ نیحرام به ستن بگه پښته وه بڼ (مِيقَات) ده که (لِإِحْرَامٍ مِنْهُ) تاکو له وی یوه نیحرام به هج، یان به عومره به ستنی و گونا هه که ی له سهر لاجی.

إِلَّا إِذَا ضَاقَ الْوَقْتُ أَوْ كَانَ الطَّرِيقُ مَخُوفًا، فَإِنْ لَمْ يَعُدْ لَزِمَهُ دَمٌ، وَإِنْ أُخْرِمَ لَمْ عَادَ
فَالْأَصَحُّ أَنَّهُ إِنْ عَادَ قَبْلَ تَلْبَسِهِ بِسُكِّ سَقَطِ الدَّمِ، وَإِلَّا فَلَا، وَالْأَفْضَلُ أَنْ يُخْرِمَ مِنْ
دَوِيرَةِ أَهْلِهِ، وَفِي قَوْلٍ مِنَ الْمِيقَاتِ،

جا بزانه: لیتره دا واجب نیه: بگه پیتیه خودی (میکات) هکه، به لکو دیرسته: به نه ندازهی
(میکات) هکه بگه پیتیه شوینیکی ترو له ویتهو ئیحرام بیهستی، ههروه که له زوریه
سه رچاوه کانداهه رموویانه.

(إِلَّا إِذَا ضَاقَ الْوَقْتُ) ته نه نه گهر کاته که بهرتهنگ بیو فریای هه ج نه که وی (أَوْ كَانَ
الطَّرِيقُ مَخُوفًا) یان پنگایه که به ترس بی، یان به خوی نه خوش بی، له و حاله تانه دا واجب
نیه: بگه پیتیه وه، به لکو واجبه: خوین بدا، ههروه که دهه فرموی: (فَإِنْ لَمْ يَعُدْ) نه گهر
نه گه پراوه ئیحرامیشی به ست و پویشته (مَكَّةَ)، نه وه (لَزِمَهُ دَمٌ) خوینی له سه ره واجب
ده بی، چونکه له (میکات) دا ئیحرامی نه به ستوه.

جا بزانه: هه ره که سیک له (میکات) ټکی شهرعی ئیحرام نه به ستی، خوینی له سه ره واجب
ده بی، جیاوازی نیه: نه زان بی، یان له بیر چوین، یان سه هووی کردبی، ههروه که له
سه رچاوه کانداهه رموویانه، چونکه (ابن عباس) رَحِمَهُ اللهُ عَنَّا دهه فرموی: ﴿مَنْ لَسِيَ مِنْ
لُسْكِهِ شَيْئًا أَوْ تَرَكَهُ فَلْيَهْرِقْ دَمًا﴾ رواه الإمام مالك والبيهقي باسناد صحیح، هه ره که سیک
واجبیکي هه ج له بیر بکا، یان به قه سدی نه یکا، ده بی خوین بدا: ئاژه له سه رپری.

(وَإِنْ أُخْرِمَ) به لام نه گهر مړوه که له (میکات) ټپه پری و ئیحرامی به ست (ثُمَّ عَادَ) ئینجا له
دوای ئیحرام به ستن گه پراوه بۆ (میکات)، نه وه (فَالْأَصَحُّ) بهه فرموده ی پرستتر دوو
حاله تی هه نه، یه که م: (أَنَّهُ إِنْ عَادَ) نه گهر بگه پیتیه وه (قَبْلَ تَلْبَسِهِ بِسُكِّ) پیش نه وه ی
ده ست به هیچ کردلریکی هه ج، یان عومړه بکا (سَقَطَ الدَّمُ) خوینه که ی له سه ره لاده چی.

دووه م: (وَإِلَّا) نه گهر پیش ده ست پیکردن نه گه پراوه، به لکو ده ستی به کردلریکی هه ج،
یان عومړه کرد (فَلَا) خوینی له سه ره لا ناچی، جیاوازی نیه: کردلره که روکن بی: وه کو
وه ستانی (عَرَفَةَ)، یان سوننه ت بی: وه کو (طَوَّافُ الْقُدُومِ)، ههروه که له (المجموع) و
(الشروانی) دا هه رموویانه.

(وَالْأَفْضَلُ) بۆ نه وه که سه ی مالی له شوینیکی سه ره وه ی (میکات) ټکی شهرعی، وه ها
خیرتره: (أَنْ يُخْرِمَ مِنْ دَوِيرَةِ أَهْلِهِ) له خانوچکه ی خیزانه که ی خویره وه ئیحرام بیهستی،
له مه زه بی ئیمامی (حنفی) ش هه نه وه خیرتره، هه ره چه ند له ولایتیکی دوور شوه بی،
چونکه کردلره که زورتر ده بی و کومه له (صحابه) به کیش وه هایان کړیوه، به لام (وَفِي قَوْلٍ)
له هه رموده یه کی ئیمامی (الشافعی) دا، وه ها خیرتره: (مِنَ الْمِيقَاتِ) له (میکات) ټکی
شهرعی یوه ئیحرام بیهستی.

قُلْتُ: أَلَمِيقَاتُ أَظْهَرُ وَهُوَ الْمُوَافِقُ لِلْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَمِيقَاتُ الْعُمْرَةِ لِمَنْ هُوَ خَارِجَ الْحَرَمِ مِيقَاتُ الْحَجِّ، وَمَنْ بِالْحَرَمِ يَلْزُمُهُ الْخُرُوجُ إِلَى أَذَى الْحِلِّ وَلَوْ بِخَطْوَةٍ، فَإِنْ لَمْ يَخْرُجْ وَأَتَى بِأَفْعَالِ الْعُمْرَةِ أَجْزَأُهُ لِمَا أَظْهَرَ وَعَلَيْهِ دَمٌ، فَلَوْ خَرَجَ إِلَى الْحِلِّ بَعْدَ إِحْرَامِهِ سَقَطَ الدَّمُ عَلَى الْمَذْهَبِ،

(قُلْتُ) نِيَمَامِي (النَّوَلَوِي) دِه فَرَمُوئِي (أَلَمِيقَاتُ أَظْهَرُ) فَرَمُوودِي نِيحِرَامِ لِه (مِيقَاتِ) بِه هِيْزْتَرِه (وَهُوَ الْمُوَافِقُ لِلْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ) هَر نَو فَرَمُوودِي بِه هِيْزَه ش لِه گَهَل حَديسَه کانی (صَحِيح) تِيک دِه کاتِه وه، کِه دِه فَرَمُوون: ﴿بَيِّنْهُمُ مِيقَاتُ الْعُمْرَةِ﴾ (مِيقَاتِ) مَوِه نِيحِرَامِي بِه سِتْوَه ﴿. لِه (بِخَارِي وَمُسْلِم) دَا گِيْزِدِرْلَوْنَه وَه.

﴿ شَوِيْنِي نِيحِرَامِي عَوْمِرِه ﴾

(وَمِيقَاتُ الْعُمْرَةِ) شَوِيْنِي نِيحِرَامِ بِه سِتْنِي عَوْمِرِه (لِمَنْ هُوَ خَارِجَ الْحَرَمِ) بَقِ نَو کِه سَهِي لِه دِه رِه وهِي (حَرَمِ مَكَّة) يِه (مِيقَاتُ الْحَجِّ) هَر نَو (مِيقَاتِ) يِه: کِه نِيحِرَامِي حَه جِي لِي دِه بِه سِتْرَا، چُونکِه لِه حَديسَه کِه يِ پَرِبَرْدُو دَا پَيِّنْهُمُ مِيقَاتُ الْعُمْرَةِ فَرَمُوئِي: ﴿هُنَّ لَهُمْ وَلِكُلِّ آتٍ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ﴾ رَوَاہ الشَّيْخَان، نَوَانِه شَوِيْنِي نِيحِرَامِ بِه سِتْنِي بَقِ نَو کِه سَانِهِي بَو رِيْگَايَانِه دَا نِيْزُو دِه يَانِه ويِي حَه جِي، يَان عَوْمِرِه بَكَن.

(وَمَنْ بِالْحَرَمِ) نَو کِه سَه ش کِه لِه نَاو (حَرَمِ مَكَّة) يِه (يَلْزُمُهُ الْخُرُوجُ) بَقِ نِيحِرَامِي عَوْمِرِه وَاجِبِه: لِه (حَرَمِ) بِيروَانِه دِه رِه وه (إِلَى أَذَى الْحِلِّ) بَقِ نَزِيکْتَرِيْن شَوِيْنِي زِه مِيْنِي حَه لَال (وَلَوْ بِخَطْوَةٍ) هَر چِه نَد بِه نِه نَد لَزِي هِه نِگَاوِي کِيْش بِيروَانِه دِه رِه وه هَر دِرُوسْتِه، جَا لِه و چُوونِه دِه رِه وه يِه دَا جِيَاوَانِي خَه لَکِي (مَكَّة) و رِيْیُورِه کَان نِيِه، وَاتِه: وَه کِ نَو حَاجِيَانِه ش کِه حَه جِيَان تَه وِلُو کَرْدِيْزُو بِيَانِه ويِي عَوْمِرِه ش بَكَن، بِه بَه لَگِي حَديسَه کِه يِ (عَائِشَةُ) يِ پَرِبَرْدُو لِه (بَاسِي دُوو عَوْمِرِه لِه مَانِگِي کَدَا).

(فَإِنْ لَمْ يَخْرُجْ) جَا نِه گَه ر بَقِ نِيحِرَامِي عَوْمِرِه نِه رِيْشْتِه دِه رِه وهِي (حَرَمِ)، بَه لَکُو لِه (حَرَمِ) دَا نِيحِرَامِي بِه سِتُو (وَأَتَى بِأَفْعَالِ الْعُمْرَةِ) کَرْدَارِه کَانِي عَوْمِرِه يِ کَرْدِن (أَجْزَأَتْهُ) عَوْمِرِه کِه يِ دِرُوسْت دِه بِيُو بِه بَه ر عَوْمِرِه يِ پُوکْنِي نِيْسَلَامِيْش دِه کِه ويِي (فِي الْأَظْهَرِ) لِه فَرَمُوودِي بِه هِيْزْتَرْدَا، بِه لَام (وَعَلَيْهِ دَمٌ) خَوِيْنِي دِه کِه وَيْتِه سَه ر، چُونکِه لِه (مِيقَاتِ) يِکِي شَه رَعِي نِيحِرَامِي نِه بِه سِتْوَه.

(فَلَوْ خَرَجَ إِلَى الْحِلِّ بَعْدَ إِحْرَامِهِ) جَا نِه گَه ر لِه دَوَاي نِيحِرَامِ بِه سِتْن چُووِه دِه رِه وه بَقِ زِه مِيْنِي حَه لَال (سَقَطَ الدَّمُ) خَوِيْنِه کِه يِ لِه سَه ر لَادِه چِي، بِه و مَه رَجِه يِ پِيْش دِه سِت پِيْکَرْدَنِي (طَوَافِ) بِيروَانِه دِه رِه وه (عَلَى الْمَذْهَبِ) لِه سَه ر فَرَمُوودِي پَاسْتِي مَه زِه ب.

﴿ نَاگَا دَارِي ﴾: نِه وه يِ پَرِبَرْدُو، دِه رِيَارِه يِ نَو کِه سَه بُوو: کِه لِه و کَاتِه يِ لِه (مِيقَاتِ) تِيْپَه ر بُوو مَه بِه سِتْنِي عَوْمِرِه يِ نِه بُوِيْن، چُونکِه نَو جُوْرِه کِه سَه لِه سَه رِي وَاجِبِه: بَقِ

وَأَفْضَلُ بِقَاعِ الْحِلِّ الْجِغْرَاءَةُ ثُمَّ التَّنْعِيمُ ثُمَّ الْحُدَيْيَةُ.

(بَابُ الْإِحْرَامِ)

يَنْعَقِدُ مُعَيَّنًا: بَأَن يَتَوَيَّ حَجًّا أَوْ عُمْرَةً أَوْ كِلَيْهِمَا، وَمُطْلَقًا: بَأَن لَا يَزِيدَ عَلَى نَفْسِ الْإِحْرَامِ، وَالتَّنْعِيمُ أَفْضَلُ، وَفِي قَوْلِ الْإِطْلَاقِ، فَإِنْ أُخْرِمَ مُطْلَقًا فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ صَرَفَهُ بِالنِّيَّةِ إِلَى مَا شَاءَ مِنَ التَّسْكِينِ

نیحرامی عومره بگه پیتته وه نه ندازه ی نهو (میقات) هی به سر ی دا تپیته ریوه، ههروه ک پوونمان کرده وه.

(وَأَفْضَلُ بِقَاعِ الْحِلِّ) خیرترینی شویتنه کانی زه مینی حه لال بق نیحرام به ستنی عومره (الْجِغْرَاءَةُ) به، که ده که ویتته ریگه ی شاری (طائف)، ﴿عَنْ أَسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ اعْتَمَرَ مِنَ الْجِغْرَاءَةِ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ وَاصْحَابُ السَّنَنِ، پیغه مبه ر ر ل له (الجعرانة) وه نیحرامی عومره ی به ست. (ثُمَّ) نینجا خیرترین شوین بق نیحرامی عومره (التنعمیم) ه، که پی ی ده گوتری مزگه وتی حه زده تی (عائشة)، به به لگه ی حه بیسه که ی (عائشة) ی پابر دو له (باسی) دوو عومره له مانگی کدا. (ثُمَّ) نینجا خیرترین شوینی نیحرامی عومره: (الْحُدَيْيَةُ) به، که پیگه اتنه به ناویانگه که ی لی نیعما کراره، چونکه پیغه مبه ر ر ل ویستی له وی وه - بق عومره کردن - بپواته ناو (مکه)، ههروه ک له (البخاری) دا گتیردراوه ته وه.

﴿بَابُ الْإِحْرَامِ: بِاسِي چُونیه تی نیحرام به ستن﴾

(يَنْعَقِدُ مُعَيَّنًا) نیحرام ده به ستری به دیار کرلوی: (بَأَن يَتَوَيَّ حَجًّا) وه ک نیه ت بیئنی: نیحرام به حه ج به به ستنی (أَوْ عُمْرَةً) یان به عومره به به ستنی (أَوْ كِلَيْهِمَا) یان نیحرام به حه ج و عومره ی ویکپایی به به ستنی، پیغه مبه ر ر ل ده فهرموئی: ﴿وَالْمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، هه ر کرده وه یه کی خولپه ر ستنی بی، به نیه ته وه نه بین دانا مه زری، هه ر مری فیکیش ته نها خیری نهو کرده وه یه ی بق ده نووسری که نیه تی بق هیئا وه.

(وَمُطْلَقًا) ههروه ها نیحرام به دیار نه کرلویش داده به ستری (بَأَن لَا يَزِيدَ عَلَى نَفْسِ الْإِحْرَامِ) وه ک جگه له خودی نیحرام به ستن هیچی تر زیاد نه کا، وه ک بلئی: نیه تمه نیحرامم به ست. (وَالْتَّنْعِيمُ أَفْضَلُ) له فهرمووده ی به هیتر ددا: دیاری کردنی نیحرام خیرتره، وه ک بلئی: نیه تمه نیحرامم به حه ج به ست، یان به عومره م به ست، یان به حه ج و عومره م به ست (وَفِي قَوْلِ) له فهرمووده یه کی بی هیتر ددا (الْإِطْلَاقُ) دیاری نه کردن خیرتره.

(فَإِنْ أُخْرِمَ مُطْلَقًا) جا نه گهر نیحرامی به ست به دیار نه کرلوی (فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ) له مانگه کانی حه جدا، نه وه (صَرَفَهُ بِالنِّيَّةِ إِلَى مَا شَاءَ) نیحرامه که ی به نیه ته تینان ده داته نه وه ی حه ز ده کا (مِنَ التَّسْكِينِ) له به کیک ی هه ر دوو خولپه ر ستنیه کان، واته: یان نیه ت

أَوْ إِلَيْهِمَا ثُمَّ اشْتَغَلَ بِالْأَعْمَالِ، وَإِنْ أَطْلَقَ فِي غَيْرِ أَشْهُرِهِ فَلَا صَحَّ الْعَقْدُ عُمْرَةً فَلَا يَصْرِفُهُ إِلَى الْحَجِّ فِي أَشْهُرِهِ، وَلَهُ أَنْ يُحْرِمَ كإِحْرَامِ زَيْدٍ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ زَيْدٌ مُحْرِمًا انْعَقَدَ إِحْرَامُهُ مُطْلَقًا، وَقِيلَ إِنْ عَلِمَ عَدَمَ إِحْرَامِ زَيْدٍ لَمْ يَنْعَقَدْ، وَإِنْ كَانَ زَيْدٌ مُحْرِمًا انْعَقَدَ إِحْرَامُهُ كإِحْرَامِهِ، فَإِنْ تَعَذَّرَ مَعْرِفَةُ إِحْرَامِهِ بِمَوْتِهِ جَعَلَ نَفْسَهُ قَارِنًا

دیننی نحرپامه‌ک‌ی بکاته‌ه‌ج، یان عومره (أَوْ إِلَيْهِمَا) یان ده‌یداته ه‌ردوکیان، واته: نیه‌ت دیننی نحرپامه‌ک‌ی بکاته‌ه‌ج و عومره‌ی ویکرا (ثُمَّ اشْتَغَلَ بِالْأَعْمَالِ) نینجا له‌ نوای نیه‌ته‌ینانه‌که ده‌ست به‌ کرده‌وه‌کانی‌ه‌ج و عومره‌ ده‌کا، واته: ه‌ر کرده‌وه‌یه‌کی له‌ پیش نیه‌ته‌ینانه‌که‌دا بیک‌ا، دروست نابیی، ه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا ف‌رموویانه، به‌ به‌لگ‌ی‌ه‌ه‌دیس‌ه‌ک‌ی‌پ‌ا‌بر‌وو.

به‌لام (وَإِنْ أَطْلَقَ فِي غَيْرِ أَشْهُرِهِ) نه‌گ‌ر جگ‌ه له‌ مانگ‌ه‌کانی‌ه‌ج له‌ مانگیکی‌تردا نحرپامی به‌ دیارنه‌کرلوی به‌ست، نه‌وه (فَلَا صَحَّ انْعَقَادُهُ عُمْرَةً) به‌ ف‌رمووده‌ی‌راست‌تر: نحرپامه‌ک‌ی به‌ عومره‌ ده‌به‌ستری، که‌وابو: (فَلَا يَصْرِفُهُ إِلَى الْحَجِّ فِي أَشْهُرِهِ) دروست نیه: نه‌و نحرپامه‌ بداته‌ه‌ج له‌ نوای هاتنی مانگ‌ه‌کانی‌ه‌ج، واته: واجبه: به‌و نحرپامه‌ عومره‌ بکاو دروست نیه: چاوه‌پوانی هاتنی مانگ‌ه‌کانی‌ه‌ج بکا، تاکو نه‌و نحرپامه‌ بداته‌ه‌ج و ه‌ج‌ی پ‌ن بکا.

(وَلَهُ) بوی دروسته (أَنْ يُحْرِمَ كإِحْرَامِ زَيْدٍ) نیه‌ت دیننی: نحرپام به‌ستری وه‌کو نحرپامی زه‌ید، یان وه‌کو نحرپامی به‌کیکی‌تر (عَنْ أَبِي مُوسَى) له: أَنَّهُ أَحْرَمَ كإِحْرَامِ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا أَخْبَرَهُ، قَالَ ﷺ لَهُ: أَحْسَنْتَ رواه الشيخان، (أبو موسی) نیه‌تی ه‌یتا و گوتی: نحرپام به‌ست وه‌کو نحرپامی پ‌تفه‌مبه‌ر ﷺ، جا که‌ه‌به‌ری‌دا پ‌تفه‌مبه‌ر ﷺ، ف‌رمووی: باش‌ت کرد.

(فَإِنْ لَمْ يَكُنْ زَيْدٌ مُحْرِمًا) جا نه‌گ‌ر له‌و کاتدا زه‌ید نحرپامی نه‌به‌ستبو (انْعَقَدَ إِحْرَامُهُ مُطْلَقًا) نحرپامی نه‌و مرقفه‌ی‌پ‌ا‌بر‌وو به‌ دیارنه‌کرلوی داده‌به‌ستری، که‌واته: نیه‌ت دیننی نحرپامه‌ک‌ی بداته‌ه‌ج، یان عومره، یان ه‌ردوکیان (وَقِيلَ) له‌ ف‌رمووده‌یه‌کی ب‌ن‌ه‌یزدا: (إِنْ عَلِمَ عَدَمَ إِحْرَامِ زَيْدٍ) نه‌گ‌ر مرقفه‌که ده‌یزانی زه‌ید نحرپامی نه‌به‌ستوه (لَمْ يَنْعَقَدْ) نحرپامه‌ک‌ی نه‌ویش دانابه‌ستری (وَإِنْ كَانَ زَيْدٌ مُحْرِمًا) به‌لام نه‌گ‌ر زه‌ید نحرپامی به‌ستبو، نه‌وه (انْعَقَدَ إِحْرَامُهُ كإِحْرَامِهِ) نحرپامی مرقفه‌که‌ش وه‌کو نحرپامی نه‌وی داده‌به‌ستری: نه‌گ‌ر نحرپامی زه‌ید به‌ه‌ج بوو نحرپامی مرقفه‌که‌ش ده‌بیته‌ه‌ج، نه‌گ‌ر عومره‌ بوو ده‌بیته‌ عومره، نه‌گ‌ر ویکراییی بوو ده‌بیته‌ ویکراییی.

(فَإِنْ تَعَذَّرَ مَعْرِفَةُ إِحْرَامِهِ) جا نه‌گ‌ر نه‌گونجا بزاندری: نحرپامی زه‌ید چی بووه (بِمَوْتِهِ) به‌ هو‌ی مردنی، یان شیتب‌وونی، یان نه‌دیتنه‌وه‌ی، له‌و‌ه‌اله‌ته‌دا (جَعَلَ نَفْسَهُ قَارِنًا) واجبه:

وَعَمَلُ الْمُحْرِمِ يَنْوِي وَيُلْبِي، فَإِنْ لَبَّى

وَعَمَلُ الْمُحْرِمِ يَنْوِي وَيُلْبِي، فَإِنْ لَبَّى

خوای بکاته ئیحرامیه سته ویوکرایی، واته: نیهات بیئتی ئیحرامه کهی بکاته حه ج و عومره ی ویکرا (وَعَمَلُ الْمُحْرِمِ يَنْوِي وَيُلْبِي، فَإِنْ لَبَّى) کرده وه کانی هه ریدوکیان بکا، واته: کرده وه کانی حه ج ته نها یه ک جار ده کاو نهو حه جه ی دروست ده بی و به بهر روکنی نیسلام ده که وی، به لام به بهر عومره نا که وی، واته: عومره ی روکنی نیسلامی هه ر له سهر ده میتی و بهو ئیحرامه ش خویتی له سهر واجب نابی، هه روه که له تدریه ی سهر چاره کاندایه راون کرلوته وه.

﴿فَصَلِّ لَه بِاسْمِ نِيَهَاتِي ئِيْحِرَام﴾

(الْمُحْرِمُ) نهو که سه ی ده یه وی ئیحرام بیه ستی (يَنْوِي) واجبه: نیهات بیئتی، به به لگه ی حه دیسه که ی ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ یه پراردو، ئینجا نیهات که ش واجبه: به دل بی و به زیوانیش سوننه ته، هه روه که له سهر چاره کاندایه رموویانه و له نیهاتی نویتدا به لگه مان میتاوه، که وابو: به دل و زیوان له نیهاتی حه ج و عومره ی ویکرا ده لی: (نَوَيْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَأَحْرَمْتُ بِهِمَا لِلَّهِ تَعَالَى) نیهتمه حه ج و عومره ویکرا بکه م و ئیحرام به ست به حه ج و عومره بؤ خوی گه وره. بؤ حه جی ته نهاش ده لی: (نَوَيْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ بِهِمَا لِلَّهِ تَعَالَى) نیهتمه حه ج بکه م و ئیحرام به ست به حه ج بؤ خوی گه وره. بؤ عومره ش ده لی: (نَوَيْتُ الْعُمْرَةَ وَأَحْرَمْتُ بِهَا لِلَّهِ تَعَالَى) نیهتمه عومره بکه م و ئیحرام به ست به حه ج بؤ خوی گه وره.

هه روه ها نه گه ر له جیاتی مریدوئیک، بیان په که که وتووئیک حه ج و عومره ی ده کرد، واجبه: ئاماژه ی بؤ بکا، وه که بلی: (نَوَيْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ وَأَحْرَمْتُ بِهِمَا عَنْهُ لِلَّهِ تَعَالَى) نیهتمه حه ج و عومره ی ویکرا له جیاتی (محمد) بکه م و ئیحرام به ست به حه ج و عومره له جیاتی نهوی بؤ خوی گه وره.

هه روه ها بؤ حه جی ته نهاش ده لی: (نَوَيْتُ الْحَجَّ عَنْ مُحَمَّدٍ وَأَحْرَمْتُ بِهِ عَنْهُ لِلَّهِ تَعَالَى) نیهتمه حه ج له جیاتی (محمد) بکه م و ئیحرام به ست به حه ج له جیاتی نهوی بؤ خوی گه وره. بؤ عومره ش ده لی: (نَوَيْتُ الْعُمْرَةَ عَنْ مُحَمَّدٍ وَأَحْرَمْتُ بِهَا عَنْهُ لِلَّهِ تَعَالَى) نیهتمه عومره له جیاتی (محمد) بکه م و ئیحرام به ست به حه ج و عومره له جیاتی نهوی بؤ خوی گه وره. هه روه که له (الشروانی) دا راون کرلوته وه.

(وَيُلْبِي) سوننه ته: له دوا ی نیه ته ئینانه که ش بلی: ﴿لَيْتَكَ اللَّهُمَّ لَيْتَكَ﴾... هتد، هه روه ها سوننه ته له حاله تی نیه ته ئیناندا رهو له قیبله بکا (فَإِنْ لَبَّى) جا نه گه ر (لَبَّيْكَ) ی گوتو

بَلَاءٌ نِيَّةٌ لَمْ يَنْعَقِدْ إِحْرَامُهُ، وَإِنْ تَوَيَّ وَلَمْ يُلْبِ أَنْعَقَدَ عَلَى الصَّحِيحِ، وَيُسَنُّ الْغُسْلُ لِلْإِحْرَامِ فَإِنْ عَجَزَ تَيَمَّمَ، وَلِلدُّخُولِ مَكَّةَ وَلِلْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ وَبِمُزْدَلِفَةَ غَدَاةُ النَّحْرِ وَفِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ لِلرَّمْيِ،

(بَلَاءٌ نِيَّةٌ) نیه‌تی ئیحرامی نه‌هیتا (لَمْ يَنْعَقِدْ إِحْرَامُهُ) ئیحرامه‌که‌ی دانابه‌ستری، به به‌لگه‌ی حه‌دیه‌سه‌که‌ی ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ ی‌پا‌بر‌بوو، جا هر به به‌لگه‌ی حه‌دیه‌سه‌که‌ش: (وَإِنْ تَوَيَّ) نه‌گه‌ر نیه‌تی ئیحرامی هیتا (وَلَمْ يُلْبِ) به‌لام (لُبَّيْكَ) نه‌گوت (انْعَقَدَ) ئیحرامه‌که‌ی داده‌به‌ستری (على الصحيح) له‌ سه‌ر فهرموده‌ی راست.

(وَيُسَنُّ الْغُسْلُ) سوننه‌ته: خوی بشوا (لِلْإِحْرَامِ) بۆ ئیحرامبه‌ستن، به نیه‌تی غوسلی ئیحرام ﴿عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ تَجَرَّدَ لِإِفْلَاحِهِ وَأَغْتَسَلَ﴾ رواه الترمذي وحسنه، پیغه‌مبه‌رم ﷺ بیت بۆ ئیحرامبه‌ستن خوی پروت کرده‌و غوسلی کرد.

ئینجا بزانه: ئەم خۆش‌خۆردنه پیش ئیحرامبه‌ستنه، هه‌روه‌ها سوننه‌ته: پیش ئیحرامبه‌ستن خوی به سابون پاک بکاته‌وه و سمبل و نینۆکی بکا و مووی به‌ر و بن هه‌نگلی لایبا، له‌و غوسل و پاکیه‌نه‌دا جیاوازی پیاو و ئافره‌ت و گه‌وره‌و منداڵ نه‌.

(فَإِنْ عَجَزَ) جا نه‌گه‌ر نه‌یتوانی خوی بشوا؟ چونکه‌ ئاو نه‌بو، یان نه‌خۆش بوو (تَيَمَّمَ) سوننه‌ته: له‌جیاتی خۆش‌خۆردن ته‌یه‌موم بکا، چونکه‌ مه‌به‌ست له‌و خۆش‌خۆردنه‌ پاک‌و خواجه‌رسته‌یه، جا نه‌گه‌ر پاکیه‌که‌ش نه‌گونجا، خواجه‌رسته‌یه‌که‌ به‌ ته‌یه‌مومه‌که‌ وه‌ده‌ست دێ، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا پروو کرلوه‌ته‌وه.

﴿نَاكَادَارِي﴾: مرقۆی جه‌نابه‌تدلو ئافره‌تی زه‌یسانی و هه‌یزدار گشتیان ئیحرامیان داده‌به‌ستری و دروست ده‌بی، به‌لام ناپه‌سنده جه‌نابه‌تدار ئیحرام بیه‌ستی، هه‌روه‌ها سوننه‌ته: ئافره‌تی زه‌یسانی و هه‌یزداریش بۆ ئیحرام غوسل بکه‌ن، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رچاوه‌کاندا فهرموویه: ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَيْنَبُ: أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَيْسٍ زَيْنَبُ: وَأَلَدَتْ مُحَمَّدًا بِذِي الْحُلَيْفَةِ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ تَغْتَسَلَ وَتَهْلُ﴾ رواه مالك ومسلم، (أَسْمَاءُ) ی ژنی ئیمامی (أَبُو بَكْرٍ) له‌ ڕێگه‌ی هه‌جدا (محمد) ی کوپی لایبو، جا پیغه‌مبه‌رم ﷺ فهرمانی دا: بۆ ئیحرام خوی بشو له‌ حاله‌تی زه‌یسانی‌دا ئیحرام بیه‌ستی.

(و) هه‌روه‌ها سوننه‌ته: غوسل بکا (لِلدُّخُولِ مَكَّةَ) بۆ چوونه‌ ناو (مَكَّةَ) ی پیرۆزو (وَالْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ) بۆ وه‌ستانی عه‌ره‌فه‌و (وَبِمُزْدَلِفَةَ) بۆ وه‌ستانی موزده‌لیفه (غَدَاةُ النَّحْرِ) له‌ سه‌به‌ینه‌ی پۆژی جه‌ژنی قوربان و (وَفِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ) هه‌م له‌ گشت پۆژیکی نوای جه‌ژنی قورباندا غوسل بکا (لِلرَّمْيِ) بۆ په‌جمی شه‌یتانه‌کان.

وَأَنْ يُطَيَّبَ بَدَنُهُ لِلإِحْرَامِ وَكَذَا ثَوْبُهُ فِي الْأَصْحَ، وَلَا بَأْسَ بِاسْتِدَامَتِهِ بَعْدَ الإِحْرَامِ وَلَا بِطَيِّبٍ لَهُ جَرْمٌ، لَكِنْ لَوْ نَزَعَ ثَوْبُهُ الْمُطَيَّبَ ثُمَّ لَبَسَهُ لَزِمَهُ الْفِدْيَةُ فِي الْأَصْحَ، وَأَنْ تُخَضَّبَ الْمَرْأَةُ لِلإِحْرَامِ يَدَيْهَا، وَيَتَجَرَّدُ الرَّجُلُ لِإِحْرَامِهِ عَنِ مَخِيطِ الثِّيَابِ وَيَلْبَسُ إِزَارًا وَرِدَاءً أَيْصَتَيْنِ

(وَأَنْ يُطَيَّبَ بَدَنُهُ لِلإِحْرَامِ) هر دوها سوننه: لاشه‌ی خوی بوقدوش بکا بقو
 ئیحرامبه‌ستن، به به لگه‌ی حه‌دیسه‌ک‌ی داهاتوو (و‌کذا ثوبه) هر دوها سوننه: جلو
 به‌رگه‌ک‌شی بوقدوش بکا (فی‌الأصح) له‌ فرموده‌ی پاستردا.

جا بزانه: نه‌و بوقدوش‌کردنه‌ ده‌بی له‌ پیش ئیحرامبه‌ستندا بن، به‌لام (ولا بأس) هیچ
 حه‌رامی و ناپه‌سنده‌ک‌ نیه (بِاسْتِدَامَتِهِ بَعْدَ الإِحْرَامِ) به‌ هوی به‌رده‌و امبوونی بونه‌ خو‌شه‌ک‌ه
 له‌ نوبی ئیحرامبه‌ستوو (ولا بطیبه له جرم) هم به‌ هوی بوقتیکی وه‌ها: که لاشه‌ی هه‌بی
 ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ عَنْهَا: كَأَلَى الظَّرِّ إِلَى وَبَهِ الْمِسْكِ فِي مَفْرَقِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ﴾
 رواه الشيخان، له‌ به‌ر چاومه‌ که ته‌ماشای بریقه‌ی میسکم ده‌کرد له‌ ناوه‌ندی سه‌ری
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌و حاله‌ته‌ی له‌ ئیحرامدا بوو.

ئینجا بزانه: به‌ پیچه‌وانه‌ی (منهاج) له‌ (المجموع) دا فرموویه‌تی: دروسته‌-به‌لام سوننه‌ت
 نیه‌- په‌شته‌ماله‌کانی ئیحرام بوقدوش بکا، به‌لکو له‌ (تحفة) دا فرموویه‌تی: ناپه‌سنده‌ جلی
 ئیحرام بوقدوش بکا (لَكِنْ) به‌لام (لَوْ نَزَعَ ثَوْبُهُ الْمُطَيَّبَ) نه‌گه‌ر جله بوقدوش‌ک‌رله‌ک‌ی دانا
 (ثُمَّ لَبَسَهُ) ئینجا ده‌به‌ر خوی کرده‌وه (لَزِمَهُ الْفِدْيَةُ) نه‌وه (فِدْيَةُ) ده‌که‌و‌یتته‌ سه‌ر (فی
 الْأَصْحَ) له‌ فرموده‌ی پاستردا، هر وه‌ک‌ نه‌گه‌ر له‌ نوبی ئیحرامبه‌ستن که‌سیک‌ خوی
 بوقدوش بکا (فِدْيَةُ) ده‌که‌و‌یتته‌ سه‌ر (وَأَنْ تُخَضَّبَ الْمَرْأَةُ لِلإِحْرَامِ يَدَيْهَا) سوننه‌ته: نا‌فره‌ت
 بقو ئیحرامبه‌ستن هه‌ربوو له‌په‌ده‌سته‌کانی تا جومگه‌کانی به‌ خه‌نه‌ په‌نگ بکا، تا‌کو په‌نگی
 پیسته‌ی ده‌سته‌کانی به‌ په‌نگی خه‌نه‌ دلبیقوشی.

(وَيَتَجَرَّدُ الرَّجُلُ لِإِحْرَامِهِ) واجبه: پیاو-واته: نترینه- خوی به‌وت بکاته‌وه بقو ئیحرامبه‌ستن
 (عَنِ مَخِيطِ الثِّيَابِ) له‌ جلو به‌رگی دوروو، واته: نه‌و جلو به‌رگه‌ی به‌ هوی دوروین، یان
 چنن ده‌وره‌ی له‌ لاشه‌ی ده‌دا، واجبه‌ دایکه‌نه‌و (وَيَلْبَسُ إِزَارًا) په‌شته‌مالیک‌ له‌ نتوان
 ناوک‌و نه‌ژتقی له‌ خوی وه‌رپیچوو (وَرِدَاءً) په‌شته‌مالیک‌ی تریش لای سه‌ره‌وه‌ی پی دلبیقوشی
 (أَيْصَتَيْنِ) سوننه‌ته: هه‌ربوو په‌شته‌ماله‌کان سه‌ی بن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ عَنْهُمَا: اِطْلَقَ
 النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ بَعْدَ مَا تَرَجَّلَ وَادَّهَنَ وَلَبَسَ إِزَارَهُ وَرِدَاءَهُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ﴾ رواه البخاری،
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ (مدینه) وه‌رپی‌که‌وت بقو حه‌ج کردن پاش نه‌وه‌ی سه‌ری خوی شانه‌ ک‌رئو
 چه‌وری کرد، خوی (صحابه)‌کانی په‌شته‌ماله‌کانی سه‌ره‌وه‌و دامینیان ده‌به‌ر کردن.

وَتَغْلِيْنِ، وَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ الْأَفْضَلُ أَنْ يُحْرِمَ إِذَا انْتَبَعَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ أَوْ تَوَجَّهَ لَطَرِيقِهِ مَاشِيًا، وَلِي قَوْلٍ يُحْرِمُ عَقِبَ الصَّلَاةِ، وَيُسْتَحَبُّ إِكْتَارُ التَّلْبِيَةِ وَرَفْعُ صَوْتِهِ بِهَا فِي ذَوَامٍ إِحْرَامِهِ،

(وَتَغْلِيْنِ) جووته نه عليکيش ده پي دهکا، واته: دړوست نيه: گزړه وي و نهو جړه پيلاوه بکاته پي: که پاشنه پي و سهره په نهه کان داپيوشي، هه روه که له باسي قه دهغه کرلوه کاني نيحرامدا پووني ده که پينه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

جا بزانه: نهو جل دانانو په شته مالو نه علي راپيروو، تاييه ته به نيرينه، واته: له سره نافرته و نيرومؤک واجب نيه بهرگي خويان دابنين، هه روه که له (نهايه) و (مغني) دا هه رمويانه و له باسي قه دهغه کرلوه کاني نيحرامدا به لگه ي بؤ ديينن، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى که وايو: بؤ نافرته و نيرومؤک دړوسته: له جلو بهرگي خوياندا، به گزړه وي و به پيلاوه ووه نيحرام بيه ستن.

(ر) هه که سيک ويستی نيحرام بيه ستن (يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ) سوننه ته: پيش نيحرام بيه ستن دوو په کعته سوننه ت بکا، به نيه تي سوننه تي نيحرام ﴿عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ أَحْرَمَ﴾ رواه الشيوخان، پيغه مبه رﷺ له (ذِي الْحُلَيْفَةِ) دوو په کعته سوننه تي کرد، نينجا نيحرامي به ست. جا نه گهر له کاتي نويزي واکي واجبدا بيه وي نيحرام بيه ستن، نه وه نه گهر-پيش نيحرام بيه ستن-نويزه واجب که بکا، بؤي به بهر دوو په کعته سوننه ته که ده که وي، هه روه که له (الإيضاح) دا هه رموييه تي.

(ثُمَّ الْأَفْضَلُ) نينجا ودها خيرتره (أَنْ يُحْرِمَ) نيحرام بيه ستن (إِذَا انْتَبَعَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ) هه کاتيک سوري وولاغه که ي بوو، يان سوري فړوکه، يان سوري نو توميل بوو و ده ستي به پويشتن کرد (أَوْ تَوَجَّهَ لَطَرِيقِهِ مَاشِيًا) يان به پياده يي ده ستي به پويشتن کرد ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْلُ حَتَّى تَنْبَعَثَ بِهِ دَابَّتُهُ﴾ رواه الشيوخان، نه مديت پيغه مبه رﷺ نيحرام بيه ستن تا سوري وولاغه که ي ده بو و ده ستي به پويشتن ده کرد. (وَقِيَ قَوْلٍ) له هه رموده يه کدا (يُحْرِمُ عَقِبَ الصَّلَاةِ) هه ر له دوي نويزه که، نيحرام ده به ستن، به لام چه ديسه کاني هه رموده که ي تر زړترو پاسترن.

(وَيُسْتَحَبُّ إِكْتَارُ التَّلْبِيَةِ) سوننه ته: زړ (لَيْلِكَ اللَّهُمَّ لَيْلِكَ)... هتد، بلتي و (وَرَفْعُ صَوْتِهِ بِهَا) سوننه ته: پياو به دهنگي بهر ز (لَيْلِكَ) بلتي (فِي نَوَامٍ إِحْرَامِهِ) له بهر ده وامي نيحرامه که ي دلو له گشت حاله ته کاني نيحرامه که ي دا: به شه و به پړؤ، به دانيشتويي و به پيوه، به سوري و به پياده يي، به جه نابه تدلري و به هه يزداري، به لام نافرته و نيرومؤک به دهنگي نرم (لَيْلِكَ) ده لئين، هه روه که له سه رچاوه کاندا هه رمويانه، پيغه مبه رﷺ هه رموي: ﴿أَسَانِي جَبْرِيلَ عَنِ اللَّهِ: فَأَمَرَنِي أَنْ أَمُرَ أَصْحَابِي أَنْ يَرْفَعُوا أَصْوَاهَهُمْ بِالْإِهْلَالِ أَوِ التَّلْبِيَةِ﴾ رواه اصحاب

وَخَاصَّةً عِنْدَ تَغَايُرِ الْأَحْوَالِ كَرُكُوبٍ وَلُزُولٍ وَصُعُودٍ وَهَبُوطٍ وَاخْتِلَاطٍ رُفْقَةٍ، وَلَا تُسْتَحَبُّ فِي طَوَافِ الْقُدُومِ، وَفِي الْقَدِيمِ تُسْتَحَبُّ فِيهِ بِلَا جَهْرٍ، وَلَقَطْهَا: كَيْتِكَ اللَّهُمَّ كَيْتِكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ كَيْتِكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ. وَإِذَا رَأَى مَا يُعْجِبُهُ قَالَ: كَيْتِكَ إِنَّ الْعَيْشَ غَيْشُ الْآخِرَةِ. وَإِذَا فَرَّغَ مِنْ تَلْبِيئِهِ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَسَأَلَ اللَّهَ تَعَالَى الْجَنَّةَ وَرِضْوَانَهُ وَاسْتَعَاذَ بِهِ مِنَ النَّارِ.

السنن وصححه الترمذي، حه زده تی (جبرائیل) فهرمانی پی کردیم: فهرمان بدهمه (صحابه) کانم: که دهنگیان به رز بکته وه به (کیتک اللهم کیتک)... هت.

(وَخَاصَّةً) به تاییه تی گوتنی (کیتک) خیرتره (عِنْدَ تَغَايُرِ الْأَحْوَالِ) له کاتی گوزانی حاله ته کانی مروز: (کُرُكُوبٍ) وه کو سوارویونو (وَلُزُولٍ) دابه زینو (وَصُعُودٍ) سه رکه وتن بق به رزاییو (وَهَبُوطٍ) هاتنه خواره وه له به رزاییو (وَاخْتِلَاطٍ رُفْقَةٍ) تیکه لبوونی هاو پیکانو له کاته ی شو دادی، یان پوز دادی، له کاته ی نویژ ته ولو ده بن، نینجا هر جار تیکش هه موو (کیتک) سی جار به ته ولوی ده لیتته وه هه روه که له سه رچاوه کاندایه پوون کرلوه ته وه.

(وَلَا تُسْتَحَبُّ) به لام گوتنی (کیتک) سوننه ته نیه (فِي طَوَافِ الْقُدُومِ) له (طَوَافُ الْقُدُومِ) دلو له هاتوچی سه فاو مه روه دا، چونکه نه وانه زیکری تاییه تی خویان هه یه (وَفِي الْقَدِيمِ) له فهرمووده ی کوندا (تُسْتَحَبُّ فِيهِ بِلَا جَهْرٍ) سوننه ته: له (طَوَافُ الْقُدُومِ) دا به بی دهنگ هه لیتان (کیتک) بلئی. نینجا بزانه: له (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ) له (طَوَافُ الْوُدَاعِ) دا گوتنی (کیتک) سوننه ته نیه، هه روه که له سه رچاوه کاندایه فهرموویانه.

(وَلَقَطْهَا) وشه ی (کیتک) که پیغه مبه ر ﷺ فهرموویه تی، نه مه یه: ﴿كَيْتِكَ اللَّهُمَّ كَيْتِكَ، كَيْتِكَ لَا شَرِيكَ لَكَ كَيْتِكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ﴾ رواه الشيخان.

(وَإِذَا رَأَى مَا يُعْجِبُهُ) هر کاتیکش شتیکی وه های دیت: که پی ی خوش بوو، یان پی ی ناخوش بوو (قَالَ) سوننه ته بلئی: ﴿كَيْتِكَ إِنَّ الْعَيْشَ غَيْشُ الْآخِرَةِ﴾ رواه الشافعي والبيهقي عن مجاهد باسناد صحيح.

(وَإِذَا فَرَّغَ مِنْ تَلْبِيئِهِ) جا هر کاتیک (کیتک) سی سنی جار ته ولو کرد (صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ) سه لوات له سه ر پیغه مبه ر ﷺ ل ده دا، چونکه خوی گه وره ده فهرموئی: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ نه ی پیغه مبه ر ﷺ نیتمه ناوی تومان به رز کردته وه: به وه ی له گال من ناوت به پیتندی.

(وَسَأَلَ اللَّهَ تَعَالَى الْجَنَّةَ وَرِضْوَانَهُ) هه م تکای به هه شتو پزایی بوون له خوی گه وره ده کاو (وَاسْتَعَاذَ بِهِ مِنَ النَّارِ) له خوا ده پاریتته وه له ناگری نوزده بیپاریزی، چونکه نهو دوعایانه ش له هه دیستیکی بی میژدا هاتون، هه روه که له زوریه ی سه رچاوه کاندایه فهرموویانه.

(باب دُخُولُهُ مَكَّةَ)

أَلْأَفْضَلُ دُخُولُهَا قَبْلَ الْوُقُوفِ، وَأَنْ يَفْتَسِلَ دَاخِلُهَا مِنْ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ بِذِي طَوًى، وَيَدْخُلَهَا مِنْ ثَنِيَّةِ كَدَاءٍ،

﴿باب دُخُولُهُ مَكَّةَ: بآسی چوونه ناو شاری (مَكَّة) ی پیرۆز﴾

بزانه: شاری (مَكَّة) ی پیرۆز نۆر ناوی مه نهو- جگه له گۆری پیتفه مبه رﷺ- له گشت شویتنکی زه مین گه وره تره، پیتفه مبه رﷺ دهره ق (مَكَّة) ده فهرموئ: ﴿وَاللّٰهُ اِلَيْكَ لَنُخِرَ اَرْضِ اللّٰهِ وَاَحَبُّ اَرْضِ اللّٰهِ اِلَيْهِ، وَلَوْلَا اَلّٰی اُخْرِجْتُ مِنْكَ مَا خَرَجْتُ﴾ هرواه الترمذی و صححه، سویتندم به خوا: تۆ- ئی شاری (مَكَّة)- چاکترین زه مینی خوای و خوشه و یستترین زه مینی خوای له لای خوای گه وره، نه گهر من له تۆ وه دهر نه ندرابام به خۆم نه ده چوومه دهر.

به لām نهو پارچه خاکی گۆری پیتفه مبه رﷺ- که ده وره ی له لاشه پیرۆزه که ی دلوه- نهو له (مَكَّة) ش گه وره تره، به (اجماع) زانایانی ئیسلام، ههروهك له سه رچاره کاندای فهرموویانه، به لکو له (عَرَش) ش گه وره تره، ههروهك له (حاشیة الإيضاح) و (تحفة) و (نهاية) دا فهرموویانه.

جا بزانه: خراپه کردن له (حَرَم مَكَّة) دا سزای گه وره تره: له خراپه کردن له شویتنه کانی تردا، ههروهك چاکهش له وئ دا خیری گه وره تره، چونکه له هه بيسدا هاتوه: ﴿چاکه ی (حَرَم مَكَّة) به سه د ههزار چاکه یه﴾. ههروهك له (تحفة) دا بهوون کراره ته ره.

(أَلْأَفْضَلُ) بۆ نهو که سه ی ئیحرامی به هه ج به ستوه، وه ها خیرتره: (تُخَوَّلُهَا قَبْلَ الْوُقُوفِ) پێش وه ستانی (عَرَفَةَ) بجیته ناو (مَكَّة) ی پیرۆز، چونکه پیتفه مبه رﷺ و (صَحَابَةُ) نهو هایان هه ج کره وه (وَأَنْ يَفْتَسِلَ دَاخِلُهَا) سوننه ته نهو که سه ی ده یه وئ بجیته ناو (مَكَّة) غوسل بکا، ئینجا نهو ی (مِنْ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ) له رینگه ی (مَدِينَةِ) وه دئ، سوننه ته: (بِذِي طَوًى) له که لی (طَوًى) غوسل بکا (وَيَدْخُلُهَا) سوننه ته: گشت که سیک که ده چیته ناو شاری (مَكَّة) ی پیرۆز (مِنْ ثَنِيَّةِ كَدَاءٍ) له رینگه ی (كَدَاءٍ) ی سه ره وه بهواته ژوره وه و، له رینگه ی (كُدًى) ی خواره وه ی (مَكَّة) وه ش بهواته دهره وه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ مِنْ كَدَاءٍ مِنَ الثَّنِيَّةِ الْعُلْيَا، وَخَرَجَ مِنَ الثَّنِيَّةِ السُّفْلَى﴾ روه الشیخان، پیتفه مبه رﷺ له رینگه ی (كَدَاءٍ) ی سه ره وه چووه ناو (مَكَّة) و له رینگه ی خواره وه ش چووه دهره وه. جا له م چوونه ناو (مَكَّة) یه دا جیاوازی حاجی و خه لکی تر نیه، ههروهك له سه رچاره کاندای فهرموویانه.

وَيَقُولَ إِذَا أَبْصَرَ الْبَيْتَ: اللَّهُمَّ زِدْ هَذَا الْبَيْتَ تَشْرِيفًا وَتَعْظِيمًا وَتَكْرِيمًا وَمَهَابَةً وَزِدْ مَنْ شَرَفَهُ وَعَظَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهٗ أَوْ اعْتَمَرَهُ تَشْرِيفًا وَتَكْرِيمًا وَتَعْظِيمًا وَبِرًّا، اللَّهُمَّ أَلْتَ السَّلَامَ وَمِنْكَ السَّلَامَ فَحَيَّنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ. ثُمَّ يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ مِنْ بَابِ بَنِي شَيْبَةَ وَيَتَدَيُّ بِطَوَافِ الْقُدُومِ،

ئينجا بزانه: كه گه يشته (حَرَمَ مَكَّة) سوننه ته بلى: (اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا حَرَمُكَ وَأَمْتُكَ فَحَرِّمْْنِي عَلَى النَّارِ وَأَمْنِي مِنْ عَذَابِكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ وَاجْعَلْنِي مِنْ أَوْلِيَاكَ وَأَهْلِ طَاعَتِكَ). هه روهك له (المجموع) و (الأنكا) دا هه رمويه تى.

ئينجا (وَيَقُولَ إِذَا أَبْصَرَ الْبَيْتَ) هه كاتيك (بَيْت) - (كُفَّة) ى ديت، سوننه ته بلى: ﴿اللَّهُمَّ زِدْ هَذَا الْبَيْتَ تَشْرِيفًا وَتَعْظِيمًا وَتَكْرِيمًا وَمَهَابَةً، وَزِدْ مَنْ شَرَفَهُ وَعَظَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهٗ أَوْ اعْتَمَرَهُ تَشْرِيفًا وَتَكْرِيمًا وَتَعْظِيمًا وَبِرًّا﴾ رواه الشافعي والطبراني والبيهقي مرسلًا. ئينجا دهلى: ﴿اللَّهُمَّ أَلْتَ السَّلَامَ وَمِنْكَ السَّلَامَ فَحَيَّنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ﴾ رواه البيهقي باسناد ليس بقوي.

﴿طَوَافُ الْقُدُومِ﴾

ئينجا كه ويستی بهواته ناو ناو (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ)، سوننه ته بلى: ﴿بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ﴾، حديث حسن رواه الترمذي (الالتسمية والحمد) فابن السني.

ئينجا بلى: (بِسْمِ اللَّهِ) ى پى ى راسته پيشدا بئيتته ژوره وهو نيه تى (اعتكاف) بيئى، جا بق هاتنه دهره وهوش هه مان زيکرو دوعا دهكا، به لام ثم جار هه دهلى: ﴿وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ﴾ ى پى ى چه پى پيشدا ده باته دهره وه.

(ثُمَّ يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ) ئينجا ده چيته ناو (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ) - كه دهره ى له (بَيْت) - (كُفَّة) دلوه - جا سوننه ته (مِنْ بَابِ بَنِي شَيْبَةَ) له دهرگه ى (بَنِي شَيْبَةَ) وه - كه ئيستنا به (باب السلام) ناو ده برئى - بچيته ژوره وه (وَيَتَدَيُّ بِطَوَافِ الْقُدُومِ) سوننه ته: يه كسر ده ست به (طَوَافُ الْقُدُومِ) بكا، واته: (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ) ناكا، هه روهك له (المجموع) و (الشرواني) دا هه رمويه تى: ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ حِينَ قَدِمَ مَكَّةَ أَنْ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ بِالْبَيْتِ﴾ رواه الشيخان، كه پينغه مبر ﷺ هاته (مكة)، يه كه م شت ده ستنويژى گرت، ئينجا ته وافي (بَيْت) ى كرد.

ئينجا بزانه: نه گهر دهرسا نويزيكي واجبي به وتى، يان جه ماعه تى به وتى، يان سوننه تيكي (مُؤَكَّدَةً) ى به وتى، نه و كاته خوى به نه وانه خهريك دهكاو له نواى نه وانه ته وانه كه دهكا، هه روه ها سوننه ته: ته وافي بكا ئينجا بارگه و بارخانه ى دايمه زرينى، هه روهك له سه رچاوه كاندا نه و مه سله انه پوون كرلوه ته وه.

وَيَخْتَصُّ طَوَافُ الْقُدُومِ بِحَاجٍّ دَخَلَ مَكَّةَ قَبْلَ الْوُقُوفِ، وَمَنْ قَصَدَ مَكَّةَ لَا تُسَلِّكُ أُسْتَحَبُّ لَهُ أَنْ يُحْرِمَ بِحَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ، وَفِي قَوْلٍ يَجِبُ إِلَّا أَنْ يَتَكَرَّرَ دُخُولُهُ كَحَطَّابٍ وَصَيَّادٍ.

جا بزانه: (طواف القدوم) سونته ته، که واته: نه گهر (طواف القدوم) نه کا، هجی دروست ده بی، به لام خیره گهره کی له ده ست ده چی، هروه که له (المجموع) دا فرموده تی. (وَيَخْتَصُّ طَوَافُ الْقُدُومِ) نهو (طواف القدوم) هی هج تاییه ته (بِحَاجٍّ) بهو که سی ئیحرامی به هج، یان به هج و عومره به ستوهو (نَخَلَ مَكَّةَ قَبْلَ الْوُقُوفِ) پیش چوونه (عَرَفَةَ) هاتبیتته ناو (مکه)، چونکه له نوا (عَرَفَةَ) کاتی ته وای روکنی هج دادی، نه گهر ئیحرامیشی به ته نها عومره به ستبی، نهو ته وای روکنی عومره ده کا.

جا بزانه: هر که سیک بیتته ناو (مکه)، سونته ته (طواف القدوم) بکا، جیاوای حاجی و بازگان و پیواره کانی تریش نیه، هروه که له (المجموع) دا فرموده تی.

(وَمَنْ قَصَدَ مَكَّةَ) هر که سیک ویستی بروات (مکه) ی پیروز (لَا تُسَلِّكُ) به لام مه بهستی هج و عومره ی نبو (أُسْتَحَبُّ لَهُ) بوی سونته ته: (أَنْ يُحْرِمَ بِحَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ) ئیحرام به هج، یان به عومره به ستی له فرموده ی به میز ترده به لام (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده یه کی ترده (يَجِبُ) واجبه: ئیحرام به ستی (إِلَّا أَنْ يَتَكَرَّرَ دُخُولُهُ) مه گهر زرد چوونه (مکه) ی دو یاره بیتته وه (كَحَطَّابٍ وَصَيَّادٍ) وه کو دار فروش و نیچره وان و شوفیرو نهو جوره که سانه، ئینجا به لگی فرموده ی به میز تر چه ند جه نیسیکن: وهك ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ مَكَّةَ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ بِغَيْرِ احِرَامٍ ﴿رواه مسلم واصحاب السنن، پیغه مبه ر ﷺ چووه ناو (مکه) و میزه ریکی پهشی له سر بوو و ئیحرامی نه به ستبو.

﴿فصل: له بایس چوئیه تی و واجبه کانی ته وای مالی خوی گه وره﴾

پیغاسه: (کعبه) - (بیت) - (بیت الله الحرام) - مالی خوی گه وره - که قبیل ی موسولمانانه - نهو ژوره یه: که حه زه تی (ابراهیم) پیغه مبه ر ﷺ به فرمانی خوا دروستی کربوه و له قورنانی پیروزدا باس کرلوه، نهو ژوره ده که ویتته ناو (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ)، (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ) ش ده وری له ژوره که دلو، هروه ها (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ) ش ده که ویتته ناو شاری (مکه) ی پیروز، (مکه) ش ده که ویتته ناو (الْحَرَمُ) - واته: زه مینی ریزد لرو قه دهغه کرلو - نهو زه مینه ش به شیکه له هه رمی (حجّان).

ئینجا بزانه: نهو ژوره ی (کعبه) به چوار قورنای دروست کرلوه: قورنای یه که می - که ده که ویتته لای باشووری پوزهلالت - پی ی ده گوتری: (رُكُنُ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) - قورنای به رده په شه که، چونکه به رده په شه که ی به هشتی تی دا داندلوه، پیغه مبه ر ﷺ ده فرموی: ﴿نَزَلَ الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ مِنَ الْجَنَّةِ وَهُوَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ فَسَوَّدَتْهُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ﴾ رواه

الترمذی وحسنه، نهو بهرده ره‌شی قورنه‌ی (بیت) له به‌هسته‌وه هاتوته خولوه‌وه، له شیر سپی‌تر بوو، به‌لام تاوانه‌کانی ئاده‌میزادان ره‌شی کردوه.

ئینجا که چه‌په‌ت له لای (بیت) بی‌و به‌ره‌و باکور دی‌ی، ده‌گه‌یه ده‌رگی (بیت)، نیتوان قورنه‌ی به‌رده ره‌شه‌که‌و ده‌رگه، پی‌ی ده‌گوتری: (الْمَلْزَم).

ئینجا که له ده‌رگه تیده‌په‌پی له لای راسته‌ت (مَقَامُ إِبْرَاهِيم) داندرووه: که به‌ردیکه له کاتی دروستکردنی (بیت) هه‌زده‌تی (ابراهیم) پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ له سه‌ری پلوه‌ستاوه‌و شوینی پی‌یه‌کانی دیاره، به‌لام ئیستا نه‌و به‌رده قه‌فه‌سیکی له ده‌وره کرلوه، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ﴿الرُّكْنُ وَالْمَقَامُ يَأْتُونَكَانِ مِنْ يَوَاقِيتِ الْجَنَّةِ﴾ رواه البيهقي باسناد صحیح، به‌رده ره‌شه‌که‌و به‌ردی (مَقَامُ إِبْرَاهِيم) دوو یاقوتن له یاقوته‌کانی به‌هشت.

هه‌روه‌ها نیتوان (الْحَجَرُ الْأَسْوَد) و (مَقَامُ إِبْرَاهِيم)، پی‌ی ده‌گوتری: (الْحَطِيم)، ئینجا ده‌گه‌یه قورنه‌ی دووه‌می (بیت) که پی‌ی ده‌گوتری: (الرُّكْنُ الْعِرَاقِي)، له‌م قورنه‌وه به‌شیکی (بیت) به‌دیورنکی نه‌وی جیا کرلوه‌توه‌و پی‌ی ده‌گوتری: (حَجَرِ إِسْمَاعِيل) - عِبَّ السَّلام - تا ده‌گاته قورنه‌ی سنی‌یه‌می (بیت)، که پی‌ی ده‌گوتری: (الرُّكْنُ الشَّامِي) زۆر جاریش قورنه‌ی دووه‌م و سنی‌یه‌م - که (حَجَرِ إِسْمَاعِيل) لیتان جیا کرلوه‌توه - هه‌ردوکیان به (الرُّكْنَانِ الشَّامِيَان) ناو ده‌برن، ئینجا به‌ره‌و باشور ده‌سپێشه‌وه ده‌گه‌یه قورنه‌ی چواره‌م، که پی‌ی ده‌گوتری: (الرُّكْنُ الْيَمَانِي).

جا بزانه: ته‌واف نه‌وه‌یه: هه‌فت جار به‌ ده‌وره‌ی (بیت) دا بسپێشه‌وه، دووباره بزانه: هه‌ج سنی ته‌وافی هه‌نه، یه‌که‌م: (طَوَافُ الْقُبُوم)، نه‌م ته‌وافه سوننه‌تو کاته‌که‌شی نه‌مه‌یه: که له نوای ئیحرام‌به‌ستنی به‌ هه‌ج دئییه ناو (مکه‌ی پیرۆز، هه‌روه‌ک پوونمان کرده‌وه.

دووهم: (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) - (طَوَافُ الرُّكْن) - (طَوَافُ الزِّيَارَةِ) - (طَوَافُ الصُّنْد)، نه‌م ته‌وافه پوکنی هه‌جه، نه‌گه‌ر نه‌یکا هه‌جی دروست نابێ و به‌ ته‌وافی له ئیحرام ده‌رنه‌چێ، کاتی نه‌م ته‌وافه: که له وه‌ستان (عَرَقَة) گه‌رلوه، له دلو‌ی نیوه‌شه‌وی جه‌ژنه‌وه ده‌ست پی‌ده‌کا.

سنی‌یه‌م: (طَوَافُ الْوُدَاع) نه‌م ته‌وافه واجبه، نه‌گه‌ر نه‌یکا هه‌جی دروست ده‌بێ، به‌لام خوینی له سه‌ر واجب ده‌بێ، کاتی نه‌م ته‌وافه: له نوای ته‌ولوبوونی هه‌ج و عومره‌یه، پێش نه‌وه‌ی له (مکه‌) بپواته ده‌ره‌وه.

دیسان بزانه: عومره‌ دوو ته‌وافی هه‌نه، یه‌که‌م: (طَوَافُ الْعُمْرَةِ): که پوکنی عومره‌یه، نه‌گه‌ر نه‌یکا، عومره‌که‌ی دروست نابێ، کاته‌که‌شی له نوای ئیحرام‌به‌ستنه‌وه ده‌ست پی‌ده‌کا.

دووهم: (طَوَافُ الْوُدَاع) وه‌ک (طَوَافُ الْوُدَاع)ی هه‌ج، به‌لام نه‌گه‌ر له یه‌ک سه‌فه‌ردا هه‌ج و عومره‌ بکا، ئینجا له (مکه‌) بپواته ده‌ره‌وه، نه‌و کاته یه‌ک (طَوَافُ الْوُدَاع) ده‌کا بێ هه‌ردوکیان.

(فَصْلٌ لِلطَّوَافِ بِأَلْوَاعِهِ وَاجِبَاتٍ وَسُنَنِ، أَمَّا الْوَاجِبَاتُ: فَيُشْتَرَطُ سَتْرُ الْعَوْرَةِ وَطَهَارَةُ الْأَحَدِثِ)

جگہ لهو ته وافته نش ته وائی نه زکړلو هه یه و ته وائی سوننه تیش هه یه، که په یوه نندیان به حه ج و عومړه وه نیه، چونکه ودها خیره تا له (مکه) بمینتیه وه زړر ته وافی بکا، هه روه ک له (المجموع) دا فرموویه تی.

به لام له سر فرمووده ی به هیتر: نویژی سوننه ت له ناو (الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دا خیرتره: له ته وافی سوننه ت، هه روه ک له زړیه ی سرچاوه کاند ا فرموویانه.

﴿بِاسِي وَاجِبِهِ كَانِي تَه وافی﴾

بزانه: له ته وافته کانی حه ج و عومړه دا نیه تهیتان واجب نیه، به لام له ته وافته کانی تری نه زرو سوننه تدا واجبه نیه ت بیتن، ټینجا بزانه: له هیچ ته وافی کدا دروست نیه سورانه وه ی خقی بقی مه به سټیک تر به کار بیتن، واته: نه گهر له حاله تی ته وافدا ویستی بگاته که سټیک تر، یان ویستی له بهر که سټیک خقی بشارتیه وه، یان را بکا، نه وه ته وافته که ی ده پچری، هه روه ک له (المجموع) و (تحفة) دا پوون کرلو ته وه.

(لِلطَّوَافِ بِأَلْوَاعِهِ) بقی ته وافی کردن به گشت جوړه کانی واجب و سوننه تیه وه - که باسما ن کردن - (وَاجِبَاتٍ وَسُنَنِ) چهند واجبی و چهند سوننه تی کی هه نه: (أَمَّا الْوَاجِبَاتُ) هه رچی واجبه کانی ته وافی: هه شتن، نه گهر به کیکیان نه بی ته وافته که ی دروست نابی:

واجبی یه که م: (فَيُشْتَرَطُ سَتْرُ الْعَوْرَةِ) به مخرج داده ندری عه وره تی داپوشنی وه کو داپوشینی نویژ، واته: نیرینه نیوان ناوک و نه ژتوی داپوشنی و ثافره ت و نیراموک گشت لاشه یان داپوشن، جگه له پووخسارو له په ده سته کانیان ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ﴾: يَقْتَضِي أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ عَنْهُ فِي الْحَجَّةِ الْاُمْرَةَ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُؤْذَنُ فِي النَّاسِ: اَلَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكًا، وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ غُرَبَانًا ﴿رواه الشيخان، لهو حه جه دا که پیغه مبه رَضِيَ عَنْهُ﴾ ثیمامی (ابوبکر) له سر کردبوه نه میر، ثیمامی (ابوبکر) منی نارد بانگه وازی بکه م: له م سال به ولاره نابی هیچ کافرک حه ج بکا و نابی هیچ پوونیک ته وافی بکا.

که وابو: نه گهر به شیک کی که می عه وره تی به دهر بکه وی: وه ک به شیک کی مووی ساری ثافره ت، یان نینوکی کی پی، نه و به شه ته وافه ی لهو حاله تدا کردویه تی دروست نابی، هه روه ک له (نهاية) و (مغنی) دا فرموویانه.

واجبی دووهم: (وَطَهَارَةُ الْأَحَدِثِ) پاکی ته وافکه ره که یه: له بی ده ستنویژی که وره و بچوک، واته: نه گهر بی ده ستنویژ بی، یان جه نابه تدار بی، یان حه یزدار بی، حه رامه ته وافی بکا و ته وافته که شی دروست نابی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ عَنْهَا: اَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ﴾

وَالْتَجَسَ، فَلَوْ أَخَذْتَ فِيهِ تَوْضُأً وَبَنَى، وَفِي قَوْلٍ يَسْتَأْنِفُ،

حِينَ قَدِمَ مَكَّةَ أَنْ تَوْضُأً لَمْ طَافَ بِالْبَيْتِ ﴿رواه البخاري﴾، به که م شت پیغمبر ﷺ ده ستونویژی گرت، ئینجا تهوافی (بَیْتُ) ی کرد. ﴿وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِبْعَلِي كَمَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ الْأُتْطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَلْتَسِلِي﴾ رواه الشيخان، که هاتمه (مکه) له چه یزدا بوم، پیغمبر ﷺ فرمودی: کردله کانی حه ج بکه، به لام تهوافی (بَیْتُ) نه که ی تا پاک ده بییه وه غوسل ده که ی.

ئینجا بزانه: هر ئو چه دیسه ش به لکه یه: که -جگه له تهواف- هیچ کردله کی تری حه ج پیوستی به ده ستونویژی نیه، هر وه که له (المجموع) دا فرمودی ته ی.

(وَالْتَجَسَ) هر وه ها پاکیه له پیسی، واته: نه گهر لاشه ی، یان جله کانی پیس بوبی، یان شوینی تهوافی پیس بوبی، تهوافه که ی دروست نابی، (ابن عباس) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده فرمودی: ﴿الطَّوَافُ حَوْلَ الْبَيْتِ مِثْلُ الصَّلَاةِ إِلَّا أَنْ اللَّهَ أَبَاحَ فِيهِ الْكَلَامَ﴾ رواه الترمذی والبيهقی بسند حسن، تهواف له ده وری (بَیْتُ) وه کو نویژه، به لام خوی گه وری قسه کردنی له تهوافدا حه لال کردوه. واته: هر وه که نویژه به پیسیه وه دروست نابی، تهوافیش دروست نابی.

(فَلَوْ أَخَذْتَ فِيهِ) جا نه گهر له ناو تهوافدا بی ده ستونویژی بوو، یان به شیکی که می عوپه تی ده رکه وت، یان لاشه ی، یان جلی پیس بوو (تَوْضُأً) ده ستونویژی ده گرتیه وه، هر وه ها عوپه تی داده پو شیتیه وه، هر وه ها پیسیه که ی لاده با، ئینجا (وَبَنَى) له سر نه وه ی کردیه تی ده ست پی ده کاته وه، واته: له کوئی بی ده ستونویژی بووه، یان عوپه تی ده رکه وتوه، یان پیس بووه، له ئو وه تهوافه که ی ده ست پی ده کاته وه تهاولی ده کا، چونکه مه رج نیه تهواف به نوای په کتردا بکری، هر وه که له سر چاره کاندایه پون کرله ته وه.

به لام ئو به شه تهوافه ی به بی ده ستونویژی، یان به عوپه تی ده رکه وتوو، یان به پیسیه وه کردیه تی، دروست نه بووه بهر نه که وتوو، هر وه که له (نهاية) و (مغنی) دا فرمودیانه (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده یه کی کوئدا (يَسْتَأْنِفُ) واجبه: له سره تاوه ده ست به تهواف بکاته وه.

﴿تهوافی به مهزه بی (حنفی)﴾

له کاتی تهواف کردندا زور پوو ده دا: ئافره تو پیاو نه ندایکی پروتیان ویک ده که وئو ده ستونویژیان ده شکئی، بویی و باشه: له سه فره ی حه جدا ئافره تو پیاو (تَقْلِيدِ) مهزه بی نیعیمی (حنفی) بکه ن، چونکه له مهزه بی نه ودا: به ویکه وتوو ده ست لیكدانی ئافره تو پیاو ده ستونویژی ناشکی، به لام هر که سیك له م مهسه له یه دا (تَقْلِيدِ) مهزه بی (حنفی) بکا، واجبه: له ده ستونویژدا لای که م چوارکی سهری مهسج بکاو هم واجبه

تییینی ئووش بکا: که له مهزههیی ئوودا: به کیم، یان به خوین لیهانزو به رشانووهی پر به دهم به پیکه نینی به دهنگ له ناو نوێژدا دهستنوێژ دهشکێ، ههروهک له کتێبهکانی خویاندا پوون کرلوهتهوه.

﴿ تهوافی به تهیه موم ﴾

ئهو که سهی پیش (طوافُ الإفاضة)ی روکنی ههچ، یان پیش تهوافی روکنی عومره، نهخوش دهبی، یان ئەندامیکی دهشکێ، یان بریندار دهبی و ناتوانی ئاو به کار بیێ، ئهوه ئهگەر شکسته کهی، یان برینه کهی داپۆشه رزکی له سه ربوو، ته ماشا دهکری: ئهگەر داپۆشه ره که له ئەندامی (تیمم)دا نه بو و له سه ربی دهستنوێژی داینه نابو، دروسته: بۆ تهوافهکانی روکنی ههچ و عومره تهیه موم بکا و تهوافهکانیشی دروست دهبن و له ئەستۆی لاده چن، به لام ئهگەر داپۆشه ره کهی له سه ربی دهستنوێژی داناو، یان له ئەندامی (تیمم)دا بوو، ئهوه مه رجه: کاتی گه رانه وهی حاجی به کان هاتبی و بترسی هاورێکانی به جێی بهیژن، ئینجا بۆ تهوافی روکن تهیه موم بکا، جا به و تهیه مومه ناتاوه تهوافه کهی دروست دهبی، واته: له ژێر ئیحرام ده رده چن، به لام له گه ل ئه وه شدا تهوافی روکنی هه ر له ئەستۆدا ده مینێ و هه ر کاتی ک بۆی بگوچن، واجبه: به جێته وه (مکه) و تهوافه که دووباره بکاته وه، ههروهک له (تحفة) و (الشروانی)دا پوون کرلوهته وه.

ئینجا بزانه: ئه وهی پلبروو به گوێره ی فرموده ی به هیزی ئیمامی (الشافعی) بوو، به لام له فرموده ی بی هیزی مهزههیی (الشافعی) و به فرموده ی زانایهکانی قری - جگه له مهزههیی (الشافعی) - ئهگەر داپۆشه ره کهی له سه ربی دهستنوێژی داناو، یان له سه ربی ئەندامی (تیمم) دایناو، له هیچ حاله تیکدا قه زاکردنه وهی نوێژی له سه ربیه، ههروهک له (المجموع)دا له یاسی (تیمم) پوونی کردۆته وه.

که وابو: ئهو که سهی داپۆشه ری برینه کهی، یان شکسته کهی له سه ربی دهستنوێژی داناوه، یان له سه ربی ئەندامی (تیمم) دایناوه، بۆی دروسته: (تقلید)ی فرموده بی هیزه که بکا، یان (تقلید)ی زانایهکانی تر بکا و دهستنوێژ بگری و داپۆشه ره کهش به ئاو مهسح بکا و تهیه مومیش بکا و هه ر به و تهیه مومه ش تهوافی روکن بکا، تهوافه کهشی دروست دهبی و به یه کجاری له ئەستۆی لاده چن و نایه وێ دووباره ی بکاته وه، رَأْفَةُ اَعْلَم.

﴿ تهوافی ئافرهتی چه یزدار ﴾

دروسته: ئافرهت ده رمان به کار بیێ: تا کو چه یزی پیش بکه وێ، یان دوا بکه وێ، بۆ ئه وهی به پاکی (طوافُ الإفاضة)ی روکنی هه چ بکا، جا ئهگەر ئافره تیک بۆ کاتی (طوافُ الإفاضة) چه یزی قووش بوو و ماوه ی چه یزه کهش ئه وه نده ریز ده بۆوه: هاورێکانی

وَأَنْ يَجْعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ، مُبْتَدَأًا بِالْحَجَرِ الْأَسْوَدِ مُحَاضِيًا لَهُ فِي مُرُورِهِ بِجَمِيعِ بَدَنِهِ، فَلَوْ بَدَأَ بِغَيْرِ الْحَجَرِ لَمْ يُحْسَبْ، فَإِذَا انْتَهَى إِلَيْهِ ابْتَدَأَ مِنْهُ،

به جیبان ده میشت و هر پاك نه ده بویه، نهو ئافره ته بوی دروسته به فرموده که یتری نیمامی (الشافعی) په فتار بکا، که ده فرموی: (له ماوهی چه یزدا نهو پوزانهی خوینی چه یز نایی و دهو ستنی، پوزمکان به پاکی دادند رین).

جا نه فرموده به له گال مه زه بی نیمام (مالك) و نیمام (أحمد) تیک ده کاته وه، که و ابو: هر کاتیک ئافره ته که خوینی وه ستا، غوسل ده کاو (طواف الإفاضة) ده کاو به فرموده به بوی دروست ده بیو به بهر پوکنی چه ده که وی، جا نه گهر خوینی نه وه ستا، دروسته: دهرمان به کار بیئو و ماوهیه که خوینه که بوه ستنی، هه روه که له (حاشیه الإيضاح) دا (ابن حجر) نهو مه سه له ی پوون کرئو ته وه.

واجبی سنیهم: (وَأَنْ يَجْعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ) ده بی له هه موو ته و افه که ی دا (بَيْت) بخاته لای چه په یو راسته ی بکه ویته دهر وه و بهر وه پېشه خوی بپوا (عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لَمَّا قَدِمَ مَكَّةَ أَتَى الْحَجَرَ فَاسْتَلَمَهُ ثُمَّ مَشَى عَلَى يَمِينِهِ فَرَمَلَ لَثَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَالتِّرْمِذِيُّ، که پېغه مبه ر (هاته (مکه) بۆ ته و اف کرډن، پووی کرده (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) و ده ستنی ئی دا، نیجا به لای راسته ی دا پویشته و له هه ر سیک خوله کانی سه ره تای ته و افدا به تالو که ده پویشته و له چواره که ی تریشدا به عاده تی ده پویشته.

که و ابو: نه گهر پاشه و پاش پویشته، یا به لای چه په ی دا پویشته، یان له کاتی پویشته دا ماوهیه کی که م سینگی سوړا لای (بَيْت)، نهو به شه ته و افه ی دروست نابیی، هه روه که له (نهاية) و (الشروانی) دا پوون کرلوه ته وه، نیتر لهو چه په تیگرډنه و له مه سه له کانی تردا: جیا وازی گوره و مندالو پیاده و سوارو هه لگیر او دانیشته و و درژیوو و به پیته نیه، هه روه که له (تحفة) و (الشروانی) دا پوون کراوه ته وه.

واجبی چوارهم: (مُبْتَدَأًا بِالْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) له قورنه ی (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) وه ده ست به ته و اف بکا، به به لگه ی هه دیسه که ی پرا بروو (مُحَاضِيًا لَهُ فِي مُرُورِهِ) واجبه: له سه ره تای ته و افه که ی دا بهرام بهر (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) بین (بِجَمِيعِ بَدَنِهِ) به هه موو لای چه په ی لاشه که ی، که و ابو: نه گهر له سه ره تای ته و افه که ی دا گشت لای چه په ی بهرام بهر (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) نه بی، نه م خوله ی دروست نابیی.

هه روه ها (فَلَوْ بَدَأَ بِغَيْرِ الْحَجَرِ) نه گهر له شوینی کی تر وه - جگه له (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) - ده ستنی به ته و اف کرډ (لَمْ يُحْسَبْ) نه م خوله ی دروست نابیی و له هه فته خوله که ناژمیرږی، به لام (فَإِذَا انْتَهَى إِلَيْهِ) هر کاتیک له سوړانه وه گیشته (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ)، نهو (ابْتَدَأَ مِنْهُ)

وَلَوْ مَشَى عَلَى الشَّاذِرَانِ أَوْ مَسَّ الْجِدَارَ فِي مُوَارَاثِهِ أَوْ دَخَلَ مِنْ إِيحْدَى فَتَحَتْنِي الْحَجَرِ وَخَرَجَ مِنَ الْأُخْرَى لَمْ يَصِحَّ طَوَّافُهُ، وَفِي مَسْأَلَةِ الْمَسِّ وَجْهٌ، وَأَنْ يَطُوفَ سَبْعًا، وَدَاخِلَ الْمَسْجِدِ.

له وئېوه ده بیته سره تاي ته وافو نه م جاره لیږه وه خوله کانی بڼو ده ژمیردین، که وایو: وا باشه لای پاسته ی خوی بهرامبر سره تاي ته نیشتی (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) بکا، ټینجا توږتک ته نیشته و ته نیشته بڼوا، تا پاسته ی له ته نیشته که ی تری (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) تیده په پڼی، ټینجا خوی بسوریتنه و ده ست به ته واف بکا، هه روه ک له سرچاوه کاندای پوون کراونه وه.

واجبی پیښه م: له هه موو ته وادا ده بی هه موو لاشه ی له دهره وه ی (بیت) بی، خوی گه وړه دهره رموی: ﴿وَلْيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ با ته واف به دهره وه ی (بیت) دا بکه ن. که وایو: (وَلَوْ مَشَى عَلَى الشَّاذِرَانِ) نه گهر به سر لیږه دیواره که ی (بیت) دا پوښت - که له به ریڼی دیواره که به لای دهره وه یه - (أَوْ مَسَّ الْجِدَارَ فِي مُوَارَاثِهِ) یان له ناستی لیږه دیواره که ده ستی له دیواری (بیت) دا، یان ده ستی له سر دیواری (حِجْرُ إِسْمَاعِيلَ) دانا (أَوْ دَخَلَ مِنْ إِيحْدَى فَتَحَتْنِي الْحَجَرِ) یان له زارکیکی (حِجْرُ إِسْمَاعِيلَ) چووه ژوره وه و (وَخَرَجَ مِنَ الْأُخْرَى) له زارکه که ی تر هاته دهره وه (لَمْ يَصِحَّ طَوَّافُهُ) شو به شه ته وافه ی دروست نابې، چونکه له دهره وه ی (بیت) دا ته وافی نه کړده، به لکو به ناو (بیت) دا کړویه تی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ الْجِدْرِ أَمِنْ الْبَيْتِ هُوَ؟ قَالَ نَعَمْ﴾ رواه الشیخان، پیښه مبر ﷺ هه رموی (جذر) - واته: (حِجْرُ إِسْمَاعِيلَ) - پارچه یه که له (بیت). به لام (وَفِي مَسْأَلَةِ الْمَسِّ وَجْهٌ) له هه سه له ی ده ست لیډانی دیواری (بیت) هه رمووده یه کی بن هیږه یه: که زیانی نیه.

واجبی شه شه م: (وَأَنْ يَطُوفَ سَبْعًا) ده بی هه فت خولی ته واو به دهره وه ی (بیت) دا بسوریتنه وه، هه ر خولیکی له (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) وه بڼو (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) بی، به به لگه ی هه دیسه که ی (جابر ی پرابردو، که وایو: نه گهر له و هه فت خوله ته نها هه نکاوکی ناته واو بی، ته وافه که ی دروست نیه و ته واو نابې، به لام نه گهر له هه فت خول زیاتر بکا ته وافه که ی به تال نابې، جا نه گهر که وته گومان: چهند خولی کړدون؟ واجبه: لای که می لی بگریږو خولی تر بکا، تا بینگومان ته وافه که ی دروست بی، هه روه ک له زوږیه ی سرچاوه کاندای شو هه سه لانه پوون کراونه وه.

هه روه ما هه رجه له خولی کوتایی ته وادا به ته وایو بهرامبر (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) بیته وه، ټینجا ته وافه که ی ته واو ده بی، هه روه ک له (نهایه) و (مغنی) دا پوون کراونه وه.

واجبی هه فته م: (وَدَاخِلَ الْمَسْجِدِ) ده بی ته وافه که ی له ناو (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ) دا بی، واته: نه گهر له دهره وه ی مزگوتدا بسوریتنه وه، ته وافه که ی دروست نابې، چونکه پیښه مبر ﷺ و

وَأَمَّا السُّنُّ: فَإِنْ يَطُوفَ مَاشِيًا، وَيَسْتَلِمَ الْحَجَرَ أَوَّلَ طَوَافِهِ وَيُقْبِلُهُ وَيَضَعُ جِهَتَهُ عَلَيْهِ، فَإِنْ عَجَزَ اسْتَلَمَ، فَإِنْ عَجَزَ أَشَارَ بِيَدِهِ، وَيُرَاعِي ذَلِكَ فِي كُلِّ طَوُفَةٍ،

(صحابه) له ناو مزگه وتی (الحرام) دا ته وافیان کردوه، پیغه مبریش ﷺ فرموده تی: ﴿لَتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكُكُمْ﴾ رواه مسلم، کرده و ه کانی حه چ و عومړه له من وه ریگن.

واجبی هه شتم: نیه تی ته واف کردن نه گهر ته وافه که سهر به خو بن، واته: ته وافی حه چ و عومړه نه بن، هه روه ما جگه له مه به سستی ته واف کردن، به هیچ مه به سستی تر هیچ مه نکاوړک نه روا، هه روه که له سهره تای هم باسه دا پرونمان کرده وه.

﴿سونه ته کانی ته واف﴾

(وَأَمَّا السُّنُّ) هرچی سونه ته کانی ته وافن هه شتن، یه که م: (فَإِنْ يَطُوفَ مَاشِيًا) وه ما خیرتره به پیاده می ته واف بکا، مه گهر عوزرتکی هه بن، نه و کاته ناپه سند نیه به سواری، یان به هه لگیروی ته واف بکا، چونکه له هه دیسی (بخاری و مسلم) دا هاتوه: ﴿بِغَفْه مَبْرُورٍ﴾ به سواری ته وافی کرد، تا کو خه لک بیبینی و پرسیری لیکن.

دوهم: (وَيَسْتَلِمُ الْحَجَرَ) سونه ته دهست له (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) بدا (أَوَّلَ طَوَافِهِ) له سهره تای ته وافه که ی دا (و) هه روه ما (يُقْبِلُهُ) سونه ته: ماچیشی بکا.

(و) هه روه ما (يَضَعُ جِهَتَهُ عَلَيْهِ) ته ویله ی له سهر دابن، واته: سوجه ی له سهر بیا، نه و س سونه تانه ش له هه دیسی (صحیح) دا هاتون.

جا بزانه: نه و سینیانه ی پربردو له و حاله ته دا سونه تن که خه لکی تر تووشی نازلو ماندوویون نه کا ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: يَأْمُرُ إِلَيْكَ رَجُلٌ قَوِيٌّ لَا لُزَامَ عَلَيَّ الْحَجَرَ كَتُودِي الضَّعِيفِ إِنْ وَجَدْتَ خَلْوَةً، وَإِلَّا فَاسْتَقْبِلْهُ وَهَلِّسْ وَكَبِّرْ﴾ رواه الامامان: الشافعی و احمد، نه ی (عمس) تق پیاویکی به میزی له سهر ماچکردنی (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) پاله په سته مه که، نه وه که خه لکی بن میز نازار بده ی، نه گهر که لیکنک هه بو دهستی لی بده، نه گهرنا: ناماژه ی بق بکه و (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) (اللَّهُ أَكْبَرُ) بلی.

(فَإِنْ عَجَزَ) جا نه گهر توانای ماچکردنی و سوجه ی نه بو (اسْتَلَمَ) ته نها دهستی لی بده دا، نیجا دهسته لیدراوه که ش ماچ ده کا (فَإِنْ عَجَزَ) جا نه گهر توانای دهست لیدانیشی نه بو (أَشَارَ بِيَدِهِ) به دستی پرسته ی، یان چه په ی ناماژه بق دهست لیدانه که ی ده کا، نیجا دهسته که ی ماچ ده کا، هه روه که له سهر چاوه کاند فرمودیانه.

(وَيُرَاعِي ذَلِكَ فِي كُلِّ طَوُفٍ) سونه ته: له گشت خولتکی ته وافدا نه و دهست لیدان و ماچکردن و ناماژه که ی پربردو بکا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: طَافَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى الرُّكْنَ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ عِنْدَهُ وَكَبَّرَ﴾ رواه البخاری، پیغه مبرر ﷺ به سواری

وَلَا يَقْبَلُ الرُّكْنَيْنِ الشَّامِيِّينِ وَلَا يَسْتَلِمُهُمَا، وَيَسْتَلِمُ الْيَمَانِيَّ وَلَا يَقْبَلُهُ، وَأَنْ يَقُولَ أَوَّلَ طَوَافِهِ: بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُمَّ إِيْمَانًا بِكَ وَتَصَدِّيقًا بِكِتَابِكَ وَوَفَاءً بِعَهْدِكَ وَاتِّبَاعًا لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ ﷺ. وَلِكَيْلِ قِبَالَةِ الْبَابِ: اللَّهُمَّ إِنَّ أَلْبَيْتَ يَثْرَبَ، وَالْحَرَمَ حَرَمَكَ وَالْأَمْنَ أَمْنَكَ وَهَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ النَّارِ. وَبَيْنَ الْيَمَانِيِّينِ: اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. وَلْيَذْغُ بِمَا شَاءَ، وَمَأْتُورُ الدُّعَاءِ أَفْضَلُ مِنَ الْقِرَاءَةِ،

ووشتریک ته وافی کرد، هر جارتیک دهگه یشته قورنه ی (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) ناماژه ی بق ده کردو (الله اکبر)ی ده گوت.

(وَلَا يَقْبَلُ الرُّكْنَيْنِ الشَّامِيِّينِ) وهما سوننه ته ههردوو قورنه کانی شامی-واته: عیراقی و شامی-ماج نه کاو (وَلَا يَسْتَلِمُهُمَا) دهستی شیان لینه دا، چونکه پیغه مبهه ﷺ ماجی نه کردون و دهستی شی لینه دلون (وَيَسْتَلِمُ الْيَمَانِيَّ) سوننه ته قورنه ی بهمانی دهست لینه دا، به لام (وَلَا يَقْبَلُهُ) ماجی نه کا، چونکه پیغه مبهه ﷺ دهستی له قورنه یه ده دا به لام ماجی نه ده کرد، نهو هه دیسانه له (بخاری و مسلم) دا گتیر لونه وه.

ئینجا بزانه: نهو ماچکردن و دهست لیدانه ی پابردوو بق ئافرهت سوننه ت نیه، ته نها لهو حاله ته دا نه بی: که ده وره ی (بَيْت) پیاو ی لینه بن، هه روه ک له زکریه ی سه رچاوه کاند ا فه رموویانه، هه روه ها ماچکردن و دهست لیدانی (مقام ابراهیم)ش سوننه ت نیه، به لکو (بِدْعَةٍ)یه، هه روه ک له (الایضاح) دا فه رموویه تی.

سئ یهم: (وَأَنْ يَقُولَ أَوَّلَ طَوَافِهِ) سوننه ته: که له سه ره تای ته واف دهستی به پویشتن کرد، بلی: (بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُمَّ إِيْمَانًا بِكَ وَتَصَدِّيقًا بِكِتَابِكَ وَوَفَاءً بِعَهْدِكَ وَاتِّبَاعًا لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ ﷺ). ئینجا له گشت خولیکدا که گه یشته وه به رامبهه (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) نهو زیکره ی پابردوو بلیته وه، هه روه ک له سه رچاوه کاند ا فه رموویانه.

(وَلِكَيْلِ قِبَالَةِ الْبَابِ) با له به رامبهه ده رگه ی (بَيْت) بلی: (اللَّهُمَّ إِنَّ أَلْبَيْتَ يَثْرَبَ وَالْحَرَمَ حَرَمَكَ وَالْأَمْنَ أَمْنَكَ وَهَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ النَّارِ).

ئینجا (وَبَيْنَ الْيَمَانِيِّينِ) له نیوان قورنه ی بهمانی و (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) دا بلی: (اللَّهُمَّ-رَبَّنَا-آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) رواه احمد وصححه الحاكم.

ئینجا جگه لهو زیکرو دوعایانه ی پابردووش (وَلْيَذْغُ بِمَا شَاءَ) با له گشت خوله کانی ته وافدا هه ر دوعایه کی حه ز ده کا بیکا، جا به هه ر زمانیک بی، هه روه ها سوننه ته: له ناو ته وافدا قورن ان بخوینن، به لام (وَمَا تُورُ الدُّعَاءِ) نهو زیکرو دوعایانه ی له پیغه مبهه ﷺ و (صحابه) کانه وه هاتون (أَفْضَلُ) خیرترین (مِنَ الْقِرَاءَةِ) له قورن ان خویندن ناو ته وافدا.

وَهِيَ أَفْضَلُ مِنْ غَيْرِ مَأْثُورَةٍ، وَأَنْ يَرْمُلَ فِي الْأَشْوَاطِ الثَّلَاثَةِ الْأُولَى: بِأَنْ يُسْرِعَ مَشْيَهُ مُقَارِبًا خَطَاهُ، وَيَمْشِيَ فِي الْبَاقِي، وَيَخْتَصُّ الرَّمْلَ بِطَوَافٍ يَغْبِيهِ سَعْيٌ، وَفِي قَوْلٍ بِطَوَافٍ الْقُدُومِ، وَلَيَقْلُ فِيهِ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ حَجًّا مَبْرُورًا وَذَلْبًا مَغْفُورًا وَسَعْيًا مَشْكُورًا. وَأَنْ يَضْطَبِعَ فِي جَمِيعِ كُلِّ طَوَافٍ يَرْمُلُ فِيهِ،

(وَهِيَ) قورشان خويندنی ناو ته واف (افضل) خیرتره (من غیر مأثوره) له و زیکرو دوعایانهی له پیغه مبرر علیه السلام و (صحابه) کانه وه نه هاتبن.

نیجا بزانه سوننه ته: زیکرو دوعا قورشان خويندنی ناو ته واف گشتی به نهی بنی بن، مه گر بیهوی یه کیکی تر فیر بکا، نه و کاته دهنگ مه لدین، بهو مه رجی خه لکی تر نازار نه دا، مه روه که له (تحفة) دا فرمویه تی.

چوارهم: (وَأَنْ يَرْمُلَ) سوننه ته: نیرینه به تالوکه بهوا (فی الْأَشْوَاطِ الثَّلَاثَةِ الْأُولَى) له همرسیک خوله که ی سهره تایی ته و افدا (بِأَنْ يُسْرِعَ مَشْيَهُ) بهو شیوه به: په له له پویشتنه که ی دا بکاو (مُقَارِبًا خَطَاهُ) مه نگاوه کانیشی لیک نریک بکاته وه، واته: غار نه دلو فوپکه ش لی ته دا (وَيَمْشِيَ فِي الْبَاقِي) سوننه ته: له چوار خوله که ی تریشدا به عاده تی بهوا ﴿عَنْ ابْنِ عُمرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: رَمَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْحَجَرِ إِلَى الْحَجَرِ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا﴾ رواه مسلم، پیغه مبرر علیه السلام سنی خول له بهرده په شه که وه تا بهرده په شه که، به تالوکه پویشتن و چوار خولیش به عاده تی پویشتن.

(وَيَخْتَصُّ الرَّمْلَ) نهو پویشتنه به تالوکه به تایی ته (بِطَوَافٍ يَغْبِيهِ سَعْيٌ) به ته و افینکی وه ها: هاتوچوی نیوان سه فاو مه پوهی به دوا بکری (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده به کدا تایی ته (بِ) به (طَوَافٍ الْقُدُومِ)، جا له سه فرموده ی راستتر: هر ته و افیک هاتوچوی سه فاو مه پوهی به دوا نه کری، نهو تالوکه به تی دا سوننه نه.

(وَلَيَقْلُ فِيهِ) سوننه ته: له همرسیک خوله که ی به تالوکه دا له گه ل زیکره کانی تریش بلتی: (اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ حَجًّا مَبْرُورًا وَذَلْبًا مَغْفُورًا وَسَعْيًا مَشْكُورًا). مه روه ها له چواره که ی تریشدا بلتی: (اَللّٰهُمَّ- رَبِّ- اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَعْفُ عَمَّا نَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، اَللّٰهُمَّ- رَبَّنَا- آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ). مه روه که له سهراوه کاند فرمویانه.

پیئجه م: (وَأَنْ يَضْطَبِعَ) سوننه ته: نیرینه په شته ماله که ی بخاته بن مه نگلی (فِي جَمِيعِ كُلِّ طَوَافٍ) له هر هفت خوله که ی گشت ته و افینکی وه ها دا: که (يَرْمُلُ فِيهِ) تالوکه ی تی دا سوننه ته، هر چند به تالوکه ش نه پوا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: اضْطَبَعَ النَّبِيُّ ﷺ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَرَمَلُوا ثَلَاثًا أَشْوَاطٍ وَمَشَوْا أَرْبَعًا﴾ رواه ابودلود والبیهقی بسند صحیح، پیغه مبرر علیه السلام و (صحابه) په شته ماله کانیا له بن مه نگل دناو سنی خولی سه رتا به تالوکه پویشتنو

وَكَذًا فِي السَّغِيِّ عَلَى الصَّحِيحِ، وَهُوَ جَعْلُ وَسْطِ رِدَائِهِ تَحْتَ مَنْكِبِهِ الْأَيْمَنِ وَطَرْفَيْهِ عَلَى الْأَيْسَرِ، وَلَا تَرْمُلُ الْمَرْأَةُ وَلَا تَضْطَبِعُ، وَأَنْ يَقْرُبَ مِنْ الْبَيْتِ، فَلَوْ فَاتَ الرَّمْلَ بِالْقُرْبِ لَزَحْمَةٌ فَالرَّمْلُ مَعَ بَعْدِ أُولَى إِلَّا أَنْ يَخَافَ صَدَمَ النِّسَاءِ فَالْقُرْبُ بِلا رَمْلٍ أُولَى، وَأَنْ يُوَالِيَ طَوَافَهُ،

چولره که ی تریش به عاده تی پویشتن. (و کذا فی السغی) هر ودها له هاتوچوی نیوان سه فاو مه پوه شدا سوننه ته: واکا (علی الصصحیح) له سره فرموده ی پاست.

(و هو) دانان له بن هه نگل بهم شیویه: (جعل وسط ردايه تحت منكبيه الایمن) ناوه ندی په شته ماله که ی له بن شانی پاسته ی دابنئ (وطرفیه علی الایسر) هر دو لایه کانیشی له سر شانی چه په ی دابنئ، واته: لایه کی به لای پشته وده لو لایه که ی تریش به لای سینگی دا بخته سر شانی چه په، شانی پاسته ش به پووی بهیلتیه وه (ولا ترمل المرأة) نابئ ثافره ت، یان نیراموک له ته واف کردندا - وه کو پیاو - به تالوکه بهولو (ولا تضطبع) نابئ په شته ماله که شی - وه کو پیاو - له بن هه نگل دابنئ، واته: نهو دیوانه ته نها بق نیرینه سوننه تن.

شهمه شهم: (وأن يقرب من البيت) سوننه ته نیرینه - له کاتی ته وافدا - له (بيت) نزیک ببیتیه وه (فلو فات الرمل بالقرب) جا نه گهر به هوی نزیکبونه وه ی له (بيت) سئ خوله که ی به تالوکه ی ده فو تا (لرحمة) له بهر پاله په سته پئی نه ده کرا (فالرمل مع بقر اولی) نهو تالوکه په له دور وده خیرتره (إلا أن يخاف صدم النساء) مه گهر له دور وده ش له خولیدانی ثافره تان بترسئ، نهو کاته (فالقرب) نزیکبونه وه (بلرمل) به بن تالوکه (أولی) خیرتره، نهو که خوی له ثافره تان بدا.

نینجا بزانه: بق ثافره تان ودها سوننه ته: له دور وده ی (بيت) ته واف بکن، تا کو تیکه لی پیوان نه بن، هر ودها نه گهر پیویش تووشی نازار ده بو، یان خه لکی نازار ده دا، سوننه ته تزیزیک دور بکه ویتیه وه، هر وده له سر چاوه کانداهرموویانه، به به لگی هه دیسه که ی نیمای (عمری) پرا برو.

هه فته م: (وأن يوالي طوافه) سوننه ته: هر هه فته خوله کانی ته واف به دوی په کتر دا بکا، واته: نه گهر پچر پچریش بیکا دروست ده بی، جا نه گهر له کاتی ته وافدا ثیقاه تی نوژ کرا، یان کاریکی پیویش پووی دا، با واز له ته واف بینئ نوژده که بکاو کاره که ی جئ به جئ بکا، نینجا بکه پیتیه وه ته وافه که ی ته ولو بکا، هر وده له (المجموع) دا فرموویه تی، هر ودها له ناو ته وافدا: قسه کردن و خواردن و خوار دنه وه گشتی دروستن، به لام ناپه سندن، هر وده له زقریه ی سر چاوه کانداهرموویانه.

وَأَنْ يُصَلِّيَ بَعْدَهُ رَكَعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ، يَقْرَأُ فِي الْأُولَى قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَفِي الثَّانِيَةِ
الْإِخْلَاصَ، وَيَجْهَرُ لَيْلًا، وَفِي قَوْلٍ تَجِبُ الْمُوَالَاةُ وَالصَّلَاةُ،

هه شتهم: (وَأَنْ يُصَلِّيَ بَعْدَهُ رَكَعَتَيْنِ) سونته ته: له دواى ته ولو بوونی ته واف دوو په کعته
نویژی سونته بکا، جا له هر شوینکی (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ) دا شه دوو په کعته بکا
خیره که ی ده گاتن، به لام (خَلْفَ الْمَقَامِ) له پشت (مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ ﷺ) خیرته، نینجا به
نیته سونته ته واف شه نویژه ده کاو (يَقْرَأُ فِي الْأُولَى) له په کعته یه که مدا له دواى
فاتحه (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) ده خوینتو (وَفِي الثَّانِيَةِ الْإِخْلَاصَ) له په کعته ی دوو میشدا له
دواى فاتحه (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) ده خوینتو (عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فِي صِفَةِ حَجِّ النَّبِيِّ ﷺ: ثُمَّ نَفَذَ إِلَى
مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ ﷺ فَقَرَأَ: (وَاتَّخَذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى). فَجَعَلَ الْمَقَامَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَيْتِ،
وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الرُّكَعَتَيْنِ: (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) وَ(قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) رَوَاهُ مُسْلِمٌ، نینجا له
دواى ته واف کردن، پیغه مبره ﷺ رویشه لای (مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ ﷺ) ثابته ی (وَاتَّخَذُوا مِنْ مَقَامِ
إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى) ی خوینده وه - واته: له (مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ ﷺ) نویژ بکن - نینجا له پشت
(مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ) دوو په کعته نویژی سونته ته کرد: له دواى فاتحه (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) (قُلْ
يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) ی خویندن.

(وَيَجْهَرُ لَيْلًا) نه گهر له شه ویدا شه نویژه بکا، به دهنگی ناشکرا فاتحه و سوپه ته کان
ده خوینتو له پوژیدا به نیپنی ده خوینتو، نینجا بزانه: تا مردنی ته واکه ره که کاتی شه
نویژه هر ده مینتو نه گهر بگه پته وه و له ولاتی خویدا شه سونته بکا، هر دروست
ده بی و له گشت کاتیکى پوژتو شه ویدا دروسته شه نویژه بکا، هر وه که له زږبه ی
سه رچا وه کاند ا شه مه سله لانه پوون کراونه وه.

(وَفِي قَوْلٍ) له فرموده یه کی نیما می (الشافعي) دا (تَجِبُ الْمُوَالَاةُ) واجبه: خوله گانی
ته واف به دواى یه کتردا بکرتن (وَالصَّلَاةُ) هر وه ها واجبه: له دواى ته وافیش شه دوو
په کعته نویژه بکا، به لام له فرموده ی به میزتردا: شه وانه گشتی سونته تن.

نینجا بزانه: شه که سه ی له جیاتی که سیکی تر حه ج ده کا، شه ویش شه دوو په کعته
ده کاو، نویژه که ش - وه کو حه ج - بق حه ج بؤکروه که ده بی، هر وه ها سه ربه رشتکاریش
له جیاتی مندالی نه قام شه دوو په کعته ده کا، به لام مندالی فامیده به خویدا دوو په کعته که
ده کا، هر وه ها له دواى ته ولو بوونی نویژه که، سونته ته شه دوعایه بکا:

(اللَّهُمَّ هَذَا بَلَدُكَ وَالْمَسْجِدُ الْحَرَامُ وَبَيْتُكَ الْحَرَامُ، وَأَنَا عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ ابْنُ أَمَتِكَ أَتَيْتُكَ
بِذُنُوبٍ كَثِيرَةٍ وَخَطَايَا جَمَّةٍ وَأَعْمَالٍ سَيِّئَةٍ وَهَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ النَّارِ فَاعْفُرْ لِي إِنَّكَ أَلْتِ
الْفُقُورَ الرَّحِيمَ، اللَّهُمَّ إِنَّكَ دَعَوْتَ عِبَادَكَ إِلَى بَيْتِكَ الْحَرَامِ وَقَدْ جِئْتُ طَالِبًا رَحْمَتَكَ مُتَعَبًا

وَلَوْ حَمَلَ الْحَلَالَ مُخْرِمًا وَطَافَ بِهِ حُسْبٌ لِّلْمُخْمُولِ، وَكَذَا
 لَوْ حَمَلَهُ مُخْرِمٌ قَدْ طَافَ عَنِ نَفْسِهِ، وَإِلَّا فَلَا صَحْ أَلَّهُ إِنْ قَصَدَهُ
 لِّلْمُخْمُولِ فَلَهُ، وَإِنْ قَصَدَهُ لِنَفْسِهِ أَوْ لَهُمَا فَلِلْحَامِلِ فَقَطْ.
 (فَصْلٌ) يَسْتَلِمُ الْحَجَرَ بَعْدَ الطَّوَافِ وَصَلَاتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ مِنْ بَابِ الصَّفَا لِلسَّعْيِ، وَشَرْطُهُ
 مَرَضَاتِكَ وَأَلْتِ مَنَّتَ عَلَيَّ بِذَلِكَ فَأَغْفِرْ لِي وَأَرْحَمْنِي إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. ههروهك
 له (المجموع) دا نهو مهسه لانهو نهو دوعايه ي هيتاون.

﴿ تهو اف كردن به هه لگيراي ﴾

(وَلَوْ حَمَلَ الْحَلَالَ مُخْرِمًا) نه گهر به کيکي بي نيحرام به کيکي به نيحرامي هه لگرتو (وَطَافَ
 بِهِ) به دهوري (يَبْتَ) دا تهو افی پی کرد (حُسْبٌ لِّلْمُخْمُولِ) تهو افه که بی هه لگيراي که
 حيساب ده کړی تهو افه که ی دروست ده بی وهک سوار وولاغ - نه گهر
 واجبه کانی پړدووی تهو اف له هه لگيراي که هاتينه جی، جياوازی نيه: هه لگړه که تهنا
 يه ک کهس بی، يان زیاتر بی.

(وَكَذَا) ههروه ها تهو افه که بی هه لگيراي که ده بی (لَوْ حَمَلَهُ مُخْرِمٌ) نه گهر به کيکي به نيحرام،
 يان زیاتر هه لی پگړی، بهو مرجه ی (قَدْ طَافَ عَنِ نَفْسِهِ) نهو به نيحرام تهو افه که ی خوی
 کړد بی (وَإِلَّا) به لام نه گهر به نيحرام که تهو افی خوی نه کړدو (فَلَا صَحْ) ههرووده ی پاستر:
 (أَلَّهُ إِنْ قَصَدَهُ لِّلْمُخْمُولِ) نه گهر هه لگړه که مه بهستی بی: تهو افه که بی هه لگيراي که بی
 (فَلَهُ) نهو تهو افه که بی هه لگيراي که ده بی (وَإِنْ قَصَدَهُ لِنَفْسِهِ) نه گهر هه لگړه که مه بهستی
 بی: تهو افه که بی خوی بی (أَوْ لَهُمَا) يان مه بهستی بی: بی ههرووکيان بی (فَلِلْحَامِلِ فَقَطْ)
 نهو له ههروو مهسه له دا تهو افه که تهنا بی هه لگړه که ده بی، چونکه له ههروو مهسه له دا
 مه بهستی خوی ههروو تهو افی کیش بی نو کهسان نابی.

ئينجا بزانه: لهو مهسه لانه دا جياوازی نيه هه لگيراي که: يه ک کهس بی، يان زیاتر بی،
 به لام نه گهر له سر شتيکدا له سر زه مين پايده کيشا، يان پالي ددها، نهو کاته - نه گهر
 مه بهستيان بی - تهو افه که بی ههرووکيان دروست ده بی، ههروهک له زړی
 سه رچاوه کاند ا پرون کړوه تهوه.

﴿ فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (سَعْيِ) هَاتُوچوی نِيَوَان سَه فَاو مه پوه ﴾

(يَسْتَلِمُ الْحَجَرَ) سوننه ته: تهو افه که ده ست له (الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ) بدا (بَعْدَ الطَّوَافِ وَصَلَاتِهِ)
 له لوی تهو لویوونی تهو افو نوو په کعت نویژه که ی تهو اف (ثُمَّ يَخْرُجُ مِنْ بَابِ الصَّفَا)
 ئینجا له ده رگی سه فاهو پړوته دهروه (لِلسَّعْيِ) بی (سَعْيِ) کړدن، واته: هاتوچوی نِيَوَان
 سه فاهو مه پوه (وَشَرْطُهُ) مرجه ی دروستبوونی (سَعْيِ) سه فاهو مه پوه سی مرجن:

أَنْ يَبْدَأَ بِالصَّفَا، وَأَنْ يَسْقَى سَبْعًا، ذَهَابُهُ مِنَ الصَّفَا إِلَى الْمَرْوَةِ مَرَّةً وَعَوْدُهُ مِنْهَا إِلَيْهِ أُخْرَى، وَأَنْ يَسْقَى بَعْدَ طَوَافِ رُكْنٍ أَوْ قُدُومٍ بِحَيْثُ لَا يَتَخَلَّلُ بَيْنَهُمَا الْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ،

یه کهم: (أَنْ يَبْدَأَ بِالصَّفَا) له سه فاوه دهستی به هاتوچویه که بکا ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي صِفَةِ حَجِّ النَّبِيِّ ﷺ: ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الرُّكْنِ فَاسْتَلَمَهُ ثُمَّ خَرَجَ مِنَ الْبَابِ إِلَى الصَّفَا فَقَرَأَ: (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ) - اِبْدَأُوا بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ - فَبَدَأَ بِالصَّفَا﴾ رواه مسلم، نینجا له دواى نویزه که پیغهمبر ﷺ گه پلوه لای (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) و دهستی لَدا، نینجا له ده رگوه بق لای سه فا چوو ده روه و نایه تی ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ هی خویته ده و فهرمووی: له و شویتنه و دهستی پی بکن: که له نایه ته که دا خوا دهستی پی کربوه، نینجا پیغهمبر ﷺ له سه فاوه دهستی به هاتوچو کرد.

دووم: (وَأَنْ يَسْقَى سَبْعًا) واجبه: هفت جار به ته وای هاتوچو بکا (ذَهَابُهُ مِنَ الصَّفَا إِلَى الْمَرْوَةِ مَرَّةً) پویشتنی له سه فاوه بق مهره، جاریکه (وَعَوْدُهُ مِنْهَا إِلَيْهِ أُخْرَى) گه پانه و هشی له مهره بق سه فا، جاریکه تره.

نینجا بزانه: نه و هاتوچویه به هوالو به زه میندلو به پیاده یی و به سواری و به هه لگبروی دروسته، به لام واجبه: له گشت جاریکدا به ته وای بگاته سه فاو بگاته مهره، واته: نه گهر ته نها یه که هه نگو بمینن، هاتوچویه که ی دروست نابن، هه روه که له (المجموع) و (الشروانی) دا پرون کراوه ته وه.

سقی یهم: (وَأَنْ يَسْقَى بَعْدَ طَوَافِ رُكْنٍ) واجبه: له دواى (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ی پوکنی هه ج، یان ته وافی پوکنی عومره، هاتوچوی نیتوان سه فاو مهره بکا (أَوْ قُدُومٍ) یان له دواى (طَوَافُ الْقُدُومِ) سه فاو مهره بکا، واته: نه گهر له پیش ته وافدا هاتوچوی نیتوان سه فاو مهره بکا، به بهر ناکه وئو دروست نابن ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ سَقَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ سَبْعًا﴾ رواه الشيخان، پیغهمبر ﷺ هاته (مکه) ته وافی (بیت) ی کربو دوو په که هت نویژی کرد، نینجا (سَقَى) نیتوان سه فاو مهره ی کرد.

که واته: نه گهر ته وافه که ی دروست نه بوین، (سَقَى) شى دروست نابن و واجبه: دو باره ته وافیکی دروستبوو بکا، نینجا (سَقَى) ش بگاته وه، هه روه که له (المجموع) دا فهرمووی تی. نینجا که له دواى (طَوَافُ الْقُدُومِ) هاتوچویه که ده کا (بَحِثُ) مهرجه به شتیوه یکى وه ها بی: که (لَا يَتَخَلَّلُ بَيْنَهُمَا الْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ) وه ستانی (عرفات) نه که ویتته نیتوان (طَوَافُ الْقُدُومِ) و هاتوچویه که، واته: نه گهر له دواى (طَوَافُ الْقُدُومِ) هاتوچویه که ی نه کربو چوو (عرفات)، نه و کاته واجبه: هاتوچویه که له دواى (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) بکا.

وَمَنْ سَعَى بَعْدَ قُدُومِ لَمْ يُعِدَّهُ، وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يَرْقَى عَلَى الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ قَدْرَ قَامَةٍ، فَإِذَا رَقِيَ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا أَوْلَانَا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. ثُمَّ يَدْعُو بِمَا شَاءَ دِينًا وَدُنْيَا، قُلْتُ: وَيُعِيدُ الذِّكْرَ وَالِدُعَاءَ ثَانِيًا وَثَالِثًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَأَنْ يَمْشِيَ أَوَّلَ السَّغِيِّ وَآخِرَهُ وَيَعْدُو فِي الْوَسْطِ، وَمَوْضِعُ التَّوَعُّينِ مَعْرُوفٌ.

به لام (وَمَنْ سَعَى بَعْدَ قُدُومِ) هر که سبک له دواى (طواف القدوم) هاتوچویه که ی کردین (لَمْ يُعِدَّهُ) سوننه ت نیه: له دواى (طواف الإفاضة) دووباره ی بکاته وه.

ئینجا بزانه: سوننه ته، به لام مهرج نیه: هاتوچویه که به کسر له دواى ته واته که دا بئ، به لکو دروسته: چه ند پوژیک بکه ویتته نئوان، هر وه ها سوننه ته: حهفت جاره که ش به دواى به کتردا بئ، واته: دروسته: ماوه به کیش بکه ویتته نئوانیان، هر وه ها دروسته: به پیسیه وه به بئ ده ستنوژییو به عورپه تی دانه پوژراو، هاتوچوی نئوان سه فاو مهر وه بکا، هر وه که له (المجموع) دا نه وه سه لانه پوون کرانه وه.

(وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته: (أَنْ يَرْقَى عَلَى الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ) له گشت جارێکدا سه رکه ویتته سه ر سه فاو مهر وه (قَدْرَ قَامَةٍ) به نه ندازه ی بالاى پیاوێک، پووشی له (بَيْتٍ) بکا، ئینجا (فَإِذَا رَقِيَ) هر جارێک له وه حهفت جارانه به سه ر سه فاو به سه ر مهر وه که وت (قَالَ) له سه ر هر دو کیاندا ده لئ: هُوَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا أَوْلَانَا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ أَلْجَزُ وَغَدَهُ وَتَصَرَّ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ ﴿﴾ رواه مسلم والنسائي.

(ثُمَّ يَدْعُو بِمَا شَاءَ) ئینجا که نه و زیکرانه ی ته واو کردن، سوننه ته: هر دوعایه که هه ز ده کا بیکا (دِينًا وَدُنْيَا) ده رباره ی ئایین و دنیا (قُلْتُ) ئیمامی (النواوی) ده فه رموی: (وَيُعِيدُ الذِّكْرَ وَالِدُعَاءَ) نه و زیکرو دوعایانه دووباره ده کاته وه (ثَانِيًا وَثَالِثًا) دوو جارو سئ جار (وَاللَّهُ أَعْلَمُ)، ئینجا که زیکرو دوعایه که ی له سه ر سه فا ته واو کردن داده به زئو بئ مهر وه ده پوا، هر وه هاش که له سه ر مهر وه ته واوی کردن داده به زئو بئ سه فا ده گه پیتته وه... به م جوړه: تا حهفت جار ته واو ده بن.

(وَأَنْ يَمْشِيَ أَوَّلَ السَّغِيِّ وَآخِرَهُ) وه ها سوننه ته: له سه ره تای هاتوچویه که وه له کورتایی هاتوچویه که دا به عاده تی بپوا (وَيَعْدُو فِي الْوَسْطِ) له ناوه ندی هاتوچویه که شدا نیزی نه به غاردان بپوا (وَمَوْضِعُ التَّوَعُّينِ) شوینی پوژیتتن و غاردانه که (مَعْرُوفٌ) ناسراوه و نیشان

(فَصَلِّ) يُسْتَحَبُّ لِلْإِمَامِ أَوْ مَنْصُوبِهِ أَنْ يَخْطُبَ بِمَكَّةَ فِي سَابِعِ ذِي الْحِجَّةِ بَعْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ خُطْبَةً فَرْدَةً، يَأْمُرُهُمْ فِيهَا بِالْقُدُوءِ إِلَى مِنَى، وَيُعَلِّمُهُمْ مَا أَمَامَهُمْ مِنَ الْمَنَاسِكِ، وَيَخْرِجُ بِهِمْ مِنَ الْقَدِّ إِلَى مِنَى وَيَبَيِّنُونَ بِهَا، فَإِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ قَصَدُوا عَرَفَاتَ، قُلْتُ: وَلَا يَدْخُلُونَهَا بَلْ يَقِيمُونَ بِنَمِرَةٍ بِقُرْبِ عَرَفَاتٍ حَتَّى تَزُولَ الشَّمْسُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

کراوه به میلی سهوز، نینجا بزانه: غاردانه که بق ثافره تان سوننه ت نیه، به لام بؤپیوان نهو پؤیشتن و غاردانه له چوون و له گه رانه ودا له هر حافت جاردا سوننه تن.

هم سوننه ته: له نیتوان سه فاو مه پوهدا گشت که سیتک له هر حافت جاردا بلتی: (رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَتَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، اللَّهُمَّ- رَبَّنَا- إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ). هم سوننه ته: قورشانیش بخوینن، ههروه که له (المجموع) دا نهو مه سه لانه پوون کراونه وه.

﴿فَصَلِّ: له باسی و مستان له (عَرَفَات)﴾

(يُسْتَحَبُّ لِلْإِمَامِ) سوننه ته: بق کار به دهستی موسولمانان (أَوْ مَنْصُوبِهِ) یان جیگره که ی بق کاروباری حج (أَنْ يَخْطُبَ بِمَكَّةَ) له ناو شاری (مكة) دا ووتاریک بخوینن ته وه (فِي سَابِعِ ذِي الْحِجَّةِ) له پؤزی حافته می مانگی (ذی الحجة) دا (بَعْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ) له دوی نویژی نیوه پؤ (خُطْبَةً فَرْدَةً) ووتاریکی ناک بخوینن ته وه (يَأْمُرُهُمْ فِيهَا بِالْقُدُوءِ إِلَى مِنَى) له ووتاره که دا فرمان به حاجیه کان ده کا سبه یینن- که هه شته می (ذی الحجة) یه و پیئی ده گوتری: (يَوْمَ الْقُرْبَى) - پؤونه (مِنَى)، ههروه ها (وَيُعَلِّمُهُمْ مَا أَمَامَهُمْ مِنَ الْمَنَاسِكِ) حاجیه کان فیری نهو واجب و سوننه تانه ی حج ده کا: که له مه ودا دین.

نینجا (وَيَخْرِجُ بِهِمْ مِنَ الْقَدِّ إِلَى مِنَى) کار به دهسته که سبه یینن له گه ل حاجیه کان- له دوی نویژی سبه یینن- ده پؤونه (مِنَى) و له وی نویژی نیوه پؤو عه سر ده که نو (وَيَبَيِّنُونَ بِهَا) شه وی له (مِنَى) ده میننه وه نویژی مه غریب و عیشاو سبه یینن شه له (مِنَى) ده که ن، نینجا (فَإِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ) هر کاتیک له پؤزی نوییه مدا- که پؤزی عالفیه- پؤزه هلات (قَصَدُوا عَرَفَاتَ) به ره و (عرفات) ده که ونه پئو له پئگه دا نذر (لَبَّيْكَ) ده لنین و هم نه م دوعایه ش ده که ن: (اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَوَجَّهْتُ وَلَوْ جِهَكَ الْكَرِيمَ أَرَدْتُ فَأَجْعَلَ ذَلِّسِي مَقْشُورًا وَحَجَّتِي مَبْرُورًا وَارْحَمْنِي وَلَا تُخَيِّبْنِي إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ). ههروه که له نؤریه ی سه چاوه کانداهه رموویانه.

(قُلْتُ) ئیمامی (النولوی) دهه رموی (وَلَا يَدْخُلُونَهَا) وه ها سوننه ته: یه کسه ر نه چنه ناو خاکی (عرفات)، (بَلْ يَقِيمُونَ بِنَمِرَةٍ) به لکو له (نَمِرَةٍ) ده مینن ته وه- که شویننیکه (بِقُرْبِ عَرَفَاتٍ) له نزیک (عرفات)- (حَتَّى تَزُولَ الشَّمْسُ) تا پؤزه به ره و چاوی پاسته لاده دا (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

ثُمَّ يَخْطُبُ الْإِمَامُ بَعْدَ الزَّوَالِ خُطْبَتَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمْعًا،

ئینجا ده چنه مزگه وتی (إبراهیم علیہ السلام): که پیشه که ی له (عُرْتَه) یه و کوتایه که شی له (عُرْتَه) یه، واته: (نَمْرَه) و (عُرْتَه) ههردوکیان سه ریه خونه: سه ر به (عُرْتَه) نین و سه ر به (حَرَم) ش نین، که واته: (عُرْتَه) ش به شیک نیه له (حَرَم)، ههروه که له (المجموع) و (الإيضاح) دا فهرموویه تی.

(ثُمَّ يَخْطُبُ الْإِمَامُ) ئینجا پیشه وای حه ج له و مزگه و ته دا ووتار ده خوینتیه وه (بَعْدَ الزَّوَالِ) پاش پۆزلادان به ره و چاوی پرسته و پیش نویژی نیوه پۆ (خُطْبَتَيْنِ) دوو ووتار ده خوینتیه وه، له ووتاری به که مدا باسی چۆنیه تی وه ستانی (عُرْتَه) و کرده وه کهانی تی حه ج ده کاو هانیان ده دا: نۆر (نُكْرُو) (تَلْبِيَّةُ) و (تَهْلِيلُ) و زیکره کهانی تر بکه ن، ئینجا له نیوان ووتاره کان داده نیش، ئینجا پۆ ووتاری دووهم هه لده ستیتیه وه، بانگه ریش بانگی نیوه پۆ ده ست پین ده کاو له که ل کوتایی بانگ کوتایی به ووتاره که ی دیتی، ههروه که له سه رچاوه کهاندا فهرموویانه.

﴿جَمْعٌ كُوكِرْنَه وَهِي نَوِيْزَه كَانْ لَه (عُرْفَات) وَ لَه (مُرْدَلْفَه)﴾

(ثُمَّ) ئینجا که بانگو ووتاره که ته لو بون، ئیقامه تی نویژ ده کری و (يُصَلِّي بِالنَّاسِ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمْعًا) نیام نویژی نیوه پۆ و سه ر به (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) و به جه ماعه ت پۆ خه لکی ده کا، واته: ته نها پۆ نه و حاجیه نه ی پئیولرن و بۆیان دروسته (قَصْرُ) و (جَمْعُ) بکه ن؟ چونکه نه و حاجیه نه ی خه لکی (مَكَّة) ن و نه واته ی پئیولرن و له پیش وه ستانی (عُرْفَات) دا چوار پۆژ، یان زیاتر له (مَكَّة) دا ماونه ته وه - به فهرمووده ی پرسته - بۆیان دروست نیه: (قَصْرُ) و (جَمْعُ) بکه ن: نه له (مَكَّة) و نه له (عُرْفَات) و نه له (مُرْدَلْفَه) و نه له (مَنَى)، ههروه که له نویژی پئیولردا پوون کراوه ته وه، هه م له سه رچاوه کهانیدا فهرموویانه.

جا بزانه: له فهرمووده یه کی تر دا - که نیامی (الصَّيْمَرِي) و (الماورِدِي) پراندویه تیا نه وه: - نه م کۆکرینه وه یه به هوی حه ج کردنه، که واته: پۆ گشت که سیک دروسته (جَمْعُ) بکا، واته: نویژه کان کۆ بکاته وه - له (عُرْفَات) و له (مُرْدَلْفَه) - جیاوازی خه لکی (مَكَّة) و پئیولره کان نیه.

به لام (قَصْرُ): کۆرکرنه وه ی نویژ - جگه له پئیولره کهانی پراندو - له هیچ فهرمووده یه که دا پۆ هیچ که سیک دروست نیه ﴿عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَمَّا قَدِمَ مَكَّةَ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ: يَا أَهْلَ مَكَّةَ اتِمُّوا صَلَاتَكُمْ فَإِنَّا قَوْمٌ سَفَرٌ، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ بَيْنِي - قَالَ - وَلَمْ يَلْفَنِي أَنَّهُ قَالَ لَهُمْ شَيْئًا﴾ رواه الإمام مالك باسناداه الصحيح، که نیامی (عُمَرُ) پۆ حه ج کردن هاته (مَكَّة)، نویژی چوار په کهه تی به (قَصْرُ) دوو په کهه ت کردو فهرمووی: هۆ خه لکی

وَيَقْفُوا بِعَرْفَةٍ إِلَى الْغُرُوبِ، وَيَذْكُرُوا اللَّهَ تَعَالَى وَيَدْعُوهُ، وَيُكْثِرُوا التَّهْلِيلَ،

(مکه)، نیتو نویتزه که تان چوار په کهمتی ته ولو بکه، نیتمه پیتوارین بویئ دوو په کهمتان کردن، نینجا له (منی)ش دوو په کهمتی کردن و پیم نه که یشتوه هیچی تری به خه لکی (مکه) گوئی. واته: چونکه له مه پینش له (مکه) دا تری که یاندبون بویئ دوو باره ی نه کرده وه، هه روه که له (المجموع) دا نو مه سه له ی پوون کړیوته وه.

نینجا (وَيَقْفُوا بِعَرْفَةٍ) حاجیه کان له زه مینې (عَرَفَات) دا راده وه سترو ده میتنه وه (إِلَى الْغُرُوبِ) تا پوژ ناوا ده بی عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَأَجَازَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى أَتَى عَرْفَةَ، فَتَزَلَّ بِمَرَّةٍ حَتَّى إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ فَآتَى بَطْنَ الْوَادِي فَخَطَبَ النَّاسَ... ثُمَّ أَذَّنُ ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ، ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى أَتَى الْمَوْقِفَ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَلَمْ يَزَلْ وَالْفَأْ حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ... الحديث رواه مسلم، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رابرد تا هات له نزیك (عَرْفَةَ) له (نَمْرَةَ) دابه زی، نینجا هاته شیوی (عُرْتَة) ووتاری خوینده وه، نینجا بانگدهر بانگی نیوه پوی دلو نیقامه تی نویژی کرد، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نویژی نیوه پوو عه سری به (جمع التقديم) کردن، نینجا هاته شوینی وه ستانی (عَرْفَةَ) وپووی له قیبله کړیو تا پوژ ناوا بوو، هه ر له وه ستانی (عَرَفَات) به رده وام بوو.

(وَيَذْكُرُوا اللَّهَ تَعَالَى) له پوژنی وه ستانی (عَرَفَات) دا هندی جار زیکی خوی گه وره ده که نو (وَيَدْعُوهُ) هندی جاریش دوعایان ده که نو هندی جار قوپان ده خوینن، به تاییه تی سوپه تی (الْحَشْر) (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) زور ده خوینن، هندی جار سه لوات له سه ر پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له دده ن، هندی جاریش (اسْتَغْفِرُ اللَّهَ) ده که ن.

نینجا له ناو زیکه کانیشدا (وَيُكْثِرُوا التَّهْلِيلَ) زور ده لاین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. نینجا ده لاین: (اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي لِسْرًا وَفِي سَمْعِي لُورًا وَفِي بَصَرِي لُورًا، اللَّهُمَّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي). نینجا ده لاین: (اللَّهُمَّ- رَبَّنَا- آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ، اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ، اللَّهُمَّ انْقُلْنِي مِنْ ذُلِّ الْمَعْصِيَةِ إِلَى عِزِّ الطَّاعَةِ وَانْقُلْنِي بِخِلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَنْ سِوَاكَ، اللَّهُمَّ نَوِّرْ قَلْبِي وَقَبْرِي وَأَعِزَّنِي مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ وَاجْمَعْ لِي الْخَيْرَ كُلَّهُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالْعَقَافَ وَالْغِنَى).

نینجا هه ر دوعایه که سنی جار ده لینه وه، به لام ناگاد لویه: به سه رکه وتنی کتوی (الرَّحْمَةِ) خیر نیه، هه روه که له زوریه ی سه رچاوه کانداهه رموویاته.

فَإِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَصَدُوا مُزْدَلِفَةَ، وَأَخْرُوا الْمَغْرِبَ لِيُصَلُّوْهَا مَعَ الْعِشَاءِ بِمُزْدَلِفَةَ جَمْعًا، وَوَجِبُ الْوُقُوفِ حُضُورُهُ بِجُزْءٍ مِنْ أَرْضِ عَرَفَاتٍ وَإِنْ كَانَ مَرَارًا فِي طَلَبِ آبَتِي وَنَحْوِهِ، وَيَشْتَرِطُ كَوْنُهُ أَهْلًا لِلْعِبَادَةِ لَا مُغْمَى عَلَيْهِ،

(فَإِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ) جا هر کاتیک بگذراوا بوو (قَصَدُوا مُزْدَلِفَةَ) به رهو (مُزْدَلِفَةَ) ده که ونه پئی (وَأَخْرُوا الْمَغْرِبَ) سوننه ته: نویژی مه غریب دوا بیخن (لِيُصَلُّوْهَا مَعَ الْعِشَاءِ بِمُزْدَلِفَةَ جَمْعًا) تا کو به (جمع التأخیر) - له (مُزْدَلِفَةَ) - له که ل عیشادا بیکن ﴿عَنْ أَسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ دَفَعَ مِنْ عَرَفَةَ، فَلَمَّا جَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ نَزَلَ وَتَوَضَّأَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَقِيَمَتِ الْعِشَاءُ فَصَلَّاهَا رواه الشيخان، پیغه مبرکله له (عَرَفَةَ) گه پاوه، ئینجا هات له موزده لیفه دابه زیو ده ستونیژی گرتو نویژی مه غریبی کرد، ئینجا نویژی عیشای کرد.

ئینجا بزانه: مه رجی نه م (جمع التأخیر) هه وه کو مه رجی (جَمْعُ التَّقْدِيمِ) ی (عَرَفَةَ) یه وه ره یوو فه رمووده کانی نه وی لیره شدا دینه جی، هم له وه حاله ته دایه: که نویژی عیشا له سییه کی شه وی - که کاتی بژارده یه - دوا نه که وی، نه گینا: هر له ریگه دا مه ره یوو نویژه کان ده کن، مه روه که له سهراوه کانداه رموویانه.

﴿کاتو واجبه کانی وهستانی (عَرَفَات)﴾

(وَوَاجِبُ الْوُقُوفِ) واجبی وهستانی (عَرَفَات) نه م دووه یه: یه که م: (حُضُورُهُ) حاجیه که ناماده ببی (بِجُزْءٍ مِنْ أَرْضِ عَرَفَاتٍ) له به شتیکی زه مینی (عَرَفَات) دا، پیغه مبرکله ده فره موی: ﴿وَقَفْتُ هَهُنَا وَعَرَفَةَ كُلُّهَا مَوْقِفٌ﴾ رواه مسلم واصحاب السنن، من له (عَرَفَات) دا لیره وه ستام، (عَرَفَات) گشتی شوینی لیوه ستانه. (وَإِنْ كَانَ مَرَارًا فِي طَلَبِ آبَتِي وَنَحْوِهِ) هر چه ند له وه ناماده بوونه شدا به دوا شتیکیدا بگه پئی به (عَرَفَات) دا پابری، که واته: دوور نیه نه گهر له ئاسمانی (عَرَفَات) دا بفری دروست ببی به بهر وهستانی زه مینی (عَرَفَات) بکه وی، مه روه که له (الشبرا ملسی) و (الشروانی) دا پوون کراره ته وه.

دووه م: حاجیه که له حاله تی وهستانی (عَرَفَات) دا له ژیر ئیحرام دابی، هم (وَيَشْتَرِطُ كَوْنُهُ أَهْلًا لِلْعِبَادَةِ) حاجیه که له وه که سانه بی: که خوابه رستیه کانی دروستن.

(لَا مُغْمَى عَلَيْهِ) له حاله تی وه ستاندا بی هوش نه بیو شیت نه بیو سهرخوش نه بی، واته: وهستانی نه وی سئ جوړه که سانه بۆ حه جی واجب دروست نابو و ده بیته سوننه ته، مه روه که له سهراوه کانداه رموویانه، به لام له مه زه بی نیامی (حنفی) دا: وهستانی نه وی سئ جوړه که سانه له (عَرَفَات) دا دروست ده بیو به بهر واجب ده که وی، مه روه که له (المجموع) و (ابن عابدین) دا فره رموویانه.

وَلَا بَأْسَ بِالْثَّوْمِ، وَوَقْتُ الْوُقُوفِ مِنَ الزَّوَالِ يَوْمَ عَرَفَةَ، وَالصُّحُوحُ بِقَاؤُهُ إِلَى الْفَجْرِ يَوْمَ النَّحْرِ، وَلَوْ وَقَفَ نَهَارًا ثُمَّ فَارَقَ عَرَفَةَ قَبْلَ الْغُرُوبِ وَلَمْ يَغْدُ أَرَاقَ دَمًا اسْتَحْبَابًا، وَفِي قَوْلٍ يَجِبُ، وَإِنْ غَادَ فَكَانَ بِهَا عِنْدَ الْغُرُوبِ فَلَا دَمَ، وَكَذَا إِنْ غَادَ لَيْلًا فِي الْأَصْحَ، وَلَوْ وَقَفُوا الْيَوْمَ الْعَاشِرَ غَلَطًا أَجْزَأَهُمْ،

(وَلَا بَأْسَ بِالْثَّوْمِ) هیچ باسیتک نیه به هوی نوستن له حالتی وه ستاندا، هر چند له ته وای وه ستانه که شدا هه شیار نه بیته وه، هه روه ها نه گهر به بی ده ستونیژی، یان به جه نابه ته وه، یان به حه یزه وه، یان به پیسیه وه، یان به عه وره تی ده رکه وتوه وه له (عَرَفَات) بوه ستی، وه ستانه که ی دروست ده بی، هه روه ک له (المجموع) دا فرمویه تی.

﴿کاتی وه ستانی (عَرَفَات)﴾

(وَقْتُ الْوُقُوفِ) کاتی وه ستانی (عَرَفَات) که حه جی پی دروست بی (مِنَ الزَّوَالِ يَوْمَ عَرَفَةَ) له نیوه پژی پژی عالفه وه - که پژی نویه می (ذی الْحِجَّةِ) یه - ده ست پی ده کا (وَالصُّحُوحُ) فرموده ی راست نه مه یه: (بِقَاؤُهُ) کاتی وه ستانه که ش ده مین (إِلَى الْفَجْرِ يَوْمَ النَّحْرِ) تا به یانی پژی جه ژنی قوریان ده رده که وی، واته: له و ماوه یه دا نه گهر ده میکی که م له زه مینی (عَرَفَات) ناماده بی، حه جی دروست ده بی، جیاوازی نیه وه ستانه که ی: به سواری بی، یان به پیاده بی، پیغه مبه ر ﷺ ده فرموی: ﴿الْحَجُّ يَوْمَ عَرَفَةَ مَنْ جَاءَ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ لَيْلَةٍ جَمَعَ قَمَّ حَجُّهُ﴾ رواه اصحاب السنن بسند صحیح، حه ج بریتی یه له وه ستانی پژی عالفه له (عَرَفَات)، هر که سیتک پیش نویژی سبه یی له شه وی جه ژنی قوریاندا بیته (عَرَفَات)، نه وه حه جی ته واه.

(وَلَوْ وَقَفَ نَهَارًا) نه گهر به پژی له (عَرَفَات) دا وه ستا (ثُمَّ فَارَقَ عَرَفَةَ قَبْلَ الْغُرُوبِ) ئینجا پیش پژی ئاوابوون له (عَرَفَات) پژیشته ده رده وه (وَلَمْ يَغْدُ) شه وی نه گهر او وه بۆ (عَرَفَات)، نه وه حه جه که ی دروست ده بی، به به لگه ی حه دیسه که ی پرابوو، به لام (أَرَاقَ دَمًا) اسْتَحْبَابًا سوننه ته: ئاژه لیک سهر بپرئ له خوینی نه مانه وه ی شه وی (وَفِي قَوْلٍ) له فرموده یه کدا (يَجِبُ) نه و خوینه واجبه، چونکه ﴿يَنْفَعُ مَبْرُورًا﴾ له دوی نیومر ووه تا رۆژ ئاوابوون له (عَرَفَات) ماومه وه، هه روه ک له حه دیسه که ی (جابر) دا پرابا.

(وَإِنْ غَادَ) به لام نه گهر گه پراوه (فَكَانَ بِهَا عِنْدَ الْغُرُوبِ) له کاتی پژی ئاوابوون له (عَرَفَات) ناماده بو (فَلَا دَمَ) نه وه خوینی له سهر نیه (وَكَذَا إِنْ غَادَ لَيْلًا) هه روه ها نه گهر شه وی به گهریته وه، هه ر خوینی له سهر نیه (فِي الْأَصْحَ) له فرموده ی راستردا، چونکه له هه ر دو مه سه له دا پژی شه وی ویکرا کۆ کربونه وه.

(وَلَوْ وَقَفُوا الْيَوْمَ الْعَاشِرَ غَلَطًا) نه گهر هه موو حاجیه کان هه لیه یان کربو له پژی ده بی می (ذی الْحِجَّةِ) له (عَرَفَات) دا وه ستان (أَجْزَأَهُمْ) نه و وه ستانه یان دروست ده بی، به به لگه ی

إِلَّا أَنْ يَقُولُوا عَلَى خِلَافِ الْعَادَةِ فَيَقْضُونَ فِي الْأَصَحِّ، وَإِنْ وَقَفُوا فِي الثَّامِنِ وَعَلِمُوا قَبْلَ الْوُقُوفِ وَجَبَ الْوُقُوفُ فِي الْوَقْتِ، وَإِنْ عَلِمُوا بَعْدَهُ وَجَبَ الْقَضَاءُ فِي الْأَصَحِّ. (فَصْلٌ) وَيَبْيُتُونَ بِمُزْدَلَفَةٍ، وَمَنْ دَفَعَ مِنْهَا بَعْدَ نَصْفِ اللَّيْلِ أَوْ قَبْلَهُ وَعَادَ قَبْلَ الْفَجْرِ فَلَا شَيْءَ عَلَيْهِ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ بِهَا فِي النِّصْفِ الثَّانِي أَرَأَقَ دَمًا، وَفِي وَجُوبِهِ الْقَوْلَانِ،

(اجماع)، كهواته: پوزده كانى جه ژند (أَيام التشريق) ش هره له سر نه وه ستانه ی (عَرَفَات) حساب ده كرتن، هروهك له (تحفة) دا فرموده ی تی.

(إِلَّا أَنْ يَقُولُوا) مه گهر حاجیه كان كه م بن (عَلَى خِلَافِ الْعَادَةِ) له سر عاده تی حه ج زور نه بن، نه كاته (فَيَقْضُونَ) واجبه: نه م حه جه قهزا بكه نه وه (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی راستردا. (وَإِنْ وَقَفُوا فِي الثَّامِنِ) نه گهر له پوزی هه شتی مانگدا به هه له له (عَرَفَات) دا وه ستان و (وَعَلِمُوا قَبْلَ الْوُقُوفِ) پيش فه وتانی كاتی وه ستانه كه زانیان هه له یان كریوه (وَجَبَ الْوُقُوفُ فِي الْوَقْتِ) واجبه: له كاتی راسته قینه دا له (عَرَفَات) دا نوویاره پاپوه ستن، به لام (وَإِنْ عَلِمُوا بَعْدَهُ) نه گهر له دواى فه وتانی كاتی وه ستانه كه زانیان هه له یان كریوه (وَجَبَ الْقَضَاءُ) واجبه: حه جه كه قهزا بكه نه وه (فِي الْأَصَحِّ) له فرموده ی راستردا.

﴿ فَصْلٌ: لَه بَاسِی مَانَه وَه ی شَهْوِی لَه (مُزْدَلَفَةٍ) ﴾

ئینجا كه له (عَرَفَات) گه پانه وه (وَيَبْيُتُونَ بِمُزْدَلَفَةٍ) واجبه: شهوی جه ژند له (مُزْدَلَفَةٍ) بېمینه وه: كه گشتی له زه مینی (حَرَم) ده ژمیردی.

جا بزانه: له فرموده یه كدا مانه وه ی شهوی له (مُزْدَلَفَةٍ) سوننه ته، له فرموده ی به هیزتردا واجبه، ئینجا واجبه كه ش به وه ننده پيك دی: ماوه یه كی كه م له نیوه ی نووه ی شهوی جه ژندا له (مُزْدَلَفَةٍ) دا ناماده بن، جیاوازی نیه له ماوه كه مه شدا: له وی پاپوه ستی، یان پاپیری، پیاده بن، یان سولر بن، هروهك له سرچاوه كاندا پوون كړلوه ته وه.

(وَمَنْ دَفَعَ مِنْهَا بَعْدَ نَصْفِ اللَّيْلِ) هره كه سیك له دواى نیوه ی شهوی جه ژند له (مُزْدَلَفَةٍ) بپواته دهره وه و نه گه پیته وه (أَوْ قَبْلَهُ) یان پيش نیوه ی شهو پویشته دهره وه، به لام (وَعَادَ قَبْلَ الْفَجْرِ) له پيش به یانی دا گه پلوه (فَلَا شَيْءَ عَلَيْهِ) نه وه له هره یو مه سه له دا هیچ خوینی له سر نیه.

(وَمَنْ لَمْ يَكُنْ بِهَا فِي النِّصْفِ الثَّانِي) هره كه سیك له نیوه ی نووه ی شهوی جه ژند له (مُزْدَلَفَةٍ) دا نه بن (أَرَأَقَ دَمًا) ده بی ناژه لیک له خوینی نه مانه وه سر بېرئ (وَفِي وَجُوبِهِ الْقَوْلَانِ) دهریاره ی واجببونى نه و خوینته ش نوو فرموده كه ی پاپربووی (عَرَقَةً) هه نه، به هیزتره كه یان لیره دا - واجبه: خوینی نه مانه وه بدا، نه گهر هیچ عوزیكی نه بن، به لام نه گهر عوزیكی شه ری هه بن: وهك به خوی نه خوش بن، یان سرپه رشتی نه خوشیكی

وَيَسْنُ تَقْدِيمُ النِّسَاءِ وَالضَّعْفَةِ بَعْدَ نِصْفِ اللَّيْلِ إِلَى مَنَى، وَيَبْقَى غَيْرُهُمْ حَتَّى يُصَلُّوا الصُّبْحَ مُقْلَسِينَ ثُمَّ يَذْفَعُونَ إِلَى مَنَى، وَيَأْخُذُونَ مِنْ مُزْدَلِفَةَ حَصَى الرِّمَى، فَإِذَا بَلَغُوا الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ وَقَفُوا وَدَعَوْا إِلَى الْإِسْقَارِ،

بئس کس بکا، یان به دواى شتیکی ونبودا بگه پئی، یان په له ی کردبئ و به ړیگه یه کی تر دا چو بیته (مکه) و (طواف الإفاضة) ی کردبئ، یان هر له (عرفات) دا ما بیته وه و فریا نه که و تبن بگاته (مزدلفة)، له و حاله تانه دا خویتی له سر واجب نابئ، هر وه که له سر چا وه کاند ا پوون کړا وه ته وه.

(وَيَسْنُ تَقْدِيمُ النِّسَاءِ وَالضَّعْفَةِ) سوننه ته: نافره تو بئ هیزه کان وه پیش گشت که سیک تر بخن (بَعْدَ نِصْفِ اللَّيْلِ) له دواى نیوه ی شهوی جهن (إِلَى مَنَى) به ره و (مَنَى) په وانه یان بکن، تا کو له پیش قهره بالفی و پاله په سته دا په جمی شهیتان بکن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَا مِنْ قَدَمِ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةَ الْمُزْدَلِفَةِ فِي ضَعْفَةِ أَهْلِهِ﴾ رواه الشيخان، من یه کی که بیوم له و بئ هیزه نای که له گه ل خیزانی پیغه مبر ﷺ له شهوی (مزدلفة) له پیش خه لکی دا په وانه ی کردین.

(وَيَبْقَى غَيْرُهُمْ) خه لکی تریش سوننه ته له (مزدلفة) دا بمیتنه وه (حَتَّى يُصَلُّوا الصُّبْحَ) تا له ویدا نویدی سبه یئ ده کن (مُقْلَسِينَ) له کانتیکی زوی به یانی دا ﴿عَنْ جَابِرٍ ﷺ: ثُمَّ اضْطَجَعَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ وَصَلَاةٌ حِينَ تَبَيَّنَ لَهُ الصُّبْحُ ثُمَّ أَتَى الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَدَعَا اللَّهَ وَكَبَّرَهُ وَهَلَّلَهُ وَوَحَّدَهُ فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفًا حَتَّى أَسْفَرَ جَدًّا﴾ رواه مسلم، ئینجا پیغه مبر ﷺ له (مزدلفة) پالی دلوه تا به یان ده رکه وت، نویدی سبه یئ ی له کاتی دره که وتنی به یاندا کرد، ئینجا هاته (الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ) و پووی له قبیله کردو دوعا و زیکری خوا ی ده کرد، تا به ته وایو دنیا پوناک بوو.

(ثُمَّ يَذْفَعُونَ إِلَى مَنَى) ئینجا بولای (مَنَى) ده که ونه پئو (وَيَأْخُذُونَ مِنْ مُزْدَلِفَةَ حَصَى الرِّمَى) سوننه ته: له (مُزْدَلِفَةَ) به رده کانی په جمی شهیتان هه لېگرنه وه، ئینجا (فَإِذَا بَلَغُوا الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ) هر کانتیک گه یشتنه شاخه بچکوله کی (الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ) - که له کولای (مزدلفة) یه - (وَقَفُوا) سوننه ته: له و پابوه ستو (وَدَعَوْا إِلَى الْإِسْقَارِ) به ره و قبیله دوعایان بکن و زیکری خوا بکن تا دنیا ته ولو پوناک ده بئ، به به لگه ی حه دیسه که ی پابو و، هم خوا ی گه وره ده فهرموئ: ﴿فَإِذَا أَقْبَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَادْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ﴾ هر کانتیک له (عَرَفَاتٍ) گه رانه وه، له لای (الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ) زیکری خوا بکن.

جا بزانه: له ته وایو نه و شهوی جهن دا گشت جوره زیکرنو دوعا (لَبَّيْكَ) گو تنو (اسْتَغْفِرُ اللَّهَ) هه موویان خیرن، هم سوننه ته له (الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ) دا زور بلین: (اللَّهُمَّ - رَبَّنَا - آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ).

ثُمَّ يَسِيرُونَ فَيَصِلُونَ مَنَى بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ فَيَرْمِي كُلُّ شَخْصٍ حَبْنَدَ سَبْعِ حَصَيَاتٍ إِلَى جَمْرَةِ الْعَقَبَةِ، وَيَقْطَعُ التَّلْبِيَةَ عِنْدَ ابْتِدَاءِ الرَّمْيِ، وَيَكْبُرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ،

ئينجا بزانه: له فرموده‌ی به‌هیزتردا ودها سوننه‌ته: حه‌فت به‌رده‌کانی په‌جمی شه‌یتانی‌گوره له (مزدلفة) هه‌لېکړینه‌وه، به‌لام له فرموده‌یه‌کدا هاتوه: به‌رده‌کانی په‌جمی شه‌یتانه‌کانی دواي‌جه‌ژنیش هر له (مزدلفة) هه‌لده‌گړتیه‌وه، هه‌روه‌ها بزانه: دروسته له شوینه‌کانی‌تری جگه له (مزدلفة) ش‌گشت به‌رده‌کان هه‌لېکړتیه‌وه بڼ په‌جمی هه‌رسیک شه‌یتانه‌کان، هه‌روه‌ک له زوړیه‌ی‌سه‌رچاوه‌کاندا نو مه‌سلانه پوون کروونه‌وه.

﴿کرده‌موکانی پوړی جه‌ژنی قوربان﴾

پیشه‌گی بزانه: پوړی‌یه‌که‌می جه‌ژنی قوربان پی‌ی ده‌گوتړی: (يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ)، چونکه زوړتړینی کرده‌وه‌کانی حه‌ج له‌و پوړه‌دا ده‌کړین، که‌واته: (الْحَجُّ الْأَكْبَرُ) به‌خودی‌حج ده‌گوتړی، (الْحَجُّ الْأَصْفَرُ) ش‌به‌عومړه ده‌گوتړی، هه‌روه‌ک له (الإيضاح) دا پوون کراوه‌ته‌وه، جا بزانه: کرده‌وه‌کانی پوړی جه‌ژن چوارن:

۱- په‌جمی شه‌یتانی‌گوره

(ثُمَّ) ئینجا له دواي‌دونیایا پوړناکېوونی پوړی جه‌ژنی قوربان پیش پوړه‌لاتن (يَسِيرُونَ) ده‌پوون (فَيَصِلُونَ مَنَى بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ) جا له دواي‌پوړه‌لاتن ده‌گنه (مَنَى) و (فَيَرْمِي كُلُّ شَخْصٍ حَبْنَدَ) ئینجا گشت که‌سیک ده‌ست به په‌جمی شه‌یتانی‌گوره ده‌کا له‌وکاته‌ی ده‌گاته (مَنَى)، واته: (سَبْعَ حَصَيَاتٍ) حه‌فت به‌رد ده‌هواي (إِلَى جَمْرَةِ الْعَقَبَةِ) بڼ شه‌یتانی (الْعَقَبَةِ): که شه‌یتانی‌گوره‌ی پی‌ده‌گوتړی و سڼ‌یه‌م شه‌یتانه، سنوری (مَنَى) له لای (مكة) ده‌گاته نو شه‌یتانه وکړتایی دی، هه‌روه‌ک له (نهاية) و (مغني) دا فرموویانه.

جا بزانه: ئهم شه‌یتانه‌ی‌گوره ته‌نھا لای‌باشووری شوینی په‌جم کردنیه‌تی، که‌وابو: له هر لایه‌ک به‌رده‌کان به‌اویتته باشووری ئهم شه‌یتانه، ئه‌وه په‌جمه‌که‌ی دروست ده‌بی، هه‌روه‌ک له (شرح مسلم) دا فرموویته‌ی، به‌لام ودها سوننه‌ته: پوو له شه‌یتانه‌که بکاو پاسته‌ی بکه‌ویتته لای (مَنَى) و چه‌په‌شی بکه‌ویتته لای (مكة)، ئینجا -یه‌که‌یه‌که- حه‌فت به‌رده‌که‌ی بڼ به‌هواي و (وَيَقْطَعُ التَّلْبِيَةَ عِنْدَ ابْتِدَاءِ الرَّمْيِ) له‌گه‌ل ده‌ست پی‌کړدنې په‌جمی ئهم شه‌یتانه به‌یه‌کجاری واز له (لَبَّيْكَ) گوتن دیني.

(وَيَكْبُرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ) سوننه‌ته: له‌گه‌ل هر به‌ردیکدا-که ده‌به‌هواي-بلی: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَرَمَاهَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكْبِرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ مِنْهَا﴾ رواه مسلم پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌حفت به‌رد شه‌یتانی‌گوره‌ی په‌جم کردو له‌گه‌ل هر به‌ردیکدا ده‌یفه‌رموو: (اللَّهُ أَكْبَرُ).

ئينجا بزانه: به (اجماع) ی‌زانایان له پوړی جه‌ژندا له هه‌رسیک شه‌یتانه‌کان ته‌نھا شه‌یتانی گوره په‌جم ده‌کړی، هه‌روه‌ک له (المجموع) دا فرموویته‌ی.

ثُمَّ يَذْبَحُ مِنْ مَعَهُ هَذِي ثُمَّ يَخْلُقُ أَوْ يَقْصُرُ، وَالْحَلْقُ أَفْضَلُ، وَتَقْصُرُ الْمَرْأَةُ، وَالْحَلْقُ
سُكُّ عَلَى الْمَشْهُورِ، وَأَقْلَهُ ثَلَاثُ شَعْرَاتٍ: حَلْقًا أَوْ تَقْصِيرًا أَوْ نَتْفًا أَوْ إِخْرَاقًا أَوْ قَصًّا،

۲- سه‌برینی (هذی) و قوریانی

(ثُمَّ) ٲینجا له نوای په جمی شه‌یتانی‌گوره (يَذْبَحُ مِنْ مَعَهُ هَذِي) ٲه‌که‌سه‌ی ٲاژه‌لی به
دیاری له‌گه‌ل‌خوی هیتاوه، ٲاژه‌له‌که‌ی سه‌رده‌بږی، ٲه‌که‌سه‌ش که قوریانی ده‌کا،
قوریانیه‌که‌ی سه‌رده‌بږی. جا بزانه: (هذی) به‌و ٲاژه‌له ده‌گوتږی: که مړوږ له‌گه‌ل‌خوی به
دیاری ده‌بیا بږ (حَرَمِی) (مکه)، ٲاکو له ږت‌گه‌ی‌خوا له‌وئ سه‌ری بږی، سیفه‌ته‌کانی
ٲاژه‌لی (هذی) ش‌وه‌کو ٲاژه‌لی قوریانی‌یه، به‌لام نیستا خه‌ک به زړوی وازی له‌و سونته‌ته
هیتاوه، هه‌روه‌ک له (الإيضاح) و له زړویه‌ی سه‌رچاوه‌کاندا پوون کراوه‌ته‌وه.

۳- سه‌رتاشینی حه‌ج

(ثُمَّ يَخْلُقُ) ٲینجا سه‌ری‌خوی ده‌تاشن (أَوْ يَقْصُرُ) یان مووی‌سه‌ری ده‌بږی، واته: جیاوازی
نیه: مووی‌سه‌ری ٲتاشن، یا بیږی، هه‌رووی‌کی دروسته، به‌لام (وَالْحَلْقُ أَفْضَلُ) بږ نیږینه
تاشین خیرتره ﴿عَنْ ابْنِ عُمرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: رَحِمَ اللَّهُ الْمُحْلِقِينَ... ثُمَّ قَالَ
فِي الرَّابِعَةِ: وَالْمَقْصُرِينَ﴾ رواه الشيخان، ٲتفه‌مبه‌ر ﷺ سئ جار فه‌رمووی: خوا په‌حم به‌و
که‌سانه بکا که سه‌ری‌خویان ده‌تاشن، ٲینجا له جاری چواره‌مدا فه‌رمووی: خوا په‌حم
به‌و که‌سانه‌ش بکا که مووی‌سه‌ریان ده‌بږن.

(وَتَقْصُرُ الْمَرْأَةُ) به‌لام ٲافره‌ت مووی‌سه‌ری ده‌بږی، واته: کورتی ده‌کا، چونکه‌ناپه‌سند
بیٲاشن، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رموویانه، ٲتفه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رمووی: ﴿أَيَسَ عَلَى النِّسَاءِ
الْحَلْقُ إِلَّا مَا عَلَى النِّسَاءِ الْقَصِيرِ﴾ رواه ابودلود بسند حسن، سه‌رتاشین له سه‌ر ٲافره‌تان نیه،
ته‌نها بږینی مووی سه‌ر له سه‌ر ٲافره‌تان واجبه.

(وَالْحَلْقُ) ٲه‌و سه‌رتاشینه‌ی له حه‌ج و عومړه‌دایه (نُسْكُ) خواپه‌رستیه و خیری ٲږ ده‌گاتن،
چونکه پوکنیکی حه‌ج و عومړه‌یه، نه‌گه‌ر نه‌یکا، حه‌ج و عومړه‌ی دروست نابن (عَلَى الْمَشْهُورِ)
له سه‌ر فه‌رمووده‌ی ناسراوی مه‌زه‌ب (وَأَقْلَهُ) لای که‌می سه‌رتاشین که پوکنه‌که‌ی ٲږ ته‌واو
بیږی (ثَلَاثُ شَعْرَاتٍ) لابردنی سئ داوه مووه له سه‌ری‌خوی (حَلْقًا) به تاشین (أَوْ تَقْصِيرًا)
یان به کورت‌کردن (أَوْ نَتْفًا) یان به هه‌لکه‌ندن (أَوْ إِخْرَاقًا) یان به سووتاندن (أَوْ قَصًّا) یان به
بږینی به مه‌قس، واته: به هه‌ر یه‌کک له‌و ٲښچ کردارانه: سئ دلوه موو، یان زیاتر له
سه‌ری‌خوی لایا پوکنه‌که‌ی ٲږ ته‌واو ده‌بی، به‌لام ناپه‌سند: به‌شیکی سه‌ری له حه‌جدا
ٲتاشن و به‌شیکی تریش له عومړه‌دا ٲتاشن، به‌لکو وه‌ها سونته‌ته: به یه‌کجاری هه‌موو
سه‌ری ٲتاشن، هه‌روه‌ک له سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رموویانه.

وَمَنْ لَا شَعْرَ بِرَأْسِهِ يُسْتَحَبُّ إِمْرَارُ الْمُوسَى عَلَيْهِ، فَإِذَا حَلَقَ أَوْ قَصَرَ دَخَلَ مَكَّةَ وَطَافَ طَوَافَ الرُّكْنِ، وَسَعَى إِنْ لَمْ يَكُنْ سَعَى، ثُمَّ يَعُودُ إِلَى مِنَى، وَهَذَا الرَّمْيُ وَالذَّبْحُ وَالْحَلْقُ وَالطَّوُافُ يُسَنُّ تَرْتِيبُهَا كَمَا ذَكَرْنَا،

(وَمَنْ لَا شَعْرَ بِرَأْسِهِ) نه و كه سعي هيچ مووی به سهریه وه نیه (يُسْتَحَبُّ إِمْرَارُ الْمُوسَى عَلَيْهِ) سوننه ته: موس، یان گوژان به سهری خوی دا بیتن، كه واته: نه گهر مووی سهری كورت بوو، یان ته نها دلاوه موویك، یان دوو دلاوه مووی به سهریه وه بون، واجبه: لایانبیا، هه روهك له سهرچاوه كاندا هه رموویاته.

٤- (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ) ی روكنی حه ج

ئینجا (فَإِذَا حَلَقَ أَوْ قَصَرَ) هه كاتيك سهری تاشی، یان مووه كانی سهری بپری (نَحَلَ مَكَّةَ) یه كسهر ده چپته (مكة) و (وَطَافَ طَوَافَ الرُّكْنِ) یه كسهر (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ) ی روكنی حه ج دهكا (وَسَعَى) له دواى نهم ته واته (سَعَى) سه فاو مه پوه دهكا (إِنْ لَمْ يَكُنْ سَعَى) نه گهر له دواى (طَوَافُ الْقُدُومِ) نه یكربین، چونكه نه گهر له دواى (طَوَافُ الْقُدُومِ) سه فاو مه پوهی كربین، سوننه ت نیه دوپاره ی بكاته وه، هه روهك رابرا.

(ثُمَّ) ئینجا له دواى ته وایوونی ته واته (يَعُودُ إِلَى مِنَى) ده گهر پته وه بق (مِنَى)، تاكو شه وی له وی بمینیتته وه ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ بْنَ العَدْنِ﴾: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَفَاضَ يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ رَجَعَ فَصَلَّى الظُّهْرَ بِمِنَى رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، پتفه مبه رﷺ له پوژی جه ژندا (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ) ی كرد، ئینجا گه پاره و نوژی نیوه پوژی له (مِنَى) دا كرد.

ئینجا بزانه: له هه دیسیکی تر دا هاتوه: ﴿فَأَفَاضَ إِلَى الْيَتِّ وَصَلَّى بِمَكَّةَ الظُّهْرَ﴾ رواه مسلم، پتفه مبه رﷺ (طَوَافُ الْإِقَاضَةِ) ی كریو نوژی نیوم پوژی له (مكة) دا كرد. واته: یه كه م جار نوژی نیوه پوژی له (مكة) دا كرد، ئینجا گه پاره (مِنَى) و له ویش به جه ماعت نوپاره ی كرده وه، هه روهك له سهرچاوه كاندا نه وها هه دیسه كانیان كو كریونه وه.

(وَهَذَا الرَّمْيُ) نه و په جمكردنه ی شه یتانی گه وده و (وَالذَّبْحُ) سهر پینی ناژه لو (وَالْحَلْقُ) سهر تاشینو (وَالطَّوُافُ) ته وافی روكنی حه ج- كه هه چواریان له پوژی جه ژندا ده كړین- (يُسَنُّ تَرْتِيبُهَا كَمَا ذَكَرْنَا) سوننه ته: به و پیزه ی گوتمان یه كه له دواى یه كه بیانكا، واته: نه و پیزه ی پابردو و واجب نیه، كه وایو: نه گهر له پیش هه موویاندا ته واته بكا، یان پیش په جمكردن سهری بتاشی، گشتیان دروست ده بن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾ وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَقَالَ رَجُلٌ: حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ؟ قَالَ: إِذْبَحْ وَلَا حَرَجَ. وَقَالَ آخَرُ: نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ؟ قَالَ: إِرْمِ وَلَا حَرَجَ. لَمَّا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قَدَّمَ وَلَا آخَرَ إِلَّا قَالَ: افْعَلْ وَلَا حَرَجَ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، له (حجة الوداع) دا پیاوړك پرسیاری له پتفه مبه رﷺ كریو

وَيَدْخُلُ وَقْتُهَا بِنَصْفِ لَيْلَةِ النَّحْرِ، وَيَبْقَى وَقْتُ الرَّمْيِ إِلَى آخِرِ يَوْمِ النَّحْرِ، وَلَا يَخْتَصُّ الذَّنْبُ بَرَمَنَ، قُلْتُ: الصَّحِيحُ اخْتِصَاصُهُ بِوَقْتِ الْأُضْحِيَّةِ وَسَيَأْتِي فِي آخِرِ بَابِ مُحَرَّمَاتِ الْإِحْرَامِ عَلَى الصُّوَابِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَالْحَلْقُ وَالطَّوَافُ وَالسَّعْيُ لَا آخِرَ لَوْقَتِهَا،

گوئی: پیش سهربرپنی نازده سهرم تاشیوه؟ فهرمووی: سهری نازده که بیره و گونا نه. یه کیکی تر گوئی: من پیش ره جمکردن نازده لم سهربرپوه؟ فهرمووی: ره جم بکه و گونا نه. جا له و پوژده یجه ژندا له ههر شتیک پرسیری لیکرابا-جا دوا خرابی، یان پیش خرابی- پیغه مبره علیه السلام ههر ده یفهرموو: بیکه و گونا نه.

﴿کاتی ره جمی شہیتان و سهرتاشین و ته وافی پوکنی هج﴾

ئینجا جگه له سهربرپنی نازده (وَيَدْخُلُ وَقْتُهَا) ره جمی شہیتانی گهره و سهرتاشین و ته وافی پوکن، ههر سیکیان کاته که یان دئی (بِنَصْفِ لَيْلَةِ النَّحْرِ) به ته واپوونی نیوه ی شہوی جه ژن، به وهرجه ی له پیش نیوه شه ودا له (عَرَفَات) دا وهرستای، واته: که له (عَرَفَات) گهرلو، له دوا ی نیوه ی شہوی جه ژن ههر یه کیک له وهرستایانه بکا، دروست ده بی ﴿عَنْ عَالِشَةَ زَيْنَبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُرْسِلَ أُمَّ سَلَمَةَ لَيْلَةَ النَّحْرِ فَرَمَتْ قَبْلَ الْفَجْرِ لَمْ أَفَاضْتُ﴾ رواه ابودلود باسناد صحیح، پیغه مبره علیه السلام (ام سلمه) ی نارد شہوی جه ژن له پیش به یاندا ره جمی شہیتانی کرد، ئینجا ردیشت (مکه) و (طواف الإفاضه) ی کرد.

(وَيَبْقَى وَقْتُ الرَّمْيِ) کاتی بژارده ی ره جمی شہیتانی گهره ده میتنی (إِلَى آخِرِ يَوْمِ النَّحْرِ) تا ناخبری پوژی جه ژن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ رَجُلٌ: رَمَيْتُ بَعْدَ مَا أَمْسَيْتُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا خَرَجَ﴾ رواه البخاری، پیاویک گوئی: له کاتی ئیولری دا ره جمی شہیتانم کرد، پیغه مبره علیه السلام فهرمووی: هیچ گونا نه.

جا بزانه: له فهرمووده ی به میزتردا: تا ناخبری پوژی چواره می جه ژن، کاتی دروستبوونی ره جمی شہیتانی گهره ده میتنی، ههر وه که له سهرچاوه کاند فهرموویانه.

(وَلَا يَخْتَصُّ الذَّنْبُ بَرَمَنَ) به لام سهر برپنی (هَدْي) تاییه ت نه به هیچ کاتیک (قُلْتُ) ئیمامی (النواوی) ده فهرمووی (الصَّحِيحُ) به فهرمووده ی راست: (اخْتِصَاصُهُ بِوَقْتِ الْأُضْحِيَّةِ) سهربرپنی (هَدْي) تاییه ته به کاتی قوربانی، واته: له پوژی جه ژنی قوربانه وه- که پوژ هه لات- تا ناخبری پوژی چواره می جه ژن (وَسَيَأْتِي فِي آخِرِ بَابِ مُحَرَّمَاتِ الْإِحْرَامِ عَلَى الصُّوَابِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ) له کوتایی باسی قه ده غه کراوه کانی ئیهرامدا راستیه که ی دئی، إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(وَالْحَلْقُ) سهرتاشین و (وَالطَّوَافُ) ته وافی پوکنی هج و (وَالسَّعْيُ) هاتوچوی سه فاو مه پوه (لَا آخِرَ لَوْقَتِهَا) کاته که یان کوتایی نایی تا له ژياندا مایی، واته: له دوا ی نیوه شہوی جه ژنی قوربانه وه تا پیش مردن، له ههر کاتیکدا نه وهرستایانه بکرتن دروست ده بن، به لکو دروسته

وَإِذَا قُلْنَا: أَلْخَلَقْ نُسْكَ فَقَعَلَ ائْتَيْنِ مِنَ الرَّمْيِ وَالْخَلْقِ وَالطَّرَافِ حَصَلَ التَّحْلُلُ الْأَوَّلُ، وَحَلَّ بِهِ اللَّبْسُ وَالْخَلْقُ وَالْقَلَمُ، وَكَذَ الصَّيْدُ وَعَقْدُ النِّكَاحِ فِي الْأَظْهَرِ، قُلْتُ: الْأَظْهَرُ لَا يَحِلُّ عَقْدُ النِّكَاحِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَإِذَا فَعَلَ الثَّالِثُ حَصَلَ التَّحْلُلُ الثَّانِي

له ولاتى خوى، يان له شويتىكى ترى جگه له (مكة)، سهرى خوى بتاشى، ههروهك له (الإيضاح) دا فرمويه تى، به لام وهما سونته ته: له پوزى جه رتى قورىاندا نهو ستيانه بكرين، ناپه سنده -بى عود- له پوزى جه رن نوا بخرين، نواختنيان له سى پوزده كهى نواى جه رن ناپه سندتره، چونكه نه گهر به كيكى لهو ستيانه له سه ر بيمتى له ژير نيحرام دهرناچى، ههروهك له زقره ي سه رچاوه كاندا فرمويانه.

﴿ ناكادارى ﴾: نه گهر (طواف الإفاضة) ي پوكنى جه جى نه كرديو، به لام (طواف الوداع) ي كرد، نه (طواف الوداع) ي بهر (طواف الإفاضة) ي پوكنى جه ج ده كه ويئو له ژير نيحرامى جه ج دهرده چى، به لام نه گهر لهو دووانه هيچيانى نه كرد، نه وه به ته ولوى له ژير نيحرام دهرناچى، ههروهك له زقره ي سه رچاوه كاندا فرمويانه.

﴿ حه لالېوونى نيحرامى جه ج و هو مېره ﴾

بزانه: نيحرامى جه ج دوو حه لالېوونى هه نه، له كورده وارى دا پى ده لىن: نيحرام شكاندن: حه لالېوونى يه كه م: (وَإِذَا قُلْنَا) نه گهر له سه ر فرموده ي به ميتر بلتين: (الْخَلْقُ نُسْكَ) سه رتاشين خواپه رستى يه: له جه ج و هو مېره دا (فَقَعَلَ ائْتَيْنِ) جا حاجيه كه نووى كردن له م ستيانه: (مِنَ الرَّمْيِ وَالْخَلْقِ وَالطَّرَافِ) له په جمى شه يتانى گوره وه له سه رتاشين وه له ته وافى پوكنى جه ج، واته هه ر كاتيك ته نها په جم و تاشينى كردن، يان ته نها په جم و ته وافى كردن، يان ته نها تاشين و ته وافى كردن، نه وه (حَصَلَ التَّحْلُلُ الْأَوَّلُ) حه لالېوونى يه كه مى بق ديتته جىو (وَحَلَّ بِهِ) بهو حه لالېوونى يه كه م، نه م قه ده غه كراوانه ي بق حه لال ده بن: (اللَّبْسُ) جل و به رگى ده بهر بكاته وهو (وَالْخَلْقُ) مووى لاشه ي بتاشى و (وَالْقَلَمُ) نينوكى بكاو خوى بوخوش بكاو (وَكَذَ الصَّيْدُ) ههروه ها پلو بكاو (وَعَقْدُ النِّكَاحِ) فى الاظهر رن ماره بېرى.

(قُلْتُ) نيحامى (النواوى) ده فرموى (الْأَظْهَرُ) فرموده ي به ميتر: (لَا يَحِلُّ عَقْدُ النِّكَاحِ) به حه لالېوونى يه كه م ماره بېرى و جيماع كردن و ده ستياى حه لال نابن (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) پيغه مبه ر ﷺ فرمويه تى: ﴿إِذَا رَمَيْتُمُ الْجَمْرَةَ فَقَدْ حَلَّ لَكُمْ كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا النِّسَاءَ﴾ رواه النسائى باسناد جيد، هه ر كاتيك شه يتانى گوره تان په جم كرد، گشت قه ده غه كروه كانتان بق حه لال ده بن ته نها ئافره تان نه بن.

حله لالېوونى دووم: (وَإِذَا فَعَلَ الثَّالِثُ) هه ر كاتيك سى يه مه كه شى كرد، واته: په جم و تاشين و ته وافى پوكنى جه جى هه رسيك كردن، نه وه (حَصَلَ التَّحْلُلُ الثَّانِي) حه لالېوونى

وَحَلَّ بِهِ بَاقِيَ الْمُحَرَّمَاتِ.
(فَصْلٌ إِذَا عَادَ إِلَى مَنَى بَاتَ بِهَا لَيْلَتِي التَّشْرِيقِ،

دووه میشی بق دیته جئو (وَحَلَّ بِهِ بَاقِيَ الْمُحَرَّمَاتِ) به و حه لآلبوونه ی دووه م گشت
قه ده غه کراوه کانی تری بق حه لآل ده بن، به (إجماع) ی زانایان.
به لام ناگاداریه: نه گهر له دواى (طَوَافُ الْقُدُومِ)، (سَعْيِ) سه فاو مه پوه ی نه کردبى،
پتویسته: له دواى (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ی پوکنى حه ج (سَعْيِ) سه فاو مه پوه بگا، ئینجا
حه لآلبوونی دووه می بق دیته جئ، واته: هر که سیک (سَعْيِ) سه فاو مه پوه ی نه کردبى، به
ته وای له ژیر ئی حرام ده رناچئ.

هه روه ها ناگاداریه: نه گهر هر چوار پۆده که ی جه ژن ته وای بون و شه ی تانی که وړه ی په جم
نه کردبو، نه وه ده بی خوینی په جم نه کردن بدا، ئینجا حه لآلبوونی بق دیته جئ، هه روه ک
له سه رچاوه کاندای پوون کراوه ته وه.

ئینجا بزانه: عومړه ته نها یه ک حه لآلبوونی هه یه: به ته وای کردن و (سَعْيِ) و سه رتاشین
دیته جئ و عومړه که ی ته وای ده بی، هه روه ک له (المجموع) و (بجیرمی) دا پوون کراوه ته وه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِ مَانَهُ وَهُیْ شَهْوَى لَهُ (مَنَى) وَپَه جَمِی سَى شَهِیْتَانَهُ کَانَ﴾

بزانه: هر سیک پۆده که ی دواى پۆزى جه ژنى قوربان پتیا ن ده گوتړئ: (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ)،
هه م: (الْأَيَّامُ الْمَعْنُودَاتِ)، هه روه ک له (الإيضاح) دا هه رموویه تی.

ئینجا (إِذَا عَادَ إِلَى مَنَى) هر کاتیک له پۆزى جه ژندا (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ی پوکنى حه جى کردو
که پاره بق (مَنَى)، (بَاتَ بِهَا لَيْلَتِي التَّشْرِيقِ) واجبه: هه ردو شه وه که ی (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ) ی
دواى پۆزى جه ژن له (مَنَى) دا بمینیتته وه، مه به ستیش نه وه یه: به شه زۆتره که ی شه وئ له
(مَنَى) دا بمینیتته وه، واته: به نه ندازه یه کی که متر واجبه که پتک نایئ.

ئینجا بزانه: هر که سیک هیچ عوزیکى شه رعى نه بین و شه وئ له (مَنَى) دا نه مینیتته وه،
خوینی له سه ر واجب ده بی.

به لام نه گهر عوزیکى شه رعى هه بین: وه ک به خوی نه خوش بئ، یان سه رپه رشتی
نه خوشیکى بی که س بگا، یان نه خوشه که دلئ به ویه وه خوش بیئ، یان به شوین یه کیکى
ونبوودا بگه پئ... له و حاله تانه دا نه گهر شه وئ له (مَنَى) دا نه مینیتته وه خوینی له سه ر نه،
هه روه ک له سه رچاوه کاندای هه رموویانه ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ لِلْعَبَّاسِ
أَنْ يَبْتَ بِمَكَّةَ لَيْلَى مَنَى مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ﴾ رواه الشيخان، پتغه مبه ر ﷺ ئیما می (عباس) ی
ئیزن دا شه وه کانی (مَنَى) له (مَنَى) دا نه مینیتته وه و له (مكة) دا بمینیتته وه، تا کو ناوی
خوار دنه وه بق حاجیان ناماده بگا.

وَرَمَى كُلَّ يَوْمٍ إِلَى الْجَمَرَاتِ الثَّلَاثِ كُلَّ جُمْرَةٍ سَبْعَ حَصَيَّاتٍ، فَإِذَا رَمَى الْيَوْمَ الثَّانِي وَأَرَادَ النَّفْرَ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ جَازَ وَسَقَطَ مَبِيتُ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ وَرَمَى يَوْمَهَا، فَإِنْ لَمْ يَنْفَرْ حَتَّى غَرَبَتْ وَجَبَ مَبِيتُهَا وَرَمَى الْقَدِ،

ههروهه (وَرَمَى كُلَّ يَوْمٍ إِلَى الْجَمَرَاتِ الثَّلَاثِ) واجبه: گشت پوزنکی دوی جهژنیش ههرسیک شهیتانهکان پهجم بکا، واته: (كُلَّ جُمْرَةٍ سَبْعَ حَصَيَّاتٍ) گشت شهیتانیک ههفت بهردی بږ بهاوږ ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَرْمِي الْجُمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصَيَّاتٍ يَكْبُرُ عَلَى اثْرِ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ فَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقَبْلَةِ ثُمَّ يَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَيَقُومُ طَوِيلًا، ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَى ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشَّمَالِ وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقَبْلَةِ وَيَدْعُو وَيَقُومُ طَوِيلًا، ثُمَّ يَرْمِي جُمْرَةَ ذَاتِ الْعَقَبَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا ثُمَّ يَنْصَرِفُ﴾ رواه البخاري وأبو داود، پیغه مبهه ﷺ شهیتانی به که می نزیک مزگهوتی (مَنَى) به ههفت بهرد پهجم کردو له که له هه بهردینکدا (اللَّهُ أَكْبَرُ) ینکی دهگوت، نینجا بهرهو پیتش پویشته وپو له قبیله ماوهیهکی دریز پارهوستاو دوعای دهکردن و دهستی بهرز دهکردنهوه، نینجا شهیتانی ناوهندی پهجم کردو پینگه لای چهپه دهگرتو پادهوهستاو دوعای دهکردن و دهستی بهرز دهکردنهوه، نینجا شهیتانی گهرهوی پهجم کردو له وئ پانه دهوهستا، نینجا دهپویشته.

﴿ (نَفَر) چوونه دهرهوه له (مَنَى) ﴾

نینجا (فَإِذَا رَمَى الْيَوْمَ الثَّانِي) هه کاتیک له پوزنی دوهومی دوی جهژندا، ههرسیک شهیتانهکانی به تهوای پهجم کردن و (وَأَرَادَ النَّفْرَ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ) ویستی له دوی نیوه پو- پیتش پوزناو بوون بهواو (مَنَى) بهجی بهیلن (جَازَ) دروسته و گونا هبار نابو و (وَسَقَطَ مَبِيتُ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ) مانهوهی شهوی سنی به می له سه لادهجی، بهو ههرجه دوی شهوه که دوی جهژن له (مَنَى) دا مایتهوه (وَرَمَى يَوْمَهَا) هم پهجمی شهیتانهکانیشی له پوزنی سنی بهمدا له سه لادهجی، خوی گهره دهه رموی ﴿فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ هه که سیک له دوی پوزنهکانی دوی جهژندا پهجم بکاو په له بکاو له (مَنَى) بهواته دهرهوه هیچ گونا هتکی له سه نیه، هه که سیکیش پویشته که ی پوزنی سنی بهم دوا بیخن هیچ گونا هتکی له سه نیه.

که واپو: (فَإِنْ لَمْ يَنْفَرْ حَتَّى غَرَبَتْ) نه که له (مَنَى) نه پویشته دهرهوه، تا پوز ناوا بوو هه له وئ ماوه (وَجَبَ مَبِيتُهَا) واجبه: نه شهوهش له (مَنَى) دا بمیتتهوهو (وَرَمَى الْقَدِ) هم واجبه: سبه یینش ههرسیک شهیتانهکان پهجم بکا، نینجا (مَنَى) بهجی بهیلن.

﴿ (ناگاداری) ﴾ یه کهم: نه که خهریکی پویشتن بوو به لام هیتشتا هه له (مَنَى) دا بوو و پوز ناوا بوو، نهوه له سه پویشته که ی بهردهوام دهی و واجب نیه شهوی بمیتتهوه،

وَيَدْخُلُ رَمِيَّ الشَّرِيقِ بِزَوَالِ الشَّمْسِ،

ههروه ما نهگەر له پيش پۆژئاوابووندا له (مَنى) چوهه دهرهوه، ئينجا پيش پۆژئاوابوون،
يان نواى پۆژئاوابوون بۆ کارىكى تر گه پاره (مَنى)، ديسان واجب نيه: له (مَنى) دا
بمىنيتتهوه، ههروهك له سهراوه كاندا نه مهسلانه پوون كرلونهوه.

دوهم: ههركه سيك-به بى عوز- شهوى يه كه مو دووه مى نواى جهژن له (مَنى) دا
نه ماييتتهوه، بۆى دروست نيه: له پۆژى دووه مى نواى جهژندا له نواى په جمى
شهيتانه كانيش (مَنى) به جى بهيلى، به لكو واجب شهوى سى يه م بمىنيتتهوه و سبه بينيش
هه رسيك شهيتانه كان په جم بكا، ههروهك له سهراوه كاندا پوون كرلونهوه.

سى يه م: مه رجه: له نواى هاتنى كاتى نيوه پۆ له (مَنى) بهواته دهرهوه، چونكه نهگەر له
پيش هاتنى كاتى نيوه پۆ له (مَنى) بهواته دهرهوه، چوونه دهره وهى دروست نابو واجب:
بۆ نواى نيوه پۆ-پيش پۆژئاوابوون- بگه پيتتهوه (مَنى) و په جم بكا، ئينجا پيش
پۆژئاوابوون دروسته: بهواته دهرهوه، كهواته: نهگەر تا پۆژئاوا بوو نهگه پاره (مَنى)،
نهوه خوئى نه مانه وهى شهوى سى يه م و خوئى په جمى پۆژى سى يه م دهكهونه سهر،
ههروهك له (المجموع) دا پوون كرلونهوه.

چوارهم: نهگەر له پۆژى دووه مى نواى جهژندا به ته ولوى په جمى نه كرد: وهك هه رسيك
شهيتانه كانى په جم نه كردين، يان په جمى كردين به لام ته نها به ريكي ناتولو بويى، نهوه
چوونه دهره وهى له (مَنى) دروست نابو، كه وابو: نهگەر له نواى نيوه پۆ پويشت و پۆژئاوا
بوو، نهوه هه ر له دهره وهى (مَنى) بوو، نهوه خوئى نه مانه وهى شهوى و خوئى په جم
نه كردنى دهكهويته سهر، واته: نهگەر له نواى پۆژئاوابوون بشگه پيتتهوه (مَنى)، له سه رى
لاناچى، چونكه بهو چوونه دهره وهيه وازى له (مَنى) و له حاج ميئاوه، به لام هه ركه سيك
له وانه ي پرابردو- نهگەر پيش پۆژئاوابوون بگه پيتتهوه (مَنى) و په جمى شهيتانه كان بكا،
خوئى ناكه ويته سهر، ئينجا كه گه پاره په جمى كرد، دووباره پيش پۆژئاوابوون
دهپواته دهره وه، چونكه نهگەر پۆژئاوا بى و هه ر له (مَنى) دابى، واجب: شهوى
بمىنيتتهوه و سبه بينيش شهيتانه كان په جم بكا، ههروهك له (المجموع) و (ابن قاسم) و
(الشرواني) دا پوون كرلونهوه.

﴿ كاتى په جم كردنى هه رسيك شهيتانه كان ﴾

(وَيَدْخُلُ رَمِيَّ الشَّرِيقِ) كاتى په جم كردنى هه رسيك شهيتانه كان له هه رسيك پۆژه كانى
نواى جهژندا دى (بِزَوَالِ الشَّمْسِ) به لادانى پۆژ به لاي چاوپراسته دا: كه سه رهاى كاتى
نيوه پۆيه، واته: پيش هاتنى كاتى نيوه پۆ-په جمى شهيتانه كانى هه مان پۆژ- دروست

وَيَخْرُجُ بِغُرُوبِهَا، وَقِيلَ يَبْقَى إِلَى الْفَجْرِ، وَيَشْتَرِطُ رَمَى السَّبْعِ وَاحِدَةً وَاحِدَةً،

نايب ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: رَمَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْحَجْرَةَ يَوْمَ النَّحْرِ ضَحَى وَأَمَّا بَعْدُ فَإِذَا زَالَتْ الشَّمْسُ ﴿رواه مسلم﴾، پیغمبر ﷺ له پوڅی جه ژندا له کاتی چیشته نګاودا شه یقانی ګوره ی په جم کرد، به لام له پوڅه کانی دواى جه ژندا، هر کاتیک پوڅ لایده دا هر سیک شه یقانه کانی په جمی ده کردن.

(وَيَخْرُجُ بِغُرُوبِهَا) کاتی بژارده ی په جم کردن به پوڅناو ابونی نه و پوڅه ته واو ده بی، به لام کاتی دروستبوونی په جم کردنى هر سیک شه یقانه کان له هر سیک پوڅه کانداسه سر فرموده ی به هیتر- تا پوڅناو ابونی پوڅی سى یه می دواى جه ژن ده مینى، هر وه له سرچاوه کاند فرموویانه، واته: نه ګر له م ماوه یه دا په جمی شه یقانه کانی نه کرد، په جمه که ده وه وتی و قه زاش ناکړته وه، به لکو خوینى له سر واجب ده بی، هر وه له مه و دواش پوونی ده که ینه وه، اِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى (وَقِيلَ) له فرموده یه کی بی هیژدا (يَبْقَى إِلَى الْفَجْرِ) تا ده رکه وتنى به یان کاتی په جم کردن ده مینى.

﴿ناګاداری﴾: له لای نیما می (الحرمین) و نیما می (الرافعی) و نیما می (الإسنوی) دروسته: پېش (زوال) - واته: پېش هاتنى کاتی نیوه پو- سى شه یقانه کان په جم بکړن، هر وه له (تحفة) دا نه و فرموده یه ی ګڼپاوه ته وه به بی هیژى داناه، به لام له بی هیژى دا له و پله یه نیه: که په فتاری پى نه کړی، هر وه (الشروانی) فرموویه تی.

که واو: - له حاله ټیکى زور پتویستدا- بى پیرو بی هیژه کان دروسته: (تَقْلِيدٌ) نه وسى نیما مانه بکن و بى خویان په فتار به فرموده که یان بکن و له کاتیکى نیوان به یان و نیوه پوڅا هر سیک شه یقانه کان په جم بکن، چونکه له و ماوه یه دا قه ره بالقی نیه، به لام به هیچ جړیک دروست نیه له پېش نیوه پوڅا له (مَنْ) بپواته ده وه و نه شګه پتته وه، هر وه له ناګاداریه که ی پراېر دودا پوونمان کرده وه، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَعَالَى.

﴿مدرجه کانی دروستبوونی په جمی شه یقانه کان﴾

(وَيَشْتَرِطُ) بى دروستبوونی په جمی شه یقانه کان به مارج داده ندری: یه که م: (رَمَى السَّبْعِ وَاحِدَةً وَاحِدَةً) له پوڅی جه ژن و له دواى جه ژندا هر حفت به رده کان یه که یه که بى هر شه یقانه کان به او، به به لګه ی ﴿يَكْبُرُ عَلَىٰ كُلِّ حَصَاةٍ﴾ پراېر دود له حدیسه که ی (ابن عمر) دا، واته: پیغمبر ﷺ له ګل هر به رډیکدا (اللَّهُ أَكْبَرُ) ټکی ده ګوت. که واته: نه ګر دو به ردان ویکړا بهاوی، یان گشتیان ویکړا بهاوی، هر به یه ک جار ده ژمیردری، هر وه له سرچاوه کاند پوون کراوه ته وه.

وَتَرْتِيبُ الْجَمَرَاتِ، وَكَوْنُ الْمَرْمَى حَجَرًا، وَأَنْ يُسَمَّى رَمِيًّا فَلَا يَكْفِي الْوَضْعُ، وَالسُّنَّةُ أَنْ يَرْمِيَ بِقَدَرِ حَصَى الْخَذْفِ، وَلَا يُشْتَرَطُ بَقَاءُ الْحَجَرِ فِي الْمَرْمَى وَلَا كَوْنُ الرَّامِي خَارِجًا عَنِ الْجَمْرَةِ،

دووم: (وَتَرْتِيبُ الْجَمَرَاتِ) هروها مهرجه: به و پیزه ی هه دیسه که ی (ابن عمر) ی پابریوو، هه رستیک شه ی تانه کان په جم بکا، واته: یه که م جار شه ی تانه که ی لای مزگه و تی (الْخَيْفِ) - که ده که ویتته لای (عَرْقَةَ) - په جم بکا، ئینجا شه ی تانه که ی ناوه ند، ئینجا شه ی تانه که ی گوره - که ده که ویتته لای (مَكَّة) - که واته: نه گهر به پیچه وانه وه په جیمیان بکا، ته نها په جمی شه ی تانی یه که می دروست ده بی، هروها نه گهر په جمی شه ی تانی کی به ته وای نه کردی، دروست نیه ده ست به شه ی تانه که ی تر بکا، هه ر چه ند ته نها یه ک به ردیش مابن، هروها له (المجموع) و (نهاية) دا فرمویانه .

سئیه م: (وَكَوْنُ الْمَرْمَى حَجَرًا) مهرجه: نه و شته ی بۆ شه ی تانه کانی ده هاوی: به رد بی، چونکه له هه دیسه که دا ناوی به رد هاتوه، که وایو: جیاوازی نیه به رده کان له پیښدا په جیمیان پی کرابن، یان نا، به لام به دارو ئاسنو گلته م په جم کردن دروست نیه .

چوارهم: (وَأَنْ يُسَمَّى رَمِيًّا) مهرجه: به رده کان به هاویشتن به اوی و بکه ونه ناو هوزی شه ی تانه که، که وایو: (فَلَا يَكْفِي الْوَضْعُ) دانانی به رده کان له ناو هوزی شه ی تانه کان به س نیه و دروست نابن، به لام نه گهر به رده کانی ده هاویشتن و به کټله که ی ناو هوزی شه ی تانه کان ده که وتن، ئینجا ده که پانه وه ناو هوزه که، نه و په جمی دروست ده بی، هروها له سه رچاوه کاند ا پوون کراوه ته وه .

(وَالسُّنَّةُ أَنْ يَرْمِيَ بِقَدَرِ حَصَى الْخَذْفِ) وه ها سوننه ته: شه ی تانه کان په جم بکا به و به رده بجوگانه ی به نه نگوست ده هاویشترین: که به قه ده نکي باقله یه .

پینجهم: مهرجه بیگومان بزانی به رده کان که وتونه ته ناو هوزه که، واته: نه گهر گومانی هه بو: ئایا به ردیک، یان زیاتر که وتوته ناو هوزه که، یان نا، نه و په جم کردن ی دروست نابن، هروها له سه رچاوه کاند ا فرمویانه، به لام (وَلَا يُشْتَرَطُ بَقَاءُ الْحَجَرِ فِي الْمَرْمَى) به مه رج داناندری: به رده کان - له دوا ی لیدان - له ناو هوزه که دا بمیننه وه، واته: نه گهر له دوا ی ویکه وتن غلور بونه وه و هاتنه دهر وه، زبانی نیه (وَلَا كَوْنُ الرَّامِي خَارِجًا عَنِ الْجَمْرَةِ) هروها مهرج نیه: نه و که سه ی په جمی شه ی تانه کان ده کا له دهر وه ی هوزی شه ی تانه که وه لی پیدا، به لکو دروسته: له ناو هوزه که دا لی پیدا.

﴿ ناکاداری ﴾: نه گهر له سه ر هوزی شه ی تانه کان نه میکی تر دروست کرا، دروسته

له ویشته وه شه ی تانه کان په جم بکرین، هروها له (الشروانی) دا پوون کراوه ته وه، جا له

وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الرَّمِيِ اسْتَبَابَ،

هر لایه که شەیتانی یه که مو دووهم په جم بکړن دروست ده بئ، به لام شەیتانی گوره
ته نها لای باشووری په جم ده کړئ، هر وه له زړه یی سرچاوه کاندای فرموویانه، که واته:
له هر لایه که وه به رده کان بهاوته باشووری شەیتانی گوره، ره جمه که یی دروست ده بئ،
هر وه له (په جمی شەیتانی گوره) دا پوون کرلوه.

﴿ په جمی شەیتانه کان له جیاتی که سیکی تر ﴾

(وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الرَّمِيِ) هر که سیکی توانای په جمی شەیتانه کانی نه بو: له هر بئ میزی،
یان نه خوشیه کی وه: که نه توانی به پیوه نویژ بکا، هر وه له (تحفة) دا فرموویته،
یان له هر به ندرکون (استنباب) واجبه: یه کیک بکاته جیگری خوی تا کو شەیتانه کانی له
جیاتی په جم بکا، به م دوو مرجانه:

یه که م: هوی که یی نه توانینی به شیوه یه کی وه ها به رده وام بئ: چاوه پوان نه کړئ پیش
کوتایی چواره مین پوژنی جه ژن هوی که لاجئ، هر وه له سرچاوه کاندای فرموویانه،
که وایو: نه گره ده یزانی هوی که یی نه توانین به رده وام نابئ و له سئ یه می (ایام التشریق) دا
- که چواره م پوژنی جه ژنه - توانای په جم کړندی ده بئ، نه و کاته دروست نیه جیگر
داینئ، هر وه له (نهاية) دا فرموویته، که واته: هر به خوی له پوژنی چواره می جه ژندا
په جمی هر سیکی شەیتانه کان ده کا: بق نه م پوژنی و بق پوژنه کانی پابردوش، هر وه له
دوای ناگادریه که یی داهاتوودا پوونی ده که یینه وه، إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

دووهم: مرجه: له کاتی په جم کړندا جیگره که یی داینئ، هم مرجه: جیگره که ش له
پیشدا په جمی هر سیکی شەیتانه کان به ته وای بق خوی بکا، شینجا بگ پیته وه له جیاتی
بئ توانایه که ش په جمیان بکاته وه، هر وه له سرچاوه کاندای پوون کرلوه ته وه، به لام به
فرمووده یه کی (المهمات): مرچ نیه هر سیکی شەیتانه کان بق خوی په جم بکا، به لگو هر
کاتیک شەیتانی یه که می بق خوی په جم کرد، دروسته یه کسر له جیاتی بئ توانایه که ش
په جمی بکا پیش نه وه یی دوو کانی تر بق خوی په جم بکا، جا نه م فرمووده یی
(المهمات) ش به به میژ داندرلوه، هر وه (ابن قاسم) (الشروانی) گپړلویه تیان وه.

﴿ ناگاداری ﴾: دروست نیه بئ توانایه که له (منی) بپواته دهر وه، تا جیگره که له دوی
نیوه پو هر سیکی شەیتانه کان به ته ولوی له جیاتی وی په جم ده کا، چونکه نه گره جیگره که
له جیاتی وی هر سیکی شەیتانه کانی په جم نه کړبن، یان په جمی کړبن به لام ته نها
به ردیکي ناتولو بوبئ، یان بئ توانایه که پیش هاتنی کاتی نیوه پو له (منی) بپواته
دهر وه، نه وه له و حاله تانه دا چوونه دهر وه یی له (منی) دروست نابئ، هر وه له
ناگادریه که یی پابردوودا پوونمان کرده وه.

وَإِذَا تَرَكَ رَمَى يَوْمَ قَدَارُكُهُ فِي بَاقِي الْأَيَّامِ فِي الْأَظْهَرِ،

ئىنجا بزانە: جگە لە پەجمى شەيتانەکان لە هەيچ کردارێکی تری هەجدا دانانی جیگر دروست نیه، واتە: هەر کە سێک کردارێکی تری هەج لە جیاتی کە سێکی تر بکا، دروست نابێت و بە بەر ناکەوێت، هەر چەند عوززێکی شەرعیشی هەبێت، هەر وەك لە (القلیوبی) و (بغیة) دا پەون کرلوه تەوێ.

﴿ پەجمى شەيتانەکان لە شەوئى و لە پۆژى دا دروستە ﴾

(وَإِذَا تَرَكَ رَمَى يَوْمَ) هەر کاتێک بە سەهو، یان بە نەزانی، یان بە قەسدی لە پۆژێکدا پەجمى شەيتانەکانى نەکرد، ئەو دروستە- لە نوای پۆژا و ابوون- لە شەوئى دا گشت شەيتانەکان پەجم بکا، هەر وەك لە (الإيضاح) دا فرموویەتی.

جا ئەگەر لە شەوئى شدا پەجمى نەکردن، ئەو کاتە (تَذَكَّرُكَ فِي بَاقِي الْأَيَّامِ) لە و پۆژانەى ماون شەيتانەکان بە داوی یەکتەردا پەجم دەکا بە گۆیژەى پیزی خۆیان و پۆژەکانیان، جیالازی پۆژی جەژن و نوای جەژن نیه (فِي الْأَظْهَرِ) لە فرمودەى بەمیزتردا ﴿عَنْ عَاصِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ لِرِجَالِ الْأَهْلِ فِي الْبُتْرِ: أَنْ يَرْمُوا يَوْمَ التَّحْرِ ثُمَّ يَجْمَعُوا رَمَى يَوْمَيْنِ بَعْدَ يَوْمِ التَّحْرِ، ثُمَّ يَرْمُونَ يَوْمَ التَّفَرُّكِ رَوَاهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ، يَتَّفَعُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ﴾ پێگەى دا: شوانی و وشتەرەکان شەوئى لە (مَنَى) نەمێننە و وەك پۆژی جەژن پەجمى شەيتانیا ن کرد، پەجمى نوو پۆژەکانى نوای جەژن کۆ بکەنە وە، ئىنجا لە و پۆژە دا کە خەلک (مَنَى) بەجێ دێلن، ئەوان پەجمى گشت پۆژەکان بکەن.

جا بزانە: دروستە هەم لە شەوئى دا، هەم لە پێش نیوێه پۆژا، هەم لە نوای نیوێه پۆژا: پەجمى پۆژانى پابردوو بکا، بە گۆیژەى پیزی خۆیان، جا ئەگەر لە نوای نیوێه پۆژا پەجمى پۆژانى پابردوو بکا، ئەو کاتەش واجبە: پەجمى پۆژانى پابردوو لە پێش پەجمى ئەم پۆژا بکا، هەر وەك لە سەرچاوەکاندا فرموویانە.

بۆ وێنە: ئەگەر پەجمى پۆژی جەژن و نوو پۆژەکانى نوای جەژنى نەکردبو و ویستی لە پۆژی سێ نیوێه جەژندا گشت پەجمەکان بکا، واجبە: یەكەم جار پەجمى شەيتانى گەرە لە جیاتی پۆژی جەژن بکا، ئىنجا بپرواتە لای شەيتانى یەكەم و لەوێه دەست بە پەجمى هەرسێک شەيتانەکان بکا لە جیاتی پۆژی یەكەمى نوای جەژن، ئىنجا نووبارە بگەرێتە وە و ئەم جارەش لە شەيتانى یەكەمە و دەست بە پەجم بکاتە وە لە جیاتی ئەم پۆژەى نووێهى نوای جەژن، کەواتە: ئەگەر بێ هەر شەيتانێک چوار دە بەرد بهاوێت، ئەو تەنها پەجمى نوێتێى دروست دەبێت و پەجمى ئەم پۆژی دروست نابێت، چونکە بە پیزی پۆژەکان پەجمەکانى نەکردبو، هەر وەك لە (تحفة) دا فرموویەتی.

وَلَا دَمَ، وَلَا فَعْلَيْهِ دَمَ، وَالْمَذْهَبُ تَكْمِيلُ الدَّمِ فِي ثَلَاثِ حَصَيَاتٍ، وَإِذَا أَرَادَ الْخُرُوجَ مِنْ مَكَّةَ طَافَ لِلْوُدَاعِ،

(وَلَا دَمَ) هیچ خونیست که سر نهو که سه نیه: که په جمی پښانی پابردو- به گویره ی پیزی شه یثانه کان و پږه کان- له پښانی داهاتوودا دهکا.

(وَلَا) به لام نه گهر هر په جمی شه یثانه کانی نه کرد (فَعْلَيْهِ دَمَ) نهو کاته خوینی په جم نه کردنی له سر واجب دهی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَنْ لَسِيَ مِنْ لُسْكِهِ شَيْئًا أَوْ تَرَكَهُ فَلْيَهْرِقْ دَمًا﴾ رَوَاهُ الْإِمَامُ مَالِكٌ وَالْبَيْهَقِيُّ بِسَنَدٍ صَحِيحٍ، هر که سیک واجبکی حج له بیر بکا، یان به قهسدی نهیکا، دهی ناږه لیک سر بیږی.

نیجا بزانه: نه گهر تنها به ردیکی په جمکردنی ناته ولو بن، بهک مست دانه ویله له خوین ددها، نه گهر دوو به رد ناته ولو بن، دوو مست دانه ویله ددها، هم (وَالْمَذْهَبُ) به فرموده ی راستی مذهب: (تَكْمِيلُ الدَّمِ) خوینیکی ته ولوی ده که ویته سر (فِي ثَلَاثِ حَصَيَاتٍ) له ناته وای سی به رد، یان زیاتر، واته: نه گهر تنها سی به ردی له شه یثان نه دابو، یان تنها شه یثانیکی په جم نه کردبو، یان هر هیچ شه یثانیکی په جم نه کردبون، واجبه: مه پک سر بیږی، یان ده پږ به پږوو بی.

هر وه ها نه گهر به بن عوزر تنها شه ویک له (مَنَى) نه ماوه مستیکی دانه ویله ی له سر واجب دهی، نه گهر دوو شو نه ماوه دوو مستی له سر واجب ده بن، نه گهر هر هیچ شه ویک نه ماوه (مَنَى) به جی هیشت، نهو کاته واجبه: مه پک سر بیږی، یان ده پږ به پږوو بی، بهو جوره ی له خوینه کانی ه جدا پوونی ده که یته وه، اِنَّ هَٰذَا لَفِي ثَلَاثٍ.

نیجا بزانه: جیاوازی نیه به قهسدی له (مَنَى) دا نه مایته وه، یان له بیر چوبی، هر وه له (المجموع) دا فرموده تی.

﴿بَاسِ طَوَافِ الْوُدَاعِ - تَهَوَّافِ مَالِئِ الْوَاوِي﴾

بزانه: هر کاتیک حاجی نیچر اسی حال بو، واته: شکاندی، دروسته پی بی گوتی: حاجی، هر وه له (المجموع) دا فرموده تی.

نیجا (وَإِذَا أَرَادَ الْخُرُوجَ مِنْ مَكَّةَ) هر کاتیک حج، یان عومره ی ته ولو کربو ویستی له (مكة) بیواته دهر وه، واته: بۆ نه ندازه ی (قص)- (۸۰) مه شتا کیلومتر له (مكة) دور بکه ویتوه، نه وه (طَافَ لِلْوُدَاعِ) واجبه: (طَوَافُ الْوُدَاعِ) ته وافی مالئواوی بکا نیجا له (مكة) بیواته دهر وه، جیاوازی نیه: نه تی هین له وای دهر چونه که ی بگه پته وه بۆ (مكة)، یان نا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَمْرُ النَّاسِ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلَّا أَلَّهُ خَفَّفَ عَنِ الْمَرْأَةِ الْحَائِضِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، له لای پیغه مبر علیّه فرمان به خهک کراوه:

وَلَا يَمْكُثُ بَعْدَهُ، وَهُوَ وَاجِبٌ يُجْبَرُ تَرْكُهُ بِدَمٍ، وَفِي قَوْلِ سُنَّةٍ لَا يُجْبَرُ، فَإِنْ أَوْجَبَتْهُ
فَخَرَجَ بِلَا وَدَاعٍ وَعَادَ قَبْلَ مَسَافَةِ الْقَصْرِ سَقَطَ الدَّمُ، أَوْ بَعْدَهَا فَلَا عَلَى الصَّحِيحِ،
وَلِلْحَاضِ النَّفَرُ بِلَا وَدَاعٍ،

که تاخیر کرده و بیان توافی (بیئت) بی، به لام بق بارسوکی ینگه دراوه ته
ثافره تی هه یزدار: ته واف نه کاو برواته دهر.

(وَلَا يَمْكُثُ بَعْدَهُ) نابئ له دواى (طَوَافُ الْوَدَاعِ) له (مَكَّة) دا بمئیتته وه، واته: نه گهر به
بئ عوز له دواى (طَوَافُ الْوَدَاعِ) مایه وه، یان خوی خه ریک کرد به سهردان و شت کرین و
نه و جوره شتانه، واجبه: دووباره ته وافه که ی بکاته وه، به لام نه گهر له دواى ته وافه که ی
نیقامه تی نوئز کراو جه ماعه تی کرد، یان خوی به کاروباری سه فهر خه ریک کرد، وه ک
پیکه خستن و بارکردنی که لوپه ل و چاوه پوانکردنی پویشتنی کاروان، نه و کاته زیانی نیه و
نایه وئ دووباره ی بکاته وه، هه روه ک له سه رچاوه کاندای پوون کراوه ته وه.

(وَهُوَ وَاجِبٌ) نه و (طَوَافُ الْوَدَاعِ) ه واجبه و (يُجْبَرُ تَرْكُهُ بِدَمٍ) هم واجبه: نه کردنی پر
بکریته وه به خوئین، واته: به سه رپرینی مه پئک، یان به ده پئوو (وَفِي قَوْلِ سُنَّةٍ) له
فه رموده یه کدا (طَوَافُ الْوَدَاعِ) سوئنه ته و (لَا يُجْبَرُ) به نه کرنی خوئین واجبه نابئ (فَإِنْ
أَوْجَبَتْهُ) جا نه گهر به فه رموده ی به هیزتر بلئین: (طَوَافُ الْوَدَاعِ) واجبه (فَخَرَجَ بِلَا وَدَاعٍ)
ئینجا بئ نه وه ی (طَوَافُ الْوَدَاعِ) بکا، له (مَكَّة) چووه دهر وه و (وَعَادَ قَبْلَ مَسَافَةِ الْقَصْرِ)
پئیش نه وه ی به نه ندازه ی (قصص) - (۸۰) هه شتا کیلومتر برپوا، گه پاوه ناو (مَكَّة) و (طَوَافُ
الْوَدَاعِ) ی کرد (سَقَطَ الدَّمُ) خوئینه که ی له سه ر لاده چئ (أَوْ بَعْدَهَا) یان له دواى نه وه ی به
نه ندازه ی (قصص) پویشت، ئینجا گه پاوه (فَلَا عَلَى الصَّحِيحِ) له سه ر فه رموده ی پاست
خوئینه که ی له سه ر لاناچئ، چونکه خوئینه که ی له نه ستودا جیگیر بووه.

(وَلِلْحَاضِ) بق ثافره تی هه یزدار دروسته (النَّفَرُ بِالْوَدَاعِ) بئ نه وه ی (طَوَافُ الْوَدَاعِ) بکا له
(مَكَّة) برواته دهر وه، به به لگه ی هه دیسه که ی پابرئوو.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾: به فه رموده ی راستتر (طَوَافُ الْوَدَاعِ) به شیک نیه له کرده وه کانی هه ج و
عومره، که واته: هه ر که سئک - به و نه ندازه ی پابرئوو - له (مَكَّة) برواته دهر وه، واجبه: (طَوَافُ
الْوَدَاعِ) بکا، هه رچند بق هه ج و عومره ش نه چوئیتته ناو شاری (مَكَّة)، هه روه ک له (الإيضاح) دا
پوون کرلوه ته وه - به به لگه ی هه دیسه که ی پابرئوو - به لام له (تحفة) دا فه رمویه تی: (طَوَافُ
الْوَدَاعِ) - بق حاجی و عومره چئ - پابه ندی کرده وه کانی هه ج و عومره یه. که واته: (طَوَافُ
الْوَدَاعِ) به ر (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ی روکنی هه ج ده که وئ بق نه و که سه ی (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ی
نه کربوه، هه روه ک له پئیش هه لائوونی هه ج و عومره دا پابرا.

وَيَسْنُ شُرْبُ مَاءِ زَمْزَمَ،

ئینجا که (طواف الوداع)ی تەولو کرد، دو پرکەت سوننەتی تەواف دەکا، ئینجا سوننەتە: لە لای (المُلتَزَم) -نێوان (الحَجَرِ الْأَسْوَد) و دەرگە (بَيْت) پابووستەو ئەم دوعایە بخوێنی: (اللَّهُمَّ إِنَّ الْبَيْتَ بَيْتُكَ وَالْعَبْدَ عَبْدُكَ وَالْبَنَ أَمَتُكَ حَمَلْتُ عَلَى مَا سَخَرْتَ لِي مِنْ خَلْقِكَ حَتَّى صَيَّرْتَنِي فِي بَلَدِكَ وَبَلَّغْتَنِي بِنِعْمَتِكَ حَتَّى أَعْتَقْتَنِي عَلَى قَضَاءِ مَنَاسِكَكَ، فَإِنْ كُنْتُ رَضِيتَ عَنِّي فَارْزُدْ عَنِّي رِضَى، وَإِلَّا فَمَنْ أَلَانَ قَبْلَ أَنْ تَسْأَلَ عَنْ بَيْتِكَ دَارِي وَيَبْعُدَ عَنْهُ مَزَارِي، وَهَذَا أَوْ أَنَّ الْإِصْرَ أَلِي إِنْ أَذْنَتَ لِي غَيْرَ مُسْتَبَدِّلَ بِكَ وَلَا بَيْتِكَ وَلَا رَاغِبَ عَنْكَ وَلَا عَنْ بَيْتِكَ، اللَّهُمَّ فَأَصْحِبْنِي الْعَاقِبَةَ فِي بَدْنِي وَالْعِصْمَةَ فِي دِينِي وَأَحْسِنْ مُنْقَلَبِي وَارْزُقْنِي الْعَمَلَ بِطَاعَتِكَ مَا أَبْقَيْتَنِي وَأَجْمَعْ لِي خَيْرِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، إِنَّكَ قَادِرٌ عَلَى ذَلِكَ).

ئینجا سە لاوت لە سەر پێغه مەبرک ﷺ ئی دەدا، هەر دوعایەکی تریش هەز دەکا، سوننەتە: بیک، هەروەها بۆ ئافەرەتی هەیزداریش سوننەتە: لە دەرگە (المَسْجِدُ الْحَرَام) پابووستەو ئەو دوعایە پێابوو بکا، هەروەک لە زۆریە سەرچاوەکاندا فەرموویانە.

﴿ نَاوِي زَمْزَم ﴾

(وَيَسْنُ شُرْبُ مَاءِ زَمْزَمَ) بۆ گشت کەسێک سوننەتە: ناولی زەمزمە بخواتەو (عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: شَرِبَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ زَمْزَمَ) رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، پێغه مەبرک ﷺ ناولی زەمزمە می خواردەو.

هەم سوننەتە: پێ بە ورگی خۆی ببخواتەو پێش خوارنەو (بِسْمِ اللَّهِ) بکاو بلی: خوابە بۆ ئەم مەبەستەم ناولی زەمزمە دەخۆمەو، چونکە وام پێگەیشتو: پێغه مەبرک ﷺ فەرموویەتی: ﴿ناوی زەمزمە بۆ هەر مەبەستێک بخوێنتەو، دەبی﴾.

هەروەها سوننەتە: ناولی زەمزمە لە گەڵ خویا بیاتەو وولاتی خۆی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَحْمِلُ مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ، پێغه مەبرک ﷺ هەندیک ناولی زەمزمە لە گەڵ خویا دەبردەو (مَدِينَةَ).

هەروەها سوننەتە: لە (مکە) دا زیارەتی ئەم شوێنانە بکا: ئەو ژوورە پێغه مەبرک ﷺ تێیدا لە دایک بوو، مالی حەزەرەتی (خَدِيجَةَ)، مزگەوتی خانووی (الْأَرْقَم)، ئەشکەوتی (حِرَام) و ئەشکەوتی (تَوْر).

ئینجا کە لە (مکە) چوو دەرەو، سوننەتە: سێ جار بلی: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، ئینجا بلی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ).

وَزِيَارَةُ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ فَرَاغِ الْحَجِّ.

﴿ زیارتی گوی پیغمبر ﷺ ﴾

(وَزِيَارَةُ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) بۇ گشت كەسك سوننه ته: زیارته گوی پیغمبر ﷺ بكا، هر كەسكیش بلى: سوننه نیه، خوی گومرایه و خه لكیش گومرا دهكا، هر وهك له (تحفة) دا فەرموویته.

ئینجا بۇ حاجیه كان ودها سوننه ته: (بَعْدَ فَرَاغِ الْحَجِّ) له نوای ته ولویوونی حه ج زیارته گوی پیغمبر ﷺ بکه، پیغمبر ﷺ ده فەرموئ: ﴿مَنْ زَارَ قَبْرِي وَجَّتَ لَهُ شَفَاعَتِي﴾ رواه ابن خزيمة في صحيحه، قال السبكي وهو حسن، وصححه ابن حجر الهيثمي، وقال الإمام النووي: رواه الدارقطني والبيهقي باسنادين ضعيفين. واته: هر كەسك زیارته گۆره كه م بكا، شه فاعته منى بۇ ده بی.

هر وهها پیغمبر ﷺ ده فەرموئ: ﴿مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَلَيَّ رُوحِي حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ﴾ رواه ابوداود بسند صحيح، هر كەسك سه لام لیكا، خوای گه وره گوftarم ده داته وه تا وه لامی سه لامی نه ده مه وه.

جا نه و حه نیسه به لگه یه: كه پیغمبر ﷺ ناگای له و كه سه هه یه: كه زیارته دهكا، جگه له وهش له حه نیسیكی تر دا پیغمبر ﷺ ده فەرموئ: ﴿الْأَيُّهَا أَهْلَاءُ فِي بُسُورِهِمْ يُصَلُّونَ﴾ رواه أبويعلى قال الإمام المناوي: هو حديث صحيح، پیغمبر ﷺ ان غلهم الصلاة والسلام- زیندونه له گۆره كانیادا نوئز ده كن.

ئینجا سوننه ته: بۇ چوونه (مَدِينَةُ) ی پیرۆز غوسل بكاو پوخته ترین بهرگ ده بهر بكاو له پنگه دا زۆر سه لاوات لیدا، ئینجا كه چاوی به دره خت و خانوه كانی (مَدِينَةُ) كه وت، زیارت سه لاوات لیدا.

ئینجا كه ویستی بپواته ناو (حَرَمِ) ی مزگه وتی پیغمبر ﷺ، سوننه ته بلى: ﴿بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ﴾ حديث حسن رواه الترمذي إلا (التسمية والحمد) فابن السني.

ئینجا بلى: (بسم الله) و پی ی راسته ی پیتشدا بنیته زوره وه و نیه تی (اعتكاف) بیتى، جا بۇ هاتنه دهره وهش هه مان زیکرو بوعا دهكا، به لام نه م جاره ده لی: ﴿وَأَفْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ﴾ و پی ی چه پی پیتشدا ده باته دهره وه.

ئینجا دانه نیشی و یه كسه ر پوو بكا ته (الرَّوَضَةُ الْمُطَهَّرَةُ) - كه نیتوان گۆره كه و مینبه ری پیغمبر ﷺ له وئ دا بوو ره كه وت (تَحِيَّاتُ الْمَسْجِدِ) بكا، چونكه پیغمبر ﷺ ده فەرموئ: ﴿مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ﴾ رواه الشيخان، نیتوان گۆره كه م و مینبه ره كه م میزگینكه له میزگه كانی به ههشت.

ئينجا ڀوڻ بڪاته ڪڍڻ پيرڙهه ڪهي پيڻهه مبردا ﷺ پشت له ڦيبله و ڀوڻ بڪاته ساري ڪڍڻ ڪهي و به دهنگي ڪي نزم ٻئي:

(السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ الْخَلَائِقِ أَجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِكَ وَأَهْلِ بَيْتِكَ وَأَزْوَاجِكَ وَأَصْحَابِكَ أَجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى مَائِرِ الْأَلْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، جَزَاكَ اللَّهُ - يَا رَسُولَ اللَّهِ - عَنَّا خَيْرَ الْجَزَاءِ وَصَلَّى عَلَيْكَ أَفْضَلَ وَأَكْمَلَ مَا صَلَّي أَحَدٌ مِنْ خَلْقِهِ أَجْمَعِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ الرِّسَالَةَ وَأَدَّيْتَ الْأَمَانَةَ وَكَصَحْتَ الْأُمَّةَ وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، اللَّهُمَّ آتِهِ الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَاماً مُخْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ). ئينجا سه لوانه ڪهي دواي ته حيات لي ده دا.

جا نه ڪر نه تيواني ٿو سه لامڪرنه درڙهه بڪا، با ٻئي: (السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ). هه روهه نه ڪر به ڪي ڪي سه لامي پيدا ناردبو، ده ٻئي: (السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، له جياتي فلانڪهس). يان ٻئي: (يَا رَسُولَ اللَّهِ، فلانڪهس سه لامت لي ده ڪا). هه روهه له (الإيضاح) (المجموع) دا هه رمويي ته.

ئينجا به قهه ڪه ڪي به روهه پاستي ده ڀوڻ سه لام له نيمامي (أبو بڪر) ده ڪا، ئينجا به قهه ڪه ڪي تر به روهه پاستي ده ڀوڻ سه لام له نيمامي (عمر) ده ڪا، چونڪه ٿو ڀوڻ به پڙانههش له ٿورهه ڪهي ڪڍي پيڻهه مبردا ﷺ نيزدون، ئينجا ده ڪه پڙته وه به رامبر پيڻهه مبردا ﷺ ٻي هه ڪاري ڪي هه ده ڪا به خاتري پيڻهه مبردا ﷺ له خوا ده پار پڙته وه، ئينجا ڀوڻ له ڦيبله ده ڪا و تا هه ده ڪا: نوحا ٻي خوي و ٻي موسولمانان ده ڪا، به لام هه رامه: به دورهي ڪڍڻ ڪه دا بگهري ناپه سنده ديواره ڪهي ماچ بڪاو ده ستي لي بدلو پشت و زگي پڙته بني، هه روهه له زوري به سه رچا وه ڪاندا هه رمويانه.

هه روهه سوننه ته: زياره تي (قبا) و ڪڍرستان (البقيع) و، گشت شوڻه ناوداره ڪاني تري (مدينة) بڪا، سوننه ته: زڏر له (مدينة) دا به رڏرو بيرو خيرو چاڪه بڪاو گشت نوڙهه ڪاني به جهامعت له مزگهوتي پيڻهه مبردا ﷺ بڪا، چونڪه پيڻهه مبردا ﷺ ده هه رموي: ﴿صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ﴾ رواه الشيخان، نوڙي ڪي له م مزگهوتي مند خيتره له هه زار نوڙ له مزگهوتي ڪاني تر دا، ته نها (الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ) نه بن. واته: چونڪه نوڙي ڪي له (الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ) دا له سه ده زار نوڙي مزگهوتي ڪاني تر خيتره، هه روهه له ڀوي ته (ابن ماجه) دا هاتوه.

(فصل) أَرْكَانُ الْحَجِّ خَمْسَةٌ: الْإِحْرَامُ، وَالْوُقُوفُ، وَالطَّوَافُ، وَالسَّعْيُ، وَالْحَلْقُ إِذَا جَعَلْنَاهُ سُكًّا.

﴿خواحانیزی له (مدینه) ی پیروز﴾

هرکاتیک ویستی له (مدینه) به بگریته وه ولاتی خوی، سونته ته: نووړه کعت نویژ له مزگوتی پیغه مبهردا ﷺ بکاو هرچند پیی خوشه نوعا بکا، ئینجا برواته خزمهت گوی پیغه مبهردا ﷺ و هه مان سه لاهو نوعای پابریوی زیارهت نوویاره بکاته وه، ئینجا بلی: (اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ هَذَا آخِرَ الْعَهْدِ بِحَرَمِ رَسُولِكَ وَيَسِّرْ لِي الْعَوْدَ إِلَى الْحَرَمَيْنِ سَبِيلاً سَهْلَةً وَارْزُقْنِي الْغَفْوَ وَالْعَالِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَزِدْنَا سَالِمِينَ غَالِمِينَ). ئینجا بهر وه پیته وه له مزگوت دبرواته دهر وه - نهك پشت و پشت - مهر وه له (الإيضاح) د فرموی ته.

﴿پاشکوک﴾: پیغه مبهردا ﷺ ده فرموی: ﴿مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ خَرَجَ مِنْ ذُكُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ﴾ رواه الشيخان، هر که سیک بق خوا حج بکاو له حج که یی دای قسهی ناشیرین و بی شرعی نهکا، له گونا هه کانی دهر دچ و پاک دهر پیته وه، وهك نهو پوژده ی له دایکی بووه. که وایو: ئه ی حاجی ریزدار نهو پاکبوونه وه یه له دهست مه دهو جاریکی تر مه که پیوه سر گوناو کردن.

ئینجا - مهر وه له (المجموع) و (الأنکاح) د فرموی ته - نهو که سهی پیشولزی له حاجیه که دهکا، سونته ته نوعای بق بکاو بلی: ﴿قَبِلَ اللَّهُ حَجَّكَ وَغَفَرَ ذَنْبَكَ وَأَخْلَفَ نَفَقَتَكَ﴾ حدیث غریب رواه ابن السني، خوا حجعت قبول بکاو له گونا هت خوش بی و نه وه ی سر هفت کړیوه خوا له جیاتنی بتداته وه.

ئینجا سونته ته: حاجیه که ش نوعای بق بکاو بلی: (خوا له گونا می توش خوش بیی)، چونکه پیغه مبهردا ﷺ ده فرموی: ﴿اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْحَاجِّ وَلِمَنِ اسْتَفْرَ لَهُ الْحَاجُّ﴾ رواه الحاكم وقال صحيح على شرط مسلم، خویله له حاجی خوش بیو لهو که سهش خوش بیو: که حاجی نوعای لیخوشبوونی گونا می بق دهکا.

﴿فصل: له یاسی پوکن و واجبه کانی حج و عمره﴾

(أَرْكَانُ الْحَجِّ خَمْسَةٌ) پوکنه کانی حج پیچن، یه که م: (الإِحْرَامُ) نیته تیحرامبه ستنه. دووهم: (وَالْوُقُوفُ) پلوه ستانه له (عَرَفَات). سئ یه م: (وَالطَّوَافُ) تهواف کړنه، واته: (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ). چوارهم: (وَالسَّعْيُ) هاتوچوی نیوان سه فاهو مه پوه یه. پیچنجه م: (وَالْحَلْقُ) سهرتاشینه (إِذَا جَعَلْنَاهُ سُكًّا) هر کاتیک له سر فرموده ی پاست: به خوپه رستی دابننن.

جا بزانه: مهرجه نهو پوکنانه به ریز بکړن، واته: نیته تیحرامبه ستن له پیش گشتیان دابن، وه ستانی (عَرَفَات) له پیش (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) و له پیش سهرتاشین دابن.

وَلَا تُجْبَرُ بِدَمٍ، وَمَا سِوَى الْقُوفِ أَرْكَانٌ فِي الْعُمْرَةِ أَيْضًا، وَيُؤْذَى النُّسُكَانَ عَلَى أَوْجُسِهِ، أَحَدُهَا: الْإِفْرَادُ بِأَنْ يَحُجَّ ثُمَّ يُحْرِمَ بِالْعُمْرَةِ: كَأَحْرَامِ الْمَكِّيِّ وَيَأْتِي بِعَمَلِهَا.

(وَلَا تُجْبَرُ بِدَمٍ) پوکنه کانی حج به خوین پر ناکرینه وه و هر دهبی بکرتن، که واته: نه گهر تنها یه کتیک له و پوکنه کانی حج نه کا، یان پوکنتیکی ناتهلو بی، حه جه که ی دروست نابیتو له ژیر ئیحرام دهرناچن، ههروه که له (المجموع) دا فهرموویانه.

﴿ نَاكَادَارِي ﴾: واجبه کانی حج پینجن، یه که م: ئیحرام به ستن له میقاتیکی شهرعی. دوهم: ره جمی شه یانه کان له جه ژنو له دواي جه ژندا. سئیم: مانه وه ی شهرعی له (مزلفه). چوارهم: مانه وه ی شهرعی له (مَنَى). پینجه م: (طَوَافُ الْوُدَّاعِ). جا ئه و واجبه کانی حج جیاوازن له پوکنه کانی حج، چونکه نه گهر واجبتیک، یان گشت واجبه کان نه کا، حه جی دروست ده بی، به لام به نه کرنی هه ر واجبتیک خوینتیک ده که ویتنه سهر، ههروه که پوونمان کرده وه و له خوینتیه کانی حه جدا خوینتیه که ش پوون ده که ینه وه، بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى.

(وَمَا سِوَى الْقُوفِ) جگه له وه ستانی (عَرَفَات)، گشت پوکنه کانی دایریدو (أَرْكَانٌ فِي الْعُمْرَةِ أَيْضًا) پوکتن له عومره دلو مه رجه هه رچواریان به م ریزه بکرتن: ئیحرام به ستن به عومره، ئینجا ته وافی پوکنی عومره، ئینجا (سَعْيٍ) سه فاو مه روه، ئینجا سه رتاشین، یان برینی موو. جا نه گهر ئه و چوار پوکنه کانی به و ریزه به ته وافی کردن، عومره که ی ته واهو ده بی، به لام نه گهر ته نها پوکنتیک له و چوارانه نه کا، یان پوکنتیکی ناتهلو بی، عومره که ی دروست نابیتو له ژیر ئیحرام دهرناچن، چونکه به لگه کانی پوکنه کانی حج به لگه نه بق پوکنه کانی عومره ش، ههروه که له زۆریه ی سه رچاوه کانداه فهرموویانه.

ههروه ها بزانه: واجبه کانی عومره ته نها ئیحرام به ستن له میقاتی شهرعی و خوپاراستنه له قه ده غه کراوه کانی ئیحرام، ههروه که له (نهاية) و (مغنی) دا فهرموویانه.

﴿ شَيَوهِي حه ج و عومره کردن، ویکرا، به ته نها ﴾

(وَيُؤْذَى النُّسُكَانَ عَلَى أَوْجُسِهِ) حه ج و عومره ده کرتن به سئ شیتوه: (أَحَدُهَا) شیتوه ی یه که م: (الْإِفْرَادُ) حه جی ته نها ی جیاکراوه یه (بِأَنْ يَحُجَّ) وه که له پیتشدا حه ج بکا (ثُمَّ يُحْرِمَ بِالْعُمْرَةِ) ئینجا له دواي ته وایوونی حه ج، ئیحرام به عومره بیه ستن (كَأَحْرَامِ الْمَكِّيِّ) وه که ئیحرامی دانیشتووی (مَكَّةَ)، واته: به واته دهر وه ی (حَرَمِ مَكَّةَ) و ئیحرام به عومره بیه ستن و (وَيَأْتِي بِعَمَلِهَا) ئینجا بیتته وه (مَكَّةَ) و کرده وه کانی تری عومره بکا: که ته وافو (سَعْيٍ) و سه رتاشین ﴿ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ، وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ، وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ، وَأَهْلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْحَجِّ ﴾ رواه الشيخان، له که ل پیتغه مبه ردا ﷺ چوینه حه ج: جا مه نندیکمان ئیحرامی به

الثاني: الْقَرَانُ بَأَنْ يُحْرَمَ بِهِمَا مِنَ الْمِيقَاتِ وَيَعْمَلُ عَمَلُ الْحَجِّ فَيُخْصِلَانِ، وَلَوْ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ ثُمَّ بَحَجَّ قَبْلَ الطَّوَافِ كَانَ قَارِنًا، وَلَا يَجُوزُ عَكْسُهُ فِي الْجَدِيدِ.
الثالث: اَلْتَّمَعُ بَأَنْ يُحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ مِنْ مِيقَاتِ بَلَدِهِ وَيَفْرَغَ مِنْهَا ثُمَّ يُنْشِئُ حَجًّا مِنْ مَكَّةَ،

عومړې ته نه بايست، هه نډيکمان ئيحرامي به حج و عومړې وي ويکړا به ست، هه نډيکمان ئيحرامي به حج ته نه بايست، پټغه مېرګه ئيحرامي به حج ته نه بايست.

(الثاني) شپږه وي دوهم: (الْقَرَانُ) حج و عومړې وي ويکړايه (بَأَنْ يُحْرَمَ بِهِمَا مِنَ الْمِيقَاتِ) وه که له مانگه کاني حجدا له ميقاتي حج - نيه تي ئيحرامي حج و عومړې ويکړا بيتي، به به لگي هه ديسه که پر لبروو، ئينجا (وَيَعْمَلُ عَمَلُ الْحَجِّ) ته نه کرده وه کاني حج بکا (فَيُخْصِلَانِ) بهو شپږه به حج و عومړې هه رڼوک بل دېن، واته: عومړه که له ناو حجدا بيتي جړو به بهر حج و عومړې ډوکني ئيسلام ده که مون ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا: طَوَّافُكَ بِأَنْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ يَكْفِيكَ لِحَجِّكَ وَعُمْرَتُكَ﴾ رواه ابو داود و مسلم، ته وافي كي (بيت و هاتو چو يه كي نيوان سه فلو مېرود ته به به بل حج و عومړه.

(وَلَوْ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ) نه گهر له مانگه کاني حجدا ئيحرامي به عومړه به ست (ثُمَّ بَحَجَّ) ئينجا له نواي ئيحرامي نهو عومړه به ئيحرامي به حج بش به ست، واته: نيه تي هيتا حج بيتي ته سر عومړه (قَبْلَ الطَّوَافِ) پيش نهو وي ته وافي عومړه بکا، نهو د روستو (كَانَ قَارِنًا) واي لي دي: نيه تي حج و عومړې وي ويکړاي هيتاوه، هه روه که له (بخاري و مسلم) دا له (عائشة) گټر ډر لوه ته وه، به لام نه گهر ده ستی به ته وافي کړي بي، نهو کاته د روست نيه: نيه تي ئيحرامي حج بيتي، هه روه که له سه رچاوه کانداهه رمو ويانه.

هه روه ها (وَلَا يَجُوزُ عَكْسُهُ) پټغه وانه پر لبرووش د روست نيه، واته: نه گهر له پيشدا ئيحرامي به حج به ستبو، د روست نيه: نيه تي ئيحرامي عومړه بيتي، چونکه عومړه نابري ته سر حج (فِي الْجَدِيدِ) له هه رمووده وي نو ئي ئيمامي (الشافعي) دا.

(الثالث) شپږه وي سټ يه: (اَلْتَّمَعُ) حج به له زده تي نواي عومړه به: (بَأَنْ يُحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ مِنْ مِيقَاتِ بَلَدِهِ) وه که له مانگه کاني حجدا له (مِيقَاتِ) وي وولته که ي خړي ئيحرام به عومړه بيه ستو (وَيَفْرَغَ مِنْهَا) عومړه که له ته ولو بکا (ثُمَّ يُنْشِئُ حَجًّا مِنْ مَكَّةَ) ئينجا له نواي ته ولو بوني عومړه - هه له (مكة) ئيحرام به حج بيه ستو وېر واته (عَرَفَات) و حج که ش ته ولو بکا.

جا بزانه: بويي بهم شپږه به ده گوتري حج به له زده ت، چونکه له ته ولو بوني عومړه تا ئيحرامي حج، له زده تي کړوه: که گشت قه ده غه کړوه کاني لي حال بويي، هه روه که له سه رچاوه کانداهه رمو ويانه.

وَأَفْضَلُهَا الْإِفْرَادُ، وَبَعْدَهُ التَّمَتُّعُ وَبَعْدَ التَّمَتُّعِ الْقِرَانُ، وَفِي قَوْلِ أَتَمَتُّعُ أَفْضَلُ مِنَ الْإِفْرَادِ، وَعَلَى التَّمَتُّعِ دَمٌ بِشَرَطٍ أَنْ لَا يَكُونَ مِنْ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَحَاضِرُهُ مَنْ دُونَ مَرَحِلَتَيْنِ مِنْ مَكَّةَ، قُلْتُ: الْأَصَحُّ مِنَ الْحَرَمِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَأَنْ تَقَعَ عُمْرَتُهُ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ

(وَأَفْضَلُهَا) لهو سن شیوهه خیرتره که یان (الافراد) حه جی ته نهایی، چونکه نهو حه نپسانه نذرین: که پیغه مبه ر علیه السلام حه جی ته نهایی کروده، هم وه حه نپسه که ی به که می پابر دوش (وَبَعْدَهُ التَّمَتُّعُ) له نوا ی حه جی ته نهایی حه جی به له زده تی نوا ی عومره خیرتره.

(وَبَعْدَ التَّمَتُّعِ الْقِرَانُ) نینجا حه جی ویکرا (وَفِي قَوْلٍ) له فه رموده به کدا: (التَّمَتُّعُ أَفْضَلُ مِنَ الْإِفْرَادِ) حه جی به له زده تی نوا ی عومره خیرتره له حه جی ته نهایی، چونکه حه جی به له زده تی نوا ی عومره ش له چند حه نپسیکی (صحيح) دا هاتوه، وَافٍ أَكْبَرُ.

(وَعَلَى التَّمَتُّعِ دَمٌ) نهو که سه ی حه جی به له زده تی نوا ی عومره ده کا، له سه ری واجبیه: خوین بدا، خوا ی گه وره ده فه رموی: ﴿فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ﴾ هر که سیک له زده ت و خوشی دیت به ته ولویونی عومره تا ئیحرام به ستنی حه ج، واجبیه نهو خوینه بدا: که بوی ناسانه.

﴿نَاكَادَارِي﴾ نه گهر له پیش حه ج کردندا عومره دوپاره ش بکاته وه، ته نهایی به خوینی له سه ر واجب ده بی، هه روه که له (تحفه) دا فه رموی ته، خوینه که ش به م چوار مه رجانیه واجب ده بی:

مه رجی به که م: (بِشَرَطٍ أَنْ لَا يَكُونَ مِنْ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) بهو مه رجی نهو که سه خه لکی (الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) نه بی، چونکه نهو ان خوینیان له سه ر نیه، خوا ی گه وره ده فه رموی: ﴿ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ نهو خوینه له سه ر نهو که سه واجبیه: که دانیش تو ی (الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) نه بی.

(وَحَاضِرُهُ) خه لکی (الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) که نهو برپاره بیان گریته وه (مَنْ نَوَّنَ مَرَحِلَتَيْنِ مِنْ مَكَّةَ) نهو که سه یه: ماله که ی له (حَرَمِ مَكَّةَ) دابی، یان ماله که ی دوو قوناغ که متر دوور بی له شاری (مَكَّةَ) ی پیروز (قُلْتُ) ئیمامی (النواوی) ده فه رموی (الاصح) فه رموده ی پاستر نه مه یه: (مِنَ الْحَرَمِ) ماله که ی دوو قوناغ که متر دوور بی: له (حَرَمِ مَكَّةَ)، واته: هه شتا کیلومتر دوور نه بی (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

مه رجی دوو هم: (وَأَنْ تَقَعَ عُمْرَتُهُ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ) نیه تی ئیحرامی عومره که ی بکه ویته ناو مانگه کانی حه ج، که واته: نه گهر له مانگه کانی پیش (أَشْهُرِ الْحَجِّ) دا عومره بکا، یان له په مه زاندا نیه تی عومره بیئو له (أَشْهُرِ الْحَجِّ) دا کرده وه کانی تری عومره ته ولو بکا، خوینی ناکه ویته سه ر، چونکه نیه تی عومره که ی نه که ورتنه ناو (أَشْهُرِ الْحَجِّ)، هه روه که سه رچاوه کاندا پوون کرلوه ته وه.

مِنْ سَنَّتِهِ، وَأَنْ لَا يَعُوذَ لِإِحْرَامِ الْحَجِّ إِلَى الْمَيْقَاتِ وَوَقْتُ وَجُوبِ الدَّمِ إِحْرَامُهُ بِالْحَجِّ،

مهرجی سنی هم: (مِنْ سَنَّتِهِ) له هه مان سالی حج کردن عومره که ی بکا، که واته: نه گهر
 نه م سال له مانگه کانی هجدا عومره ی کرد به لام حجی نه کرد، خوینی له سهر نیه ﴿عَنْ
 سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقْتَمِرُونَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ فَإِذَا لَمْ يَحْجُوا مِنْ
 عَامِهِمْ لَمْ يُهْدُوا﴾ رواه البيهقي باسناد حسن، (صحابه) پیغمه مبر ﷺ له مانگه کانی هجدا
 عومره یان ده کرد، جا نه گهر هه مان سال حجیان نه کردبا، خوینیان نه ده دا.

مهرجی چوارم: (وَأَنْ لَا يَعُوذَ لِإِحْرَامِ الْحَجِّ إِلَى الْمَيْقَاتِ) بئ ثیحرامی حج نه گه پیتته وه
 (میقات) یکی شرعی: وهك له نوای ته وایوونی عومره، له (مکه) دا ثیحرام به حج
 بیهستی و بروات (عَرَفَات)، یان هر له (عَرَفَات) دا ثیحرام به حج بیهستی، واته: چونکه
 حج و عومره ی به ثیحرامی دوو (میقات) نه کریون، به لکو (میقات) یکی قازانج کریوه،
 هه روهك له زوره ی سرچاوه کاندا فرمویانه.

که وایو: نه گهر له نوای ته وایوونی عومره، گه پلوه بئ (میقات) یکی شرعی و له وئ ثیحرامی
 به حج بهستی، یان له (مکه) ثیحرامی به حج بهستی، ئینجا به ثیحرام بهسترولی - پیش
 وهستانی (عَرَفَات) - گه پلوه بئ (میقات) یکی شرعی، ئینجا له وئ وهش گه پلوه و چوه
 (عَرَفَات)، نه و کاته خوینی له سهر لاده چی، هه روهك له (المجموع) و (تحفة) و (حاشیة
 الإيضاح) دا پوون کرلوه ته وه، واته: چونکه هیچ قازانجی نه کریوه.

ئینجا بزانه: لیره دا جیاوازی نه: بگه پیتته وه هه مان (میقات) ی عومره، یان (میقات) یکی تر،
 یان نه ندازه ی (میقات) یکی شرعی، هه روهك له سرچاوه کاندا پوون کرلوه ته وه.

﴿كَاتَوِ چُونیه تی خوینی حجی به نه ززه ت﴾

پیشگی بزانه: مه بهستی له خوینی نیره و گشت خوینه کانی تری حج و عومره: یان
 مهریکه ته مهنی سالتیک ته ولو بوئی، یان بزئیکه ته مهنی دوو سال ته ولو بوین، یان
 هه فتیکی ووشتریک، یان مانگایهك، هه روهك له سرچاوه کاندا فرمویانه و له خوین و
 (فَدْيَةٍ) کانی هجدا دریزتر پوونی ده که ی نه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

ئینجا (وَوَقْتُ وَجُوبِ الدَّمِ) کاتی واجیبوونی نه و خوینه له سهر نه و که سه ی حجی به
 له ززه تی نوای عومره ی کریوه (إِحْرَامُهُ بِالْحَجِّ) ثیحرام بهستی ته به حج، واته: هر
 کاتیک له نوای ته وایوونی عومره ثیحرامی به حج بهستی، خوینه که ی ده که ویتته سهر،
 به لام نه گهر بگه پیتته وه بئ (میقات) یکی شرعی، نه و کاته خوینه که ی له سهر لاده چی،
 هه روهك تازه پوونمان کرده وه.

ئینجا له فرموده ی به میزتردا: دروسته: هر له نوای ته وایوونی عومره - پیش
 ثیحرام بهستی به حج - نه و تازه له سهر بپئی، هه روهك له سرچاوه کاندا فرمویانه.

وَالْأَفْضَلُ ذَبْحُهُ يَوْمَ النَّحْرِ، فَإِنْ عَجَزَ عَنْهُ فِي مَوْضِعِهِ صَامَ عَشْرَةَ أَيَّامٍ: ثَلَاثَةً فِي الْحَجِّ
تُسْتَحَبُّ قَبْلَ يَوْمِ عَرَفَةَ وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ فِي الْأَظْهَرِ، وَيُنْدَبُ تَتَابِعُ الثَّلَاثَةِ،
وَكَذَا السَّبْعَةِ، وَلَوْ فَاتَتْهُ الثَّلَاثَةُ فِي الْحَجِّ فَلَا أَظْهَرَ أَلَّا يَلْزَمُهُ أَنْ يُفَرِّقَ فِي قَضَائِهَا يَبْتَغِيهَا
وَيَبَيِّنُ السَّبْعَةَ،

به لأم (وَالْأَفْضَلُ) ودها خیرتره: (ذَبْحُهُ يَوْمَ النَّحْرِ) له پښی جهنمی قوریاندا نازده له که سهر
بیږی، چونکه له مهزه به کانی ترده: پښ پښی جهنم دروست نیه.

نیجا بزانه: نه گهر له (حَرَمِ مَكَّةَ) دا نازده لی دهست بکوی، دروست نیه: به پښو بیږی، به لأم
(فَإِنْ عَجَزَ عَنْهُ فِي مَوْضِعِهِ) نه گهر له (حَرَمِ) دا له و خوښه بین توانا بوو: وهك نازده له که ی
دهست نه که وی، یان پاره ی نه بین بیکیږی، یان پاره ی هه بین به لأم بږی کاری پتویست
پاره که ی بو، نه وه (صَامَ عَشْرَةَ أَيَّامٍ) واجبه: له جیاتی خوښه که ده پښان به پښو بیږی:

(ثَلَاثَةً فِي الْحَجِّ) سږ پښان: له لوی نیچر امبه ستنی حج به پښو ده بی، جا نه گهر بگوچی
(تُسْتَحَبُّ قَبْلَ يَوْمِ عَرَفَةَ) ودها سوننه ته پښ پښی عالفه سږ پښه کان به پښو بیږی هه
(وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ) هفت پښانیش هر کاتیک گه پاره بږی ولاتی خوی به پښو
ده بی (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به هیز ترده. که واته: پښ نیچر امبه ستنی حج سږ
پښو ده کان دروست نابن، هه وهك له سهرچاوه کانداه فرمویانه.

خوای گه ورده ده فرموی: (وَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْكُمْ
عَشْرَةَ كَامِلَةً) هر که سږ نازده له که ی دهست نه که وی، با سږ پښان له هه جدا به پښو
بیږی هفت پښانیش هر کاتیک گه پاره وه ولاتی خوتان، نه وه ده پښی ته ولوه.

که واته: دروست نیه له پښه دا هفت پښه کان به پښو بیږی، به لأم له فرموده که ی تری
شیامی (الشافعی) له هه سږ مهزه به که ی ترده دروسته: هر له لوی ته ولویونی حج نه و
هفت پښانیش به پښو بیږی، هه وهك له سهرچاوه کانداه فرمویانه.

(وَيُنْدَبُ تَتَابِعُ الثَّلَاثَةِ) سوننه ته: سږ پښه که ی حج به لوی به کترده به پښو بیږی
دروسته: نیوانیشیان بخاتږ (وَكَذَا السَّبْعَةِ) هه وها هفت پښه که ی تریش سوننه ته: به
لوی به کترده به پښو بیږی به نیوانیش دروستن.

(وَلَوْ فَاتَتْهُ الثَّلَاثَةُ فِي الْحَجِّ) نه گهر سږ پښه که ی لته وتان و له هه جدا به پښو نه بو
(فَلَا أَظْهَرَ) فرموده ی به هیز تر نه مه یه: واجبه سږ پښو ده که قهزا بکاته وه، هه (أَنَّهُ
يَلْزَمُهُ أَنْ يُفَرِّقَ فِي قَضَائِهَا) واجبه: له قهزا کردنه وه ی نه و سږ پښانده ماوه یه ک پشور بدا
(يَبْتَغِيهَا وَيَبَيِّنُ السَّبْعَةَ) له نیوان سږ یه که و هفته که، پشوره کهش به نه ندازه ی چوار
پښه که ی جهنم و ماوه ی پښستنی پیگی گه پاره وه بږی ولاتی خوی بی، واته:

وَعَلَى الْقَارِنِ دَمٌ كَدَمِ الثَّمْتِ، قُلْتُ: بِشَرَطٍ أَنْ لَا يَكُونَ مِنْ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

له مالوه سى پوزده كه قهزا ده كاته وه، نينجا به قهده پوزانى جه زن و نهو پوزانهى له
پيگه دا پويشته وه تا كه يشته وه وولاتى خوي، پشوو ده دا، نينجا هفتكه كى مالوه ش
به رنوو ده بى.

﴿خوينى هج و عومرهى ويكرا﴾

(وَعَلَى الْقَارِنِ دَمٌ) نهو كه سى هج و عومرهى ويكرا ده كا، خوينى له سر واجب (كَدَمِ
الْثَّمْتِ) وهك خوينى هجى به له زهتهى نوای عومره - كه به دريژى پويمان كرده وه -
چونكه نه مش - وه كو نهو - هج و عومرهى به نى حرامى بهك (ميفات) كرون و (ميفات) يكي
قازانچ كروه.

كه وايو: نه گهر نهو كه سى هج و عومرهى ويكرا ده كا - له پيش وه ستانى (عَرَفَات) دا -
بگه پيته وه ميفاتيكي شهرى، نه ويش خوينه كى له سر لاده چى، هه روهك له زوييهى
سه رچا وه كاندا هه رمويانه.

(قُلْتُ) نيعامى (النواوى) ده هه رموى: هه م (بِشَرَطٍ أَنْ لَا يَكُونَ مِنْ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)
به م هه رجهش خوينى له سر واجب ده بى: كه خهلكى (الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) نه بى، كه به
دريژى پويمان كرده وه، واته: خهلكى نهوى به هوى هج و عومرهى ويكرا خوينيان له
سر واجب نابى (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

جا بزانه: له پوزوى هجى به له زهتهى نهتهى (فِدْيَةِ) هجى به له زهتهى دىنى، له
پوزوى هجى ويكرا دا نهتهى (فِدْيَةِ) هجى ويكرا دىنى، هه روهك له (المجموع) دا
هه رموييه تى.

﴿فَأَكْأَدَارِي﴾: نه گهر نهو كه سى هج و عومرهى ويكرا ده كا، يان هجى به له زهتهى
نوای عومره ده كا، له حالتهى هج كرنه دا مرد، يان له نوای هج كرن مرد، به لام
خوينه كى سر نه بريبو، نه وه خوينه كى له نه ستودا جيگر بووه به مردن له سرى
لاناچى. كه وايو: نه گهر تواناي خوينداني هه بويى، واجبه: له ميراته كى خوينه كى بق
برى، به لام نه گهر تواناي نه بويى، نهو كاته تيبينى ده كرى:

نه گهر بوى گونجا بى به رنوو بى و پوزوه كاني نه گرتن، نه وه ش وه كو په مزان: يان
(فِدْيَةِ) بى بق ده بى، يان خزميكي له حياتى وى به رنوو ده بى.

به لام نه گهر بوى نه گونجا بى به رنوو بى و مردى، نهو كاته خوينه كى له سر لاده چى،
هه روهك له (المجموع) و (مغنى) دا پوون كرلوه ته وه.

(بَابُ مُحَرَّمَاتِ الْإِحْرَامِ)

أَحَدُهَا: سَتَرُ بَعْضِ رَأْسِ الرَّجُلِ بِمَا يُعَدُّ سَاتِرًا إِلَّا لِحَاجَةٍ، وَلُبْسُ الْمَخِيطِ

﴿بَابُ مُحَرَّمَاتِ الْإِحْرَامِ: بِاسْمِ اللَّهِ دَهْمُ كَرَاوَمَكَانِي نُيْهَرَام﴾

بزانه: هر کاتیک مرقد نیه تی نیحرامبه ستنی هینا - به حج، یان به عومره - نهو
شتانه ی داهاتووی لئحه پامن:

۱- دهمه کردنی بهرگی دورواو بو پیاوان

(أَحَدُهَا) یه که میان: (سَتَرُ بَعْضِ رَأْسِ الرَّجُلِ) داپوشینی به شتیکی سهری نیرینه یه (بِمَا يُعَدُّ سَاتِرًا) به شتیکی وها: که به داپوشهر دابنری، هر چه ند داپوشهره که ش رهنگی پیسته ی سهری تی دا نیار بی: وه کو شووشه، یان په پوکیکی نهنگ، جیاوازی نیه داپوشهره که: دورولو بی، یان نا، دهوره ی له سهری بدا: وه کو کلاو، یان نا: وه کو پارچه په پوکیک، هره وها جیاوازی نیه: له نوای نیحرامبه ستن سهری داپوشی، یان پیش نیحرامبه ستن داپوشرا بیو له نوای نیحرامبه ستن داپوشینه که بهرده وام بی، به گشت نهو داپوشینه ی پابردو: هم گوناهار ده بی و هم (فِدْيَةُ) له سر واجب ده بی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الْمُحْرَمِ الَّذِي وَقَعَتْهُ نَائَةٌ فَمَاتَ: لَا لِمُسْوَاهُ بِطِيبٍ وَلَا تُخَمَّرُوا رَأْسَهُ﴾ روه الشیخان، دهریاره ی نهو پیاوه ی له ووشره که ی که وته خولوه ووه له نیحرامدا بوو و مرد، پیغه مبه رﷺ فرمووی: بونی خوشی لئمه دهن و سهری دامه پوشت.

(إِلَّا لِحَاجَةٍ) ته نها له هر پیوستی نه بی: وه ک سهرما، گهرما، دهرمانگرن، واته: سهری بریندار بو بی و په پوکیکی لئبه ستن، یان پیچه رنکی له سر دلنابی، له و حاله تانه دا دروسته: هه مووی، یان به شتیکی داپوشی، واته: گوناهار نابی، به لام (فِدْيَةُ) له سر واجب ده بی، هره وه له سرچاوه کاند فرموویانه.

جا بزانه: نهو (فِدْيَةُ) داپوشینی برین ته نها تاییه ته به سهری پیاو - نه ک نافره ت - که واته: نه گهر شوینکی تری لاشه ی پیاو بریندار بی و بی پیچیته وه، (فِدْيَةُ) له سر واجب نابی، هره وه له (المجموع) و (نهاية) دا فرموویانه.

هره وها نه گهر به مبه سستی سیبه رکردن شتیک له سر سهری رابگری، یان له بن چاس، یان له بن بانیک دابنیشی، یان ده سستی خوی له سر سهری دابنی، یان شتیک به مبه سستی هه لگرتن له سر سهری دابنی، (فِدْيَةُ) له سر واجب نابی.

به لام نه گهر به مبه سستی داپوشین نهو دوانه دابنی، (فِدْيَةُ) له سر واجب ده بی، هره وه له زویره ی سرچاوه کاند فرموویانه.

(وَلُبْسُ الْمَخِيطِ) هره وها حرامه له سر نیرینه: شتیکی دورولوی وها دهمه بکا که به هوی دوروین دهوره له لاشه ی بدا، یان دهوره له نه ندلمیکی بدا: وه کو کراس و

أَوِ الْمَسْجُوحِ أَوِ الْمَقْفُودِ فِي سَائِرِ بَدَنِهِ إِلَّا إِذَا لَمْ يَجِدْ غَيْرَهُ،

دهریئو کهوئ، هرچند دهسته کانیشی نه خاته ناو قوئی که وایه که (أَوِ الْمَسْجُوحِ) یان چنراویکی وهما ده بهر بکا که به هوی چنن دهوره له لاشه ی بدا، یان دهوره له نه دماویکی بدا: وه کو دهسته وانه و گۆره ووی و بلوزو پیللو (أَوِ الْمَقْفُودِ) یان گۆردراویکی وهما ده بهر بکا: که به هوی گۆردان دهوره لی بدا، یان به هوی پیوه لکاندن دهوره لی بدا: وه که جله که یی حیرام لیک گری بدا، یان به قولابو دمبوز، یان به زنجیر پیکیه وه بلکینی (فِي سَائِرِ بَدَنِهِ) له گشت به شه کانی لاشه که یی ده وانه ی پرابردو حه پامنو نه گهر به کیکیان ده بهر بکا، (فِدْيَةُ) له سر واجب ده بی، هر چه ند بق ماوه یه کی کورتیش بی، هه روه که له (المجموع) دا هه رمووی تی، پیغه مبه رﷺ ده هه رموئ: ﴿لَا يَلْبَسُ - أَيِ الْمُحْرِمِ - الْقُمَصَ وَلَا الْعَمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْأَبْرَاسَ وَلَا الْخِفَافَ﴾ رواه الشيخان، نابئ پیای به ئیحرام: نه کراس و نه میزه رو نه ده ریئو نه چه فیه و نه گۆره ووی ده بهر بکا.

(إِلَّا إِذَا لَمْ يَجِدْ غَيْرَهُ) مه گهر جگه له وانه ی پرابردو هچی تری ده ست نه کهوئ، نه و کاته دروسته: نه وانه ی پرابردو ده بهر بکا، جا نه گهر بق داپوشینی عه و پرت ده بهریان بکا، (فِدْيَةُ) له سر واجب نابئ، پیغه مبه رﷺ ده هه رموئ: ﴿وَمَنْ لَمْ يَجِدْ إِزَارًا فَلْيَلْبَسْ سَرَاوِيلَ﴾ رواه الشيخان، هر که سیک په شته مالی نه بو عه و پرتی پی داپوشی، با ده ریئ ده بهر بکا.

به لام نه گهر له بهر نه خویشی و سه رماو گه رما ده بهریان بکا، نه و کاته (فِدْيَةُ) له سر واجب ده بی، هه روه که له سه رچاوه کاندای پوون کرلوه ته وه، خوی گه وره ده هه رموئ: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَلْيَدْفَعْ...﴾ هر که سیک له ئیوه نه خویش بوو و جل و بهرگی خوی ده بهر کرد، یان ئازاریک له سه ری دا هه بو و سه ری تاشی، واجبه: (فِدْيَةُ) بدا.

ئینجا بزانه: پیای به ئیحرام بوی دروست نیه: پیللو ده بهر بکا، به لام بوی دروسته: جووته نه علیکی وهما ده بهر بکا: که پاشنه ی پیئو سه ره په نه کانی پیئو تی دا دیار بی، واته: زیانی نیه نه علیه کان پشته پیئو داپوشی، یان به شیکی په نه کانی داپوشی، هه روه که له (تحفة) و حاشیه کانی دا پوون کرلوه ته وه، پیغه مبه رﷺ ده هه رموئ: ﴿إِلَّا أَحَدٌ لَا يَجِدُ نَعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسْ خُفَيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ﴾ رواه الشيخان، ته نها یه کی که نه بی: که جووته نه علیکی ده ست نه کهوئ، با جووته خوفیک ده بهر بکا و له گۆزینگ به ره و خوارتر لیان بکاته وه. واته: ده بهر کردنی نه عمل دروسته.

﴿لَا كُفَّادَارِي﴾ بق پیای به ئیحرام دروسته: به نو قاتو سن قات په شته ماله کان له خوی وه ریپیچن، هه روه که له (الإيضاح) دا هه رمووی تی، که واته: دروسته به تانی و لیفه و

وَوَجَّهَ الْمَرْأَةَ كَرَأْسِهِ، وَلَهَا لُبْسُ الْمَخِيطِ إِلَّا الْقَفَّازَ فِي الْأَظْهَرِ.

نهو جوره شتانه به سر خوی دابدلو له خوی وهریپنچی له بهری پی کانیوه تا بن چه ناگی، به لام دروست نیه: به سر سری دابدلو سری پی داپوشنی، چونکه (فدیه)ی له سر واجب ده بی، هروه ها دروسته: نهنگوستیله بخاته پهجه ی و هم بوی دروسته: ته کبه ند له ناوقه دی بیهستی و جانتا ده ملی بکا، یان له قه دی بیهستی.

هروه ها دروسته: په شته مالی لای خواره وهی لیک گری بدلو هم دروسته: قایش، یان دلویکی له سر بیهستی تا کو رابوهستی.

به لام دروست نیه په شته مالی لای سهره وه: نه لیک گری بدلو نه قولابو دمبوزی لوبدلو نه به دوگه و نه به زنجیر بیهستی و نه له په شته مالی خواره وهی گری بدا، واته: نه گهر په کیک له وانه بکا، (فدیه)ی له سر واجب ده بی، چونکه راگری پی په شته مالی لای سهره وه گرنگ نیه، به لام دروسته لیچک ی په شته مالی لای سهره وه بخاته ژیر په شته مالی خواره وه، تا کو رابوهستی، هروه له سر چاوه کاندنا ناوه پویکی نهو ناگادری به پوون کراوه ته وه.

﴿ بهرگی نیهرامی نافرته و نیراموک ﴾

(وَوَجَّهَ الْمَرْأَةَ دَابُّوشِينِي بِرُوءِي نَافَرْتَه (كَرَأْسِهِ) وَهَكَو دَابُّوشِينِي سَهْرِي نِيَرِينَه هَهْرَامَه، بِه لَام (وَلَهَا لُبْسُ الْمَخِيطِ) بِقِ نَافَرْتَه دروسته: گشت جلیکی دورلو و جنرلو ده بهر بکا (إِلَّا الْقَفَّازَ) ته نها دروست نیه: دهسته وانه ده دهستی بکا (فِي الْأَظْهَرِ) له هره موده ی به میز تردا، که وایو: نه گهر له حال ته نیهرامدا نافرته روهی خوی داپوشنی، یان دهسته وانه ده دهستی بکا، (فدیه)ی له سر واجب ده بی ﴿عَنْ ابْنِ عُمرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَتَبَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي إِحْرَامِهَا: عَنْ الْقَفَّازِينَ وَالنَّقَابِ وَمَا مَسَّ الْوَرْسُ وَالزُّعْفَرَانُ مِنَ الثِّيَابِ، وَقُلْتُ بَعْدَ ذَلِكَ مَا أَحَبُّتُ مِنْ أَلْوَانِ الثِّيَابِ: مُعَصَّرًا أَوْ خَزًّا أَوْ حَلِيًّا أَوْ سَرَاوِيلَ أَوْ قَمِيصًا أَوْ خُفًّا﴾ روه اصحاب السنن بسند صحیح، پیغه مبه ر ﷺ قه ده غه ی کرد: نافرته تان له حال ته نیهرامدا دهسته وانه بخه نه دهستیانو روهیان داپوشنو نهو بهر گش ده بهر بکه ن که بونی خوشی لی ترابی، جگه له وانه هر بهر گیتی پی خوشه با ده بهر بکا: جا په ننگرلو بی، یان ناوردشم بی، یان خشل بی، یان ده ری بی، یان کراس بی.

نیجا بزانه: دروست نیه: نیراموک سهره روهی ویکرا داپوشنی، که وایو: نه ویش وه کو نافرته په قنار دهکا، واته: هر جوره جلیک ده بهر بکا دروسته (فدیه)ی له سر واجب نابی، هروه ها دروست نیه روهی داپوشنی، به لام سری داده پوشنی، هروه له سر چاوه کاندنا پوون کراوه ته وه.

الثاني: استعمال الطيب في ثوبه أو بدنه ودهن شعر الرأس أو اللحية، ولا يُكره غسل بدنه ورأسه بخرطمي. الثالث: إزالة الشعر أو الظفر،

٢- غوبونخوش كردن

(الثاني) دووهم قه دهغه كرلوی نحرپام: (استعمال الطيب) به كارمیتانی بونی خو شه (فی ثوبه أو بدنه) له جل و بهرگه که ی، یا نه لاشه ی، یا نه چهندهش به خوی هست به بونه که نهکا، پیغه مبه رﷺ دهغه رموی: ﴿وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثَّيَابِ شَيْئاً مِنْهُ زَعْفَرَانٌ أَوْ وَرْسٌ﴾ رواه الشيخان، هیچ جلیکی وها ده بهر مه کن که بونی زه عفران، یا نه بونی وهرسی لیدرایی.

جا بزانه: له چه پامی بونی خوشدا: جیاوازی ئافره تو پیاو نیه، هه روه ها جیاوازی نیه بونه خوشه که: بخوا، یا نه بونی بکا، یا نه هلیگری، هه روه ها جیاوازی نیه بونه خوشه که: گیا بی، یا نه دار بی، یا نه تو ز بی، شل بی، یا نه پهیت بی، بونه که له خوی بدا، یا نه خوی له بونه که بدا، یا نه له سه ری دابنیشی، یا نه بهرگیکیکی بونخوشکرلو ده بهر بکا، له گشت ئو حاله تانه ی پیرنودا (فدیه)ی ده که ویتته سر.

به لام نه گهر شته بونخوشه که بق ده رمانکردن و خواردن و خوشکردنی خوارده مانی به کار دههات: وهک پرته قالو سیو و دارچین و بهارات و مه لعم و ئو جو ره شتانه، یا نه له لای بونخوشیک دابنیشی و بونی بق بی، یا نه بونه خوشه که ی له ناو شتیکی داخولودا هه لگرت: وهک شووشه یه کی سر داپوشرلو، له و حاله تانه دا (فدیه)ی له سه ری نیه، هه روه که له سه رچاوه کاندان ئو مه سه لانه پوون کرلونه وه.

(ودهن شعر الرأس أو اللحية) هه روه ها چه پامه چه ورکردنی مووی سه رو پیش و سمیل به هه ر جو ره پونیک، که واته: هه ر مرقیق مووی سه ری، یا نه پیش و سمیلی چه ور بکا (فدیه)ی له سه ر واجب ده بی، پیغه مبه رﷺ دهغه رموی: ﴿الْحَاجُّ الشَّعِثُ الْفُلُ﴾ رواه الترمذي و رجاله رجال الصحيح، حاجی تو زلوی و بون ناخوشه.

(ولا يُكره) ناپه سند نیه (غسل بدنه ورأسه بخرطمي) سه رو لاشه ی به شتیکی وها بشوا که چلک لا بیا: وهک تایت و سابوون، به و مرجه ی مووه کانی هه لنه که نین، هه م سابوونه که ش بونخوش نه بی، هه روه که له (الشروانی) دا فهرموویته ی، واته: نه گهر سابوونه که بونخوش بی، چه پامه و (فدیه)ی له سه ر واجب ده بی، و الله اعلم.

٣- لایردنی نینوک و موو

(الثالث) سینیهم قه دهغه كرلوی نحرپام: (إزالة الشعر) لایردنی مووی لاشه یه تی (أو الظفر) یا نه نینوکی ده سه ته کانی، یا نه پنییه کانی، جیاوازی نیه: لایردنی به تاشین بی، یا نه به

وَتَكْمُلُ الْفِدْيَةَ فِي ثَلَاثِ شَعْرَاتٍ أَوْ ثَلَاثَةِ أَظْفَارٍ، وَالْأَظْهُرُ أَنَّ فِي الشَّعْرَةِ مِئَةَ طَعَامٍ وَفِي الشَّعْرَتَيْنِ مِائَتَيْنِ، وَلِلْمَعْدُورِ أَنْ يَخْلُقَ وَيَفْدِيَ. الرَّابِعُ: الْجِمَاعُ، وَتَقْسُدُ بِهِ الْعُمْرَةَ،

هه لکه نندن بئ، یان به سووتاندن بئ، یان به دهرمان بئ، له سهر و پیشی بئ، یان له شوینه کانی تری لاشه ی بئ، به خوی لایبیا، یان به کیکی تر به نیزنی وی لایبیا، خوی گوره ده فهرموی: ﴿وَلَا تَخْلُقُوا زُرُوسَكُمْ﴾ له حاله تی نیچر امداد سهرتان مه تاشن. جا بزانه: نینۆک (قیاس) کرلوه ته سهر موو، جا نه گهر نینۆکی شکاو نازاری ده دا، دروسته لی بکاته وهو (فدیه) ی له سهر نیه.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر خوی خوراندو دینی مووی لی بۆته وه، به لام نه یزانی تایا به خوی هه لکه ندرلوه، یان نهو هه لیکه نهوه، نهوه (فدیه) ی له سهر نیه، ههروه ها نه گهر به کیکی به زدرلیکردن، یان له خه ودا سهری تاشی، یان مووه کانی سووتاندن و توانای نه بو قه ده غه ی بکا، نهو کاته (فدیه) له سهر خوی نیه، به لکو له سهر تاوانباره که یه، به لام نه گهر که سیکی تر مووه کانی وی لابرین و به قه سدی ریگی نه گرت، یان ناگرتیک مووه کانی سووتاندن و به قه سدی خوی لی لانه دا، له هه ر دوو حاله تدا (فدیه) له سهر خوی واجب ده بی، ههروه که له زدریه ی سهرچاوه کاندایه یون کرلوه وه.

(وَتَكْمُلُ الْفِدْيَةَ) واجبه: (فدیه) کی ته ولو بدا (فی ثَلَاثِ شَعْرَاتٍ) به لابرینی سئ دلوه موو، یان زیاتر (أَوْ ثَلَاثَةِ أَظْفَارٍ) یان به لابرینی سئ نینۆک، یان زیاتر (وَالْأَظْهُرُ) به فهرمووده ی به هیزتر (أَنَّ فِي الشَّعْرَةِ) به لابرینی ته نها یه که دلوه موو، یان ته نها یه که نینۆک: (مِئَةُ طَعَامٍ) مستیک-واته: (٦٠٥) گرام- دانه ویله له (فدیه) ده بری (وَفِي الشَّعْرَتَيْنِ) به دوو دلوه موو، یان دوو نینۆک: (مِائَتَيْنِ) دوو مست دانه ویله له (فدیه) ده برین، جا لهو سئ (فدیه) دا جیاوازی نیه: نینۆکیکی دلوه موویکی ته ولو بئ، یان پارچه یه کی نینۆکه کهو دلوه که بئ.

(وَالْمَعْدُورِ) بۆ نهو که سه ی عوزریکی شهرعی هه بی، دروسته: (أَنْ يَخْلُقَ) مووه کانی خوی بتاشی (وَيَفْدِيَ) به لام واجبه (فدیه) بدا: وه که نه خۆش بئ، یان بریندار بئ و بۆ دهرمان کردن پیویستی به لابرینی مووه کان بئ، خوی گوره ده فهرموی: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ﴾ هه که سیکی له ئیه نه خۆش بوو، یان نازاریک به سهری یه وه بوو و سهری تاشی، واجبه (فدیه) بدا.

٤- جیماع کردن

(الرَّابِعُ) چولره م قه ده غه کرلوی نیحرام: (الْجِمَاعُ) جیماع کردن، خوی گوره ده فهرموی: ﴿فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾ جیماع کردن و گوناوهو ملعلانی له حه جدا نیه. (وَتَقْسُدُ بِهِ الْعُمْرَةَ) به جیماع کردن عومره ی ژنه کهو میرده که تیک ده چی و به تال

وَكَذَا الْحَجُّ قَبْلَ التَّحْلُلِ الْأَوَّلِ، وَيَجِبُ بِهِ بَدَنَةٌ وَالْمُضِيُّ فِي فَاسِدِهِ وَالْقَضَاءُ وَإِنْ كَانَ
نُسْكُهُ تَطَوُّعًا، وَالْأَصَحُّ أَنَّهُ عَلَى الْفَوْرِ.

دهبیته وه (وَكَذَا الْحَجُّ) هروه ها به جیماع کردن حجی ژنه که و میزده که ش تیک دهچی و
به تال دهبیته وه، به و مرجعی (قَبْلَ التَّحْلُلِ الْأَوَّلِ) پیش حالابوونی به که می حج جیماع
بکا، هم به و مرجعش: جیماع کردن که به قه سدی و به خوشی خوی بی و بن زدر لیکردن
جیماع بکا و بشزانی جیماع کردن له نیحرامدا هم پامه، وات: هر یه کیک له ژنه که و
میزده که له بیری چوبی: که له نیحرامدایه و جیماع بکا، یان نه زانی جیماع کردن هم پامه،
یان له خه ودا، یان به زدر لیکروی جیماع بکا، له و حاله تانه دا حج و عومره ی تیک ناچی و
(فَدْيَةٌ) شی له سر واجب نابی.

﴿لَا كَادَارِي﴾: (فَدْيَةٌ) که تهنه له سر پیاوه که واجب ده بی و له سر ژنه که واجب نابی،
به لام نه گهر ژنه که ش به خوشی خوی بویی و زانیبی (جیماع) هم پامه، نه ویش حجه که ی
تیک دهچی، جا بزانه: نه گهر ناوی خوی به نه ندامیک خوی، یان به نه ندامیک کی که سیک تر
بینیته وه، یان ماچ و ده ستبازی له گهل نافره ت بکا، (فَدْيَةٌ) ی بچو کی ده که ویتسه سر،
به لام حج و عومره ی تیک ناچی، جیاوازی نیه: به ده ستبازی که ناوی بیته وه، یان نا،
هروه که له سر چاوه کاند ا نه و مه سه لانه پوون کرلونه وه.

نوباره بزانه: له دوا جیماعی به که م هر جارتک جیماع بکا، مهریکی له سر واجب
ده بی، هروه ها له نیتان حالابوونی به که م دووه مدا هر جارتک جیماع بکا، مهریکی له
سر واجب ده بی، به لام حجه که ی تیک ناچی، هروه که له (المجموع) و (تحفة) دا نه و
مه سه لانه پوون کرلونه وه.

(وَيَجِبُ بِهِ بَدَنَةٌ) به و جیماعی که حج و عومره تیک ددها، ووشتریکی پینج ساله له
(فَدْيَةٌ) دا واجبه، جا نه گهر نه بو: مانگایه کی دوو ساله، نه گهر نه بو: هفت مهر، هم
واجبه: ده موده ست (فَدْيَةٌ) که بدا، هروه که له (تحفة) دا فرمویه تی.

(وَالْمُضِيُّ فِي فَاسِدِهِ) هروه ها واجبه: به رده وام بی و به حج و عومره ی تیکچوودا بپولو
ته واولیان بکا، خوی گهره ده فرموی: ﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾ حج و عومره بق خوا
ته واول بکن. (وَالْقَضَاءُ) هم واجبه: نه و حج و عومره ی به جیماع تیک چوه، قهزا
بکاته وه (وَإِنْ كَانَ نُسْكُهُ تَطَوُّعًا) هر چند حج و عومره که ش سوننه تی، هر واجبه
ته واولیان بکا و قه زاشیان بکاته وه.

(وَالْأَصَحُّ) به فرموده ی راستر: (أَنَّهُ عَلَى الْفَوْرِ) قهزا کردن وه ی حج و عومره ی تیکچوو
له سر تالوکه یه و ده موده سته، وات: هر نیستا عومره که ی قهزا ده کاته وه و له سالی

الْخَامِسُ: اصْطِيَادُ كُلِّ مَا كُوِلَ بِرِيٍّ، قُلْتُ: وَكَذَا الْمُتَوَلَّدُ مِنْهُ وَمَنْ غَيْرُهُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

داماتووشدا چه‌جه‌ک‌ی قه‌زا بکاته‌وه ﴿عن عمرو بن شعيب عن أبيه: أن رجلاً سأل القبادلة: ابن عمرو وابن عمر وابن عباس ؓ عن مُحْرِمٍ وَقَعَ بِأَمْرَاتِهِ؟ فَقَالُوا: بَطُلَ حُجُّكَ، وَأَخْرَجَ مَعَ النَّاسِ وَأَصْنَعَ مَا يَصْنَعُونَ فَإِذَا أُذِرْتَ قَابِلَ فَحُجِّ وَأَهْدِ﴾ رواه البيهقي باسناد صحيح، وفي رواية: ﴿فَأَمَرَهُ أَنْ يَنْحَرَّ بِذَلِكَ﴾ رواه الامام مالك باسناد صحيح، هرسيتك (عبدالله) يه‌كان پرسياريان لي‌ک‌را: دهر باره‌ی پياوي‌ک‌ که جيماعی له‌گه‌ل ژنی خوی کردي‌ی له‌ حاله‌تی ني‌حرامدا؟ فه‌رمويان: چه‌جه‌ک‌ی به‌تاله‌و واجبه‌: ته‌لوی بکا‌و له‌ سالی دا هاتووشدا قه‌زای بکاته‌وه‌و ووشتریک بکاته (فدیه).

﴿کافريون له‌ حاله‌تی چه‌ج‌و عومره‌دا﴾

بزانه: چه‌ج‌و عومره به‌ دووشت تیک ده‌چنو به‌تال ده‌بنه‌وه، يه‌که‌م: به‌ جيماع کردن، هه‌روه‌ک پوون کرلوه. دووم: به‌ کافريون، واته: هه‌ر که‌سيتک له‌ حاله‌تی ني‌حرامی چه‌ج، يان عومره‌دا کوفري‌ک بکا، چه‌ج‌و عومره‌ک‌ی به‌تال ده‌بنه‌وه، نه‌گه‌ر هه‌ر نه‌و ده‌ميش شاده بينی‌و بيته‌وه موسولمان، دروست نيه‌ چه‌ج‌و عومره‌ک‌ی ته‌ولو بکا، واته: نه‌گه‌ر ته‌لويشيان بکا دروست نابن، بويی (کفاره)شی له‌ سه‌رنيه، هه‌روه‌ک له‌ زوري‌ی سه‌رچاوه‌کاندا فه‌رمويانه، نه‌وه‌ش واده‌گه‌ينه‌ی: واجبه‌له‌ لوی‌ني‌سلا مبوننه‌وه - سه‌رله‌نوی ني‌حرام به‌ عومره‌يه‌کی‌تر بيه‌ستئو به‌م ني‌حرامه‌ نوئی‌يه‌ نه‌مسال عومره بکا، هه‌م نه‌گه‌ر کاتی وه‌ستانی (عرفه)ش مابن، نه‌وه سه‌رله‌نوی ني‌حرام به‌ چه‌جي‌نه‌مسال ده‌به‌ستئو به‌م ني‌حرامه‌ نوئی‌يه‌ نه‌مسال چه‌ج ده‌کا، به‌لام نه‌گه‌ر کاتی وه‌ستانی (عرفه) نه‌مابن، واجبه: سالی‌کی‌تر چه‌جه‌ک‌ی قه‌زا بکاته‌وه، هه‌روه‌ک له‌ (المجموع)له‌ باسی (إحصار) - ده‌فاميته‌وه، والله اعلم.

۵- پاوکردن

(الْخَامِسُ) پينجه‌م قه‌ده‌غه‌کرلوی ني‌حرام: (اصْطِيَادُ كُلِّ مَا كُوِلَ بِرِيٍّ) پاوکردنی گشت گوشت هه‌لایکی کتوي‌يه: جا ناژه‌ل بی، يان بالنده، خوی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَحُرْمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا ذُمَّ حُرْمًا﴾ تا له‌ ژير ني‌حرامدا بن، ني‌چيري کتويتان لي‌حه‌رام کرلوه. واته: کوشتنی و گرتنی و بريندارکردنی و نازاردانی و په‌واندنه‌وه‌ی (قُلْتُ) ني‌مامی (النلوی) ده‌فه‌رموی (وَكَذَا الْمُتَوَلَّدُ مِنْهُ وَمَنْ غَيْرُهُ) هه‌روه‌ها پاوکردنی نه‌و ني‌چيره‌ش چه‌رامه: که له‌ نيوان ناژه‌لیکی کتوي‌و خرمالی‌دا له‌ دليک بويی (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

نينجا بزانه: ني‌چيري ناوی - که‌ ته‌نها له‌ ناو ناودا بژیي - هه‌لال، به‌لام نه‌گه‌ر له‌ ناو ناو و وشکانی‌دا بژیي چه‌رامه، هه‌روه‌ها گشت ناژه‌لیک بالنده‌يه‌کی خرمالی - که له‌ بنچينه‌ی‌دا

وَيَحْرُمُ ذَلِكَ فِي الْحَرَمِ عَلَى الْحَلَالِ، فَإِنْ أَتْلَفَ صَيْدًا ضَمَنَهُ: فِيهِ النَّعَامَةُ بَدَنَةً، وَفِي بَقَرِ الْوَحْشِ وَحِمَارِهِ بَقَرَةً، وَالْغَزَالَ عَنَزٌ، وَالْأَرْنبَ عَنَاقٌ، وَالْيَرْبُوعَ جَفْرَةً،

کټوی نه بوبین- حلاله، جیوازی نیه: به خوی بیکوژتیهوه، یان که سیکی تر، ههروهه هه ناژه لیکو هه بالنده به کی کټوی: که گوشتی نه خوژی، پلوکردنی هه پام نیه و نه کهر بشیکوژی، (فدیه)ی له سهه واجب نیه، ههروهه له زوږبهی سهه چاوه کاندایه مه سهه لانه پوون کراونهوه.

جا بزانه: به ههرموودهی نیمامی (الموردی): مرلوی و شه قازهی نافری، به نیچیر داناندی و سزای نیه، ههروهه له (نهایه)دا ههرموویه تی.

(و) ههروهه (يَحْرُمُ ذَلِكَ) پلوکردنی نیچیری کټوی گوشت حلال هه پامه (فِي الْحَرَمِ) له ناو (حَرَم)دا (عَلَى الْحَلَالِ) له سهه شه که له نیچیرامدا نیه، پیته مبهه روتیه ده هه رموی: ﴿أَلَا وَإِنَّهَا مِنْ سَاعَتِي حَرَامٌ لَا يُخْبَطُ شَوْكُهَا وَلَا يُغَضَّدُ شَجَرُهَا وَلَا يُتَفَرَّدُ صَيْدُهَا﴾ رواه الشيخان، ناگادار بن: (حَرَم)ی (مَكَّة) له م سهه عاته مهوه هه پامه و پیزداره، نابین ډرکو گیای به سهه ښکدا بشکیندی و بېردی و نابین دره خته کانی بېردی و نابین نیچیره کانی ته نگاو بکړی و بړه ویندرینه وه.

که وایو: (فَإِنْ أَتْلَفَ صَيْدًا) هه که سیکی له (حَرَم)دا نیچیریک بغه ویتنی، هه م هه که سیکی له حالتهی نیچیرامدا نیچیریک له هه شویتنیکدا بغه ویتنی (ضَمَنَهُ) تولهی ده که ویتنه سهه، خوی که وړه ده هه رموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّداً فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ﴾ هه شه که سانهی نیمانتان هیتاوه، له حالتهی نیچیرامدا نیچیر مه کوژن، هه که سیکی له نیوه به قهسدی نیچیر بکوژی، سزای ده که ویتنه سهه: ناژه لیکو خومالی وه که کوژلوه که له توله بدا.

نیچا بزانه: له واجبوونی شه تولهی دا جیوازی نیه: به قهسدی بیکوژی، یان به هه له، بزانی هه پامه، یان نه زانی، تولهی هه له سهه، ههروهه له سهه چاوه کاندایه پوون کراوته وه.

﴿تَوَلَّى نِيْچير مَكَان﴾

نیچا هه به به لکهی نایه ته که ی پابردو: (فِي النَّعَامَةِ) له کوشتنی نه عامه به کدا (بَدَنَةً) ووشتریک له توله دا واجبه (وَفِي بَقَرِ الْوَحْشِ وَحِمَارِهِ) له کوشتنی په شه وولاغی کټوی و که ره کټوی دا (بَقَرَةً) مانگایه که له توله دا واجبه (وَالْغَزَالَ) له کوشتنی ناسکدا (عَنَزٌ) بزنی که له توله دا واجبه (وَالْأَرْنبَ) له کوشتنی که رویشکدا (عَنَاقٌ) کاره می به که له توله دا واجبه (وَالْيَرْبُوعَ) له کوشتنی جوړه کټوی دا (جَفْرَةً) کاره می به کی چوار مانگی له توله دا واجبه.

وَمَا لَا نَقْلَ فِيهِ يَحْكُمُ بِمِثْلِهِ عَدْلَانِ، وَفِيمَا لَا مِثْلَ لَهُ الْقِيَمَةُ،

ههروه ما له تۆله ی کۆتر تۆکدا مه پۆک واجب، چونکه نهو تۆلانه ی پرابر بوو: یان له پیغه مبهروه ﷺ، یان له (صحابه) کانه وه پیمان گه یشتون.

(وَمَا لَا نَقْلَ فِيهِ) نهو نیچیره ی هیچ تۆله ی به نئمه نه گه یشتوه: نه له پیغه مبهروه ﷺ نه له (صحابه) کان (يَحْكُمُ بِمِثْلِهِ عَدْلَانِ) دوو که سی دادپهروه رو لیزان بریار به وینه ی نیچیره که ده دهن: که له ئازله لی خۆمالی له تۆله دا بدری، خوای گه وه ده فهرموئ: ﴿يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ دوو که سی دادپهروه له ئیوه بریار ده دهن به وینه ی نیچیره که، تاکو له تۆله دا بدری.

(وَفِيمَا لَا مِثْلَ لَهُ) لهو نیچیره دا که وینه ی نه بی: له ئازله لی خۆمالی دوو هیچ تۆله یه کیشمان پی نه گه یشتبی (الْقِيَمَةُ) نرخ ی نیچیره که له تۆله دا واجب، که وابو: نه گه ر نیچیره که وه کو کۆتر بوو، یان له کۆتر گه وره تر بوو، یان بچو کتر بوو: وه کو چۆله که و کلو، نه وه نرخه که ی واجب ده بی، ههروه که له سه رچاوه کاندایه فرموویانه، واته: دوو که سی دادپهروه نرخه که ی داده نئین.

﴿ نَاكَاذَارِي ﴾ یه که م: نه گه ر نیچیر پۆک بریندار بکاو ده یه کی نرخه که ی که م بکاته وه، واجب: ده یه کی تۆله که ی بدا، بۆ وینه: نه گه ر ئاسک پۆک بریندار بکاو ده یه کی نرخه که ی که م ببیته وه، واجب: ده یه کی مه ر پۆک له تۆله بدا، به لām نه گه ر به هۆی برینه که هیز ی پۆیشتن، یان هیز ی فریانی نه ما، نهو کاته تۆله یه کی ته وای له سه ر واجب ده بی، واته: له هه ر دوو مه سه له که دا نه گه ر برینه که ش چاک ببیته وه، تۆله ی له سه ر لاناچی، ههروه که له زۆریه ی سه رچاوه کاندایه نهو مه سه له یه په وین کرلوه ته وه.

دووه م: نهو که سه ی ده یه وئ حه ج، یان عومره بکا، نه گه ر نیچیر پۆکی له ماله وه هه بو: وه ک کۆتره کۆی، یان که و، یان ئاسک، یان بز نه کۆی و گه رویشکو نهو جۆره شتانه، واجب پێش ئیحرام به ستن: یان بیداته که سیک، یان به ره لالی بکا، هه ر چه ند نیچیر که ش که یی بوئ، جا نه گه ر به ره لالی نه کړو ئیحرامی به ست، نه وه به هۆی ئیحرام به ستن نیچیره که له ملکایه تی وی لاده چی و پۆ گشت که سیک تر حه لال ده بی.

جا نه گه ر نیچیره که ی به ره لالی نه کړو سه ری بری، یان به خۆی مرد، تۆله ی له سه ر واجب ده بی، جیا وازی نیه: له حاله تی ئیحرامی دا نیچیره که بفه وئ، یان له دوا ی حه لال بوونی ئیحرام، که واته: نه گه ر له حه ج گه پلوه و نیچیره که مابو، واجب: به ره لالی بکا، چونکه نه گه ر له مه وداش بفه وئ، تۆله ی هه ر له سه ر واجب ده بی، ههروه که له سه رچاوه کاندایه په وین کرلوه ته وه.

وَيَحْرُمُ قَطْعُ نَبَاتِ الْحَرَمِ الَّذِي لَا يُسْتَنْبَتُ، وَالْأَظْهَرُ تَعْلُقُ الضَّمَانِ بِهِ وَيَقْطَعُ أَشْجَارَهُ،
فَفِي الشَّجَرَةِ الْكَبِيرَةِ بَقْرَةٌ، وَالصَّغِيرَةِ شَاةٌ، قُلْتُ: وَالْمُسْتَنْبَتُ كَغَيْرِهِ عَلَى الْمَذْهَبِ،
وَيَحِلُّ إِذْخِرَ وَكَذًا الشُّوكُ كَالْعَوْسَجِ وَغَيْرِهِ

سئیدیم: نه گهر په کټک له حالتی نیچرېدا نیچرېک سهر بېرې، یان هر که سټکی تر له
(حَرَمِ مَكَّةَ) دا نیچرېک سهر بېرې، له هر دوو مه سه له دا شو سهر پرلوه مردلوه وگوشته که ی
له سهر پرده که ش هر پامو له خه لگی تریش هر پامه، هر وه که له سهر چاوه کاند اهر موویانه.

چوارهم: هر نیچرېک گوشتنی هر پام بی، هیلکه که شسی هر پامه، که واته: نه گهر
بالنده یه که بغرېتی و هیلکه که ی تیک بچی، یان هیلکه ی بالنده یه که بشکټی، نه وه به نرخی
هیلکه که ی توله ی ده که ویته سهر، نیجا بزانه: هر وه که گوشتنی نیچرېکه که هر پامه،
نه وهاش خورلونی هیلکه که شسی هر پامه، هر وه که له (المجموع) دا پوون کرلوه ته وه.

﴿تَوْلَاهُ دَرَهْخْتِو گِیای (مَكَّةَ) وَ (مَدِیْنَةَ)﴾

(وَيَحْرُمُ) له گشت که سټک هر پامه (قَطْعُ نَبَاتِ الْحَرَمِ) بېرینو هه لکه نندنی شو گياو
دره ختی له (حَرَمِ) دا پولوه (الَّذِي لَا يُسْتَنْبَتُ) شو جوړه گياو دره ختی که خه لک
ناچیتنی، به لکو به خوی ده پوی (وَالْأَظْهَرُ) به هر مووده ی به هیتر (تَعْلُقُ الضَّمَانِ بِهِ)
توله واجب ده بی به بېرینو هه لکه نندنی گياو (حَرَمِ) و هم (وَيَقْطَعُ أَشْجَارَهُ) توله واجب
ده بی به بېرینو هه لکه نندنی دره ختی ته پی (حَرَمِ)، به به لگی که یه یسه که ی پرېرو له
باسی نیچرېدا.

که وایو: (فَفِي الشَّجَرَةِ الْكَبِيرَةِ) له هه لکه نندن، یان بېرینی دره ختی که ته پی گهر ده (بَقْرَةٌ)
مانگایه که له توله ی واجب و (وَالصَّغِيرَةِ) له دره ختی که یچووکا (شَاةٌ) مه پټک واجب،
هر وه ها له بېرینو هه لکه نندنی گياو دره ختی زور بچووکا نرخی که یان واجب.

نیجا بزانه: دره ختی ووشک دروسته: هم بېرېرو هم هه لکه ندری، به لام پووش - واته:
گياو ووشک - ته نها دروسته: بېرېرې، واته: دروست نیه هه لکه ندری، چونکه هر کاتیک
ثاو بدری، له سهر پنجه که ی ده ژیتته وه، هر وه که له سهر چاوه کاند اهر موویانه.

(قُلْتُ) نیمامی (النواوی) ده هر مووی (وَالْمُسْتَنْبَتُ) شو دره ختی شاده میزاد ده یچیتنی
(كَغَيْرِهِ) وه کو شو دره ختی به که به خوی پوایی، واته: نه گهر بېرېرې، یان هه لکه ندری،
اجبه: خوینی بدری (عَلَى الْمَذْهَبِ) له سهر هر مووده ی راستی مه زه ب.

به لام گيا وه کو دره ختی نیه، واته: شو جوړه گيا یی شاده میزاد ده یچیتنی دروسته:
بېرېرېته وه هه لکه ندری، هر وه که له سهر چاوه کاند اهر موویانه.

(وَيَحِلُّ الْإِذْخِرُ) هه لاله: گياو (نیرخیر) بېرېرېته وه هه لکه ندری، چونکه پیته مبه رﷺ
نیزنی دلو (وَكَذًا الشُّوكُ) هر وه ها پرکیش دروسته بېرېرې (كَالْعَوْسَجِ وَغَيْرِهِ) وه کو پرکی

عِنْدَ الْجُمُهورِ، وَالْأَصَحُّ حِلُّ أَخْذِ نَبَاتِهِ لِعَلْفِ الْبَهَائِمِ وَلِلدَّوَاءِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَصَيِّدُ الْمَدِينَةِ حَرَامٌ، وَلَا يُضْمَنُ فِي الْجَدِيدِ،

عوه سه جو نهو بابه تانه (عِنْدَ الْجُمُهورِ) له لای کومه له زوره که ی زانایان (وَالْأَصَحُّ) به فرموده ی پاستر: (حِلُّ أَخْذِ نَبَاتِهِ) حلاله گیاو دره ختی (حَرَمٌ) لی بکریته وه (لِعَلْفِ الْبَهَائِمِ) بق نالیکی وولاغه کانو (وَلِلدَّوَاءِ) هم بق دره مانگردنیش (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

هه روه ها دروسته: نازده ل له گیاو دره ختی (حَرَمٌ) بله وه پندری، هم دروسته: لکه باریکه کانی داریسوانو بهری گشت دره ختی کیش لی بکریته وه.

نینجا بزانه: به هیچ جور ک دروست نیه: به ربو گلی (حَرَمٌ) بیردیته دره وه ی (حَرَمٌ)، که واته: نه گهر به کیک گل، یان به ردی (حَرَمٌ) له گه ل خویا به یتن، واجبه: بیگه پرنیتته وه بق (حَرَمٌ)، نه گینا: گونا به باریه که ی به رده وام ده بی، هه روه ک له سه رچاوه کاندان وه مه سه لانه پوون کرلونه وه.

۶- ماره برینی ژن

شه شه مه قه ده غه کراوی نیحرام: ماره برینی ژن، واته: نه گهر ژنه که، یان میژده که، یان (وَلِی) ی به کیکیان له نیحرام داین، هه رامه: ژنه که ماره به یی، جا نه گهر ماره بری، ماره برینه که ی به تالو دروست نابن، بزی (فَدِیَّةٌ) ش واجب نابن، جیاوازی نیه: میژده که و (وَلِی) یه که، یان وه کیله کانایان ماره به یی، هه روه ک له (المجموع) دا فرموده تی و له سه رچاوه کانی تریشدا له باسی ماره برین پوون کرلوه ته وه، پیقه مبه ر ﷺ ده فرموی: ﴿لَا يَنْكِحُ الْمُحْرِمُ وَلَا يَنْكِحُ وَلَا يَخْطُبُ﴾ رواه مسلم واصحاب السنن، نابن پیاوی به نیحرام بق خوی ماره به یی و نابن له خه لکی تریش ماره به یی و نابن ژنیش داخواز بکا.

(وَصَيِّدُ الْمَدِينَةِ) نیچیری (مدینه) ی پیروز، هم دره ختو گیاو به ربو گله که شی، گشتی (حَرَامٌ) هه رامه - وه کو (مکه) ی پیروز - پیقه مبه ر ﷺ ده فرموی: ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ ﷺ حَرَّمَ مَكَّةَ وَإِلَى حَرَمِ الْمَدِينَةِ وَمَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا لَا يَفْطَعُ عَظَاهَا وَلَا يُصَادُ صَيْدُهَا﴾ رواه مسلم، هه زده تی (ابراهیم) پیقه مبه ر ﷺ (مکه) ی هه رام کرد، منیش (مدینه) م هه رام کرد: نیتوان هه ربو زه مینه که ی به رده ره شه کانو نیتوان هه ربو کتوه که ی (عبر) و (ثور)، نابن داری به بریدی و نابن نیچیری پلو بکری. به لام (وَلَا يُضْمَنُ فِي الْجَدِيدِ) له فرموده ی نوئی دا: توله ی نیچیرو دره خته کانی ناری، چونکه شوینی هه ج کردن نیه.

نینجا بزانه: له م مه سه له یه دا فرموده ی کون هه لبرلرلروه که ده فرموی: نهو که سه ی نیچیری (مدینه) ده کوژی، یان دره ختو گیایه که ی ده به یی، واجبه سزا بدی: گشت که لوپه لیکو جلیکی که له به ری دایه - جگه له دایز شه ری عه رده ت - هه مووی لی بستیند ری

وَيَتَخَيَّرُ فِي الصَّيْدِ الْمِثْلِيَّ

﴿عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ قَطَعَ مِنْ شَجَرِ الْمَدِينَةِ شَيْئًا - وَفِي رِوَايَةٍ: مَنْ وَجَدَ أَحَدًا يَصِيدُ فِيهِ - فَلْيَسْلُبْهُ ثِيَابَهُ﴾ رواه ابوداود، وَتَحْوُهُ فِي صَحِيحِ مُسْلِمٍ، هَر كَه سِيَك دَره خَتِيكِي (حَرَم) ي (مَدِينَة) بِيَرِي، يَان دِيَتِي يَه كِيَك نِيچِرِه كَه ي پِلَو دِه كَا، بَا جَلَو بَه رَكِه كَه ي لِي دَابِرِنِي وَ لِي بَسْتِنِي.

﴿خَوِينُ وَ (فَدِيَة) كَانِي حَه ج وَ عومِرِه﴾

پِيَشَه كِي بَزَانَه: خَوِينَه كَانِي حَه ج وَ عومِرِه چَوَار جَوِين، هَه رَوَهَا بَزَانَه: مَه بَه سَت لَه خَوِينُ وَ (فَدِيَة) ي حَه ج وَ عومِرِه سَه رِيَرِنِي نَاژَه لِيَكِه - كَه لَه سَه ر مَرُوْدَ وَاجِب دَه بِي - بَه هُوِي نَه كَرِنِي وَاجِبِيَك، يَان بَه هُوِي كَرِنِي قَه دَه غَه كَرَاوِيَك، هَه رَوَهَا (فَدِيَة) بَه دَانَه وَيَلَه وَ پَرُووَه ش دَه كَوَتَرِي: كَه لَه جِيَاَتِي سَه رِيَرِنِي نَاژَه لَه كَه وَاجِب دَه بِي.

ثِيَنجَا بَزَانَه: ثَو نَاژَه لَه ي لَه خَوِينُ وَ (فَدِيَة) دَا وَاجِب بَوَه، مَه رَجَه: بَه قَوَرِيَاَنِي بَجِي، وَاتَه: سَه لَامَه ت بِي لَه گِشْت ثَو عَه يِيَاَنَه ي گِشْت كَه م دَه كَه نَوَه وَ دَه بَنَه هُوِي دِرُوسْت نَه بُونِي قَوَرِيَاَنِي، هَم نَه گَه ر مَه ر بَوَه، مَه رَجَه: سَالِيَكِي تَه وَ لَو كَرْدِي، نَه گَه ر بَزَن، يَان مَانْگَا بَوَه، مَه رَجَه: دَو سَالِي تَه وَ لَو كَرْدِن، نَه گَه ر وَوشْتَر بَوَه، مَه رَجَه: پِيَنج سَالِي تَه وَ لَو كَرْدِن.

دِيَسَان بَزَانَه: لَه نَه كَرِنِي وَاجِبَه كَانِي حَه ج وَ عومِرِه دَا جِيَاَوَزِي نِيَه: لَه نِيَتَوَان ثَو كَه سَه ي بَه قَه سَدِي نَه يَكِرِدَه، يَان بَه نَه زَانِي، يَان بَه سَه هُوَه، يَان لَه بِيَرِي چَوِي، وَاتَه: گِشْتِيَاَن خَوِينِيَاَن لَه سَه ر وَاجِب دَه بِي، بَه لَام كَرِنِي قَه دَه غَه كَرَاوَه كَان دَو جَوِين:

يَه كَه م: نَه گَه ر قَه دَه غَه كَرَاوَه كَه لَه نَاوِيَرْدِن بِي: وَه كَو لَابِرِنِي مَو وَ نِيَنُوك، كَوِشْتَنِي نِيچِر، بَرِنِي گِيَا وَ دَرَه خَت، نَه وَه ش - وَه كَو نَه كَرِنِي وَاجِب - جِيَاَوَزِي نِيَه: لَه نِيَتَوَان ثَو كَه سَه ي بَه قَه سَدِي قَه دَه غَه كَرَاوَه كَه ي كَرْدِي، يَان بَه نَه زَانِي، يَان بَه سَه هُوَه، يَان لَه بِيَرِي چَوِي كَه لَه نِيحِرَامَدِيَاَه، گِشْتِيَاَن تَوَلَه يَان لَه سَه ر وَاجِب دَه بِي.

دَووَه م: نَه گَه ر قَه دَه غَه كَرَاوَه كَه خُوْشِي وَ خُوْجَوَان كَرْدِن بِي: وَه كَو دِلُوْشِيَنِي سَه رِي پِيَا وَ پَوِي نَافَرَه ت، پِيَلَو وَ جَلِي دِرُوَلَو، خُوْ بُوْنُخُوْش كَرْدِن، جِيَمَاع كَرْدِن، دَه سَتَبَاَزِي وَ خُوْ رَه حَه تَكَرْدِن، لَه وَانَه دَا تَه نَهَا ثَو كَه سَه خَوِيَتِي لَه سَه ر وَاجِب دَه بِي: كَه بَه قَه سَدِي وَاي كَرْدِي وَ زَانِيِي حَه رَامَه وَ بَه خُوْشِي خُوِي بَوِي، كَه وَاتَه: بَه مَه لَه دَاچَو وَ نَه زَان وَ زَوَرَايَكِرُو خَوِينِيَاَن لَه سَه ر وَاجِب نَابِي، هَه رَوَه ك لَه چَه نَد شَوِيَتِيَكِي سَه رچَاوَه كَانْدَا نَاوَه پُوَكِي نَه م

پِيَشَه كِي يَه پَوُون كَرَاوَه تَوَه، جَا خَوِينُ وَ (فَدِيَة) كَانِي حَه ج وَ عومِرِه چَوَار جَوِين:

خَوِينِي يَه كَه م: پِيَتِي دَه كَوَتَرِي: (تَخْيِير وَ تَعْدِيل) سَه رِيَشَكِي وَ قَرَسَاَنْدِن، كَه بَه هُوِي كَوِشْتَنِي نِيچِرُو بَرِنِي گِيَا وَ دَرَه خَت وَاجِب دَه بِي، كَه وَابُو: (وَيَتَخَيَّرُ فِي الصَّيْدِ الْمِثْلِيَّ)

بَيْنَ ذَنْبِ مِثْلِهِ وَالصَّدَقَةِ بِهِ عَلَى مَسَاكِينِ الْحَرَمِ، وَيَنْ أَنْ يُقَوْمَ الْمِثْلُ ذَرَاهِمَ وَيَشْتَرِي بِهِ طَعَامًا لَهُمْ، أَوْ يَصُومَ عَنْ كُلِّ مَدَّ يَوْمًا، وَغَيْرُ الْمِثْلِي يَتَصَدَّقُ بِقِيَمَتِهِ طَعَامًا أَوْ يَصُومَ، وَيَتَخَيَّرُ فِي لَدِيَةِ الْخَلْقِ بَيْنَ ذَنْبِ شَاةٍ، وَالتَّصَدَّقُ بِثَلَاثَةِ أَصْعٍ لِسِتَّةِ مَسَاكِينِ، وَصَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ،

خویندهره که سهرپشکه له توله ی نهو نیچیره ی وینه ی هیه: (بَيْنَ ذَنْبِ مِثْلِهِ) له نیتوان سهرپینی نازه لیکي خومالی وینه ی نیچیره که و (وَالصَّدَقَةُ بِهِ عَلَى مَسَاكِينِ الْحَرَمِ) سهرپراوه کهش بگاته خیرو به سر هه ژاره کانی (حَرَم) دا به شی بکا (وَيَنْ أَنْ يُقَوْمَ الْمِثْلُ ذَرَاهِمَ) یان نازه له خومالی که به پاره بقرستندری و (وَيَشْتَرِي بِهِ طَعَامًا لَهُمْ) به و پاره یه ش دانه ویله بی هه ژاره کانی (حَرَم) بکری و بیانداتی (أَوْ يَصُومَ عَنْ كُلِّ مَدَّ يَوْمًا) یان له جیاتی هر مستیکی دانه ویله که پوژنک به رنژوو بیی.

هه روه ها له خوینی بره ختیشدا له نیتوان نهو سیانی ی پابردودا سهرپشکه، هه روه که له (المجموع) و (شرح المنهج) دا فرمویانه.

(وَغَيْرُ الْمِثْلِي) له و نیچیره ی وینه ی نهو توله ی دیاری نه کراوه له نازه لی خومالی دا، خویندهره که سهرپشکه: (يَتَصَدَّقُ بِقِيَمَتِهِ طَعَامًا) یان به نه ندازه ی نرخی نیچیره که، یان بره خته که دانه ویله ده داته هه ژاران (أَوْ يَصُومُ) یان له جیاتی هر مستیکی دانه ویله که پوژنک به رنژوو ده بی، خوی که وره ده فرموی: ﴿هَذَا بِأَلْفِ كَعْبَةٍ أَوْ كَفَّارَةِ طَعَامِ مَسَاكِينٍ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا﴾ توله ی نیچیره که نازه لیک بی: بگاته (حَرَم) و له وی سهرپیی، یان به نرخی نازه له که دانه ویله بدرتته هه ژاران، یان به قه دانه ویله که به رنژوو بیی.

خوینی دووه: پیی ده گوتری: (تَخْيِيرُ وَتَقْدِيرُ) سهرپشکی و دیارکراو، که واجب ده بی: به هوی لابردنی مو و نینوک، به بهرگی دورواو، به داپوشینی سهری پیاو و پووی نافرته، به خویندوخو شکردن و چه ورکردن، به ماچ و به ده ستبازی و به خو په حه تکردن و به جیماعی جاری دووه و به جیماعی نیتوان هه روه حه لال بوونه کانی حه ج.

که وایو: (وَيَتَخَيَّرُ فِي لَدِيَةِ الْخَلْقِ) خویندهره که سهرپشکه: له (لَدِيَةِ) لابردنی مو و له (لَدِيَةِ) نه وانه یتری تازه پاران (بَيْنَ ذَنْبِ شَاةٍ) له نیتوان سهرپینی مه پیک، یان بزنیته، گوشته که شی بداته هه ژاره کانی (حَرَم)، (وَالْتَّصَدَّقُ بِثَلَاثَةِ أَصْعٍ) یان سئ ساع دانه ویله بگاته خیر (لِسِتَّةِ مَسَاكِينٍ) بیانداته شش هه ژاری (حَرَم) - هر ساعیک (۲۴۲۰) دوو کیلوو چوارسه دو بیست گرامه -، واته: هر هه ژاریک نیو ساعی بداتی (وَصَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) یان سئ پوژان به رنژوو بیی ﴿عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ... أَنَّ الْقَمْلَ يَنَازِلُ عَلَى وَجْهِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِحْلِقْ رَأْسَكَ، ثُمَّ ادْبَحْ شَاةً لُسْكَأً، أَوْ صُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، أَوْ أَطْعِمْ ثَلَاثَةَ أَصْعٍ مِنْ تَمْرٍ

وَالْأَصْحُ أَنْ الدَّمَّ فِي تَرْكِ الْمَأْمُورِ كَالْإِحْرَامِ مِنَ الْمِيقَاتِ دَمٌ تَرْتِيبٌ، فَإِذَا عَجَزَ اشْتَرَى بِقِيَمَةِ الشَّاةِ طَعَامًا وَتَصَدَّقَ بِهِ، فَإِنْ عَجَزَ صَامَ عَنْ كُلِّ مَدَّةٍ يَوْمًا، وَدَمَ الْفَوَاتِ كَدَمِ التَّمَتُّعِ، وَيَذْبَحُهُ فِي حَجَّةِ الْقَضَاءِ فِي الْأَصْحِ،

عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينَ ﴿رواه الشيخان، (كعب) نه سپی نذری له سه ری دا بوو، پیغه مبره ﷺ پی پی فهرموو: سهرت بتاشه و له (فدیه) دا: یان مه پیک سهر بېره، یان سی پوژان به رڼو و بیه، یان سی ساع قه سب بده شش هژاران.

خوینی سیه: پی پی ده گوتی: (تَرْتِيبٌ وَتَقْدِيرٌ) ریزو دیار کړلو، که واجب ده بی: به هوی حه جی به له ززه و حه جی ویکړا، نه کردنی په جمی شه یان، نه مانه وهی شوهی له (منی) و له (مزدلفة)، نیحرام نه به ستن له (مِیقَات)، نه کردنی (طَوَافُ الْوُدَاعِ)، له ده ستچوونی و هستانی (عَرَفَات)، نه گهر هر په کیکی له و فهران پیکر لوانه نه کرد، واجبه: مه پیک، یان بزنیك سهر بېرې، نیجا نه گهر ده ستنی نه کوهت، سی پوژان له حه ج و حه ف پوژان له ماله وه به رڼو و ده بی، خوی گهره ده فهرموو: ﴿فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَسَرَّ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتَ﴾ بَلَّكَ عَشْرَةً كَامِلَةً هره که سیک له ززه تی دیت به ته و او یوونی عومره تا نیحرام به ستنی حه ج، واجبه: نه و ناژه لهی ناسانه له (فدیه) دا بدا، جا هر که سیک ناژه له که ی ده ست نه کوهت، واجبه: سی پوژان له حه ج داو حه ف پوژانیش هر کاتیک گهرانه وه به رڼو و بی، نه وه ده پوژتی ته و او.

جا بزانه: نه وهی تازه راپرا له سهر فهرمووده ی پاستر بوو، هه روه که له سهر چاوه کاند پوون کړاوه ته وه، واته: لیږده (منهاج) به فهرمووده ی بی میز په فتاری کړیوه، که ده فهرموو: (وَالْأَصْحُ أَنْ الدَّمَّ فِي تَرْكِ الْمَأْمُورِ) خوینی نه کردنی فهران پیکرلو (كَالْإِحْرَامِ مِنَ الْمِيقَاتِ) وه کو نه به ستنی نیحرام له (مِیقَات) (دَمٌ تَرْتِيبٌ) خوینی ریزو قرساندن، که وایو: ﴿فَإِذَا عَجَزَ﴾ نه گهر ناژه له که ی ده ست نه کوهت (اشْتَرَى بِقِيَمَةِ الشَّاةِ طَعَامًا) به نرخی مه په که، یان بزنه که دانه ویله ده کړی و (وَتَصَدَّقَ بِهِ) ده یکاته خیر (فَإِنْ عَجَزَ) جا نه گهر توانای نه بو: دانه ویله بکړی (صَامَ عَنْ كُلِّ مَدَّةٍ يَوْمًا) له جیاتی هر مستیک پوژیک به رڼو و ده بی.

(وَدَمَ الْفَوَاتِ) خوینی له ده ستچوونی (عَرَفَات)، (كَدَمِ التَّمَتُّعِ) وه کو خوینی حه جی به له ززه و وایه: له و ریزو دیار کردنی پرا بریودا، به لام (وَيَذْبَحُهُ فِي حَجَّةِ الْقَضَاءِ) خوینی له ده ستچوونی (عَرَفَات) له حه جی قهزا کړاوه دا سهر ده بېرې (فِي الْأَصْحِ) له فهرمووده ی پاستردا، هه روه که له باسه که ی دوا ییږده دا پوونی ده کهینه وه، اِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

خوینی چواره: پی پی ده گوتی: (تَرْتِيبٌ وَتَقْدِيرٌ) ریزو قرساندن که واجب ده بی: به هوی نه و جیماع کردنی حه ج تیک ده دا، واته: نه گهر له خوینی جیماعدا ووشتر نه بو و مانگا

وَالْدَّمُ الْوَاجِبُ بِفِعْلِ حَرَامٍ أَوْ تَرَكَ وَاجِبٌ لَا يَخْتَصُّ بِزَمَانٍ، وَيَخْتَصُّ ذَبْحُهُ بِالْحَرَمِ فِى الْأَظْهَرِ، وَيَجِبُ صَرْفُ لَحْمِهِ إِلَى مَسَاكِينِهِ،

نه بو و حافت مه نه بون، ووشتره كه به پاره دهقرسینتیو بهو پارهیه دانه ویله ده کپئی بق هه ژاره کانی (حرم)، جا نه گهر توانای کپینی نه بو، له جیاتی هه مستیکی دانه ویله كه پوژتیک به رۆژوو ده بی، هه روهك له باسی جیماعدا به لگه مان هیناوه.

هه روه ها خوینی پئی لینگرتنی ته واکردنی هه جیش نه وهایه: نه گهر بزن، یان مه پئی ده ست نه کهوت، دهقرسینتیو به نه ندازه ی نر خه که ی، دانه ویله بق هه ژاران ده کپئی، نه گهر توانای نه بو، له جیاتی هه مستیک پوژتیک به رۆژوو ده بی، هه روهك له سه رچاوه کاندانه و دوو خوینانه نه وها پوون کرانه وهو له باسه که ی داهاتوودا خوینی پئی لینگرتن در ژرت پوون ده که ی نه وه، إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿کات و شوینی سه رپرینی خوینه کان﴾

(وَالْدَّمُ الْوَاجِبُ بِفِعْلِ حَرَامٍ) نهو خوینه ی واجب ده بی: به هوی کردنی قه دهغه کرلوئی که هه پام (أَوْ تَرَكَ وَاجِبٍ) یان به هوی نه کردنی واجبیک (لَا يَخْتَصُّ بِزَمَانٍ) تاییه ت نیه به هیج کاتیك، واته: له هه کاتیکدا نازه لی خوینه که سه ر بپئی دروست ده بی، نه وهاش سوننه ت: له کاتی قوریانی دا سه ری بپئی.

به لام (وَيَخْتَصُّ ذَبْحُهُ بِالْحَرَمِ) سه رپرینی نازه له که ی خوین تاییه ت به (حرم)، واته: نه گهر له زه مینی (حرم) دا سه ری نه بپئی، دروست نابییو به بهر نا که وئی (فی الْأَظْهَرِ) له فه رمووده ی به میژتردا، چونکه خوی گه وره ده فه رموئی: ﴿هَذَا بِأَلِ الْكَعْبَةِ﴾ نازه لی خوینه که بگاته (حرم) و له وئی سه ر بپئی.

(وَيَجِبُ صَرْفُ لَحْمِهِ إِلَى مَسَاكِينِهِ) واجبه: پیسته و گوشتی خوینه که بداته گه دلو هه ژاره کانی (حرم)، جیاوازی نیه گه دلو هه ژاره کان: نیشته جی (حرم) بن، یان پئیوار بن، جا بزانه: واجبه گوشته که ش: لای که م بداته سن که سان، جا نه گهر له (حرم) دا گه دلو هه ژار نه بون، واجبه: سه رپرینه که دوابیخی تا پهیدا ده بن.

هه روه ها واجبه: له کاتی دابه شکردنی گوشته که، یان له پیشدا نیه تی خوینه که بیئتی، نیتر جیاوازی نیه: به پارچه کرلوی گوشته که یان بداتی، یان لاشه ی سه رپرلوه که یان بداتی، به لام دروست نیه: به خوی هیچی لی بخوا، هه روهك له سه رچاوه کاندانه و هه روهك له کرلونه وه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: لَا يُؤْكَلُ مِنْ جَزَاءِ الصَّيْدِ وَالْثَدْرِ وَيُؤْكَلُ مَا سِوَى ذَلِكَ﴾ رواه الشيخان، نابن له خوینی سزای نیچیرو له نازه لی نه زکرلو بخوئی، جگه له وانه ش دروسته لی بخوئی.

وَأَفْضَلُ بُقْعَةٍ لَذَنِيحِ الْمُعْتَمِرِ الْمَرْوَةِ، وَلِلْحَاجِّ مِثْلُ، وَكَذَا حُكْمُ مَا سَاقَا
مِنْ هَذِي مَكَانًا، وَوَقْتُهِ وَفَتْهُ الْأَضْحِيَّةُ عَلَى الصَّحِيحِ.

(بَابُ الْإِخْصَارِ وَالْفَوَاتِ)

مَنْ أَخْصَرَ تَحَلَّلَ، وَقِيلَ لَا تَتَحَلَّلُ الشَّرْذِمَةُ،

نینجا بزانه: له مه زه بی نیامی (حنفی) دا دروسته: دانه ویله و گزشتی خوینه کان له
(حَرَم) بگوانزینه وه و بدرینه گه دلو هه ژاره کانی شوینه کانی تر، واته: ته نها سرپرین له
(حَرَم) دا واجبه، هه روه که له (شرح الوجیز) و کتیه کانی خویاندا پوون کراره ته وه.
(وَأَفْضَلُ بُقْعَةٍ لَذَنِيحِ الْمُعْتَمِرِ) گه وره ترین شوینی (حَرَم) بۆ سرپرینی ناژه لی نه و که سه ی
عومره ده کا، (الْمَرْوَةُ) به - که به رامهر (صفا) به - چونکه له وی دا سه ری خوی ده تاشی و
عومره ی ته و او ده کا، به لام نیستا (الْمَرْوَةُ) که وتوته ناو (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ) و ناگوچی له وی دا
ناژه ل سر پرئی.

(وَالْحَاجُّ) گه وره ترین شوینی (حَرَم) بۆ سرپرینی ناژه لی نه و که سه ی حاج ده کا، (مِثْلُ) به،
چونکه له وی حاج ته و او ده بی، پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: ﴿لَعَزْتُ هَهُنَا وَمِنَى كُلُّهَا مَنْحَرًا﴾
رواه مسلم، من لی ره دا ناژه لم سر پرئی، (مِثْلُ) گشتی شوینی سر پرینه.

(وَكَذَا حُكْمُ مَا سَاقَا مِنْ هَذِي) هه روه هیه به یاری سرپرینی نه و ناژه له ی حاجی و
عومره چی به (هَذِي): به دیاری میناویانه بۆ (مَكَّة)، (مَكَانًا) له پووی شوینه وه: (الْمَرْوَةُ) و
(مِثْلُ) به، به لام (وَوَقْتُهِ) کاتی سرپرینی ناژه لی (هَذِي) - دیاری (وَقْتُ الْأَضْحِيَّةِ) کاتی
قوریانی به: که چوار پۆده که ی چه ژنی قوریانه (عَلَى الصَّحِيحِ) له سر فه رمووده ی راست،
هه روه که له باسی په جمی شه ی تانی گه وره دا به درئی پوون کراره.

﴿بَابُ الْإِخْصَارِ: بِاسِي بِئِلسِيكَرْتَن لَه تَه و او کردنی ده ج و عومره

(وَالْفَوَاتِ) لَه ده ستچوونی (عَرَفَاتِ)﴾

(مَنْ أَحْصَرَ) هر که سیک نیحرامی به ست، جا له نوای نیحرام به ستن له گشت پښگایه که وه
قه ده غه کرا: حاج، یان عومره ته و او بگا (تَحَلَّلَ) دروسته: خوی حه لال بگا و نیحرامه که ی
بشکینئ، واته: ناژه لیک سر پرئی و سه ری بتاشی، خوی گه وره ده فه رموی: ﴿فَإِنْ
أَخْصَرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَذِي وَلَا تَخْلِقُوا زُؤُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَذِي مَحَلَّهُ﴾ نه گه ر له
گشت پښگایه که وه قه ده غه کران: حاج، یان عومره ته و او بکه ن، نه و ناژه له ی بۆتان
ناسانه سه ری بچین، به لام سه رتان مه تاشن تا ناژه له که ده گاته شوینی خوی، واته:
سه رده پرئی. (وَقِيلَ) له فه رمووده یه کی بی میژدا (لَا تَتَحَلَّلُ الشَّرْذِمَةُ) کومه لیک ی وه ها: که

وَلَا تَحُلُّ بِالْمَرَضِ فَإِنْ شَرَطَهُ تَحُلُّ بِهِ عَلَى الْمَشْهُورِ

تهنھا ئولان قەدەغە کرابن، دروست نیه خۆیان حەلال بکەن، بەلام بە فرمودەى پاستر: گشت قەدەغە کرلوێک بۆی دروستە، جا یەک کەس بێ، یان زیاتر.

﴿ ئاگاداری ﴾: ئەگەر لە تەلوکردنى عومرە قەدەغە کرا، بەلام دەیزانى پێش سێ پۆزان قەدەغە کردنە کەى نامینى، یان دەگونجا لە ڕیگایە کى تر عومرە کەى تەواو بکا، ئەوە واجبه: خۆی لە ئیحماد پابگرى و عومرە کەى تەواو بکاو دروست نیه خۆی حەلال بکا، بەلام ئەگەر لە تەلوکردنى هەج قەدەغە کرا، ئەوە چوار حالتى هەنە:

یەكەم: ئەگەر گومانی بەهێز بوو: پێش وەستانى (عَرَقَة) قەدەغە کردنە کەى نامینى، یان دەگونجا لە ڕیگایە کى تر هەجە کەى تەواو بکا، ئەوە واجبه: خۆی لە ئیحماد پابگرى: بۆ ئەوەى هەجە کەى تەواو بکا، واتە: دروست نیه خۆی حەلال بکا تا ئەو کاتەى لە فەوتانى وەستانى (عَرَقَة) دەترسێ.

دوهم: ئەگەر گومانی بەهێز نەبوو، بەلام ئومیدی هەبوو: پێش وەستانى (عَرَقَة) قەدەغە کردنە کەى نەمینی و کاتیکی بەرفراوانیش مابو بۆ وەستانى (عَرَقَة)، ئەو کاتە سوننەتە خۆی لە ئیحماد پابگرى، تا ئەو کاتەى لە فەوتانى وەستانى (عَرَقَة) دەترسێ.

سێیەم: ئەگەر کاتە بەرتەنگ بوو و لە فەوتانى وەستانى (عَرَقَة) دەترسا، یان هیچ ئومیدیکی نەبوو: قەدەغە کردنە کەى نەمینی، ئەوە سوننەتە: بە پەلە خۆی حەلال بکا؟ چونکە لەم حالتەدا ئەگەر هەر لە ژێر ئیحماد پابگرى وەستانى (عَرَقَة) ی لێبەوتی، قەزا کردنەوێ لە سەر واجب دەبێ، هەم ئوو خۆینیشی لە سەر واجب دەبن: خۆینىکی فەوتانى (عَرَقَة) و خۆینىکی خۆحەلالکردن.

چوارهم: ئەگەر بە هۆی قەدەغە کردن-یان عوزىکی تر- خۆی حەلال کرد، بەلام لە بۆی خۆحەلالکردنە کە کاتیکی بەرفراوان مابو بۆ وەستانى (عَرَقَة)، لەم حالتەدا ئەوە باشترە: سەرلەنوێ ئیحماد بە هەجى ئەمسال بپەستێ و هەر لەم سالاى دا هەج بکا، هەروەک لە (المجموع) و (تحفة) دا ناوە پۆکی ئەم ئاگادارىیە پوون کرلوەتو.

﴿ ئیحماد شکاندن بە هۆی نەخۆشى و عوزمکانى تر ﴾

(وَلَا تَحُلُّ بِالْمَرَضِ) خۆحەلالکردن دروست نیه بە هۆی نەخۆشى، ئەگەر مەرجى دانەنابى، بەلکو واجبه: خۆی پابگرى تا چاک دەبیتو، بەلام (فَإِنْ شَرَطَهُ) ئەگەر لەگەڵ نیه تی ئیحمادبەستندا مەرجى دانابو: هەر کاتیکی نەخۆش بپێ، یان عوزىکی تری بپێ، خۆی حەلال بکا (تَحُلُّ بِهِ) ئەو کاتە دروستە: بە هۆی نەخۆشى و شکست و برینداربوون و عوزە کەى تر خۆی حەلال بکا (على الْمَشْهُورِ) لە سەر فرمودەى ناسرلوی مەزەب

وَمَنْ تَحَلَّلَ ذَبَحَ شَاةً حَيْثُ أَخْصِرَ، قُلْتُ: إِنَّمَا يَخْصُلُ التَّحْلُلُ بِالذَّبْحِ وَنَيْةِ التَّحْلُلِ وَكَذَا الْخَلْقُ إِنْ جَعَلْنَاهُ نُسْكَاً،

﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَى ضِبَاعَةَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ وَأَنَا شَاكِيَةٌ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: حُجِّي وَاشْتَرِطِي: أَنْ مَحَلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي﴾ رواه الشيخان، (ضباعه) گوتی: دهمه وی چه ج بکهم و گیانیشم به نازاره، پیغمبر ﷺ پی پی فهرموو: نیحرام به چه ج بهسته و مرج دابنی و بلئی: له هر شوینیک به هوی نه خوشی راگیرام، له وی قوم حال بکهم.

نینجا بزانه: نه گهر به مرجی دانایی: به بی خویندان خوی حال بکا، نه و کاته خویننه کهشی له سر واجب نایی، نه گینا: واجب ده بی، هرهوک له سرچاوه کانداهرموویانه.

﴿ناگاداری﴾: دروسته - له گه ل نیه تی نیحرام به ستنی چه ج - به مرج دابنی: چه جه که ی بگورئو بیته عومره، هر کاتیک نه خوشی، یان عوزیکتری وه کو نه خوشی لی پیوودا، جا له کاتی پیدابوونی عوزده که، چه جه که ی ده بیته عومره و بهر عومره ی پوکنی نیسلام ده که وی، هرهوک له زویه ی سرچاوه کانداهرموویانه.

(وَمَنْ تَحَلَّلَ) هر که سیک ویستی خوی له نیحرام حال بکا و نیحرام بشکینئی: به هوی قده غه کردن، یان نه خوشی، یان عوزیکتری (ذَبَحَ شَاةً) واجبه: مریک، یان بزنیک سر برئی، به به لگی نایه ته که ی را بریو (حَيْثُ أَخْصِرَ) سر برینه کهشی له و شویننه بی: که لی یه وه قده غه کراوه - جا (حَرَمَ) بی، یان دهره وه ی (حَرَمَ) - به به لگی هدیسه که ی داهاتوو، واته: شوینی قده غه کردن - دهره وه ی قده غه کراوه که - وه کو (حَرَمَ) لی دئیو سر برینه که ی له شوینیکتری جگه له شوینی قده غه کردن که دروست نایی، هرهوک له زویه ی سرچاوه کانداهرموویانه.

نینجا بزانه: واجبه: گزشته کهش بداته گه داو هه ژاره کانی نه و شویننه ی لی یه وه قده غه کراوه، جا نه گهر گه داو هه ژاری لی نه بون، ده یگوازیته وه نزیکترین شوینو ده دیداته هه ژاره کانی نه وی، هرهوک له (تحفه) و (الشروانی) دا پوون کراوه ته وه.

(قُلْتُ) نیعامی (النواوی) ده فهرمووی: (إِنَّمَا يَخْصُلُ التَّحْلُلُ) حال لبوون له نیحرام بیته جئی، ته نها (بِالنَّيِّحِ) به سر برینی ناژه له که و هم (وَنَيْتِهِ التَّحْلُلِ) به نیه تی خوجه لاکردن له کاتی سر برینی ناژه له که داو (وَكَذَا الْخَلْقُ) هرهوها به سرتاشینیش (إِنْ جَعَلْنَاهُ نُسْكَاً) نه گهر به خولبه رستی دابنیین.

نینجا واجبه: سرتاشینه که بکه ویته نوای سر برینی ناژه له که، به به لگی نایه ته که ی را بریو، هم ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مُعْتَمِرِينَ فَحَالَتْ كَفَّارُ

فَإِنْ فَقَدَ الدَّمَّ فَلَا يُظْهَرُ أَنَّ لَهُ بَدَلًا وَأَنَّهُ طَعَامٌ بِقِيَمَةِ الشَّاةِ، فَإِنْ عَجَزَ صَامٌ عَنْ كُلِّ مُدٍّ يَوْمًا، وَلَهُ التَّحُلُّ فِي الْحَالِ فِي الْأُظْهَرِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

قریش دُونِ الْبَيْتِ فَحَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَدَنَهُ وَخَلَقَ رَأْسَهُ - ائِ بِالْحُدُثِيَّةِ - ﴿﴾ رواه البخاری، له گه ل پیتغه مبه ر ﷺ بؤ عومره چوینه (مکة)، به لام کافره کان پنگه یان لیگرتینو نه که یشتینه (بیت)، ئینجا پیتغه مبه ر ﷺ له (الْحُدُثِيَّةِ) دا ووشتره کانی سر برینو سر ی خوی تاشی. واته: (الْحُدُثِيَّةِ) له دهره وهی زه مینی (حَرَم) ه.

ئینجا (فَإِنْ فَقَدَ الدَّمَّ) نه گهر له شویتنی قه ده غه کړندا ناژه لی خویتنه که نه بو، یان پارهی نه بو، یان پنگه ی نه درایی بیکی (فَالْأُظْهَرُ) به فرموده ی به میترت: (أَنَّ لَهُ بَدَلًا) له جیاتی خویتنه که (فِدْيَةٌ) هیه (وَأَنَّهُ طَعَامٌ) نهو (فِدْيَةٌ) یه ش دانو ویله به (بِقِيَمَةِ الشَّاةِ) به نه ندازه ی نرخه مه په که، یان بزنه که لهو شویتنه دا، واته: دانو ویله که ده داته هژلره کانی نهو شویتنه، ئینجا سر ی ده تاشی، هم واجب: له گه ل به شکر دنی دانو ویله و سرتاشیندا نیته ی حه لالېون بینتی، هروه که له (تحفة) و (الشروانی) دا فرمودیانه.

(فَإِنْ عَجَزَ) جا نه گهر توانای دانو ویله ی نه بو: وه که ده سستی نه که وی، یان پارهی نه بو بیکی (صَامٌ عَنْ كُلِّ مُدٍّ يَوْمًا) واجب: له جیاتی هر مستیکی دانو ویله که پوژنک به پوژوو بی، جا له هر شویتنکدا به پوژوو بیی دروست ده بی، ئینجا (وَلَهُ التَّحُلُّ فِي الْحَالِ) له حاله تی پوژوو گرتندا بوی دروسته: هر نهو دم خوی حه لال بکا، واته: پیش ده ست پیکردنی به پوژوو بون سر ی بتاشی و له گه ل سرتاشیندا نیته ی حه لالېون بینتی (فی الْأُظْهَرِ) له فرموده ی به میترتدا (وَاللَّهُ أَعْلَمُ).

﴿ نَاگاداری ﴾ به فرموده یه کیتری نیمامی (الشافعی): نه گهر له شویتنی قه ده غه کړندا ناژه لی خویتنه که نه بو، نهو له جیاتی ناژه له که ده پوژان به پوژوو ده بی: وه که ده پوژوو کانی خویتی (تَمَتُّعٌ) - حه جی به له ززه ت، جا به م فرموده یه ش - وه که فرموده که ی به میترت - بوی دروسته: هر نهو دم پیش پوژوو گرتن خوی حه لال بکا، هروه که له (المجموع) و حاشیه ی (عُمَرَة) دا پوون کړلوه ته وه.

که وایو: نهو که سه ی ئیحرامی به ستوه و پنگه ی ناده ن حه ج و عومره ته ولو بکاو یه کسه ر له فوژکه خانه کان و خاکی (حِجَان) ده یگه پرتنه وه، موله تیشی ناده ن دابه زئی و (فِدْيَةٌ) سر بری، دروسته: بؤ خوی (تَقْلِيدٌ) نه م فرموده یه بکاو به نیته ی حه لالېون - پیش پوژوو گرتن - سر ی خوی بتاشی و له گه ل سرتاشیندا نیته ی حه لالېون بینتی، ئینجا ده پوژو کان به نیته ی (فِدْيَةٌ) به پوژوو بی، والله اعلم.

وَإِذَا أَحْرَمَ الْعَبْدُ بِلَا إِذْنٍ فَلَسِيْدُهُ تَحْلِيلُهُ، وَلِلزَّوْجِ تَحْلِيلُهَا مِنْ حَجٍّ تَطَوُّعٍ لَمْ يَأْذَنْ فِيهِ، وَكَذَا مِنَ الْفَرَضِ فِي الْأَظْهَرِ، وَلَا قَضَاءً عَلَى الْمُخَصَّرِ الْمُتَطَوُّعِ، فَإِنْ كَانَ نُسْكُهُ فَرَضًا مُسْتَقَرًّا بَقِيَ فِي ذِمَّتِهِ، أَوْ غَيْرَ مُسْتَقَرٍّ أُعْثِرَتِ الْأَسْتِطَاعَةُ بَعْدُ،

(وَإِذَا أَحْرَمَ الْعَبْدُ بِلَا إِذْنٍ) هەر کاتیک کویله بئنیزی گه وره که ی نیحرامی بهست: به حج، یان به عومره (فَلَسِيْدُهُ تَحْلِيلُهُ) بۆ گه وره که ی دروسته: نیحرامه که ی پی حلال بکا، واته: فرمائی پی بکا: سهری بتاشی و نه تی حلال کردنی نیحرامیش بیئی، ئینجا له (فَنِیة) ی نیحرام شکاننده که کویله که به پۆزوو ده بی، هه روه که له (الشروائی) دا پوون کرلوه ته وه. (وَالزَّوْجِ) هه روه ها بۆ میرد دروسته: (تَحْلِيلُهَا) نیحرام به ژنه که ی حلال بکا (مِنْ حَجٍّ تَطَوُّعٍ) له حج و عومره ی سوننه ت، که (لَمْ يَأْذَنْ فِيهِ) میرده که ژنه که ی ئیزن نه دای: حج سوننه ته که، یان عومره سوننه ته که بکا.

(وَكَذَا مِنَ الْفَرَضِ) هه روه ها بۆ میرده که دروسته: نیحرامی حج و عومره ی واجبیش به ژنه که ی حلال بکا، ئه گه ر ئیزنی نه دای (فِي الْأَظْهَرِ) له فرموده ی به میزتردا، چونکه حه پامه: ژن به بئنیزی میرده که ی حج بکا، هه روه که له سه ره تای هه جدا پوونمان کرده وه، که وابو: واجبه ژنه که مه ریک سهر بیی و نه تی بیئی و مووی سهری کورت بکا، جا ئه گه ر ناژهلئ دهست نه که وت، ئه و کاته وه کو قه ده غه کرلوی پیربوو ره فتار ده کا، وَافًا أَظْمَ.

(وَلَا قَضَاءً) قه زاکرنه وه ی حج و عومره واجب نه (عَلَى الْمُخَصَّرِ) له سهر ئه و که سه ی قه ده غه کرلوه حج و عومره ته ولو بکا (الْمُتَطَوُّعِ) که حج و عومره که ی سوننه ت بئ (چونکه له (الْحَلَبِيَّةِ) دا هه زارو جوار سه د (صَحَابَةِ) له گه ل پیغه مبه ر ﷺ قه ده غه کران له عومره ته و او کردن، بۆ سالی داهاتووش ته مه نا دهووی حه فته سه د (صَحَابَةِ) له گه ل پیغه مبه ر ﷺ هاتنه وه بۆ عومره کردن). هه روه که له زۆریه ی سه رچا وه کاندای فرمودیانه.

به لام (فَإِنْ كَانَ نُسْكُهُ فَرَضًا مُسْتَقَرًّا) ئه گه ر حج و عومره که ی واجبکی جیگه ر بوو بئ له نهستی دا: وه که له پیش ئه م ساله ی دا له سهری واجب بوئی، ئه وه (بَقِيَ فِي ذِمَّتِهِ) له نهستی دا هه ر ده میئی و واجبه: حج و عومره که له مه ویدا بکا.

(أَوْ غَيْرَ مُسْتَقَرٍّ) یان ئه گه ر حج و عومره که واجبکی جیگه ر بوو نه بی: وه که هه ر له م ساله ی دا حج و عومره ی له سهر واجب بوئی، ئه وه (أُعْثِرَتِ الْأَسْتِطَاعَةُ بَعْدُ) ره چاو ده کری له مه ویدا توانای حج کردنی بیی، ئینجا له سهری واجب ده بیته وه حج و عومره که بکا.

وَمَنْ فَاتَهُ الْوُقُوفُ تَحَلَّلَ بِطَوَافٍ وَسَعْيٍ وَخَلَقٍ، وَفِيهِمَا قَوْلٌ، وَعَلَيْهِ دَمٌ وَالْقَضَاءُ.

﴿ له دستچوونی و مستانی (عَرَفَات) ﴾

(وَمَنْ فَاتَهُ الْوُقُوفُ) هر که سیک و مستانی (عَرَفَات) ی لفته و تا، واته: و پانه گیشست بجیتته (عَرَفَات) تا به یانی پښی جه ژن دهرکهوت، جیاوازی نیه: عوزی هه بوی، یان نا، له گشت حاله تیکدا (تَحَلَّلَ) واجبه: یه کسه ر نیحرامی خوی حه لال بکا؟ چونکه نیحرامی سالتیک بق سالتیکی تر نابئ، هه روه که له (تحفة) دا فرموویته.

جا نه گهر بگوچی، نه وه واجبه به کرده وه کانی عومره خوی حه لال بکا، واته: (بَطَوَافٍ وَسَعْيٍ وَخَلَقٍ) به تواف کردن و هاتوچی نیوان سه فلو مه پوه و سه رتاشین.

به لام نه گهر نه گونجا ته و افو (سَعْيٍ) بکا، نه کاته -وه که قه ده غه کرلوی پابریو- خوی حه لال ده کا: به سه رپرینی ناژله لو نیه تی خوخه لاکردن و سه رتاشین، هه روه که له (تحفة) و (الشروانی) دا پوون کراوه ته وه.

جا بزانه: نه م کرده وانه ی عومره -که به هوی له ده دستچوونی و مستانی (عَرَفَات) ده کرین- بهر عومره ی پوکنی نیسلام ناکه وئ، هه روه که له زوری ی سه رچاوه کاندای فرموویانه، (وَفِيهِمَا قَوْلٌ) ده ریاره ی (سَعْيٍ) و سه رتاشین فرموده یه که هیه: که بق حه لال بوونی نیحرام پیویست نینه.

(وَعَلَيْهِ دَمٌ) نه که سه ی و مستانی (عَرَفَات) ی له ده دست چووه، خوینی له سه ره، هم (وَالْقَضَاءُ) واجبه: حه جه که شی قهزا بکاته وه، جیاوازی حه جی واجب و سوننه ت نیه، هه روه که له (شرح المَطْلِي) و (شرح المنهَج) دا فرموویانه.

جا بزانه: نه و خوینته ی فوتانی (عَرَفَات) له سالی قهزا کرینه وه ی حه جه که دا ده دری، به م جوره: هر کاتیک نیحرامی به حه جی قهزا کرلوه به ست، واجبه: مه ریک، یان بزنتیک سه ر بپری، جا نه گهر ده سستی نه کهوت، ده پښان به پښوو ده بی: سئ پښان له حه جی قهزا کرلوه دلو حه فته پښیش که له حه جی قهزا کرلوه گهراوه، به به لگه ی:

﴿عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ: جَاءَ هَبَارُ بْنُ الْأَسْوَدِ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَخْطَأَا الْعِدَّةَ كُنَّا نَظُنُّ أَنَّ هَذَا الْيَوْمَ يَوْمُ عَرَفَةَ؟ فَقَالَ: عُمَرُ: أَذْهَبَ إِلَى مَكَّةَ فَطُفِ أَلَّتْ وَمَنْ مَعَكَ، وَاسْعَوْا بَيْنَ الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ وَالْحَرَوِ هَذَا إِنْ كَانَ مَعَكُمْ، ثُمَّ اخْلُقُوا أَوْ قَصِّرُوا، ثُمَّ ارْجِعُوا، فَإِذَا كَانَ عَامَ قَابِلٍ فَحُجُّوا وَأَهْدُوا، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةِ إِذَا رَجَعَ﴾ رواه الامام مالك باسناد صحيح وروی نحوه الامام الشافعی والبيهقي باسنادين صحيحين، (هبار) له پښی جه ژنی قوریاندا هاته لای نیمامی (عمر) و گوتی: له ژماره ی پښه کاندای هه له مان کردبو، و امانده زانی نه مپو پښی عالفیه -واته: و مستانی (عَرَفَات)

.....
 نهوتـا- جا نيمامى (عَمَسَ) فرموى: خوتو هاوپتيكانت بېړنه (مَكَة)، ته واف بكنو
 (سَقِي) نتيوان سه فاو مه پوه بكنو نه گه ر نازهلې دياريتان پي به سهرى بېږن، نينجا
 سهرى خوتان بتاشن، يان مووه كانى كورت بكن، نينجا بگه پښه وه وولاتى خوتان، جا
 هر كاتيك سالى داهاتو كاتى هه ج هات، وهرنه وه هه ج بكنو نازهلېك له و هه جه دا سهر
 بېږن، جا هر كه سيك نازهلېكه ي ده ست نه كه وت، با سى پوزان له و هه جه دا به پوزوو
 بېي و هه ف ت پوزانيش هر كاتيك گه پاره بى وولاتى خوى... كوتايى.

الحمد لله، ليږه دا- به ته واوبوونى په پتووكى هه ج و عومړه- به رگى نووه مى
 ﴿رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ پوونكر دنه مووى (مِنْهَاجِ الطَّالِبِينَ) كوتايى هات، له شهوى
 پينج شه ممه (١٦) ي (محرم) ي سالى (١٤٢١) ي كڅچى، اِنْ شَاءَ اللهُ، به رگى سى يه مى
 به دوا دى: كه به (كِتَابُ الْيَسَعِ: په پتووكى كږين و فروشتن) ده ست پي ده كا،
 له خواي گه وره ده پارېمه وه: ميژو توانام بداتى بى ته ولوكرنى پوونكر دنه وهى هه موو
 (مِنْهَاجِ) ي نيمامى (النُّسُولِي) رحمه الله تعالى، منيش به ننده ي بى چاره و گونا هبار:
 (عبدالله عبدالعزيز هه رته لى) م، خودا له خرم و له دايكو باوكم و له خوشه ويسته كانم
 خوش بېي، آمين، وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
 الْعَالَمِينَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

مه وليږ- كوردستان

١٦ ي محرم - ١٤٢١ ي كڅچى.

٢١ ي خاكه ليوه - ٢٧٠٠ ي كوردى.

٢٠ ي نيسان - ٢٠٠٠ ي زايينى.

شاره‌زا کردن:

نه‌ی خوینهری به‌پرئز، هەر کاتیک دانهر ده‌لی:

- * رواء الشیخان، مه‌به‌ستی ئیمامی (البخاری و مسلم)ن.
- * رواء اصحاب السنن، مه‌به‌ستی ئیمامی (أبوداود و النسائی و الترمذی)ن.
- * هه‌روه‌ك له سه‌رچاوه‌كاندا فه‌رمووینه، یان پوون كراوه‌ته‌وه، مه‌به‌ستی ئه‌م چوار
كتیبه‌نه:

- ١- (المجموع: شرح المذهب) دانراوی (الإمام النووي).
 - ٢- (تحفة المحتاج: شرح المنهاج) دانراوی (الإمام ابن حجرالهیتمی).
 - ٣- (نهاية المحتاج: شرح المنهاج) دانراوی (الإمام محمد الرملی).
 - ٤- (مغنی المحتاج: شرح المنهاج) دانراوی (الإمام محمد الخطیب الشریبینی).
- جا نه‌گه‌ریه‌كێك له‌و چوارانه‌ له‌ گه‌لدانه‌بین، ئه‌و كاته‌ ده‌لی:
- هه‌روه‌ك له‌ زۆریه‌ی سه‌رچاوه‌كاندا...

نه‌ی قوتابی‌ی خوشه‌ویست و پرئزدار، تکیه‌:

- ١- پێشه‌کیه‌كه‌ به‌رگی یه‌كه‌مدا به‌ بیرلێکرنه‌وه‌یه‌کی ورد بخوینه‌وه.
- ٢- بێ تێگه‌یشتنی ئه‌م کتیبه‌ پشت مه‌به‌سته‌ به‌ ته‌نها زانستی خۆت، به‌لکو له‌ لای
مامۆستای تاییینی ببخوینه‌، چونکه‌ چه‌ند پێناسه‌ و زاراوه‌یه‌کی شه‌رحی هه‌مه‌ له‌ لای
مامۆستای تاییینی باشت‌ری لێ تێده‌گه‌ی.

* دانراوه‌کانی تری دانهر:

- ١- مۆنراوه‌ی ﴿ ئیمان و ئیسلام ﴾
- ٢- پوونکردنه‌وه‌ی ﴿ الأربعین النوویه ﴾
- ٣- عه‌قیده‌ی ئیسلامی ﴿
- ٤- پوونکردنه‌وه‌ی ﴿ العقیده الطحاویة ﴾
- ٥- چه‌ند گۆتیک له‌ ﴿ گۆلزاری ئیسلام ﴾
- ٦- پوونکردنه‌وه‌ی ﴿ متن فتح القریب ﴾
- ٧- پوونکردنه‌وه‌ی ﴿ قطرالعارض فی علم الفرائض ﴾
- ٨- چۆنیه‌تی ﴿ حه‌ج و عومره ﴾

۱۴۴	۳	سلاطه الصلوات : نوڙي رڻيو.
۱۴۷	۴	سهمري ڪورنگهه نوڙي
۱۵۰	۸	مهرجهه ڪاڻي ڪورنگهه نوڙي
۱۵۳	۱۷	جمع (ڪوڪر ڏنهي نوو نوڙي له سطر
۱۵۴	۲۳	== سهه مڙي باران نه خوشي
۱۵۵	۲۵	پهل ڀوشتيڪي سطر
۱۵۷	۲۶	اسي نوڙي جومعه
۱۵۸	۳۰	سهمري ڪرڻ له پڙي هميني
۱۶۰	۳۲	مهرجهه ڪاڻي ڀروست جوڙي جومعه
۱۶۱	۴۰	نوتيهي جومعه
۱۶۲	۴۷	نوسلو سوڻهه ڪاڻي جومعه
۱۶۸	۵۲	ماملي ڪار ڪرڻ له پڙي هميني
۱۶۹	۵۳	نيرا گيشني نوڙي جومعه
۱۷۱	۵۴	لناني جيگري شام له نوڙي
۱۷۳	۵۹	سلاطه الصلوات : نوڙي ٿرس
۱۷۶	۶۷	مسي ڇرو ڀرگو ميڙو ڀايه غو نوڙي
۱۸۱	۷۳	نوڙي جهڙهه ڪاڻي
۱۹۳	۷۹	تڪي (ٿيڻي جهڙهه ڪاڻي
۱۹۵	۸۳	ڇوڙا ٿيڻو ٿڙهه ڪرڻ
۲۰۱	۸۷	نوڙي ڀڙو گيران و ماڻگهيان
۲۰۳	۹۳	همين لڙينو نوڙي تاريخيون
۲۰۶	۹۴	نوڙي ڀلوان
۲۱۳	۱۰۲	اڀرنده له خوا به خاتري ڀيلو چاڪان
۲۱۴	۱۰۳	مسي نوڙي ٿڙهه ڪرڻ
۲۲۱	۱۰۵	مسي جهڙهه مڙو
۲۲۲	۱۰۸	مڙي مڙي
۲۲۶	۱۱۵	فن ڪرڻي مڙو
۲۲۷	۱۲۰	مڪرتني مڙو
۲۲۹	۱۲۲	ڀڙ له سهر مڙو
۲۳۱	۱۲۷	مهرجهه ڪاڻي نوڙي مڙو
۲۳۴	۱۳۲	مهرجهه ڪاڻي نوڙي مڙو
۲۳۵	۱۳۳	ڀڙ له سهر منڊلي مڙو
۲۳۷	۱۳۴	ڀڙ له سهر شهي ٿاڪري
۲۴۳	۱۳۶	نشتني مڙو
۲۴۸	۱۴۱	اڙيو گريان
۲۵۷	۱۴۳	نڙهه مان ڪرڻ
۲۵۸	۱۴۳	مهرجهه ڪاڻي مڙو
.....	مهرجهه ڪاڻي مڙو

ناوهێکی بەرگی دوومی ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

بەت	لاپەرە	بەت	لاپەرە
شەر پێزانێی دێڤوویان تێدا حەرامە.....	٢٥٩	حەڵاڵبوونی ئیحرامی حەج و عومرە.....	٣٤٦
پاشیوو بەریانگ.....	٢٦١	باسی مانەوی شەڕێک لە (منی).....	٣٤٧
مەرچەکانی واجیبوونی رۆژوو.....	٢٦٣	کانی رەجمی سێ شەیتانەکان.....	٣٥٠
لێڤووی نەخۆش و پێدار.....	٢٦٣	مەرچەکانی رەجمی شەیتانەکان.....	٣٥٠
لێڤیەیی دێڤوو.....	٢٦٨	رەجمی شەیتانەکان لە جیاتی کەستیکێ تر.....	٣٥٢
خێبیەیی پێو نەخۆش و ئاوس و شەردەر.....	٢٧١	رەجمی شەیتانەکان لە شەڕێک و لە پێڤێکدا.....	٣٥٣
کەفەرەتی جیماعی رەمەزان.....	٢٧٤	باسی (طواف الوداع).....	٣٥٤
رۆڤووی سوننەت.....	٢٧٨	تاریزە مەزم.....	٣٥٦
باسی (اعتکاف).....	٢٨٢	زیارەتی گۆڕی پێغەمبەر ﷺ و خولافەیی.....	٣٥٧
پەڕێکی حەج و عومرە.....	٢٩١	پێشوازی کردن لە حاجیان.....	٣٥٩
حەجی مندالۆ فیت.....	٢٩٢	باسی روگنەکانی حەج و عومرە.....	٣٥٩
مەرچی حەجی ئافرەت.....	٢٩٧	شێوەی حەج و عومرە: بە (قران) - وێکرا، بە (افراد) - بە تەنھا، بە (شەخ) - بە لێزەت.....	٣٦٠
حەجی مردوو و پەککەوتوو.....	٢٩٩	چۆنیەتی خۆتی حەجی بە لەزەت و وێکرا.....	٣٦٣
حەج کردن لە جیاتی کەستیکێ تر.....	٣٠٢	(مهرسات الإحرام): قەدەمە کراوەکانی ئیحرام.....	
مردنی حاجی لە حالەتی حەج کردندا.....	٣٠٤		
(میلقات)ی ئیحرامیە ستنی حەج و عومرە.....	٣٠٥		
ئوومرە و زیاتر لە مانگێکدا.....	٣٠٥	١- دە بەرکینی بەرگی ئوومرە بۆ پیاوان.....	٣٦٦
سزای تێپەرێبون بە سەر شوێنی ئیحرامدا.....	٣٠٨	بەرگی ئیحرامی ئافرەتان و نێرەکان.....	٣٦٨
شوێنەکانی ئیحرامیە ستنی عومرە.....	٣١٠	٢- خۆ بۆخۆشکردن.....	٣٦٩
چۆنیەتی ئیحرامیە ستن.....	٣١١	٢- لا بێرینی نینۆک و موو.....	٣٦٩
باسی نێهتی ئیحرام.....	٣١٣	٤- جیماح کردن.....	٣٧٠
چووونە ئاو شاری (مکە) ی پێڤۆز.....	٣١٨	کافرێون لە حالەتی حەج و عومرەدا.....	٣٧٢
(طواف القدوم).....	٣١٩	٥- پلۆکردن.....	٣٧٢
پێشاسەیی (کعبە) و بەشەکانی (طواف).....	٣٢٠	تەلەیی تێچەرەکان.....	٣٧٣
واجیبەکانی تەواف.....	٣٢٢	تەلەیی ڕەخت و گیای (مکە) و (مەدینە).....	٣٧٥
تەوافی بە مەزەبی (حنفی).....	٣٢٣	٦- مارە پێینی ئێ.....	٣٧٦
تەوافی بە تەبە مەموم.....	٣٢٤	خوێن و (هلیه) کانێ حەج و عومرە.....	٣٧٧
تەوافی ئافرەتی حەیزدار.....	٣٢٤	کات و شوێنی سەرپێینی خوێنەکان.....	٣٨٠
سوننەتەکانی تەواف.....	٣٢٧	(الإحصان) پێتگرتن لە تەواوکردنی حەج و عومرە.....	٣٨١
(ستی) هاتوچۆی ئێوان سەفای مەرۆه.....	٣٣٢	ئیحرام شکاندن بە هەلی نەخۆشی و.....	
باسی وستان لە (عرفات).....	٣٣٥	عوزرەکانی تر.....	٣٨٢
(جمع) کێکێنەوی نوێژ لە (عرة).....	٣٣٦	گۆڕینی حەج بۆ عومرە.....	٣٨٣
باسی مانەوی شەڕێک لە (مزدلفة).....	٣٤٠	(الفوات) لە دەستچووینی وەستانێ.....	
کردووەکانی رۆژی جەڤانی قوربانی.....			
١- رەجمی شەیتانی گەرە.....	٣٤٢		
٢- سەر تاشین.....	٣٤٣		
٣- (طواف الإفاضة) ی پوکنی حەج.....	٣٤٤		